†Ἀρχιμανδρίτου ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΜΑΤΘΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΗΤΟΙ
ΤΙΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΥΠΑΡΞΕΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΚΑΙ
ΤΙΝΙ ΤΡΟΠΩ ΕΠΙΤΥΓΧΑΝΕΤΑΙ ΟΥΤΟΣ

Ἔκδοσις ἑβδόμη

ΑΘΗΝΑΙ
ΕΚΔΟΣΙΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΘΕΟΛΟΓΩΝ Η «ΖΩΗ»
1938

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ σκοπὸς τοῦ παρόντος βιβλίου εἶνε νὰ γνωρίσῃ ὁ ἀγνοῶν χριστιανὸς ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν τὰς ἀληθείας τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως, ἀφ᾽ἑτέρου δὲ νὰ μάθῃ τί ὀφείλει νὰ ποιῇ, διὰ νὰ καταρτισθῇ καὶ ἀναδειχθῇ δόκιμος, ἀρεστὸς καὶ ἀγαπητὸς τῷ Θεῷ. Περιέχει ὡς ἐκ τούτου τὸ βιβλίον τοῦτο κεφαλαιωδῶς πάντα ὅσα εἶνε χρήσιμα καὶ ἀναγκαῖα ἵνα γνωρίζῃ ὁ χριστιανὸς διὰ τὸν καταρτισμόν, διὰ τὴν μόρφωσιν καὶ τὴν ἠθικὴν τελειοποίησιν αὐτοῦ. Περιέχει Δογματικήν. Διότι ἐκτίθενται ἐν αὐτῷ τὰ κυριώτερα δόγματα τῆς πίστεως· ἐξηγεῖται πόθεν πηγάζει καὶ πῶς χορηγεῖται εἰς τὸν χριστιανὸν ἡ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν του, ἡ σωτηρία καὶ ἡ αἰώνιος ζωή· ἐξηγεῖται ποία δύναμις καὶ χάρις παρέχεται εἰς τὸν χριστιανὸν διὰ τῶν ἁγίων μυστηρίων. Περιέχει Ἀπολογητικήν. Διότι ἐκτίθενται ἐν αὐτῷ οἱ σπουδαιότεροι ἀποδεικτικοὶ λόγοι τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ. Περιέχει Ἠθικήν. Διότι ἐκτίθενται ἐν αὐτῷ τί ἐν γένει εἶνε ἀρετὴ καὶ τί ἐν γένει εἶνε κακία καὶ ἁμαρτία· ἐκτίθενται γενικῶς οἱ νόμοι καὶ αἱ ἐντολαί, τὰς ὁποίας ὑποχρεοῦται νὰ τηρῇ ὁ χριστιανός, καθὼς καὶ αἱ ἀρεταί, τὰς ὁποίας ὀφείλει νὰ ἐξασκῇ· ἐκτίθενται τὸ πῶς δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ λάβῃ γνῶσιν τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς αὐτοῦ καταστάσεως· ἐκτίθενται τὰ μέσα διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἀποφύγῃ τὴν ἁμαρτίαν καὶ θὰ ἐργάζεται τὴν ἀρετήν. Περιέχει τὸ βιβλίον τοῦτο καὶ Λειτουργικήν. Διότι καταδεικνύεται ἐν αὐτῷ ἡ ὑψίστη σημασία, ἣν ἔχει ἡ θεία καὶ ἱερὰ Λειτουργία, καὶ ἐξηγεῖται ποία εἶνε ἡ ἀληθὴς καὶ εὐάρεστος τῷ Θεῷ λατρείᾳ. Περιέχει ἀκόμη καὶ Ἑρμηνείαν. Διότι, πρὸς ἀπόδειξιν καὶ βεβαίωσιν τῶν ἐκτιθεμένων ζητημάτων, παρατίθενται καὶ ἑρμηνεύονται ἐν αὐτῷ πολλά, τὰ κυριώτερα, χωρία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τῶν ὁποίων ἡ γνῶσις εἶνε ἀπαραίτητος. Επομένως ὁ μελετῶν τὸ βιβλίον τοῦτο θὰ λαμβάνῃ γνῶσιν περὶ ὅλων τούτων τῶν σπουδαιοτάτων ζητημάτων, ἅτινα ἐνδιαφέρουσι πάντα θέλοντα καὶ ἐπιζητοῦντα τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ζητήματα ταῦτα ἐξηγοῦνται ἕκαστον ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ, ἀποδεικτικῶς, μετὰ λόγου, ἕνεκα τούτου ὁ ἀναγνώστης οὐ μόνον θὰ πείθεται ὁ ἴδιος εἰς τὴν ἀλήθειαν τῆς πίστεως, ἀλλὰ θὰ δύναται ἀκόμη νὰ δίδῃ καὶ λόγον εἰς τὸν ζητοῦντα ἢ ἔχοντα ἀνάγκην τούτου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1η Μαρτίου 1913.

Ἀρχιμ. ΕΥΣΕΒΙΟΣ ΜΑΤΘΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΣ ΤΗΣ ΓΝΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ἡ σπουδαιοτέρα καὶ ὑψηλοτέρα καὶ ἐνδιαφέρουσα περισσότερον παντὸς ἄλλου ζητήματος γνῶσις εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶνε ἡ γνῶσις τοῦ προορισμοῦ αὐτοῦ, καὶ πῶς ἐπιτυγχάνεται οὗτος, τουτέστιν ἡ ἑξῆς γνῶσις: Νὰ γνωρίζῃ ὁ ἄνθρωπος τίνα λόγον καὶ τίνα σκοπὸν ἔχει ἡ ὕπαρξις καὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ, καὶ διὰ τίνος τρόπου θὰ φθάσῃ εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ἐπίσης δὲν εἶνε ἄλλη μεγαλυτέρα καὶ ὀλεθριωτέρα ζημία εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ νὰ ἀγνοῇ τὸν σκοπὸν τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς ζωῆς αὐτοῦ, καὶ τὸν τρόπον δι᾽ οὗ ἐπιτυγχάνεται οὗτος.

Καὶ λέγομεν ὅτι δὲν εἶνε ἄλλη γνῶσις σπουδαιοτέρα καὶ ἐπωφελεστέρα ἀπὸ τὴν γνῶσιν τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοῦ τρόπου δι᾽ οὗ ἐπιτυγχάνεται οὗτος· οὐδὲ ἄλλη ζημία ὀλεθριωτέρα ἀπὸ τὴν ἄγνοιαν τοῦ προορισμοῦ αὐτοῦ, καὶ τοῦ τρόπου δι᾽ οὗ ἐπιτυγχάνεται οὗτος, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἐκ τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ προορισμοῦ τούτου ἐπιτυγχάνεται ἡ αἰώνιος τοῦ ἀνθρώπου εὐδαιμονία καὶ μακαριότης, καὶ ἐκ τῆς ἀγνοίας καὶ ἀποτυχίας τοῦ προορισμοῦ αὐτοῦ ἐπέρχεται ἡ αἰώνιος αὐτοῦ κακοδαιμονία καὶ ἀθλιότης.

Δι᾽ αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ἡμεῖς, συνειδότες τὸ ὕψος καὶ τὴν σπουδαιότητα τοῦ μεγάλου τούτου ζητήματος, ἐθεωρήσαμεν καθῆκον νὰ διατυπώσωμεν καὶ νὰ ὑποδείξωμεν, καθ᾽ ὅσον εἶνε δυνατὸν εἰς ἡμᾶς, τίς εἶνε ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τίνι τρόπῳ ἐπιτυγχάνεται οὗτος. Καὶ τοῦτο, διὰ νὰ λάβωσι γνῶσιν οἱ ἐπιθυμοῦντες καὶ θέλοντες τὴν σωτηρίαν αὐτῶν, ὅπως, συμμορφωθέντες πρὸς τὸν τρόπον δι᾽ οὗ ἐπιτυγχάνεται ὁ προορισμός των, ἀποφύγωσι τὴν αἰωνίαν κακοδαιμονίαν καὶ ἀθλιότητα, καὶ ἀπολαύσωσι τὴν αἰωνίαν εὐδαιμονίαν καὶ μακαριότητα, χάριν τῆς ὁποίας ἐπλάσθη ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

2. ΕΠΙ ΤΙΝΟΣ ΒΑΣΕΩΣ ΘΑ ΓΙΝΗ Η ΥΠΟΔΕΙΞΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ.

Πᾶς χριστιανὸς πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὅτι ἡ ὑπόδειξις τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοῦ τρόπου δι᾽ οὗ ἐπιτυγχάνεται οὗτος, δὲν θὰ πλασθῇ καὶ δὲν θὰ κατασκευασθῇ ὑφ᾽ ἡμῶν, τουτέστι δὲν θὰ γείνῃ αὐθαιρέτως καὶ φανταστικῶς, διὰ σκέψεων καὶ ἐφευρέσεων ἀτομικῶν, διὰ σκέψεων ἰδικῶν μας. Διότι τίνα σημασίαν καὶ τίνα ὠφέλειαν θὰ ἔχουν αἱ ἰδικαί μας σκέψεις καὶ οἱ ἰδικοί μας λόγοι μὴ στηριζόμενοι καὶ βεβαιούμενοι ὑπὸ τῶν θείων λόγων; Ἀπολύτως οὐδεμίαν, διότι θὰ εἶνε λόγοι μάταιοι καὶ κενοί. Ἡ ὑπόδειξις θὰ γείνῃ συμφώνως πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἥτις εἶνε ὁ πιστὸς τῆς Ἀποστολικῆς διδασκαλίας καὶ Παραδόσεως φύλαξ καὶ ὁ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀλάνθαστος ἑρμηνευτὴς τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ συμμορφούμενος πρὸς τὴν ὑπόδειξιν ταύτην τοῦ προορισμοῦ του, ἐπειδὴ δὲν συμμορφοῦται καὶ δὲν ὑπακούει εἰς λόγους ἀνθρώπων, ἀλλ᾽ εἰς αὐτὸν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας Αὐτοῦ, εὑρίσκεται ὑπὸ τὸ κράτος τῆς τοῦ Θεοῦ αἰωνίας ἀληθείας καὶ δὲν θὰ μεταμεληθῇ εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τοὐναντίον θὰ εὕρῃ τὴν αἰωνίαν αὐτοῦ χαρὰν καὶ σωτηρίαν.

3. Η ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ Ο ΤΡΟΠΟΣ ΚΑΘ᾽ ΟΝ ΘΑ ΕΚΤΙΘΕΝΤΑΙ ΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑΙ. ΠΩΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΤΑΙ Η ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΠΩΣ ΛΑΜΒΑΝΕΙ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΓΝΩΣΙΝ ΚΑΙ ΕΠΙΓΝΩΣΙΝ ΤΩΝ ΑΛΗΘΕΙΩΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ.

Πῶς θὰ ἐκτίθενται αἱ ἀλήθειαι. Κάμνομεν δὲ γνωστὸν ὅτι ἡ ἐξήγησις τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἐξήγησις τῶν περὶ αὐτοῦ ζητημάτων ἀποβλέπει εἰς τὴν ὑπόδειξιν τῶν χρησιμωτέρων καὶ ἀναγκαιοτέρων χριστιανικῶν ἀληθειῶν καὶ πνευματικῶν ζητημάτων. Καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶνε ὅλοι οἱ ἀναγινώσκοντες καὶ μελετῶντες λόγιοι καὶ πεπαιδευμένοι, ἀλλ᾽ εἶνε ἐξ αὐτῶν καὶ ἄνθρωποι, οἵτινες ὀλίγας μόνον γνώσεις γραμματικὰς ἔχουσι, διὰ τοῦτο, ὅπως κατανοῶσι καὶ ὠφελῶνται πάντες, αἱ ἀλήθειαι θὰ ἐκτίθενται δι᾽ ἁπλουστάτης ὅσον τὸ δυνατὸν γλώσσης, ἅμα δὲ καὶ διὰ περισσοτέρων λέξεων. Καὶ ὅπως ἐντυποῦνται τὰ νοήματα καὶ συγκρατῶνται εὐκολώτερον ὑπὸ τῆς μνήμης τῶν, ὅπου ἤθελε θεωρηθῆ ὅτι ἐπιτυγχάνεται αὐτὸ καὶ διὰ τῆς ἐπαναλήψεως, δὲν θὰ παραλείπωμεν καὶ τοῦτο.

Ἀλλὰ καὶ μὲ αὐτὴν τὴν γλῶσσαν καὶ τὸν τρόπον καθ᾽ ὃν θὰ ἐκτίθενται τὰ ζητήματα, κάμνομεν ἐκ προτέρου γνωστόν, ὅτι ἡ κατανόησις τῶν πνευματικῶν ἀληθειῶν δὲν εἶνε εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εὔκολος εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους καὶ μάλιστα εἰς ἐκείνους, οἵτινες δὲν ἔχουν ἀκόμη ἐξοικειωθῆ εἰς αὐτὰς διὰ τῆς μελέτης. Ἐπίσης δὲν εἶνε εἰς πάντας ἐξ ἀρχῆς εὔκολος καὶ ἡ κατανόησις τῶν λογικῶν ἐπιχειρημάτων καὶ ἀποδείξεων, τῶν ὁποίων πολλάκις θὰ γίνεται χρῆσις εἰς πνευματικὰ ζητήματα πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας. Κάμνομεν δὲ ἐκ προτέρου γνωστὸν τοῦτο εἰς τοὺς μὴ δυναμένους εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ νοῶσι τὰ ἀναγινωσκόμενα, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ μὴ δειλιῶσιν οὐδὲ νὰ ἀποθαρρύνωνται

οὗτοι, φρονοῦντες ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ κατανοήσωσι καὶ νὰ ὠφεληθῶσιν ἐκ τῆς μελέτης. Δύνανται καὶ οὗτοι νὰ ἐννοήσωσι πολὺ καλῶς καὶ νὰ ὠφελῶνται μεγάλως, ἐὰν συμμορφωθῶσι πρὸς τὸν τρόπον τῆς μελέτης, ὁ ὁποῖος καὶ ὑποδεικνύεται ἤδη εἰς αὐτούς. Ποῖος δὲ εἶνε οὗτος; Ἄκουσον αὐτὸν σύ, ἀδελφέ, ὅστις δὲν δύνασαι μὲ πρώτην ἀνάγνωσιν νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὸ νόημα καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῶν τὰ ὁποῖα μελετᾷς.

Ὁ τρόπος τῆς μελέτης. Νὰ ἀρχίσῃς κατὰ πρῶτον νὰ κάμῃς μίαν μελέτην τοῦ βιβλίου ἀπ᾽ ἀρχῆς μέχρι τέλους. Τὴν μελέτην σου δὲ ταύτην ἀπ᾽ ἀρχῆς μέχρι τέλους νὰ μὴ κάμῃς τροχάδην καὶ ἐσπευσμένως, ἀποβλέπων εἰς τὸ πότε νὰ τελειώσῃς αὐτὸ γρηγορώτερον, ἀλλὰ νὰ τὴν κάμῃς ἀργὰ καὶ μετὰ προσοχῆς, ἀναλόγως τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἀντοχῆς τὴν ὁποίαν ἔχεις. Δὲν ἔχεις λόγου χάριν καιρὸν σήμερον ἢ δὲν δύνασαι νὰ μελετήσῃς πολύ, διότι κουράζεται ἡ διάνοιά σου; Μελέτησον ὀλίγον, ὅσον σοῦ εἶνε δυνατόν, καὶ τὴν αὔριον ἐξακολουθεῖς τὴν συνέχειαν, μελετῶν καὶ πάλιν κατὰ τὸν καιρὸν καὶ τὴν ἀντοχὴν τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ διάνοιά σου εἰς τὸ νὰ μελετᾷς. Οὕτω δὲ δύνασαι νὰ ποιήσῃς καὶ τὴν ἑπομένην ἡμέραν καὶ τὴν μεθεπομένην καὶ καθεξῆς, μέχρις ὅτου μελετήσῃς κατὰ σειρὰν καὶ μετὰ προσοχῆς ὅλον τὸ βιβλίον. Εἰς τὴν μελέτην σου ταύτην ἣν θὰ κάμνῃς, νὰ προσέχῃς τόσον ὅσον εἶνε δυνατὸν εἰς σὲ νὰ νοῇς, χωρὶς νὰ ἀνησυχῇς οὐδὲ νὰ στενοχωρῆσαι τὸ παράπαν ἐκ τοῦ ὅτι δὲν δύνασαι νὰ νοῇς καὶ νὰ καταλαμβάνῃς περισσότερον· ἀδημονία καὶ στενοχωρία τοιαύτη νὰ μὴ ἀφίνῃς νὰ εἰσέρχεται εἰς τὴν ψυχήν σου, ἀλλὰ νὰ μελετᾷς μὲ εἰρήνην καὶ μὲ ἀπάθειαν. Διότι καὶ τὸ νὰ σπεύδῃς εἰς τὸ πότε νὰ τελειώσῃς γρηγορώτερον τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ βιβλίου καὶ τὸ νὰ στενοχωρῆσαι, ἀμφότερα εἶνε ἐπιβλαβῆ ἐπιφέροντα πολλάκις καὶ τὴν ἀηδίαν καὶ ἀποστροφὴν εἰς τὴν μελέτην. Διὰ τῆς μελέτης δέ, ἣν θὰ κάμῃς τὸ πρῶτον τοῦ ὅλου βιβλίου, θὰ λάβῃς, ἔστω καὶ ἀμυδρῶς, μίαν γενικὴν ἰδέαν τῶν περιεχομένων εἰς τὸ βιβλίον καὶ μίαν σχετικὴν ἐξοικείωσιν πρὸς αὐτό. Ἡ γενικὴ αὕτη ἰδέα καὶ οἰκείωσις, ἣν θὰ λάβῃς ἐκ τῆς πρώτης ἀναγνώσεως, θὰ σοῦ χρησιμεύσῃ ὡς ἕν βοήθημα εἰς τὴν μελέτην ἣν θὰ κάμῃς ἐκ δευτέρου εἰς τὸ βιβλίον. Διότι, ὡς καὶ ὁ ἴδιος θὰ ἴδῃς ἐκ πείρας, εἰς τὴν δευτέραν μελέτην τοῦ βιβλίου θὰ ἐννοῇς τὸ πνεῦμα ἐκείνων τὰ ὁποῖα θὰ μελετᾷς πολὺ καλύτερον, ἅμα δὲ καὶ εὐκολώτερον παρ᾽ ὅ,τι ἐνόεις ὅτε τὸ πρῶτον ἤρχισες νὰ μελετᾷς αὐτό. Εἰς τὴν δευτέραν δὲ μελέτην, ἣν θὰ ποιήσῃς ἀφοῦ ᾽τελειώσῃς τὴν πρώτην, θὰ ἀκολουθήσῃς ἄλλον τρόπον, τὸν ἑξῆς:

Θὰ μελετήσῃς αὐτὸ ἀνὰ μίαν παράγραφον. (Παράγραφος εἶνε πᾶσα περικοπή, τῆς ὁποίας τὸ περιεχόμενον ἐκτίθεται περιληπτικῶς δι᾽ ἐπιγραφῆς). Ἑκάστην δὲ παράγραφον θὰ μελετᾷς οὐχὶ κατὰ συνέχειαν ἀπ᾽ ἀρχῆς μέχρι τέλους, ἀλλὰ θὰ μελετᾷς αὐτὴν τμηματικῶς, ἀνὰ δύο ἢ ἀνὰ τρία ἢ ἀνὰ τέσσαρα ἢ ἀνὰ πέντε ἢ καὶ περισσότερα τμήματα, ἀναλόγως δηλονότι τῆς ἐκτάσεως τῆς παραγράφου, καὶ ἀναλόγως τῆς εὐκολίας μὲ τὴν ὁποίαν θὰ βλέπῃς ὅτι ἐννοεῖς τὰ μελετώμενα. Ἕκαστον δὲ ἐκ τῶν τοιούτων τμημάτων θὰ μελετᾷς οὐχὶ ἅπαξ ἀλλὰ τρεῖς φοράς. Καὶ εἰς τὴν μελέτην σου ταύτην θὰ ἔχῃς ὅλην τὴν προσοχὴν τῆς διανοίας σου (χωρὶς ὅμως ἐννοεῖται καὶ ἤδη νὰ στενοχωρῆσαι καθόλου), διὰ νὰ νοῇς τὰ μελετώμενα ὅσον εἶνε δυνατὸν εἰς τὴν διάνοιάν σου. Ἀφοῦ δὲ μελετήσῃς τμηματικῶς ὅλην τὴν παράγραφον, τότε μελετᾷς αὐτὴν ὅλην ἐξ ἀρχῆς κατὰ σειρὰν καὶ μετὰ προσοχῆς· ὁπότε καὶ θὰ ἴδῃς μεγάλην διαφοράν, θὰ ἴδῃς δηλαδὴ ὅτι θὰ ἐννοῇς οὐχὶ ὅπως πρότερον, ἀλλὰ πολὺ καλύτερον τὸ νόημα τῆς παραγράφου. Μετὰ τὴν τοιαύτην μελέτην τῆς ὅλης παραγράφου θὰ μεταβαίνῃς εἰς τὴν ἑπομένην παράγραφον καὶ θὰ μελετᾷς αὐτὴν κατὰ τὸν ὅμοιον ἀπαραλλάκτως τρόπον. Ἔπειτα θὰ μεταβαίνῃς εἰς τὴν ἑτέραν καὶ οὕτω καθεξῆς. Θὰ μελετᾷς δὲ ἑκάστην ἡμέραν, ὡς εἴπομεν, τόσον ὅσον σοῦ εἶνε δυνατόν, ἀναλόγως δηλονότι τοῦ καιροῦ καὶ τῆς ἀντοχῆς, τὴν ὁποίαν ἔχεις διὰ μελέτην. Θὰ μελετήσῃς δὲ κατὰ τὸν ὅμοιον τμηματικὸν τρόπον κατὰ σειρὰν ὅλας τὰς παραγράφους τοῦ βιβλίου μέχρι τέλους. Ἡ δευτέρα αὕτη μελέτη, ἣν θὰ κάμῃς εἰς ὅλον τὸ βιβλίον, θὰ ἐξασκήσῃ καὶ θὰ ἐξοικειώσῃ τὴν διάνοιάν σου εἰς τὰς ἀληθείας καὶ τὰ πνευματικὰ νοήματα, ὥστε νὰ ἐννοῇς πλέον οἱονδήποτε μέρος τοῦ βιβλίου θὰ ἀναγινώσκῃς. Θὰ ἐννοῇς δὲ τὰς ἐν αὐτῷ ἀληθείας, οὐχὶ ὅπως ὅτε ἔκαμες ἀρχὴν ἵνα μελετᾷς ἐκ δευτέρου τὸ βιβλίον, ἀλλὰ πολὺ καλύτερον. Ἂν δὲ συμβῇ μετὰ ταῦτα νὰ ἀπαντᾷς ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ βιβλίου εἴς τινα μέρη δυσκολίαν εἰς τὸ νὰ νοῇς τὸ μελετώμενον, καθόλου διὰ τοῦτο μὴ στενοχωρηθῇς. Ἔχε βεβαιότητα ὅτι καὶ ἡ δυσκολία αὕτη σὺν τῷ χρόνῳ διὰ τῆς μελέτης ἣν θὰ ποιῇς καὶ ἥτις μελέτη θὰ ἐξοικειώσῃ τὴν διάνοιάν σου ἔτι περισσότερον εἰς τὰς πνευματικὰς ἀληθείας, καὶ ἡ δυσκολία, λέγομεν, αὕτη σὺν τῷ χρόνῳ θὰ ἐκλείψῃ καὶ θὰ ἐννοῇς πάντα τὰ ἐν τῷ βιβλίῳ πνευματικὰ νοήματα, πάντα τὰ ἐν αὐτῷ ζητήματα. Τότε καὶ ἡ ψυχή σου θὰ αἰσθάνεται μεγάλην χαράν, ἐπειδὴ θὰ εὑρίσκῃ εἰς τὴν γνῶσιν τῶν θείων ἀληθειῶν τὴν πνευματικήν τῆς τροφήν, διὰ τῆς ὁποίας τρέφεται ὁ ἄνθρωπος πνευματικῶς, προάγεται καὶ τελειοποιεῖται. Κατὰ τοιοῦτον λοιπὸν τρόπον ὅταν μελετήσῃς τὸ βιβλίον, θὰ δύνασαι ἔπειτα νὰ νοῇς πάσας τὰς ἐν τῷ βιβλίῳ ἀληθείας.

Ἡ ἐκ τοῦ παρόντος βιβλίον γνῶσις χρησιμεύει καὶ διὰ τὴν νόησιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἡ δὲ γνῶσις τὴν ὁποίαν θὰ λάβῃς ἐκ τοῦ βιβλίου, ὅταν μάλιστα σὺν τῷ χρόνῳ διὰ τῆς μελέτης ἐξοικειωθῇς, ὡς ἀνωτέρῳ ἐρρέθη, πρὸς αὐτὸ καὶ ἐννοῇς τὰς ἐν αὐτῷ ἀληθείας, ἡ γνῶσις, λέγομεν, αὕτη θὰ εἶνε τὰ μέγιστα χρήσιμος εἰς σὲ καὶ διὰ τὴν νόησιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, διὰ τὴν νόησιν τοῦ θείου καὶ ἱεροῦ Εὐαγγελίου. Διότι ἡ γνῶσις, τὴν ὁποίαν θὰ λάβῃς ἐκ τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ περιεχομένων, ἐπειδὴ εἶνε γνῶσις οὐχὶ ξένη καὶ ἀλλοτρία, ἀλλὰ γνῶσις ἀληθειῶν καὶ νοημάτων τοῦ Εὐαγγελίου, γνῶσις τοῦ νόμου καὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, θὰ εἶνε εἰς σὲ ὡς μία προεισαγωγή, ὡς μία προπαίδευσις εἰς τὸ νὰ εἰσέρχεσαι εὐκολώτερον εἰς τὸ νόημα καὶ τὸ πνεῦμα τῶν θείων καὶ σωτηριωδῶν ῥημάτων τοῦ Εὐαγγελίου. Διότι τὸ Εὐαγγέλιον ἐν γένει δὲν διδάσκει ἄλλο τι, παρὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ὁ Θεὸς φανερώνει τὸν νόμον του, δι᾽ αὐτοῦ ἐξαγγέλλει τὰς ἐντολάς του, δι᾽ αὐτοῦ ἐκδηλώνει τὴν πρὸς ἡμᾶς θέλησίν του. Διὰ τοῦτο πᾶσα ἡ Ἁγία Γραφὴ καὶ πρὸ πάντων τὸ Εὐαγγέλιον

πρέπει νὰ εἶνε εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὡς περὶ τούτου ἐν τοῖς ἑπομένοις θὰ ἴδωμεν, μελέτη περισπούδαστος καὶ τὰ μέγιστα ἐνδιαφέρουσα. Διότι μόνη ἡ Ἁγία Γραφὴ νοουμένη κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἥτις κρατεῖ καὶ τὴν ἱερὰν Παράδοσιν, ἔχει τὸ πλῆρες, τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ὅλως ἀλάνθαστον καὶ τέλειον διὰ τὸν φωτισμόν, διὰ τὴν ἀναγέννησιν καὶ τὴν ἠθικὴν τελειοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου. Πᾶν δὲ ἄλλο θρησκευτικὸν βιβλίον, καθὼς καὶ τὸ παρόν, εἶνε κατὰ τοσοῦτον φωτιστικόν, βοηθητικὸν καὶ ὠφέλιμον εἰς τὸν καταρτισμὸν καὶ τὴν μόρφωσιν τοῦ ἀνθρώπου, καθ' ὅσον εἶνε σύμφωνον πρὸς τὰς ἀληθείας τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τὴν ἐν γένει διδασκαλίαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, καὶ καθ' ὅσον ὑποδεικνύει καὶ ἐξηγεῖ σαφῶς καὶ καθαρῶς περισσοτέρας, ἅμα δὲ καὶ περιεκτικωτέρας καὶ ἀναγκαιοτέρας θρησκευτικὰς ἀληθείας.

Ὥστε διὰ τοῦ ἀνὰ χεῖρας βιβλίου σὺ ὁ ἀγνοῶν χριστιανὸς ἀφ' ἑνὸς μὲν θὰ μάθῃς τὰς σωτηριώδεις ἀληθείας τῆς χριστιανικῆς πίστεως, καθὼς καὶ τί πρέπει νὰ ποιῇς διὰ νὰ μορφωθῇς καὶ καταστῇς δόκιμος καὶ ἀρεστὸς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἀφ' ἑτέρου δέ, ἐπειδὴ αἱ ἀλήθειαι, τὰς ὁποίας θὰ μάθῃς ἐκ τοῦ βιβλίου, πηγάζουν καὶ προέρχονται ἐξ αὐτοῦ τοῦ Εὐαγγελίου, θὰ ἐξοικειωθῇῇς διὰ τῆς γνώσεως αὐτῶν καὶ εἰς τὸ νὰ νοῇς εὐκόλως τοὺς λόγους τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τοὺς λόγους τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου.

Πῶς κατανοοῦνται ἀκριβέστερον αἱ ἀλήθειαι τοῦ Χριστιανισμοῦ. Πρέπει ὅμως νὰ γνωρίζῃ πᾶς ἀνεξαιρέτως χριστιανός, καὶ πρὸ πάντων ὁ λόγιος καὶ πεπαιδευμένος, ὅτι ἡ βαθυτέρα καὶ πληρεστέρα καὶ τελειοτέρα κατανόησις καὶ ἐπίγνωσις τῶν ὑψηλῶν καὶ σωτηριωδῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀληθειῶν καὶ ἡ ἀδίστακτος καὶ ἀκλόνητος καὶ τελεία πίστις εἰς αὐτάς, ἀκόμη δὲ καὶ ἡ ἐκ τῶν ἀληθειῶν τούτων προερχομένη γλυκύτης καὶ ἀγαλλίασις καὶ τέρψις πάντα ταῦτα πρέπει νὰ γνωρίζῃ, ὅτι δὲν προσγίνονται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ χριστιανοῦ διὰ μόνης τῆς μελέτης καὶ τῆς ἁπλῆς μόνον θεωρητικῆς γνώσεως τῶν ἀληθειῶν τούτων. Προσγίνονται ταῦτα κυρίως ἐκ τῆς συμμορφώσεως τοῦ χριστιανοῦ πρὸς τὰς ἀληθείας ταύτας, ὅταν ζῇ δηλονότι ὁ Χριστιανὸς καὶ πολιτεύεται συμφώνως πρὸς αὐτάς, ὅταν τηρῇ τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου. Διότι τὴν οὐσίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὴν οὐσίαν τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἐν αὐτῇ δύναμιν καὶ σοφίαν τοῦ Θεοῦ (Ρωμ. α΄ 16, Α΄ Κορ. α΄ 24), δι' ἧς σώζεται ὁ Χριστιανός, τὴν κατανοεῖ πρὸ πάντων ὁ ἄνθρωπος καὶ τὴν ἐπιγινώσκει καὶ τὴν αἰσθάνεται βαθέως ἐν τῇ ψυχῇ του διὰ τῆς πείρας, τὴν ὁποίαν τότε μόνον ἀποκτᾷ καὶ ἔχει, ὅταν τηρήσῃ καὶ ἐφαρμόσῃ τὰ παραγγέλματα τοῦ Χριστοῦ· ὁπότε καὶ θὰ αἰσθάνεται ἐν ἑαυτῷ τὰς ἀληθείας τοῦ Χριστοῦ ζωντανὰς καί, οὕτως εἰπεῖν, ψηλαφητάς. Τοῦτο βεβαιῶν αὐτὸς ὁ Κύριος πρὸς τοὺς μαθητάς του λέγει' «Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρός μου· καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτόν, καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν» (Ἰω. ιδ΄ 21). Διὰ τῶν λόγων τούτων κηρύττει ὁ Χριστός, ὅτι οὐδεὶς ἄλλος δύναται νὰ λάβῃ ἐπίγνωσιν αὐτοῦ, ἑπομένως καὶ τῶν ἀληθειῶν του, καὶ νὰ αἰσθανθῇ αὐτὸν ἐν τῇ ψυχῇ του, παρὰ μόνον ἐκεῖνος, ὅστις τηρεῖ τὰς ἐντολάς του. Καὶ τοῦτο γίνεται, διότι ἐν μόνῃ τῇ ψυχῇ τοῦ τηροῦντος τὰς ἐντολάς του ἐπενεργεῖ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ φωτίζει καὶ πληροφορεῖ καὶ βεβαιώνει τελείως αὐτὸν περὶ τοῦ ὕψους του καὶ τῶν ἀληθειῶν του. Καὶ ἀλλαχοῦ ὁ Χριστὸς ὁμιλῶν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, οἵτινες δὲν ἐνόουν τὴν θειότητα τῆς διδασκαλίας του, λέγει ὅτι ἐκεῖνος θέλει γνωρίσει καὶ ἐννοήσει, ὅτι ἡ διδασκαλία του δὲν εἶνε διδασκαλία προερχομένη ἐκ μόνου τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀλλ' εἶνε διδασκαλία τοῦ ἐξαποστείλαντος αὐτὸν εἰς τὸν κόσμον Θεοῦ καὶ Πατρὸς Αὐτοῦ, ἐκεῖνος ὅστις θέλει ἵνα ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. «Ἡ ἐμή, λέγει, διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμή, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με· ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς διδαχῆς, πότερον ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστιν, ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ» (Ἰω. ζ΄ 17).

Διὸ τοῦτο, ὅπως λάβῃ ὁ Χριστιανὸς τελειοτέραν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, ὅπως κατανοήσῃ βαθύτερον καὶ ἀκριβέστερον τὰς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ μένῃ στερεὸς καὶ ὅλως ἀκράδαντος εἰς αὐτάς, καὶ ὅπως διατελῇ ἡνωμένος μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ζῇ ἐν αὐτῷ, πρέπει συμφώνως μὲ τὴν γνῶσιν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν θὰ λαμβάνῃ ἐκ τῆς μελέτης εἴτε τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου εἴτε ἄλλου ἱεροῦ βιβλίου διδάσκοντος τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, πρέπει, λέγομεν, συμφώνως πρὸς τὴν γνῶσιν ταύτην νὰ πολιτεύεται καὶ νὰ κανονίζῃ τὴν διαγωγήν του καὶ τὸν βίον του. Οὕτω δὲ ὅταν ποιῇ, θὰ φθάσῃ εἰς τὴν τελειοτέραν γνῶσιν καὶ ἐπίγνωσιν τῶν ἀληθειῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ, ὁπότε καὶ θὰ αἰσθάνεται ἀγαλλίασιν καὶ τέρψιν τοιαύτην ἐκ τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ, ὁποίαν ἐξ οὐδενός, ἀπολύτως οὐδενὸς ἐπιγείου καὶ κοσμικοῦ ἀντικειμένου δύναται ποτὲ νὰ αἰσθανθῇ ἄνθρωπος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄. Ο ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

4. ΔΙΑΚΡΙΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ

Ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου διακρίνεται εἰς ἀρχικὸν προορισμόν, ὃν ἔχει ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ ἐπὶ τῆς γῆς ζωῇ αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸν τελικὸν προορισμόν, ὃν ἔχει ἐν τῇ μελλούσῃ αἰωνίῳ ζωῇ.

5. Α΄. ΤΙΣ Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ;

Τίς εἶνε ὁ ἐπὶ τῆς γῆς προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου; Ἤ, μὲ ἄλλας λέξεις, ποῖον λόγον καὶ ποῖον σκοπὸν ἔχει ἡ ὕπαρξις, ἡ ζωὴ καὶ ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ; Ἀπαντῶντες εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην λέγομεν, ὅτι ὁ λόγος καὶ ὁ σκοπός, διὰ τὸν ὁποῖον ὑπάρχει καὶ ζῇ ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, καὶ ἐν γένει ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς εἶνε ὁ ἑξῆς: Νὰ ὁμοιωθῇ πρὸς τὸν Χριστόν.

Πρὸς αὐτὸν τὸν σκοπὸν καὶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐσαρκώθη ἐν χρόνῳ καὶ ἐγένετο ὁ ἀληθὴς καὶ κατὰ πάντα τέλειος ἄνθρωπος, ἡ εἰκὼν καὶ ὁμοίωσις τοῦ Θεοῦ. Πρὸς αὐτὸν τὸν σκοπὸν καὶ ὁ Θεὸς καὶ Πατήρ, τὸν Χριστὸν οὐρανόθεν ὁμολογήσας καὶ κηρύξας τὸν Υἱὸν αὗτοῦ τὸν ἀγαπητόν, ὥρισε συγχρόνως καὶ ἔθετο αὐτὸν διδάσκαλον τῆς ἀνθρωπότητος, εἰπὼν ἵνα εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ ὑπακούωμεν, ὅπως ὁμοιωθῶμεν αὐτῷ.

Ὡμολόγησε δὲ καὶ ἐκήρυξε ταῦτα ὁ οὐράνιος Πατήρ, ὅτε ἐβαπτίζετο ὁ Χριστὸς ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ καὶ ὅτε μετεμορφοῦτο ἐν τῷ ὄρει· τότε εἶπεν ἐξ οὐρανοῦ: «Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός ἐν ᾧ εὐδόκησα αὐτοῦ ἀκούετε» (Ματθ. γ΄ 17, ιζ΄ 5). Τουτέστιν, οὗτος εἶνε ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπεφάσισα νὰ σώσω τὴν ἀνθρωπότητα. Εἰς αὐτὸν νὰ ὑπακούετε, εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ νὰ ἔχετε τελείαν ὑπακοήν. Ἀλλὰ καὶ προηγουμένως ἀκόμη, πρὶν ἐνανθρωπήσῃ ὁ Χριστός, ἐδίδασκε καὶ παρεσκεύαζεν ὁ Θεὸς τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν πρὸς τὸν Χριστὸν πίστιν καὶ ὑπακοὴν διὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ προφητῶν, οἵτινες ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκήρυξαν καὶ ἐλάλησαν περὶ τοῦ Χριστοῦ.

Ἐκήρυξε λοιπὸν ἀπ᾽ εὐθείας οὐρανόθεν ὁ ἴδιος Θεὸς καὶ Πατὴρ περὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἔθετο αὐτὸν τὸν διδάσκαλον τῆς ἀνθρωπότητος· ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ καὶ διὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ προφητῶν, διὰ νὰ πιστεύσωμεν πάντες οἱ ἄνθρωποι εἰς αὐτὸν ὡς τὸν Σωτῆρα τῆς ἀνθρωπότητος, νὰ ἔχωμεν τελείαν ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς λόγους του, καὶ νὰ ὑπακούωμεν κατὰ πάντα εἰς τὰ παραγγέλματά τον.

6. ΚΕΦΑΛΑΙΩΔΗΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΓΝΩΣΙΣ.

Εἴπομεν ὅτι ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶνε νὰ ὁμοιωθῇ πρὸς τὸν Χριστόν. Ἀλλὰ τίς εἶνε ὁ Χριστός, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔχομεν προορισμὸν νὰ ὁμοιωθῶμεν;

Περὶ τοῦ Χριστοῦ, ὅστις εἶνε ὁ μόνος καὶ αἰώνιος Λυτρωτὴς καὶ Σωτὴρ τῶν ἀνθρώπων, ὅστις εἶνε ἡ βάσις καὶ τὸ θεμέλιον τοῦ Χριστιανισμοῦ, πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ Χριστιανὸς γνῶσιν ὅσον τὸ δυνατὸν πλήρη καὶ σαφῆ. Ἐπειδὴ ὅμως μετὰ ταῦτα πολλάκις θὰ γίνῃ λόγος περὶ τοῦ Χριστοῦ, καθόσον ἐξ αὐτοῦ πηγάζει καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἡ σωτηρία ἡμῶν, διὰ τοῦτο ἐνταῦθα θὰ εἴπωμεν κεφαλαιωδῶς καὶ δι᾽ ὀλίγων περὶ αὐτοῦ.

Ὁ Χριστὸς εἶνε τέλειος Θεός. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, γεννηθεὶς ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, πρὸ πάσης δημιουργίας. εἶνε Θεὸς ἀληθινός, ὁμοούσιος τῷ Πατρί, ἐξεικονίζων τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα αὐτοῦ ἀκριβῶς καὶ ἀπαραλλάκτως. Ἤτοι, ὁποῖός τις εἶνε ὁ Πατήρ, τοιοῦτος εἶναὶ καὶ ὁ Υἱός· τέλειος Θεὸς ὁ Πατήρ, τέλειος Θεὸς καὶ ὁ Υἱός.

Πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ κτίσματα, τῇ θελήσει τοῦ οὐρανίου Πατρός, δι᾽ αὐτοῦ ἐδημιουργήθησαν, καὶ ὅσα εἶνε εἰς τοὺς οὐρανούς, καὶ ὅσα εἶνε ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ὅσα βλέπονται μὲ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ὅσα δὲν βλέπονται. Δι᾽ αὐτοῦ ἐδημιουργήθησαν πᾶσαι ἐν γένει αἱ δυνάμεις, πάντα τὰ τάγματα τῶν ἁγίων ἀγγέλων καὶ πνευμάτων, καὶ οἱ θρόνοι, καὶ αἱ κυριότητες, καὶ αἱ ἐξουσίαι, ὡς καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ γῇ. Τὰ πάντα δι᾽ αὐτοῦ καὶ πρὸς δόξαν αὐτοῦ ἐδημιουργήθησαν᾽ καὶ τὰ πάντα δι᾽ αὐτοῦ συγκρατοῦνται καὶ διευθύνονται καὶ κατευθύνονται εἰς τὸν προορισμὸν αὐτῶν. Αὐτὸς ἑπομένως εἶνε ὁ ἀπόλυτος Κύριος καὶ ἄρχων καὶ ἐξουσιαστὴς τῶν πάντων.

Τὰς ἀνωτέρω ἀληθείας ἀποκαλύπτει καὶ διδάσκει εἰς ἡμᾶς οὐχὶ ἄλλος τις ἀλλ᾽ αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Καὶ διὰ μὲν τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου λέγει περὶ τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ τὰ ἑξῆς· «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος. Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν. Πάντα δι᾽ αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν ὃ γέγονεν» (Ἰωάν. α΄ 1-3). Διὰ δὲ τοῦ ἀποστόλου Παύλου λέγει ταῦτα· «Ὅς (ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ) ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως· ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαί, εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι᾽ αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται· καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκεν» (Κολοσ. Α΄ 15-17). Καὶ ἀλλαχοῦ διὰ τοῦ αὐτοῦ Ἀποστόλου λέγει: «Ὃς (ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ) ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως (τοῦ Θεοῦ), φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς

δυνάμεως αὐτοῦ» (Ἑβρ. α΄ 3).

Ὁ Χριστὸς εἶνε καὶ τέλειος ἄνθρωπος. Τοιοῦτος ὢν ὁ Χριστός, Θεὸς ἀληθινός, ἐγένετο ἐν χρόνῳ καὶ τέλειος ἄνθρωπος. Ἑπομένως εἶνε Θεὸς ἅμα καὶ ἄνθρωπος, τουτέστι Θεάνθρωπος. Καὶ ἐν αὐτῷ ὡς ἀνθρώπῳ ηὐδόκησεν ὁ Πατὴρ ἵνα κατοικήσῃ ὅλον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Ἐγένετο δὲ ἄνθρωπος ὁ Χριστός, ἵνα, τῇ θελήσει τοῦ οὐρανίου Πατρός, ἀπαλλάξῃ τὸν ἄνθρωπον διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ θυσίας του ἐκ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ αἰωνίου θανάτου, καὶ συνδιαλλάξῃ καὶ εἰρηνεύσῃ πρὸς τὸν Θεὸν τὰ πάντα, καὶ τὰ ἐπίγεια καὶ τὰ οὐράνια. Καὶ ὅπως φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἔργον του, ἤτοι τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων, συνέστησε καὶ ἵδρυσε τὴν Ἐκκλησίαν. εἶνε δὲ ἡ Ἔκκλησία τὸ ἠθικὸν τοῦ Χριστοῦ σῶμα, τοῦ ὁποίου ἄρχων καὶ κεφαλὴ εἶνε αὐτὸς ὁ Χριστός.

Ἀναστὰς δὲ πρῶτος αὐτὸς ἐκ τοῦ τάφου καὶ ζῶν καὶ βασιλεύων εἰς τοὺς αἰῶνας, ἐγένετο πρωτότοκος καὶ ἀπαρχὴ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, ἵνα τοιουτοτρόπως ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος πρωτεύῃ εἰς πάντα.

Καὶ περὶ πάντων τούτων βεβαιοῖ πάλιν ἡμᾶς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Καὶ διὰ μὲν τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου λέγει: «Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν (καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς Μονογενοῦς παρὰ Πατρός): πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας» (Ἰωάν. α΄ 14). Διὰ δὲ τοῦ ἀποστόλου Παύλου λέγει: «Καὶ αὐτός (ὁ Χριστός) ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας· ὅς ἐστιν ἀρχή, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων· ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι καὶ δι' αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτόν, εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, δι' αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Κολοσ. α΄ 18-19).

Τὰ τρία ἀξιώματα τοῦ Χριστοῦ. Κεφαλὴ δὲ τῆς Ἐκκλησίας ὢν ὁ Χριστός, ἔχει ὡς ἄνθρωπος τρία ἀξιώματα εἶνε Προφήτης, Ἀρχιερεὺς καὶ Βασιλεύς. Καὶ εἶνε μὲν Προφήτης, τουτέστιν ὁ ἀπόλυτος καὶ μόνος διδάσκαλος, καθόσον αὐτὸς ἀπεκάλυψε καὶ ἐφανέρωσεν εἰς τὸν κόσμον τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ θέλημα τοῦ οὐρανίου Πατρός. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν ὁ ἴδιος πρὸς τὸν Πιλᾶτον· «Ἐγὼ εἶς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ» (Ἰωάν. ιη΄ 37). Διὰ δὲ τῆς διδασκαλίας Του, τὴν ὁποίαν ἐπεσφράγισε καὶ ἐβεβαίωσε διὰ τῶν μεγάλων θαυμάτων ἅπερ ἐποίησε, καὶ διὰ τῆς ἁγιότητος τοῦ βίου του, καὶ δι' ὅλης ἐν γένει τῆς ζωῆς του, καθὼς καὶ διὰ τῆς ἐν τῷ ὄρει τῷ Θαβὼρ μεταμορφώσεώς του, ἔνθα «ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς» (Ματθ. ιζ΄ 2), ἐφανέρωσεν εἰς ἡμᾶς τὸν Θεόν, καθ' ὅσον εἶνε δυνατὸν νὰ γνωρίσῃ ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τὸν τέλειον καὶ ἄπειρον Θεόν.

εἶνε δὲ Ἀρχιερεὺς ὁ Χριστός, καθόσον ἀναλαβὼν τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου προσέφερεν ἑαυτὸν θυσίαν πρὸς τὸν Θεόν, ἐκχύσας τὸ αἷμα του καὶ ἀποθανὼν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ὅπως ἱκανοποιήσῃ τὴν θείαν δικαιοσύνην καὶ ἐξαλείψῃ τὰς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων. Περὶ τῆς θυσίας αὐτῆς τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ μεσιτείας αὐτοῦ, ἐξ ἧς πηγάζει ἡ σωτηρία, ὁμιλεῖ ἅπασα ἡ Ἁγία Γραφή, καὶ μάλιστα ἡ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολή.

εἶνε δὲ καὶ Βασιλεὺς ὁ Χριστός, καθόσον εἶνε ὄχι μόνον τῆς Ἐκκλησίας ὁ ὕψιστος κυβερνήτης, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀπόλυτος Κύριος καὶ ἐξουσιαστὴς τῶν πάντων, τῶν οὐρανίων καὶ τῶν ἐπιγείων, καθὼς καὶ ὁ ἴδιος λέγει· «Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς» (Ματθ. κη΄ 18). Λέγων δὲ τοῦτο ὁ Χριστὸς ἐννοεῖ, ὅτι ἐδόθη παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς εἰς αὐτὸν ὣς ἄνθρωπον πᾶσα ἐξουσία διότι ὡς Θεὸς ὁ Χριστὸς εἶχε καὶ ἔχει ἄπειρον τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ σύμπαντος, καθόσον δι' Αὐτοῦ, ὡς ἐρρέθη, ἐδημιουργήθησαν καὶ συγκρατοῦνται καὶ διευθύνονται τὰ πάντα. Ὡς τοιοῦτος δὲ Κύριος καὶ ἐξουσιαστὴς καὶ βασιλεὺς αἰώνιος ὁ Χριστός, καθὼς ὁ εὐαγγελιζόμενος τὴν Παρθένον ἄγγελος εἶπε· «καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος» (Λουκ. α΄ 33), μέλλει νὰ ἔλθῃ καὶ πάλιν ἐν ὅλῃ τῇ θεία δυνάμει καὶ δόξῃ αὐτοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων ἀγγέλων, διὰ νὰ κρίνῃ τὸν κόσμον καὶ ν' ἀποδώσῃ εἶς ἕκαστον κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Βεβαιοῖ δὲ τοῦτο αὐτὸς ὁ ἴδιος λέγων· «Ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ συναχθήσεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφοριεῖ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου κλπ. κλπ.» (Ματθ. κε΄ 31-46).

Ταῦτα κεφαλαιωδῶς περὶ τοῦ Χριστοῦ, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔχομεν προορισμὸν νὰ ὁμοιωθῶμεν.

7. ΔΥΝΑΤΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΝΑ ΟΜΟΙΩΘΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ;

Ἀλλ' ἴσως εἴπῃ τις ἔχων ὑπ' ὄψιν τον τὸ ὕψος τοῦ Χριστοῦ: Εἶνε δυνατὸν νὰ ὁμοιωθῇ ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν Χριστόν; Εἶνε δυνατὸν νὰ ἀποκτήσῃ τὸ ἄμωμον, τὴν ἁγιότητα, τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ ὕψος τοῦ Χριστοῦ; Καὶ ἂν τοῦτο δὲν εἶνε δυνατόν, πῶς τότε ὁ ἄνθρωπος ἔχει προορισμὸν ἐπὶ τῆς γῆς νὰ ὁμοιωθῆ πρὸς τὸν Χριστόν;

Ἀπαντῶντες εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην λέγομεν, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ὁμοιώσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ, οὐδὲ περὶ τῆς δόξης ἣν ἔλαβεν ὁ Χριστὸς καὶ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην αὐτοῦ φύσιν μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ἀνάστασιν καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν. Ἀλλὰ πρόκειται περὶ ὁμοιώσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Χριστὸν ὡς ἄνθρωπον ζήσαντα καὶ πολιτευθέντα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

8. ΚΑΤΑ ΤΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΔΕΝ ΔΥΝΑΤΑΙ ΝΑ ΟΜΟΙΩΘΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ

Μετὰ τὴν ἐξήγησιν ταύτην λέγομεν καὶ κατὰ τί ἀκόμη ὑπερέχει ὁ Χριστός, κατὰ τὸ ὁποῖον εἶνε φύσει ἀδύνατον εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ φθάσῃ καὶ νὰ ὁμοιωθῇ πρὸς αὐτόν. Ἰδού:

1) Ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου. Ὡς ἐκ τούτου εἶνε ὅλως ἀμέτοχος τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος.
2) Ὁ Χριστὸς εἶχεν ἀκριβῆ, πλήρη καὶ τελείαν γνῶσιν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, καὶ πλήρη καὶ τελείαν γνῶσιν τοῦ διαβόλου καὶ ὅλων τῶν μεθοδειῶν, καὶ τῶν δόλων, καὶ τῶν πονηρῶν καὶ ἀνθρωποκτόνων σχεδίων αὐτοῦ.
3) Ὁ Χριστὸς ἐστάθη καθ' ὅλον τὸν βίον του ὅλως ἀναμάρτητος καὶ κατὰ πάντα ἄμωμος καὶ ἅγιος, τηρήσας πάντα ἀπαγορευτικὸν νόμον, χωρὶς τὸ παράπαν νὰ προσεγγίσῃ αὐτὸν ὁ μολυσμὸς τῆς ἁμαρτίας.
4) Ὁ Χριστὸς ἔτι ἐτήρησε θετικῶς τὸν νόμον καὶ πᾶσαν ἐντολὴν καὶ ἐξετέλεσεν ἀκριβῶς μέχρι κεραίας πάντα τὰ θελήματα τοῦ οὐρανίου Πατρός.
5) Ὁ Χριστὸς ἐξ ἀπείρου καὶ ἀτοολύτου ὕψους καὶ μεγαλείου ἐταπείνωσεν ἑαυτόν, συγκαταβὰς ἑκουσίως εἰς τὸ τελευταῖον καὶ ἔσχατον σημεῖον τῆς ταπεινώσεως.
6) Ὁ Χριστὸς ἔχει τὴν ἁγιότητα φυσικὴν καὶ ἀπόλυτον, καὶ τὴν ἔχει ἐξ Ἑαυτοῦ.
7) Ὁ Χριστὸς ἐλάτρευσε τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα αὐτοῦ, καὶ εὐηρέστησεν εἰς Αὐτὸν οὐ μόνον ἐν ἄκρᾳ τελειότητι, ἀλλὰ καὶ δι' ἑαυτοῦ μόνου, χωρίς τινος μεσίτου.
8) Ὁ Χριστὸς ὡς ὢν οὐ μόνον ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ Θεός, ἐποίησε καὶ κατώρθωσεν ἔργα ὑπεράνθρωπα, καὶ ἐπέφερε διὰ τῆς αὐτοθυσίας του ἀποτελέσματα ἀνακαινιστικὰ καὶ σωτηριώδη, ὕψιστα καὶ αἰώνια, μηδέποτε καταλυόμενα, εἰς ἅπασαν τὴν λογικὴν κτίσιν, ἔργα καὶ ἀποτελέσματα ἀνάλογα καὶ ἀντάξια τοῦ ἀπείρου αὐτοῦ ὕψους.

Πάντα ταῦτα τὰ ἀριθμηθέντα προσόντα ἔχει ἴδια μόνος ὁ Χριστὸς ἐν τελειότητι. Καὶ κατὰ ταῦτα πάντα, ἀλλ' οὐδὲ καὶ πρὸς ἓν μόνον, δὲν δύναται ἄλλος τις ἄνθρωπος νὰ ἐξισωθῇ καὶ νὰ ὁμοιωθῆ ἀκριβῶς πρὸς τόν Χριστόν.

9. ΚΑΤΑ ΤΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΧΕΙ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΝ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ ΝΑ ΟΜΟΙΩΘΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ ΚΑΙ ΠΩΣ ΘΑ ΟΜΟΙΩΘΗ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ

Μετὰ τὴν γνῶσιν ταύτην τῶν ἀνηκόντων ἐν τελειότητι εἰς μόνον τὸν Χριστὸν θείων πλεονεκτημάτων, ἃς εἴπωμεν εἰς τί ἔχει προορισμὸν ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς νὰ ὁμοιωθῇ πρὸς τὸν Χριστόν. Λέγομεν, λοιπόν, ὅτι ἔχει προορισμὸν νὰ ὁμοιωθῇ εἰς τοῦτο: Νὰ προσεγγίσῃ, πνευματικῶς καὶ ἠθικῶς, τὸν Χριστόν, τουτέστιν ἔχει προορισμόν, ἵνα μορφωθῇ καὶ ὁμοιοθῇ ὅσον τὸ δυνατὸν ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς πρὸς τὸν Χριστόν, ἵνα ἀποκτήσῃ τὸν ἠθικὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ.

Ἀλλὰ τίνι τρόπῳ θὰ ἀποκτήσῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν ἠθικὸν τοῦτον χαρακτῆρα τοῦ Χριστοῦ; Πῶς θὰ ὁμοιωθῇ πρὸς αὐτόν; Θὰ ὁμοιωθῆ, ὅταν προσβλέπῃ εἰς τὸν Χριστὸν ὡς τὸ τέλειον παράδειγμα τῆς ἀρετῆς καὶ μιμῆται, ὅσον εἶνε δυνατὸν αὐτῷ, τὸ παράδειγμά του, καὶ ζῇ καὶ πολιτεύεται συμφώνως πρὸς τοὺς λόγους του καὶ τὰς ἐντολάς του. Διότι τότε θὰ ἀποκτήσῃ κατὰ τὸ δυνατὸν τὰ φρονήματα, τὰ αἰσθήματα καὶ τὰ θελήματα τοῦ Χριστοῦ, καὶ θὰ ἐνεργῇ καὶ ἐργάζεται κατὰ Χριστόν, ὁπότε καὶ θὰ προσεγγίσῃ καὶ θὰ ὁμοιωθῇ κατὰ τὸ δυνατὸν πρὸς τὸν ἠθικὸν χαρακτῆρα Αὐτοῦ.

Ὅτι δὲ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸν τὸν προορισμὸν ἔχει ἐπὶ τῆς γῆς, ἵνα μορφωθῇ καὶ ὁμοιωθῇ κατὰ τὸ δυνατὸν πρὸς τὸν Χριστόν, καταδεικνύεται δι' ἀναριθμήτων μαρτυριῶν τῆς Ἁγίας Γραφῆς· καὶ πρὸς πληρεστέραν βεβαίωσιν ἀναφέρομέν τινας ἐξ αὐτῶν. Διότι ὅσῳ τις εἶνε βεβαιότερος περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης, τόσῳ καὶ περισσότερον ἐγκολποῦται ταύτην καὶ συμμορφοῦται πρὸς αὐτήν. Ἀναφέροντες δὲ τὰς μαρτυρίας ταύτας, θὰ ἑρμηνεύωμεν καὶ δι' ὀλίγων αὐτάς, ὅπως κατανοῶνται ὑπὸ πάντων.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

10. α΄) ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΜΙΜΩΜΕΘΑ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ

Ἰδοὺ δέ, περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ προσβλέπωμεν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ νὰ μιμώμεθα τὸ παράδειγμά του, τί λέγει ὁ θεῖος Παῦλος. «Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς ὑπέμεινε σταυρόν, αἰσχύνης καταφρονήσας, ἐν δεξιᾷ τε τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ ἐκάθησεν. Ἀναλογίσασθε γὰρ τὸν τοιαύτην ὑπομεμενηκότα ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς αὐτὸν ἀντιλογίαν, ἵνα μὴ κάμητε ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἐκλυόμενοι» (Ἑβρ. ιβ΄ 1-3).

Τὸ νόημα δὲ τῶν λόγων τούτων τοῦ θείου Παύλου εἶνε τοῦτο: Λοιπὸν καὶ ἡμεῖς, ἔχοντες ὑπ᾽ ὄψιν μας ἀναρίθμητον πλῆθος μαρτύρων καὶ ἀγωνιστῶν, οἱ ὁποῖοι ἕνεκα τῆς μεγάλης πίστεως, ὑπὸ τῆς ὁποίας ἐνεπνέοντο, ἐτελείωσαν τὸν βίον αὐτῶν μετὰ καρτερίας καὶ ὑπομονῆς μεγάλης, ἀφωσιωμένοι εἰς τὸν Θεὸν καὶ τελείως ὑπακούοντες εἰς αὐτόν, ἂς ἀπορρίψωμεν καὶ ἂς ἀποδιώξωμεν μακρὰν ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μας πᾶν ὅ,τι μᾶς γίνεται βάρος, πρόσκομμα καὶ ἐμπόδιον εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς. Ἂς μισήσωμεν δὲ καὶ ἂς ἀποστραφῶμεν τὴν εὐκόλως δελεάζουσαν, ἐμπεριπλέκουσαν καὶ παγιδεύουσαν ἡμᾶς ἁμαρτίαν, καὶ μετὰ προθυμίας μεγάλης καὶ ὑπομονῆς ἂς βαδίζωμεν καὶ ἂς τρέχωμεν εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως καὶ τῆς ὑπακοῆς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Πρὸς τοῦτο δὲ ἂς ἔχωμεν ἔμπροσθέν μας ὡς ὑπόδειγμα καὶ παράδειγμα πάσης ἀρετῆς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅστις εἶνε ἣ ἀρχὴ καὶ κεφαλὴ τῆς ἀληθοῦς πίστεώς μας, καὶ ὁ τέλειος κατὰ τὴν ἀρετήν, ὁ προάγων καὶ τελειοποιῶών καὶ ἡμᾶς εἰς αὐτήν. Αὐτὸς δὲ ὁ Χριστὸς ἔχων ὑπ᾽ ὄψιν του τὴν αἰωνίαν δόξαν καὶ χαράν, ἣν ἔμελλε καὶ ὡς ἄνθρωπος διὰ τὰ παθήματά του νὰ λάβῃ, ὑπέφερεν ἀγογγύστως τὸν ἐπώδυνον καὶ ἐπονείδιστον θάνατον τοῦ Σταυροῦ, μηδόλως ὑπολογίσας τὰς ἀναριθμήτους ἐξουδενώσεις καὶ περιφρονήσεις καὶ ἀτιμώσεις, τὰς ὁποίας ἐποίησαν εἰς αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ ἐθνικοί. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὑψώθη καὶ ἐδοξάσθη διὰ τελείας δόξης ὑπὸ τοῦ οὐρανίου αὐτοῦ Πατρὸς καὶ Θεοῦ, καθίσας ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ. Συλλογισθῆτε λοιπὸν καὶ ὑμεῖς αὐτὸν τὸν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὅστις ὑπέμεινεν ἀγογγύστως τόσην καταφρόνησιν ὑπὸ τῶν ἀσεβῶν καὶ ἁμαρτωλῶν σταυρωτῶν του, ὅπως μὴ ἀποθαρρύνωνται καὶ ἀποκάμνωσιν αἱ ψυχαί σας ἐκ τῶν διαφόρων δοκιμασιῶν καὶ θλίψεων καὶ διωγμῶν, τοὺς ὁποίους ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς ἐξ ἀγάπης πρὸς δοκιμασίαν σας, ὅπως μορφωθῆτε δι᾽ αὐτῶν καὶ τελειοποιηθῆτε. Καὶ ταῦτα μὲν λέγει ὁ θεῖος Παῦλος.

11. β΄) ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

Καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης αὐτὸ τοῦτο βεβαιῶν λέγει· «Ὁ λέγων ἐν αὐτῷ μένειν, ὀφείλει, καθὼς ἐκεῖνος περιεπάτησε, καὶ αὐτὸς οὕτω περιπατεῖν» (Α΄ Ἰω. β΄ 6). Τοῦτο, καθὼς πᾶς τις ἐννοεῖ, σημαίνει ὅτι ὁ Χριστιανὸς προορισμὸν ἔχει ἐπὶ τῆς γῆς, ἐὰν θέλῃ νὰ εἶνε ἄνθρωπος τοῦ Χριστοῦ, νὰ ζῇ καὶ νὰ πολιτεύεται, ὅπως ἔζησε καὶ ἐπολιτεύθη αὐτὸς ὁ Χριστός.

12. γ΄) ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΕΤΡΟΥ

Ὁ δὲ ἀπόστολος Πέτρος μᾶς λέγει, ὅτι ὁ Χριστὸς ὑπέμεινεν ἀγογγύστως καὶ μεθ᾽ ὑπομονῆς διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν πάθη φρικτὰ καὶ ἐπονείδιστον θάνατον, ἀφίνων εἰς ἡμᾶς τοιουτοτρόπως παράδειγμα, τύπον καὶ ὑπογραμμὸν τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς ἀρετῆς, διὰ νὰ μιμηθῶμεν καὶ ἡμεῖς αὐτόν, ἀκολουθοῦντες τὰ ἴχνη του καὶ τὰ διαβήματά του. Ὁ Χριστός, λέγει ἐξακολουθῶν ὁ θεῖος Πέτρος, ἁμαρτίαν δὲν ἐποίησεν οὐδεμίαν, οὐδὲ εὑρέθη ἀπολύτως ἐν τῇ ψυχῇ του καὶ ἐν τῷ στόματί του δολερὸν ἢ μεμπτόν τι. Καὶ περιπαιζόμενος δὲ ὑπέμενε μεθ᾽ ὑπομονῆς, χωρὶς νὰ ἀνταποκρίνεται καὶ νὰ ἀνταποδίδῃ εἰς τοὺς περιπταίζοντας αὐτὸν τὰ ὅμοια. Καὶ πάσχων ἀδίκως ὑπὸ τῶν πονηρῶν καὶ κακοβούλων, δὲν ὠργίζετο οὐδὲ ἐξέφερεν ἀπειλὴν κατ᾽ αὐτῶν, ἀλλὰ παρέδιδεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἐπουράνιον αὐτοῦ Πατέρα, ὅστις κρίνει τοὺς πάντας μετὰ δικαιοσύνης.

Ἰδοὺ δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ λόγοι τοῦ ἀποστόλου Πέτρου. «Χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμόν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ: ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ· ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει, παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως» (Α΄ Πέτρ. β΄ 21-23).

13. δ΄) ΚΑΙ ΕΤΕΡΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

Καὶ πάλιν ὁ θεῖος Παῦλος ἐν ἄλλῃ αὐτοῦ ἐπιστολῇ ὑποδεικνύει εἰς τοὺς Χριστιανοὺς ὅτι, ἐὰν θέλωσιν νὰ τιμηθῶσι καὶ νὰ δοξασθῶσιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δόξαν ἀληθινὴν καὶ αἰώνιον, πρέπει νὰ ἔχωσιν ὑπ᾽ ὄψιν τῶν τὸν Χριστὸν καὶ αὐτὸν νὰ ἔχωσιν ὡς ὑπογραμμὸν καὶ παράδειγμά τῶν, καὶ αὐτὸν νὰ μιμῶνται. Πρέπει, λέγει, νὰ ἔχωσιν ὑπ᾽ ὄψιν τῶν τὸ φρόνημα καὶ τὴν ταπείνωσιν τοῦ Χριστοῦ, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν ἐμττράκτως διὰ τῆς τελείας αὐτοῦ ὑπακοῆς εἰς τὸ θέλημα τοῦ οὐρανίου αὐτοῦ Πατρός. Ἕνεκα δὲ τῆς ταπεινώσεώς του ταύτης καὶ τελείας ὑπακοῆς του οὐ μόνον συγκατέβη τελείαν συγκατάβασιν ἐκ τοῦ ὕψους τῆς ἀληθοῦς καὶ πραγματικῆς θεότητός του, καὶ ἔγινε τέλειος ἄνθρωπος ὅμοιος μὲ ἡμᾶς, ἀλλὰ συγκατέβη καὶ εἰς ἔτι μεγαλύτερον βάθος ταπεινώσεως. Περιεφρονήθη δηλαδὴ καὶ ἐξηυτελίσθη καὶ ἐδέχθη τὸν ἐπονείδιστον τοῦ σταυροῦ θάνατον ἀποθανὼν ὡς ἁμαρτωλὸς μεταξὺ δύο κακούργων ληστῶν. Τούτου ἕνεκα, ἤτοι διὰ τὴν ἄκραν καὶ τελείαν αὐτοῦ ταπείνωσιν, ἐξακολουθῶν λέγει ὁ θεῖος Παῦλος, καὶ ὁ Θεὸς Πατὴρ ὑπερύψωσε τὸν Χριστὸν καὶ εἰς ὑψίστην καὶ ἄπειρον δόξαν ἀνεβίβασεν καὶ ἐχάρισεν εἶς αὐτὸν τὸ ἀνώτατον καὶ ἐνδοξότατον ὄνομα, τὸ ὄνομα Κύριος, ἤτοι ἄρχων καὶ ἐξουσιαστὴς πάντων, τῶν οὐρανίων καὶ τῶν ἐπιγείων. Καὶ τοῦτο ἐγένετο, ἵνα εἰς τὸ ὄνομά τον, Υἱοῦ ὄντος τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ Κυρίου καὶ ἐξουσιαστοῦ πάντων, κλίνῃ γόνυ καὶ προσκυνήσῃ πᾶσα ἡ κτίσις, καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὰ ἐν τοῖς καταχθονίοις, καὶ πᾶσα γλῶσσα καὶ φωνὴ ὑμνήσῃ καὶ δοξάσῃ αὐτὸν καὶ ὁμολογήσῃ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε Κύριος καὶ Βασιλεὺς τῶν πάντων. Αὐτὸ δὲ εἶνε δόξα καὶ τιμὴ εἰς τὸν Θεὸν Πατέρα ὅστις ἔχει τοιοῦτον Υἱὸν ἔνδοξον καὶ ὑπερένδοξον, ἀποκτήσαντα τὴν δόξαν διὰ τῆς τελείας

ταπεινώσεως καὶ ὑπακοῆς εἰς τὸ θέλημά του.

Ἰδοὺ δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ λόγοι τοῦ θείου Παύλου· «Τοῦτο φρονείσθω ἐν ὑμῖν ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶνε ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος· καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος ἐταπείνωσεν ἑαυτόν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. Διὸ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο Αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα· ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ πατρός» (Φιλιπ. β΄ 5-11).

Εἰς ἄλλο πάλιν μέρος ὁ θεῖος Παῦλος προτρέπει τοὺς Χριστιανοὺς ἵνα μιμηθῶσιν αὐτόν, καθὼς αὐτὸς ἐμιμήθη τὸν Χριστόν· « Μιμηταί μου, λέγει, γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ» (Α΄ Κοριν. ια΄ 1).

Καὶ ἀλλαχοῦ γράφει πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος νὰ γίνωσι μιμηταὶ τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα αὐτοῦ ἀγαπητά, καὶ νὰ ἐξασκῶσι τὴν ἀρετὴν τῆς ἀγάπης, ὅπως καὶ ὁ Χριστὸς ἐξήσκησεν αὐτὴν ἀγαπήσας ἡμᾶς. Καὶ τὴν ἐξήσκησε παραδῶσας καὶ προσενεγκὼν τὸν ἑαυτόν του διὰ τοῦ σταυρικοῦ του θανάτου προσφορὰν καὶ θυσίαν πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ ἡμῶν εὐάρεστον. Ἰδοὺ δὲ καὶ οἱ λόγοι τοῦ Ἀποστόλου· «Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά· καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε ἡμᾶς, καὶ παρέδοωυκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ Θεῷ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας» (Ἐφεσ. ε΄ 1-2).

14. ε΄) ΕΤΕΡΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΔΙ' ΩΝ ΔΙΔΑΣΚΕΙ ΠΡΟΣ ΠΟΙΟΝ ΣΚΟΠΟΝ ΚΑΤΕΣΤΑΘΗΣΑΝ ΚΑΙ ΟΙ ΕΝ ΤΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΙ ΕΡΓΑΤΑΙ

Ὁ αὐτὸς ἔτι Ἀπόστολος μᾶς βεβαιοῖ, ὅτι ὁ Χριστὸς ὥρισε τοὺς πνευματικοὺς ἄρχοντας καὶ ἐργάτας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἐργασθῶσιν ἐπὶ τῶν Χριστιανῶν, ὅπως μορφώσωσι καὶ καταρτίσωσι καὶ τελειοποιήσωσιν αὐτούς. Τοιουτοτρόπως δὲ νὰ οἰκοδομηθῇ διὰ τῆς πνευματικῆς ἐργασίας αὐτῶν ἡ πνευματικὴ τῆς Ἐκκλησίας οἰκοδομή, ἥτις συνισταμένη ἐκ Χριστιανῶν πιστῶν καὶ ἡγιασμένων ὑπό τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ, ἀποτελεῖ τὸ πνευματικὸν οἰκοδόμημα τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, οὗτινος κεφαλὴ εἶνε αὐτὸς ὁ Χριστὸς. Καὶ οὗτοι, μᾶς λέγει ὁ θεῖος Ἀπόστολος, οὓς κατέστησεν ὁ Θεὸς ἐργάτας, ἔργον ἔχουσι νὰ ἐργάζωνται ἐπὶ τῶν πιστῶν μέχρις ὅτου φθάσωμεν οἱ πάντες νὰ ἔχωμεν ἕν φρόνημα καὶ μίαν ἀληθῆ καὶ στερεὰν καὶ τελείαν πίστιν εἰς πάσας τὰς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου καὶ πλήρη γνῶσιν τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Τοιουτοτρότως δὲ θὰ φθάσωμεν εἰς τὴν τελείαν πνευματικὴν ἡλικίαν, ἥτις εἶνε ἡ ἀπόκτησις τῆς τελείας ἀρετῆς, διὰ νὰ εἴμεθα μέλη ἄξια τοῦ σώματος αὐτοῦ. Διὰ τῶν φωτιστικῶν δὲ τούτων λόγων ὁ τοῦ Θεοῦ Ἀπόστολος οὐδὲν ἄλλο λέγει, εἰμὴ ὅτι ὁ προορισμὸς ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἶνε νὰ μορφωθῶμεν κατὰ Χριστόν, νὰ ὁμοιωθῶμεν πνευματικῶς πρὸς αὐτόν, διὰ νὰ εἴμεθα αἰωνίως μαζῆ του, διὰ νὰ εἴμεθα σῶμα του καὶ μέλη του. Καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ καταρτισμοῦ καὶ τῆς μορφώσεως ἡμῶν ταύτης ὥρισε καὶ κατέστησεν ὁ Χριστὸς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοὺς ἀποστόλους, τοὺς προφήτας, τοὺς εὐαγγελιστάς, τοὺς ποιμένας καὶ διδασκάλους.

Ἰδοὺ δὲ ἡ ὅλη περικοπὴ τῶν λόγων τοῦ Ἀποστόλου· «Καὶ αὐτὸς ἔδωκε τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους, πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων, εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ· μέχρι καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἷς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφεσ. δ΄ ια΄ 11-13).

15. στ΄) ΛΟΓΟΙ ΑΥΤΟΥ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΔΙ' ΩΝ ΠΑΡΑΓΓΕΛΛΕΙ ΙΝΑ ΜΙΜΩΜΕΘΑ ΑΥΤΟΝ

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς διδάσκων ἡμᾶς, ἵνα προσβλέπωμεν εἰς αὐτὸν καὶ μιμώμεθα τὰς ἀρετάς του, ὅτε ἔπλυνε τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν του, εἶπεν ὡρισμένως εἰς αὐτούς, ἐν τῷ προσώπῳ δὲ αὐτῶν καὶ πρὸς πάντας τοὺς Χριστιανούς, εἶπε, λέγομεν, ἵνα ἡ μεγάλη αὕτη ἀρετὴ τῆς ταπεινώσεώς του εἶνε παράδειγμα καὶ ὑπογραμμὸς εἰς τὸν βίον μας, διότι πρὸς αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἐποίησε τοῦτο. Ἰδοὺ αὐτοὶ οἱ λόγοι τοῦ Εὐαγγελίου· «Ὅτε οὖν ἔνιψε τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ ἔλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἀναπεσὼν πάλιν εἶπεν αὐτοῖς, Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; Ὑμεῖς φωνεῖτέ με, ὁ Διδάσκαλος καὶ ὁ Κύριος· καὶ καλῶς λέγετε, εἰμὶ γάρ. Εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας, ὁ Κύριος καὶ ὁ Διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας. Ὑπόδειγμα γὰρ δέδωκα ὑμῖν, ἵνα, καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε» (Ἰω. ιγ΄ 12-15).

Διὰ τῶν λόγων τούτων ὁ Κύριος διδάσκει ἡμᾶς καθαρῶς καὶ σαφῶς, ἵνα ἔχωμεν αὐτὸν πάντοτε παράδειγμα εἰς τὸν βίον μας, συλλογιζόμενοι ὅτι, ἐὰν αὐτός, ὅστις ἦτο καὶ εἶνε ὁ ἀπόλυτος Διδάσκαλος καὶ Κύριος, ἐὰν αὐτός, ὅστις εἶχεν ἄπειρον ὕψος δόξης καὶ τελειότητος, ἐταπεινώθη τοσοῦτον, ὥστε νὰ πλύνῃ καὶ αὐτοὺς τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, ὅπερ ἦτο ἔργον τῶν δούλων, πόσῳ μᾶλλον, ἡμεῖς οἵτινες ἀπέναντι αὐτοῦ εἴμεθα μηδαμινοί, ὀφείλομεν νὰ ἐξασκῶμεν μετὰ πάσῆς προθυμίας πρὸς τοὺς ὁμοίους ἡμῖν, πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν, τὰς ἀρετὰς ταύτας, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην;

Ἔκ πάντων τούτων τῶν χωρίων τῆς Γραφῆς καὶ ἐκ πλείστων ἄλλων καταφαίνεται ἡλίου

φαεινότερον, ὅτι ὁ ἐπὶ γῆς προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶνε νὰ μορφωθῇ οὗτος καὶ νὰ ὁμοιωθῇ πρὸς τὸν Χριστόν, νὰ ὁμοιωθῇ δηλονότι κατὰ τὸ δυνατὸν πρὸς τὸν τέλειον ἠθικὸν χαρακτῆρα τοῦ Χριστοῦ, πρὸς τὴν ἀρετὴν τοῦ Χριστοῦ.

16. Β΄) ΤΙΣ Ο ΕΝ ΤΗ ΜΕΛΛΟΥΣΗ ΑΙΩΝΙΩ ΖΩΗ ΤΕΛΙΚΟΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Καὶ ὅτι μὲν οὗτος εἶνε ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς δὲν ὑπάρχει ἀπολύτως οὐδὲ ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία, διότι εἶνε ἀλήθεια, ἥτις φέρει τὴν βεβαιότητα καὶ τὸ κῦρος τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἀλλὰ τίνα σκοπὸν ἔχει ὁ προορισμὸς οὗτος τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς; Τίνα σκοπὸν ἔχει ἡ κατὰ Χριστὸν μόρφωσις τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ; Μὲ ἄλλας λέξεις, διὰ ποῖον σκοπὸν ὥρισεν ὁ Θεὸς καὶ ἐκζητεῖ πταρὰ τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα μορφωθῇ οὗτος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ κατὰ Χριστὸν καὶ νὰ ὁμοιωθῇ πρὸς Αὐτόν;

Ἀπαντῶντες εἰς τοῦτο λέγομεν ὅτι τὸ τέλος καὶ ὁ σκοπὸς, διὰ τὸν ὁποῖον ὥρισε καὶ ἐκζητεῖ ὁ Θεὸς παρὰ τοῦ ἀνθρώπου ἵνα μορφωθῇ οὗτος κατὰ Χριστὸν καὶ ὁμοιωθῆ πρὸς Αὐτὸν, εἶνε ἡ ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ ἀποκατάστασις αὐτοῦ, ἥτις εἶνε ὁ τελικὸς καὶ ὕψιστος προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλὰ τίς αὕτη ἡ ἀποκατάστασις αὐτοῦ, ἢ μᾶλλον, τίς ὁ ἐν τῇ μελλούσῃ αἰωνίῳ ζωῇ τελικὸς προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου; Ὁ ἐν τῇ μελλούσῃ αἰωνίῳ ζωῇ τελικὸς καὶ ὕψιστος προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶνε οὗτος: Νὰ ὑψωθῆ ὁ ἄνθρωπος καὶ νὰ συνδοξασθῇ μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ αἰωνίῳ καὶ ἀτελευτήτῳ μέλλοντι. Ἀφοῦ δηλαδὴ παρασκευασθῇ καὶ καταρτισθῇ ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ διὰ τῆς δυνατῆς ὁμοιώσεως αὖτοῦ πρὸς τὸν Χριστόν, νὰ ὑψωθῇ ἔπειτα ὡς τέκνον τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ μέλλοντι καὶ νὰ δοξασθῇ μετὰ τοῦ Χριστοῦ, γενόμενος κληρονόμος αἰωνίου βασιλείας καὶ δόξης καὶ χαρᾶς καὶ μακαριότητος. Οὕτω δὲ νὰ κατασταθῇ ὄντως εὐτυχὴς καὶ μακάριος, εἰς ἔπαινον καὶ τιμὴν καὶ δόξαν τοῦ αἰωνίου τρισυποστάτου Θεοῦ.

Ὅτι δὲ ὁ τελικὸς καὶ ὕψιστος προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἡ ὕψωσις καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ, ὡς τέκνου τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ κληρονομία βασιλείας αἰωνίου καὶ ἀφθάρτου, καὶ ἡ αἰώνιος αὐτοῦ χαρὰ καὶ μακαριότης, κηρύττεται καὶ πιστοῦται δι᾽ ἀναριθμήτων λόγων τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Καὶ πρὸς βεβαίωσιν τοῦ τυχὸν ἀγνοοῦντος ἢ ἀμφιβάλλοντος ἀναφέρομεν ὀλίγους ἐξ αὐτῶν, ὅπως ἀνεφέραμεν προηγουμένως καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ὁ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἡ κατὰ Χριστὸν μόρφωσις αὐτοῦ.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΚΡΟΥ ΚΑΙ ΤΕΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΥΨΙΣΤΟΥ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

17. α΄) ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν μεγάλην ἡμέραν τῆς κρίσεως καὶ μισθαποδοσίας, ὁπότε θὰ ὁδηγηθῶσι καὶ θὰ ὑψωθῶσιν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὸν ὕψιστον καὶ τελικὸν αὐτῶν προορισμόν, ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς δικαίους καὶ καλῶν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, λέγει· «Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου» (Ματθ. κε΄ 34).

Καὶ ἀλλαχοῦ ὁ Κύριος ὁμιλῶν περὶ τῆς μελλούσης ἀποκαταστάσεως τῶν δικαίων λέγει, ὅτι τέκνα ὄντες οὗτοι τοῦ Θεοῦ, θὰ εὑρίσκωνται ἐν τῇ οὐρανίῳ βασιλείᾳ τοῦ Πατρός τῶν ἔνδοξοι καὶ λαμπροὶ ὡς ὁ ἥλιος. «Τότε λέγει, (ἤτοι ὅτε ὁ Θεὸς θὰ ὑψώσῃ τοὺς δικαίους εἰς τὸν τελικὸν προορισμὸν αὐτῶν), οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν» (Ματθ. ιγ΄ 43).

18. β΄) ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΕΤΡΟΥ

Ὁ δὲ ἀπόστολος Πέτρος εὐλογεῖ καὶ δοξάζει τὸν Θεόν, ὅστις διὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἀγάπην ἀνεγέννησεν ἡμᾶς καὶ μᾶς ἐποίησε τέκνα του διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ γίνωμεν κληρονόμοι ἀφθάρτων καὶ οὐρανίων αἰωνίων ἀγαθῶν. «Εὐλογητός, λέγει, ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζῶσαν δι᾽ ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν, εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ ἀμάραντον, τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς εἰς ἡμᾶς» (Α΄ Πέτρ. α΄ 3-4).

Δεδοξασμένος, λέγει, ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ καὶ ἀμέτρητον αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς καὶ ποιήσας τέκνα του διὰ τοῦ Ἁγίου βαπτίσματος καὶ τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ ὁδηγήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ἀληθινὴν καὶ βεβαίαν. Ἀπεδείχθη δὲ ἀληθινὴ καὶ βεβαία ἡ ἐλπὶς ἡμῶν αὕτη διὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, Ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν βεβαιώσας οὕτω πάσας τὰς οὐρανίους καὶ αἰωνίας ἐλπίδας μας περὶ τοῦ ὅτι θὰ γίνωμεν κληρονόμοι ἀφθάρτου, ἀμιάντου, καὶ ἀμολύντου καὶ ἀμαράντου δόξης καὶ μακαριότητος, ἥτις ὑπάρχει καὶ φυλάττεται εἰς τοὺς οὐρανοὺς δι᾽ ἡμᾶς.

19. γ΄) ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

Ὁ δὲ θεῖος Παῦλος ὁμιλῶν περὶ τῶν ὑπερβαινόντων πᾶσαν ἀνθρωπίνην νόησιν αἰωνίων ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα θὰ ἀπολαύσωσιν οἱ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι, λέγει: «Ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν» (Α΄ Κορ. β΄ 9). Τὰ ἐπουράνια, λέγει, τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἀγαθά, τὴν δόξαν, τὴν χαράν, τὴν εὐφροσύνην καὶ τὴν αἰωνίαν μακαριότητα, τὰ ὁποῖα ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου διὰ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὸν καὶ ὑπακούοντας εἰς τὸ θέλημά του, ὀφθαλμὸς ἀνθρώπου δὲν εἶδε ποτέ, καὶ αὐτὶ δὲν ἤκουσε, καὶ καρδία καὶ διάνοια ἀνθρώπου δὲν ἐνόησεν οὐδὲ ἐφαντάσθη ποτέ. Τόσον ὕψιστα καὶ ὑπὲρ κατάληψιν ἀγαθὰ εἶνε ταῦτα.

Καὶ ἀλλαχοῦ κηρύττει ὁ θεῖος Παῦλος, ὅτι αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ὁ Παράκλητος, μαρτυρεῖ καὶ βεβαιώνει μαζῆ μὲ τὴν ἰδικήν μας συνείδησιν, ἣν ἔχομεν ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς ἀναγεννήσεως ἡμῶν, ὅτι εἴμεθα τέκνα Θεοῦ. Ὡς ὄντες λοιπὸν τέκνα Θεοῦ, προσθέτει ὁ θεῖος Ἀπόστολος, εἴμεθα φυσικὰ καὶ κληρονόμοι τῶν αἰωνίων αὐτοῦ ἀγαθῶν, ἅμα δὲ καὶ συγκληρονόμοι τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. «Αὐτό, λέγει, τὸ Πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἐσμὲν τέκνα Θεοῦ. Εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι· κληρονόμοι μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ» (Ρωμ. η΄ 16-17).

Ὅπως δὲ ἐνταῦθα ὁ θεῖος Παῦλος μαρτυρεῖ ὅτι οἱ ἀληθεῖς Χριστιανοὶ θὰ εἶνε κληρονόμοι τοῦ Θεοῦ καὶ συγκληρονόμοι τοῦ Χριστοῦ, οὕτω καὶ ἐν ἄλλῃ αὐτοῦ ἐπιστολῇ βεβαιοῖ, ὅτι, ἐὰν μεθ' ὑπομονῆς καὶ καρτερίας ὑπομένωσι τὰς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ θλίψεις καὶ δοκιμασίας, θὰ συμβασιλεύσωσι μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ ἀπείρῳ αἰωνιότητι. «Εἰ ὑπομένομεν, λέγει, καὶ συμβασιλεύσομεν» (Β΄ Τιμ. β΄ 12).

20. δ΄) ΕΤΕΡΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

Εἰς ἄλλο μέρος ὁμιλῶν ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος περὶ τῆς δόξης, τὴν ὁποίαν θὰ ἀπολαύσωσιν οἱ ἀληθεῖς τοῦ Χριστοῦ ὀπαδοί, οἱ τὰ οὐράνια ἐπιποθοῦντες καὶ πολιτευόμενοι κατὰ τὸ ὑποδεικνυόμενον εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελίου οὐράνιον πολίτευμα, λέγει· «Ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι ἑαυτῷ τὰ πάντα» (Φιλιπ. γ΄ 20-21).

Διὰ τῶν λόγων τούτων ὁ Ἀπόστολος τοῦ Θεοῦ ἔχων ὑπ' ὄψιν τοῦ τοὺς ἐκτὸς τοῦ Χριστοῦ ζῶντας καὶ πολεμίους τῆς ἀληθοῦς τοῦ Εὐαγγελίου πίστεως, περὶ τῶν ὁποίων κάμνει λόγον προηγουμένως, θέλει νὰ ὑποδείξῃ ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἐκείνους τὴν ὑψηλὴν θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκονται οἱ ἀληθεῖς Χριστιανοί. Ὁμιλεῖ λοιπὸν περὶ τῆς θέσεως ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν οὕτως: Ἡμεῖς οἱ χριστιανοί, οἱ τὸν Χριστὸν ἀκολουθοῦντες καὶ πιστοὶ ὀπαδοὶ αὐτοῦ ὄντες, εὑρισκόμενοι εἰς ὅλως ἀντίθετον θέσιν, ἀφ' ὅ,τι εὑρίσκονται οἱ μακρὰν τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου αὐτοῦ ζῶντες, δὲν ἀκολουθοῦμεν τὴν ζωὴν καὶ τὴν πολιτείαν αὐτῶν. Ἡμεῖς ἔχομεν ὅλως διάφορον πολίτευμα ἀπὸ αὐτούς, ἔχομεν διάφορα φρονήματα, ἔχομεν διαφορετικὴν ζωήν. Διότι ἡ πατρὶς ἡ ἰδική μας καὶ τὸ πολίτευμα τὸ ἰδικόν μας εἶνε ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει καὶ ἐπικρατεῖ εἰς τοὺς οὐρανούς, τὸ ὁποῖον ἔχουσιν οἱ ἐν οὐρανοῖς ἄγγελοι καὶ οἱ ἅγιοι. Ὅπως δηλαδὴ ἐκεῖνοι, οἱ ἐν οὐρανοῖς ἄγγελοι καὶ ἅγιοι, σκέπτονται καὶ φρονοῦσι καὶ πολιτεύονται, οὕτω καὶ ἡμεῖς οἱ ἐπὶ γῆς ὄντες. Διότι ὡς ἐκεῖνοι οὕτω καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ νομοθετούμεθα καὶ διευθυνόμεθα, καὶ εἰς αὐτὸν καὶ ἐκεῖνοι καὶ ἡμεῖς ὑπακούομεν. Ἔχομεν λοιπὸν ἡμεῖς οἱ χριστιανοὶ ζωὴν καὶ πολίτευμα, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ἐν οὐρανοῖς, ὁπόθεν καὶ περιμένομεν Σωτῆρα ἡμῶν, ὅστις εἶνε ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Ὁ Σωτὴρ δὲ ἡμῶν οὗτος θέλει μεταβάλει καὶ μετασχηματίσει τὸ σῶμα τοῦτο, ὅπερ φέρομεν ἤδη, τὸ ὁποῖον εἶνε σῶμα τῆς ἐνδείας, τοῦ θανάτου καὶ τῆς φθορᾶς, θέλει τὸ μεταβάλει, ὥστε νὰ γίνῃ ὅμοιον καὶ σύμμορφον μὲ τὸ σῶμα τὸ ἰδικόν του, ὅπερ εἶνε σῶμα τῆς ἀφθαρσίας, τῆς λαμπρότητος καὶ τῆς δόξης. Καὶ θέλει κάμει τοιοῦτον ἔνδοξον καὶ τὸ ἰδικόν μας σῶμα ὁ Χριστός, συμφώνως μὲ τὴν ἄπειρον αὐτοῦ δύναμιν καὶ ἐνέργειαν, διὰ τῆς ὁποίας δυνάμεως δύναται καὶ νὰ ὑποτάξῃ εἰς τὸν ἑαυτόν του τὰ πάντα, ὡς παντοδύναμος.

Καὶ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος τὴν αὐτὴν ἀλήθειαν βεβαιῶν λέγει πρὸς τοὺς γνησίους καὶ πιστοὺς τοῦ Χριστοῦ ὀπαδούς: Ὅταν ὁ Χριστός, ὅστις εἶνε ἡ πνευματικὴ καὶ αἰώνιος ἡμῶν ζωή, φανερωθῇ μετὰ τῆς οὐρανίου καὶ ἀπείρου αὐτοῦ δόξης κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν, τότε καὶ σεῖς θέλετε παρουσιασθῆ καὶ φανερωθῆ μετὰ δόξης ὑψηλῆς καὶ μεγάλης. Λέγει δὲ ταῦτα διὰ τῶν ἑξῆς λόγων: «Ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ» (Κολοσ. γ΄ 4).

21. ε΄) ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

Ο δὲ θεῖος εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ὁμιλῶν περὶ τῶν ἀναγεγεννημένων χριστιανῶν λέγει· ἴδετε πόσον μεγάλην ἀγάπην ἔδειξεν εἰς ἡμᾶς ὁ οὐράνιος Πατήρ, ὥστε νὰ ὀνομασθῶμεν καὶ νὰ εἴμεθα τέκνα του. Καὶ εἴμεθα μέν, λέγει, τώρα τέκνα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐγένετο ἀκόμη ἐμφανὴς ἡ δόξα, τὴν ὁποίαν θὰ λάβωμεν. Γνωρίζομεν ὅμως ἐξ αὐτοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ, ὅτι, ὅταν κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν φανερωθῇ ὁ Χριστός, θὰ κατασταθῶμεν καὶ θὰ εἴμεθα ὅμοιοι πρὸς αὐτόν, διότι θὰ ἔχωμεν τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν δύναμιν, ἵνα ἴδωμεν αὐτὸν καθὼς εἶνε εἰς

τὸ ὕψος τῆς δόξης του. Ἰδοὺ καὶ αὐτοὶ οἱ λόγοι τοῦ θείου Ἰωάννου: «Ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ Πατήρ, ἵνα τέκνα Θεοῦ κληθῶμεν. Ἀγαπητοί, νῦν τέκνα Θεοῦ ἐσμέν, καὶ οὔπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα· οἴδαμεν δέ, ὅτι, ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὀψόμεθα αὖτὸν καθώς ἐστι» (Α΄ Ἰωάν. γ΄ 1, 2).

Ὁ αὐτὸς ἱερὸς Εὐαγγελιστὴς θεωρῶν ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ τὴν ἔνδοξον πνευματικὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ, τὴν ἐπουράνιον Ἱερουσαλήμ, καὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν μακαριότητα τῶν δικαίων, οἵτινες θὰ ἀξιωθῶσι νὰ εἰσέλθωσιν εἰς αὐτήν, βεβαιώνει περὶ τῶν ἁγίων καὶ δικαίων, ὅτι θὰ βασιλεύσωσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. «Καὶ βασιλεύσουσι, λέγει, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων» (Ἀποκ. κβ΄ 5).

22. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Καὶ πᾶσα ἡ Ἁγία Γραφὴ γέμει μαρτυριῶν, αἵτινες κηρύττουσι καὶ διαβεβαιοῦσι σαφῶς καὶ καθαρῶς, ὅτι ὁ Θεὸς ἔπλασεν ἐξ ἀρχῆς ἐν τῇ ἀγαθότητί του τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ καταστήσῃ αὐτὸν πλησίον του αἰωνίως εὐτυχῆ, εὐδαίμονα καὶ μακάριον. Εἶνε λοιπὸν βέβαιον καὶ ὅλως ἀναντίρρητον, ὅτι ὁ ἄκρος καὶ τελικὸς σκοπὸς τῆς πλάσεως τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὕψιστος καὶ αἰώνιος τοῦ ἀνθρώπου προορισμός, ὁ ἀφορῶν καὶ ἀποβλέπων τὸ αἰώνιον καὶ ἄπειρον αὐτοῦ μέλλον, εἶνε ἡ ὕψωσις αὐτοῦ καὶ ἡ κληρονομία καὶ ἡ ἀπόλαυσις τῆς ἐν τῷ Θεῷ αἰωνίου δόξης καὶ χαρᾶς καὶ μακαριότητος.

Καθὼς δὲ ἐρρέθη προηγουμένως, εἰς τὸ ὕψος τοῦτο τῆς ἐν τῷ Θεῷ αἰωνίου δόξης καὶ μακαριότητος δι᾽ οὐδενὸς ἄλλου μέσου φθάνει ὁ ἄνθρωπος, εἰμὴ διὰ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ κατὰ Χριστὸν μορφώσεως αὐτοῦ καὶ τῆς δυνατῆς ὁμοιώσεως αὐτοῦ πρὸς αὐτόν. εἶνε δὲ τὸ μέσον τοῦτο ἀνάλογον τοῦ τελικοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπειδή, ὅπως ὁ τελικὸς προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶνε προορισμὸς ὕψιστος, ἀνώτερος τοῦ ὁποίου ἄλλος δὲν ὑπάρχει, διότι πρόκειται ὁ ἄνθρωπος, ὡς εἴπομεν, νὰ ὑψωθῇ καὶ νὰ δοξασθῇ ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ὡς τέκνον αὐτοῦ ἀγαπητόν, οὕτω καὶ τὸ μέσον, δι᾽ οὗ ἐπιτυγχάνεται ὁ ὕψιστος οὗτος προορισμός, εἶνε μέσον ὕψιστον, διότι εἶνε ἡ δυνατὴ ὁμοίωσις τοῦ ἀνθρώπου οὐχὶ πρὸς ἄλλο τι ὄν, ἄλλὰ πρὸς αὐτὸν τὸν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Ὁμοιωθεὶς δὲ πρὸς τὸν Χριστὸν ὁ ἄνθρωπος καὶ γενόμενος ὅσον τὸ δυνατὸν τέλειος κατὰ τὴν ἀρετήν, καθὼς παραγγέλλει ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς λέγων, «Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι» (Ματθ. ε΄ 48), θὰ συνδοξάζεται μετ᾽ αὐτοῦ αἰωνίως ἐν τῷ μέλλοντι.

Καὶ ταῦτα μὲν διακεκριμένως περὶ τοῦ ἐν τῇ γῇ καὶ περὶ τοῦ ἐν τῇ μελλούσῃ αἰωνίῳ ζωῇ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ἤδη δὲ θὰ ἐκφέρωμεν αὐτοὺς ἡνωμένους ὑπὸ ἕνα τύπον μὲ ὀλίγας λέξεις, ὅπως δύναται πᾶς χριστιανὸς καὶ εὐκόλως νὰ ἀντιλαμβάνεται αὐτὸν καὶ εὐχερῶς νὰ τὸν μνημονεύῃ.

23. Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΙ Ο ΕΝ ΤΗ ΜΕΛΛΟΥΣΗ ΑΙΩΝΙΩ ΖΩΗ ΕΚΦΡΑΖΟΜΕΝΟΣ ΕΝ ΣΥΝΟΨΕΙ

Ἑνοῦντες τὸν ἐπὶ τῆς γῆς ἀρχικὸν προορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ τελικοῦ ὑψίστου προορισμοῦ, ὃν ἔχει ἐν τῇ μελλούσῃ αἰωνίῳ ζωῇ, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον φθάνει ὅταν ἐπιτελέσῃ τὸν ἐπὶ τῆς γῆς προορισμὸν αὐτοῦ, διατυττῶνομεν αὐτὸν ἐν συνόψει ὡς ἑξῆς: Ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἡ κατὰ τὸ δυνατὸν ὁμοίωσις αὐτοῦ πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ ἡ ἐν τῷ Θεῷ ἀπόλανσις αἰωνίου δόξης καὶ μακαριότητος εἰς δόξαν τοῦ ὑψίστου καὶ παναγάθου Θεοῦ. Αὐτὸν τὸν προορισμὸν ἔχει ὁ ἄνθρωπος, καὶ δι᾽ αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἐποίησεν αὐτὸν ὁ Θεὸς κατ᾽ εἰκόνα αὐτοῦ, ἐποίησεν αὐτὸν πρόσωπον λογικὸν καὶ ἐλεύθερον· ὅπως μορφωθεὶς κατὰ Χριστὸν ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, γίνῃ ἔπειτα κληρονόμος ἀφθάρτου καὶ αἰωνίου βασιλείας.

Οὕτω δὲ ἀναμφιβόλως καὶ ἀναντιρρήτως τοῦ πράγματος ἔχοντος, συνάγεται ἀσφαλῶς, ὅτι τὸ ἀληθὲς καὶ αἰώνιον συμφέρον τοῦ ἀνθρώπου εἶνε τοῦτο: Νὰ ἔχῃ ὡς πρώτιστον καὶ κύριον αὐτοῦ μέλημα καὶ ἔργον, ἐνόσῳ ζῇ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, τὸ πῶς νὰ μορφωθῆ κατὰ Χριστὸν καὶ νὰ ὁμοιωθῇ πρὸς αὐτόν. Καὶ θὰ ἔχῃ τοῦτο ὡς κύριον αὐτοῦ ἔργον, ὅταν συλλογίζεται πάντοτε καὶ φρονῆ ἀδιστάκτως, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ ἐν τῷ κόσμῳ προορισμός του, ἡ κατὰ Χριστὸν δηλονότι μόρφωσίς του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄: Η ΕΙΣ ΧΡΙΣΤΟΝ ΠΡΟΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ Η ΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΕΙΝΕ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

24. Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΔΙΑ ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΙΔΙΚΗΣ ΤΟΥ ΔΥΝΑΜΕΩΣ ΕΙΝΑΙ ΟΛΩΣ ΑΔΥΝΑΤΟΝ ΝΑ ΜΟΡΦΩΘΗ ΚΑΤΑ ΧΡΙΣΤΟΝ.

Εἴπομεν ὅτι κύριον αὐτοῦ ἔργον πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὅπως μορφωθῇ κατὰ Χριστόν. Ἀλλ᾽ ἂς ἐρωτήσωμεν: Πῶς θὰ ἐπιτυγχάνῃ τοῦτο; Δύναται ὁ ἄνθρωπος διὰ μόνης τῆς ἰδικῆς του δυνάμεως νὰ κατορθώσῃ τοῦτο; Ἀπαντῶντες λέγομεν ὅτι διὰ μόνὴς τῆς ἰδικῆς του δυνάμεως ὁ ἄνθρωπος εἶνε ὅλως ἀδύνατον νὰ κατορθώσῃ τοῦτο. Κατορθώνει ὅμως αὐτὸ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ. Διότι πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ὅτι, ὅπως δὲν δύναται ἐξ ἑαυτοῦ μόνου ὁ ἄνθρωπος νὰ πιστεύσῃ εἰς τὸν Χριστόν, ἐὰν μὴ φωτισθῇ καὶ προσελκυσθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρῳ, οὕτω δὲν δύναται καὶ διὰ μόνης τῆς ἰδικῆς του δυνάμεως νὰ μορφωθῇ κατὰ Χριστόν. Αὐτὸς ὁ ὕψιστος Θεὸς ἐργάζεται ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸς προσελκύει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, αὐτὸς φέρει εἰς πέρας τὴν μόρφωσίν του, αὐτὸς φέρει εἰς πέρας τὴν σωτηρίαν του. Ἐργάζεται αὐτὸς ὁ Θεὸς καὶ φέρει εἰς πέρας τὸ ἔργον τοῦτο, διότι ἡ μόρφωσις καὶ τελειοποίησις τοῦ ἀνθρώπου εἶνε τὸ ὕψιστον καὶ τὸ ἀνώτατον ἔργον ἀπὸ τὰ πνευματικὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ποιεῖ αὐτὸς ὁ ὕψιστος Κύριος καὶ Θεός. Καταλαμβάνει δέ τις τὴν ἀλήθειαν ταύτην, ὅταν λάβῃ ὑπ᾽ ὄψιν του τὸν ὕψιστον προορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις εἶνε, ὡς εἴπομεν, ἵνα μορφωθῇ οὗτος πρὸς τὸν Χριστόν, ἵνα γίνῃ τέκνον τοῦ Θεοῦ κατὰ χάριν καὶ ἵνα ζῇ πλησίον τοῦ Θεοῦ αἰωνίως ὡς τέκνον αὐτοῦ ἀγαπητόν. Ἀφοῦ λοιπὸν τὸ ἔργον τῆς κατὰ Χριστὸν μορφώσεως καὶ τελειοποιήσεως τοῦ ἀνθρώπου εἶνε τοιοῦτον, ὥστε νὰ ὑψώνῃ τὸν ἄνθρωπον μέχρις αὐτοῦ τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ εἶνε ὅλως καὶ φύσει ἀδύνατον νὰ φέρῃ αὐτὸ εἰς πέρας ὁ ἄνθρωπος διὰ μόνης τῆς ἰδικῆς του δυνάμεως.

25. Η ΠΡΟΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΙΣ ΧΡΙΣΤΟΝ ΠΙΣΤΙΝ ΕΙΝΑΙ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Ἀφοῦ εἴπομεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος διὰ μόνης τῆς ἰδικῆς του δυνάμεως εἶνε ἀδύνατον νὰ μορφωθῇ κατὰ Χριστὸν καὶ ὅτι τοῦτο κατορθοῦται διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, ἐρχόμεθα ἤδη νὰ ὑποδείξωμεν τίνι τρόπῳ ὁ Θεὸς ἐργάζεται διὰ τὴν μόρφωσιν καὶ τὸν καταρτισμὸν τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ πρῶτον λέγομεν ὅτι αὐτὴ ἡ προσαγωγὴ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, ἥτις εἶνε ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ βάσις τῆς σωτηρίας αὐτοῦ, εἶνε ἔργον τοῦ Θεοῦ, τουτέστι γίνεται διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ. Καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τούτου φέρομεν λόγους καὶ γεγονότα ἐξ αὐτῆς τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Καὶ κατὰ πρῶτον βεβαιούμεθα περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης οὐχὶ ἐξ ἄλλου τινός, ἀλλ᾽ ἐξ αὐτοῦ τοῦ στόματος τοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἀποφαίνεται σαφῶς καὶ καθαρῶς λέγων, «Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμψας μὲ ἑλκύσῃ αὐτόν» (Ἰωάν. στ΄ 44). Ἐκ τῶν λόγων τούτων ἐννοεῖ πᾶς τις, ὅτι οὐδεὶς ἀπολύτως οὐδεὶς εἶνε δυνατὸν νὰ προσέλθῃ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ εἰς τὸν Χριστὸν, τουτέστιν οὐδεὶς δύναται νὰ πιστεύσῃ εἰς τὸν Χριστόν, ἐὰν δὲν φωτισθῇ καὶ δὲν ἑλκυσθῇ εἰς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἄρα πᾶς ὅστις πιστεύει εἰς τὸν Χριστόν, πιστεύει διότι ἐφωτίσθη εἰς τοῦτο καὶ προσελκύσθη ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο δέ, ὅπερ λέγει ὁ Χριστός, τὸ βεβαιούμεθα καὶ ἐκ γεγονότων ἀναφερομένων ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ περὶ προσώπων, τὰ ὁποῖα ἦτο ὅλως ἀδύνατον νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸν Χριστόν, ἐὰν ὁ Θεὸς δὲν ἐκάλει καὶ δὲν ἐφώτιζεν αὐτά. Καὶ ἰδού.

Μᾶς λέγει ὡρισμένως τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ περὶ τῆς ἐν τῇ πόλει τῶν Φιλίππων τῆς Μακεδονίας εὑρισκομένης γυναικός, τῆς ὀνομαζομένης Λυδίας, ἥτις ἐσέβετο μὲν τὸν Θεόν, ἀλλ᾽ εἶχεν ἄγνοιαν τοῦ μέσου τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπον, ὅπερ εἶνε ἡ εἰς Χριστὸν πίστις. Μᾶς λέγει δὲ περὶ αὐτῆς ὁ ἱερὸς Λουκᾶς εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ὅτι ὁ Κύριος διήνοιξεν αὐτῆς τὴν καρδίαν εἰς τὸ νὰ ἀκούῃ μετὰ προσοχῆς, ἅμα δὲ καὶ νὰ νοῇ τὴν περὶ τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίαν καὶ τὸ κήρυγμα, ὅπερ ἐγίνετο ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ παρὰ Κυρίου ἀπεσταλμένου ἀποστόλου Παύλου. Ἐκ δὲ τῆς ἀοράτου ἐκείνης ἔπενεργείας τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῆς ἐπίστευσεν ὁλοψύχως εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἐβαπτίσθη, καθὼς καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῆς (Πράξ. ιστ΄ 14-15). Ἐκ τῶν ἱστορουμένων δὲ περὶ αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Λουκᾷ, φαίνεται σαφῶς ὅτι δὲν ἦτο ποτὲ δυνατὸν νὰ πιστεύσῃ ἡ γυνὴ αὕτη εἰς τὸν Χριστόν, ἐὰν δὲν ἠκροᾶτο τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀπεσταλμένον Ἀπόστολον, καὶ ἐὰν ὁ Κύριος δὲν διήνοιγε τὴν καρδίαν αὐτῆς, ἐὰν δὲν ἐφώτιζε καὶ δὲν ἐπέδρα διὰ τῆς χάριτός του εἰς τὴν καρδίαν τῆς, ἥτις ἐδίψα μὲν τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ σωτηρίαν, ἀλλ᾽ ἠγνόει ὅτι διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως καὶ ὑπακοῆς χορηγεῖται αὕτη.

Ἔν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων ἀναγινώσκομεν καὶ περὶ τοῦ ἐθνικοῦ Ρωμαίου ἑκατοντάρχου Κορνηλίου. Ἀναγινώσκομεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος, καίτοι ἦτο εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν Θεὸν μετὰ παντὸς τοῦ οἴκου αὐτοῦ καὶ ἐποίει ἐλεημοσύνας πολλὰς εἰς τὸν λαὸν καὶ ἐδέετο τοῦ Θεοῦ διὰ παντός, ἠγνόει ὅμως τὸ ὅτι διὰ νὰ εὕρῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν σωτηρίαν του εἶνε ἀνάγκη ὅπως πιστεύσῃ εἰς τὸν Χριστόν. Τί λοιτὸν ἐγένετο εἰς αὐτόν; Ὁ Θεὸς δι᾽ ἀγγέλου ὡδήγησεν αὐτόν, ἵνα καλέσῃ τὸν ἀπόστολον Πέτρον, ὅπως μάθῃ παρ᾽ αὐτοῦ τί πρέπει νὰ ποιήσῃ διὰ νὰ σωθῇ· συγχρόνως δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διέταξε τὸν ἀπόστολον Πέτρον, ὅπως μεταβῇ ἐκ τῆς Ἰόππης εἰς τὴν Καισάρειαν, ἔνθα εὑρίσκετο ὁ Κορνήλιος. Ὁ Πέτρος δέ, μεταβὰς εἰς τὴν Καισάρειαν εὐηγγελίσθη τὸν

Χριστὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἑκατοντάρχου· οὕτω δὲ ἐπίστευσεν ὁ Κορνήλιος καὶ οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ καὶ ἐβαπτίσθησαν ἅπαντες ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου (Πράξ. ι΄ 1-48). Βλέπομεν λοιπὸν καὶ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Κορνηλίου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ πιστεύσωσιν οὗτοι εἰς τὸν Χριστὸν καὶ νὰ εὕρωσι τὴν σωτηρίαν αὐτῶν, ἐὰν ὁ Θεὸς δὲν ἐκάλει καὶ δὲν ἐφώτιζεν αὐτοὺς διὰ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου.

Παρόμοιον γεγονὸς πρὸς τὸ τοῦ Κορνηλίου ἀναγινώσκομεν ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ τῶν Πράξεων περὶ τοῦ εὐνούχου τῆς Κανδάκης τῆς βασιλίσσης τῶν Αἰθιόπων, ὅστις εἶχε μέγα ἀξίωμα παρ᾽ αὐτῇ καὶ ὅστις ἐπέστρεφεν εἷς τὴν πατρίδα του ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅπον εἶχεν ὑπάγει διὰ νὰ προσκυνήσῃ. Οὗτος, ὡς βεβαιούμεθα ἐξ ὅσων λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερὸς Λουκᾶς, ἦτο ἄνθρωπος εὐσεβής· διὰ τοῦτο δὲ καὶ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα εἶχεν ἀναβῇ, ὅπως λατρεύσῃ τὸν Θεόν, καὶ τὸν προφήτην Ἠσαΐαν ἀνεγίνωσκε καθ᾽ ὁδὸν ἐν τῇ ἁμάξῃ ἐπιστρέφων εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ. Ἠγνόει ὅμως καὶ αὐτὸς ὅτι διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως χορηγεῖται ἡ σωτηρία εἰς τὸν ἄνθρωπον. Πῶς δὲ ἐφωτίσθη καὶ εὗρε τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ; Ἰδού. Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διέταξε τὸν ἀπόστολον Φίλιππον, ὅπως ὑπάγῃ κατὰ τὴν ὁδόν, ἐν ᾗ ἐπορεύετο ὁ εὐνοῦχος, καὶ κατηχήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν. Τοῦτο δὲ καὶ ἐποίησεν ὁ Φίλιππος, εὐαγγελισθεὶς εἰς τὸν εὐνοῦχον τὸν Χριστόν. Οὕτω δὲ πιστεύσας ὁλοψύχως ὁ εὐνοῦχος, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ἐβαπτίσθη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου καὶ εὗρε τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ (Πράξ, η΄ 26-39). Τί λοιπὸν βλέπομεν καὶ εἰς τὸν εὐνοῦχον τοῦτον τῆς βασιλίσσης Κανδάκης; Βλέπομεν ὅτι ἦτο ἀδύνατον καὶ αὐτὸς νὰ πιστεύσῃ εἰς τὸν Χριστὸν καὶ νὰ σωθῇ, ἐὰν δὲν ἀπέστελλε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τὸν ἀπόστολον Φίλιππον, ἵνα διδάξῃ καὶ ἀποκαλύψῃ εἰς αὐτὸν τὴν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Παράδειγμα ἀκόμη ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ ἀποδεικτικὸν τοῦ ὅτι χωρὶς τῆς ἐπενεργείας καὶ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Θεοῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ πιστεύσῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν Χριστὸν καὶ νὰ σωθῇ, ἔχομεν καὶ τὸν ἀπόστολον Παῦλον, ὅστις ἦτο φοβερὸς ἐχθρὸς καὶ ἀμείλικτος διώκτης τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἤτοι τῶν πιστευόντων εἰς τὸν Χριστόν, καθὼς περὶ τούτου μᾶς βεβαιοῖ ὁ ἱερὸς Λουκᾶς καὶ ὁμολογεῖ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος. Ὁ πρώην ἄσπονδος οὗτος ἐχθρὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἦτο ὅλως ἀδύνατον ἀφ᾽ ἑαυτοῦ μόνον νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸν Χριστὸν ὡς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ πιστεύσῃ εἰς αὐτὸν καὶ νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὸ θέλημά του, ἐὰν δὲν ἐκαλεῖτο εἰς τοῦτο καὶ δὲν ἐφωτίζετο ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ. Εἶνε δὲ γνωστὸς ὁ τρόπος, τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς μετεχειρίσθη διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἀποστόλου Παύλου. Αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἀπεκάλυψεν ἑαυτὸν πρὸς αὐτὸν διὰ φωτὸς ὑπερλάμπρου, καθ᾽ ὃν χρόνον ἐπορεύετο ἐξ Ἱερουσαλὴμ εἰς Δαμασκόν, καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ὑπέδειξεν εἰς αὐτὸν τί νὰ ποιήσῃ διὰ νὰ σωθῇ· ἔπειτα δὲ καὶ κατέστησεν αὐτὸν καὶ Ἀπόστολον καὶ κήρυκα τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ εἰς τὰ ἔθνη (Πράξ. θ΄ 1-18).

Καὶ ἐκ τῶν γεγονότων λοιπὸν τούτων τῶν ἀναφερομένων ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ καταδεικνύεται τρανῶς καὶ ἀναντιρρήτως, ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ πιστεύσῃ ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἑαυτοῦ μόνου εἰς τὸν Χριστόν, ἐὰν δὲν ἐπενεργήσῃ καὶ δὲν φωτίσῃ καὶ δὲν ὁδηγήσῃ αὐτὸν εἰς τοῦτο αὐτὸς ὁ Θεὸς εἴτε ἀπ᾽ εὐθείας εἴτε διὰ τῶν ὀργάνων του, ὡς τὸν ἀπόστολον Παῦλον, τὸν εὐνοῦχον, καὶ τὴν Λυδίαν.

26. ΠΩΣ ΕΚΑΛΕΣΕ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΙΛΚΥΣΕΝ ΗΜΑΣ Ο ΘΕΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΝΑ ΠΙΣΤΕΥΣΩΜΕΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ

Ἀλλ᾽ ἴσως εἴπῃ τις τὰ ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἱστορηθέντα γεγονότα εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ἡ εἰς Χριστὸν πίστις τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἔργον τοῦ Θεοῦ, δεικνύουσι φανερὰν τὴν ἐπενέργειαν τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ νὰ προσελκυσθῇ ὁ ἄνθρωπος καὶ πιστεύσῃ εἰς τὸν Χριστόν. Εἰς ἡμᾶς ὅμως, οἵτινες ἤδη πιστεύομεν εἰς τὸν Χριστόν, διότι ἐγεννήθημεν ἐκ γονέων Χριστιανῶν καὶ ἐβαπτίσθημεν εἰς τὴν νηπιακὴν ἡλικίαν καὶ ἀκολουθοῦμεν τὴν ἀληθῆ θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ, τὴν ὁποίαν εἶχον καὶ οἱ γονεῖς μας, εἰς ἡμᾶς δὲν φαίνεται οὕτω καταφανὴς ἡ τοῦ Θεοῦ ἐπενέργεια, δι᾽ ἧς ἐπιστεύσαμεν εἰς τὸν Χριστόν, ὅπως φαίνεται εἰς τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἀνεφέρθησαν ἀνωτέρω. Καὶ ἀφοῦ δὲν φαίνεται καταφανὴς ἡ τοῦ Θεοῦ ἐπενέργεια καὶ εἰς τὴν ἰδικήν μας πρὸς τὸν Χριστὸν πίστιν, ὅπως φαίνεται εἰς τὴν πίστιν ἐκείνων, ἐγείρεται ἡ ἀπορία: Εἴμεθα ἆρά γε ἡμεῖς ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι προσελκύονται καὶ φωτίζονται καὶ καλοῦνται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὸν Χριστὸν ἢ οὐχί; Ἀποκρινόμενοι εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο λέγομεν ὡρισμένως, μετὰ πάσης βεβαιότητος, ὅτι εἴμεθα ἐξ ἐκείνων, οἵτινες προσειλκύσθησαν καὶ ἐφωτίσθησαν καὶ ἐκλήθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὸν Χριστόν. Πῶς δὲ ἐγένετο τοῦτο, λέγομεν εὐθύς.

Προσείλκυσε καὶ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς εἰς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν διὰ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ὀργάνων του. Πότε δὲ καὶ πῶς ἐποίησε τοῦτο εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός; Ἰδού. Οἱ κατὰ σάρκα πρόγονοι καὶ πατέρες ἡμῶν, ὡς γνωστόν, ἦσαν ἐθνικοί, ἦσαν εἰδωλολάτραι, λατρεύοντες ἀντὶ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ τὰ κτίσματα, καὶ ἔχοντες παντελῆ ἄγνοιαν τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ Θεὸς ἐν τῇ ἀπείρῳ αὐτοῦ ἀγάπῃ ἀπέστειλε τὸν Μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν εἰς τὸν κόσμον σωτῆρα τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ Υἱὸς δὲ τοῦ Θεοῦ, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἀπέστειλε πρὸς τοὺς πατέρας μας τοὺς ἁγίους Αὐτοῦ Ἀποστόλους καὶ τὰ ἐκλεκτὰ αὐτοῦ ὄργανα καὶ ἐδίδαξαν καὶ ἐκήρυξαν εἰς αὐτοὺς τὸ Εὐαγγέλιον, καλέσαντες αὐτοὺς εἰς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν καὶ ὑπακοήν. Οὗτοι δέ, τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου ἀκούσαντες καὶ εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Θεοῦ ὑπακούσαντες, διὰ τῆς ἐπενεργείας καὶ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀπηρνήθησαν τὴν θρησκείαν τῶν εἰδώλων, μετενόησαν διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν καὶ ἐπίστευσαν ὁλοψύχως εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος. Οὕτω λοιπὸν οἱ πατέρες ἡμῶν ἐκλήθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ὡδηγήθησαν εἰς τὴν εἰς Χριστὸν

πίστιν.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δὲ γενομένη αὕτη κλῆσις καὶ προσαγωγὴ τῶν πατέρων ἡμῶν εἰς τὴν ὀρθὴν πίστιν καὶ τὴν ἀληθῆ θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ εἶνε καὶ κλῆσις καὶ προσαγωγὴ πάντων ἡμῶν. Διότι ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἀπείρῳ αὐτοῦ ἀγαθότητι ηὐδόκησεν ἵνα γεννηθῶμεν ἐκ Χριστιανῶν γονέων οἵτινες πατροπαραδότως ἐδιδάχθησαν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀποκαλυφθεῖσαν εἰς τοὺς πατέρας ἡμῶν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ. Ἅμα δὲ ηὐδόκησεν ἵνα εὑρεθῶμεν ἐν μέσῳ τῆς ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων συστηθείσης Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾗ ὑπάρχει καὶ ἐνεργεῖ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καὶ ἥτις κρατεῖ ἀκεραίαν καὶ ἀνόθευτον τὴν ἀποστολικὴν διδασκαλίαν. Κατὰ τοιοῦτον λοιπὸν τρόπον ηὐδόκησεν ὁ Θεός, ἵνα καλέσῃ καὶ φωτίσῃ καὶ ὁδηγήσῃ ἡμᾶς εἰς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν. Ἀποδεικνύεται δ᾽ ἐκ τούτου τρανῶς, ὅτι καὶ ἡμεῖς εἴμεθα ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐκλήθησαν καὶ προσειλκύσθησαν καὶ ὡδηγήθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὸν Χριστόν.

Τώρα δὲ δὲν ἀπόκειται ἄλλο τὶ εἰς ἡμᾶς, παρὰ νὰ δειχθῶμεν ἀντάξιοι τῆς κλήσεως ταύτης, διὰ νὰ εἴμεθα ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν. Διότι οὐ πάντες οἱ κλητοὶ εἶνε καὶ ἐκλεκτοί, ὡς εἶπεν ὁ Χριστός· «Πολλοὶ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί» (Ματθ. κβ΄ 14). Ὅταν δὲ καταστῶμεν ἐκλεκτοὶ διὰ τῆς πειθαρχίας ἡμῶν καὶ ὑπακοῆς εἰς τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ, τότε θὰ ἔχωμεν εἴσοδον καὶ κληρονομίαν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἄλλως καὶ δὲν κατασταθῶμεν ἐκλεκτοί, ἡ κλῆσις μόνη τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὸν Χριστὸν ὄχι μόνον δὲν θὰ ὠφελήσῃ ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον θέλει ἀποβῆ εἰς καταδίκην.

27. ΤΙΣ Η ΑΙΤΙΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΟΠΟΙΑΝ ΤΟΣΑ ΕΘΝΗ ΕΥΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΑΚΟΜΗ ΜΑΚΡΑΝ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ;

Ἀλλ᾽ ἴσως πάλιν εἴπῃ τις ἐὰν ὁ ἄνθρωπος διὰ νὰ πιστεύσῃ εἰς τὸν Χριστὸν πρέπει νὰ κληθῇ καὶ νὰ προσελκυσθῇ εἰς τοῦτο ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ἄλλως εἶνε ἀδύνατον νὰ πιστεύσῃ, τότε διατί ὁ Θεὸς δὲν καλεῖ καὶ δὲν προσελκύει καὶ δὲν ὁδηγεῖ εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου τόσους λαοὺς καὶ τόσα ἔθνη, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται ἀκόμη ἐν τῇ ἀπιστίᾳ καὶ τῇ πλάνῃ μακρὰν τῆς γνώσεως τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ; Εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ἀπαντῶντες λέγομεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀπροσωπόληπτος ὢν καὶ πλήρης ἀγαθότητος, εὐσπλαγχνίας, ἐλέους καὶ ἀγάπης, θέλει τὸν φωτισμὸν καὶ τὴν σωτηρίαν πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν ἀνθρώπων. Τοῦτο δὲ βεβαιοῦν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου λέγει· «Ὅς (Θεός) πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν» (Α΄ Τιμ. β΄ 4). Ἀλλ᾽ ἂν καὶ θέλῃ ὁ Θεὸς τὴν σωτηρίαν πάντων, ἡ σωτηρία ὅμως δὲν ἐνεργεῖται καὶ ἐπέρχεται εἰς τὸν ἄνθρωπον διὰ μόνης τῆς θελήσεως τοῦ Θεοῦ, διότι ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου προέρχεται ἐκ δύο παραγόντων. Οἱ δύο οὗτοι παράγοντες εἶνε ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ ἀφ᾽ ἑνός, καὶ ἡ θέλησις τοῦ ἀνθρώπου ἀφ᾽ ἑτέρου. Ἐὰν λοιπὸν θέλῃ ὁ Θεὸς μόνον, ὅπως πράγματι καὶ ἀληθείᾳ θέλει, ὁ δὲ ἄνθρωπος δὲν θέλῃ, ἡ σωτηρία εἶνε ὅλως ἀδύνατον νὰ ἐπέλθῃ.

Τί λοιπὸν συμβαίνει εἰς τοὺς λαοὺς καὶ τὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται ἐν τῇ ἀπιστίᾳ, μακρὰν τῆς σωτηριώδους πίστεως τοῦ Χριστοῦ; Τίς ἡ αἰτία τῆς ἀπιστίας αὐτῶν; Ἡ αἰτία τῆς τούτων ἀπιστίας, ἡ αἰτία τοῦ νὰ μένωσιν οὗτοι μακρὰν τοῦ Χριστοῦ εἶνε οὐχὶ ὁ Θεός, ἀλλ᾽ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, οἵτινες δὲν ἔχουσι διάθεσιν οὐδὲ πρόθεσιν οὐδὲ θέλησιν εἰς τὸ νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ νὰ ὑπακούσωσι καὶ νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ. Διότι δὲν ὠφελεῖ τὸν ἄνθρωπον νὰ πιστεύσῃ μόνον εἰς τὸν Χριστόν, χωρὶς νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου του. Πόθεν δὲ δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν βεβαιότητα εἰς τοῦτο, εἰς τὸ ὅτι δηλαδὴ αὐτοὶ μόνοι εἶνε αἴτιοι τῆς ἀπιστίας τῶν; Ἔκ τῆς φανερᾶς καὶ βεβαίας ἀληθείας τοῦ ὅτι ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἀπείρῳ αὐτοῦ ἀγαθότητι καὶ ἀγάπῃ θέλει τὴν σωτηρίαν παντὸς ἀνθρώπου, χάριν τῆς ὁποίας καὶ αὐτὸν τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν παρέδωκεν εἰς θάνατον σταυρικόν. «Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, λέγει καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ᾽ ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάν. γ΄ 16). Ἀφοῦ λοιπὸν εἶνε βέβαιον καὶ ὅλως ἀναντίρρητον, ὅτι ὁ Θεὸς θέλει τὴν σωτηρίαν πάντων τῶν ἀνθρώπων, καὶ δύναται πάντα νὰ ποιήσῃ ὡς παντοδύναμος, τί ἐξάγεται ἐκ τούτου; Ἐξάγεται ὅτι, ἐὰν δὲν ἐπενεργῇ διὰ καταλλήλων Αὐτοῦ ὀργάνων ἐπὶ τῶν εὑρισκομένων ἐν τῇ ἀπιστίᾳ καὶ τῇ πλάνῃ ἀνθρώπων, ὅπως λάβωσιν οὗτοι γνῶσιν τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου αὐτοῦ, δὲν ἐνεργεῖ διὰ νὰ μὴ καταδικασθῶσιν οὗτοι βαρύτερον ἐν τῇ ἡμέρα τῆς κρίσεως. Καθόσον ὁ Θεὸς γνωρίζει ὡς παγγνώστης, ὅτι δὲν θὰ πιστεύσωσιν εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, ἤ, καὶ ἂν πιστεύσωσι, δὲν θὰ συμμορφωθῶσι πρὸς αὐτό. Ὁ δὲ ἄνθρωπος, ὅταν ἀκούσῃ τὸ Εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας, καὶ δὲν πιστεύσῃ εἰς αὐτό, ἤ, καὶ ἂν πιστεύσῃ, δὲν συμμορφωθῆ ὅμως πρὸς αὐτό, θέλει ἐξάπαντος καταδικασθῆ.

Πρέπει ὅμως νὰ γνωρίζωμεν καὶ τοῦτο. Ἐὰν εἰς τὰ διάφορα ἔθνη, ἅτινα ζῶσι μακρὰν τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, ὑπάρχωσι ἄνθρωποι καλοπροαίρετοι καὶ ἐπιδεκτικοὶ εἰς τὸ νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὸν Χριστόν, ἅμα δὲ καὶ νὰ ὑπακούσωσι καὶ συμμορφωθῶσι πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, ὁ Θεὸς εἶνε ἀδύνατον νὰ παραβλέψῃ αὐτούς. Ἡ ἀγαθὴ καὶ πάνσοφος αὐτοῦ πρόνοια γνωρίζει καὶ μεταχειρίζεται διαφόρους τρόπους καὶ κατάλληλα μέσα, ὅπως ἀκούσωσι καὶ διδαχθῶσιν οὗτοι τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. Ἀποδεικνύεται ἄρα καὶ ἐκ τῆς ἐπενεργείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῶν ἐχόντων πρόθεσιν, ἵνα πιστεύσωσι καὶ ὑπακούσωσιν εἰς τὸν Χριστόν, ὅτι αἰτία τῆς ἀπιστίας τῶν λαῶν καὶ τῶν ἐθνῶν ἐκείνων, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται ἀκόμη ἐν τῇ πλάνῃ, εἶνε αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, οἵτινες δὲν ἔχουσι πρόθεσιν νὰ πιστεύσωσι, καὶ οὐχὶ ὁ Θεός.

28. ΠΩΣ ΘΑ ΚΡΙΝΗ Ο ΘΕΟΣ ΤΟΥΣ ΠΡΟ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΧΡΙΣΤΟΝ ΙΙΟΥΔΑΙΟΥΣ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟΥΣ

Ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ρηθέντων εἶνε δυνατὸν νὰ ἐγερθῇ εἴς τινα ἀπορία καὶ νὰ εἴπῃ: Ναί· ὅσοι πιστεύουσιν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ὑπακούουσιν εἰς τοὺς νόμους τοῦ Εὐαγγελίου σώζονται, ἀποφεύγουσιν δηλονότι τὴν αἰώνιον καταδίκην, γίνονται τέκνα τοῦ Θεοῦ καὶ κληρονόμοι τῆς οὐρανίου βασιλείας. Ἀλλ᾽ οἱ λοιποὶ πάντες ὅσοι ζῶσιν εἰς τὰ διάφορα ἔθνη τῆς γῆς καὶ ἔχουσι παντελῆ ἄγνοιαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν νόμων Αὐτοῦ τί θὰ γίνωσι; Πῶς θὰ κριθῶσιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ; Θὰ καταδικασθῶσιν ἄράγε πάντες οὗτοι καὶ θὰ ἀποπεμφθῶσιν εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ; Εἰς τοῦτο ἀπαντῶντες λέγομεν ὅτι ὁ Χριστιανὸς πρέπει νὰ ἔχῃ βεβαιότητα καὶ τελείαν πεποίθησιν εἰς τοῦτο: Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς κρίνει ἐν ἀπροσωποληψίᾳ καὶ ἐν ἄκρᾳ καὶ τελείᾳ δικαιοσύνῃ, θὰ κρίνῃ καὶ πάντας αὐτοὺς μὲ τὸ μέτρον τῆς τελείας αὐτοῦ δικαιοσύνης, καὶ θὰ ἀποδώσῃ εἰς ἕκαστον κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. «Ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ» (Ρωμ. β´ 6). Περὶ τῆς δικαίας ταύτης κρίσεως τοῦ Θεοῦ ὡς πρὸς τοὺς πρὸ Χριστοῦ Ἰουδαίους καὶ ἐθνικούς, μᾶς λέγει ὁ θεῖος Παῦλος ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ λαλῶν τὰ ἑξῆς· «Θλῖψις καὶ στενοχωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακόν, Ἰουδαίου τε πρῶτον καὶ Ἕλληνος· δόξα δὲ καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθὸν Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἕλληνι· οὐ γὰρ ἐστι προσωποληψία παρὰ τῷ Θεῷ. Ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται· καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται» (Ρωμ. β´ 9-12).

Διὰ τῶν λόγων τούτων μᾶς βεβαιοῖ ὁ θεῖος Παῦλος ὅτι θὰ εἶνε θλῖψις καὶ στενοχωρία, ἤτοι ὁ Θεὸς ἐν τῇ δικαίᾳ αὐτοῦ κρίσει θέλει δώσει θλῖψιν καὶ στενοχωρίαν καὶ βάσανον εἰς πάντα ἀνεξαιρέτως ἄνθρωπον, ὅστις ἐργάζεται τὸ κακὸν καὶ τὴν ἁμαρτίαν. Θέλει δώσει ταῦτα εἰς τὸν Ἰουδαῖον βαρύτερον, διότι ὁ Ἰουδαῖος ἐκτὸς τοῦ φυσικοῦ νόμου εἶχε καὶ τὸν γραπτὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, τὸν ὁποῖον ἠθέτει καὶ παρέβαινεν εἰς τὸν βίον του. Θέλει δώσει ταῦτα καὶ εἰς τὸν Ἕλληνα, ἤτοι εἰς τὸν ἐθνικόν, ὅστις δὲν εἶχεν μὲν τὸν γραπτὸν τοῦ Θεοῦ νόμον, ὅπως εἶχον αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, εἶχεν ὅμως τὴν συνείδησιν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ λογικοῦ, τὸν φυσικὸν τοῦτον νόμον, τὸν ὁποῖον ἐνέβαλεν ἐξ ἀρχῆς ὁ Θεὸς εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ διὰ τοῦ ὁποίου οὗτος διέκρινεν τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν. Ἀλλ᾽ αὐτός, ἐνῷ ἠδύνατο ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ τούτου νόμου ὁδηγούμενος νὰ ἀποφεύγῃ τὸ κακὸν καὶ νὰ ἐργασθῇ τὸ ἀγαθὸν εἰς τὸν βίον του, ἔπραξε πᾶν τοὐναντίον, ἤτοι ἀπέφυγε τὴν ἐργασίαν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ εἰργάσθη τὸ κακόν. Θὰ εἶνε δὲ δόξα καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη, τουτέστι θέλει δώσει ὁ Θεὸς δόξαν καὶ τιμὴν καὶ εἰρήνην εἰς πάντα ἀνεξαιρέτως ἄνθρωπον, ὅστις ἐργάζεται τὸ ἀγαθὸν καὶ τὴν ἀρετήν. Θέλει δώσει ταῦτα εἰς τὸν Ἰουδαῖον πρῶτον, διότι ὁ Ἰουδαῖος ἦτο ἐγγύτερον πρὸς τὸν Θεόν, ἕνεκα τῆς ἀληθοῦς γνώσεως ἣν εἶχε περὶ τοῦ Θεοῦ. Θέλει δώσει τὰ ἀγαθὰ ταῦτα καὶ εἰς τὸν Ἕλληνα, ἤτοι εἰς τὸν ἐθνικόν, διότι, ἂν καὶ δὲν εἶχε τὸν γραπτὸν τοῦ Θεοῦ νόμον, ὅπως εἶχεν αὐτὸν ὁ Ἰουδαῖος, ἐφύλαττεν ὅμως εἰς τὸν βίον του τὰς ἐντολὰς τοῦ νόμου, ὁδηγούμενος εἰς τὴν τήρησιν αὐτῶν ἐκ τοῦ φυσικοῦ νόμου.

Θέλει κρίνει μὲ τοιαύτην δικαιοκρισίαν ὁ Θεὸς καὶ τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς ἐθνικούς, διότι, Θεὸς ὢν τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης, οὔτε παραβλέπει ποτὲ τὸν ἔχοντα τὸ δίκαιον ὑπὲρ ἑαυτοῦ, οὔτε μεροληπτεῖ, οὔτε ἀθετεῖ ποτὲ τὸ δίκαιον· καὶ τὸν Ἰουδαῖον καὶ τὸν Ἐθνικὸν θὰ δικάσῃ μὲ τὸ μέτρον τῆς ἄκρας καὶ τελείας αὐτοῦ δικαιοσύνης. Διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ δηλονότι κρίνει ὁ Θεὸς καὶ δικάζει μετὰ πάσης ἀπροσωποληψίας καὶ μετὰ ἄκρας καὶ τελείας δικαιοσύνης, ὅσοι ἐκ τῶν ἐθνικῶν, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ νόμου, εἰργάσθησαν τὸ ἀγαθὸν καὶ τὴν ἀρετήν, θὰ ἀνταμειφθῶσιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὡς εἶπεν ἀνωτέρω ὁ Ἀπόστολος, διὰ δόξης καὶ τιμῆς καὶ εἰρήνης. Ὅσοι δὲ ἐξ αὐτῶν, τῶν ἐθνικῶν δηλαδή, παρέβησαν καὶ ἠθέτησαν τὸν φυσικὸν νόμον, ἤτοι τὴν συνείδησιν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ λογικοῦ, ὑπὸ τῶν ὁποίων ὡδηγοῦντο καὶ διέκρινον τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν, θὰ κριθῶσιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μὲ αὐτὸν τὸν ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἐνυπάρχοντα φυσικὸν νόμον καὶ θὰ καταδικασθῶσι διὰ τὴν παράβασιν καὶ ἀθέτησιν αὐτοῦ εἰς κόλασιν αἰώνιον. Τοῦτο σημαίνουσιν οἱ λόγοι τοῦ θείου Παύλου «ὅσοι ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται». Καὶ ταῦτα λέγει ὁ τοῦ Θεοῦ Ἀπόστολος περὶ τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ Θεοῦ, ἣν θὰ κάμῃ εἰς τοὺς ἐθνικούς, τοὺς τηρήσαντας τὸν φυσικὸν νόμον καὶ τοὺς παραβάντας αὐτόν.

Περὶ δὲ τῆς δικαίας αὐτοῦ κρίσεως, ἣν θὰ κάμῃ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, λέγει τὰ ἑξῆς: Ὅσοι ἐκ τῶν Ἰουδαίων εἰργάσθησαν ἐν τῇ ζωῇ καὶ τῷ βίῳ τῶν τὸ ἀγαθὸν καὶ τὴν ἀρετήν, τηρήσαντες τὸν Μωσαϊκὸν νόμον, θὰ ἀνταμειφθῶσιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὡς εἶπεν ἀνωτέρω, διὰ δόξης καὶ τιμῆς καὶ εἰρήνης. Ὅσοι δὲ πάλιν ἐξ αὐτῶν, τῶν Ἰουδαίων δηλονότι, εἰργάσθησαν τὸ κακὸν καὶ τὴν ἁμαρτίαν παραβάντες τὰς ἐντολὰς τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου καὶ ἀποθανόντες ἀμετανόητοι ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ, θὰ κριθῶσιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μὲ αὐτὸν τὸν Μωσαϊκὸν νόμον καὶ θὰ καταδικασθῶσιν διὰ τὴν παράβασιν καὶ ἀθέτησιν αὐτοῦ εἰς αἰώνιον κόλασιν. Αὐτὴν τὴν σημασίαν ἔχουσιν οἱ λόγοι τοῦ Ἀποστόλου «καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται». Ταῦτα λέγει ὁ τοῦ Θεοῦ Ἀπόστολος καὶ περὶ τῆς ἀπροσωπολήπτον καὶ δικαίας κρίσεως, ἣν θὰ κάμῃ ὁ Θεὸς εἰς τοὺς Ἰουδαίους τοὺς τηρήσαντας τὸν Μωσαϊκὸν νόμον, καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους τοὺς παραβάντας αὐτόν.

Ἐκ τῆς ἀπτροσωπολήπτου δὲ ταύτης καὶ δικαίας κρίσεως, ἣν θὰ ποιήσῃ ὁ Θεὸς κατὰ τοὺς λόγους τοῦ πνευματεμφόρου ἀποστόλου Παύλου εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς ἐθνικούς, ἐννοεῖ καλῶς πᾶς τις καὶ περὶ τῆς κρίσεως, ἣν θὰ ποιήσῃ ὁ Θεὸς καὶ εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες ζῶσι σήμερον εἰς τὰ διάφορα ἔθνη τῆς γῆς καὶ ἔχουσιν ἄγνοιαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν νόμων αὐτοῦ. Ἐννοεῖ

πᾶς τις ὅτι ὁ ἀπροσωπόληπτος καὶ δικαιοκρίτης Θεὸς θὰ κρίνῃ ἕκαστον ἐκ τούτων τῶν ἀνθρώπων μὲ τὸ μέτρον τῆς ἄκρας καὶ τελείας αὐτοῦ δικαιοσύνης καὶ θὰ ἀποδώσῃ εἰς ἕκαστον ὅ,τι ἁρμόζει καὶ ἀνήκει εἰς αὐτόν.

Πότε δὲ θὰ κάμῃ ὁ Θεὸς τὴν ἀπροσωπόληπτον καὶ δικαίαν ταύτην, κρίσιν καὶ διὰ τίνος θὰ κάμῃ αὐτήν; Μᾶς πληροφορεῖ περὶ ἀμφοτέρων τούτων ὁ αὐτὸς τοῦ Θεοῦ Ἀπόστολος, λέγων ὅτι ἡ κρίσις αὕτη τοῦ Θεοῦ θὰ γίνῃ κατὰ τὴν μεγάλην ἡμέραν τῆς καθολικῆς καὶ παγκοσμίοὐ κρίσεως, ὅτε θὰ φανερωθῶσι καὶ θὰ γίνωσι γνωστὰ ἅπαντα ἀνεξαιρέτως τὰ τῶν ἀνθρώπων, οὐ μόνον τὰ ἐξωτερικὰ αὐτῶν ἔργα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐσωτερικά. Θὰ κάμῃ δὲ ὁ Θεὸς τὴν κρίσιν ταύτην διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. (Τοῦτο βεβαιοῖ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς λέγων· «Οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ» Ἰω. ε΄ 22). Καὶ θὰ κάμῃ ταύτην, λέγει ὁ τοῦ Θεοῦ Ἀπόστολος, συμφώνως μὲ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον κηρύττω. «Ἐν ἡμέρᾳ, λέγει, ὅτε κρινεῖ ὁ Θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Ρωμ. β΄ 16).

29. ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ ΣΩΤΗΡΙΑΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΤΑ ΤΡΙΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

Εἴπομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις ὅτι αὐτὸς ὁ ὕψιστος Θεὸς ἐργάζεται ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸς προσελκύει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν καὶ αὐτὸς φέρει εἰς πέρας τὴν σωτηρίαν του. Ἀλλ' ὅταν λέγωμεν, ὅτι αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐργάζεται τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας, τῆς μορφώσεως καὶ τελειοποιήσεως τοῦ ἀνθρώπου, πρέπει νὰ νοῶμεν ὅτι δὲν ἐργάζεται τοῦτο ἀποκλειστικῶς μόνον ὁ Πατὴρ ἢ μόνον ὁ Υἱὸς ἢ μόνον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλ' ὅτι ἐργάζονται τοῦτο καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἤτοι καὶ ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἐπειδὴ καὶ εἰς τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος ὑπάρχει μία καὶ ἡ αὐτὴ θέλησις, μία καὶ ἡ αὐτὴ δύναμις, μία καὶ ἡ αὐτὴ ἐνέργεια.

Διὰ τοῦτο βλέπομεν πολλάκις ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ, ὅτι μίαν ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν εἰς ἕν μέρος τῆς Ἁγίας Γραφῆς λέγεται ὅτι ἐνεργεῖ ὁ Πατήρ, εἰς ἄλλο μέρος αὐτῆς τῆς Ἁγίας Γραφῆς τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν λέγεται ὅτι τὴν ἐνεργεῖ ὁ Υἱὸς καὶ εἰς ἄλλο πάλιν μέρος τῆς Γραφῆς τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν ἀναφέρεται ὅτι τὴν ἐνεργεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Καὶ τοῦτο γίνεται, διότι εἰς πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ εἰς πάντα τὰ ἀφορῶντα τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, εἶνε, ὡς εἴπομεν, μία καὶ ἡ αὐτὴ θέλησις, μία καὶ ἡ αὐτὴ δύναμις καὶ μία καὶ ἡ αὐτὴ ἐνέργεια καὶ ἐν τοῖς τρισὶ προσώποις τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Ἵνα δὲ πᾶς Χριστιανὸς λάβῃ γνῶσιν τοῦ πῶς ἐργάζονται καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, θὰ εἴπωμεν περὶ τούτου εἰδικώτερον. Λέγομεν λοιπὸν τὰ ἑξῆς: Ὁ Πατὴρ βούλεται καὶ θέλει τὴν ἀπαλλαγὴν καὶ ἀπελευθέρωσιν τῶν ἀνθρώπων ἐκ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου, τὴν δικαίωσιν καὶ τὸν ἁγιασμὸν αὐτῶν, ὅπως ἀπολαύσωσι τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ μακαριότητα. Καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἀποστέλλει τὸν Υἱὸν εἰς τὸν κόσμον, ὅπως πραγματοποιήσῃ τὸ θέλημά του τοῦτο. Ὁ Υἱός, θέλων αὐτὸ τοῦτο ἀκριβῶς διὰ τοὺς ἀνθρώπους ὅπερ καὶ ὁ Πατὴρ, σαρκοῦται καὶ γίνεται τέλειος ἄνθρωπος, καὶ ποιεῖ πάντα, καὶ δέχεται καὶ ὑπομένει αὐτοθελήτως πάντα, δέχεται καὶ ὑπομένει θάνατον σταυρικόν, ἐπονείδιστον καὶ ἐπώδυνον, ὅπως ποιήσει τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς καὶ ἐλευθερωθῇ καὶ σωθῇ ὁ ἄνθρωπος σωτηρίαν αἰώνιον. Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἔχον τὴν αὐτὴν διὰ τὸν ἄνθρωπον θέλησιν ἣν ἔχει ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱός, χορηγεῖ καὶ παρέχει εἰς αὐτὸν πάσας τὰς δωρεὰς καὶ χάριτας, ἤτοι πάντας τοὺς καρποὺς οἵτινες πηγάζουσι καὶ προέρχονται δωρεὰν καὶ κατὰ χάριν ἐκ τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Χρισοτῦ, ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ θυσίας του, ἐκ τῆς ἀξιομισθίας του. Καὶ ἐν γένει, καθὼς ἡ Ἁγία Γραφὴ ἀποφαίνεται καὶ ἡ Ἐκκλησία διδάσκει, ἡ πίστις τοῦ ἀνθρώπου, ἡ μετάνοια, ἣ δικαίωσις καὶ ὁ ἁγιασμὸς αὐτοῦ καὶ ἡ ἐκτέλεσις παντὸς ἀληθῶς ἠθικοῦ καὶ θεαρέστου ἔργου, πάντα ταῦτα ἐνεργοῦνται καὶ κατορθοῦνται διὰ τῆς δυνάμεως καὶ ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις αὐτοῦ τοῦ Κυρίου (Ἰωάν. ιδ΄ 16, ιστ΄ 13) παραμένει πάντοτε ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Παραμένον δὲ ἐν αὐτῇ ζωογονεῖ καὶ ἐμψυχώνει καὶ ἁγιάζει αὐτὴν διὰ τῶν Μυστηρίων καὶ ὁδηγεῖ εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, προφυλάσσον αὐτὴν ἀπὸ πάσης πλάνης καὶ τελειοῦν οὕτω τὴν σωτηρίαν τῶν πειθαρχούντων εἰς τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλ' ἡ σωτηρία αὕτη ἐνεργεῖται μὲν καὶ τελειοῦται ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἶνε ὅμως καρπός, ὡς εἴπομεν, ὅστις πηγάζει καὶ προέρχεται ἐκ τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ. Τὸ δὲ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Χριστοῦ ἐγένετο, ὡς ἀνωτέρω ἐρρέθη, κατ' ἐντολὴν τοῦ Πατρός.

Καὶ ἐν γένει λέγομεν ὅτι, ὅπως εἰς πᾶν ἔργον τῆς θεότητος τὴν πρωτοβουλίαν, διὰ νὰ εἴπωμεν οὕτω, ἔχει ὁ Πατὴρ, συνεργοῦσι δὲ καὶ συνεργάζονται μετὰ τοῦ Πατρὸς ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, οὕτω καὶ εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ Πατὴρ ἔχων τὴν πρωτοβουλίαν εἰς αὐτήν, κατεργάζεται καὶ φέρει εἰς πέρας ταύτην διὰ τῆς ἐργασίας τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Αὐτὸ τοῦτο γίνεται καὶ ἐν τῇ ἐνεργείᾳ τῶν ἱερῶν Μυστηρίων καὶ ἐν πάσῃ ἄλλη θείᾳ ἐνεργείᾳ, δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος φωτίζεται, ἀνακαινίζεται, μορφοῦται καὶ τελειοῦται. Καὶ ἵνα γίνῃ ἔτι καταφανεστέρα ἡ ἀλήθεια τοῦ ὅτι καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐργάζονται καὶ συνεργοῦν εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἀναφέρομεν δύο ἢ τρία γενικὰ γεγονότα ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἰδού:

Γεγονότα ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς βεβαιοῦντα τὴν συνεργασίαν καὶ τῶν τριῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ὡς γνωστόν, ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Χριστοῦ ἐγένετο διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. Πῶς δὲ ἐγένετο αὕτη; Ἐγένετο οὕτως: Ἤθελεν ἀπ' αἰῶνος ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ νὰ σώσῃ τὸν ἄνθρωπον τυραννούμενον ἕνεκα τῆς ἁμαρτίας καὶ βασανιζόμενον ὑπὸ τῆς φθορᾶς καὶ

τοῦ θανάτου. Τὴν θέλησίν Του ταύτην, ὅταν ἦλθεν ὁ ὡρισμένος καιρός, ἠθέλησε νὰ πραγματοποιήσῃ. Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, θέλων αὐτὸ τοῦτο ὅπερ καὶ ὁ Πατήρ, ἀναλαμβάνει ἵνα γίνῃ ἄνθρωπος τέλειος, ὅμοιος μὲ ἡμᾶς, σαρκούμενος ἐκ τῆς ἁγνῆς κόρης, τῆς ἀειπαρθένου Μαριάμ. Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἔχον τὴν αὐτὴν θέλησιν, ἐνεργεῖ τὴν σύλληψιν καὶ γέννησιν τοῦ Χριστοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἄγγελος ἀποκρινόμενος πρὸς τὴν ἀπορίαν τῆς Θεοτόκου, πῶς ἤθελε προέλθει ἐξ αὐτῆς γέννησις υἱοῦ, ἐνῶ αὕτη ἦτο παρθένος, εἶπε· «Πνεῦμα Ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι» (Λουκ. α΄ 35), ἤτοι ἡ σύλληψις καὶ γέννησις αὕτη θὰ γίνῃ ὑπερφυσικῶς διὰ τῆς δυνάμεως καὶ ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Βλέπομεν λοιπὸν ὅτι εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Χριστοῦ ἐνήργησαν καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Ἕτερον γεγονός. Τὸ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου βάπτισμα τοῦ Σωτῆρος ἐγένετο χάριν ἡμῶν, ἵνα μαρτυρηθῆ καὶ ἀνακηρυχθῇ ἐπισήμως ἐκεῖ ὁ Χριστὸς ὅτι εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ ἀγαπητός, ὁ ὑπὸ τῶν προφητῶν προκηρυχθεὶς Μεσσίας, ὁ Σωτὴρ καὶ Λυτρωτὴς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, πρὸς τὸν σκοπὸν ἵνα πιστεύσωσιν οἱ ἄνθρωποι καὶ ὑπακούσωσιν εἰς τοὺς λόγους του καὶ σωθῶσι. Τί δὲ βλέπομεν εἰς τὸ ἐπίσημον τοῦτο γεγονὸς τῆς βαπτίσεως τοῦ Σωτῆρος; Βλέπομεν ὅτι ἐνεργοῦσι καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος. Πῶς δὲ ἐνεργοῦσι καὶ τὰ τρία πρόσωπα; Ἰδού: Ὁ Χριστὸς δέχεται τὸ βάπτισμα ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου. Ὁ οὐράνιος Πατὴρ ἄνωθεν ὁμολογεῖ καὶ κηρύττει τὸν Χριστὸν ἀγαπητὸν αὐτοῦ Υἱὸν καὶ Σωτῆρα τῆς ἀνθρωπότητος· τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον βεβαιοῦν τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πατρὸς κατέρχεται ἐπὶ τὸν Χριστὸν ἐν εἴδει περιστερᾶς καὶ μένει ἐπ᾽ Αὐτόν.

Ἄλλο γεγονός. Ἡ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐγένετο ὡσαύτως διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Διότι ὁ Χριστός, ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον ἵνα σώσῃ τὴν ἀνθρωπότητα, ἱδρύει τὴν Ἐκκλησίαν προπαρασκευάσας ταύτην διὰ τῆς ἐκλογῆς καὶ τοῦ καταρτισμοῦ τῶν Ἀποόστόλων εἰς τὸ νὰ εἶνε οἱ θεμέλιοι αὐτῆς λίθοι καὶ ὄργανα μεταδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου του καὶ τῆς ἐξ Αὐτοῦ πηγαζούσης χάριτος καὶ σωτηρίας. Μετὰ δὲ τὴν προπαρασκευὴν ταύτην καθαγιάζει αὐτήν, ἤτοι τὴν Ἐκκλησίαν, τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ὅτε κατῆλθε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ ἐπλήρωσεν αὐτοὺς δυνάμεως καὶ σοφίας, ὁπότε καὶ ἐδέχθησαν τὴν χριστιανικὴν πίστιν τρισχίλιαι περίπου ψυχαί. Η κάθοδος δὲ αὕτη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν εἶνε μόνον ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλ᾽ εἶνε ἐνέργεια καὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ· καθόσον τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἐκ τοῦ Πατρὸς μόνον ἀϊδίως ἐκπορευόμενον, πέμπεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ. Τοῦτο διδάσκων ὁ Χριστὸς λέγει· «Ὁ δὲ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ Πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα, καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν» (Ἰωάν. ιδ΄ 26). Καὶ πάλιν ὁ ἴδιος: «Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ Παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ Πατρός, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ Πατρός, ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ» (Ἰωάν. ιε΄ 26). Ἐνῶ προηγουμένως εἶπεν (ὁ Χριστὸς δηλαδή) ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον θὰ πέμψῃ ὁ Πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί του εἰς τοὺς Ἀποστόλους, ἤδη λέγει ὅτι θὰ πέμψῃ αὐτὸ εἰς αὐτοὺς αὐτὸς ὁ ἴδιος. Ἐκ τούτου καταφαίνεται ὄχι μόνον τὸ ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον πέμπεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι ἡ θέλησις καὶ ἡ ἐνέργεια ἐν τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι εἶνε μία. Τοῦτο δὲ ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἐπέλευσις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ ἐν γένει εἰς ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς ἓν ἕκαστον τῶν μελῶν αὐτῆς εἶνε ἐνέργεια καὶ τῶν τριῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Μαρτυρίαι τῆς Ἁγίας Γραφῆς βεβαιοῦσαι τὴν συνεργασίαν τῶν τριῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἐκ τῶν γεγονότων λοιπὸν τούτων γίνεται εἰς πάντα φανερὸν ὅτι καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐργάζονται καὶ συνεργοῦσιν εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλ᾽ ἐκτὸς τούτου, μήπως δὲν κηρύττει τοῦτο αὐτὸς ὁ Χριστὸς σαφῶς καὶ καθαρῶς λέγων· «Ὁ Πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι»; (Ἰωάν. ε΄ 17). Νοεῖ δὲ διὰ τῆς ἐργασίας, ἣν λέγει ὅτι ποιεῖ αὐτὸς καὶ ὁ Πατήρ του, τὴν πνευματικὴν ἐνέργειαν καὶ ἐργασίαν, διὰ τῆς ὁποίας μορφοῦται καὶ σώζεται ὁ ἄνθρωπος. Ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν δὲν λέγει ἡ Γραφὴ περὶ τῆς ἐργασίας τοῦ Πνεύματος· «Ὡσαύτως καὶ τὸ Πνεῦμα συναντιλαμβάνεται ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν» (Ρωμ. η΄ 26), διδάσκουσα ἡμᾶς διὰ τῶν λόγων τούτων ὅτι τὸ Πνεῦμα ἀντιλαμβάνεται καὶ μᾶς βοηθεῖ εἰς τὰς ἐλλείψεις καὶ ἀδυναμίας ἡμῶν, τὰς πνευματικὰς καὶ τὰς σωματικάς; Καὶ πάλιν δὲν λέγει ἡ αὐτὴ Γραφή· «Ὅσοι γὰρ Πνεύματι Θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Θεοῦ» (Ρωμ. η΄ 14), βεβαιοῦσα ἡμᾶς δι᾽ αὐτῶν ὅτι τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ, οἱ ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ, διοικοῦνται, διευθύνονται καὶ ὁδηγοῦνται ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ; Πλεῖστα εἶνε τὰ χωρία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, δι᾽ ὧν κηρύττεται καὶ βεβαιοῦται σαφῶς καὶ καθαρῶς ὅτι τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου ἐργάζονται καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Τοσαῦτα περὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

30. Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΕΙΝΕ Ο ΑΡΧΩΝ ΕΝ ΤΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Εἴδομεν ὅτι τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου ἐργάζονται καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Χριστός, γενόμενος τέλειος ἄνθρωπος, ἐτήρησε πάντα νόμον καί, ὑπακούων κατὰ πάντα εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, ἀπέθανεν ἑκουσίως ὑπὲρ ἡμῶν ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν καὶ ἱκανοποίησε τὴν θείαν δικαιοσύνην, διὰ τοῦτο ἐδόθη αὐτῷ καὶ ὡς ἀνθρώπῳ ὑπὸ τοῦ

Θεοῦ καὶ Πατρὸς πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. Οὕτω δὲ κατεστάθη ὁ Χριστὸς ἄρχων καὶ κυβερνήτης καὶ κεφαλὴ ὑπεράνω πάντων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ (Ματθ. κη΄ 18. Ἐφεσ. α΄ 21-23), τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος ἵδρυσεν ἐπὶ τῆς γῆς ὡς διδάσκαλον τῆς ἀληθείας καὶ τῆς χάριτος ταμιοῦχον. εἶνε δὲ ἡ Ἐκκλησία τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ ἡ πνευματικὴ αὐτοῦ βασιλεία, καθόσον βασιλεύει ἐν ταῖς ψυχαῖς καὶ ταῖς καρδίαις τῶν εἰς αὐτὸν πειθαρχούντων διὰ τῶν ἐντολῶν του καὶ τοῦ Πνεύματός του.

Ἄρχων δὲ καὶ κυβερνῶν τὴν Ἐκκλησίαν ὁ Χριστός, συνεχίζει καὶ κρατύνει καὶ ἐπεκτείνει τὸ κοσμοσωτήριον αὐτοῦ ἔργον, ποιῶν τοὺς ἀνθρώπους κοινωνοὺς καὶ μετόχους τῶν θείων αὐτοῦ δωρεῶν. Τουτέστι, διὰ μὲν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅπερ παραμένει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, φωτίζει καὶ διδάσκει τοὺς ἀνθρώπους τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· διὰ δὲ τῶν Μυστηρίων, ἅτινα συνέστησεν ὁ ἴδιος καὶ ἅτινα τελειοῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τῶν ὀργάνων αὐτοῦ, τῶν λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας, μεταδίδει τὴν χάριν του, ἥτις πηγάζει ἐκ τῆς ἀρχιερατικῆς αὐτοῦ λειτουργίας καὶ μεσιτείας, τὴν χάριν δηλονότι, ἥτις προέρχεται ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίας του. Καί, καθὼς θέλομεν ἴδει πλατύτερον ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ, διὰ μὲν τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀναγεννᾷ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν κάμνει τέκνον τοῦ οὐρανίου Πατρός· διὰ δὲ τῆς θείας Κοινωνίας ἁγιάζει καὶ τρέφει πνευματικῶς καὶ ἐνδυναμώνει τὸν ἄνθρωπον· διὰ δὲ τῆς μετανοίας χορηγεῖ εἰς αὐτὸν τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν του. Καὶ ἐν γένει διὰ πάντων τῶν μυστηρίων ἁγιάζει, ἐνδυναμώνει καὶ χαριτώνει τὸν ἄνθρωπον.

31. ΕΙΣ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΚΑΤΑΡΤΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΖΕΤΑΙ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΟΥΣ

Εἰς τὴν κυβέρνησιν καὶ τὴν ἐργασίαν ταύτην, ἣν ποιεῖ ὁ Χριστὸς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, μεταχειρίζεται καὶ ἀνθρώπους ὄργανα καὶ συνεργούς. Εἶνε δὲ οὗτοι οἱ Ἀπόστολοι, οἱ Προφῆται, οἱ Εὐαγγελισταί, οἱ Ποιμένες καὶ οἱ Διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας καὶ πάντες ὅσοι ἐργάζονται δοκίμως διὰ τὸν καταρτισμὸν τῶν πιστῶν, ὅπως μορφωθῶσιν οὗτοι καὶ γίνωσιν ἄξια μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, καθὼς περὶ τούτου μᾶς βεβαιοῖ ὁ θεῖος Παῦλος (Ἐφεσ. Δ΄ 11-12). Ἀλλαχοῦ δὲ αὐτὸ τοῦτο βεβαιῶν ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος λέγει περὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν πνευματικῶν ἐργατῶν, ὅτι εἶνε συνεργοὶ τοῦ Θεοῦ, ἐργαζόμενοι καὶ συνεργοῦντες εἰς τὸν πνευματικὸν καταρτισμὸν τῶν ἀνθρώπων: «Θεοῦ, λέγει, ἐσμὲν συνεργοί» (Α΄ Κορ. γ΄ 9).

Καὶ οἱ μὲν Ἀπόστολοι, τοὺς ὁποίους κατήρτισε καὶ μετεχειρίσθη ὡς ὄργανα ὁ Χριστός, ἀπῆλθον ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ἀφῆκαν ὅμως τοὺς διαδόχους αὐτῶν, τοὺς ποιμένας Ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς, καὶ τοὺς λοιποὺς πνευματικοὺς ἐργάτας τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι συνεχίζουν τὸ ἔργον τῶν Ἀποστόλων, ὅπως οἱ Ἀπόστολοι συνέχισαν τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ.

Τὰ διάφορα δὲ χαρίσματα καὶ τὴν ἱκανότητα εἰς τὸ νὰ ἐνεργῶσι καὶ ἐκτελῶσιν οἱ ἐκλεκτοὶ οὗτοι τοῦ Θεοῦ ἐργάται τὰ πνευματικὰ αὐτῶν ἔργα, χορηγεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον συμφώνως πρὸς τὰς πνευματικὰς χρείας τῶν ἀνθρώπων. Καὶ τοῦτο βεβαιῶν ὁ θεῖος Παῦλος λέγει· «Ἑκάστῳ δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ Πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον· ᾧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ Πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως...» (Α΄ Κορ. β΄ 7-11). Τὸ ἔργον δὲ τοῦτο τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ ὀργάνων εἶνε, ὡς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ μᾶς βεβαιοῖ, ὁ φωτισμὸς τῶν ἀπίστων εἰς τὸ νὰ γνωρίσωσι τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὸν Χριστόν, καὶ ὁ καταρτισμὸς τῶν πιστῶν εἰς τὸ νὰ γίνωσι ναὸς τοῦ Θεοῦ, ὅπως κατοικῇ ἐν αὐτοῖς ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Πνεύματός του.

32. Η ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ ΠΡΟΣ ΜΟΡΦΩΣΙΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην τῆς μορφώσεως καὶ τοῦ καταρτισμοῦ τῶν ἀνθρώπων ὑπηρετοῦσι καὶ τὰ οὐράνια πνεύματα, ἤτοι οἱ ἅγιοι ἄγγελοι, καθὼς μᾶς βεβαιοῖ περὶ τούτου αὐτὴ ἡ Ἁγία Γραφή: «Οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα, λέγει ὁ θεῖος Παῦλος, εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν;» (Ἑβρ. α΄ 14). Τουτέστιν οἱ ἅγιοι ἄγγελοι, ὄντες πνεύματα λειτουργικά, ἀποστέλλονται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ νὰ ὑπηρετήσουν καὶ νὰ συνεργήσουν διὰ τοὺς πιστοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες μέλλουσι νὰ κληρονομήσουν τὴν αἰώνιον ζωήν.

Ἐν τῇ ἐργασίᾳ δὲ ταύτῃ, τὴν ὁποίαν ποιεῖ ὁ Θεὸς διὰ τὸν καταρτισμὸν καὶ τὴν μόρφωσιν τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἀνθρώπων, μεταχειρίζεται πάντα τὰ μέσα καὶ πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς τρόπους, ὅσους ἡ ἄπειρος σοφία κρίνει χρησίμους καὶ ἀναγκαίους καὶ συντελεστικοὺς διὰ τὴν μόρφωσιν καὶ τελειοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου. Εἶνε δὲ τοιαύτη ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα τὰ μέσα, ἅτινα ἐν τῇ πανσοφίᾳ του μεταχειρίζεται, ὥστε κινοῦν τὸν θαυμασμὸν καὶ αὐτῶν τῶν ἁγίων ἀγγέλων, οἵτινες μανθάνοντες ταῦτα γίνονται σοφώτεροι, καθὼς μᾶς βεβαϊοῖ ἡ Ἁγία Γραφὴ διὰ τῶν κορυφαίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου.

Καὶ διὰ μὲν τοῦ ἀποστόλου Πέτρου λέγει, ὅτι εἰς τὰ ἐνεργούμενα καὶ τελούμενα διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν πιστῶν οἱ ἅγιοι ἄγγελοι ἔχουσι μέγαν πόθον νὰ βλέπωσι καὶ νὰ μανθάνωσιν. «Εἰς ἅ, λέγει, ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακῦψαι» (Α΄ Πέτρ. α΄ 12).

Διὰ δὲ τοῦ ἀποστόλου Παύλου μᾶς λέγει: «Ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων τῶν ἁγίων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη ἐν τοῖς ἔθνεσι εὐαγγελίσασθαι τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ Χριστοῦ..., ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ τῆς Ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ» (Ἐφεσ. γ΄ 8, 10). Εἰς ἐμέ, λέγει, τὸν πλέον ἐλάχιστον πάντων τῶν ἁγίων ἔδωκε ὁ Θεὸς τὴν χάριν

ταύτην, ἵνα κηρύξω μεταξὺ τῶν ἐθνῶν τὸν ἀνεξιχνίαστον καὶ ἀνεξερεύνητον πλοῦτον τοῦ Χριστοῦ. Τοιουτοτρόπως τώρα διὰ τῶν ἐνεργουμένων καὶ τελουμένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ θὰ γίνῃ γνωστὸν εἰς τὰ ἐν οὐρανοῖς πνεύματα, εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ εἰς τὰς ἐξουσίας, εἰς τὰ τάγματα αὐτὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων, ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ, ἤτοι ὁποῖα μέσα καὶ ὁποίους τρόπους μεταχειρίζεται ὁ πανάγαθος καὶ πάνσοφος Θεὸς ἵνα ὑψώσῃ καὶ καταστήσῃ εὐδαίμονα καὶ μακάριον τὸν ἄνθρωπον.

Καὶ εἶνε τῷ ὄντι τὰ μέσα ταῦτα, ἅτινα ἡ πανσοφία τοῦ Θεοῦ μεταχειρίζεται διὰ τὴν μόρφωσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἄξια θαυμασμοῦ καὶ γνώσεως καὶ κατανοήσεως καὶ ὑπὸ αὐτῶν τῶν ἁγίων ἀγγέλων' διότι διδάσκονταῖ καὶ αὐτοὶ καὶ βλέπουσιν ὅτι δι' αὐτῶν τῶν μέσων ὁ μικρὸς καὶ ἀτελὴς ἄνθρωπος καταρτιζόμενος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ καθίσταται ζῶσα εἰκὼν καὶ ὁμοίωμα τοῦ Θεοῦ, γίνεται τέκνον αὐτοῦ, καὶ ὑψοῦται εἰς ὑψίστην δόξαν πλησίον αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου θὰ εἶνε ἡνωμένος εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἔχουσι δὲ μέγα ἐνδιαφέρον οἱ ἅγιοι ἄγγελοι νὰ βλέπωσι τὰ ἐνεργούμενα καὶ τελούμενα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Διότι, ἐὰν πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ ᾐσθάνοντο χαράν, ὅταν μετενόει εἷς ἁμαρτωλός, καθὼς μᾶς βεβαιοῖ αὐτὸς ὁ Κύριος λέγων «Χαρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι» (Λουκ. ιε΄ 10), πόσῳ μᾶλλον χαίρουσι καὶ εὐφραίνονται ἤδη, ὁπότε εἶδον αὐτὸν τὸν Μονογενῆ του Υἱὸν ὁ Θεὸς νὰ παραδώσῃ εἰς θάνατον σταυρικὸν διὰ τοὺς ἀνθρώπους; Διότι ὁ θάνατος καὶ ἡ θυσία τοῦ Χριστοῦ οὐχὶ μόνον μετὰ τοῦ Θεοῦ φιλιώνει καὶ εἰρηνεύει τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων συνδέει αὐτοὺς στενώτερον καὶ διὰ μεγαλυτέρας ἀγάπης. Καθόσον μάλιστα ὁ ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος γενόμενος θάνατος τοῦ Χριστοῦ κατέστησε καὶ τὰ ἐπουράνια πνεύματα, τοὺς ἁγίους ἀγγέλους, οὐ μόνον στερεοὺς καὶ ἀπτώτους, ἀλλὰ καὶ πολὺ περισσότερον παρὰ πρότερον προσκεκολλημένους καὶ ἀφωσιωμένους εἰς τὸν Θεόν.

Τοῦτο ἐννοεῖ ὁ θεῖος Παῦλος, ὅταν λέγῃ, ὅτι διὰ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ εἰρηνοποίησεν ὁ Θεὸς ὄχι μόνον τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τουτέστι τοὺς ἁγίους ἀγγέλους (Κολοσ. α΄ 20). Διότι διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ ἐπείσθησαν τὰ ἐπουράνια πνεύματα ἀκραδάντως, ὅτι αἱ διαβολαὶ καὶ συκοφαντίαι, τὰς ὁποίας εἶχεν ἐνσπείρει κατὰ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν οὐράνιον κόσμον ὁ Σατανᾶς -ὅτε, ἕνεκα τῆς ὑπερηφανείας του, ἀπεστάτει ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκρημνίζετο ἐκ τοῦ οὐρανοῦ- ἐπιχειρήσας νὰ παραστήσῃ τὸν Θεὸν ὡς φθονερὸν καὶ ἀδιάφορον πρὸς τὰ πλάσματά του, ἐπείσθησαν, λέγομεν, τελείως καὶ ἀκραδάντως τὰ ἐν οὐρανοῖς πνεύματα ὅτι αἱ διαβολαὶ καὶ συκοφαντίαι αὗται ἦσαν ὅλως ψευδεῖς καὶ ἀνυπόστατοι. Καθότι εἶδον ὅτι τόσον ἐνδιαφέρον καὶ τόσην ἀγάπην ἔχει ὁ Θεὸς πρὸς τὰ λογικὰ πλάσματά του, ὥστε καὶ αὐτὸν τὸν Μονογενῆ καὶ ἀγαπητόν του Υἱὸν παρέδωκεν εἰς θάνατον φρικτὸν καὶ ἐπονείδιστον δι' αὐτά. Τώρα λοιπὸν οἱ ἅγιοι ἄγγελοι, ὅτε εἶδον δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων τὴν ἄπειρον τοῦ Θεοῦ ἀγάπην, ἣν ἔχει πρὸς τὸν ἄνθρωπον, συνεργοῦσι μετὰ μεγαλυτέρας ἀγάπης καὶ περισσοτέρου ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων.

33. Η ΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΠΡΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΜΟΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΖΕΤΑΙ ΚΑΙ ΑΥΤΟΥΣ ΤΟΥΣ ΠΟΝΗΡΟΥΣ ΔΑΙΜΟΝΑΣ

Ἄξιον δὲ προσοχῆς εἶνε καὶ τοῦτο· ὅτι ἡ πανσοφία τοῦ Θεοῦ μεταχειρίζεται μέσον πρὸς μόρφωσιν καὶ καταρτισμὸν τοῦ ἀνθρώπου καὶ αὐτὴν τὴν ἀντενέργειαν καὶ ἀντίπραξιν τῶν πονηρῶν πνευμάτων. Ἐπιτρέπει δηλονότι ὁ Θεὸς καὶ τὴν ἀντενέργειαν καὶ τὸν πόλεμον, τὸν ὁποῖον κάμνουν τὰ πονηρὰ πνεύματα ὅπως ἀποσπάσωσι τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἀρετήν, ἐπιτρέπει, λέγομεν, τοῦτο ὁ Θεός, ὅπως διὰ τῆς ἀντιπράξεως ταύτης δοκιμαζόμενος ὁ ἄνθρωπος καὶ μένων σταθερὸς εἰς τὴν ὑπακοὴν καὶ τήρησιν τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, τελειοποιηθῇ καὶ οὕτω στεφανωθῇ διὰ τοῦ στεφάνου τῆς αἰωνίου δόξης καὶ μακαριότητος, ὡς ἀναδειχθεὶς ἐν τῇ ἀρετῇ νικητὴς καὶ αὐτῶν τῶν πονηρῶν πνευμάτων

Πρὸς αὐτὸν τὸν σκοπὸν τῆς μορφώσεως καὶ τοῦ καταρτισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου μεταχειρίζεται ὁ Θεὸς καὶ τοὺς διαφόρους πειρασμούς. Πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν μεταχειρίζεται ἀκόμη καὶ ποικίλα ἄλλα μέσα καὶ περιστάσεις, τὰς ὁποίας φέρει εἰς ἕκαστον ἄνθρωπον. Οὕτως ἡ πάνσαφος καὶ πανάγαθος αὐτοῦ πρόνοια τὰ πάντα μεταχειρίζεται πανσόφως πρὸς τὸν καταρτισμὸν καὶ τὴν τελειοσποίησιν τοῦ ἀνθρώπου.

34. ΤΙ ΠΟΙΕΙ Ο ΟΥΡΑΝΙΟΣ ΠΑΤΗΡ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΥΠΑΚΟΥΟΝΤΑΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ ΚΑΙ ΤΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΜΗ ΥΠΑΚΟΥΟΝΤΑΣ, ΚΑΙ ΟΠΟΙΑΝ ΣΧΕΣΙΝ ΕΧΕΙ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΥΠΑΚΟΥΟΝΤΑΣ ΑΥΤΩ

Καὶ ὁ μὲν Χριστός, ὡς εἴπομεν, εἶνε ὁ ἄρχων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, κατευθύνων διὰ τῆς διδασκαλίας του καὶ τῶν νόμων τοῦ τοὺς πιστοὺς εἰς τὸν προορισμὸν αὐτῶν, εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ τελειοποίησιν αὐτῶν. Τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον δίδει τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν δύναμιν εἰς τοὺς ἐκλεκτοὺς τοῦ Χριστοῦ ἐργάτας, ἵνα ἐνεργῶσι καὶ φέρωσιν εἰς τέλος τὰ πνευματικὰ αὐτῶν ἔργα. Ὁ δὲ οὐράνιος Πατὴρ προσελκύει τοὺς ἔχοντας πρόθεσιν καὶ θέλησιν εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τοὺς λόγους αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, τοὺς ὁποίους εἴδομεν καὶ προηγουμένως: «Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ Πατὴρ ὁ πέμψας με ἑλκύσῃ αὐτόν» (Ιωαν. στ΄ 44). Προσελκύων δὲ αὐτοὺς ὁ οὐράνιος Πατήρ, τιμᾷ καὶ

βραβεύει αὐτούς, ὅταν μένωσι πιστοὶ εἰς τὸν Χριστόν, ἅμα δὲ καὶ ἱκανωτέρους καθιστᾷ χορηγῶν αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα του, ἵνα ἐργαζόμενοι φέρωσιν ἀφθονωτέρους καὶ πλουσιωτέρους τοὺς πνευματικοὺς καρπούς. Ἐὰν ὅμως δὲν μένωσι πιστοὶ εἰς τὸν Χριστόν, ἀλλ᾽ ἀπομακρυνόμενοι ἀπ᾽ αὐτοῦ, ζῶσιν ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ καὶ ἀνομίᾳ καὶ μένωσιν ἀμετανόητοι, ἀπομακρύνει ἐξ αὐτῶν τὴν χάριν του καὶ καταδικάζει αὐτούς. Πάντα δὲ ταῦτα, ἅτινα ποιεῖ ὁ οὐράνιος Πατήρ, μαρτυροῦνται ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ὅστις συγχρόνως διαφωτίζει ἡμᾶς καὶ περὶ τῆς στενωτάτης σχέσεως καὶ πνευματικῆς ἑνώσεως, ἥτις ὑφίσταται μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ὑπακουόντων εἰς τοὺς λόγους του πιστῶν χριστιανῶν.

Ἰδοὺ δὲ αὐτοὶ οἱ λόγοι τον οἱ βεβαιοῦντες τοῦτα· «Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστι· πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπόν, αἴρει αὐτό, καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον καθαίρει αὐτό, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ. Ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν. Μείνατε ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν. Καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναταῖ καρτὸν φέρειν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε. Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. Ὁ μένων ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολύν, ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. Ἐὰν μή τις μείνῃ ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα καὶ ἐξηράνθη, καὶ συνάγουσιν αὐτὰ καὶ εἰς πῦρ βάλλουσὶ καὶ καίεται» (Ιωάν. ιε΄ 1-6).

Διὰ τῶν λόγων αὐτῶν ὀνομάζει ὁ Χριστὸς τὸν ἑαυτόν του ἄμπελον ἀληθινήν. Καὶ ὀνομάζει ἀληθινὴν ἄμπελον τὸν ἑαυτόν τοὺ πρὸς διάκρισιν ὄχι τόσον ἀπὸ τῆς φυτικῆς ἐπιγείου ἀμπέλου, ὅσον κυρίως πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες ὠνομάζοντο ὑπὸ τῶν προφητῶν ἄμπελος καὶ ἀμπελὼν Θεοῦ, ἀλλ᾽ οἵτινες, ἀντὶ νὰ ποιῶσι σταφυλάς, ἐποίουν ἀκάνθας, ὡς ἔλεγον οἱ προφῆται· ἤτοι ἀντὶ νὰ ἐργάζωνται τὴν ἀρετήν, εἰργάζοντο τὴν ἀνομίαν καὶ τὴν ἁμαρτίαν. Ἐνῶ ὁ Χριστὸς ἀνταπεκρίθη κατὰ πάντα εἰς τὸ θέλημα τοῦ οὐρανίου αὐτοῦ Πατρός, ποιήσας πάντα νόμον αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ τὸ παράδειγμα καὶ τὰ ἴχνη τοῦ Χριστοῦ ἠκολούθησαν καὶ οἱ μαθηταί τοῦ καὶ πάντες οἱ ἐκλεκτοὶ ἐκ τῶν πιστευσάντων εἰς αὐτόν, πάντες οὗτοι ἐκ τοῦ Χριστοῦ ἐξαρτώμενοι καὶ εἰς αὐτὸν πειθαρχοῦντες ἀπετέλεσαν μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀποτελοῦν τὴν ἀληθινὴν ἄμπελον τοῦ Θεοῦ. Διότι ἀπέδωκαν πλουσίους τοὺς πνευματικοὺς καρποὺς ὡς ἐκλεκτὰ καὶ καρποφόρα κλήματα τῆς μιᾶς ἀληθινῆς ἀμπέλου, ἥτις εἶνε ὁ Χριστός.

Τὸν δὲ Πατέρα του τὸν οὐράνιον ὁ Χριστὸς τὸν ὀνομάζει γεωργὸν τῆς ἀμπέλου, τουτέστιν ἀμπελουργόν. Καὶ τὸν ὀνομάζει οὕτω, διότι, ὅπως ὁ ἀμπελουργὸς ἐργάζεται καὶ καλλιεργεῖ καὶ περιποιεῖται τὴν ἄμπελον, τοιουτοτρότως καὶ ὁ οὐράνιος Πατὴρ ἐργάζεται καὶ καλλιεργεῖ πνευματικῶς τὰ κλήματα τῆς ἀληθινῆς ἀμπέλου, τὰ ὁποῖα κλήματα εἶνε οἱ πιστεύοντες εἰς τὸν Χριστόν. Ἀκολούθως δὲ λέγει ὁ Χριστός, ὅτι πᾶς Χριστιανὸς ὅστις πιστεύει εἰς αὐτόν, ἔχει τοιαύτην σχέσιν πρὸς αὐτόν, ὁποίαν ἔχει τὸ κλῆμα πρὸς τὴν ἄμπελον. Καὶ ὅτι πᾶς ἄνθρωπος, ὅστις σχετίζεται πρὸς τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως, ἐὰν δὲν ὑπακούῃ εἰς τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ καὶ δὲν φέρῃ καρποὺς πνευματικούς, ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τοῦ οὐρανίου Πατρός, ἀποκόπτεται ἀπὸ τῆς μετὰ τοῦ Χριστοῦ συγκοινωνίας καὶ καταδικάζεται. Τοὐναντίον δὲ πᾶς, ὅστις πιστεύει εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ὑπακούει εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ ἀποφέρει πνευματικοὺς καρπούς, καλλιεργεῖται ὑπὸ τοῦ οὐρανίου Πατρὸς καὶ καθαίρεται ὡς τὸ κλῆμα, ἤτοι καθαρίζεται καὶ ἐλευθερώνεται ἀπὸ πᾶσαν ἁμαρτίαν, ἀπὸ πᾶν ἐλάττωμα καὶ ἀτὸ πᾶσαν ἔλλειψιν, καὶ χαριτώνεται καὶ ἐνδυναμοῦται ἵνα φέρῃ ἀφθονωτέρους καὶ πολὺ περισσοτέρους τοὺς πνευματικοὺς τῆς ἀρετῆς καρπούς.

Ἐν σχέσει πρὸς τοὺς λόγους τούτους ἀποτεινόμενος ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς μαθητάς του λέγει, ὅτι σεῖς τώρα εἶσθε καθαροί˙ διότι ἐκαθάρισεν ὑμᾶς ὁ Πατήρ μου ὁ οὐράνιος, ἐπειδὴ ἐπιστεύσατε καὶ ὑπηκούσατε τελείως εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὸν λόγον, τὸν ὁποῖον σᾶς ἐλάλησα. Καὶ ἐξακολουθῶν λέγει εἰς αὐτούς. Μείνατε πιστοὶ εἰς ἐμὲ μέχρι τέλους. Καὶ ὅταν μένετε πιστοὶ εἰς ἐμὲ καὶ ὑπακούητε εἰς τοὺς λόγους μου, καὶ ἐγὼ θὰ εἶμαι πάντοτε μαζῆ σας. Γνωρίζετε δὲ καλῶς ὅτι καθὼς τὸ κλῆμα οὐδέποτε δύναται νὰ φέρῃ ἐξ ἑαυτοῦ καρπόν, ἐὰν δὲν μείνῃ προσκεκολλημένον εἰς τὴν ἄμπελον, ἀπαραλλάκτως καὶ ὑμεῖς δὲν δύνασθε ποτὲ νὰ ἐργασθῆτε τὴν ἀρετὴν καὶ τὰ ἔργα τὰ ὠφέλιμα καὶ τὰ σωτήρια, ἐὰν δὲν μείνητε πιστοὶ καὶ ὑπάκοοι εἰς ἐμέ. Ἔπειτα λέγει εἰς αὐτούς. Ἐγὼ ἀπέναντί σας εἶμαι ὅπως ἡ ἄμπελος πρὸς τὰ κλήματα, καὶ σεῖς εἶσθε ὡς πρὸς ἐμέ, ὅπως εἶνε τὰ κλήματα πρὸς τὴν ἄμπελον. Ὑπάρχει λοιπὸν μεταξύ μας στενωτάτη σχέσις καὶ πνευματικὸς σύνδεσμος. Διὰ τοῦτο ὅστις εἶνε προσκεκολλημένος εἰς ἐμὲ διὰ τῆς τελείας πίστεως καὶ τῆς τελείας ὑπακοῆς του εἰς τοὺς λόγους μου, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον θὰ μένω καὶ ἐγὼ διὰ τῆς χάριτός μου καὶ τῆς ἀγάπῆς μου καὶ τῆς δυνάμεως, τὴν ὁποίαν θὰ παρέχω εἰς αὐτόν, ἐκεῖνος θέλει φέρει πολὺν καὶ ἄφθονον τὸν πνευματικὸν καρπόν. Ὁ τοιοῦτος οὐ μόνον θέλει σώσει καὶ ὑψώσει ἑαυτόν, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἄλλους θέλει ὠφελήσει καὶ σώσει διὰ τοῦ λόγου του καὶ τοῦ παραδείγματός του. Θέλει ἀποφέρει τοὺς μεγάλους τούτους πνευματικοὺς καρποὺς διὰ τῆς πνευματικῆς ἑνώσεως, τὴν ὁποίαν θὰ ἔχῃ μετ᾽ ἐμοῦ. Διότι πρέπει νὰ γνωρίζετε, ὅτι χωρὶς τῆς ἰδικῆς μου συνεργίας, καὶ βοηθείας οὐδὲν ἀγαθὸν καὶ ὠφέλιμον καὶ σωτήριον πρὸς τὸν ἑαυτόν σας καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους δύνασθε νὰ κατορθώσητε. Ἐάν τις ἀπὸ σᾶς ἢ ἄλλος οἱοσδήποτε ἐκ τῶν Χριστιανῶν δὲν μείνῃ μέχρι τέλους πιστὸς εἰς ἐμέ, ὑπακούων εἰς τοὺς λόγους μου, ὁ τοιοῦτος ἀπεκόπη ἀπὸ ἐμὲ καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν μου καὶ ἐρρίφθη ἔξω ὡς τὰ ἄχρηστα κλήματα, τὰ ὁποῖα κόπτονται ἀπὸ τῆς ἀμπέλου καὶ ξηραίνονται καὶ συνάγονται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καί ῥίπτονται εἰς τὸ πῦρ καὶ καίονται.

35. ΜΑΖΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΑΠΑΙΤΕΙΤΑΙ ΚΑΙ Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Διὰ νὰ μορφωθῇ ὅμως ὁ ἄνθρωπος κατὰ Χριστὸν καὶ νὰ τελειοποιηθῇ, δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ ἐργασία τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην, ἣν ποιεῖ ὁ Θεὸς ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἀπαιτεῖται ὡς ὅρος ἀναγκαιότατος καὶ ἀπαραίτητος καὶ ἡ συνεργασία αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἀνθρώπου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐργάζεται ὁ Θεός. Ἀπαιτεῖται ὡς ὅρος ἀπαραίτητος καὶ ἡ συνέργασία αὐτὴ τοῦ ἀνθρώπου, διότι ἄνευ αὐτῆς εἶνε ὅλως καὶ φύσει ἀδύνατον νὰ μορφωθῆ ὁ ἄνθρωπος. Ὁ δὲ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον δὲν δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ μορφωθῇ ἄνευ καὶ τῆς ἰδικῆς του ἐργασίας, εἶνε οὗτος: Ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη πρόσωπον ἐλεύθερον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ὡς ἐλεύθερον πρόσωπον πρέπει ἐλευθέρως καὶ αὐτοθελήτως νὰ θέλῃ ὁλοψύχως καὶ νὰ στέργῃ τὴν μόρφωσίν του. Θέλων δὲ καὶ προαιρούμενος τὴν μόρφωσίν του ὀφείλει νὰ δεικνύῃ τὴν προαίρεσίν του ταύτην καὶ ἐμπράκτως, συμμορφούμενος κατὰ πάντα καὶ συνεργαζόμενος οὕτως εἰπεῖν μετὰ τοῦ Θεοῦ.

Εἰς τί δὲ συνίσταται ἡ συνεργασία αὕτη τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ; Συνίσταται εἰς τοῦτο· εἰς τὸ νὰ ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος τελείαν πειθαρχίαν καὶ ὑπακοὴν εἰς πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ, καθὼς λέγει ὁ οὐράνιος Πατήρ, «Αὐτοῦ ἀκούετε», καὶ νὰ προσπαθῇ, καθ' ὅσον εἶνε δυνατὸν αὐτῷ, νὰ μιμῆται τὴν ζωὴν καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ.

36. ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ Η ΖΩΗ ΑΥΤΟΥ ΙΣΤΟΡΟΥΝΤΑΙ ΕΝ ΤΗ ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ

Ἀμφότερα δὲ ταῦτα, ἤτοι οἱ λόγοι τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ζωή, καθ' ἣν ἐπολιτεύθη ὁ Χριστὸς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἔχουσι γενικῶς διατυπωθῆ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἐν γένει εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν. Γινώσκων δὲ ὁ ἄνθρωπος τὴν ζωὴν καὶ τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ γινώσκει τὰ φρονήματα τοῦ Χριστοῦ, τὰ αἰσθήματα αὐτοῦ, τὰ θελήματα αὐτοῦ, γινώσκει τὴν ἀρετήν του καὶ τὸν τέλειον ἠθικὸν χαρακτῆρα του. Ἐν γένει δὲ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, ἐν ᾧ ἐκτίθεται ἡ ἱστορία τῶν ἔργων καὶ τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ, δεικνύεται ἡ ζωή του, αἱ πράξεις του καὶ τὰ ἔργα του, δεικνύεται ὁ τέλειος ἠθικὸς χαρακτήρ του.

Διὰ τοῦτο καὶ πᾶσα μὲν ἡ Ἁγία Γραφή, ἀλλ' ἰδίως τὸ Εὐαγγέλιον, πρέπει νὰ εἶνε μελέτη περισπούδαστος καὶ τὰ μάλιοτα ἐνδιαφέρουσα εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἀφοῦ ἔχει προορισμὸν οὗτος νὰ μορφωθῇ κατὰ Χριστὸν καὶ νὰ ὁμοιωθῇ πρὸς αὐτὸν καὶ ἀφοῦ ὁ Χριστὸς γινώσκεται διὰ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τοῦ Εὐαγγελίου. Ἵνα ὅμως ὁ ἄνθρωπος εὑρίσκεται ἐν τῇ ἀληθείᾳ καὶ ἵνα ἀκολουθῇ αὐτὴν ἀπλανῶς, πρέπει νὰ νοῇ καὶ νὰ παραδέχεται τοὺς λόγους τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τοῦ Εὐαγγελίου κατὰ τὸ φρόνημα καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Διότι μόνη ἣ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐκράτησεν ἐξ ἀρχῆς καὶ κρατεῖ καθαράν, ἀμιγῆ καὶ ἀνόθευτον τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων αὐτοῦ, ἅμα δὲ καὶ τὴν ἱερὰν Παράδοσιν. Πρέπει δηλαδὴ ὁ Χριστιανὸς νὰ νοῇ τοὺς λόγους τῆς Ἁγίας Γραφῆς συμφώνως τοῖς θεσπίσμασι τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῇ ὁμοφώνῳ διδασκαλίᾳ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησῖας.

37. Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΧΗ ΑΚΡΑΔΑΝΤΟΝ ΠΕΠΟΙΘΗΣΙΝ ΟΤΙ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΕΙΝΕ Ο ΑΠΛΑΝΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΥΤΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ

Ἵνα δὲ νοῆ καὶ ἐκτιμᾷ δεόντως ὁ Χριστιανὸς τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ, πρέπει νὰ ἔχῃ πάντοτε ἀδιάσειστον φρόνημα, ὅτι ὁ Χριστός, ὡς Θεάνθρωπος, εἶνε ὁ μόνος ἀπλανὴς καὶ ἀλάνθαστος καὶ ἀπόλυτος διδάσκαλος πασῶν τῶν ἀληθειῶν, αἵτινες φωτίζουσι καὶ καταρτίζουσι καὶ τελειοποιοῦσι πνευματικῶς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν κάμνουσι τέκνον τοῦ Θεοῦ καὶ κληρονόμον τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Τὸ ἀλάνθαστον τοῦτο τοῦ Χριστοῦ εἰς ἅπαντας τοὺς λόγους του καὶ τὴν διδασκαλίαν του βεβαιῶν καὶ ὁ ἴδιος εἰς τοὺς μαθητάς του ἔλεγεν εἰς αὐτούς: «Ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἕξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς» (Ἰωάν. η΄ 12). Καί, «Ὑμεῖς μὴ κληθῆτε καθηγηταί· εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστιν ὁ καθηγητής, ὁ Χριστός» (Ματθ. κγ΄ 10), δηλῶν διὰ τῶν λόγων αὐτῶν, ὅτι κατ' ἀπόλυτον ἔννοιαν διδάσκαλος τῆς ἀληθείας εἶνε μόνος αὐτός, πάντες δὲ ἀνεξαιρέτως οἱ ἄλλοι, Ἀπόστολοι καὶ λοιποὶ διδάσκαλοι, εἶνε διδάσκαλοι ἐν σχετικῇ ἐννοίᾳ, ἐξ ἐκείνου καὶ τῶν λόγων του διδασκόμενοι καὶ φωτιζόμενοι. Εἰς τοὺς λόγους ἑπομένως τοῦ Χριστοῦ πρέπει πᾶς τις νὰ ἔχῃ τελείαν καὶ ὅλως ἀδίστακτον καὶ ἀκλόνητον πεποίθησιν ὅτι εἶνε λόγοι ἀληθεῖς. Πᾶν ὅ,τι δι' αὐτῶν ἀποκαλύπτεται εἶνε ἀκριβὴς ἀλήθεια. Πᾶν ὅ,τι ἐν τοῖς λόγοις τούτοις βεβαιοῦται ὅτι γίνεται, πράγματι καὶ ἀληθείᾳ γίνεται. Καὶ πᾶν ὅ,τι ἀναφέρεται ἐν αὐτοῖς ὅτι θὰ γίνῃ ἐν τῷ μέλλοντι, θὰ γίνῃ ἀπακριβῶς ὡς λέγεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄: Η ΘΕΟΤΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

38. Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΧΗ ΑΚΡΑΔΑΝΤΟΝ ΚΑΙ ΤΕΛΕΙΑΝ ΠΙΣΤΙΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἀλλὰ διὰ νὰ ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος τελείαν ἐμπιστοσύνην καὶ ὑπακοὴν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ, εἶνε ἀνάγκη πρῶτον ἀπὸ ὅλα νὰ ἔχῃ ἐν τῇ ψυχῇ του καὶ τῇ καρδίᾳ του τὴν στερεὰν καὶ ἀδίστακτον καὶ τελείαν πίστιν καὶ πεποίθησιν εἰς τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ. Πρέπει δηλαδὴ νὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε τέλειος Θεός, ὁμοούσιος τῷ Θεῷ καὶ Πατρί, καὶ τέλειος ἄνθρωπος, ἤτοι εἶνε Θεάνθρωπος. Καὶ ἑπομένως πάντα ὅσα λέγει εἶνε λόγοι οὐχὶ ἁπλοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ᾽ εἶνε λόγοι Θεανθρώπου, εἶνε λόγοι Θεοῦ ἀληθινοῦ, παγγνώστου καὶ παντοδυνάμου.

Ἡμεῖς ἔχομεν ὑπ᾽ ὄψιν μας, ὅτι ὁμιλοῦμεν πρὸς Χριστιανοὺς ἔχοντας τελείαν πίστιν εἰς τὴν θεότητα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἶνε ὅμως ἐνδεχόμενον μεταξὺ τῶν πιστῶν χριστιανῶν νὰ ὑπάρχωσι καὶ πρόσωπα, ἔστω καὶ πολὺ ὀλίγα, ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ὁποίων νὰ ἐγείρεται ἀμφιβολία τις ἢ δισταγμὸς προερχόμενος εἴτε ἐκ τῆς ἀγνοίας τῆς ἀληθείας, εἴτε ἐκ λόγων ἐναντίων, τοὺς ὁποίους ἔχουν ἀκούσει, εἴτε ἐκ τῆς ἀναγνώσεως βιβλίων ἢ ἄλλων οἱωνδήποτε ἀναγνωσμάτων ἐναντίον τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ, εἴτε ἐκ λογισμῶν ἀπιστίας, τοὺς ὁποίους ὑποβάλλει ὁ πονηρὸς πρὸς κλονισμὸν τοῦ ἀνθρώπου. Δι᾽ αὐτὸν τὸν λόγον, ὅπως μὴ εὑρίσκῃ χώραν καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς ἡ ἀμφιβολία καὶ ὁ δισταγμός, θὰ εἴπωμεν εἰδικῶς καὶ περὶ τοῦ μεγάλου τούτου καὶ σπουδαϊοτάτου ζητήματος τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ.

39. ΟΙ ΑΠΙΣΤΟΥΝΤΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΔΕΝ ΑΠΙΣΤΟΥΣΙΝ ΕΝΕΚΑ ΕΛΛΕΙΨΕΩΣ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΝ

Λέγομεν λοιπόν, ὅτι οἱ λόγοι καὶ αἱ ἀποδείξεις περὶ τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶνε περισσότεραι καὶ ἰσχυρότεραι, παρ᾽ ὅσαι χρειάζονται διὰ νὰ πείσουν καὶ νὰ βεβαιώσουν τελείως καὶ τὸν μεγαλύτερον ἄπιστον καὶ τὸν μεγαλύτερον ὑλιστήν.

Ἀλλ᾽ ἴσως εἴπῃ τις ἀφοῦ εἶνε τόσον πολλαὶ καὶ τόσον ἰσχυραὶ αἱ περὶ τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποδείξεις, διατί μένουν ἐν τῇ ἀπιστίᾳ πλεῖστοι ὅσοι, καὶ μάλιστα ἄνθρωποι, οἵτινες θεωροῦνται πεπαιδευμένοι καὶ σοφοί;

Ἀπαντῶντες εἰς τοῦτο λέγομεν, ὅτι ἡ ἀπιστία αὐτῶν δὲν προέρχεται ἐκ τῆς ἐλλείψεως λόγων καὶ ἀποδείξεων περὶ τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ αἰτία τῆς ἀπιστίας τῶν προέρχεται ἐξ αὐτῶν τῶν ἰδίων, μὴ θελόντων νὰ ποιήσωσι καλὴν χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν, ὅπως λύσωσι καὶ ἀποτινάξωσι τοὺς δεσμούς, οἵτινες κρατοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀπιστίαν.

40. ΠΟΙΑ ΕΙΝΕ ΤΑ ΑΙΤΙΑ, ΔΙΑ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΟΙ ΑΠΙΣΤΟΙ ΔΕΝ ΘΕΛΟΥΝ ΝΑ ΠΙΣΤΕΟΥΣΟΥΝ

Οἱ δεσμοὶ δὲ οὗτοι εἶνε οἱ ἑξῆς:

1) Ὁ ἐγωϊσμὸς τῶν ψυχῶν των, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἔχοντες μέγα καὶ ὑψηλὸν φρόνημα περὶ τοῦ ἑαυτοῦ των δὲν θέλουν νὰ δώσουν προσοχὴν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ πολὺ περισσότερον δὲν θέλουν νὰ ἀκούσουν ταπείνωσιν καὶ ὑποταγὴν εἰς τὸ ὄνομά Του. Αἱ ψυχαί τῶν ἕνεκα τοῦ ἐγωϊσμοῦ αἰσθάνονται μίαν ἀποστροφὴν πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.
2) Ἄλλος δεσμός, ὅστις κρατεῖ αὐτοὺς εἰς τὴν ἀπιστίαν, εἶνε ἡ δόξα τοῦ κόσμου. Ἐπειδὴ δηλαδὴ οἱ μακρὰν τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου αὐτοῦ ζῶντες ἄνθρωποι εἰρωνεύονται καὶ περιφρονοῦν ὡς περιωρισμένους τὴν διάνοιαν τοὺς πιστεύοντας καὶ ὑπακούοντας εἰς τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ, φοβούμενοι καὶ αὐτοὶ μήπως θεωρηθῶσι τοιοῦτοι, δεικνύουν ἀδιαφορίαν καὶ περιφρόνησιν εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ.
3) Ἕτερος δεσμός, μὴ ἀφίνων αὐτοὺς νὰ πιστεύσωσιν, εἶνε αἱ ἡδοναὶ τῆς σαρκός, ἡ ἁμαρτία καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς. Πάντα ταῦτα εἶνε ἰσχυροὶ δεσμοί, οἵτινες ὑποδουλώνουν τὴν ψυχὴν καὶ τὴν κάμνουν ὑποχείριον, ὥστε νὰ προτιμᾷ αὔτη νὰ δουλεύῃ εἰς αὐτά, παρὰ νὰ δώσῃ προσοχὴν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν ἐγκρατῆ καὶ ἐνάρετον βίον τοῦ Εὐαγγελίου.
4) Μαζῆ δὲ μὲ τοὺς δεσμοὺς τούτους, ἐπειδὴ οὗτοι ἔχουσι ἀδιαφορίαν πρὸς τὸν Χριστόν, ἐπενεργεῖ καὶ ὁ Σατανᾶς ἐπὶ τῶν ψυχῶν τῶν καὶ ἀπ᾽ εὐθείας ὁ ἴδιος διὰ τῆς ὑποβολῆς διαφόρων λογισμῶν τῆς ἀπιστίας, καὶ διὰ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἔχοντες ἀποστροφὴν πρὸς τὴν ἀλήθειαν, μεταδίδουν τὸ ψεῦδος, εἴτε δι᾽ ὁμιλιῶν καὶ λόγων προφορικῶν, εἴτε διὰ συγγραμμάτων καὶ λοιπῶν δημοσιευμάτων.

41. ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΠΙΣΤΙΑΣ ΤΩΝ ΑΠΙΣΤΩΝ ΒΕΒΑΙΟΥΝΤΑΙ ΚΑΙ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

Ὅτι δὲ οὗτοι εἶνε οἱ δεσμοί, ἕνεκα τῶν ὁποίων μένουσιν ἐν τῇ ἀπιστίᾳ οἱ ἄπιστοι, καταφαίνεται καὶ ἐκ τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων. Βλέπομεν εἰς τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια, ὅτι οἱ Φαρισαῖοι καὶ ἐν γένει οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων, καίτοι ἤκουσαν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ, ἀντελήφθησαν δὲ καὶ ἰδίοις ὄμμασιν ἀναρίθμητα θαύματα αὐτοῦ, δὲν ἠθέλησαν ὅμως νὰ πιστεύσωσιν ἐξ ἐγωϊσμοῦ, καυχόμενοι ὅτι εἶνε τέκνα τοῦ Ἀβραὰμ καὶ μαθηταὶ τοῦ Μωϋσέως καὶ θεωροῦντες ἐξευτελισμὸν νὰ ὀνομασθῶσι μαθηταὶ καὶ ὀπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ. «Ἡμεῖς, ἔλεγον, τοῦ Μωσέως ἐσμὲν μαθηταί» (Ἰωάν. θ´ 28).

Ἐπίσης μᾶς λέγουν τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια, ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων τῶν Ἰουδαίων, καίτοι ἐσωτερικῶς ἀνεγνώριζον καὶ ἐπίστευον τὸν Χριστόν, δὲν ὡμολόγουν ὅμως τὴν πίστιν τῶν αὐτήν, ἐπειδὴ ἤθελον νὰ ἀρέσωσιν εἰς τοὺς Φαρισαίους, οἵτινες ἦσαν ἐναντίον τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπέκλειον ἐκ τῶν συναγωγῶν τῶν τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτόν. «Καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων, λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται· ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἤπερ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ» (Ἰωάν. ιβ´ 42-43). Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ἐλέγχων τοὺς Φαρισαίους καὶ τοὺς ἄρχοντας τῶν Ἰουδαίων διὰ τὴν ἐξ αἰτίας τῆς κενοδοξίας τῶν ἀπιστίαν αὐτῶν, λέγει: «Πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητεῖτε;» (Ἰωάν. ε´ 44).

Καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν ὁ Χριστὸς βεβαιῶν ὅτι ἡ ἁμαρτία, αἱ ἡδοναί καὶ τὰ πάθη ὑποδουλώνουν τὸν ἄνθρωπον καὶ δὲν ἀφίνουν αὐτὸν ἵνα πιστεύσῃ, λέγει ὅτι ἦλθεν ὁ ἴδιος εἰς τὸν κόσμον ὡς ἄλλο φῶς, ἵνα φωτίσῃ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐλευθερώσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὸ σκότος τῆς πλάνης καὶ τῆς ἁμαρτίας. Ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι οἱ δουλεύοντες εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ἠγάπησαν περισσότερον τὴν πλάνην καὶ τὴν ἁμαρτίαν, παρὰ αὐτὸν τὸν Χριστόν, ὅστις εἶνε φῶς πνευματικόν. Καὶ ἐπροτίμησαν, λέγει, τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν ἀπιστίαν, διότι τὰ ἔργα αὐτῶν ἦσαν πονηρὰ καὶ διεστραμμένα. Διότι βεβαίως, ἐξακολουθῶν λέγει ὁ Χριστός, πᾶς ὅστις πράττει τὰ ἔργα τὰ φαῦλα καὶ τὰ παράνομα, μισεῖ τὴν ἀλήθειαν, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀρετήν, ἀποστρέφεται αὐτὸν τὸν Χριστόν, ὅστις εἶνε φῶς τοῦ κόσμου, καὶ δὲν ἔρχεται πρὸς αὐτόν, διὰ νὰ μὴ ἀποδειχθῶσι καὶ φανερωθῶσι διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ ὅτι εἶνε πονηρὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, εἰς τὰ ὁποῖα εἶνε ὅλως ὑποδεδουλωμένος. Ἰδοὺ καὶ αὐτοὶ οἱ λόγοι τοῦ Χριστοῦ. «Τὸ φῶς, λέγει, ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς· ἦν γὰρ πονηρὰ αὐτῶν τὰ ἔργα. Πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσσων μισεῖ τὸ φῶς καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῆ τὰ ἔργα αὐτοῦ» (Ἰωάν. γ´ 19-20).

Ὁ δὲ θεῖος Παῦλος βεβαιώνων τὴν ἐπενέργειαν, ἣν ἐξασκεῖ ὁ πονηρὸς ἐπὶ τῶν μὴ ἐχόντων τὴν πρόθεσιν, τὴν θέλησιν καὶ τὴν διάθεσιν ἵνα πιστεύσωσι, λέγει, ὅτι ἐὰν τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖον κηρύττομεν ἡμεῖς οἱ Ἀπόστολοί του, εἶνε ἄγνωστον καὶ κεκαλυμμένον, εἶνε οὐχὶ εἰς πάντας, ἀλλ' εἰς ἐκείνους μόνον, οἵτινες ἕνεκα τῆς διεστραμμένης θελήσεώς τῶν καὶ τῆς κακῆς τῶν προθέσεως παρέδωκαν τὸν ἑαυτόν τῶν εἰς ἀπώλειαν. Τοὺς ἀνθρώπους δὲ τούτους, λέγει, ἐτύφλωσεν ὁ Σατανᾶς, ὅστις εἶνε ὁ ἄρχων καὶ ὁ θεὸς τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου τούτου, τῶν ἀνθρώπων δηλονότι ἐκείνων, οἵτινες δὲν ὑπακούουσιν εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἀκολουθοῦσι τὴν ἀνομίαν καὶ ἁμαρτίαν. Ἐσκότισεν ὁ Σατανᾶς καὶ διέστρεψε τὸν νοῦν αὐτῶν διὰ νὰ μὴ ἐπιλάμψῃ εἰς αὐτοὺς τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπερ φανερώνει τὸ ὕψος τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, ὅστις εἶνε ἡ εἰκὼν καὶ ὁμοίωσις τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός. Ἰδοὺ δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ λόγοι τοῦ θείου Παύλου. «Εἰ δὲ καὶ ἔστι κεκαλυμμένον τὸ Εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶ κεκαλυμμένον, ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τοῦ Εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ» (Β´ Κορινθ. δ´ 3-4).

Ἐκ πάντων τούτων καταφαίνεται, ὅτι ἡ αἰτία τῆς ἀπιστίας τῶν μὴ πιστευόντων εἰς τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ προέρχεται ἐξ αὐτῶν τῶν ἰδίων, μὴ θελόντων νὰ ἀποτινάξωσι μακρὰν ἑαυτῶν τὰ δεσμεύοντα αὐτοὺς πάθη.

ΛΟΓΟΙ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΟΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΘΕΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

42. Α´) Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Εἴπομεν, ὅτι οἱ περὶ τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ ἀποδεικτικοὶ λόγοι εἶνε περισσότεροι καὶ ἰσχυρότεροι παρ' ὅσοι χρειάζονται διὰ νὰ πείσουν καὶ τὸν μεγαλύτερον ἄπιστον καὶ ὑλιστήν. Ἐξ αὐτῶν δὲ ἐρχόμεθα νὰ εἴπωμεν ὀλίγους, τοὺς ὁποίους ἔχων ὑπ' ὄψιν του ὁ Χριστιανός, ὅστις τυχὸν ἤθελεν ἔχει ἀμφιβολίαν τινὰ ἢ δισταγμὸν περὶ τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ, στερεοῦται εἰς τὴν πίστιν ταύτην, χωρὶς ποτὲ τὸ παράπαν νὰ ἀμφιβάλλῃ.

Καὶ πρῶτον λέγομεν ὅτι εἷς λόγος ἀποδεικτικὸς τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἡ μαρτυρία αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Χριστοῦ, ὅστις ὡμολόγησε καὶ εἶπεν, ὅτι εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅτι εἶνε Θεός. Ἡ ὁμολογία αὕτη ἐκ τοῦ ἰδίου στόματός του εἶνε τρανωτάτη ἀπόδειξις τῆς θεότητός Του, διότι οὐδεὶς ἄλλος ἐτόλμησε ποτὲ νὰ εἴπῃ, ὡς ὁ Χριστός, ὅτι εἶνε Θεὸς καὶ Θεὸς ἀληθής, ἴσος τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ Καίσαρές τινες, ἐξουσίαν ἔχοντες ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ δόξαν ἀνθρωπίνην ἐπιζητοῦντες, ἐτόλμησαν οἱ ἴδιοι νὰ ὀνομάσωσι τὸν ἑαυτόν τοὺς Θεόν, ἐγένοντο καταγέλαστοι. Ὁ Χριστὸς ὅμως ὁμολογῶν τὴν θεότητά Του ἀπεδείκνυε συγχρόνως αὐτὴν καὶ δι' ἔργων, τὰ ὁποῖα μόνον ὑπὸ τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ ἦτο δυνατὸν νὰ γίνωσι.

43. Β΄) Ο ΑΜΕΜΠΤΟΣ ΑΥΤΟΥ ΒΙΟΣ

Ἄλλος λόγος ἀποδεικτικὸς τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ εἶνε ὁ κατὰ πάντα ἄμεμτττος καὶ τέλειος αὐτοῦ βίος. Εἶνε τοῦτο τρανὴ ἀπόδειξις τῆς θεότητός του, διότι, ἐὰν δὲν ἦτο Θεάνθρωπος, ἦτο φύσει ἀδύνατον νὰ δείξῃ τοιοῦτον ἠθικὸν χαρακτῆρα καὶ τοιοῦτον βίον, ὁποῖον δὲν ἔδειξε ποτὲ οὐδεὶς ἄλλος ἄνθρωπος εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας. Διὰ τοῦτο καὶ μετὰ παρρησίας ἔλεγε πρὸς τοὺς ἀπιστοῦντας Ἰουδαίους, «Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας;» (Ἰωάν. η΄ 46).

44. Γ΄) ΑΙ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑΙ

Ἕτερος λόγος ἀποδεικτικὸς τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ εἶνε αἱ ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ πραγματοποιηθεῖσαι προφητεῖαι, τὰς ὁποίας πρὸ αἰώνων ἐλάλησεν ὁ Θεὸς περὶ αὐτοῦ διὰ τῶν ἐκλεκτῶν Αὐτοῦ ὀργάνων, τῶν Προφητῶν. Εἶνε λόγος ἰσχυρός, ἰσχυρότατος πρὸς ἀπόδειξιν τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ αἱ ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ πραγματοποιηθεῖσαι πτροφητεῖαι. Διότι αἱ προφητεῖαι αὗται δὲν εἶνε μία καὶ δύο καὶ πέντε καὶ δέκα, διὰ νὰ εἴπῃ τις, ὅτι ἴσως εἶνε σύμπτωσις τὸ τοιοῦτον, ἀλλ' εἶνε αἱ προφητεῖαι αὗται ἀναρίθμητοι. Εἶνε δὲ καὶ τόσον σαφεῖς καὶ τόσον καθαραί, ὥστε, ἐὰν παραβάλῃ τις ταύτας πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ, καὶ πρὸς πάντα ὅσα ἐτελέσθησαν ὑπ' αὐτοῦ, θὰ ἴδῃ ὅτι, καίτοι ἐρρέθησαν αὗται αἰῶνας πρὸ Χριστοῦ, εἶνε ἐν τούτοις ὡς ἱστορία, ἡ ὁποία νὰ ἐγράφετο μετὰ τὰ γεγονότα.

Βλέπομεν, λόγου χάριν, ὅτι διὰ τῶν προφητῶν προλέγεται ἐκ ποίου γένους καὶ ἐκ ποίας φυλῆς ἔμελλε νὰ ἔλθῃ ὁ Χριστός· ἐκ τίνος προσώπου ἔμελλε νά γεννηθῆ· εἰς ποῖον μέρος ἔμελλε νὰ νὰ γεννηθῆ· κατὰ ποίαν ἐποχὴν ἔμελλε νὰ γεννηθῆ· ὁποῖος ἔμελλε νὰ φανῇ εἰς τὸν κόσμον καὶ ὁποῖον κήρυγμα ἔμελλε νὰ κάμῃ. Πῶς ἔμελλε νὰ παραδοθῇ, ὑπὸ τίνων ἔμελλεν ἀδίκως νὰ καταδικασθῇ, ὁποῖα πάθη ἔμελλε νὰ ὑποστῇ, ὁποῖον θάνατον· ὅτι ἔμελλε νὰ ταφῇ. Προλέγουν περὶ τῆς Ἀναστάσεώς Του. Προλέγουν ἀκριβῶς περὶ τῆς Ἐκκλησίας Του, ἣν ἔμελλε νὰ συστήσῃ, καὶ περὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου του εἰς τὰ ἔθνη, καὶ περὶ τῆς ἐξαπλώσεως τῆς πίστεως εἰς τὸ ὄνομά του. Προλέγουν, ὅτι οἱ μὲν Ἰουδαῖοι κατὰ τὸ πλεῖστον αὐτῶν δὲν ἤθελον πιστεύσει εἰς τὸ ὄνομά του. Προλέγουν ὅτι οἱ ἐθνικοὶ θὰ ἀφήσωσι τὰ εἴδωλα καὶ τοὺς ψευδεῖς θεούς τῶν καὶ θὰ πιστεύσωσιν εἰς αὐτόν. Καὶ ἐν γένει προλέγουν περὶ πάντων τῶν τοῦ Χριστοῦ.

Ταῦτα δὲ πάντα εἶνε ὅλως καὶ φύσει ἀδύνατον νὰ ἐξηγηθῶσιν ἄλλως εἰμὴ διὰ μόνης τῆς ἀληθείας ταύτης, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε Θεάνθρωπος, ὅπως προεῖπεν ὁ Θεὸς διὰ τῶν προφητῶν, καὶ δι' αὐτὸ ἐπραγματοποιήθησαν ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ αἱ προφητεῖαι.

45. Δ΄) Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΟΥ ΒΑΠΤΙΣΤΟΥ

Ἄλλος λόγος ἀποδεικτικὸς τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἡ μαρτυρία τοῦ μείζονος πάντων τῶν προφητῶν, Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. Εἶνε δὲ ἡ μαρτυρία αὐτοῦ τρανωτάτη ἀπόδειξις τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ, ὄχι μόνον διότι ὁ Ἰωάννης προσωπικῶς καὶ μετὰ παρρησίας φανερὰ καὶ καθαρὰ ὡμολόγησε τὸν Χριστὸν ὡς Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν αἴροντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἀλλὰ πρὸ πάντων διότι οὗτος ὑπῆρξε, καθὼς ἦτο γνωστὸν εἰς ὅλους τοὺς Ἰουδαίους, τὸ ὑψηλότερον καὶ τελειότερον κατὰ τὴν ἀρετὴν πρόσωπον πάντων τῶν προφητῶν καὶ ἁγίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἦτο ὁ Ἰωάννης πρόσωπον παρεσκευασμένον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐξ ἐπαγγελίας γεννηθεὶς καὶ πεπλησμένος Πνεύματος Ἁγίου ἔτι ἐκ κοιλίας μητρός του, διὰ νὰ παρουσιασθῆ καὶ νὰ ὁμολογήσῃ μετὰ παρρησίας καὶ φανερὰ τὸν Χριστὸν ἐν μέσῳ τοῦ ἰουδαϊκοῦ ἔθνους.

Αὐτὸς ὁ Βαπτιστὴς ἐν ἁπάσῃ τῇ εἰλικρινείᾳ καὶ φιλαληθείᾳ του ὡμολόγησε καὶ εἶπεν, ὅτι αὐτὸς ὁ Θεὸς ἔδωκε σημεῖον εἰς αὐτὸν καὶ εἶπεν, ὅτι ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ὁ βαπτίζων ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ, εἶνε οὐχὶ ἄλλος, ἀλλ' αὐτὸς ἐπὶ τὸν ὁποῖον θὰ ἴδῃς νὰ κατέλθῃ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον (Ἰωάν. α΄ 33). Ὡμολόγησε δὲ καὶ ἐβεβαίωσεν ὁ Ἰωάννης, ὅτι εἶδε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβὰν ἐπὶ τὸν Χριστόν. «Κἀγώ, λέγει, ἑώρακα καὶ μεμαρτύρηκα, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ» (Ἰωάν. α΄ 34).

46. Ε΄) ΑΙ ΠΡΟΡΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἄλλος λόγος ἀποδεικτικὸς τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ εἶνε αἱ ὑπὸ τοῦ ἰδίου Χριστοῦ ρηθεῖσαι καὶ ἐκπληρωθεῖσαι προρρήσεις. Αἱ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ρηθεῖσαι καὶ ἐκπληρωθεῖσαι προρρήσεις εἶνε ἀποδεικτικώτατος λόγος τῆς θεότητός του, διότι προσὸν τοιοῦτον, τοῦ νὰ προλέγωνται τὰ μέλλοντα νὰ γίνωσιν ὕστρεον ἀπὸ πολύν χρόνον, καὶ νὰ γίνωνται ἀκριβῶς ὅπως προελέχθησαν, προσόν, λέγομεν, τοιοῦτον, τοῦ Θεοῦ μόνον εἶνε ἴδιον. Ἐν τῷ προσώπῳ δὲ τοῦ Χριστοῦ βλέπομεν, ὅτι πᾶσαι αἱ προρρήσεις, αἵτινες ἐρρέθησαν ὑπ' αὐτοῦ, ἐξεπληρώθησαν ἀκριβῶς καὶ ἐν λεπτομερείᾳ ὡς ἐλέχθησαν.

Προεῖπεν ἐπὶ παραδείγματι ὁ Χριστός, πρὸ τοῦ νὰ γίνωσι, τὰ πάθη Του, καὶ προεῖπε ταῦτα οὐχὶ γενικῶς, ἀλλ' ἐν λεπτομερείᾳ. Βλέπομεν δὲ ἔπειτα, ὅτι ἐπηκολούθησαν ταῦτα ἀκριβῶς, ὡς προελέχθησαν. Προεῖπε τὴν προδοσίαν Του. Προεῖπε τὴν ἄρνησιν ἑνὸς τῶν μαθητῶν Του, καθὼς καὶ τὴν μετάνοιάν του. Προεῖπε τὸν διὰ σταυροῦ θάνατόν Του. Προεῖπε τὸν ἐνταφιασμόν τοῦ σώματός Του. Προεῖπε τὴν μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνάστασίν Του. Προεῖπε τὴν μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐμφάνισίν Του.

Προεῖπε τὴν ἐπὶ τοὺς μαθητάς του κάθοδον καὶ ἐπέλευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Προεῖπε τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ, τὴν καταστροφὴν καὶ κατεδάφισιν τοῦ ναοῦ τῶν Ἰουδαίων. Προεῖπτε τὴν πανωλεθρίαν, ἣν ἔμελλον νὰ ὑποστῶσιν οἱ Ἰουδαῖοι ἐν Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τῶν ρωμαϊκῶν λεγεώνων. Προεῖπε τὰ δραματικώτατα καὶ σπαραξικάρδια δεινά, τὰ ὁποῖα ἔμελλον νὰ ὑποστῶσιν οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τὸ διάστημα τῆς πολιορκίας τῆς Ἱερουσαλὴμ καί εἰς τὰ ὁποῖα θὰ ἐπηκολούθει ἡ ἐν στόματι μαχαίρας ἀπώλεια αὐτῶν. Προεῖπε τὴν κατάλυσιν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους καί τὸν διασκορπισμὸν τῶν Ἰουδαίων εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἔνθα δὲν θὰ ἔχωσιν οὔτε βασιλείαν, οὔτε ναόν, οὔτε ἱερωσύνην.

Προεῖπε τὴν σύστασιν τῆς Ἐκκλησίας Του ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ Ὀνόματός Του. Προεῖπεν, ὅτι θὰ πολεμῆται ἡ Ἐκκλησία Του ἀλλ᾽ ἅπασαι αἱ πονηραὶ καὶ ἐναντίαι δυνάμεις οὐδέποτε θὰ δυνηθῶσι νὰ ἰσχύσωσι κατ᾽ αὐτῆς. Προεῖπε τὴν διάδοσιν καὶ ἐξάπλωσιν τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ εἶς τὰ ἔθνη.

Πᾶσαι αὗται αἱ προρρήσεις τοῦ Χριστοῦ ἐξεπληρώθησαν καὶ ἐξακολουθοῦσι νὰ ἐκπληρῶνται ἀκριβῶς καὶ κατὰ γράμμα.

47. ΣΤ) ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἕτερος λόγος ἀποδεικτικὸς τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ εἶνε τὰ θαύματα αὐτοῦ. Τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ εἶνε τρανωτάτη καὶ ἰσχυροτάτη ἀπόδειξις τῆς θεότητος αὐτοῦ, διότι ταῦτα ὑπῆρξαν οὐχὶ μόνον πολλὰ καὶ ἀναρίθμητα, ἀλλὰ καὶ μέγιστα. Αἱ ποικίλαι ἰάσεις τῶν διαφόρων ἀσθενειῶν, δι᾽ ἁπλοῦ λόγου γενόμεναι, εἶνε ἀμέτρητοι. Ἀμέτρητοι εἶνε καὶ οἱ ὑπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων βασανιζόμενοι, οἵτινες ἐπίσης ἠλευθεροῦντο διὰ μόνου τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ. Τυφλοί, χωλοί, ἀνάπηροι, παράλυτοι, λεπροὶ καὶ πάσης ἄλλης ἀσθενείας ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἐθεραπεύθησαν ὑπὸ τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ, εἶνε ἀμέτρητοι.

Ἐκτὸς δὲ τούτων βλέπομεν, ὅτι ὀμματώνει καὶ δίδει τὸ φῶς εἰς ἄνθρωπον ἐκ γενετῆς τυφλόν καὶ ἀόμματον. Βλέπομεν νὰ ἀνιστᾷ νεκροὺς διὰ μόνου τοῦ λόγου του, ὡς νὰ ἐξήγειρεν αὐτοὺς ἐξ ὕπνου, καὶ οὐχὶ ἀνθρώπους μόνον ἤδη ἀποθανόντας, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπον ἐνταφιασμένον καὶ ὄζοντα. Βλέπομεν νὰ ἐγείρῃ καὶ τοῦτον δι᾽ ἑνὸς προστακτικοῦ λόγου. Βλέπομεν μὲ πέντε μόνον ἄρτους νὰ χορταίνῃ διὰ τῆς εὐλογίας του πέντε χιλιάδας ἀνδρῶν χωρὶς τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων, νὰ μένουν δὲ καὶ περισσεύματα ὄχι ὀλίγα. Νὰ ἐπιτιμᾷ τὴν ἐξεγειρομένην καὶ κυμαινομένην θάλασσαν καὶ αὕτη νὰ ὑπακούῃ εἰς τὸν λόγον του καὶ νὰ μεταβάλλεται εἰς τελείαν γαλήνην. Νὰ προστάττῃ τοὺς ἀνέμους νὰ καταπαύσουν καὶ αὐτοὶ νὰ ὑποτάσσωνται. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ κτίσις ἐν τῷ καιρῷ τοῦ σταυρικοῦ του θανάτου συνεμαρτύρησε τὴν θεότητά του. Διότι ὁ ἥλιος ἀπέκρυψε τὸ φῶς του, τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο, ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω, ἡ γῆ ἐσείσθη, αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, τὰ μνημεῖα ἠνεῴχθησαν καὶ πολλοὶ νεκροὶ ἅγιοι ἠγέρθησαν καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς.

Τοιαῦτα θαύματα καὶ ἔργα οὐδεὶς ἄλλος, ἀπολύτως οὐδεὶς δύναται νὰ ποιήσῃ, εἰμὴ μόνον ὁ ὕψιστος καὶ παντοδύναμος Θεός. Ἐὰν δὲ ἐποίησαν πρὸ τοῦ Χριστοῦ οἱ προφῆται θαύματα, τὰ ἐποίησαν ὡς δοῦλοι τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς δυνάμτως, τὴν ὁποίαν ἔδιδεν εἰς αὐτοὺς ὁ Θεός. Οὐδεὶς δὲ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ καὶ διὰ τῆς ἰδίας δυνάμεως ἐποίησε θαῦμά τι. Ὁ Χριστὸς ὅμως ἐποίει τὰ θαύματα ἀφ᾽ ἑαυτοῦ καὶ διὰ τῆς ἰδίας του δυνάμεως, διὰ μόνου τοῦ προστακτικοῦ του λόγου, ὡς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός.

48. Ζ) Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἄλλος λόγος ἀποδεικτικὸς τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἡ ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ἀνάστασις. Ὁ λόγος οὗτος τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ εἶνε λόγος ἰσχυρότατος μὴ ἐπιδεχόμενος οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἀντιλογίαν. Τὸ νὰ ἀναστήσῃ ὁ Χριστὸς ἄνθρωπον τέσσαρας ἡμέρας εὑρισκόμενον ἐν τῷ τάφῳ καὶ ὄζοντα, εἶνε θαῦμα μέγιστον καὶ ὕψιστον, ἀποδεικνῦον ἡλίου φαεινότερον τὴν θεότητά του. Τὸ νὰ ἀναστήσῃ ὅμως ὁ Χριστὸς τὸν ἑαυτόν του μετὰ τρεῖς ἡμέρας ὕστερον ἀπὸ τὸν ἐπώδυνον θάνατον τοῦ σταυροῦ του καὶ τὴν ταφήν του, εἶνε θαῦμα καὶ ἔργον ἀσυγκρίτῳ λόγῳ ἀνώτερον, ἀποδεικτικὸν τῆς θεότητος του. Τὸ θαῦμα τοῦτο ἀποδεικνύει πασιφανῶς, ἀναμφιλέκτως καὶ ἀναμφισβητήτως τὴν θεότητά του, χωρὶς νὰ ἐπιδέχηται αὕτη τὸν ἐλάχιστον δισταγμόν.

Ἠθέλησαν οἱ ἐχθροὶ τοῦ Χριστοῦ, οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων καὶ οἱ Φαρισαῖοι, νὰ διαβάλωσι τὸ γεγονὸς τῆς ἀναστάσεως. Δωροδοκήσαντες δὲ πρὸς τοῦτο τοὺς φύλακας τοῦ τάφου, τοὺς ὁποίους ἔθηκαν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι φρουροὺς τοῦ μνημείου, ἀφοῦ πρῶτον ἐσφράγισαν αὐτό, εἶπον εἰς αὐτοὺς νὰ ψευδομαρτυρήσωσιν, ὅτι δῆθεν αὐτοὶ ἐκοιμῶντο, καὶ οἱ μαθηταὶ ἐλθόντες ἔκλεψαν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ διαδώσωσι ψευδῶς εἰς τὸν λαὸν ὅτι ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν.

Ἀλλὰ τὸ ψεῦδος τοῦτο ἐξελέγχεται καὶ διαλύεται ὡς καπνός, μὴ δυνάμενον νὰ εὕρῃ χώραν εἰς οὐδένα λογικὸν ἄνθρωπον. Διότι ἐὰν ὁ Χριστὸς δὲν ἀνίστατο ἐκ τῶν νεκρῶν, ἦτο φύσει ἀδύνατον, ἵνα οἱ Ἀπόστολοι κηρύξωσι ψευδῶς ἀνάστασιν αὐτοῦ. Ἦτο φύσει ἀδύνατον νὰ πράξωσι τοῦτο ἄνθρωποι, τῶν ὁποίων ἡ εὐθύτης καὶ ἡ φιλαλήθεια ἦτο ἀνωτέρα πάσης ἀμφισβητήσεως καὶ ἀμφιβολίας, καθὼς ἀπεδείχθη τοῦτο δι᾽ ὅλης τῆς ζωῆς καὶ τοῦ βίου αὐτῶν. Πολὺ περισσότερον ἦτο ὅλως ἀδύνατον, ἵνα οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ὑποβάλωσι τὸν ἑαυτόν τῶν εἰς κόπους καὶ ἀγῶνας μεγάλους καὶ ὑπερμέτρους, νὰ ὑποβάλωσι τὸν ἑαυτόν τῶν εἰς περιφρονήσεις, ἐξευτελισμούς, καταδιωουγμούς, δαρμούς, φυλακίσεις, κακοπαθείας ἀναριθμήτους, νὰ ὑποβάλωσι ἑαυτοὺς ἐπὶ τέλους καὶ εἰς αὐτὸν τὸν θάνατον, διὰ νὰ κηρύξωσι καὶ βεβαιώσωσι ψευδῶς ἀνάστασιν Χριστοῦ. Τὸ ψεῦδος τοῦτο ἦτο ὅλως ἐναντίον τῆς

συνειδήσεώς τῶν, καὶ ὅλως ἀνωφελὲς καὶ ἐπιζήμιον.

Ἀκόμη δὲ τὸ ψεῦδος τοῦτο τῶν Ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων, ὅτι δῆθεν οἱ μαθηταὶ κοιμωμένων τῶν φυλάκων ἔκλεψαν τὸ Σῶμα τοῦ Κυρίου, ἐξελέγχεται ὅλως ἀνυπόστατον καὶ ἐκ τούτου. Ἀφοῦ ἐκοιμῶντο οἱ φύλακες, ἦσαν δὲ ἐν ἰσχύϊ οἱ Ρωμαϊκοὶ νόμοι, διατί συμφώνως πρὸς αὐτοὺς δὲν ἐπεζήτησαν οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαῖοι τὸν θάνατον τῶν φυλάκων, ἀφοῦ μάλιστα εἶχον ἄσπονδον μῖσος κατὰ τοῦ Χριστοῦ; Διατί ἀφῆκαν αὐτοὺς ὅλως ἀκαταδιώκτους; Διατί δὲν ἐθανάτωσαν αὐτούς; Ὄχι δὲ μόνον δὲν ἐθανάτωσαν οὐδὲ κατεδίωξαν αὐτούς, ἀλλ᾽ οὐδέ κἂν εἰς ἀνάκρισιν τοὺς ὑπέβαλον. Ἐνῶ βλέπομεν, ὅτι ὕστερον ἀπὸ ὀλίγον καιρὸν συνέβη πᾶν τοὐναντίον ὡς πρὸς τοὺς φύλακας τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, δεκαὲξ ὄντας τὸν ἀριθμόν. Τοὺς στρατιώτας δηλονότι τούτους ἐθανάτωσεν ὁ Ἡρώδης, ἐπειδὴ ἐνόμισεν αὐτοὺς ὑπαιτίους τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Πέτρου ἀπὸ τῆς φυλακῆς, ἐνῶ αὕτη ἐγένετο διὰ θαύματος ὑπ᾽ ἀγγέλου τοῦ Θεοῦ (Πράξ. Ιβ΄ 1-19).

Ἐξελέγχονται ἔτι οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων καὶ οἱ Φαρισαῖοι διὰ τὸ ἐν γνώσει καὶ παρὰ συνείδησιν ψεῦδος τῶν κατὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου καὶ ἐκ τῆς ἀπέναντι τῶν Ἀποστόλων διαγωγῆς τῶν. Διότι, ὅτε οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ ἐκήρυττον μετὰ παρρησίας τὴν ἀνάστασίν του, αὐτοὶ ἔδερον καὶ ἐφυλάκιζον αὐτοὺς καὶ παρήγγελλον ἐπιτακτικῶς δυνάμει τῆς ἐξουσίας τῶν νὰ σιωπῶσιν οἱ Ἀπόστολοι καὶ νὰ μὴ κηρύττωσι τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ. Δὲν ἐξήλεγξαν ὅμως αὐτοὺς ποτὲ ὡς ψευδομένους. Δὲν εἶπον ποτὲ εἰς αὐτούς, ψεύδεσθε κηρύττοντες ἀνάστασιν τοῦ σταυρωθέντος καὶ ἀποθανόντος Χριστοῦ. Καὶ δὲν ἐτόλμησαν ποτὲ νὰ εἴπωσι τοῦτο, διότι αὐτοὶ εἶχον πεισθῆ περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ ἐκ τῆς μαρτυρίας τῶν φυλάκων τοῦ τάφου (Ματθ. κη΄ 11). Τὸ μόνον, ὅπερ ἔλεγον εἰς αὐτοὺς κηρύττοντας τὴν Ἀνάστασιν, ἦτο τοῦτο: Δὲν θέλομεν νὰ λαλῆτε καὶ νὰ κηρύττετε εἰς τὸ ὄνομα τοῦτο τοῦ Χριστοῦ (Πράξ. δ΄ 17 καὶ ε΄ 28). Διὰ νὰ κηρύττωσι λοιπὸν οἱ Ἀπόστολοι μετὰ πάσης παρρησίας καὶ αὐταπαρνήσεως καὶ αὐτοθυσίας τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, εἶνε ἀπόδειξις φανερὰ καὶ ἀνωτέρα παντὸς δισταγμοῦ καὶ πάσης ἀμφισβητήσεως τοῦ ὅτι εἶχον τελείαν καὶ ἀπόλυτον βεβαιότητα περὶ τῆς ἀναστάσεως ταύτης. Εἶχον δὲ τὴν ἀπόλυτον ταύτην βεβαιότητα καὶ πεποίθησιν οἱ Ἀπόστολοι ἐκ τῶν πολλῶν καὶ φανερῶν καὶ ἁπτῶν ἐμφανίσεων τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν ἀνάστασίν του, καὶ ἐκ τῆς μετ᾽ αὐτοῦ συναναστροφῆς ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας, καθ᾽ ἃς συχνὰ παρουσιαζόμενος καὶ ἐμφανιζόμενος ἐδίδασκεν αὐτοὺς τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ ἐκ τῆς ἀναλήψεως του, ἥτις ἐγένετο ἔμπροσθεν αὐτῶν μετὰ λαμπρότητος καὶ δόξης.

Ἐκ πάντων τούτων ἀποδεικνύεται ἡ ἀνάστασις τοῦ Κυρίου καὶ βεβαιοῦται τόσον σαφῶς καὶ καθαρῶς, ὥστε νὰ μὴ εἰσχωρῇ οὐδὲ ὁ ἐλάχιστος δισταγμός.

49. Η΄) Η ΚΑΘΟΔΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

Ἕτερος λόγος ἀποδεικτικὸς τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἡ κάθοδος καὶ ἐπέλευσις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ Ἀποστόλους, ἥτις ἐγένετο ὀλίγας ἡμέρας, κατὰ τὴν πρόρρησιν του, μετὰ τὴν ἀνάληψιν αὐτοῦ. Εἶνε ὁ λόγος οὗτος τρανωτάτη ἀπόδειξις τῆς θεότητός Του, ἐπειδὴ ἐγένετο ἀκριβῶς καὶ συμφώνως μὲ τὴν ὑπόσχεσίν Του. Διότι προεῖπεν εἰς αὐτοὺς ὁ Χριστὸς οὐ μόνον μετὰ τὴν ἀνάστασίν Του, ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ θανάτου Του, ὅτι θὰ πέμψῃ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἰς αὐτούς, τὸ ὁποῖον θὰ καταστήσῃ αὐτοὺς σοφοὺς καὶ δυνατούς, ὅπως δυνηθῶσι νὰ κηρύξωσιν ἀποτελεσματικῶς τὸ Εὐαγγέλιόν του.

Πράγματι δὲ μετὰ δέκα ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀναλήψεως τοῦ κατῆλθε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν ἐπ᾽ αὐτοὺς καὶ ἐπλήρωσεν αὐτοὺς ἐκ τῶν χαρισμάτων του καὶ τῶν δωρεῶν του. Κατέστησε δὲ αὐτούς, ἀγραμμάτους τὸ πρότερον ὄντας, ὄχι μόνον σοφοὺς καὶ γνώστας πασῶν τῶν μεγάλων καὶ ὑψηλῶν ἀληθειῶν καὶ δογμάτων τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ δυνατοὺς εἰς τὸ νὰ ἐπιτελῶσιν ἔργα σωτηριώδη, μεγάλα καὶ θαυμαστά, δειλοὺς ὄντας πρότερον καὶ ὅλως ἀδυνάτους. Διὰ τοῦτο βλέπομεν ὅτι αὐτοί, οἵτινες πρότερον ἐκρύπτοντο ἕνεκα τοῦ φόβου τῶν Ἰουδαίων, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ὁπότε ἐπλήρωσεν αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐκ τῆς δυνάμεως Του καὶ τῶν χαρισμάτων Του, ὡμίλουν ἐνώπιον ἀπειροπληθοῦς λαοῦ τῶν Ἰουδαίων οὐ μόνον μετὰ θάρρους καὶ πολλῆς τῆς παρρησίας, ἀλλὰ καὶ μετὰ σοφίας μεγάλης. Ἐλάλουν δ᾽ ἅμα καὶ πάσας τὰς γλώσσας τῶν ἐκ τῶν διαφόρων χωρῶν καὶ ἐθνῶν Ἰουδαίων, οἵτινες εἶχον συναθροισθῆ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἕνεκα τῆς μεγάλης ἑορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς. Καὶ ἀπεδείκνυον καὶ ἐβεβαίουν τὸν Χριστὸν μετὰ δυνάμεως λόγου καὶ σοφίας καὶ πολλῶν ἀποδείξεων ἐκ τῆς Π. Διαθήκης καὶ τῶν προφητῶν. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἀκούσαντες αὐτούς, ἐπεἰδὴ ἐγνώριζον, ὅτι ἦσαν ἀγράμματοι πρότερον, ὄχι μόνον κατελήφθησαν ὑπὸ ἐκττλήξεως καὶ θαυμασμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ κήρυγμα αὐτῶν, πεισθέντες ὅτι ἡ ὑπερφυσικὴ ἐκείνη δύναμις προήρχετο ἐκ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἐβαπτίσθησαν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τρεῖς χιλιάδες ψυχαί, ἔπειτα δὲ καὶ πλῆθος πολύ, οἵτινες ἀπετέλεσαν καὶ τὴν πρώτην Ἐκκλησίαν ἐν Ἱεροσολύμοις.

Τὸ γεγονὸς τοῦτο τῆς καθόδου καὶ ἐτελεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶνε φύσει ἀδύνατον νὰ ἐξηγηθῇ ἄλλως, ἐὰν δὲν ἦτο πράγματι ὁ Χριστὸς Θεός. Διότι πάντα ταῦτα τὰ ὑπερφυσικὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἔλαβον χώραν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς Πεντηκοστῆς, καθὼς καὶ κατὰ τὸν μετὰ ταῦτα χρόνον, πάντα ταῦτα ἐγένοντο ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ ὡς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Βεβαιοῦται λοιπὸν πασιφανῶς καὶ ἀναντιρρήτως καὶ ἐκ τῆς καθόδου καὶ ἐπελεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἡ θεότης τοῦ Χριστοῦ.

50. Θ΄) ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

Ἄλλος ἀποδεικτικὸς λόγος τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ εἶνε τὰ θαύματα τῶν Ἀποστόλων. Τὰ θαύματα τῶν Ἀποστόλων εἶνε λόγος ἀποδεικτικὸς τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ, διότι οἱ Ἀπόστολοι λαβόντες, καθὼς εἶχε προείπει εἰς αὐτοὺς ὁ Κύριος, τὴν χάριν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐποίουν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ μεγάλα σημεῖα καὶ θαύματα ἐν τῷ λαῷ, καθῶς περὶ τούτου εἶχε διαβεβαιώσει αὐτοὺς προηγουμένος ὁ Χριστός. Ἐθεράπευνον χωλούς, παραλυτικούς, ἀναπήρους καὶ παντὸς εἴδους ἀσθενείας, ἐξεδίωκον τὰ δαιμόνια. Προσέφερον πρὸς τοὺς Ἀποστόλους τόσον πλῆθος ἀσθενῶν ἐκ διαφόρων νοσημάτων πασχόντων, ὥστε δὲν ἐπρόφθανον οὗτοι νὰ θεραπεύωσιν ἰδιαιτέρως ἕνα ἕκαστον. Καὶ διὰ τοῦτο ἔφερον τοὺς ἀσθενεῖς εἰς τὰς πλατείας, θέτοντες αὐτοὺς ἐπὶ κλινῶν καὶ κραββάτων, ἵνα προσπέσῃ εἴς τινα αὐτῶν τοὐλάχιστον ἡ σκιὰ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, ὅταν ἤθελε διέλθει ἐκεῖθεν. καὶ πάντες οὗτοι ἀνεξαιρέτως ἐθεραπεύοντο (Πράξ. ε΄ 15). Καὶ δὲν ἐποίουν μόνον αὐτὰ τὰ θαύματα, ἀλλὰ ἀνίστων καὶ νεκρούς. Πάντα δὲ ταῦτα ἐποίουν οἱ Ἀπόστολοι ἐν τῷ ὀνόματι καὶ τῇ δυνάμει τοῦ Χριστοῦ.

Καὶ τῷ ὄντι ἦτο ἀπόλυτος ἀνάγκη, ἵνα ἐνεργῶσι καὶ τελῶσι τοιαῦτα μεγάλα σημεῖα καὶ θαύματα οἱ Ἀπόστολοι. Διότι ἄλλως ἦτο φύσει ἀδύνατον νὰ προσέρχωνται καὶ νὰ πιστεύωσιν εἰς τὸν Χριστὸν πλήθη ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἐκ τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες ἦσαν ὅλως προσηλωμένοι καὶ ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν πάτριον αὐτῶν θρησκείαν. Ἐπίσης ἦτο ὅλως ἀδύνατον νὰ προσέλθωσι καὶ νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ οἱ ἐθνικοί, οἵτινες ἦσαν προσκεκολλημένοι εἰς τὰ εἴδωλα καὶ τοὺς πατρῴους θεούς. Ἐπειδὴ ὅμως ἔβλεπον θαύματα καὶ ἔργα ὑπερφυσικὰ διὰ μόνης τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ δυνάμενα νὰ τελεσθῶσι, διὰ τοῦτο καὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ.

Πάντα λοιπὸν τὰ θαύματα ταῦτα, τὰ ὁποῖα ἐποίουν οἱ Ἀπόστολοι ἐν τῷ ὀνόματι καί τῇ δυνάμει τοῦ Χριστοῦ, ἀποδεικνύουν τρανώτατα καὶ πασιφανῶς τὴν θεότητα αὐτοῦ.

51. Ι΄) Η ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἕτερος λόγος ἀποδεικτικὸς τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἡ νίκη καὶ ἐπικράτησις τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ. Εἶνε δὲ ἡ νίκη καὶ ἡ ἐπικράτησις τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ ἀποδεικτικὸς λόγος τῆς θεότητός του, διότι ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ ἐπολεμήθη λυσσωδῶς καὶ ἀμειλίκτως ὑπὸ δύο μεγάλων κολοσσῶν, τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ τοῦ Ἐθνισμοῦ. Ἰουδαῖοι καὶ Ἐθνικοὶ ἐπολέμησαν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς θανασίμως δι᾽ ὅλων τῶν δυνάμεων αὐτῶν τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ, προσπαθοῦντες νὰ ἐξοντώσωσι καὶ ἐξαφανίσωσιν αὐτήν. Μετεχειρίσθησαν δὲ πρὸς τοῦτο κατὰ τῶν πιστευόντων καὶ ὁμολογούντων τὸν Χριστὸν οὐχὶ ἁπλῶς τὸν θάνατον, ἀλλὰ καὶ παντὸς εἴδους κολαστήρια καὶ βασανιστήρια. Ἔδερον καὶ ἐμαστίγωνον αὐτούς, κατέκλειον αὐτοὺς εἰς τὰ δεσμωτήρια, ἠκρωτηρίαζον αὐτοὺς καὶ ἐτύφλωνον, ἐξέδερον αὐτοὺς ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, ἐνεπτήγνυον καλάμια εἰς τοὺς ὄνυχας αὐτῶν, ἀπέσπων τοὺς ὀδόντας των, ἀπέκοπτον τὰς γλώσσας τῶν, ἐξώρυττον τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν, τοὺς ἔθετον εἰς τοὺς στρεφομένους τροχούς, εἰς τὰ τήγανα καὶ εἰς τοὺς πλήρεις ζέοντος ἐλαίου λέβητας, ἔξεον τὰς σάρκας αὐτῶν διὰ σιδηρῶν ὀνύχων, ἔρριπτον αὐτοὺς εἰς τὰς λίμνας καὶ τὰς θαλάσσας, παρέδιδον αὐτοὺς εἰς βορὰν τῶν ἀγρίων θηρίων ἐν τοῖς ἀμφιθεάτροις, ἢ ἐρράπτοντες αὐτοὺς εἰς δέρματα ζώων τοὺς ἔρριπτον εἰς κύνας ἵνα κατασπαραχθῶσιν, ἢ ἤλειφον αὐτοὺς μετὰ πίσσης καὶ ἤναπτον, ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς φανοὶ εἰς τοὺς κήπους τῆς Ρώμης καὶ εἰς τὰς ὁδούς, ὅπου διεσκέδαζεν ὁ Ρωμαϊκὸς λαός, ἢ ἔκαιον αὐτοὺς ἐπὶ τῆς πυρᾶς, ἢ ἐσταύρωνον αὐτούς. Καὶ πᾶν ἄλλο εἶδος κολαστηρίων μετεχειρίζοντο διὰ νὰ θανατώσωσιν αὐτοὺς ὅσον τὸ δυνατὸν σκληρότερον καὶ ὀδυνηρότερον.

Ἐν τούτοις παρ᾽ ὅλα τὰ μαρτύρια ταῦτα ὄχι μόνον χιλιάδες καὶ μυριάδες, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρα ἑκατομμύρια ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν πάσης τάξεως καὶ πάσης ἡλικίας, πεπεισμένοι εἰς τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ ἔχυσαν μετὰ πολλῆς τῆς παρρησίας καὶ ἡρωϊσμοῦ ὁμολογουμένως ὑπερανθρώπου τὸ αἷμα αὐτῶν, ὁμολογοῦντες καὶ κηρύττοντες τὸν Χριστὸν Θεὸν ἀληθινόν. Καὶ βλέπομεν ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἠδυνήθησαν οἱ ἰσχυρότατοι ἐπὶ γῆς καὶ ἀμείλικτοι ἐχθροὶ τοῦ Χριστοῦ νὰ ἐξοντώσωσιν ἢ ὁπωσδήποτε νὰ καταβάλωσι τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον, ὅσῳ οὗτοι περισσότερον καὶ σκληρότερον κατεδίωκον καὶ ἐπολέμουν αὐτήν, τόσῳ μᾶλλον ἐπολλατπλασιάζοντο οἱ πιστεύοντες εἰς τὸν Χριστόν, πληθυνόμενοι τεραστίως καὶ καταπληκτικῶς.

Καὶ τὸ μᾶλλον ἀξιοπαρατήρητον εἶνε, ὅτι ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ διὰ τὴν ὁποίαν ὑφίσταντο τόσον σκληράς, ἀνυποφόρους καὶ ἀνηκούστους βασάνους, δὲν ὑπέσχετο πρὸς τοὺς ἀσπαζομένους καὶ ἀκολουθοῦντας αὐτὴν τρυφὰς καὶ ἀμοιβὰς ἐπιγείους, ὡς ὑπόσχονται ἄλλαι θρησκεῖαι, ἀλλὰ τοὐναντίον προέλεγεν εἰς αὐτοὺς θλίψεις, φυλακίσεις, ὕβρεις, περιφρονήσεις, διωγμούς, μαρτύρια καὶ θανάτους, καὶ ἐζήτει ἀπάρνησιν τῶν πάντων καὶ αὐτοθυσίαν καὶ ἀγάπην ἀληθῆ καὶ πραγματικὴν καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἀνηλεῶς θανατοῦντας αὐτούς. Καὶ ἐν τούτοις ἐδέχοντο ἀπὸ καρδίας καὶ μετὰ χαρᾶς πάντα ταῦτα καὶ ὑφίσταντο ἀγογγύστως καὶ καρτερικῶς τὰ πάνδεινα. Τὸ δὲ σπουδαιότατον, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ κραταιοὶ Ρωμαῖοι, οἱ ἐπὶ τῆς γῆς ἐξουσιάζοντες καὶ μέχρις ἐξοντώσεως καὶ τελείου ἀφανισμοῦ τὸν Χριστιανισμὸν καταδιώκοντες, ὄχι πολὺ ἀργά, μετὰ τριακόσια περίπου ἔτη, ἀναγνωρίσαντες τὴν ἐν τῷ Χριστιανισμῷ ἀκατάλυτον ἀλήθειαν, ὕψωσαν ἀντὶ τῶν ἀετῶν τῶν ὡς σημαίαν τὴν σημαίαν τοὺ τιμίου Σταυροῦ, κατασυνέτριψαν τὰ εἴδωλα ἅτινα προσεκύνουν, μετέβαλον τοὺς ναούς τῶν εἰς ναοὺς χριστιανικοὺς καὶ προσεκύνησαν τὸν σταυρωθέντα Χριστὸν καὶ ἐλάτρευσαν αὐτὸν ὡς ἀληθινὸν Θεόν.

Καὶ τί ἄλλο ἀποδεικνύουσι πάντα ταῦτα, εἰμὴ μόνον ὅτι ἡ ἐκ τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ προερχομένη δύναμις ἐπέφερε τὴν νίκην ταύτην τοῦ Χριστιανισμοῦ καθ' ὅλων τῶν ἰσχυρῶν, ἀμειλίκτων καὶ ἀσπονδοτάτων αὐτοῦ ἐχθρῶν;

52. ΙΑ΄) Η ΠΙΣΤΙΣ ΣΟΦΩΝ ΚΑΙ ΠΕΠΑΙΔΕΥΜΕΝΩΝ

Ἄλλος λόγος ἀποδεικτικὸς τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ εἶνε οὗτος: Ἀνθρώποι ἔξοχοι κατὰ τὸν νοῦν καὶ κατὰ τὴν σοφίαν καὶ ἐπιστήμην ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν, ἀναγνωρίσαντες αὐτὸν Θεὸν ἀληθινόν. Εἶνε δὲ ὁ λόγος οὗτος ἀπόδειξις τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ, διὰ τὸν λόγον ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, ἐλεύθεροι ὄντες τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ τῶν παθῶν καὶ ζητοῦντες νὰ γνωρίσωσι τὴν ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν προετίμων παντὸς ἄλλου γηΐνου καὶ προσκαίρου, κατενόησαν τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ διὰ ζητήσεως καὶ ἐρεύνης οὐχὶ τυχούσης, ἀλλ' ἐπιμελοῦς καὶ ἐπιμόνου. Εὑρεθέντα δὲ τὰ ἔξοχα ταῦτα τῆς ἀνθρωπότητος πνεύματα καὶ ἀπέναντι ἐναντιουμένων καὶ πολεμούντων τὰς ἀληθείας τοῦ Χριστιανισμοῦ, κατέδειξαν καὶ ἐβεβαίωσαν τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ διὰ λόγων καταφανῶν καὶ ἀποδείξεων ἀναμφισβητήτων. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγένοντο πιστοὶ καὶ ἀκριβεῖς φύλακες καὶ τηρηταὶ τῶν λόγων καὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ· πολλοὶ μάλιστα ἐξ αὐτῶν καὶ ἔχυσαν τὸ αἷμα τῶν μαρτυρικῶς διὰ τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ πίστις λοιπὸν καὶ ἡ ὁμολογία τοῦ Χριστοῦ ὡς Θεοῦ ἀληθινοῦ καὶ παρὰ προσώπων ἐπιφανῶν κατὰ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν σοφίαν εἶνε ἰσχυρὰ ἀπόδειξις τῆς θεότητος αὐτοῦ. .

53. ΙΒ΄) Η ΤΕΛΕΙΟΤΗΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἕτερος λόγος ἀποδεικτικὸς τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἡ τελειότης τῆς νομοθεσίας καὶ διδασκαλίας αὐτοῦ. Εἶνε δὲ ἡ νομοθεσία καὶ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ τελειοτάτη, διὰ τὸν λόγον ὅτι μόνη αὕτη ἡ διδασκαλία ἐφαρμοζομένη ἀνταποκρίνεται ἀκριβῶς εἰς πάσας τὰς ἀνάγκας τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ καθιστᾷ οὐ μόνον τὸ ἄτομον καὶ τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν κοινωνίαν καὶ τὸ ἔθνος, ἀλλὰ καὶ ἅπασαν τὴν ἀνθρωπότητα εὐτυχῆ καὶ εὐδαίμονα. Τοιαύτη δὲ νομοθεσία μόνον ἐξ Ἐκείνου, ὅστις ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον, ἠδύνατο νὰ προέλθῃ, διότι καὶ μόνον αὐτὸς γινώσκει ἀκριβῶς καὶ ἐν τελειότητι τὰς πνευματικὰς καὶ σωματικὰς ἀνάγκας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Διὰ τοῦτο βλέπομεν ὅτι οὐδεὶς ἄλλος, ἀπολύτως οὐδείς, πλὴν τοῦ Χριστοῦ, ἔδωκε τοιαύτην νομοθεσίαν, καίτοι πολλοὶ ὑπῆρξαν οἱ νομοθετήσαντες ἔθνη καὶ λαούς. Διὰ νὰ δώσῃ λοιπὸν ὁ Χριστὸς τοιοῦτον νόμον, ὅστις νὰ ἀνταποκρίνηται ἀκριβῶς εἰς πάσας τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου, πνευματικὰς καὶ σωματικάς, καὶ νὰ κάμνῃ τὸν ἄνθρωπον εὐτυχῆ καὶ εὐδαίμονα, σημαίνει, ὅτι εἶνε παγγνώστης Θεὸς καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἔχει τὴν δύναμιν καὶ τὴν σοφίαν νὰ δίδῃ τοιοῦτον νόμον. Ἡ τελειότης ἄρα τῆς εὐαγγελικῆς νομοθεσίας καὶ διδασκαλίας ἀποδεικνύει τρανώτατα τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ.

54. ΔΙΑΤΙ ΠΟΛΕΜΕΙ Ο ΣΑΤΑΝΑΣ ΤΗΝ ΘΕΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἠδυνάμεθα καὶ ἄλλους πολλοὺς λόγους ἀποδεικτικοὺς τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ νὰ φέρωμεν, ἀλλὰ φρονοῦμεν ὅτι καὶ μόνοι οἱ ρηθέντες λόγοι εἶνε ἱκανοὶ νὰ πείσουν ἐν τελειότητι καὶ τὸν μεγαλύτερον ἄπιστον, ἐὰν οὗτος ἔχῃ πρόθεσιν καὶ θέλησιν καὶ ζητῇ ἄνευ προκαταλήψεως καὶ μετὰ εὐθύτητος καὶ εἰλικρινείας νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀλήθειαν. Ὡς ἐκ τούτου θεωροῦμεν περιττὸν νὰ ἐκταθῶμεν περισσότερον.

Εἶνε λοιπὸν ἡ θεότης τοῦ Χριστοῦ ἀλήθεια πασιφανής, ἀποδεικνυομένη τετραγωνικῶς δι' ἀκαταμαχήτων καὶ ἰσχυροτάτων καὶ φανερῶν καὶ οὕτως εἰπεῖν ψηλαφητῶν ἀποδείξεων. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ὁ πατὴρ τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθρὸς καὶ πολέμιος, ὁ Σατανᾶς, πολεμεῖ τὸν Χριστὸν καὶ τὴν θεότητα αὐτοῦ καὶ ἐν γένει τὸν Χριστιανισμὸν δι' ὅλων τῶν δυνάμεων καὶ τῶν μέσων, ἅπερ δύναται νὰ διαθέσῃ, ἕνεκα τοῦ μυσαροῦ καὶ βδελυροῦ φθόνου, τὸν ὁποῖον ἔχει κατὰ τοῦ ἀνθρώπου. Διότι γνωρίζει καλῶς, ὅτι διὰ τῆς πίστεως εἰς τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ σώζεται ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῆς αἰωνίου καταδίκης καὶ γίνεται κληρονόμος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Φθονῶν λοιπὸν ὁ Σατανᾶς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐπιδιώκων θανασίμως νὰ βλάψῃ αὐτὸν καὶ εἰς τὴν αἰώνιον ἀπώλειαν νὰ τὸν ρίψῃ, πολεμεῖ τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ.

Πολεμεῖ δὲ καὶ ἀπ' εὐθείας ὁ ἴδιος τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ διὰ τῶν ὑποβαλλομένων ὑπ' αὐτοῦ λογισμῶν τῆς ἀπιστίας εἰς τὴν θεότητά του. Πολεμεῖ αὐτὴν καὶ διὰ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, τοὺς ὁποίους εὑρίσκει ἐπιδεκτικοὺς καὶ τοὺς ὁποίους ἐμπνέων μεταχειρίζεται ὄργανα, ἵνα λέγωσι καὶ γράφωσι κατὰ τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ, διαστρέφοντες ἐπιτηδείως καὶ σοφιστικῶς τὰς καταφανεῖς τοῦ Εὐαγγελίου ἀληθείας. Ὅτι δὲ πολεμεῖ ὁ Σατανᾶς τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ ἕνεκα τοῦ ὅτι αὕτη εἶνε ἀλήθεια, δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος σώζεται καὶ καθίσταται αἰωνίως εὐτυχὴς καὶ μακάριος, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι δι' οὐδεμίαν ἄλλην θρησκείαν, καίτοι αὗται δὲν εὑρίσκονται ἐν τῇ ἀληθείᾳ, γίνεται τόσος πόλεμος, ὅσος διὰ τὴν χριστιανικήν.

55. ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ ΤΟΥ ΟΤΙ Ο ΣΑΤΑΝΑΣ ΠΟΛΕΜΕΙ ΤΗΝ ΘΕΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἔννοεῖ δέ τις σαφέστερον ὅτι ἡ αἰτία τοῦ πολέμου τούτου κατὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας εἶνε ὁ ἐχθρὸς τῆς ἀληθείας καὶ πολέμιος τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, ὁ Σατανᾶς, καὶ ἐκ τούτου. Ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ ἀνεξαρτήτως τῆς ἀληθείας τοῦ ὅτι σώζει τὸν ἄνθρωπον αἰωνίως καὶ τὸν καθιστᾷ εὐτυχῆ καὶ μακάριον ἐν τῷ ἀτελευτήτῳ μέλλοντι, ἐξημερώνει ἀκόμη καὶ ἐκπολιτίζει καὶ ἐξευγενίζει αὐτὸν καὶ τὸν κάμνει εὐτυχῆ καὶ ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, καθόσον εἶνε δυνατὸν νὰ εὐτυχήσῃ ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ἐνῷ οὐδεμία ἄλλη θρησκεία φέρει τὴν εὐτυχίαν αὐτὴν εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὐδὲ ἐκπολιτίζει καὶ ἐξευγενίζει αὐτὸν οὕτως, ὡς ἡ χριστιανική. Τοῦτο φαίνεται καὶ ἐκ τῆς ἀδικίας καὶ δουλείας καὶ σκληρότητος καὶ ἀπανθρωπίας, ἡ ὁποία ἐπεκράτει εἰς πάντα τὰ πρὸ Χριστοῦ ἔθνη, μηδόλως ἐξαιρουμένων καὶ αὐτῶν τῶν ἀνεπτυγμένων λαῶν. Φαίνεται δὲ ὡσαύτως καὶ ἐκ τῆς ἀγριότητος, ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ καὶ σήμερον ἀκόμη μεταξὺ τῶν ἐθνῶν ἐκείνων, τὰ ὁποῖα δὲν ἐπίστευσαν εἰσέτι εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, ἐκεῖ ἔνθα ἐφαρμόζεται, εἶνε τόσον εὐεργετικὴ καὶ διὰ τὴν παροῦσαν ἀκόμη ζωὴν καὶ κάμνει πάντας ἀνεξαιρέτως εὐτυχεῖς, διατί πολεμεῖται τόσον ἀμειλίκτως; Διατί δὲν μένει ἀνεπηρέαστος, ἂν ὄχι περισσότερον, τοὐλάχιστον ὅσον καὶ αἱ ἄλλαι θρησκεῖαι; Αἱ θρησκεῖαι αὗται, καίτοι δὲν φέρουν οὐδὲ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τὴν εὐτυχίαν εἰς τὰ ἄτομα καὶ εἰς τοὺς λαούς, ἐν τούτοις ἢ δὲν πολεμοῦνται ὁλοτελῶς, ἤ, ἂν πολεμοῦνται ποτέ, πολεμοῦνται ἁπλῶς καὶ οὐχὶ λυσσωδῶς, ὅπως πολεμεῖται ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ. Δὲν ἀποδεικνύει λοιπὸν καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ διάβολος, φθονῶν τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, πολεμεῖ ἀμειλίκτως τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ αὕτη εἶνε ἀλήθεια, διὰ τῆς ὁποίας, ὅταν πιστεύσῃ εἰς αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος, σώζεται καὶ καθίσταται αἰωνίως εὐτυχὴς καὶ μακάριος;

Διὰ τῶν ἀνωτέρω λοιπὸν ἐκτεθέντων ἀκαταμαχήτων ἀποδεικτικῶν λόγων δύνανται νὰ ἀποδιώκωσιν ἀπὸ τὰς ψυχάς τῶν πᾶσαν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ στερεώνωνται ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν πίστει πιάντες οἱ Χριστιανοὶ ἐκεῖνοι, ὅσοι τυχὸν ἤθελον ἔχει δισταγμόν τινα περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄: Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΠΙΣΤΙΣ

56. ΔΙΑΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΗ ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΩΡΙΣΜΕΝΩΝ ΤΙΝΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε λεχθέντων φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως ὅτι ἡ γνῶσις τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοῦ τρόπου δι᾽ οὗ ἐπιτυγχάνεται οὗτος, ἐγένοντο γνωστὰ καὶ δὲν χρειάζεται. εὐρυτέρα ἐξήγησις. Καὶ τῷ ὄντι θὰ ἦσαν ἐπαρκῆ τὰ ῥηθέντα, ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ Χριστιανῶν, οἵτινες ἔχουν κατηχηθῆ καὶ διδαχθῆ ἐπαρκῶς τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας, καὶ οἵτινες ἠδύναντο νὰ εἰσδύσουν καὶ νὰ νοοῦν τὸν νοῦν καὶ τὸ πνεῦμα ἐν γένει τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐπειδὴ ὅμως πρόκειται καὶ περὶ Χριστιανῶν, οἵτινες δὲν ἔχουν διδαχθῆ, οὐδὲ δύνανται μόνοι τῶν νὰ εἰσδύσουν εἰς τὸ νόημα καὶ τὸ πνεῦμα τῶν λόγων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὁ δὲ σκοπὸς τοῦ παρόντος βιβλίου ἀποβλέπει τὸν φωτισμὸν καὶ τὴν ὠφέλειαν τούτων, δι᾽ αὐτὸν τὸν λόγον, ὅπως γνωρίζωσι καὶ οὗτοι τί πρέπει νὰ φρονῶσι καὶ πῶς πρέπει νὰ ἐργάζωνται, εἶνε ἀνάγκη νὰ ἔχωσιν ἐν γένει γνῶσιν σαφῆ τοῦ περιεχομένου τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Εἶνε ἀνάγκη νὰ ἔχωσι γνῶσιν τῶν καθηκόντων, ἅτινα ὀφείλει νὰ ἐκτελῇ ὁ Χριστιανὸς ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ, νὰ ἔχωσι γνῶσιν τῆς ἑαυτῶν πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως, νὰ ἔχωσι γνῶσιν τοῦ μέσου, δι᾽ οὗ ἐξαλείφεται ἡ ἁμαρτία, καθὼς καὶ τῶν μέσων, δι᾽ ὧν αὕτη πολεμεῖται καὶ ἀποδιώκεται, νὰ ἔχωσι γνῶσιν τῶν μέσων, δι᾽ ὧν ἀνακαινίζεται καὶ ἁγιάζεται καὶ καταρτίζεται ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐν γένει νὰ ἔχωσι γνῶσιν τῶν ζητημάτων τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν κατὰ Χριστὸν μόρφωσιν τοῦ ἀνθρώπου. Ὅταν δὲ ἔχωσι τὴν γνῶσιν τούτων, καθὼς καὶ τὴν γνῶσιν τῶν ὅσων ἕως ἐδῶ ἔχουν ῥηθῆ, τότε καὶ τὸ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ σωτηριῶδες φρόνημα θὰ ἔχουν, καὶ εἰς τὸ πνεῦμα ἐν γένει τῶν λόγων τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τοῦ Εὐαγγελίου θὰ δύνανται νὰ εἰσέρχωνται, καὶ ἐν ἐπιγνώσει διὰ τὴν κατὰ Χριστὸν μόρφωσίν τῶν θὰ ἐργάζωνται, καὶ ἀσφαλῶς εἰς τὸν ὕψιστον καὶ τελικὸν αὐτῶν προορισμὸν θὰ κατευθύνωνται.

Διὰ τοῦτο ἐρχόμεθα νὰ εἴπωμεν εἰδικῶς καὶ ἐν ἐκτάσει περὶ πάντων τούτων τῶν ζητημάτων.

Καὶ πρῶτον, ἐπειδὴ προηγουμένως εἰδικῶς ἐρρέθη περὶ τῆς πίστεως μόνον, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἔχῃ πᾶς τις εἰς τὴν θεότητα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐρχόμεθα νὰ εἴπωμεν ἤδη περὶ τῆς χριστιανικῆς ἐν γένει πίστεως, καθὼς καὶ περὶ τῶν καρπῶν καὶ ἀποτελεσμάτων, τὰ ὁποῖα ἐπιφέρει αὕτη εἰς τὸν Χριστιανόν.

57. Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΠΙΣΤΙΣ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΔΗΣ ΥΠΟΔΕΙΞΙΣ ΤΩΝ ΑΛΗΘΕΙΩΝ ΑΥΤΗΣ

Ἡ λέξις πίστις παραγομένη ἐκ τοῦ πείθομαι, τοῦ ὁποίου ἡ σημασία εἶνε πιααραδέχομαι, στέργω, ὑπακούω, σημαίνει παραδοχήν, βεβαιότητα, πεποίθησιν, ὑπακοήν. Ἡ χριστιανικὴ λοιπὸν πίστις, ἣν καὶ ἐκζητεῖ ἐξ ἡμῶν ὁ Θεός, εἶνε ἡ ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας καὶ διανοίας, ἡ ἐνδόμυχος καὶ ἐγκάρδιος ἀποδοχὴ τῶν ἀληθειῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τοὺς λόγους αὐτοῦ ἀφοσίωσις καὶ ὑπακοή. Ὑποδεικνύοντες δὲ εἰς τὸν Χριστιανὸν κεφαλαιωδῶς τὰς ἀληθείας τῆς πίστεως, λέγομεν ὅτι:

Πρέπει νὰ ἔχῃ τελείαν καὶ ἀκράδαντον πεποίθησιν εἰς τὸν Θεὸν ὅτι εἶνε τὸ αὐθύπαρκτον καὶ ἄπειρον καὶ κατὰ πάντα τέλειον ὄν, καὶ ὁ δημιουργὸς τοῦ σύμπαντος κόσμου, ποιήσας τὰ πάντα ἐκ τοῦ μηδενός. Πρέπει νὰ πιστεύῃ ὅτι αὐτὸς ὁ ἀληθὴς Θεὸς εἶνε οὐχὶ ἓν πρόσωπον, ἀλλὰ τρία πρόσωπα, Πατήρ, Υἱὸς καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, ἔχοντα τὴν αὐτὴν οὐσίαν καὶ τελειότητα. Ὅτι ὁ Θεὸς κυβερνᾷ καὶ διευθύνει τὸν κόσμον καὶ προνοεῖ πανσόφως περὶ πάντων. Ὅτι προνοῶν ἐξαιρετικῶς καὶ ἰδιαζόντως περὶ τοῦ ἀνθρώπου (τὸν ὁποῖον ἔπλασε κατ᾽ εἰκόνα αὐτοῦ καὶ προώρισε νὰ ἀποβῇ τέκνον του). Ἐξαπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος ἐγένετο ἄνθρωπος ὅμοιος μὲ ἡμᾶς καὶ ἔπαθεν ἑκουσίως ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Νὰ πιστεύῃ, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶνε ἀθάνατος καὶ δὲν ὑπόκειται εἷς οὐδεμίαν φθοράν, ἀλλ᾽ ὅτι θὰ ζῇ αἰωνίως καὶ ἀτελευτήτως. Ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ ἀναστηθῶμεν πάντες οἱ ἄνθρωποι φέροντες πλέον σώματα ἄφθαρτα καὶ αἰώνια, καὶ ὅτι θὰ παρασταθῶμεν ἐνώπιον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις θὰ κρίνῃ καὶ θὰ ἀποδώσῃ εἰς ἡμᾶς κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, καὶ θὰ ὁδηγήσῃ τοὺς μὲν δικαίους εἰς τὴν αἰωνίαν εὐδαιμονίαν καὶ μακαριότητα, τοὺς δὲ ἁμαρτωλοὺς εἰς τὴν αἰωνίαν καὶ ἀτελεύτητον κόλασιν.

Ὡσαύτως νὰ πιστεύῃ εἰς τοὺς λόγους τῆς Ἁγίας Γραφῆς, Παλαιᾶς τε καὶ Νέας, ὅτι εἶνε δηλαδὴ θεόπνευστοι, ὅτι προέρχονται ἀπὸ αὐτὸν τὸν Θεόν. Νὰ πιστεύῃ ἀκόμη εἰς πάντα ὅσα ἔχει διατυπώσει ἐπισήμως καὶ διδάσκει ἡ Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἥτις μόνη ἐκράτησε τὴν ἀποστολικὴν διδασκαλίαν καὶ Παράδοσιν. Καὶ ἐκ τῆς διδασκαλίας ταύτης τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὁδηγούμενος νὰ ἀποδιώκῃ ἀπὸ τῆς ψυχῆς του καὶ τῆς διανοίας τοῦ πᾶσαν πλάνην, πᾶσαν πρόληψιν καὶ δεισιδαιμονίαν.

58. Η ΔΙΚΑΙΟΥΣΑ ΠΙΣΤΙΣ

Εἴπομεν, ὅτι πρέπει νὰ πιστεύῃ ὁ Χριστιανός, ὅτι ὁ Θεὸς ἐξαπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον τὸν Μονογενῆ αὐτοῦ Υἱόν, καὶ ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Ἡ πίστις δὲ

αὕτη εἰς τὸν Χριστὸν ὡς Λυτρωτὴν καὶ Σωτῆρα τῆς ἀνθρωπότητος ἀναλαβόντα τὰς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀποθανόντα ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρὸν ὑπὲρ τῆς δικαιώσεως καὶ σωτηρίας πάντων τῶν πιστευόντων εἰς τὸ ὄνομά του καὶ ὑπακουόντων εἰς τοὺς λόγους του, ἡ πίστις, λέγομεν, αὕτη ἀπαλλάσσει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν του. Πρέπει ὅμως οὗτος νὰ ἔχῃ συναίσθησιν τῆς βαρείας ἐνοχῆς του ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ διὰ τὰς ἁμαρτίας του, καὶ νὰ μετανοῇ ἀπαρνούμενος αὐτάς. Ἡ πίστις δὲ αὕτη ὀνομάζεται πίστις δικαιοῦσα, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἀπαλλάσσεται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν του καὶ παρίσταται δίκαιος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ δυνάμει τῆς πίστεως ταύτης καὶ οὐχὶ ἕνεκα ἰδίων αὐτοῦ ἔργων.

Καὶ τῷ ὄντι εἶνε ὅλως ἀδύνατον νὰ δικαιωθῇ ὁ ἄνθρωπος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἕνεκα ἰδίων αὐτοῦ ἔργων. Διότι ἡ ἁμαρτία, ἐπειδὴ εἶνε ἀσέβεια καὶ ἀπείθεια καὶ περιφρόνησις πρὸς τὸν ὕψιστον καὶ ἄπειρον Θεόν, οὗτινος τὸν νόμον ἀθετεῖ καὶ παραβαίνει ὁ ἁμαρτάνων, εἶνε τόσον βαρεῖα καὶ μεγάλη, ὥστε οὐδὲν ἄλλο μέσον, εἰμὴ μόνον καὶ μόνον ἡ θυσία καὶ τὸ αἷμα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἱκανοποιεῖ τὴν θείαν δικαιοσύνην καὶ ἐξαλείφει τὴν ἁμαρτίαν. Δικαίως λοιπὸν ἡ εἰς Χριστὸν καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἐξιλαστήριον θυσίαν του πίστις, ἐξαλείφουσα τὰς ἁμαρτίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ δικαιώνουσα αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καλεῖται πίστις δικαιοῦσα. Τὴν ἀλήθειαν δὲ ταύτην τῆς ἀπαλείψεως τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς δικαιώσεως αὐτοῦ διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως τὴν διδάσκει καὶ τὴν ἐξηγεῖ διὰ πολλῶν ὁ θεῖος Παῦλος εἰς τὰς ἐπιστολάς του.

59. ΟΠΟΙΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΕ Η ΠΙΣΤΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ

Ἀλλ' ἵνα ἡ δικαίωσις αὕτη τοῦ Χριστιανοῦ, ἥτις γίνεται διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, εἶνε βεβαία καὶ ἀσφαλὴς παραμένουσα εἰς τὸν αἰῶνα, ὀφείλει οὗτος μετὰ τὴν δικαίωσίν του νὰ ζῇ καὶ νὰ πολιτεύηται συμφώνως πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου. Διότι ἐὰν ἁπλῶς μόνον πιστεύῃ εἰς τὸν Χριστὸν καὶ εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ, ὁ δὲ βίος του δὲν εἶνε σύμφωνος πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ, ἐὰν δηλονότι δὲν τηρῇ καὶ τὸν νόμον του καὶ τὰς ἐντολάς του, ἐκπίπτει τῆς δικαιώσεως. Μόνη ἡ πίστις οὐδόλως θὰ ὠφελήσῃ αὐτόν, διότι εἶνε πίστις νεκρὰ καθ' ἑαυτήν, ὅπως λέγει ὁ θεῖος Ἰάκωβος (Ἰακ. β´ 17). Ἡ πίστις διὰ νὰ σώζῃ τὸν ἄνθρωπον πρέπει νὰ εἶνε οὐχὶ νεκρά, ἀλλὰ νὰ εἶνε ζῶσα, νὰ εἶνε ἐνεργός, νὰ εἶνε καρποφόρος. Εἶνε δὲ ἡ πίστις ἐνεργὸς καὶ καρποφόρος, ὅταν ὁ ἄνθρωπος, μαζῆ μὲ τὴν πεποίθησιν τοῦ ὅτι αἱ ἁμαρτίαι του συγχωροῦνται καὶ ἐξαλείφονται δωρεὰν καὶ κατὰ χάριν διὰ τοῦ θανάτου καί τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ, ἔχῃ καὶ βίον σύμφωνον πρὸς τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. Διότι ἀμφότερα, πίστις δηλονότι καὶ ἔργα ἀγαθά, καθιστῶσι τὸν ἄνθρωπον δίκαιον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐχὶ μόνη ἡ πίστις.

Τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ζώσης πίστεως διδάσκει καὶ βεβαιοῖ ὁ θεῖος Παῦλος διὰ τῶν ἑξῆς αὐτοῦ λόγων: «Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη» (Γαλ. ε´ 6). Ἔχουσι δὲ τοιαύτην ἔννοιαν οἱ λόγοι του: Διὰ νὰ σωθῇ ὁ ἄνθρωπος σωτηρίαν αἰώνιον διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δὲν ἔχει ἄλλο τι ἰσχύν καὶ δύναμιν, παρὰ τοῦτο· πίστις εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ σταθερὰ καὶ ἀδίστακτος, πίστις, ἥτις νὰ ἐνεργῆται καὶ νὰ δεικνύεται ἐν τῇ ζωῇ καὶ τῷ βίῳ τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῶν ἔργων τῆς ἀγάπης, τουτέστι διὰ τῶν ἀγαθῶν καὶ καλῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα νὰ ἐνεργῇ ὁ Χριστιανὸς ὁρμώμενος ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον.

60. Η ΠΙΣΤΙΣ ΕΙΝΕ ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΑΤΗ ΚΑΙ ΩΣ ΕΚ ΤΗΣ ΑΓΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ἐκ τῶν ρηθέντων κατανοεῖ πᾶς τις τὴν μεγάλην ἀναγκαιότητα καὶ χρησιμότητα τῆς πίστεως εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς πάντας τοὺς λόγους αὐτοῦ, τῆς πίστεως εἰς τὸν Χριστὸν καὶ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ πίστις εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς πάντας τοὺς λόγους αὐτοῦ, ἀνεξαρτήτως τῶν ἄλλων λόγων, περὶ ὧν θὰ εἴπωμεν κατωτέρω, εἶνε ἀναγκαιοτάτη καὶ χρησιμωτάτη καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, ἕνεκα τῆς μεγάλης ἀγνοίας τοῦ ἀνθρώπου. Διότι ὁ ἄνθρωπος εἶνε ὅλως σχεδὸν ἄγνοια, ἀγνοεῖ πολλάκις καὶ τὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ κείμενα, ἀγνοεῖ καὶ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτόν του. Καὶ ἀφοῦ ἀγνοεῖ τὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ κείμενα, πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ γνωρίσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ ὑπὲρ αἴσθησιν καὶ τὰ ὑπερκόσμια; Καὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἀκόμη ἡ πίστις, ἕνεκα τῆς ἀγνοίας, εἶνε τὰ μέγιστα χρήσιμος καὶ ἀναγκαία. Ὁ μαθητὴς λόγου χάριν διὰ νὰ διδαχθῇ καὶ νὰ μάθῃ ὑπὸ τοῦ γινώσκοντος διδασκάλου, πρέπει νὰ ἔχῃ πεποίθησιν εἰς τοὺς λόγους του. Ὁ υἱὸς διὰ νὰ μανθάνῃ πρέπει νὰ ἔχῃ πεποίθησιν εἰς τοὺς λόγους τοῦ πατρός του. Καὶ ἐν γένει ὁ ἀμαθὴς διὰ νὰ μάθῃ, πρέπει νὰ ἔχῃ πεποίθησιν εἰς τὸν ἔχοντα τὴν γνῶσιν. Ἑπομένως, ἐὰν ἡ πίστις εἶνε ἀναγκαία εἰς τοὺς λόγους τῶν σοφωτέρων καὶ ἐμπειροτέρων ἀνθρώπων πρὸς μάθησιν καὶ γνῶσιν, εἶνε ἀσυγκρίτῳ. λόγῳ ἀναγκαιοτέρα εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀποκαλύπτει ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον διὰ τοῦ Υἱοῦ του καὶ ἐν γένει διὰ τῶν Ἁγίων αὐτοῦ Γραφῶν καὶ τὰ ὁποῖα θὰ ὠφελήσωσιν αὐτὸν ὠφέλειαν ὑψίστην καὶ αἰωνίαν.

Ἡ πίστις λοιπὸν εἶνε ἀναγκαία, ἀναγκαιοτάτη εἰς τὸν ἄνθρωπον διὰ τὴν προαγωγὴν καὶ τὴν τελειοποίησιν αὐτοῦ τὴν πνευματικήν, εἶνε ἀναγκαία καὶ ὅρος ἀπαραίτητος διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ. Διότι οὐδεὶς ἄνθρωπος, ἀπολύτως οὐδείς, ὅσον σοφὸς καὶ ἂν εἶνε, δὲν δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ οὔτε τὰ ὑπὲρ αἴσθησιν, τὰ ὑπερκόσμια, τὰ οὐράνια καὶ τὰ αἰώνια, τὰ ὁποῖα ἀποκαλύπτει εἰς ἡμᾶς ὁ Θεὸς διὰ

τῶν ἁγίων Αὐτοῦ Γραφῶν, νὰ γνωρίσῃ, οὔτε τὴν σωτηρίαν του νὰ εὕρῃ. Εἶνε ἑπομένως ἡ πίστις εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀναγκαία καὶ ἀπαραίτητος τόσον διὰ τὸν σοφὸν καὶ πεπαιδευμένον, ὅσον καὶ διὰ τὸν ἀμαθῆ καὶ ἀπαίδευτον. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐκζητεῖ ταύτην ἐξ ἡμῶν ὁ Θεός.

61. Η ΠΙΣΤΙΣ ΕΙΝΕ ΠΡΕΠΟΥΣΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΛΟΓΙΚΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ, ΕΙΝΕ ΔΕ ΟΛΩΣ ΑΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΟΙ ΟΙ ΑΠΙΣΤΟΥΝΤΕΣ

Δὲν εἶνε ἑπομένως ἡ πίστις ἀναξία τοῦ λογικοῦ ἀνθρώπου, ὡς εὑρέθησαν ἄνθρωποι νὰ εἴπωσιν, ἀλλὰ τοὐναντίον, ἡ πίστις εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ εἶνε ἀξία καὶ πρέπουσα εἰς τοὺς λογικοὺς ἀνθρώπους, ὡς πρόξενος τῆς ὑψίστης ὠφελείας. Διότι ἐὰν ἡ πίστις πρὸς τοὺς διδασκάλους, πρὸς τοὺς γονεῖς, πρὸς τοὺς σοφοὺς θεωρῆται εὐλόγως ὡς ὀρθὴ καὶ δικαία, πολὺ περισσότερον εἶνε ὀρθὴ καὶ δικαία ἡ πίστις εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἡ πίστις εἰς τὸν Δημιουργὸν ἡμῶν, εἰς τὸν οὐράνιον ἡμῶν Πατέρα, εἰς τὸν ἀπόλυτον Διδάσκαλον τῆς ἀληθείας. Καθόσον ἡ πίστις εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ὄχι μόνον κάμνει τὸν πιστὸν σοφώτερον, ἀλλὰ καὶ καθιστᾷ αὐτὸν αἰωνίως εὐτυχῆ καὶ μακάριον. Ἐνῶ οἱ ἀπιστοῦντες, μὴ δυνάμενοι ἀφ᾽ ἑαυτῶν νὰ γνωρίσωσι τὴν σωτηριώδη ἀλήθειαν, ὄχι μόνον μένουσιν ἐν τῷ σκότει καὶ τῇ πλάνῃ, ἀλλὰ καὶ ἀποχωρίζουσιν ἑαυτοὺς αἰωνίως ἀτὸ τοῦ Θεοῦ, πορευόμενοι εἰς τὴν ἀπώλειαν.

Εἶνε δὲ ὅλως ἀδικαιολόγητοι καὶ ἀξιοκατάκριτοι οἱ ἀπιστοῦντες εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον αὐτοῦ καὶ ἐν γένει εἰς τὰς ἀληθείας τοῦ Χριστιανισμοῦ. Διότι ὁ Χριστιανισμὸς ἔχει τόσας ἀκαταμαχήτους ἀποδείξεις σαφεῖς καὶ καθαράς, ὅσας οὐδεμία ἄλλη θρησκεία. Καὶ ἐπειδὴ εἶνε ἀλήθεια ὅλως καθαρὰ καὶ γνησία ἡ ἀλήθεια τοῦ Χριστιανισμοῦ, δι᾽ αὐτὸν τὸν λόγον ὅσῳ περισσότερον πολεμεῖται ὑπὸ τῶν ἀπίστων, τόσῳ περισσότερον καταφαίνεται καὶ διαλάμπει ἡ γνησιότης αὐτῆς. Καὶ ὅσῳ περισσότερον ἐρευνᾶται καὶ ἐξετάζεται ὁ Χριστιανισμός, τόσῳ καὶ περισσότερον διαχέει τὸ φῶς τῆς ἀληθείας του καὶ καταπείθει ὁλοκλήρως καὶ τελείως πάντα νοῦν καὶ πᾶσαν ψυχὴν ζητοῦσαν τὴν ἀλήθειαν. Ἐνῶ πᾶν τοὐναντίον συμβαίνει εἰς τὰς ἄλλας θρησκείας, αἵτινες δὲν στηρίζονται ἐπὶ τῆς ἀληθείας. Διότι ἐὰν τεθῶσιν αὗται ὑπὸ ἔρευναν καὶ ἐξέτασιν, καταφαίνεται εὐθὺς τὸ ἐν αὐταῖς σαθρόν, ἡ πλάνη καὶ τὸ ψεῦδος των.

62. ΟΙ ΚΑΡΠΟΙ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Ἡ πίστις στηριζομένη, ὡς εἴπομεν, εἰς τὴν ἀλήθειαν ἐπιφέρει ἤ μᾶλλον παράγει καρποὺς ἀτιμήτους, καρποὺς σωτηρίους καὶ αἰωνίους. Καὶ παράγει τοιούτους καρποὺς ἡ πίστις, διότι ἐν τῷ Χριστιανῷ, ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπάρχει ἡ ζῶσα πίστις, ἐνεργεῖ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, καὶ τελεῖ πάντα ὅσα τελεῖ δυνάμει τῆς θυσίας καὶ τῆς αἰωνίου μεσιτείας τοῦ Χριστοῦ. Ποῖοι δὲ εἶνε οἱ κυριώτεροι καρποὶ τῆς πίστεως, ἐρχόμεθα νὰ εἴπωμεν.

1) Ἡ μετάνοια. Λέγομεν λοιπὸν ἐν πρώτοις ὅτι ἡ πίστις εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ γεννᾷ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ εἰλικρινῶς πιστεύοντος τὴν μετάνοιαν. Διδασκόμεθα δὲ τοῦτο ἐξ αὐτῆς τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Καὶ ἰδού· ἐὰν πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων μετενόησαν ὑπακούσαντες εἰς τὸ κήρυγμα τῆς μετανοίας τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, μετενόησαν διότι ἐπίστευσαν, ὅτι τὸ κήρυγμά του προήρχετο ἐκ τοῦ Θεοῦ (Ματθ. γ´ 6). Ἐὰν πλῆθος πολὺ τῶν Ἰουδαίων κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ καὶ μετενόησαν, ἀκούσαντες τὸ κήρυγμα τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, ὁμιλοῦντος τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἦλθον εἰς κατάνυξιν καὶ μετενόησαν, διότι ἐπίστευσαν ὅτι οἱ λόγοι τοῦ Πέτρου προήρχοντο ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὅτι τὸ κήρυγμά του ἦτο λόγος Θεοῦ (Πράξ. Β´ 37-41). Καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν ἐὰν ἀπηρνήθησαν τοὺς πατρῴους ψευδεῖς θεοὺς καὶ μετενόησαν διὰ τὰς ἁμαρτίας των, ἐγκαταλείψαντες τὴν ὁδὸν τῆς ἀπωλείας, μετενόησαν διότι ἐπίστευσαν εἰς τὸ Εὐαγγέλιον. Καὶ ἐν γένει πᾶς ὅστις μετενόησεν ἢ μετανοεῖ, μετανοεῖ ἕνεκα τῆς πίστεως εἰς τὸν Χριστὸν καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, ἡ ὁποία σκοπεῖ τὴν κατάργησιν τῆς ἁμαρτίας καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς ἁγιότητος καὶ τῆς ἀρετῆς. Ἡ μετάνοια λοιπὸν εἶνε προϊὸν τῆς πίστεως.
2) Ἡ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν. Καὶ ἡ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν διὰ τῆς πίστεως δίδεται. Οὕτω μᾶς βεβαιοῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, λέγοντος ὅτι ἐκαθάρισεν ὁ Θεὸς τὰς καρδίας τῶν ἐθνικῶν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν διὰ τῆς πίστεως. «Τῇ πίστει, λέγει, καθαρίσας τὰς καρδίας αὐτῶν» (Πράξ. Ιε´ 9).
3) Ἡ δικαίωσις. Διὰ τῆς πίστεως μᾶς δικαιοῖ ὁ Θεὸς καὶ εἰρηνεύει μαζῆ μας, ἐνῶ ἄνευ τῆς πίστεως οὔτε δικαίωσιν λαμβάνομεν οὔτε εἰρήνην εἶνε ποτὲ δυνατὸν νὰ ἔχωμεν πρὸς τὸν Θεόν, ὡς ὄντες ἐχθροὶ αὐτοῦ ἕνεκα τῶν ἁμαρτιῶν μας. Τὴν διὰ πίστεως δικαίωσιν καὶ εἰρήνην ἡμῶν βεβαιῶν ὁ θεῖος Παῦλος λέγει: «Δικαιωθέντες ἐκ πίστεως εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Ρωμ. ε´ 1).
4) Ἡ υἱοθεσία. Διὰ τῆς πίστεως γινόμεθα τέκνα τοῦ Θεοῦ. «Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν», λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ἤτοι ὅσοι ἐδέχθησαν τὸν Χριστὸν πιστεύσαντες εἰς αὐτόν, «ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ» (Ἰω. α´ 12). Ὁ δὲ θεῖος Παῦλος γράφων πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς λέγει: «Πάντες υἱοὶ Θεοῦ ἐστε διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Γαλάτ. Γ´ 26).

5) Ἡ κληρονομία τῆς αἰωνίον βασιλείας. Διὰ τῆς πίστεως γίνεται ὁ Χριστιανὸς κληρονόμος τῆς αἰωνίου βασιλείας καὶ μακαριότητος. «Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, μᾶς βεβαιοῖ ὁ θεάνθρωπος Ἰησοῦς, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν (ἤτοι ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸν κόσμον καὶ παρέδωκεν εἰς θάνατον), ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ᾽ ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον» (Ἰω. γ´ 16). Καὶ ἀλλαχοῦ λέγει ὁ Κύριος· «Τοῦτό ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ» (Ἰω. στ´ 40).

6) Ἡ αὐταπάρνησις. Ἕτερος καρπὸς τῆς πίστεως εἶνε ἡ αὐταπάρνησις. Διὰ τῆς πίστεως δηλονότι εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ, ὅπως μὴ ἁμαρτήσῃ ὁ ἄνθρωπος, ἀπαρνεῖται πᾶσαν δόξαν καὶ πάσος τὰς ἐφαμάρτους κοσμικὰς ἀπολαύσεις, καὶ προτιμᾷ τὴν στέρησιν καὶ κακουχίαν. Τοῦτο βεβαιῶν καὶ ὁ θεῖος Παῦλος ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Μωϋσέως λέγει ὅτι, ἀφοῦ ἔγινε μέγας, σοφὸς καὶ ἔνδοξος, ἕνεκα τῆς πίστεως ἣν εἶχεν, ἔδειξε πᾶσαν αὐταπάρνησιν. Διότι ὅπως ἀποφύγῃ τὴν ἁμαρτίαν, ἥτις ἐπεκράτει εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Φαραῶ, ἔνθα καὶ αὐτὸς εἶχεν ἀνατραφῆ, ἐπροτίμησε νὰ ἀφήσῃ πᾶσαν τὴν δόξαν καὶ πάσας τὰς ἐφημέρους καὶ ἐφαμάρτους βασιλικὰς ἀπολαύσεις, καθὼς καὶ τὸ νὰ λέγηται υἱὸς τῆς θυγατρὸς τοῦ Φαραώ, καὶ νὰ ὑπάγῃ νὰ συγκακουχῆται καὶ νὰ συμπάσχῃ μὲ τὸν πιστὸν τοῦ Θεοῦ λαόν, τοὺς ὁμοεθνεῖς του Ἑβραίους. «Πίστει, λέγει, Μωσῆς μέγας γενόμενος, ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς θυγατρὸς Φαραώ, μᾶλλον ἑλόμενος συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ, ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν» (Ἑβρ. Ια´ 24-25).

7) Ἡ κατόρθωσις ἔργων ὑπερανθρώπων. Διὰ τῆς πίστεως ἀκόμη ὁ Χριστιανὸς ἐκτελεῖ καὶ κατορθώνει, ὅταν παρίσταται ἀνάγκη, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶνε ὅλως ἀδύνατα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην δύναμιν. Τοῦτο ἐβεβαίωσαν πλεῖστοι ὅσοι ἅγιοι ἄνδρες, οἵτινες ἕνεκα τῆς θερμῆς πίστεώς τῶν ἐποίησαν ἀναρίθμητα θαύματα, ὅτε παρίστατο ἀνάγκη τῆς ἐκτελέσεως τούτων.

8) Ἡ ἀνδρεία, ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ παραμυθία. Διὰ τῆς πίστεως ὁ Χριστιανὸς γίνεται ἀνδρεῖος, καρτερικὸς καὶ ὑπομονητικὸς εἰς πάσας τὰς ἐν τῷ βίῳ παρουσιαζομένας πολυειδεῖς θλίψεις καὶ στενοχωρίας, καθὼς καὶ εἰς τὰς ἀσθενείας καὶ ἐνδείας καὶ θανάτους. Ἅμα δὲ καὶ ἀναδεικνύεται νικητὴς καὶ τῶν ἐπερχομένων ἑκάστοτε πειρασμῶν, ὅσον δυνατοὶ καὶ ἂν εἶνε οὗτοι, καὶ ὑπερπηδᾷ τοιουτοτρόπως πάντα τὰ ἐν τῇ κατορθώσει τῆς ἀρετῆς παρουσιαζόμενα προσκόμματα. Διὰ τῆς πίστεως εὑρίσκει ἐν γένει ἀνακούφισιν καὶ παρηγορίαν εἰς πάσας ἀνεξαιρέτως τὰς ἐν αὐτῷ παρουσιαζομένας λύπας, ὁποθενδήποτε καὶ ἂν προέρχονται αὗται. Τὸ δὲ σπουδαιότερον, ὅτι καὶ ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ τῶν πειρασμῶν καὶ τῶν θλίψεων ὁ Χριστιανὸς ἕνεκα τῆς πίστεως εὑρίσκει οὐ μόνον ἀνακούφισιν καὶ παρηγορίαν, ἀλλὰ καὶ χαρὰν πολλάκις. Διότι ἡ πίστις εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ καὶ ἡ πεποίθησις τῆς κληρονομίας τῶν αἰωνίων τοῦ Θεοῦ ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα ἐπιφυλάσσονται διὰ τοὺς δοκιμαζομένους διὰ μέσου τῶν θλίψεων, ἐμπνέει διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ χαρὰν καὶ εὐχαρίστησιν ἐν τῇ ψυχῇ του. Τὴν χαρὰν ταύτην τὴν ἠσθάνθησαν ἐν ταῖς θλίψεσιν οἱ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι, οἵτινες καὶ μᾶς βεβαιοῦν περὶ τούτου.

9) Ἡ ἐπιτυχία τοῦ προορισμοῦ. Διὰ τῆς πίστεως ἀκόμη ὁ ἄνθρωπος ἐπιτυγχάνει τοῦ προορισμοῦ τον. Διότι δι᾽ αὐτῆς προάγεται πνευματικῶς, καταρτίζεται καὶ τελειοποιεῖται καὶ γίνεται εὐάρεστος κατὰ πάντα εἰς τὸν Θεόν, καὶ καθίσταται κληρονόμος τῆς αἰωνίου αὐτοῦ βασιλείας. Ἐνῶ χωρὶς τῆς πίστεως ἀδύνατον εἶνε νὰ εὐαρεστήσῃ· «χωρὶς δὲ πίστεως, ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι τῷ Θεῷ», λέγει ὁ θεῖος Παῦλος εἰς τὸ ἑνδέκατον κεφάλαιον τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς. Εἰς ὁλόκληρον μάλιστα τὸ κεφάλαιον τοῦτο ὁ μέγας τοῦ Κυρίου Ἀπόστολος βεβαιοῖ, ὅτι οἱ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι ἐξήσκησαν τὴν ἀρετήν, ἐμεγαλούργησαν καὶ εὐηρέστησαν εἰς τὸν Θεὸν δυνάμει τῆς πίστεως ἣν εἶχον.

63. ΚΑΡΠΟΣ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΕΙΝΕ ΚΑΙ Η ΝΙΚΗ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΕΧΘΡΩΝ, ΤΗΣ ΣΑΡΚΟΣ, ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ, ΤΟΥ ΔΙΑΒΟΛΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

10) Διὰ τῆς πίστεως ὁ Χριστιανὸς νικᾷ τοὺς τέσσαρας ἰσχυροὺς καὶ φοβεροὺς ἐχθρούς, τὴν σάρκα, τὸν κόσμον, τὸν διάβολον καὶ τὸν θάνατον, εἰς τοὺς ὁποίους ἐχθροὺς ὑπέκυψε καὶ ὑπεδουλώθη ἡ ἀνθρωπότης μετὰ τὴν ἁμαρτίαν τῶν πρωτοπλάστων. Οὐδεὶς δὲ ἄνθρωπος δύναται νὰ ἀπαλλαγῇ καὶ νὰ ἐλευθερωθῇ ἐκ τῆς δουλείας καὶ τυραννίας αὐτῶν, εἰμὴ μόνον ἐκεῖνος, ὅστις ἐγκαρδίως καὶ ἀδιστάκτως πιστεύσῃ εἰς τὸν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὑπακούσῃ εἰς τοὺς λόγους του. Μόνος οὗτος διὰ τῆς πίστεως νικᾷ τὴν σάρκα, τὸν κόσμον, τὸν διάβολον καὶ τὸν θάνατον. Διότι ὁ Χριστός, πρὸς τὸν ὁποῖον πιστεύει καὶ ὑπακούει, διατελέσας ἀπολύτως ἅγιος καὶ ἄμωμος κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα, καὶ νικήσας κατὰ κράτος τὸν κόσμον καὶ τὸν διάβολον, εἶχε δικαίωμα νὰ ζῇ, μὴ ὑπαγόμενος εἰς τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου, ὡς οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, οἵτινες ἕνεκα τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ἦσαν καταδεδικασμένοι εἰς τὸν θάνατον. Ἐν τούτοις ὁ Χριστὸς ἐθανατώθη ὅλως ἀδίκως δι᾽ ὀδυνηροῦ καὶ ἐπονειδίστου σταυρικοῦ θανάτου. Διὰ τὸν ἄδικον δὲ τοῦτον θάνατον, ὃν ἀδίκως ὑπέστη, τῇ παντοδυνάμῳ δεξιᾷ τῆς θεότητος, ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, πατήσας τὸν θάνατον, καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ οὐρανίου Πατρός, κατὰ λόγον δικαιοσύνης, ὡς ἱκανοποίησιν τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ χορηγῇ τὴν αἰωνίαν ζωὴν εἰς τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτόν. Νὰ παρέχῃ δὲ καὶ χάριν εἰς αὐτοὺς καὶ δύναμιν ἐν τῷ κατὰ τῆς

ἁμαρτίας ἀγῶνι, ὅπως ἀναδεικνύωνται καὶ οὗτοι νικηταὶ τῆς σαρκός, τοῦ κόσμου, τοῦ διαβόλου, καὶ ἀνώτεροι τοῦ φόβου τοῦ σωματικοῦ θανάτου.

Παρέχει λοιπὸν ὁ Χριστὸς χάριν καὶ δύναμιν εἰς τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν, ὅπως νικᾷ οὗτος τὴν σάρκα, πάσας δηλαδὴ τὰς ἀτόπους καὶ ἐφαμάρτους τάσεις, κλίσεις καὶ ροπὰς αὐτῆς, καὶ πάντα ἐν γένει τὰ πάθη τῆς σαρκός, τὰ ὁποῖα παρεμποδίζουν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ νὰ ὑπακούῃ εἰς τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου πρὸς σωτηρίαν ἑαυτοῦ.

Παρέχει χάριν καὶ δύναμιν εἰς τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν, ὅπως νικᾷ οὗτος τὸν κόσμον, ἤτοι τὴν ἁμαρτίαν ἐν γένει τοῦ κόσμου, πάντα τὰ θέλγητρα καὶ φόβητρα αὐτοῦ καὶ ἅπαν τὸ ἀπατηλόν του καὶ μένῃ ἀμόλυντος ἐξ αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης αὐτὸ τοῦτο βεβαιῶν λέγει: «Τίς ἐστιν ὁ νικῶν τὸν κόσμον, εἰμὴ ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ;» (Α΄ Ἰωάν. Ε΄ 5).

Ἐπίσης ὁ Χριστὸς ὁπλίζει διὰ τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως τὸν εἰς αὐτὸν πιστεύοντα, καὶ ἀναδεικνύεται καὶ οὗτος νικητὴς τοῦ διαβόλου. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν ὀλίγον πρὸ τοῦ πάθους αὐτοῦ: «Νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω» (Ἰωάν. ιβ΄ 31). Ἤτοι τώρα, ὁπότε ὁ διὰ τῆς ἁμαρτίας ἐξουσιάζων τὸν κόσμον Σατανᾶς θὰ μὲ θανατώσῃ ἀδίκως διὰ τῶν ὀργάνων του ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρόν, θὰ ἀναλάβω τὰς ἁμαρτίας πάντων ἐκείνων, οἵτινες θὰ πιστεύσωσιν εἰς τὸ ὄνομά μου, καὶ θὰ ἐκδιώξω αὐτὸν ἀπ᾽ αὐτούς, ἀφαιρῶν τὴν ἐπ᾽ αὐτῶν ἐξουσίαν αὐτοῦ καὶ δύναμιν, καὶ θὰ ἀναδεικνύω αὐτοὺς ἰσχυροτέρους αὐτοῦ.

Ἀκόμη διὰ τοῦ θανάτου του ὁ Χριστὸς παρέχει εἰς τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτὸν δύναμιν καὶ φρόνημα γενναῖον καὶ μέγα, ὅπως ἵστανται ἄφοβοι καὶ ἀπτόητοι ἀπέναντι τοῦ θανάτου. Ἔχουσι φρόνημα μέγα καὶ γενναῖον οἱ πιστεύοντες εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἀψηφοῦν τὸν θάνατον, ὅταν τὸ πρὸς τὸν Θεὸν καθῆκον ὑπαγορεύῃ εἰς αὐτοὺς τοῦτον, διότι ἔχουσι τὴν πεποίθησιν καὶ τὴν βεβαιότητα, ὅτι ὁ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ καθήκοντος θάνατος μεταβιβάζει αὐτοὺς εἰς κρείττονα καὶ μακαρίαν ζωήν, καὶ ὅτι ὁ Χριστός, ὅστις ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν, θὰ ἀναστήσῃ καὶ αὐτοὺς καὶ θὰ τιμήσῃ καὶ θὰ δοξάσῃ πλησίον Του διὰ δόξης αἰωνίου.

64. ΚΑΡΠΟΣ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΕΙΝΕ ΚΑΙ Η ΠΕΠΟΙΘΗΣΙΣ ΟΤΙ Ο ΘΕΟΣ ΦΡΟΝΤΙΖΕΙ ΚΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΝ ΤΩ ΚΟΣΜΩ ΤΟΥΤΩ ΣΥΝΤΗΡΗΣΙΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ

11) Διὰ τῆς πίστεως τέλος ὁ Χριστιανὸς ἔχει πεποίθησιν καὶ διὰ τὴν συντήρησιν τῆς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ζωῆς του καὶ εἰρηνεύει, χωρὶς ποτὲ νὰ ἀδημονῆ καὶ νὰ στενοχωρῆται, πῶς θὰ συντηρηθῇ καὶ θὰ ζήσῃ κατὰ τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς του. Στηρίζει δὲ τὴν ἀληθινὴν ταύτην ἐλπίδα του εἰς τὴν πατρικὴν καὶ πάνσοφον τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν, εἰς τὴν ὁποίαν πιστεύει ἀδιστάκτως, ὅτι δὲν θὰ ἐγκαταλείψῃ οὐδὲ θὰ ἀφήσῃ αὐτὸν ποτὲ νὰ στερηθῇ καὶ νὰ πεινάσῃ.

Τὴν πεποίθησιν ταύτην ἐμβάλλουσιν εἰς τὴν ψυχήν του οἱ λόγοι τῆς Ἁγίας Γραφῆς: «Ἐμβλέψατε, λέγει ὁ Χριστός, εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν;» (Ματθ. στ΄ 26). Ἡ ἔννοια τῶν λόγων τούτων τοῦ Κυρίου εἶνε ἡ ἑξῆς; Ἐὰν ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ προνοῆ περὶ τῆς διατροφῆς καὶ συντηρήσεως τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, δὲν θὰ προνοήσῃ καὶ δὲν θὰ φροντίσῃ ἀσυγκρίτῳ λόγῳ περισσότερον διὰ σᾶς, τοὺς ὁποίους ἔπλασε κατ᾽ εἰκόνα του καὶ σᾶς προώρισεν ἵνα γίνητε τέκνα του καὶ κληρονόμοι τῆς βασιλείας του τῆς αἰωνίου;

Καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Γραφῆς λέγει αὐτὸς ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον: Δὲν θέλω σὲ ἀφήσει ποτὲ ἀπροστάτευτον καὶ ἀβοήθητον, οὐδὲ θέλω σὲ ἐγκαταλείψει, ἀλλὰ πάντοτε θὰ προνοῶ καὶ θὰ φροντίζω περὶ σοῦ. Αὐτὸς ὁ Θεὸς εἶπε, λέγει ὁ Παῦλος: «Οὐ μή σε ἀνῶ, οὐδ᾽ οὐ μή σε ἐγκαταλίπω» (Ἑβρ. ιγ΄ 5). Καὶ ὁ ἀπόστολος Πέτρος γράφων ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ πρός τοὺς Χριστιανοὺς λέγει: Ὅλην σας τὴν φροντίδα καὶ τὴν μέριμναν ἀναθέσατε εἰς τὸν Θεόν, διότι αὐτὸς φροντίζει περὶ ὑμῶν. «Πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιρρίψαντες ἐπ᾽ αὐτόν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν» (Α΄ Πέτρ. Ε΄ 7).

Καὶ ὁ Χριστὸς πάλιν μᾶς παραγγέλλει, ἵνα μὴ στενοχωρούμεθα, μηδὲ νὰ ἀνησυχῶμεν συλλογιζόμενοι τί θὰ φάγωμεν, ἢ τί θὰ πίωμεν, ἢ τί θὰ ἐνδυθῶμεν, διότι μὲ ἀνήσυχον, λέγει, καὶ ἀπελπιστικὴν μέριμναν ἐπιζητοῦν πάντα ταῦτα οἱ ἐθνικοί, οἱ ὁποῖοι ἀγνοοῦν τὸν Θεόν. Σεῖς ὅμως, προσθέτει, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ στενοχωρῆτε καὶ νὰ βασανίζετε τὰς ψυχάς σας μὲ μερίμνας ἀνησύχους περὶ τῶν τροφῶν καὶ τῶν ἐνδυμάτων, διότι γνωρίζει ὁ Πατήρ σας ὁ οὐράνιος ὅτι ἔχετε τούτων ἁπάντων ἀνάγκην, καὶ δὲν θὰ σᾶς ἀφήσῃ ποτὲ νὰ στερηθῆτε. Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον ὀφείλετε νὰ πράττετε σεῖς, οἵτινες ἔχετε Πατέρα τὸν Θεόν, ὅστις φροντίζει περὶ ὑμῶν, εἶνε τοῦτο; Νὰ ζητῆτε κατὰ πρῶτον καὶ νὰ προσπαθῆτε ὅπως ἐπικρατήσῃ εἰς τὰς ψυχάς σας καὶ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ, διὰ τῶν ὁποίων βασιλεύει ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἀπολαύσητε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Καὶ τότε ὁ Θεὸς μαζῆ μὲ τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν σας, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ προτιμᾶτε πάντοτε, θὰ χορηγήσῃ καὶ πάντα ὅσα εἶναι χρήσιμα διὰ τὴν συντήρησιν τῆς σωματικῆς ζωῆς σας. Ἰδοὺ αὐτοὶ οἱ λόγοι του. «Μὴ μεριμνήσητε, λέγοντες, τί φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν, ἢ τί περιβαλώμεθα; πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων. Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν» (Ματθ. στ΄ 31-33).

65. ΣΥΜΦΕΡΟΝ ΜΕΓΑ ΕΧΟΜΕΝ ΙΝΑ ΑΠΟΚΤΗΣΩΜΕΝ ΤΗΝ ΑΡΕΤΗΝ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Ἡ πίστις λοιπὸν εἶνε ἀρετὴ μεγάλη, εἶνε δύναμις ὑψίστη. Εἶνε ἡ γενέτειρα τῶν μεγάλων τοῦ Θεοῦ ἀνδρῶν καὶ τῶν μεγάλων ἀγαθῶν ἔργων. Εἶνε δύναμις, δι᾽ ἧς ὁ Χριστιανὸς πολεμεῖ καὶ ἀποφεύγει τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἐργάζεται καὶ κατορθώνει πᾶσαν ἀρετήν. Εἶνε ἀρετὴ δι᾽ ἧς ὁ ἄνθρωπος εὐαρεστεῖ εἰς τὸν Θεὸν καὶ δικαιοῦται καὶ υἱοθετεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κατὰ χάριν καὶ χαίρει τὴν ἐν Κυρίῳ χαρὰν καὶ προάγεται καὶ τελειοῦται καὶ καθίσταται ἄξιος τῆς αἰωνίου τοῦ Θεοῦ βασιλείας καὶ μακαριότητος.

Μέγα λοιπὸν καὶ ὕψιστον καὶ αἰώνιον συμφέρον ἔχομεν πάντες, ἵνα ἀποκτήσωμεν τὴν ἀληθῆ καὶ ζῶσαν πίστιν, δι᾽ ἧς καὶ μόνης θὰ κατασταθῶμεν αἰωνίως εὐτυχεῖς καὶ μακάριοι. Καὶ ἐπειδὴ ἡ αἰτία καὶ ἡ πηγὴ τοῦ ὑψίστου τούτου ἀγαθοῦ τῆς πίστεως, ὡς καὶ παντὸς ἄλλου ἀγαθοῦ, εἶνε ὁ Θεός, διὰ τοῦτο ἂς ζητῶμεν πρῶτον ταύτην μὲ ὅλην μας τὴν καρδίαν παρὰ τοῦ παναγάθου Θεοῦ, ὅπως ἐμβάλῃ καὶ στερεώσῃ ταύτην ἐντὸς τῶν ψυχῶν μας. Ἔπειτα δὲ ἂς μελετῶμεν μετὰ προσοχῆς καὶ τὰ θεῖα του λόγια, δι᾽ ὧν φωτίζεται καὶ βεβαιοῦται πᾶσα ψυχή, ἥτις ζητεῖ ἐν ἀληθείᾳ τὴν σωτηρίαν τῆς. Καὶ ὅταν τοιουτοτρόπως πράττωμεν, ἂς ἔχωμεν πλήρη τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὁ Κύριος ἐξάπαντος θὰ μᾶς χαρίσῃ τὴν στερεὰν καὶ ἀκλόνητον καὶ ζῶσαν πίστιν. Οὕτω δὲ θὰ εἴμεθα ἀληθῶς οὐ μόνον ἐν τῷ αἰωνίῳ μέλλοντι εὐδαίμονες καὶ μακάριοι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ θὰ εἴμεθα εὐτυχεῖς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄: ΑΙ ΘΛΙΨΕΙΣ

66. Ο ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ ΕΙΝΕ ΒΙΟΣ ΘΛΙΨΕΩΝ

Ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ ζητήματος τῆς πίστεως εἴδομεν, ὅτι δι᾽ αὐτῆς ὁ Χριστιανὸς γίνεται ἀνδρεῖος, καρτερικὸς καὶ ὑπομονητικὸς εἰς τὰς ἐν τῷ βίῳ θλίψεις καὶ στενοχωρίας. Ἐπειδὴ δὲ πᾶς ἄνθρωπος ἀνεξαιρέτως πολλὰς καὶ ποικίλας θλίψεις ἀπαντᾷ καὶ δοκιμάζει ἐν τῷ βίῳ αὑτοῦ, διὰ τοῦτο εἶνε ἀνάγκη εἰδικῶς καὶ ἐν ἐκτάσει νὰ ὁμιλήσωμεν καὶ περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ζητήματος.

Λέγομεν λοιπόν, ὅτι αἱ θλίψεις καὶ αἱ στενοχωρίαι ἤρχισαν ἀφ᾽ ἧς ἐποχῆς ἡ ἁμαρτία ἔλαβε χώραν εἰς τοὺς πρωτοπλάστους, καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ ὑφίστανται μέχρι σήμερον καὶ θὰ ἐξακολουθῶσιν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὑφιστάμεναι.

Εἶνε δὲ αἱ θλίψεις πολλῶν καὶ διαφόρων εἰδῶν. Ἔρχονται θλίψεις ἐκ θανάτου οἰκείων, πατρός ἢ μητρός, ἢ συζύγου, ἢ τέκνων, ἢ ἀδελφῶν, ἤ ἐκ θανάτου ἄλλων στενῶν συγγενῶν, προστατῶν καὶ φίλων. Ἔρχονται θλίψεις ἐξ ἀσθενειῶν, ἐξ ὧν ὑποφέρει τις, εἴτε διότι πάσχει ὁ ἴδιος, εἴτε διότι πτάσχουν οἱ οἰκεῖοι αὐτοῦ. Ἔρχονται θλίψεις ἐκ πτωχείας καὶ στερήσεων, ἐκ ζημιῶν, ἐξ ἀδικιῶν, ἐκ διαβολῶν καὶ συκοφαντιῶν, ἐξ ὕβρεων καὶ περιφρονήσεων, ἐκ κατατρεγμῶν καὶ διωγμῶν καὶ ἐκ διαφόρων ἐπιβουλῶν καὶ κακώσεων. Ἔρχονται θλίψεις ἐξ ἐχθρῶν. Ἔρχονται ἐκ τῶν ξένων, ἐκ τῶν οἰκείων, ἐκ τῆς συζύγου, ἐκ τῶν τέκνων, ἐκ τῶν ἀδελφῶν, ἔρχονται πολλάκις καὶ ἐκ τῶν γονέων, ἔρχονται καὶ ἐξ ἐκείνων, οὓς εὐηργέτησέ τις.

Ἔκ τῶν διαφόρων τούτων θλίψεων πάσχει ὅλος ὁ κόσμος· καὶ δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς, ὅστις νὰ μὴ ἐδοκίμασεν, ἤ νὰ μὴ δοκιμάζῃ, ἤ νὰ μὴ δοκιμάσῃ στενοχωρίας καὶ λύπας ἐκ τῶν θλίψεων. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστός, μέλλων νὰ ἀπέλθῃ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ἔλεγεν εἰς τοὺς μαθητάς Του· «Ἔν τῷ κόσμῳ τούτῳ θλῖψιν ἕξετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον» (Ἰω. ιστ΄ 33). Τουτέστιν, ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ μένοντες, θὰ ἀπαντήσετε καὶ θὰ ἔχετε θλίψεις· ἀλλ᾽ ἔχετε θάρρος καὶ μεγαλοψυχεῖτε, διότι ἐγώ, θλιβεὶς ἐκ τοῦ κόσμου, ἐνίκησα τὸν κόσμον καὶ τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῦ. Ὡς ἐκ τούτου καὶ πᾶς ὅστις πιστεύει καὶ ἐλπίζει εἰς ἐμέ, θὰ ἀναδεικνύεται καὶ αὐτὸς διὰ τῆς χάριτος καὶ δυνάμεώς μου νικητὴς τοῦ κόσμου, τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ καὶ τῶν θλίψεων. Καὶ ὁ θεῖος Παῦλος κηρύττων τὸ Εὐαγγέλιον, ἔλεγεν εἰς τοὺς πιστεύοντας εἰς τὸν Χριστόν: «Διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (Πράξ. ιδ΄ 22). Ἤτοι ἡ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ζωή μας εἶνε τοιαύτη, ὥστε νὰ μὴ δυνάμεθα δι᾽ ἄλλου μέσου νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, παρὰ διὰ τοῦ μέσου πολλῶν θλίψεων. Καὶ ἀλλαχοῦ ἡ Ἁγία Γραφὴ βεβαιοῦσα, ὅτι ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς εἶνε βίος δοκιμασίας, λέγει· «οὐχὶ πειρατήριόν ἐστιν ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς;» (Ἰὼβ ζ΄ 1).

67. ΠΟΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΧΕΙ Η ΑΓΝΟΙΑ ΤΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ ΤΩΝ ΘΛΙΨΕΩΝ

Πολλοὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων, ἐκτὸς τῆς στενοχωρίας καὶ τῆς λύπης, ἥτις προέρχεται φυσικὰ ἐκ τῆς ἐπερχομένης θλίψεως, ἐπιπροσθέτουν καὶ μεγάλως ἐπαυξάνουν τὴν στενοχωρίαν καὶ λύπην τῶν ταύτην σκεπτόμενοι καὶ συλλογιζόμενοι ἐν ἀδημονίᾳ καὶ ταραχῇ, διατί νὰ ἔχουν θλίψεις. Ἡ ἐκ τοῦ τοιούτου συλλογισμοῦ πρόσθετος στενοχωρία καὶ λύπη εἶνε εἰς πολλοὺς πολὺ μεγάλη καὶ βασανιστική. Ἕνεκα δὲ τούτου ὄχι μόνον μεγάλως οὗτοι ὑποφέρουν καὶ βασανίζονται ἐκ τῶν θλίψεων, ἀλλὰ καὶ οὐδεμίαν πνευματικὴν ὠφέλειαν λαμβάνουσιν ἐξ αὐτῶν. Τὸ δὲ σπουδαιότερον πάντων εἶνε, ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων τούτων καὶ ποικιλοτρόπως ἁμαρτάνουσι, γινόμενοι παραβάται τοῦ θείου νόμου. Ἄλλοι δὲ περιπίπτουσι καὶ εἰς τὸ ἁμάρτημα τοῦ γογγυσμοῦ κατὰ τῆς θείας προνοίας λέγοντες, διατί νὰ ἀφίνῃ αὐτοὺς ὁ Θεὸς νὰ πάσχωσι καὶ νὰ ὑποφέρωσιν ἐκ τῶν θλίψεων.

Ἐπειδὴ δὲ αἰτία καὶ τῆς μεγάλης ἐπιπροσθέτου αὐτῶν στενοχωρίας καὶ λύπης, καὶ τῆς παραβάσεως τοῦ θείου νόμου, καὶ τοῦ μεγάλου ἁμαρτήματος τοῦ γογγυσμοῦ κατὰ τῆς θείας προνοίας, εἶνε, ἡ μεγάλη ἄγνοια, τὴν ὁποίαν οὗτοι ἔχουν περὶ τῆς ἐκ τῶν θλίψεων προερχομένης ὠφελείας, διὰ τοῦτο εἶνε ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν τοὺς λόγους, ἂν ὄχι ὅλους, ἀλλὰ τοὺς κυριωτέρους ἐξ αὐτῶν, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς εἰς ἡμᾶς τὰς θλίψεις. Ἐκ τῆς γνώσεως δὲ τῶν λόγων τούτων θὰ ἐννοῇ πᾶς τις καὶ θὰ πείθεται ὅτι, ἐὰν ὁ Θεὸς ἐπιτρέπῃ τὰς θλίψεις, ἐπιτρέπει ταύτας οὐχὶ πρὸς ζημίαν καὶ βλάβην, ἀλλὰ πρὸς μεγάλην καὶ αἰώνιον ἡμῶν ὠφέλειαν.

68. ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΕΝΕΚΑ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΕΠΙΤΡΕΠΕΙ Ο ΘΕΟΣ ΤΑΣ ΘΛΙΨΕΙΣ

1) Ἡ δοκιμασία τῆς ἐλευθέρας θελήσεως. Λέγομεν λοιπὸν κατὰ πρῶτον ὅτι ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει τὰς θλίψεις, ὅπως διὰ τῆς ἐναντιότητος καὶ πιέσεως, τὴν ὁποίαν ἐπιφέρουν αὗται, δοκιμασθῇ ἡ ἐλευθέρα θέλησις τοῦ ἀνθρώπου, καὶ δειχθῇ ἐμπράκτως διὰ τῆς καρτερίας καὶ ἐμμονῆς, τὴν ὁποίαν θὰ δείξῃ οὗτος ἐν ταῖς θλίψεσιν, ἡ πρὸς τὸν Θεὸν πειθαρχία αὐτοῦ καὶ ὑπακοή. Διὰ τοῦτο βλέπομεν, ὅτι καὶ πάντες οἱ ἅγιοι διὰ τῆς δοκιμασίας τῶν θλίψεων διῆλθον τὸν βίον των. Περὶ τούτου δὲ μᾶς βεβαιοῖ καὶ τὸ βιβλίον τῆς Σοφίας, λέγον ὅτι, καθὼς ὁ χρυσοχόος δοκιμάζει τὸν χρυσὸν ἐν τῷ χωνευτηρίῳ οὕτω καὶ ὁ Θεὸς διὰ τῶν θλίψεων ἐπαίδευσε καὶ ἐδοκίμασε τοὺς ἐναρέτους καὶ δικαίους ἀνθρώπους. «Ὡς χρυσόν, λέγει, ἐν χωνευτηρίῳ

ἐδοκίμασεν αὖτούς» (Σοφ. Σολ. γ΄ 6). Δι᾿ αὐτὸν τὸν λόγον, ὅπως δοκιμασθῇ δηλονότι ἡ ἐλευθέρα θέλησις τοῦ ἀνθρώπου, ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς καὶ τὴν ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐπήρειαν, καθὼς καὶ ἄλλους πειρασμούς. Ἡ δὲ ἐκ τῆς δοκιμασίας ταύτης πνευματικὴ ὠφέλεια εἶνε ὠφέλεια ὑψίστη καὶ αἰώνιος. Διότι γυμνάζει καὶ στερεοῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ ἀγαθόν, καὶ ποιεῖ αὐτὸν μακάριον διαμένοντα αἰωνίως πλησίον τοῦ Θεοῦ, παρὰ τοῦ ὁποίου θὰ λάβῃ τὸν στέφανον τῆς αἰωνίου ζωῆς, καθὼς μᾶς βεβαιοῖ αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, λέγων «Μακάριος ἀνήρ, ὃς ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι δόκιμος γενόμενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ Κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν» (Ἰακ. Α΄ 12).

2) Ἡ μετάνοια. Ἐπιτρέπει πολλάκις ὁ Θεὸς τὰς θλίψεις διὰ τὰς ἁμαρτίας μας, ὅπως συναϊσθανόμενοι αὐτὰς δείξωμεν εἰλικρινῆ καὶ τελείαν μετάνοιαν. Ἐπειδὴ ἄνευ θλίψεων οὔτε εἰς συναίσθησιν τῶν ἁμαρτιῶν μας ἐρχόμεθα εὐκόλως, οὔτε τὸ βάρος τῶν ἁμαρτημάτων μας δυνάμεθα, ὡς πρέπει, νὰ ἐννοήσωμεν, διὰ νὰ καταφύγωμεν εἰς τὸν Θεόν. Διὸ καὶ ὁ προφήτης λέγει: «Κύριε, ἐν θλίψει ἐμνήσθημέν σου» (Ἡσ. κστ΄ 16). Περὶ τούτου ἔχομεν καὶ τὸν Δαβὶδ ὡς παράδειγμα, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔπεμψεν ὁ Θεὸς μετὰ τὴν ἁμαρτίαν του πολλὰς καὶ μεγάλας θλίψεις, ἕνεκα τῶν ὁποίων βαθύτερον συναισθανόμενος τὴν ἐνοχήν του καὶ τὸ βάρος τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ κατέφευγε μὲ μεγαλυτέραν θερμότητα καὶ ταπείνωσιν πρὸς τὸν Θεὸν ζητῶν τὸ ἔλεός του. Ἑπομένως, ἐὰν ἐπιτρέπῃ ὁ Θεὸς τὰς θλίψεις διὰ τὰς ἁμαρτίας μας, πρὸς μεγάλην πνευματικὴν ἡμῶν ὠφέλειαν ἐπιτρέπει αὐτάς.

3) Ἡ ταπεινοφροσύνη. Ἐπιτρέπει ἐνίοτε τὰς θλίψεις ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον διὰ νὰ ἔχῃ πάντοτε φρόνημα ἀληθὲς καὶ ταπεινὸν περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, ὅπως μὴ ὑπερηφανευθῇ καὶ ἁμαρτήσῃ. Τοῦτο τὸ βεβαιούμεθα, ἐκτὸς ἄλλων, καὶ ἐκ τῆς θλίψεως, τὴν ὁποίαν ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς καὶ εἰς τὸν ἀπόστολον Παῦλον, διὰ νὰ μὴ ὑπεραίρεται ἕνεκα τῶν μεγάλων τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν ἀποκαλύψεων. Ἰδοὺ πῶς περὶ τούτου ἐκφράζεται αὐτὸς ὁ ἴδιος· «Καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος Σατᾶν, ἵνα μὲ κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι» (Β΄ Κορ. ιβ΄ 7). Καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν λοιπὸν τοῦ νὰ ἔχωμεν ταπεινὸν φρόνημα περὶ τοῦ ἑαυτοῦ μας ἐπιτρέπων ὁ Θεὸς τὰς θλίψεις, μεγάλως εὐεργετεῖ ἡμᾶς,

4) Ἡ συμπάθεια πρὸς τοὺς πάσχοντας. Ἐπιτρέπει ἔτι ὁ Θεὸς τὰς θλίψεις, ἵνα δι᾿ αὐτῶν γινώμεθα συμπαθεῖς καὶ πρὸς τοὺς ὁπωσδήποτε πάσχοντας. Διότι εἶνε πολὺ δύσκολον ὁ ἄνθρωπος, ὅταν εὑρίσκεται πάντοτε εἰς ἄνεσιν καὶ χαράν, ἐλεύθερος πάσης λύπης καὶ θλίψεως, εἶνε πολὺ δύσκολον νὰ γίνεται συμπαθὴς πρὸς τοὺς θλιβομένους καὶ πάσχοντας· ὁπότε καὶ θὰ ἁμαρτάνῃ μεγάλως, διότι θὰ εἶνε ξένος τῆς συμπαθείας καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον. Καὶ δι᾿ αὐτὸν λοιπὸν ἀκόμη τὸν λόγον αἱ θλίψεις μεγάλως ὠφελοῦσιν ἡμᾶς.

5) Ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα. Ἐπιτρέπει πολλάκις τὰς θλίψεις ὁ Θεὸς καὶ εἰς τοὺς ἐναρέτους ἀνθρώπους, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ καρτερίας, τὴν ὁποίαν θὰ δείξωσιν οὗτοι, τιμήσῃ καὶ δοξάσῃ αὐτοὺς πολὺ περισσότερον, ἅμα δὲ καὶ καταστήσῃ αὐτοὺς παράδειγμα ἀρετῆς εἰς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους. Τοῦτο βλέπομεν ἀκριβῶς καὶ εἰς τὸν ἐνάρετον καὶ δίκαιον Ἰώβ, ὁ ὁποῖος ἐδοκίμα σε πολλὰς θλίψεις βασανιζόμενος ὑπὸ τοῦ πονηροῦ. Ἐπέτρεψε δὲ ὁ Θεὸς εἰς τὸν πονηρὸν νὰ πειράσῃ τὸν Ἰώβ, ὅπως διὰ τῆς καρτερίας καὶ ὑπομονῆς, τὴν ὁποίαν ἤθελε δείξει οὗτος ἐμπράκτως, δειχθῇ τελειότερον ἡ πρὸς τὸν Θεὸν τελεία αὐτοῦ πειθαρχία καὶ ὑπακοή, καὶ τοιουτοτρόπως τιμηθῇ καὶ δοξασθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ πολὺ μεγαλυτέρας τιμῆς καὶ δόξης. Βλέπομεν ἀκόμη τοῦτο καὶ εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους καὶ πάντας τοὺς ἁγίους ἄνδρας, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἐξασκήσει τῆς ὑπακοῆς τῶν εἰς τὸ θέλημα αὐτοῦ, νὰ δοκιμάζωσι καὶ νὰ ὑποφέρωσι διαφόρους θλίψεις καὶ πολλὰς ταλαιπωρίας καὶ ὕβρεις καὶ ὀνειδισμοὺς καὶ διωγμοὺς καὶ κακώσεις. Καὶ ἐπέτρεψε νὰ ὑποφέρωσιν οὗτοι πάντα ταῦτα, ὄχι ποτὲ διὰ νὰ βλαφθῶσιν, ἀλλὰ τοὐναντίον, διὰ νὰ κατασταθῶσιν αἰωνίως εὐτυχεῖς καὶ μακάριοι. Καὶ διὰ τοῦτο μακαρίζει αὐτοὺς ὁ Χριστός, λέγων: «Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης" ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»· καὶ «Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ρῆμα καθ᾿ ὑμῶν, ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ. Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Ματθ. ε΄ 10-12). Ἐπιτρέπων λοιπὸν ὁ Θεὸς τὰς θλίψεις καὶ πρὸς τὸν σκοτὸν τοῦ νὰ τιμήσῃ καὶ δοξάσῃ ἡμᾶς περισσότερον, πρὸς μεγίστην καὶ αἰώνιον ἡμῶν ὠφέλειαν ἐπιτρέπει ταύτας.

6) Ἡ φανέρωσις τῆς παντοδυναμίας τοῦ Θεοῦ. Ἐπιτρέπει ἔτι ἐνίοτε τὰς θλίψεις ὁ Θεός, διὰ νὰ δειχθῇ καὶ καταφανῇ ἡ παντοδυναμία καὶ μεγαλωσύνη του, καὶ ὠφεληθῶσι πνευματικῶς οἱ ἄνθρωποι, χωρίς, ἐννοεῖται, νὰ βλάπτεται ἐκ τούτου ὁ πάσχων, ἀλλὰ τοὐναντίον νὰ ὠφελῆται καὶ αὐτὸς ὠφέλειαν ὑψίστην. Τοῦτο βλέπομεν ὅτι ἐγένετο εἰς τὸν ἐκ γενετῆς τυφλὸν τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐπέτρεψε δηλαδὴ ὁ Θεὸς ἵνα γεννηθῇ τυφλός, διὰ νὰ χαρίσῃ εἰς αὐτὸν ὁ Χριστὸς τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν του, καὶ δειχθῇ ἡ παντοδυναμία του, καὶ πιστεύσωσι πολλοὶ εἰς τὸ ὄνομά Του, καὶ εὕρωσι τοιουτοτρόπως τὴν σωτηρίαν των. Ὁ δὲ πρότερον ἐκ γενετῆς τυφλὸς ὄχι μόνον δὲν ἐβλάβη ἐκ τῆς τυφλώσεώς του, ἀλλὰ τοὐναντίον, ἐκείνη ἐγένετο ἀφορμή, ὅπως, μαζῆ μὲ τὸ φῶς τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν του, λάβῃ καὶ τὸ φῶς τῆς ψυχῆς του, καὶ εὕρῃ τὴν αἰώνιον αὐτοῦ σωτηρίαν καὶ μακαριότητα. Ἡ ὠφέλειά του αὕτη δὲν ἔχει οὐδεμίαν σύγκρισιν πρὸς τὴν θλῖψιν, τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασεν ἐπὶ τινα χρόνον ἐκ τῆς στερήσεως τοῦ φωτός του, διότι αὕτη ἦτο προσωρινὴ καὶ παρῆλθεν, ἐνῶ ἡ ἐξ αὐτῆς ὠφέλειά του εἶνε ὠφέλεια ὑψίστη

καὶ ἀναφαίρετος εἰς τὸν αἰῶνα.

7) Διὰ νὰ μὴ προσκολλώμεθα εἰς τὸν κόσμον. Ἐπιτρέπει προσέτι ὁ Θεὸς τὰς θλίψεις εἰς ἡμᾶς, ἵνα δοκιμάζοντες ταύτας νοῶμεν καὶ αἰσθανώμεθα, ὅτι ἡ ἄνεσις, ἡ εὐτυχία, ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐφροσύνη τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶνε ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἀλλ᾽ εἶνε ἀλλαχοῦ. Ἐπιτρέπει τὰς θλίψεις διὰ νὰ μὴ προσκολλᾶται ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν κόσμον αὐτόν, νὰ μὴ προσκολλᾶται οὔτε εἰς ἀνθρώπους, οὔτε εἰς πράγματα καὶ χρήματα, οὔτε εἰς ἀξιώματα καὶ τιμὰς καὶ δόξας, οὔτε εἰς τὰς ἡδονὰς τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὴν μέλλουσαν αἰώνιον αὐτοῦ ζωήν, ἔνθα εἶνε ἡ ἀληθὴς εὐτυχία, ἡ χαρὰ καὶ ἡ μακαριότης. Ἄνευ δὲ τῶν θλίψεων δὲν εἶνε εὔκολον ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ εἶνε προσκεκολλημένος εἰς τὸν κόσμον τοῦτον. Καὶ δι᾽ αὐτὸν λοιπὸν τὸν λόγον τοῦ νὰ μὴ εἴμεθα προσκεκολλημένοι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐπιτρέπων ὁ Θεὸς τὰς θλίψεις εἰς ἡμᾶς, ἐπιτρέπει ταύτας, ὅπως μᾶς καταστήσῃ δι᾽ αὐτῶν αἰωνίως εὐτυχεῖς, εὐδαίμονας καὶ μακαρίους.

69. ΕΙΣ ΠΟΙΟΥΣ Ο ΘΕΟΣ ΕΠΙΤΡΕΠΕΙ ΘΛΙΨΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΙΜΩΡΙΑΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΝ ΕΙΝΕ ΤΟ ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΟΝ ΓΝΩΡΙΣΜΑ ΑΥΤΩΝ

Ἐκ τῶν ρηθέντων λόγων ἐννοεῖ πᾶς τις καλῶς, ὅτι ἐὰν ἐπιτρέπῃ ὁ Θεὸς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τὰς θλίψεις εἰς ἡμᾶς, ἐπιτρέπει ταύτας οὐχὶ πρὸς ζημίαν καὶ βλάβην ἡμῶν, ἀλλὰ πρὸς μεγάλην καὶ αἰώνιον ἡμῶν ὠφέλειαν. Ἐξαιρετικῶς δέ, θλίψεις πρὸς βλάβην καὶ τιμωρίαν ἐπιτρέπει πολλάκις ὁ Θεὸς μόνον εἰς ἀνθρώπους ἐγωϊστὰς καὶ πεπωρωμένους καὶ ὅλως ἀμετανοήτους καὶ ἀντιτασσομένους πεισματικῶς καὶ ὑπερηφάνως εἰς τὸ θέλημά του. Ἐπιτρέπει πολλάκις εἰς τοιούτους ἀνθρώπους θλίψεις ὁ Θεὸς οὐχὶ πρὸς πνευματικὴν αὐτῶν ὠφέλειαν (διότι αὐτοί, ἐξ ὑπερηφανείας καὶ ἐγωϊσμοῦ, ἀποκρούουσι καὶ δὲν δέχονται ταύτην), ἀλλὰ πρὸς τιμωρίαν αὐτῶν. Ἡ τιμωρία δὲ αὕτη εἶνε καὶ ἡ ἀρχὴ καὶ τὰ προοίμια τῆς ἐν τῷ μέλλοντι αἰωνίας αὐτῶν τιμωρίας καὶ βασάνου. Παράδειγμα τούτου ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔχομεν τὸν Φαραώ, ὅστις, ἐπειδὴ ἀντετάσσετο ἐξ ὑπερηφανείας καὶ πεισμοσύνης εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, κατεποντίσθη πανστρατιᾷ ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ οὐχὶ πρὸς ὠφέλειαν αὐτοῦ πνευματικήν, ἀλλὰ πρὸς τιμωρίαν ἥτις ἦτο τὸ προοίμιον τῆς ἐν τῷ μέλλοντι αἰωνίου αὐτοῦ κολάσεως.

Διακριτικὸν δὲ γνώρισμα τῶν θλίψεων, τὰς ὁποίας ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς οὐχὶ πρὸς πνευματικὴν ὠφέλειαν, ἀλλὰ πρὸς τιμωρίαν, εἰς τοὺς ἐγωϊστὰς καὶ πεπωρωμένους ἀνθρώπους, εἶνε τοῦτο: ὅτι εἰς τὰς θλίψεις, τὰς ὁποίας οὗτοι δοκιμάζουν, ὄχι μόνον δὲν μετανοοῦν καὶ δὲν ζητοῦν τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τοὐναντίον, σκληρύνονται καὶ γογγύζουν καὶ βλασφημοῦν τὸ ὑπερύμνητον καὶ ὑπεράγιον ὄνομα αὐτοῦ. Ἐνῶ ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς τὰς θλίψεις οὐχὶ πρὸς βλάβην των, ἀλλὰ πρὸς μεγάλην καὶ αἰώνιον αὐτῶν ὠφέλειαν, οὐδέποτε γογγύζουν καὶ βλασφημοῦν, οὐδὲ ἄλλως πως ἕνεκα τῶν θλίψεων ἁμαρτάνουν, ἀλλ᾽ ὑπομένουν δοξάζοντες τὸν Θεόν. Τοῦτο δέ, ἤτοι τὸ ὅτι ὑπομένουν καὶ δοξάζουν τὸν Θεὸν ἐν ταῖς θλίψεσιν αὐτῶν, εἶνε ἀσφαλὲς σημεῖον καὶ βεβαία ἀπόδειξις τοῦ ὅτι ὁ Θεὸς ἐξ ἀγάπης ἐπιτρέπει εἰς αὐτοὺς τὰς θλίψεις, ὅπως διορθώσῃ, καταρτίσῃ καὶ τελειοποιήσῃ αὐτοὺς πνευματικῶς. Διότι, ὡς εἴπομεν, αἱ θλίψεις εἶνε χρήσιμοι καὶ ἀναγκαιόταται διὰ τὸν καταρτισμὸν καὶ τὴν ἠθικὴν τελειοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου.

70. ΚΑΙ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΔΙΑ ΤΩΝ ΘΛΙΨΕΩΝ ΑΝΕΔΕΙΧΘΗ ΤΕΛΕΙΟΣ ΕΝ ΤΗ ΑΡΕΤΗ

Τὴν ἀναγκαιότητα τῶν θλίψεων καταλαμβάνει πᾶς τις ἔτι περισσότερον καὶ ἐκ τούτου: ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, καίτοι ἦτο ὁ μόνος ἅγιος, ὁ μόνος ἄμωμος, καὶ ὅλως ἀναμάρτητος, ἀνεδείχθη τέλειος ἐν τῇ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα Αὐτοῦ τελείᾳ ὑπακοῇ διὰ τῶν θλίψεων καὶ τῶν παθημάτων, τὰ ὁποῖα μετ᾽ ἄκρας καὶ τελείας ὑπομονῆς καὶ καρτερίας μέχρι τέλους ὡς ἄνθρωπος ὑπέμεινε. Διὰ τὴν ὑπακοὴν δὲ ταύτην ἣν ἔδειξεν ἐν ταῖς θλίψεσι καὶ τοῖς παθήμασιν Αὐτοῦ, ἀναδειχθεὶς τέλειος ἐν τῇ ἀρετῇ, ἐγένετο καὶ τὸ τέλειον παράδειγμα τῆς ἀρετῆς εἰς πάντας τοὺς πιστεύοντας καὶ ὑπακούοντας εἰς Αὐτόν, καὶ αἴτιος τῆς αἰωνίου αὐτῶν σωτηρίας καὶ μακαριότητος, καθὼς περὶ τούτον σαφῶς καὶ καθαρῶς μᾶς βεβαιοῖ αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τῶν κορυφαίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου (Ἑβρ. β´ 10, ε´ 8, Α´ Πέτρ. β´ 21). Καὶ ἐκ τοῦ παραδείγματος λοιπὸν αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, πείθεται πᾶς τις ἀδιστάκτως, ὅτι ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ τελειοποίησις τοῦ Χριστιανοῦ δὲν δύναται νὰ γίνῃ δι᾽ ἄλλου μέσου παρὰ διὰ τῶν θλίψεων, τὰς ὁποίας θὰ δοκιμάσῃ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ἀρκεῖ μόνον μέχρι τέλους νὰ δείξῃ τελείαν πειθαρχίαν καὶ ὑπακοὴν εἰς τὸν Θεόν, ὑπομένων τὰς θλίψεις μετὰ καρτερίας καὶ ἀγογγύστως, χωρὶς νὰ ἁμαρτήσῃ διὰ τῆς παραβάσεως οἱασδήποτε τοῦ Θεοῦ ἐντολῆς ἕνεκα αὐτῶν.

71. ΠΟΙΑΝ ΓΝΩΣΙΝ ΕΧΩΝ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΥΠΟΜΕΝΕΙ ΤΑΣ ΘΛΙΨΕΙΣ ΜΕΤΑ ΚΑΡΤΕΡΙΑΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΣ

Ὑπομένει δὲ ὁ Χριστιανὸς μετὰ καρτερίας καὶ ἀγογγύστως τὰς θλίψεις, μένων πιστὸς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅταν μετὰ βεβαιότητος γνωρίζῃ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει εἰς αὐτὸν τὰς θλίψεις ἐξ ἀγάπης καὶ ἐκ πατρικοῦ ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ μόρφωσιν καὶ τελειοποίησιν, ὅπως

καταστήσῃ αὐτὸν δόκιμον καὶ ἄξιον, ἵνα συζῇ μαζῇ του ἐν τῇ αἰωνίῳ μακαριότητι. Ὑπομένει αὐτὰς μετὰ καρτερίας καὶ ἀγογγύστως, ὅταν γνωρίζῃ μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι διὰ νὰ καταστῇ ἄξιος τῆς κληρονομίας τῶν ἀφθάρτων καὶ αἰωνίων τοῦ Θεοῦ ἀγαθῶν, δὲν εἶνε δυνατὸν δι᾽ ἄλλου μέσου νὰ τελειοποιηθῇ καὶ νὰ καταστῇ τοιοῦτος, παρὰ διὰ τῶν θλίψεων. Ὑπομένει ἀκόμη αὐτὰς μετὰ καρτερίας καὶ θάρρους, ὅταν ἔχῃ ὑπ᾽ ὄψιν του, ὅτι καὶ πτάντες ἀνεξαιρέτως οἱ ἅγιοι ἄνδρες διὰ θλίψεων διῆλθον τὸν βίον τῶν, καὶ διὰ τῶν θλίψεων ἐτελειοποιήθησαν, καὶ δι᾽ αὐτῶν ἐγένοντο δόκιμοι καὶ ἀρεστοὶ καὶ ἀγαπητοὶ εἰς τὸν Θεόν. Ὑπομένει αὐτὰς ὁ Χριστιανὸς καὶ μετὰ χαρᾶς, ὅταν γνωρίζῃ ὅτι, παιδεύων αὐτὸν ὁ Θεὸς διὰ τῶν θλίψεων, τὸν παιδεύει ὡς παιδεύουσι τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ οἱ συνετοὶ καὶ φιλόστοργοι πατέρες, ὅτι παιδεύει αὐτὸν οὐχὶ ὡς ξένον, ἀλλ᾽ ὡς ἰδικόν του ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον παραδέχεται ὡς υἱόν του. Ὑπομένει αὐτάς, ὅταν γνωρίζῃ ὅτι, ἂν δὲν παιδευθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ διὰ τῶν θλίψεων, τέκνον αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ εἶνε, παρὰ θὰ εἶνε ὡς τὰ νόθα τέκνα, τὰ ὁποῖα ἀποκλείονται ἀπὸ τὴν κληρονομίαν τῶν γνησίων καὶ ἀληθινῶν τέκνων.

Πάσας τὰς ἀληθείας ταύτας ἀποκαλύπτει εἰς ἡμᾶς οὐχὶ ἄλλος τίς, παρὰ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ ἀποκαλύπτει ταύτας, ὅπως ἔχοντες τὴν γνῶσιν καὶ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐξ ἀγάπης καὶ ἐκ πατρικοῦ ἐνδιαφέροντος ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς τὰς θλίψεις, ὑπομένωμεν ταύτας ἀγογγύστως καὶ μετὰ καρτερίας. Ἰδοὺ αὐτοὶ οἱ λόγοι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος: «Ὃν ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱόν, ὃν παραδέχεται» (Παροιμ. γ´ 11). «Εἰ παιδείαν ὑπομένετε, ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ Θεός· τίς γάρ ἐστιν υἱός, ὃν οὐ παιδεύει πατήρ; Εἰ δὲ χωρίς ἐστε παιδείας, ἧς μέτοχοι γεγόνασι πάντες, ἄρα νόθοι ἐστὲ καὶ οὐχ υἱοί» (Ἑβρ. ιβ´ 7-8).

72. ΟΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ ΠΡΟΤΡΕΠΟΥΝ ΗΜΑΣ ΙΝΑ ΧΑΙΡΩΜΕΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΘΛΙΨΕΙΣ

Τὴν γνῶσιν ταύτην τῆς ἐκ τῶν θλίψεων μεγάλης καὶ ὑψίστης ὠφελείας ἔχοντες καὶ οἱ πνευματέμφοροι Ἀπόστολοι, ἔχαιρον εἰς τὰς θλίψεις τὰς ὁποίας ἐδοκίμαζον καὶ ἐκαυχῶντο δι᾽ αὐτὰς κατὰ Θεόν· καθόσον ἐγνώριζον, ὅτι δι᾽ αὐτῶν ἀποκτῶσι τὴν μεγάλην ἀρετὴν τῆς ὑπομονῆς, καθιστάμενοι τοιουτοτρόπως δόκιμοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. «Καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσι, λέγει ὁ θεῖος Παῦλος, εἰδότες ὅτι ἡ θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμήν» (Ρωμ. ε´ 3-4). Καὶ ὄχι μόνον οἱ ἴδιοι οἱ Ἀπόστολοι ἔχαιρον καὶ ἐκαυχῶντο διὰ τὰς θλίψεις, ἀλλὰ καὶ εἰς ἡμᾶς παραγγέλλουν καὶ μᾶς παροτρύνουν, ὅταν εὑρεθῶμεν εἰς διαφόρους πειρασμοὺς καὶ θλίψεις, ὄχι μόνον νὰ μὴ λυπώμεθα ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον, νὰ ἔχωμεν μεγάλην χαρὰν δι᾽ αὐτάς. Θὰ ἔχωμεν δὲ μεγάλην χαρὰν εἰς τὰς θλίψεις, ὅταν θεωρῶμεν αὐτὰς ὡς μέσον δοκιμασίας τῆς ἀληθοῦς χριστιανικῆς πίστεώς μας, ὡς μέσον τῆς ἀποκτήσεως τῆς μεγάλης ἀρετῆς τῆς ὑπομονῆς, διὰ τῆς ὁποίας τελειοποιεῖται ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς ὁ Χριστιανός. Αὐτὸ τὸ νόημα ἔχουν οἱ ἑπόμενοι προτρεπτικοὶ λόγοι τοῦ ἀποστόλου Ἰακώβου. «Πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις, γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν· ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ἦτε τέλειοι καὶ ὁλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμενοι» (Ἰακ. Α´ 2-4).

Ἀκόμη δὲ θὰ ἔχωμεν χαρὰν καὶ παρηγορίαν εἰς τὰς θλίψεις, ὅταν ἔχωμεν ὑπ᾽ ὄψιν μας ὅτι καὶ εἰς τοὺς μεγάλους ἁγίους ἄνδρας ἐπέτρεπεν ὁ Θεὸς πολλὰς καὶ μεγάλας θλίψεις· ὅπερ εἶνε τοῦτο καὶ μία φανερὰ ἀπόδειξις τῆς ἐκ τῶν θλίψεων μεγάλης πνευματικῆς ὠφελείας. Διότι, ἐὰν δὲν προήρχετο μεγίστη ὠφέλεια ἐκ τῶν θλίψεων, πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτρέπῃ ὁ Θεὸς πολλὰς καὶ μεγάλας θλίψεις εἰς αὐτούς, τοὺς ὁποίους διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν τελείαν αὐτῶν ἀφοσίωσιν καὶ ὑπακοὴν μεγάλως ἠγάπα;

73. Ο ΘΕΟΣ ΟΥΔΕΠΟΤΕ ΕΠΙΤΡΕΠΕΙ ΘΛΙΨΕΙΣ ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΗΣ ΔΥΝΑΜΕΩΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Πρέπει δὲ νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι οὐδέποτε ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει νὰ ἔλθωσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον πειρασμοὶ καὶ θλίψεις περισσότεραι ἢ ἀνώτεραι τῆς δυνάμεως, ἣν ἔχει ὅπως βαστάσῃ καὶ ὑποφέρῃ αὐτάς. Οἱ πειρασμοὶ καὶ αἱ θλίψεις, τὰς ὁποίας ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς εἰς ἕκαστον ἄνθρωπον, εἶνε πάντοτε ἀνάλογοι τῆς δυνάμεώς του. Διότι ἐὰν ἐπέτρεπεν ὁ Θεὸς θλίψεις εἰς τὸν ἄνθρωπον περισσοτέρας ἢ μεγαλυτέρας τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ δυνάμεως, ἦτο ὅλως ἀδύνατον νὰ ἀνθέξῃ οὗτος καὶ νὰ μὴ νικηθῇ ἐξ αὐτῶν καὶ ἁμαρτήσῃ. Ἀλλ᾽ οὐδὲ νὰ τιμωρηθῇ ἦτο δυνατὸν ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, ἐὰν οἱ πειρασμοὶ καὶ αἱ θλίψεις ἦσαν μεγαλύτεραι τῆς δυνάμεώς του. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ οἱ πειρασμοὶ καὶ αἱ θλίψεις εἶνε ἀνάλογοι τῆς δυνάμεώς του καὶ εἶνε δυνατὸν εἰς αὐτόν, ἐὰν θέλῃ, νὰ ἐξέλθῃ νικητὴς ἐξ αὐτῶν, χωρὶς νὰ ἁμαρτήσῃ, διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ τιμωρεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἐὰν δὲν ὑπομείνῃ, ἀλλ᾽ ἁμαρτήσῃ ἕνεκα αὐτῶν. Τοῦτο διδάσκει καὶ ὁ θεῖος Παῦλος λέγων πρὸς τοὺς ἐν Κορίνθῳ Χριστιανούς, ὅτι ὁ ἀληθὴς καὶ κατὰ πάντα ἀξιόπιστος καὶ δίκαιος Θεὸς δὲν θὰ ἀφήσῃ αὐτούς, ἵνα πειρασθῶσι περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι δύνανται νὰ ὑποφέρωσι: «Πιστός, λέγει, ὁ Θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε» (Α´ Κορ. Ι´ 13).

Καὶ ἡ γνῶσις αὕτη τοῦ ὅτι δὲν ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς μεγαλυτέρας θλίψεις ἀπὸ ὅ,τι δύναται νὰ ὑποφέρῃ ὁ ἄνθρωπος, ἐμβάλλει μέγα θάρρος εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Χριστιανοῦ. Καθιστᾷ αὐτὸν ἀνδρεῖον, καρτερικὸν καὶ μεγαλόψυχον, διότι ἐμβάλλει εἰς τὴν ψυχήν του τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὁ Θεός, ὅστις ἐξ ἀγάπης ἐπιτρέπει ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν θλῖψιν εἰς αὐτόν, ἐξάπαντος καὶ θὰ βοηθήσῃ αὐτόν, ὥστε νὰ ἐξέλθῃ νικητὴς ἐξ αὐτῆς, ἀποκομίζων ὑψίστην ὠφέλειαν. Ἀρκεῖ μόνον, ἵνα ἐπικαλῆται πάντοτε τὴν

βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Πρέπει δὲ νὰ ἐπικαλῆται τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, διότι ναὶ μὲν αἱ θλίψεις, ὡς εἴπομεν, οὐδέποτε εἶνε μεγαλύτεραι τῆς δυνάμεως τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἡ δύναμις αὕτη τοῦ ἀνθρώπου δὲν νοεῖται μεμονωμένη, ἀλλὰ νοεῖται ἐνισχυομένη καὶ βοηθουμένη ὑπὸ τῆς τοῦ Κυρίου βοηθείας καὶ χάριτος. Ἡ ἐκ τοῦ Θεοῦ δὲ βοήθεια αὕτη καὶ χάρις παρέχεται εἰς τὸν αἰτοῦντα ταύτην, καθόσον αὐτὸς ὁ Θεὸς ὑπόσχεται αὐτὴν εἰς πάντα ὅστις τὴν ζητεῖ.

74. ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ ΠΤΩΧΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ ΤΗΣ ΠΑΡΑΒΟΛΗΣ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ

Ἐπίσης ἐνισχύεται ὁ Χριστιανὸς εἰς τὸ νὰ ὑπομένῃ τὰς θλίψεις καρτερικῶς, ὅταν συλλογίζεται καὶ τὸν πτωχὸν Λάζαρον τῆς παραβολῆς τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ συγκρίνῃ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι βίῳ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραὰμ αἰώνιον αὐτοῦ εὐτυχίαν καὶ μακαριότητα πρὸς τὴν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ πτωχείαν, πεῖναν, ἀσθένειαν καὶ λοιπὴν αὐτοῦ κακουχίαν καὶ θλῖψιν. Διότι θὰ νοῇ καὶ θὰ βλέπῃ, ὅτι ἡ βάσανος καὶ αἱ θλίψεις αὐτοῦ, ὅσῳ πολλαὶ καὶ ὅσῳ μεγάλαι καὶ ὅσῳ δειναὶ ἂν ἦσαν, ἦσαν ὅμως ὅλως μικραὶ καὶ ἀσήμαντοι ἀπέναντι τῆς ἐξ αὐτῶν ἀνταμοιβῆς, διότι ὑπτῆρξαν προσωριναί. Τὸ ἐκ τῶν δεινῶν ὅμως καὶ τῶν θλίψεων μέγα κέρδος ἕνεκα τῆς ὑπομονῆς, τὴν ὁποίαν ἔδειξε, καὶ ἡ ὑψίστη ἐξ αὐτῶν ὠφέλεια καὶ χαρὰ καὶ δόξα καὶ μακαριότης δὲν εἶνε προσωρινά, ἀλλ' εἶνε παντοτεινὰ καὶ αἰώνια. Διότι ἦλθεν ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἄγγελοι παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀποσταλέντες ἔφερον αὐτὸν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ, ὁπότε καὶ ἀπηλλάγη διὰ παντὸς ἐκ παντὸς πόνου καὶ πάσης βασάνου. Ἀντιθέτως δὲ συνέβη εἰς τὸν ἄσπλαγχνον καὶ ἀνελεήμονα πλούσιον, ὅστις ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἀπελάμβανε καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀφθόνως καὶ περισσῶς πάσας τὰς τρυφὰς καὶ ἡδονὰς τοῦ κόσμου. Δι' αὐτὸν ἡ ἐν τῷ ᾅδῃ φλὸξ θὰ εἶνε καὶ βάσανος παντοτεινὴ καὶ αἰωνία.

Ταῦτα συλλογιζόμενος ὁ Χριστιανὸς περὶ τοῦ πτωχοῦ Λαζάρου μεγάλως θὰ ἐνισχύεται καὶ θὰ παρηγορῆται εἰς τὰς θλίψεις αὐτοῦ. Διότι ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ πτωχοῦ Λαζάρου ἐννοεῖ ὁ Χριστὸς πάντα ἄνθρωπον ἔχοντα μεγάλας καὶ δεινὰς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ θλίψεις καὶ ὑπομένοντα αὐτὰς καρτερικῶς.

75. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ὅταν λοιπὸν ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας τοὺς λόγους ἕνεκα τῶν ὁποίων ὁ Θεὸς ἐξ ἀγάπης καὶ ἐκ πατρικοῦ ἐνδιαφέροντος ἐπιτρέπει εἰς ἡμᾶς τὰς θλίψεις, καθὼς καὶ τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας ὠφελείας, αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἐξ αὐτῶν, τότε ὄχι μόνον ἀγογγύστως καὶ καρτερικῶς θὰ ὑπομένωμεν αὐτάς, ἀλλὰ καὶ ἀνακούφισιν καὶ παρηγορίαν μεγάλην θὰ εὑρίσκωμεν. Καὶ ὄχι μόνον ἀνακούφισιν καὶ παρηγορίαν θὰ εὑρίσκωμεν, ἀλλὰ τὸ θαυμαστότερον ὅτι καὶ χαρὰν οὐχὶ σπανίως θὰ αἰσθανώμεθα, διότι θὰ ἀποβλέπωμεν εἶς τὴν ὑψίστην καὶ αἰωνίαν ὠφέλειαν, τὴν ὁποίαν μᾶς προετοιμάζουν αἱ θλίψεις. γνῶσις ἑπομένως τῆς μεγάλης καὶ ὑψίστης καὶ αἰωνίου ὠφελείας, τὴν ὁποίαν ἐπιφέρουσιν αἱ θλίψεις, ὄχι μόνον ἐν τῷ αἰωνίῳ μέλλοντι καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον εὐδαίμονα καὶ μακάριον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρούσῃ ἀκόμι ζωῇ κάμνει αὐτὸν ἀτάραχον καὶ εἰρηνικὸν ὡς προξενοῦσα τὴν παρηγορίαν καὶ τὴν χαρὰν ἐν παντὶ πειρασμῷ καὶ ἐν πάσῃ θλίψει. Ἐνῶ ἐὰν δὲν ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν φωτιστικὴν καὶ σωτηριώδη ταύτην γνῶσιν, ὄχι μόνον γογγύζει καὶ παραβάτης τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ γίνεται, καὶ καθίσταται ἔνοχος ἐνώπιον τῆς θείας δικαιοσύνης, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ εἶνε δυστυχὴς διότι ὁ ἀγνοῶν τὴν ἐκ τῶν θλίψεων ὠφέλειαν στενοχωρεῖται, θλίβεται καὶ βασανίζεται, εὑρισκόμενος εἰς τὸ πέλαγος τῆς ἀπελπισίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄: ΑΙ ΔΥΟ ΜΕΓΑΛΑΙ ΕΝΤΟΛΑΙ

76. ΠΟΥ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΝΤΑΙ ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΗΜΩΝ

Ἐρρέθη προηγουμένως εἰς 56, ὅτι διὰ νὰ μορφωθῇ καὶ καταρτισθῇ ὁ Χριστιανός, πρέπει νὰ ἔχῃ γνῶσιν σαφῆ καὶ τῶν καθηκόντων, ἅτινα ὀφείλει νὰ ἐκτελῇ ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ἐρχόμεθα νὰ εἴπωμεν ἤδη περὶ αὐτῶν.

Ἅπαντα τὰ καθήκοντα τοῦ Χριστιανοῦ διακρίνονται εἰς τρία εἴδη, εἰς καθήκοντα πρὸς τὸν Θεόν, εἰς καθήκοντα πρὸς τὸν πλησίον, καὶ εἰς καθήκοντα πρὸς τὸν ἑαυτόν του. Ἀλλὰ πάντα τὰ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὰ πρὸς τὸν πλησίον καθήκοντα κρέμανται καὶ ἐξαρτῶνται, ὡς εἶπεν αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ἐκ τῶν δύο μεγάλων ἐντολῶν τῆς ἀγάπης, τὰς ὁποίας ἀναφέρων ὁ ἴδιος λέγει:

«Ἄκουε Ἰσραήλ· Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν εἷς ἐστί· καί, Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. Αὕτη ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή. Δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ, Αγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται» (Δευτερ. στ΄ 4. Μάρκ. Ιβ΄ 29. Ματθ. Κβ΄ 38-40).

Καὶ ἐμπεριέχονται κεφαλαιωδῶς καὶ συνεπτυγμένως τὰ καθήκοντα ταῦτα τοῦ Χριστιανοῦ εἰς τὰς δύο μεγάλας ἐντολάς, ὅταν νοῶνται αὗται καθῶς συνεπλήρωσεν αὐτὰς ὁ Χριστός. Ἀλλ᾽ ὅπως λάβωμεν γνῶσιν τῶν καθηκόντων τούτων, τὰ ὁποῖα ὀφείλομεν νὰ τηρήσωμεν εἰς τὸν βίον μας, πρέπει πρῶτον νὰ λάβωμεν μίαν γενικὴν ἰδέαν καὶ γνῶσιν τῶν δύο τούτων μεγάλων ἐντολῶν. Ἔπειτα δὲ νὰ ἴδωμεν πῶς συνεπλήρωσεν αὐτὰς ὁ Χριστός. Καὶ ἀκολούθως νὰ ὑποδείξωομεν εἰδικῶς τὰ καθήκοντα, ἅτινα πηγάζουσιν ἐκ τῶν ἐντολῶν τούτων. Ἀρχίζομεν λοιπὸν ἐκ τῆς πρώτης ἐντολῆς.

77. ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΝΤΟΛΗΣ

Ποία εἶνε ἡ πρώτη ἐντολή; «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου ... καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου».

Διὰ τοῦ «ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου» παραγγέλλει ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ λέγει εἰς αὐτὸν τοῦτο: Θέλεις ἀγαπᾷ, ὀφείλεις νὰ ἀγαπᾷς Κύριον τὸν Θεόν σου.

Διὰ δὲ τοῦ «ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου» παραγγέλλει τοῦτο: Κύριον τὸν Θεόν σου ὀφείλεις νὰ ἀγαπᾷς οὐχὶ χαλαρῶς, ἀτελῶς καὶ ἐλλιπῶς, ἀλλὰ ὁλοκλήρως, διὰ πασῶν τῶν ἐσωτερικῶν τῆς ψυχῆς σου δυνάμεων, ἅμα δὲ καὶ τῆς ὅλης ἐξωτερικῆς δυνάμεώς σου.

Διὰ τῆς «καρδίας» ἡ ἐντολὴ ἐννοεῖ τὴν ἐσωτερικὴν τῆς ψυχῆς δύναμιν, ἐν ᾗ ἑδρεύει τὸ συναίσθημα, καὶ διὰ τῆς ὁποίας ἀγαπῶμεν.

Διὰ τῆς «ψυχῆς» ἐννοεῖ τὴν θέλησιν.

Διὰ τῆς «διανοίας» ἐννοεῖ τὸν νοῦν, διὰ τοῦ ὁποίου νοοῦμεν.

Διὰ τῆς «ἰσχύος» ἐννοεῖ τὴν δύναμιν τοῦ ὅλου ἀνθρώπου, τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ, ἤτοι τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος.

Δι᾽ ὅλων δὲ αὐτῶν λέγει τοῦτο: Πᾶσαι αἱ πνευματικαὶ δυνάμεις σου πρέπει νὰ ὁρμῶνται καὶ νὰ ἄγωνται ἐκ τῆς ἐπιθυμίας καὶ τοῦ πόθου τῆς ἑνώσεως μετὰ τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἄκρον ἀγαθοῦ. Καὶ ἡ μὲν καρδία ἂς ποθῇ τὸν Θεόν᾽ ὁ δὲ νοῦς ἂς σκέπτεται περὶ αὐτοῦ διδασκόμενος καὶ φωτιζόμενος ὑπὸ τῶν λόγων Του· καὶ ἡ θέλησις, μεθ᾽ ὅσης ἔχει δυνάμεως πνευματικῆς καὶ σωματικῆς, ἂς ποιῇ τὸ θέλημα αὐτοῦ, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ἐπιτύχῃ τελείαν τὴν μετ᾽ αὐτοῦ ἕνωσιν. Ἡ δὲ ἕνωσις αὕτη εἶνε τὸ τέλος καὶ ὁ σκοπός, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀποβλέπει ἡ ἀγάπη, ἥτις ἀγάπη δὲν θὰ παύσῃ ποτέ, ἀλλὰ θὰ εἶνε αἰωνία, πληροῦσα ἀπείρου χαρᾶς τὸν ἡνωμένον μετὰ τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ Θεὸς εἶνε τὸ τέλειον καὶ ἄπειρον ἀγαθόν, καὶ ἡ ἡνωμένῃ μετ᾽ αὐτοῦ διὰ τῆς ἀγάπης ψυχὴ θὰ χαίρῃ αἰωνίως ἀπολαμβάνουσα ἐν τελειότητι παντὸς ἀγαθοῦ, χωρὶς νὰ χρήζῃ οὐδενὸς ἄλλου.

Διὰ τοῦτο, διὰ τὴν ἕνωσιν δηλαδὴ ταύτην, καὶ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ «ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος», ἀπαιτεῖ τὴν ἀγάπην ἀμέριστον. Θέλει δηλονότι ὁ Θεὸς νὰ μὴ συμμερίζεται ἡ ψυχὴ τὰ τοῦ κόσμου καὶ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ, διότι θέλει νὰ ἔχῃ ἐν τῷ πνεύματί μας, ἐν τῇ ψυχῇ μας μόνος αὐτὸς βασιλείαν, μόνος αὐτὸς κράτος, θέλει νὰ εἶνε μόνος αὐτὸς Κύριος. Ἐὰν δὲ ἀφήσωμεν χῶρον ἐν τῷ πνεύματι ἡμῶν εἰς ἄλλο τι, ὅπερ αὐτὸς δὲν θέλει γινόμεθα ἐχθροί του: «Ὃς ἂν βουληθῇ φίλος εἶνε τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται» (Ἰακ. δ΄ 4), λέγει ὁ θεῖος Ἰάκωβος. Τουτέστιν ὅστις θελήσῃ νὰ ἔχῃ φιλίαν μετὰ τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ζῶσι μακρὰν τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ, συμπνευματιζόμενος καὶ ταυτιζόμενος πρὸς τὴν διαγωγὴν αὐτῶν, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ὁ τοιοῦτος καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ φιλίαν, θὰ εἶνε ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ᾽ διότι ἡ καρδία του, ἀντὶ νὰ εἶνε προσκεκολλημένη εἰς τὸν Θεόν, εἶνε εἰς τὸν κόσμον.

Λέγει δὲ ὁ Χριστὸς περὶ τῆς πρώτης ἐντολῆς: «Αὕτη ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή». εἶνε πρῶτη, διότι πρωτεύει πάσης ἄλλης ἐντολῆς, οὖσα ἡ κορωνὶς καὶ τὸ κεφάλαιον πασῶν. Εἶνε μεγάλη, διότι ἐν αὐτῇ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ ἐντολαὶ περιέχονται. Πρῶτον διότι πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῆς πρώτης ἐντολῆς ἐκπηγάζουσι. Καὶ δεύτερον διότι ἡ τήρησις ὅλων τῶν ἐντολῶν εἶνε τήρησις τῆς πρώτης ἐντολῆς· ἐπειδὴ τὸν Θεὸν οὐδεὶς ἄλλος ἀγαπᾷ, εἰμὴ ὁ τηρῶν τὰς ἐντολάς του.

«Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν» (Α΄ Ἰω. ε΄ 3)· ἤτοι τότε ἀγαπῶμεν τὸν Θεόν, ὅταν τηρῶμεν τὰς ἐντολάς Του. Καὶ ὁ Χριστὸς αὐτὸ τοῦτο βεβαιῶν λέγει: «Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτὰς ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν μὲ» (Ἰώ. ιδ΄ 21).

78. ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΕΝΤΟΛΗΣ

Περὶ τῆς δευτέρας ἐντολῆς ὁ Χριστὸς λέγει: «Δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῆ, Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν».

«Δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ». Εἶνε δευτέρα, διότι εἶνε μετὰ τὴν πρώτην. Εἶνε ἔτι δευτέρα, διότι ἡ πρώτη ἀναφέρεται ἀπ᾽ εὐθείας εἰς τὸν Θεόν, ἐνῶ αὕτη ἀναφέρεται εἰς τὸν ἄνθρωπον. Εἶνε ἀκόμη δευτέρα, διότι εἶνε συνέπεια τῆς πρώτης ἐντολῆς, ὡς λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, «Πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννήσαντα ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ» (Α΄ Ἰω. ε΄ 1). Ἤτοι, πᾶς ὅστις ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, ὅστις ἀνεγέννησε τὸν ἄνθρωπον διὰ τῆς πίστεως εἰς τὸν Υἱόν του καὶ τοῦ ἁγίου βατιτίσματος, ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος, ἀγαπῶν τὸν Θεόν, ἀγαπᾷ καὶ τοὺς ἀναγεννηθέντας ὑπ᾽ αὐτοῦ Χριστιανούς.

Εἶνε ὁμοία πρὸς τὴν πρώτην ἡ δευτέρα, διότι ἀγάπη διατάσσεται διὰ τῆς πρώτης, ἀγάπη διατάσσεται καὶ διὰ τῆς δευτέρας. Εἶνε ἔτι ὁμοία ἡ δευτέρα πρὸς τὴν πρώτην, διότι ὅπως διὰ τῆς πρώτης νομοθετοῦνται πάντα τὰ πρὸς τὸν Θεὸν ἡμῶν καθήκοντα, οὕτω διὰ τῆς δευτέρας νομοθετοῦνται πάντα τὰ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καθήκοντα ἡμῶν.

Διὰ τοῦ «ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σον ὡς σεαυτὸν» παραγγέλλει εἰς ἡμᾶς ὁ Θεὸς τοῦτο: Θέλεις ἀγαπᾷ, ὀφείλεις νὰ ἀγαπᾷς τὸν πλησίον σου, ὅπως ἀγαπᾷς τὸν ἑαυτόν σου.

Ἀλλ᾽ εἰς τί συνίσταται τὸ νὰ ἀγαπᾷ ὁ ἄνθρωπος τὸν πλησίον του ὅπως τὸν ἑαυτόν του; Τὸ «ὡς σεαυτὸν» δεικνύει τὸ μέτρον τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, καὶ σημαίνει τοῦτο: Ὅ,τι καλόν, καὶ ἀγαθόν, καὶ ὠφέλιμον, πνευματικὸν καὶ σωματικόν, ζητεῖ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸν ἑαυτόν του, ὀφείλει νὰ τὸ ἐπιδιώκῃ καὶ διὰ τὸν πλησίον τον. Καὶ ὅ,τι κακόν, πνευματικὸν καὶ σωματικὸν ἀπεύχεται καὶ δὲν θέλει δι᾽ ἑαυτόν, ὀφείλει νὰ τὸ ἀπομακρύνῃ καὶ ἀπ᾽ ἐκεῖνον. Τοῦτο δὲ εἶνε καὶ τὸ δίκαιον· διότι καὶ ἕκαστος ἄνθρωπος αὐτὸ τοῦτο ἐπιθυμεῖ καὶ θέλει, καὶ τοῦτο θεωρεῖ δίκαιον δι᾽ ἑαυτὸν ἐκ μέρους τῶν ἄλλων ἀνθρώπων· ἐπιθυμεῖ δηλονότι νὰ ἀγαπῶσιν αὐτὸν οἱ ἄλλοι, ὅπως ἀγαπῶσιν ἕαυτούς.

Δύναται δὲ ἀκριβῶς καὶ ἐν τελειότητι νὰ τηρῇ ὁ Χριστιανὸς τὴν δευτέραν ταύτην ἐντολήν, ὅταν ἔχῃ ὑπ᾽ ὄψιν του τὸν νόμον τοῦ Σωτῆρος, «Πάντα ὅσα ἂν θέλητε, ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται» (Ματθ. ζ΄ 12). Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Σωτῆρος ἀναφέρονται εἰς τὴν βούλησιν τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου τοῦ θέλοντος τὰ ὠφέλιμα καὶ σωτήρια, δὲν ἀναφέρονται δὲ εἰς τὰς ὀρέξεις τοῦ σαρκικοῦ ἀνθρώπου τοῦ θέλοντος ψυχοβλαβῆ καὶ ἐπιζήμια. Λέγει δέ δι᾽ αὐτῶν ὁ Κύριος τὰ ἑξῆς: Πάντα ὅσα ἐπιθυμεῖτε καὶ θέλετε, ἵνα ποιῶσιν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι εἰς σᾶς, ὁμοίως καὶ σεῖς νὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτούς. Διότι πᾶσα ἡ νομοθεσία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ ἡ, ἠθικὴ διδασκαλία τῶν προφητῶν, ἡ τὰ πρὸς τὸν πλησίον καθήκοντα διατάσσουσα, εἰς τοῦτο ουγκεφαλαιοῦται καὶ τοῦτο διδάσκει. Λέγων λοιπὸν ὁ Θεός, «Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν», παραγγέλλει τοῦτο: Ὀφείλεις, ὦ ἄνθρωπε, νὰ ἔχῃς τὴν ἀγαθὴν διάθεσιν καὶ τὸν πόθον νὰ ποιῇς εἰς τὸν πιλησίον σου πάντα ὅσα θέλεις νὰ ποιῶσιν οἱ ἄνθρωποι εἰς σέ.

Ἀφοῦ ἀνέφερεν ὁ Χριστὸς τὰς δύο μεγάλας ἐντολάς, αἵτινες εἶνε γεγραμμέναι εἰς τὸν Μωσαϊκὸν νόμον, ἔπειτα εἶπεν: «Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται». Ἤτοι ὁλόκληρος ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, ἅπασα αὐτῆς ἡ ἠθικὴ νομοθεσία καὶ διδασκαλία στηρίζονται καὶ ἐξαρτῶνται καὶ πηγάζουν ἐκ τούτων τῶν δύο ἐντολῶν, ἐκ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον.

Συμφώνως πρὸς τοὺς λόγους τούτους τοῦ Κυρίου καὶ ὁ θεῖος Παῦλος ὁμιλῶν περὶ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης καὶ νοῶν αὐτὴν οὐχὶ μόνον κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Μωσαΐκοῦ νόμου, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου, λέγει: «Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰμὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους· ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον νόμον πεπλήρωκε (=ἐκπληροῖ τὸν νόμον)· τὸ γὰρ οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολή, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται (=συμπεριλαμβάνεται), ἐν τῷ «Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν»· ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται πλήρωμα οὖν νόμου ἣ ἀγάπη» (Ρωμ. ιγ΄ 8-10). Τουτέστι νὰ μὴ χρεωστῆτε τίποτε εἰς κανένα ἄνθρωπον, παρὰ νὰ θεωρῆτε, ὅτι ἔχετε τοῦτο τὸ χρέος, τὸ νὰ ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Διότι ἐκεῖνος ὅστις ἀγαπᾷ τὸν ἄλλον ἄνθρωπον, τηρεῖ καὶ ἐκτελεῖ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, μὴ ἐπιθυμήσῃς τὰ τοῦ πλησίον σου καὶ πᾶσα ἄλλη ἐντολὴ τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, ἥτις ἀποβλέπει εἰς τὸν πλησίον, συμπεριλαμβάνεται εἰς τοῦτο τὸ παράγγελμα, εἰς τὸ ὅτι ὀφείλεις νὰ ἀγαπᾷς τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Ἐκεῖνος ὅστις ἀγαπᾷ δὲν κάμνει ποτὲ κακὸν εἰς τὸν πλησίον. Ὁ ἔχων λοιπὸν τὴν ἀγάπην φυλάττει καὶ ἐκπληροῖ ὅλον τὸν νόμον.

Καὶ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος λέγει: «Διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις. Ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ λόγῳ πληροῦται, ἐν τῷ «Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν» (Γαλ. ε' 14). Τουτέστι νὰ ἔχετε, ὦ Χριστιανοί, τὴν ἀγάπην, καί, κινούμενοι ἐξ αὐτῆς τῆς ἀγάπης, νὰ πράττετε τὸ ἀγαθὸν καὶ νὰ δουλεύετε ἕκαστος εἰς τὸν ἄλλον. Διότι ὅλος ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ, ὅστις ὁρίζει τὰ καθήκοντα, τὰ ὁποῖα ἔχει ἕκαστος ἄνθρωπος νὰ ἐκπληροῖ εἰς τοὺς ἄλλους, εἰς ἕνα λόγον καὶ εἰς μίαν ἐντολὴν συμπεριλαμβάνεται, εἰς τὴν ἑξῆς: Ὀφείλεις νὰ ἀγαπᾷς τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

Καὶ ἐκ τῶν λόγων αὐτῶν τοῦ θείου Παύλου καταφαίνεται, ὅτι πᾶσα ἐντολὴ καὶ πᾶν καθῆκον ἀναφερόμενον πρὸς τὸν πλησίον ἐξαρτᾶται καὶ ἐμπεριέχεται εἰς τὴν δευτέραν ἐντολήν, «Ἀγαπήσεις

τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν».

ΑΙ ΔΥΟ ΜΕΓΑΛΑΙ ΕΝΤΟΛΑΙ ΥΠΟ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΣΥΜΠΛΗΡΩΘΕΙΣΑΙ

79. Η ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΝΤΟΛΗΣ

Ὁ Χριστὸς συμπληρώσας τὸν Μωσαϊκὸν νόμον συνεπλήρωσε καὶ τὰς δύο μεγάλας ἐντολάς, ἐξ ὧν ἐξαρτᾶται ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται. Πῶς δὲ συνεπλήρωσεν αὐτάς;

Τὴν πρώτην καὶ μεγάλην ἐντολήν, «Ἄκουε, Ἰσραήλ· Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν Κύριος εἷς ἐστι. Καὶ ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου», συνεπλήρωσε διὰ τοῦ λόγου του καὶ τῆς διδασκαλίας του, ἀποκαλύψας καὶ φανερώσας δι᾽ ἑαυτοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων του, ὅτι ὁ εἷς Θεός, ὁ κηρυττόμενος ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, εἶνε τρισυπόστατος, Πατήρ, Υἱός, καὶ Ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ ὅτι, ἐάν τις πιστεύῃ εἰς τὸν Θεόν, εἰς τὸν Πατέρα, δὲν πιστεύῃ ὅμως καὶ εἰς τὸν Υἱόν, καὶ δὲν ὑπακούῃ εἰς αὐτόν, ὁ τοιοῦτος Θεὸν δὲν ἔχει. Δὲν ὠφελεῖ αὐτὸν τίποτε, ἐὰν ἁτιλῶς πιστεύῃ εἰς τὸν Θεόν (Ἰωάν. γ´ 36, ιε´ 23, Α´ Ἰωάν. β´ 23, Β' Ἰωάν. 9). Ἐξηγήσας δὲ οὕτω καὶ συμπληρώσας ὁ Χριστὸς τὴν πρώτην ἐντολὴν διὰ τῆς ἀποκαλύψεως καὶ φανερώσεως τοῦ τρισυποστοάτου τῆς μιᾶς Θεότητος, ἐδίδαξεν ἅμα καὶ ἐξήσκησεν, ἐν ὅλῃ τῆ τελειότητι, καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην, διὰ τῆς ἀκριβοῦς τηρήσεως παντὸς νόμου καὶ παντὸς θελήματος τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καθ᾽ ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς βίου του. Ἐξήσκησε τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην διὰ τῆς τελείας ἀπαρνήσεως τοῦ ἑαυτοῦ του, καὶ διὰ τῆς πρὸς αὐτόν, τὸν Πατέρα του, τελείας ἀφοσιώσεώς του. Ἐξήσκησε ταύτην διὰ τῆς μεγάλης του ἐπιθυμίας καὶ τοῦ ζήλου καὶ πάσης τῆς ἐνεργείας καὶ διδασκαλίας, ἵνα γνωρισθῇ καὶ δοξασθῆ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τὸ ὄνομα τοῦ οὐρανίου Πατρός, ὡς Θεοῦ Πατρὸς καὶ παναγάθου. Ἐπὶ τέλους δὲ ἐξήσκησε καὶ ἔδειξεν ὁ Χριστὸς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα του ἀγάπην καὶ διὰ τῆς μέχρι θανάτου, καὶ θανάτου σταυρικοῦ καὶ ἐπονειδίστου, ὑπακοῆς του πρὸς αὐτόν.

Διὰ πάντων τούτων ἐδίδαξε καὶ ἔδειξε ὁ Χριστὸς πῶς ἀγαπᾶται καὶ λατρεύεται ὁ Θεός. Ἑπομένως ὑπέδειξεν ἐμπράκτως καὶ πῶς πρέπει νὰ νοῆται καὶ πῶς πρέπει νὰ ἐφαρμόζεται πρακτικῶς καὶ ἐξ ἡμῶν ἡ πρώτη καὶ μεγάλῃ ἐντολή.

80. Η ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΩΣΑΪΚΟΝ ΝΟΜΟΝ ΑΓΑΠΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΛΗΣΙΟΝ

Συνεπλήρωσεν ἐπίσης ὁ Χριστὸς καὶ τὴν δευτέραν ἐντολὴν τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης καὶ διὰ τοῦ λόγου του, δώσας ὡς νόμον τὴν συμπλήρωσιν αὐτῆς, καὶ διὰ τοῦ παραδείγματός του, ἐπισφραγίσας ἐκεῖνο ὅπερ ἐνομοθέτησε καὶ ἐκήρυξεν.

Ἵνα νοηθῇ ὅμως ἡ συμπλήρωσις αὕτη τοῦ Χριστοῦ, πρέπει νὰ νοηθῇ ὁ βαθμὸς καὶ τὸ ὅριον τῆς ἀγάπης, ἣν διέτασσεν ὁ Μωσαοϊκὸς νόμος διὰ τῆς δευτέρας ἐντολῆς. Νοεῖ δέ τις τὸ ὅριον τῆς κατὰ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον ἀγάπης τοῦ πλησίον καὶ κατὰ τὸ πλάτος αὐτῆς καὶ κατὰ τὸ βάθος, ὅταν λάβῃ ὑπ᾽ ὄψιν τὰς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου διαφόρους διατάξεις τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμον. Ἐκεῖ βλέπει, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ πλησίον ὡς πρὸς τὸ πλάτος ἀπέβλεπε μόνον τοὺς ὁμοθρήσκους καὶ ὁμοεθνεῖς. Περὶ δὲ τῶν ἐκτὸς τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους ἀλλοθρήσκων καὶ ἀλλοφύλων οὐ μόνον ἀγάπην δὲν παρήγγελλεν, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἀποστροφήν, διότι ἤθελεν ὁ Θεὸς νὰ προφυλάξῃ τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρίαν, εἰς ἣν ἦσαν ὑποκείμενοι καὶ ἐπιρρεπεῖς οὗτοι. Ἐκεῖ, ἐν τῷ Μωσαϊκῷ δηλαδὴ νόμῳ, βλέπει καὶ τὸ βάθος τῆς ἀγάπης ὅτι συνίστατο κυρίως εἰς τοῦτο. Εἰς τὸ νὰ μὴ ἀδικῆ ὁ Ἰουδαῖος εἰς τίποτε τὸν πλησίον του, καὶ εἰς τὸ νὰ μὴ φέρεται ἀσπλάγχνως καὶ ἀσυμπαθῶς εἰς τὸν πτωχὸν καὶ ἔχοντα ἀνάγκην. Καθὼς λ.χ. νὰ μὴ μαζεύῃ καὶ τὰ ὀπίσω μένοντα στάχνα εἰς τὸν θερισμόν, ἀλλὰ νὰ ἀφίνῃ ταῦτα διὰ τὸν πτωχόν (Λευϊτ, ιθ´ 9). Ἐπίσης καὶ εἷς τὸν τρυγητὸν νὰ μὴ ξαναγυρίζῃ καὶ τρυγᾷ τὰς ρῶγας, αἱ ὁποῖαι ἀπέμειναν (Λευϊτ. Ιθ´ 10). Νὰ μὴ κατακρατήσῃ τὸ ἔνδυμα τοῦ πτωχοῦ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἐὰν λάβῃ αὐτὸ ὡς ἐνέχυρον, διότι μὲ αὐτὸ θέλει σκεπασθῆ κοιμώμενος ὁ πτωχός (Ἐξόδ. κβ´ 26).

Τοιαύτην ἀγάπην διέτασσεν ὁ Μωσαϊκὸς νόμος. Ἔχοντες δὲ τὴν γνῶσιν ταύτην τῆς κατὰ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον, λέγομεν ἤδη περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ συμπληρώσεως αὐτῆς.

81. ΠΩΣ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΣΥΝΕΠΛΗΡΩΣΕ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΕΝΤΟΛΗΝ ΔΙΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΟΥ

Συνεπλήρωσεν ὁ Χριστὸς τὴν δευτέραν ἐντολὴν διὰ τοῦ λόγου του, νομοθετήσας τὴν συμπλήρωσιν αὐτῆς καὶ ὡς πρὸς τὸ πλάτος καὶ ὡς πρὸς τὸ βάθος. ὥς πρὸς τὸ πλάτος τῆς ἀγάπης λέγει νὰ ἀγαπῶμεν οὐ μόνον τὸν ὁμοεθνῆ, τὸν ὁμόφυλον καὶ τὸν ὁμόθρησκον, ἀλλὰ νὰ ἀγαπῶμεν ἀνεξαιρέτως πάντα ἄνθρωπον οἱασδήποτε θρησκείας καὶ φυλῆς καὶ ἔθνους. Νὰ ἀγαπῶμεν, λέγει ἔτι, ἀληθῆ καὶ ἀνυπόκριτον ἀγάπην καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, νὰ περιποιώμεθα καὶ νὰ ἐπαινῶμεν ἐκείνους οἵτινες μᾶς καταρῶνται, νὰ εὐεργετῶμεν ἐκείνους οἵτινες μᾶς μισοῦσι, καὶ νὰ προσευχώμεθα

ὑπὲρ ἐκείνων οἵτινες μᾶς βλάπτουν καὶ μᾶς κατατρέχουν, διὰ νὰ γίνωμεν τοιουτοτρόπως υἱοὶ τοῦ Πατρὸς ἡμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Διότι αὐτός, ἀγαθός, οἰκτίρμων καὶ φιλάνθρωπος ὤν, ἀνατέλλει τὸν ἥλιον αὐτοῦ ὄχι μόνον ἐπὶ τοὺς καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοὺς κακοὺς καὶ πονηρούς, καὶ βρέχει ὄχι μόνον ἐπὶ τοὺς δικαίους ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοὺς ἀδίκους. Ἰδοὺ αὐτοὶ οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου· «Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας μας, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς· ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους» (Ματθ. ε΄ 44-45).

Ὡς πρὸς δὲ τὸ βάθος καὶ τὸν βαθμόν, καθ' ὃν ὀφείλει ὁ Χριστιανὸς νὰ ἀγαπᾷ τοὺς ἄλλους, ἰδοὺ τί λέγει πρὸς τοὺς Ἀποστόλους τὴν παραμονὴν τοῦ σεπτοῦ αὐτοῦ πάθους: «Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ» (Ἰωάν. ιε΄ 12-13). Ἤτοι, αὕτη εἶνε ἡ ἐντολὴ τὴν ὁποίαν σᾶς δίδω ἐγώ· Νὰ ἀγαπᾶτε ἀλλήλους μὲ τόσον βαθμὸν μὲ ὅσον σᾶς ἠγάπησα ἐγώ. Μεγαλυτέραν ἀγάπην τοῦ νὰ θυσιάσῃ τις τὴν ζωήν του ὑπὲρ τῶν φίλων του οὐδεὶς ἔχει. Ἐγὼ λοιπὸν δεικνύω τὴν ὑψίστην ἀγάπην πρὸς σᾶς, διότι θυσιάζομαι καὶ ἀποθνήσκω διὰ σᾶς, διὰ νὰ σωθῆτε καὶ νὰ κληρονομήσετε τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ μακαριότητα. Διὰ τοῦτο παραγγέλλω καὶ εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἔχετε καὶ δεικνύετε τοιαύτην ἀγάπην ἀναμεταξύ σας, ὥστε ἕκαστος ἀπὸ σᾶς νὰ ἀποθνήσκῃ ἐν ἀνάγκῃ ὑπὲρ τῶν ἄλλων.

Τὸν βαθμὸν τοῦτον τῆς ἀγάπης, τὴν ὁποίαν παραγγέλλει εἰς τοὺς Χριστιανοὺς ὁ Κύριος, ὀνομάζει ἀλλαχοῦ ἐντολὴν νέαν. Καὶ τὴν ὀνομάζει νέαν ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ ὅτι ὁ βαθμὸς οὗτος τῆς τελείας ἀγάπης, τὴν ὁποίαν νομοθετεῖ ὁ Χριστός, ἦτο ἄγνωστος εἰς τοὺς Ἰουδαίους. Ἦτο δηλαδὴ ἄγνωστος εἰς τοὺς Ἰουδαίους οὐχὶ γενικῶς ἡ ἀγάπη, ἀλλὰ τὸ βάθος, ἤτοι ὁ βαθμὸς αὐτῆς, τὸν ὁποῖον παραγγέλλει ὁ Χριστός. Συνίσταται δὲ ὁ βαθμὸς τῆς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ παραγγελλομένης ἀγάπῆς εἰς τὸ ὅτι ὀφείλομεν, ὡς ἐρρέθη, νὰ ἀγαπῶμεν τὸν πλησίον μας, ὅπως αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς λέγων: «Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους» (Ἰωάν. ιγ΄ 34).

Νομοθετούμεθα λοιπὸν ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ἵνα ἔχωμεν πολὺ μεγαλυτέραν καὶ τελειοτέραν ἀγάπην, ἀπὸ ἐκείνην, τὴν ὁποίαν εἶχον οἱ Ἰουδαῖοι. Διότι μόνον διὰ τῆς τοιαύτης ἀγάπης, τὴν ὁποίαν μᾶς παραγγέλλει ὁ Χριστὸς νὰ ἔχωμεν, δυνάμεθα νὰ εἴμεθα ἀληθεῖς Χριστιανοὶ καὶ ἄνθρωποι ἰδικοί του καὶ τέκνα τοῦ οὐρανίου Πατρός του. Θέτει μάλιστα ὁ Χριστὸς τὴν τοιαύτην ἀγάπην καὶ ὡς τὸ μόνον γνώρισμα τοῦ ἀληθοῦς Χριστιανοῦ καὶ ἀληθοῦς ὀπαδοῦ Του. «Ἐν τούτῳ, λέγει, γνώσονται πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις» (Ἰωάν. ιγ΄ 35).

Ὁ δὲ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης θέτει τὴν πρὸς τοὺς ἄλλους ἀγάπην, ἣν παραγγέλλει εἰς ἕκαστον ὁ Χριστός, καὶ ὡς ἀπόδειξιν τῆς ἐκ τοῦ Χριστοῦ ἀναγεννήσεως. Ἀκόμη δὲ λέγει, ὅτι μόνον ὁ ἔχων τὴν ἀγάπην ταύτην γνωρίζει τὸν Θεόν. Καὶ τὸν γνωρίζει, λέγει διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε ἀγάπη, καὶ ἑπομένως διὰ τῆς ἀγάπης γνωρίζεται, καθόσον εἰς τὸν ἔχοντα τὴν ἀγάπην ἀποκαλύπτει ἑαυτὸν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Πνεύματός Του. Ἰδοὺ καὶ οἱ λόγοι τοῦ Ἰωάννου: «Ἀγαπητοί, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους· ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστι, καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννηται, καὶ γινώσκει τὸν Θεόν· ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τὸν Θεόν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστί» (Α΄ Ἰωάν. δ΄ 7-8). Ὥστε, κατὰ τοὺς θεοπνεύστους τούτους λόγους, καὶ ἐὰν ὅλας τὰς γνώσεις ἔχῃ τις τὰς θεολογικάς, καὶ τὰς ἀνθρωπολογικάς, καὶ τὰς φυσιολογικάς, καὶ κοσμολογικάς, ἐὰν δὲν ἔχῃ τὴν ἀγάπην, τὸν Θεὸν δὲν τὸν γνωρίζει. Ἐνῷ, ἐὰν ἔχῃ τὴν ἀγάπην, καὶ ὅλων τῶν γνώσεων ἐκείνων ἂν στερῆται, γνωρίζει τὸν Θεόν. Εἶνε ἑπομένως ὁ τοιοῦτος οὐ μόνον ὑψηλότερος, ἀλλὰ καὶ σοφώτερος πάντων τῶν μὴ γνωριζόντων τὸν Θεόν, ὁποιοιδήποτε καὶ ἂν εἶνε οὗτοι. Διότι ἡ γνῶσις αὕτη τοῦ Θεοῦ, ἣν ἔχει ὁ ἀγαπῶν πιστὸς ἄνθρωπος, εἶνε ἀσυγκρίτως ἀνωτέρα ἀπὸ ὅλας ὁμοῦ τὰς ἄλλας γνώσεις.

Ἡ νέα λοιπὸν ἐντολὴ τῆς ἀγάπης ἣν ἔδωκεν ὁ Χριστός, συμπλήρωσις οὖσα καὶ τελειοποίησις τῆς κατὰ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον ἀγάπης, εἶνε κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην καὶ τὸ ἀληθὲς γνώρισμα τῆς ἐκ τοῦ Θεοῦ ἀναγεννήσεως, ἄνευ τῆς ὁποίας οὐδεὶς δύναται, ὡς εἶπεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸν Νικόδημον, νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Εἶνε ἅμα καὶ τὸ χαρακτηριστικὸν τῶν ἀληθῶν Χριστιανῶν, οὓς ἀναγνωρίζει ὁ Χριστὸς ὡς ἰδικούς Του.

Καὶ ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ ἀγάπη, ἣν ὁ Χριστὸς ἐδίδαξεν, εἶνε τὸ μέσον τῆς ὑψώσεως καὶ τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ ἑνώσεως τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τοῦτο οὐ μόνον ὡς ἐντολὴν ἔδωκε ταύτην ὁ Χριστός, πολλάκις παραγγείλας καὶ ἐμφαντικῶς συστήσας ταύτην, ἀλλὰ καὶ τὸν Πατέρα αὐτοῦ παρεκάλεσεν ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν ἀρχιερατικῇ προσευχῇ του, ἵνα εὐδοκήσῃ ὅπως ἀποκτήσωσι καὶ ἔχωσιν οἱ Ἀπόστολοι καὶ πάντες οἱ μέλλοντες νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὸ ὄνομά του τὴν ἀγάπην ταύτην. Ἰδοὺ δὲ καὶ ἡ προσευχή Του: «Οὐ περὶ τούτων ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευσόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ, ἵνα πάντες ἓν ὦσι· καθὼς σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ὦσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας» (Ἰω. ιζ΄ 20-21}). Τουτέστι. Δὲν σὲ παρακαλῶ, οὐράνιε Πάτερ, περὶ τούτων μόνον τῶν μαθητῶν μου, ἀλλὰ σὲ παρακαλῶ καὶ περὶ πάντων ἐκείνων, οἵτινες μέλλουσι νὰ πιστεύσωσιν εἰς ἐμὲ διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ κηρύγματος αὐτῶν. Σὲ παρακαλῶ περὶ πάντων τούτων, ὅπως εὐδοκήσῃς ἵνα εἶνε πάντες ἡνωμένοι διὰ τῆς τελείας ἀγάπης εἰς ἕν, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ διαφωνία τις, ἀλλὰ νὰ ἔχωσι τελείαν ἀγάπην ἀναμεταξύ τῶν καὶ τελείαν εἰρήνην. Καθὼς σύ, οὐράνιε Πάτερ, εἶσαι ἐν ἐμοὶ διὰ τῆς τελείας ἀγάπης, καὶ ἐγὼ ἐπίσης εἶμαι ἐν σοὶ διὰ τῆς αὐτῆς τελείας ἀγάπης, οὕτω καὶ αὐτοὶ ὄντες ἡνωμένοι πρὸς ἡμᾶς διὰ τῆς τελείας πίστεως καὶ ἀγάπης νὰ εἶνε καὶ ἀναμεταξὺ τῶν διὰ τῆς ἀγάπης ἡνωμένοι εἰς ἕν. Τοιουτοτρόπως δὲ ἕκαστος Χριστιανὸς νὰ ζῇ οὐ μόνον διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἄλλον, καὶ οὐχὶ ὀλιγώτερον νὰ ζῇ διὰ τὸν ἄλλον, ἀλλὰ καὶ

περισσότερον. Βλέτων δὲ καὶ θεωρῶν ὁ κόσμος τὴν ἀναμεταξὺ τῶν τελείαν ἀγάπην, ἥτις εἶνε τὸ μεγαλύτερον θαῦμα ἐν τοῖς ἀνθρώποις, νὰ ἐννοήσῃ δι' αὐτῆς τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ θείαν προέλευσιν καὶ ἀποστολήν μου, καὶ πιστεύσῃ ὅτι σὺ μὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, διὰ νὰ μεταδώσω τὴν ἀγάπην ταύτην καὶ νὰ σώσω τὴν ἀνθρωπότητα.

Θὰ πιστεύσῃ δὲ ὁ κόσμος εἰς τὴν θείαν προέλευσιν καὶ ἀποστολὴν τοῦ Χριστοῦ, διότι θὰ ἐννοήσῃ ὅτι τοιαύτη ἀγάπη εἶνε φύσει ἀδύνατον νὰ προέλθῃ ἐκ τῆς γῆς, ἤτοι ἐκ τῶν ἀνθρώπων, ἐὰν δὲν εἶνε ὁ Θεὸς εἰς τὸ μέσον· ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός.

82. ΠΩΣ ΣΥΝΕΠΛΗΡΩΣΕΝ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΕΝΤΟΛΗΝ ΚΑΙ ΔΙΑ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΤΟΥ

Συνεπλήρωσεν ὁ Χριστὸς τὴν κατὰ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον ἀγάπην τοῦ πλησίον, ἐξασκήσας ταύτην καὶ διὰ τοῦ παραδείγματός τον. Ἐξήσκησε δὲ τὴν ἀγάπην ὁ Χριστὸς διὰ τοῦ παραδείγματός του καὶ κατὰ τὸ πλάτος αὐτῆς καὶ κατὰ τὸ βάθος, διότι ἠγάπησεν οὐ μόνον πάντα Ἰουδαῖον καὶ πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς ἀνθρώπους παντὸς ἔθνους καὶ παντὸς τόπου, πάσης φυλῆς καὶ πάσης θρησκείας καὶ γλώσσης, ἀλλὰ καὶ ἠγάπησε πάντας αὐτοὺς ἀγάπην ἀληθῆ καὶ πραγματικήν. Ἠγάπησε δι' ἀγάπης τελείας καὶ αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς ἀσπονδοτάτους ἐχθρούς του, τοὺς ἀνηλεῶς βασανίζοντας καὶ θανατοῦντας αὐτὸν διὰ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου. Ἠγάπησε τοὺς πάντας τελείαν ἀγάπην, ἐργασθεὶς καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἐπὶ γῆς βίου του μετὰ πάσης αὐταπαρνήσεως καὶ θυσίας ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος ἁπάσης καὶ ἐπὶ τέλους, ἀφοῦ ὑπέστη πάθη φρικτὰ καὶ ἐπονείδιστα ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος, ἀπέθανεν ὑπὲρ πάντων ἐπάνω εἰς τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ ἐν μέσῳ δύο κακούργων λῃστῶν.

Ἡ ἀγάπη τοῦ οὐρανίου Πατρός. Εἰπόντες περὶ τῆς πρὸς ἡμᾶς ἐμπράκτως δειχθείσης τελείας ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, δὲν πρέπει νὰ παραλείψωμεν, ἢ μᾶλλον δὲν πρέπει νὰ μὴ ὑπενθυμίσωμεν καὶ περὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, ἥτις ἐδείχθη διὰ τῶν πραγμάτων καὶ ἐν τελειότητι. Πῶς δὲ ἐδείχθη αὕτη; Τὸν υἱὸν αὐτοῦ, τὸν ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, ὃν ἀγαπᾷ ἄπειρον καὶ τελείαν ἀγάπην, παρέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν εἰς τὸν ἐπονείδιστον καὶ ἐπώδυνον θάνατον τοῦ σταυροῦ. Μᾶς χορηγεῖ δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα του, ἀναγεννῶν ἡμᾶς δι' αὐτοῦ καὶ πλουτίζων διὰ τῶν χαρισμάτων του. Σὺν αὐτοῖς δὲ μᾶς ὑπόσχεται, ὅτι θὰ μᾶς χαρίσῃ καὶ τὰ οὐράνια καὶ αἰώνια ἀγαθὰ τῆς βασιλείας του. Τοῦτο δὲ βεβαιῶν καὶ ὁ θεῖος Παῦλος λέγει: «Ὅς γε τοῦ ἰδίου Υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται;» (Ρωμ. η΄ 32). Τουτέστιν ὁ Θεὸς ὅστις αὐτὸν τὸν Υἱόν του τὸν Μονογενῆ δὲν ἐδυσκολεύθη, ἕνεκα τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης τον, νὰ ἴδῃ κρεμάμενον ἐπάνω εἰς τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ, ἀλλὰ παρέδωκεν αὐτὸν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας πάντων ἡμῶν εἰς τὸν ἐπονείδιστον καὶ ἐπώδυνον θάνατον, πῶς δὲν θέλει χαρίσει εἰς ἡμᾶς μαζῆ μὲ αὐτὸν καὶ πάντα τὰ αἰώνια αὐτοῦ ἀγαθά;

Οὕτω βλέπομεν, ὅτι τὴν συμπλήρωσιν τῆς δευτέρας ἐντολῆς τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, ἣν ὡς νέαν ἐντολὴν ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς ὁ Χριστός, οὐ μόνον αὐτὸς ὡς ἄνθρωπος ἐξήσκησεν ἐν τῷ ἐπὶ τῆς γῆς βίῳ του, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ὕψιστος Θεὸς καὶ Πατὴρ ἔδειξε καὶ δεικνύει ταύτην ἐν τελειότητι εἰς ἡμᾶς.

Τὴν νέαν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης ἐξήσκησαν καὶ πάντες οἱ ἀληθεῖς τοῦ Χριστοῦ ὀπαδοί. Τὴν νέαν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης, ἣν ἐδίδαξεν ὁ Χριστός, ἐξήσκησαν καὶ ἐφήρμοσαν καὶ οἱ Ἀπόστολοι· ἐξήσκησαν καὶ ἐφήρμοσαν καὶ οἱ πρῶτοι Χριστιανοί, ὡς βλέπομεν τοῦτο εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Ἐφήρμοσαν καὶ ἐξήσκησαν ταύτην καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄνθρωποι. Διότι πάντες οὗτοι, ἀρνηθέντες πᾶν ἴδιον θέλημα καὶ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου δεχθέντες καὶ ἀσπασάμενοι, ἀφιέρωσαν ἑαυτοὺς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ, ἐργαζόμενοι δι' ὅλων αὐτῶν τῶν δυνάμεων μέχρι θανάτου ὑπὲρ τῆς ὠφελείας τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.

83. Η ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΥΠΑΚΟΗ, ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΡΟΤΙΜΑΤΑΙ ΠΑΣΗΣ ΑΛΛΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΚΑΙ ΥΠΑΚΟΗΣ

Εἴδομεν γενικῶς ποίαν ἀγάπην διατάσσει ἡμῖν ὁ Θεὸς διὰ τῆς πρώτης καὶ μεγάλης ἐντολῆς, ἵνα ἔχωμεν πρὸς αὐτόν, καὶ ποίαν ἀγάπην διατάσσει διὰ τῆς δευτέρας, ἵνα ἔχωμεν πρὸς τὸν πλησίον, Εἴδομεν καὶ πῶς συνεπλήρωσεν τὰς δύο ἐντολὰς ὁ Χριστός, καὶ πῶς παρέδωκεν ἡμῖν ὡς νέαν ἐντολὴν τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην. Ἀλλ' εἰς τὸν βίον τοῦ Χριστιανοῦ πολλάκις παρουσιάζεται ἐναντιότης μεταξὺ τῶν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τῶν πρὸς τὸν πλησίον καθηκόντων. Καθὼς παραδείγματος χάριν διὰ τῆς πέμπτης ἐντολῆς διατασσόμεθα νὰ τιμῶμεν, νὰ σεβώμεθα καὶ νὰ ὑπακούωμεν εἰς τοὺς γονεῖς, εἶνε ὅμως δυνατὸν νὰ διατάξωσιν ἢ καὶ νὰ βιάσωσιν ἀκόμη οἱ γονεῖς τὸ τέκνον νὰ πράξῃ τι παράνομον, κλοπὴν λόγου χάριν, ἢ ψευδορκίαν, ἢ ἄλλο τι κακόν, ὅπερ ἀπαγορεύει ὁ θεῖος νόμος. Εἰς τὴν παρουσιαζομένην ταύτην περίπτωσιν τῆς ἐναντιότητος τί ὀφείλει νὰ πράξῃ τὸ τέκνον; Τὸ τέκνον ὀφείλει νὰ μὴ ἐκτελέσῃ τὰ κακὰ θελήματα τῶν γονέων, ἀλλὰ νὰ τηρήσῃ τὰς ἐντολὰς καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Διότι ἣ πρώτη καὶ μεγάλῃ ἐντολὴ καθὼς καὶ ὅλη ἡ Ἁγία Γραφὴ μᾶς διδάσκουσιν, ὅτι ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη καὶ ὑπακοὴ εἶνε ἀνωτέρα πάσης ἄλλης ἀγάπης καὶ ὑπακοῆς, καὶ τῶν γονέων, καὶ τῶν συγγενῶν, καὶ τῶν φίλων, καὶ παντὸς ἄλλου προσφιλοῦς ἀντικειμένου καὶ παντὸς ἐπιγείου συμφέροντος.

Διὰ τοῦτο ὀφείλει ὁ Χριστιανὸς πανταχοῦ καὶ πάντοτε νὰ προτιμᾷ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην, θυσιάζων

ἀπέναντι τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ὑπακοῆς καὶ ἀγάπης πᾶσαν ἄλλην ἀγάπην. Ὀφείλει δηλαδὴ νὰ θυσιάζῃ διὰ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ὑπακοὴν καὶ ἀγάπην καὶ τὴν πρὸς τὸν ἑαυτόν του ἀγάπην, καὶ τὴν πρὸς τοὺς γονεῖς του καὶ τὴν σύζυγόν του καὶ τὰ τέκνα του, καὶ τὴν πρὸς τοὺς συγγενεῖς του καὶ τοὺς φίλους του, καὶ τὴν πρὸς τὴν πατρίδα του καὶ τὸ ἔθνος του καὶ τὴν πρὸς ὅλον τὸν κόσμον. Θὰ θυσιάζῃ, ἐννοεῖται, πᾶσαν ἄλλην ἀγάπην ἀπέναντι τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης τότε, ὅταν ἡ ἀγάπη αὕτη προσκρούῃ εἰς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην, ὅταν ἀντίκειται εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Καὶ εἶνε δικαία, δικαιοτάτη ἡ θυσία πάσης ἄλλης ἀγάπης ἀπέναντι τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, διότι ὁ Θεὸς εἶνε ἀπείρως ἀνώτερος πάντων· οὐ μόνον τοῦ κόσμου τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς κτίσεως ὁρατῆς τε καὶ ἀοράτου. εἶνε ἀνώτερος ἄνευ συγκρίσεως ὁλοκλήρου τοῦ σύμπαντος, διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε τὸ ἄπειρον καὶ κατὰ πάντα τέλειον Ὄν, καὶ εἰς αὐτὸν ὀφείλουσι πάντα τὰ κτίσματα οὐ μόνον τὴν ἑαυτῶν γένεσιν καὶ ὕπαρξιν, ἀλλὰ καὶ τὴν συντήρησίν τῶν· τὰ δὲ λογικὰ κτίσματα καὶ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι μακαρίαν ἀποκατάστασίν τῶν.

Εἶνε ἀκόμη καὶ πλέον ἢ δικαία, δικαιοτάτη ἡ θυσία πάσης ἄλλης ἀγάπης ἀπέναντι τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, διότι ὁ Θεός, τοιοῦτον ἄπειρον ὕψος ἔχων, ἠγάπησεν, ὡς εἴπομεν, τὸν ἄνθρωπον ἀγάπην ὑψίστην καὶ τελείαν, θυσιάσας ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ αὐτὸν τὸν Μονογενῆ αὐτοῦ Υἱόν, διὰ νὰ καταστήσῃ αὐτόν, τὸν πεσόντα ἄνθρωπον, αἰωνίως εὐτυχῆ καὶ μακάριον. Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν ὑπάρχει σύγκρισις τοῦ ὕψους καὶ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ λοιπὰ κτίσματα, καὶ ἀφοῦ μάλιστα ὁ Θεὸς ἠγάπησε τὸν ἄνθρωπον ἀγάπην τελείαν, ἀπείρως εὐεργετήσας αὐτόν, διὰ τοῦτο καὶ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη πρέπει νὰ ἄρχῃ καὶ νὰ πρωτεύῃ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Χριστιανοῦ πάσης ἄλλης ἀγάπῆς. Πρέπει νὰ πληροῖ ὅλην τὴν καρδίαν καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ συμφώνως πρὸς τὴν πρώτην καὶ μεγάλην ἐντολήν. Πᾶσα δὲ ἄλλη ἀγάπη τοῦ Χριστιανοῦ πρέπει νὰ ἀπορρέῃ ἐκ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης. Ἀπορρέει δὲ ἐκ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης πᾶσα ἄλλη ἀγάπη, ὅταν δὲν ἀντιτάσσεται πρὸς οὐδεμίαν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' εἶνε σύμφωνος πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ διατάσσεται ὑπὸ τοῦ νόμου Του καὶ τῶν ἐντολῶν Του.

84. ΔΙΑ ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΑΓΑΠΗΣ ΠΛΗΡΟΥΝΤΑΙ ΑΙ ΑΠΕΙΡΟΙ ΕΦΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΙΑΙ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Προτιμῶν ὁ ἄνθρωπος τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην πάσης ἄλλης ἀγάπης, ἔχει καὶ συμφέρον μέγιστον· διότι διὰ μόνης τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης θέλουσι πληρωθῇ αἱ ἄπειροι αὐτοῦ ἐφέσεις καὶ ἐπιθυμίαι. Πῶς δὲ γίνεται τοῦτο; Ἰδού.

Ὁ ἄνθρωπος, ἐπειδὴ ἐπλάσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἵνα γίνῃ τέκνον αὐτοῦ καὶ ὑψωθῇ εἰς ὕψος μέγα τελειότητος, γενόμενος εὐτυχής, εὐδαίμων καὶ μακάριος, ἐπροικίσθη ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ ἐφέσεις καὶ ἐπιθυμίας ἀπείρους, αἵτινες εἶνε ἀνάλογοι τοῦ ὕψους, εἰς τὸ ὁποῖον ἔχει προορισμὸν ὁ ἄνθρωπος νὰ φθάσῃ. Τοιαῦται ἐφέσεις καὶ ἐπιθυμίαι εἶνε ὡς ἐν παραδείγματι ἡ ἐπιθυμία τῆς γνώσεως, ἤτοι νὰ γινώσκῃ τὰ πάντα, ἡ ἐπιθυμία τῆς δόξης, ἤτοι νὰ δοξάζηται ὑπὸ πάντων, ἡ ἐπιθυμία τῆς ζωῆς καὶ τῆς χαρᾶς, ἤτοι νὰ ζῇ αἰωνίως μετὰ χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης τελείας, μηδέποτε ἐχούσης πέρας. Αἱ θεόσδοτοι αὗται ἐτειθυμίαι, αἵτινες ὅταν πληρωθῶσι κάμνουσι τὸν ἄνθρωπον μακάριον, εἶνε φύσει ἀδύνατον νὰ πληρωθῶσιν οὔτε πᾶσαι οὔτε καὶ μία ἐξ αὐτῶν εἴτε ὑπὸ τοῦ κόσμου καὶ ὅλων τῶν ἡδονῶν αὐτοῦ, εἴτε ὑφ' ὅλης τῆς τιμῆς καὶ τῆς δόξης πάντων τῶν ἀνθρώπων, εἴτε ὑφ' ὅλης τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως καὶ σοφίας, εἴτε ὑφ' ὅλων τῶν θησαυρῶν καὶ τοῦ πλούτου τῆς γῆς, εἴτε καὶ ὑπὸ πάσης τῆς κτίσεως.

Καὶ διατί δὲν δύνανται νὰ πληρωθῶσιν οὔτε ὑπὸ ἑνός, ἀλλ' οὔτε ὑπὸ πάντων τούτων; Ὁ λόγος εἶνε προφανής διότι πάντα ταῦτα εἶνε πεπερασμένα, αἱ δὲ ῥηθεῖσαι ἐπιθυμίαι εἶνε ἄπειροι, εἶνε δὲ φύσει ἀδύνατον τὸ πεπερασμένον ὡς περιωρισμένον νὰ πληρώσῃ τὸ ἄπειρον, ὅπερ εἶνε αἱ θεόσδοτοι ἐφέσεις καὶ ἐπιθυμίαι, τὰς ὁποίας ἔχει ὁ ἄνθρωπος. Ποῖον δὲ εἶνε ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν δύναμιν νὰ πληρώσῃ αὐτάς; Εἶνε τὸ ἄπειρον. Ἀλλ' ἄπειρος κατὰ πάντα καὶ τέλειος εἶνε μόνος ὁ Θεός, ὅστις ἔχει ὄχι μόνον τὴν δύναμιν νὰ πληρώσῃ αὐτάς, ἀλλὰ καὶ τὴν θέλησιν ὅλην. Καὶ διὰ τοῦτο, ἤτοι διότι ἔχει τὴν δύναμιν καὶ ὅλην τὴν θέλησιν, ἵνα πληρώσῃ αὐτάς, ὅπως καταστήσῃ εὐδαίμονα καὶ μακάριον τὸν ἄνθρωπον πλησίον του, διὰ τοῦτο καὶ ἐνέβαλεν αὐτὰς εἰς αὐτόν. Διὰ τοῦτο ἔδωκε καὶ νόμον καὶ ἐντολὴν εἰς τὸν ἄνθρωπον ἵνα προσέξῃ, ὅπως μὴ δώσῃ τὴν ψυχήν του καὶ τὴν καρδίαν τον εἰς οὐδὲν κτίσμα, οὐδὲ νὰ προσκολληθῇ διὰ τῆς ἀγάπης ἡ ψυχή του εἰς κανὲν πρόσωπον ἢ πρᾶγμα τοῦ κόσμου τούτου. Ἀλλὰ νὰ δώσῃ, λέγει, ὅλην του τὴν καρδίαν, καὶ ὅλην του τὴν ψυχήν, καὶ ὅλην του τὴν διάνοιαν, καὶ ὅλην του τὴν ἰσχὺν εἰς Αὐτὸν μόνον.

85. ΔΙΑ ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΑΓΑΠΗΣ ΚΑΘΙΣΤΑΤΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ

Πρὸς περισσοτέραν δὲ σαφήνειαν, διὰ περισσοτέρων λόγων ἐκφραζόμενοι, λέγομεν ὅτι διὰ τῆς πρώτης καὶ μεγάλης ἐντολῆς ὁ Θεὸς ἔδωκε νόμον εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅστις νόμος δὲν εἶνε μόνον διαταγή, ἀλλ' εἶνε καὶ συμβουλὴ περὶ τοῦ πῶς δύναται οὗτος νὰ κατασταθῆ εὐτυχὴς καὶ μακάριος. Λέγει δὲ εἰς αὐτὸν διὰ τοῦ νόμου τούτου ὡς ἑξῆς:

Ὦ ἄνθρωπε, σύ, τὸν ὁποῖον ἔπλασα κατ' εἰκόνα μου μὲ λόγον καὶ ἐλευθερίαν, καὶ προώρισα ἵνα γίνῃς καθ' ὁμοίωσίν μου, τουτέστι σὲ προώρισα, ὅπως αὐτοπροαιρέτως καὶ σύ, ὡς ἐγώ, θέλῃς καὶ

ἐργάζεσαι τὸ ἀγαθόν, γινόμενος τοιουτοτρόπως τέκνον μου ἀγαπητόν, ἀπολαμβάνων τῆς αἰωνίου δόξης καὶ χαρᾶς μου· ὦ ἄνθρωπε, τὸν ὁποῖον ἐπροίκισα μὲ ἐφέσεις καὶ ἐπιθυμίας ἀπείρους, χρησίμους καὶ ἀναγκαίας εἰς τὴν ἐπιδίωξιν καὶ ἐπιτυχίαν τοῦ ὑψηλοῦ προορισμοῦ σου, γίνωσκε καλῶς, ὅτι αἱ ἄπειροι ἐφέσεις καὶ ἐπιθυμίαι, τὰς ὁποίας ἐνέβαλον εἰς τὴν ψυχήν σου καὶ διὰ τῆς πληρώσεως τῶν ὁποίων θὰ κατασταθῇς εὐδαίμων καὶ μακάριος, δι᾽ οὐδενὸς κτίσματος καὶ δι᾽ οὐδενὸς μέσου δύνανται νὰ πληρωθῶσι, παρὰ δι᾽ ἐμοῦ μόνου. Πρόσεξε λοιπὸν καλῶς, ἵνα προσκολλήσῃς διὰ τῆς ἀγάπης ὅλην σου τὴν καρδίαν, καὶ τὴν ψυχήν, καὶ τὴν διάνοιαν εἰς ἐμὲ μόνον. Διότι ἐν περιπτώσει κατὰ τὴν ὁποίαν προσκολληθῇς εἰς ἄλλο τι, εἴτε εἰς πρόσωπον, εἴτε εἰς πρᾶγμα, εἴτε εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ἀγαπήσῃς κανὲν τούτων περισσότερον ἐμοῦ, ἢ ἂν προτιμήσῃς τὶ ἐξ αὐτῶν ἀντὶ τοῦ θελήματός μου, θὰ καταστήσῃς τὸν ἑαυτόν σου δυστυχῆ, κακοδαίμονα καὶ πανάθλιον. Διότι αὐτὸ τὸ ὁποῖον θὰ ἀγαπήσῃς, ὁτιδήποτε καὶ ἂν εἶνε, εἶνε πρᾶγμα ἐνδεὲς καὶ πεπερασμένον, μηδόλως δυνάμενον οὐδὲ κατ᾽ ἐλάχιστον νὰ ἀνταποκριθῇ ὄχι μόνον εἰς ὅλας, ἀλλ᾽ οὐδὲ καὶ εἰς μίαν τῶν ἀπείρων σου ἐφέσεων. Ἐγὼ μόνον, ὅστις σοῦ ἐνέβαλα ταύτας ἐξ ἀρχῆς, καὶ μόνον ἐγὼ ὁ παντοδύναμος δύναμαι νὰ πληρώσω αὐτάς. Ἐὰν λοιπὸν θέλῃς νὰ πληρώσῃς τὰς ἀπείρους σου ἐπιθυμίας καὶ νὰ χορτάσῃς χορτασμὸν αἰώνιον, χωρὶς νὰ στενοχωρῆσαι καὶ νὰ θλίβεσαι ἀπὸ τὴν πεῖναν καὶ τὴν δίψαν, τὴν προερχομένην ἀπὸ τὸ κενὸν τῶν ἐφέσεων καὶ ἐπιθυμιῶν σου, προσκολλήθητι εἰς ἐμὲ διὰ τῆς ὁλοψύχου καὶ τελείας σου ἀγάπης. Ζητῶ τὴν προσκόλλησίν σου ταύτην, διότι τοῦτο εἶνε φυσικὸν καὶ τοῦτο εἶνε δίκαιον, τὸ νὰ πληρώσω τὰς ἀπείρους ἐπιθυμίας σου διὰ τῆς εἰς ἐμὲ ἀφοσιώσεώς σου. Ἐπειδή, ἐὰν ἔπραττον ἄλλως, ἐὰν ἐπλήρωνον δηλονότι τὰς ἀπείρους σου ἐφέσεις καὶ ἐπιθυμίας τότε, ὁπότε σὺ ἤθελες ἔχει προσκολλήσει τὴν ψυχήν σου καὶ τὴν καρδίαν σου εἰς κτίσμα καὶ ἠγάπας αὐτὸ περισσότερον ἀπὸ ἐμὲ καὶ ἐπροτίμας αὐτὸ ἀντὶ τοῦ θελήματός μου, θὰ ἔπραττον ἔργον ἄδικον, ὅπερ ἀντίκειται ὅλως εἰς τὴν δικαιοσύνην μου. Ἑπομένως γνώριζε καλῶς, ὅτι μόνον διὰ τῆς πρὸς ἐμὲ τελείας ἀγάπης σου καὶ προσκολλήσεώς σου πληροῦνται αἱ ἄπειροι ἐπιθυμίαι καὶ ἐφέσεις σου καὶ καθίστασαι εὐτυχὴς καὶ μακάριος.

Αὐτὰ τὰ νοήματα περιέχουν οἱ λόγοι τῆς πρώτης καὶ μεγάλης ἐντολῆς, καὶ αὐτὰ ὑποδεικνύει καὶ συμβουλεύει δι᾽ αὐτῆς ὁ Θεός.

86. ΑΓΑΠΩΝ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ, ΕΑΥΤΟΝ ΑΓΑΠΑ

Ἀλλ᾽ ὅταν ὁ Χριστιανὸς ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης του τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης του τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης του τῆς διανοίας, συμφώνως πρὸς τὴν πρώτην καὶ μεγάλην ἐντολήν, τὸν ἑαυτόν του ἀγαπᾷ, διότι τὸν ἑαυτόν του ὠφελεῖ. Πῶς δὲ συμβαίνει τοῦτο; Πῶς δηλαδὴ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν ὁ ἄνθρωπος, τὸν ἑαυτόν του ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἑαυτόν του ὠφελεῖ; Ἰδού.

Ὁ Θεὸς εἶνε τὸ ἀπόλυτον καὶ ἄπειρον ἀγαθόν, ἤτοι ὁ Θεὸς συγκεντρώνει ἐν ἑαυτῷ τὴν παντοδυναμίαν, τὴν σοφίαν, τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν ἀγάπην, πᾶσαν τὴν ἀρετὴν καὶ ὅλην τὴν ἁγιότητα, καὶ πᾶν καλὸν καὶ ἀγαθὸν εἰς ἄπειρον καὶ τέλειον βαθμόν. Ἔχων δὲ ὁ Θεὸς εἰς ἄπειρον καὶ τέλειον βαθμὸν πάντα τὰ καλὰ καὶ τὰ ἀγαθά, ἔχων ἐν ἑαυτῷ εἰς ἄπειρον καὶ τέλειον βαθμὸν πᾶσαν τὴν εὐτυχίαν, τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν μακαριότητα, ἔχει καὶ τὴν πρόθεσιν καὶ τὴν θέλησιν, ὡς ἐκ τῆς ἀγαθότητός του τῆς ἀπείρου, ἵνα καταστήσῃ καὶ τὸν ἄνθρωπον μέτοχον καὶ κοινωνὸν τῆς ἑαυτοῦ μακαριότητος. Ἐκζητεῖ ὅμως, ἵνα ἀποδείξῃ καὶ οὗτος ὅτι ἐπιθυμεῖ καὶ θέλει μὲ ὅλην του τὴν ψυχήν, καὶ μὲ ὅλην του τὴν καρδίαν τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀγαθόν, τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἁγιωσύνην. Δεικνύει τοῦτο ὁ ἄνθρωπος ἐμπράκτως, ὅταν ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης του τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης του τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης του τῆς διανοίας, καὶ ἐξ ὅλης του τῆς ἰσχύος, συμφώνως πρὸς τὴν πρώτην καὶ μεγάλην ἐντολήν. Καὶ δεικνύεται ἡ πρόθεσις τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς τοιαύτης ἀγάπης ἐμπράκτως, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἀγαπῶν ὁ ἄνθρωπος τὸν Θεόν, οὐδὲν ἄλλο ἀγαπᾷ, εἰμὴ τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀγαθόν, τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἁγιωσύνην, ἅτινα εἶνε ἐν τῷ Θεῷ. Ἀγαπῶν λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης καρδίας, καὶ ψυχῆς, καὶ διανοίας, καὶ ἰσχύος, ἀγαπᾷ τὴν ἑαυτοῦ προαγωγὴν καὶ τελειότητα, ἀγαπᾷ τὴν ἑαυτοῦ εὐδαιμονίαν καὶ μακαριότητα. Ἑπομένως ἑαυτὸν ὠφελεῖ διὰ τῆς τοιαύτης ἀγάπης, καὶ ἑαυτὸν καθιστᾷ αἰωνίως εὐτυχῆ καὶ μακάριον.

87. Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΑΓΑΠΩΝ ΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ ΕΑΥΤΟΝ ΑΓΑΠΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΝ

Ἀλλὰ καὶ ὅταν ὁ Χριστιανὸς ἀγαπᾷ τοὺς ἄλλους περισσότερον ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του, καὶ ὅταν προτιμᾷ τὴν ὠφέλειαν καὶ τὸ συμφέρον ἐκείνων ἀπὸ τὴν ἰδικήν του ὠφέλειαν, ἂς γνωρίζῃ μετὰ βεβαιότητος ὅτι τὸν ἑαυτόν του τότε ἀγαπᾷ περισσότερον, διότι τὸν ἑαυτόν του ὠφελεῖ τότε πολὺ περισσότερον παρ᾽ ὅ,τι ὠφελεῖ ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἀγαπᾷ. Καὶ ὠφελεῖ τὸν ἑαυτόν του περισσότερον διότι ὑπακούει εἰς τοὺς λόγους τοῦ Εὐαγγελίου καὶ πράττει κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Τούτου δὲ γινομένου τί ἐπακολουθεῖ; Διὰ τῆς ὑπακοῆς του ταύτης γίνεται μιμητὴς τοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ὡς λέγει ὁ ἴδιος, οὐχὶ ἵνα ὑπηρετηθῇ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ᾽ ἵνα ὑπηρετήσῃ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ ἵνα δώσῃ καὶ θυσιάσῃ τὴν ζωήν Του ὑπὲρ αὐτῶν. Ἐκ τούτου δὲ πάλιν τί ἐπακολουθεῖ εἰς τὸν Χριστιανόν; Διὰ τὴν μίμησίν του ταύτην καὶ τὴν ὑπακοὴν εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ θέλει ὑψωθῇ καὶ μεγάλως δοξασθῆ πλησίον τοῦ Χριστοῦ, γενόμενος μέγας ἐν τῇ Βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Καὶ τοσοῦτον μέγας, ὅσον καὶ τὸ πρὸς τοὺς ἄλλους ἐνδιαφέρον του καὶ ἡ πρὸς αὐτοὺς

ἀγάπη του ὑπῆρξε μεγαλυτέρα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

Τὴν ἀλήθειαν ταύτην, τοῦ ὅτι δηλαδὴ ὁ Χριστιανός, ἀγαπῶν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ ὑπὲρ αὐτῶν μεριμνῶν καὶ ἐργαζόμενος, ἑαυτὸν ἀγαπᾷ, καὶ ἑαυτὸν ὠφελεῖ περισσότερον, καὶ ἑαυτὸν περισσότερον καθιστᾷ αἰωνίως εὐτυχῆ καὶ μακάριον, τὴν ἀλήθειαν, λέγομεν, ταύτην βεβαιοῖ αὐτὸς ὁ Χριστὸς λέγων: «Ὃς ἐὰν θέλῃ γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν, ἔσται διάκονος ὑμῶν· καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος· καὶ γὰρ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν» (Μάρκ. ι´ 43-45). Τουτέστιν, ὅστις ἐξ ὑμῶν τῶν μαθητῶν μου, ὅστις ἐξ ὑμῶν τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ θέλει νὰ γίνῃ μέγας καὶ ἔνδοξος μεταξύ σας, πρέπει νὰ εἶνε ὑπηρέτης ὑμῶν, ἐργαζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν. Καὶ ὅστις ἐξ ὑμῶν θέλει νὰ γίνῃ πρῶτος καὶ ἀνώτατος πάντων, πρέπει νὰ εἶνε δοῦλος πάντων, ἔχων ταπείνωσιν βαθεῖαν καὶ ἐργαζόμενος μετ᾽ ἀγάπης καὶ αὐταπαρνήσεως ὑπὲρ πάντων. Διότι καὶ ἐγώ, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἔγινα καὶ τέλειος ἄνθρωπος, δὲν ἦλθον διὰ νὰ ὑπηρετηθῶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἦλθον διὰ νὰ γίνω ὑπηρέτης τῶν ἄλλων καὶ νὰ θυσιάσω τὴν ζωήν μου, ὅπως λυτρώσω πολλοὺς ἐκ τοῦ αἰωνίου θανάτου, τουτέστι, πάντας τοὺς θέλοντας, καὶ χαρίσω εἰς αὐτοὺς τὴν αἰώνιον ζωήν.

Οὕτω ἡ ἀγαθότης καὶ ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ ἀνταμείβει τὴν ἀρετὴν καὶ μάλιστα τὴν ἀγάπην. Διὰ τοῦτο εἴπομεν, ὅτι ἀγαπῶν ὁ Χριστιανὸς τὸν πλησίον, ἀγαπῶν δηλονότι τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, καὶ μεριμνῶν ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ εὐεργετῶν αὐτούς, τὸν ἑαυτόν του ἀγαπᾷ, διότι τὸν ἑαυτόν του ὠφελεῖ περισσότερον. Καὶ δὲν ὠφελεῖ τὸν ἑαυτόν του ὠφέλειαν μικράν, ἀλλὰ μεγάλην, μεγίστην, ὠφέλειαν ἀνυπολόγιστον καὶ αἰωνίαν.

88. ΠΟΣΟΝ ΒΛΑΠΤΕΙ ΕΑΥΤΟΝ Ο ΜΗ ΑΓΑΠΩΝ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΚΑΟ ΤΟΝ ΠΛΗΣΙΟΝ

Τοὐναντίον δὲ ποιεῖ, τουτέστι μισεῖ ἑαυτὸν μῖσος μέγα, πᾶς ὅστις δὲν ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν συμφώνως πρὸς τὴν πρώτην καὶ μεγάλην ἐντολήν. Διότι, μὴ ἀγαπῶν τὸν Θεόν, βλάπτει ἑαυτὸν βλάβην ἀνυπολόγιστον καὶ αἰωνίαν, μένων αἰωνίως μακρὰν τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἐνδείᾳ καὶ τῇ ἀνάγκῃ καὶ τῇ θλίψει. Ἐπίσης μισεῖ ἑαυτὸν ὁ ἄνθρωπος καὶ ὅταν δὲν ἀγαπᾷ τὸν πλησίον του συμφώνως πρὸς τὴν δευτέραν ἐντολὴν καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου. Καὶ ἐν γένει, πᾶς ὅστις πράττει τὸ κακὸν καὶ τὴν ἁμαρτίαν, μισεῖ τὸν ἑαυτόν του θανασίμως· διότι ρίπτει τὸν ἑαυτόν του εἰς αἰώνιον ὄλεθρον καὶ καταδίκην. Τοῦτο βεβαιοῦν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τοῦ προφήτου Δαβὶδ λέγει: «Ὁ δὲ ἀγαπῶν τὴν ἀδικίαν μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν» (Ψαλμ. ι´ 5).

Ἀποδεικνύεται λοιπὸν σαφῶς καὶ ἀναντιρρήτως, ὅτι ὅσῳ ὠφελεῖ ὁ Χριστιανὸς τὸν ἑαυτόν του, ἀγαπῶν τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον συμφώνως πρὸς τὰς δύο μεγάλας ἐντολὰς τόσῳ ἐκ τοῦ ἐναντίου βλάπτει ἑαυτόν, ὅταν δὲν ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον. Καὶ βλέπομεν οὕτως, ὅτι ἡ ἀγάπη, καθὼς καὶ πᾶσα ἀγαθοεργία καὶ πᾶσα θυσία τοῦ Χριστιανοῦ, γινομένη συμφώνως πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸς ὠφέλειαν τοῦ πλησίον, ἀποδίδει πολὺ περισσοτέραν ὠφέλειαν εἰς τὸν εὐεργετοῦντα καὶ ἐργαζόμενον τὸ ἀγαθόν, παρὰ εἰς τὸν εὐεργετούμενον καὶ ἀπολαμβάνοντα τῆς εὐεργεσίας τὸ καλόν. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην τὴν βεβαιούμεθα ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ ὁποῖον συνδέει πάντοτε τὴν τήρησιν τοῦ καθήκοντος μὲ τὴν ἀνταμοιβήν, ὑποσχόμενον ἑκατονταπλάσιον καὶ μυριοπλάσιον τὴν ἀνταμοιβὴν εἰς τὸν ἐξασκοῦντα τὴν ἀγάπην, εἰς τὸν ἐξασκοῦντα τὸ καθῆκον καὶ ἐν γένει τὴν ἀρετήν.

Καὶ ταῦτα μὲν γενικῶς περὶ τῶν δύο μεγάλων ἐντολῶν. Ἤδη δὲ ἐρχόμεθα νὰ εἴπωμεν περὶ τῶν καθηκόντων, ἅτινα ἔχομεν πρὸς τὸν Θεόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄: ΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ

89. Α΄) Η ΠΙΣΤΙΣ

Πρὸ τοῦ νὰ εἴπωμεν εἰδικῶς περὶ τῶν πρὸς τὸν Θεὸν καθηκόντων ἡμῶν, λέγομεν ὅτι καθήκοντα ἡμῶν πρὸς τὸν Θεὸν εἶνε, ὄχι μόνον ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται ἀμέσως καὶ κατ᾽ εὐθεῖαν πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ πρὸς τὸν πλησίον καὶ τὰ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς καθήκοντα. Καὶ διὰ νὰ εἴπωμεν περιεκτικώτερον, πᾶσαι ἀνεξαιρέτως αἱ ἐντολαί, τὰς ὁποίας παραγγέλλει εἰς ἡμᾶς ὁ Θεὸς διὰ τῶν Ἁγίων αὐτοῦ Γραφῶν, πᾶσαι αὗται εἶνε καθήκοντα ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν. Ἐπειδὴ ὅμως πρὸς εὐκολωτέραν κατανόησιν γίνεται διάκρισις ὅλων τῶν καθηκόντων ἡμῶν εἰς τρία εἴδη, δι᾽ αὐτὸν τὸν λόγον θὰ ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα δι᾽ ὀλίγων ὡς καθήκοντα ἡμῶν πρὸς τὸν Θεὸν τὰ κυριώτερα ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἀμέσως καὶ κατ᾽ εὐθεῖαν ἀναφέρονται πρὸς τὸν Θεόν. Ποῖα δὲ εἶνε ταῦτα; Ἰδού:

Πρῶτον καθῆκον, τὸ ὁποῖον ἔχει ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν Θεόν, εἶνε ἡ πίστις. Προηγουμένως (ἐν 57 καὶ καθεξῆς) ὡμιλήσαμεν περὶ τῆς πίστεως τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἔχῃ τις διὰ νὰ εἶνε ἀληθὴς Χριστιανός. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ πίστις εἶνε καθῆκον ἀπορρέον ἐκ τῆς πρώτης καὶ μεγάλης ἐντολῆς, διὰ τοῦτο εἶνε ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν δι᾽ ὀλίγων περὶ αὐτῆς καὶ ἐνταῦθα.

Λέγομεν λοιπὸν ὅτι ἔχει ὁ ἄνθρωπος καθῆκον νὰ πιστεύῃ ἀδιστάκτως εἰς τὸν ἕνα ἐν Τριάδι Θεόν, τὸν Πατέρα, τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἔχει ἔτι καθῆκον νὰ ἔχῃ τελείαν καὶ ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην εἶς τὴν πάνσοφον καὶ πανάγαθον αὐτοῦ πρόνοιαν. Ὀφείλει ἐκ ὡς τούτου νὰ ἐμπιστευθῇ ἐξ ὁλοκλήρου ἑαυτὸν εἰς τὴν πρόνοιάν του. Ὀφείλει δηλονότι τόσον διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς του, ὅσον καὶ διὰ τὴν συντήρησιν τῆς ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης ζωῆς του, νὰ ἔλπίζῃ εἰς τὸν Θεὸν καὶ νὰ μὴ στηρίζῃ τὰς ἐλπίδας του εἶς χρήματα, ἢ κτήματα, ἢ ἀνθρώπους, ἢ εἰς οἱονδήποτε κτίσμα. Διότι ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐλπίζῃ εἰς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ὑπόσχεται ὅτι προνοεῖ καὶ φροντίζει περὶ αὐτοῦ, σημαίνει ὅτι δὲν ἔχει ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς λόγους καὶ τὰς ὑποσχέσεις αὐτοῦ. Συνετῶς ἡ ὀλιγοπιστία του αὕτη εἶνε μία προσβολὴ καὶ ὕβρις κατὰ τοῦ Θεοῦ, διότι μὴ ἐλπίζων εἰς τὸν Θεόν, δὲν θεωρεῖ αὐτὸν τηρητὴν τῶν λόγων του καὶ τῶν ὑποσχέσεών Του.

Ἐπίσης ὕβρις πρὸς τὸν Θεὸν εἶνε τὸ νὰ καταφεύγῃ τις εἰς μαντείας, εἰς μαγικοὺς ἐξορκισμούς, καθὼς καὶ εἰς τὸν πνευματισμὸν καὶ ὑπνωτισμόν, διὰ τῶν ὁποίων ἐπενεργοῦν τὰ πονηρὰ πνεύματα. Ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ δίδῃ ὁ ἄνθρωπος πίστιν καὶ σημασίαν εἰς ὄνειρα, ἢ εἰς οἰωνούς, ἢ νὰ διακρίνῃ τὰς ἡμέρας καὶ νὰ θεωρῇ τινὰς ἐξ αὐτῶν κακάς, ἢ νὰ παρατηρῇ πόσοι θὰ καθίσωσιν εἰς τὴν τράπεζαν καὶ πάντα τὰ παρόμοια, ἀποδεικνύει ὅτι οὗτος δὲν ἐξαρτᾷ κατὰ πάντα τὸν ἑαυτόν του ἀπὸ τὸν Θεόν, ἀλλ᾽ ἐκ τυχαίων πραγμάτων· ὁπότε καὶ μεγάλως ἁμαρτάνει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Μαζὺ μὲ τὴν πίστιν καὶ ἐμπιστοσύνην καὶ ἐλπίδα, τὴν ὁποίαν ὀφείλει νὰ ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν Θεόν, ἔχει καθῆκον καὶ νὰ ὁμολογῇ, ὅταν παρίσταται ἀνάγκη, μετὰ παρρησίας τὸ ὄνομα τοῦ ἑνὸς ἐν Τριάδι Θεοῦ ἔμπροσθεν τῶν πολεμίων τῆς πίστεως ἀνθρώπων, ἀδιαφορῶν εἰς τὰς κατ᾽ αὐτοῦ κρίσεις καὶ ἐπικρίσεις αὐτῶν. Ὀφείλει νὰ εἶνε ἕτοιμος διὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεώς του, νὰ ὑποστῇ ἐν ἀνάγκῃ πᾶσαν θυσίαν, θυσιάζων ἀκόμη καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν του.

90. Β΄) ΤΟ ΑΠΟΛΥΤΟΝ ΣΕΒΑΣ ΚΑΙ Η ΕΥΛΑΒΕΙΑ

Ἔχει ὡσαύτως ὁ ἄνθρωπος ἀπαραίτητον καὶ ἐπιβεβλημένον καθῆκον νὰ ἔχῃ ἀπόλυτον σέβας καὶ εὐλάβειαν πρὸς τὸν Θεόν, ὅστις εἶνε τὸ κατὰ πάντα ἄπειρον καὶ τέλειον Ὄν. Ὡς ἐκ τούτου ἁμαρτάνει θανασίμως ὁ ἄνθρωπος, ἐὰν λαμβάνῃ τὸ μέγα καὶ ὑπερύμνητον ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ματαίῳ. Λαμβάνει δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ματαίῳ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ψευδορκεῖ, ἢ ἐπιορκεῖ, ἢ βλασφημεῖ, καθὼς καὶ ἐκεῖνος ὅστις ἐπικρίνει τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ ἢ ἄλλο τι τῶν ὅσων ἐποίησε καὶ ἐδημιούργησεν ὁ Θεός, ὅπως καὶ ἐκεῖνος, ὅστις ἀνευλαβῶς καὶ μετ᾽ ἀδιαφορίας ἀναφέρει τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

91. Γ΄) Η ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΛΑΤΡΕΙΑ

Καθῆκον ὡσαύτως σπουδαιότατον καὶ ὕψιστον τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν εἶνε ἡ ἀγάπη. Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς εἶνε ὁ Δημιουργὸς καὶ ὁ ὕψιστος ἡμῶν εὐεργέτης, ὁ ὁποῖος ἐθυσίασεν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ αὐτὸν τὸν Μονογενῆ αὐτοῦ Υἱόν, καὶ ἡτοίμασε δι᾽ ἡμᾶς βασιλείαν αἰώνιον, ὀφείλομεν δι᾽ αὐτά, καθὼς καὶ δι᾽ ὅλας ἐν γένει τὰς ἄλλας πρὸς ἡμᾶς ἀναριθμήτους εὐεργεσίας του, νὰ ἔχωμεν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην ἀπόλυτον καὶ τελείαν. Ἔχοντες δὲ τὴν ὀφειλομένην τελείαν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, ἔχομεν καθῆκον καὶ νὰ ἐνδιαφερώμεθα καὶ ἐπιδιώκωμεν μὲ ὅλην μας τὴν ψυχὴν καὶ μὲ ὅλην μας τὴν δύναμιν, ἵνα πάντες οἱ ἄνθρωποι γνωρίσωσι καὶ δοξάσωσι τὸ ἅγιον ὄνομά του, πιστεύοντες εἶς τὸν Μονογενῆ αὐτοῦ Υἱόν, καὶ ἐκτελοῦντες τὸ θέλημά του ὅπως ἐκτελοῦσι τοῦτο καὶ τὰ ἐν οὐρανοῖς πνεύματα.

Ἀγαπῶντες τὸν Θεὸν τελείαν ἀγάπην, ἔχομεν ἀκόμη ὕψιστον καθῆκον καὶ νὰ λατρεύωμεν αὐτόν. Περὶ τοῦ ὑψίστου τούτου καθήκοντος τῆς πρὸς τὸν Θεὸν λατρείας ἡμῶν, καθὼς καὶ περὶ τοῦ πῶς λατρεύομεν τελείως καὶ εὐαρέστως τὸν Θεόν, θὰ ὁμιλήσωμ:ν μετὰ ταῦτα ἐν ἐκτάσει πραγματευόμενοι περὶ τοῦ μεγάλου καὶ ὑψίστου μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας καὶ περὶ τῆς θείας καὶ ἱερᾶς Λειτουργίας. Ἐπειδὴ ὅμως ἐνταῦθα ὁμιλοῦμεν ἐν γένει περὶ τῶν καθηκόντων ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν, διὰ τοῦτο λέγομεν καὶ ἤδη δι᾽ ὀλίγων, ὅτι λατρεύομεν τὸν Θεὸν καὶ διὰ τῆς προσευχῆς, διὰ τῆς ὁποίας

δοξάζομεν καὶ ὑμνοῦμεν τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκφράζομεν πρὸς αὐτὸν τὴν εὐγνωμοσύνην μας καὶ τὸν ἄπειρον σεβασμὸν τῶν ψυχῶν μας, ὡς θέλομεν ἴδει κατωτέρω, ὁμιλοῦντες εἰδικῶς καὶ ἐν ἐκτάσει περὶ προσευχῆς. Λατρεύει δὲ ὁ ἄνθρωπος τὸν Θεὸν διὰ τῆς προσευχῆς, καὶ ὅταν μόνος κατ' ἰδίαν προσεύχεται καὶ ὅταν συμπροσεύχεται ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν ἄλλων Χριστιανῶν, πορευόμενος τὰς Κυριακὰς καὶ τὰς ἐπισήμους ἑορτὰς εἰς τοὺς ἱεροὺς ναούς, καὶ σχολάζῃ κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς ἀπὸ τὰς βιοτικὰς ἐργασίας καὶ μερίμνας, ἐργαζόμενος πνευματικῶς πρὸς ὠφέλειαν ἑαυτοῦ καὶ τοῦ πλησίον, καὶ ἁγιάζων οὕτω τὰς εἰς λατρείαν τοῦ Κυρίου ὡρισμένας ἡμέρας.

92. Δ΄) Η ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΥΠΑΚΟΗ

Πρέπει ὅμως νὰ γνωρίζῃ ὁ Χριστιανός, ὅτι λατρεία πρὸς τὸν Θεὸν εἶνε καὶ ἡ τελεία ὑπακοὴ ἡμῶν εἰς τοὺς λόγους του καὶ τὸ θέλημά του. Μάλιστα δὲ ἡ ὑπακοὴ αὕτη εἶνε ἡ πλήρης καὶ τελεία καὶ περιεκτικὴ λατρεία. Διότι καὶ τὸ νὰ προσεύχεται κατ' ἰδίαν ὁ ἄνθρωπος, καθὼς καὶ τὸ νὰ πορεύεται εἶς τοὺς ἱεροὺς ναούς, ἵνα μετέχῃ τῆς ἐκεῖ περοσφερομένης πρὸς τὸν Θεὸν λατρείας, εἶνε θέλημα καὶ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ.

Ἡ τελεία δὲ αὕτη πρὸς τὸν Θεὸν ὑπακοὴ εἶνε καὶ ἀπόδειξις καὶ βεβαίωσις τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης ἡμῶν. Καθόσον ἐκεῖνος μόνος ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, ὅστις τηρεῖ πάντα ὅσα ὁ Θεὸς διατάσσει. Διότι οὕτω μᾶς βεβαιοῖ ὁ Χριστὸς λέγων: «Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με» (Ιω. ιδ΄ 21). Διὰ νὰ εἶνε δὲ τελεία ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπακοή μας, πρέπει χάριν τῆς τηρήσεως τοῦ θελήματός του νὰ εἴμεθα ἕτοιμοι καὶ θάνατον ἀκόμη νὰ ὑποστῶμεν, παρὰ νὰ ἀθετήσωμεν μίαν τῶν ἐντολῶν του.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν ὀλίγοις εἶνε τὰ κυριώτερα καὶ περιεκτικώτερα τῶν καθηκόντων, τὰ ὁποῖα ἔχει ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν Θεόν, μετὰ τὰ ὁποῖα ἐρχόμεθα νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου ζητήματος τῆς προσευχῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄: Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ

93. ΤΙ ΕΙΝΕ Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Ἡ προσευχὴ εἶνε ἐπικοινωνία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ. Εἶνε ἡ προσευχὴ μία συνομιλία τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεὸν εἰς τὴν ὁποίαν ὁ μὲν ἄνθρωπος ὁμιλεῖ εἰς τὸν Θεὸν διὰ λόγων, ὁ δὲ Θεὸς ἀνταποκρίνεται πρὸς αὐτὸν διὰ τῶν πραγμάτων, ἤτοι διὰ τῆς ἀφθόνου καὶ πλουσίας παροχῆς τῶν πνευματικῶν καὶ σωματικῶν ἀγαθῶν, τῶν ὁποίων ἔχει ἀνάγκην ὁ ἄνθρωπος. Εἶνε ἡ προσευχὴ τὸ μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου δοξολογοῦμεν τὴν ἄπειρον δύναμιν καὶ ἀγαθότητα καὶ σοφίαν καὶ ἁγιότητα τοῦ Θεοῦ· μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου εὐχαριστοῦμεν αὐτὸν διὰ τὰς ἀπειραρίθμους εὐεργεσίας, μὲ τὰς ὁποίας ἀδιαλείπτως μᾶς εὐεργετεῖ· καὶ μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου δεόμεθα αὐτοῦ ζητοῦντες τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν μας καὶ πᾶν πνευματικὸν καὶ σωματικὸν ἀγαθόν. Ἕνεκα τούτου τρία εἶνε τὰ εἴδη τῆς προσευχῆς, δοξολογία, εὐχαριστία καὶ αἴτησις.

94. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

Ὡς δύναται καὶ ἐκ τῶν ἀνωτέρω νὰ νοηθῇ, ἡ προσευχὴ εἶνε ἔργον τῶν λογικῶν καὶ ἐλευθέρων δημιουργημάτων. Διὰ τοῦτο καὶ ἅπασα ἡ Ἁγία Γραφὴ συνιστᾷ αὐτήν. Καὶ καθὼς μᾶς βεβαιοῖ ἡ αὐτὴ Ἁγία Γραφή, οἱ ἐν οὐρανοῖς ἄγγελοι κύριον ἔργον αὐτῶν ἔχουσι νὰ δοξολογῶσι καὶ νὰ ἀνυμνῶσιν ἀσιγήτως τὸ ἄπειρον μεγαλεῖον καὶ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.

Εἶνε λοιπὸν ἡ προσευχὴ ἀναγκαιοτάτη διὰ πάντα ἄνθρωπον, διότι δι᾽ αὐτῆς ἐπικοινωνοῦμεν μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ δοξάζομεν καὶ εὐχαριστοῦμεν αὐτὸν διὰ τὴν ἄπειρον μεγαλωσύνην καὶ ἀγαθότητά του. Εἶνε ἀκόμη ἡ προσευχὴ ἀναγκαιοτάτη, διότι δι᾽ αὐτῆς λαμβάνομεν τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν μας, τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διὰ τῆς ὁποίας ἁγιαζόμεθα καὶ φωτιζόμεθα καὶ ἐνισχυόμεθα εἰς τὴν ἀποφυγὴν πάσης ἁμαρτίας καὶ παντὸς κακοῦ, εἰς τὴν ἀπόκτησιν πάσης ἀρετῆς καὶ παντὸς ἀγαθοῦ καὶ εἰς τὸ νὰ προοδεύωμεν καὶ τελειοποιούμεθα εἰς τὴν κατὰ Θεὸν ζωὴν καὶ πολιτείαν.

Τὴν ἀναγκαιότητα καὶ δύναμιν καὶ ἀξίαν τῆς προσευχῆς κατανοεῖ πᾶς τις, ἐὰν λάβῃ ὑπ᾽ ὄψιν του ὅτι καὶ οἱ ἅγιοι ἄνδρες εἰργάσθησαν τὴν ἀρετὴν καὶ ἐπετέλεσαν τὰ μεγάλα ἔργα καθὼς καὶ τὰ θαύματα διὰ τῆς προσευχῆς. Διὰ τοῦτο καὶ πάντες οὗτοι εἶχον τὴν προσευχὴν ὡς κύριον αὐτῶν ἔργον καὶ ἐθεώρουν ὡς μεγάλην τῶν ζημίαν νὰ παραλείψωσι ποτὲ αὐτήν. Ἀπόδειξιν τούτου μεταξὺ τῶν πολλῶν ἄλλων ἔχομεν καὶ τοὺς δύο μεγάλους προφήτας Δαβὶδ καὶ Δανιήλ. Καὶ ὁ μὲν Δαβίδ, βασιλεὺς ὤν, παρ᾽ ὅλας τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας μερίμνας καὶ ἀσχολίας του δὲν παρέλειπε ποτὲ τὴν προσευχήν, ἀλλ᾽ εἶχεν αὐτὴν ὡς κύριον ἔργον, προσευχόμενος πολλάκις τῆς ἡμέρας· ἐξηγείρετο δὲ καὶ κατὰ τὴν νύκτα ἀκόμη διὰ νὰ ἀνυμνήσῃ τὸν Θεόν, ὡς τοῦτο ἐποίουν καὶ πάντες οἱ ἅγιοι καὶ ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι. Κατέλιπε δὲ εἰς ἡμᾶς καὶ τοὺς θείους αὐτοῦ ψαλμούς, οἵτινες εἶνε δείγματα τῆς πρὸς τὸν Θεὸν τελείας αὐτοῦ πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως καὶ ἀγάπης καὶ ἐλπίδος, καὶ τοὺς ὁποίους ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία ἔχει καθιερώσει εἰς τὰς ἀκολουθίας αὐτῆς παντοτεινὴν προσευχήν. Ὁ δὲ προφήτης Δανιὴλ προετίμησε νὰ ριφθῇ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων, παρὰ νὰ παραλείψῃ ἐπ᾽ ὀλίγον διάστημα τὸ ἱερὸν καθῆκον τῆς προσευχῆς.

95. Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΕΙΝΕ ΤΟ ΤΕΛΕΙΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ ΠΑΡΑΓΓΕΛΛΕΙ ΔΕ ΚΑΙ ΕΙΣ ΗΜΑΣ ΙΝΑ ΠΡΟΣΕΥΧΩΜΕΘΑ

Τὸ τέλειον ὅμως παράδειγμα, διὰ τοῦ ὁποίου διδασκόμεθα τὴν σπουδαιότητα καὶ ἀναγκαιότητα τῆς προσευχῆς, μᾶς τὸ ἔδωκεν αὐτὸς ὁ Χριστός, ὅστις, καθὼς βλέπομεν εἰς τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια, εἶχεν αὐτὴν ὡς πρώτιστον καὶ κύριον αὐτοῦ ἔργον. Προσηύχετο ὁ Χριστὸς κατ᾽ ἰδίαν, πολλάκις μάλιστα διενυκτέρευεν ἐν τῇ προσευχῇ, καὶ οὐχὶ σπανίως ἀνεχώρει λίαν πρωῒ εἰς ἐρήμους τόπους διὰ νὰ προσευχηθῇ. Προσηύχετο καὶ μετὰ τῶν μαθητῶν Του, προσηύχετο καὶ ἐν τῷ ναῷ μετὰ τῶν ἄλλων. Παραγγέλλει δὲ ὡρισμένως καὶ εἰς ἡμᾶς, ἵνα προσευχώμεθα λέγων: «Βλέπετε (=προσέχετε), ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε» (Μάρκ. ιγ΄ 33). Καί, «Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται» (Ματθ. ζ΄ 7-8). Καὶ πάλιν: Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθετε εἰς πειρασμόν» (Ματθ. κστ΄ 42). Ἄλλοτε δὲ πάλιν, μᾶς λέγουν οἱ ἱεροὶ εὐαγγελισταί, «ἔλεγε παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι καὶ μὴ ἐκκακεῖν» (=εἰς τὸ νὰ μὴ ἀποκάμνωσι προσευχόμενοι) (Λουκ. ιη΄ 1). Καὶ ὄχι μόνον μᾶς παραγγέλλει ὁ Χριστὸς ἵνα προσευχώμεθα, ἀλλὰ καὶ μᾶς ἔδωκε καὶ τύπον προσευχῆς, κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ ὁποίου ὀφείλομεν νὰ προσευχώμεθα. Ὁ τύπος δὲ οὗτος εἶνε ἣ προσευχὴ τοῦ «Πάτερ ἡμῶν», ἡ ὁποία, ἐπειδὴ ἐδόθη εἰς ἡμᾶς ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ὀνομάζεται καὶ Κυριακὴ προσευχή.

96. Η ΕΥΑΡΕΣΤΟΣ ΤΩ ΘΕΩ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Πῶς δὲ εἶνε ἀρεστὸν εἰς τὸν Θεὸν νὰ προσευχώμεθα; Διὰ νὰ γίνεται ἡ προσευχὴ ἡμῶν δεκτὴ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, εἶνε ἀνάγκη:

1) Ὁ προσευχόμενος νὰ ἔχῃ πίστιν καὶ ἀκράδαντον πεποίθησιν περὶ τοῦ ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε πανταχοῦ παρών, εἶνε παντοδύναμος καὶ πανάγαθος, καὶ συνεπῶς ἕνεκα τῆς παντοδυναμίας καὶ τῆς ἀγαθότητός του εἰσακούει τῶν προσευχῶν καὶ δεήσεων ἡμῶν. Τοῦτο βεβαιῶν καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν λέγει: «Πάντα ὅσα ἂν προσευχόμενοι αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι λαμβάνετε, καὶ ἔσται ὑμῖν» (Μάρκ. ια΄ 24). Ἤτοι πάντα ὅσα ζητεῖτε παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ προσευχῇ σας, ἔχετε βεβαίαν τὴν πεποίθησιν, ὅτι θὰ τὰ λάβετε, καὶ ἐξάπαντος θὰ σᾶς δοθῶσι παρ᾽ αὐτοῦ.
2) Ἔχει καθῆκον ὁ προσευχόμενος νὰ συνδιαλλάσσεται καὶ νὰ συμφιλιοῦται πρὸς πάντα, τὸν ὁποῖον ἠδίκησεν ἢ ὁπωσδήποτε ἐλύπησε. Τοῦτο παραγγέλλων καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν λέγει: «Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῇς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου» (Ματθ. ε΄ 23-24). Διὰ τῶν λόγων αὐτῶν διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι δὲν γίνεται δεκτὴ ἡ προσευχὴ ἡμῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ τὸ εἰς τὸν ναὸν προσφερόμενον δῶρον μας, ἐὰν προηγουμένως δὲν συνδιαλλαγῶμεν μετ᾽ ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ὁπωσδήποτε ἐπικράναμεν, κάμνοντες πᾶν ὅ,τι μᾶς εἶνε δυνατὸν πρὸς ἱκανοποίησιν αὐτῶν. Ἔχει ἔτι καθῆκον ὁ προσευχόμενος ἵνα μὴ ἔχῃ ἀντιπάθειαν ἢ μνησικακίαν κατά τινος, ἀλλὰ νὰ συγχωρῇ πάντας ἀπὸ καρδίας, διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει δὲν εἰσακούεται ἡ προσευχή του, καὶ δὲν λαμβάνει ἄφεσιν ἁμαρτιῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ. Διότι καὶ τοῦτο αὐτὸς ὁ Κύριος παραγγέλλει, λέγων: «Καὶ ὅταν στήκητε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατά τινος· ἵνα καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν» (Μάρκ. ια΄ 25). Ὀφείλει ἀκόμη ὁ προσευχόμενος νὰ γνωρίζῃ, ὅτι καὶ ἂν συμβῇ ποτὲ νὰ ἔχῃ ταραχήν τινα ἐν τῇ ψυχῇ του, πρέπει πρῶτον νὰ προσπαθήσῃ διὰ καταλλήλων σκέψεων καὶ διὰ τῆς ἐπικλήσεως τῆς χάριτος καὶ τῆς ἀντιλήψεως τοῦ Θεοῦ νὰ καταστείλῃ καὶ νὰ εἰρηνεύσῃ τὴν ψυχήν του, διότι εἰς τὴν εἰρηνικὴν καὶ γαλήνιον καρδίαν δίδει ὁ Θεὸς τὰς δωρεάς τον καὶ τὰ χαρίσματά του.
3) Ἡ προσευχή μας πρέπει νὰ γίνεται ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Διότι ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ μεσίτης μεταξὺ ἡμῶν καὶ τοῦ Θεοῦ, θυσιασθεὶς ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ἱκανοποιήσας τὴν θείαν δικαιοσύνην διὰ τὰς ἁμαρτίας μας, ἐπειδὴ ἡμεῖς, ὡς ἁμαρτωλοὶ καὶ ἔνοχοι, δὲν ἔχομεν ἐξ ἡμῶν αὐτῶν παρρησίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Εὑρίσκομεν δὲ ἔλεος καὶ χάριν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μόνον διὰ τῆς θυσίας καὶ τῆς μεσιτείας τοῦ Χριστοῦ. Πᾶν ὅ,τι λοιπὸν ζητοῦμεν ἀπὸ τὸν Θεόν, ὀφείλομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ νὰ ζητῶμεν αὐτό.
4) Ἡ προσευχὴ πρέπει νὰ γίνεται μετὰ προσηλώσεως καὶ ἀφοσιώσεως τῆς ψυχῆς, τουτέστιν ἡ ψυχὴ προσευχομένη πρέπει νὰ ἔχῃ πολλὴν προσοχήν, ὅπως συναισθάνεται καὶ νοῇ τὰ λεγόμενα διὰ τῆς προσευχῆς. Πρέπει ἔτι ἡ προσευχὴ νὰ γίνεται συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, συμφώνως μὲ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ ὁποῖον διδάσκει τὴν περὶ Θεοῦ ἀλήθειαν. Δηλαδὴ ἡ ψυχὴ τοῦ προσευχομένου πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ἀληθῆ γνῶσιν περὶ Θεοῦ, τουτέστιν, νὰ νοῇ αὐτὸν ὡς ἄπειρον καὶ ἀπόλυτον Πνεῦμα, ὡς πανταχοῦ παρόντα καὶ εἰσακούοντα τῶν προσευχῶν ἡμῶν, ὡς παντοδύναμον, πανάγαθον καὶ πανάγιον, ἀποστρεφόμενον τὴν ἁμαρτίαν καὶ βραβεύοντα τὴν ἀρετήν. Οὕτω πρέπει νὰ γίνεται ἡ προσευχή, διὰ νὰ εἶνε δεκτὴ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἔχουσιν οἱ λόγοι τοῦ Χριστοῦ «Πνεῦμα ὁ Θεός· καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν» (Ἰω. δ΄ 23).
5) Πρέπει ἀκόμη ἡ πρσευχή μας νὰ γίνεται ὄχι μόνον μετὰ ταπεινώσεως καὶ βαθείας συναισθήσεως τῶν ἁμαρτιῶν μας καὶ τῆς μεγάλης καὶ βαρείας ἐνοχῆς μας, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἐξομολογήσεως καὶ ὁμολογίας τῶν ἁμαρτιῶν μας καὶ τῆς ἐνοχῆς μας. Πρέπει δηλονότι ἐν τῇ προσευχῇ μας νὰ ἐξομολογώμεθα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ νὰ καταγγέλλωμεν ἑαυτοὺς ὡς ἀξίους τιμωρίας καὶ κολάσεως ἕνεκα τούτων. Ὅτι δὲ ἡ προσευχὴ αὕτη, ἡ ἐκ καρδίας συντετριμμένης καὶ τεταπεινωμένης προερχομένη, γίνεται δεκτὴ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τὸ διδασκόμεθα ἐκ πολλῶν παραδειγμάτων καὶ μαρτυριῶν τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου αὐτὸ τοῦτο διδάσκει ὁ Χριστός (Λουκ. ιη΄ 10-14).
6) Πρὸς τούτοις εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐγκαρτερῶμεν καὶ νὰ ἐπιμένωμεν ἐν τῇ προσευχῇ. Δὲν πρέπει δηλονότι, ὅταν ἅπαξ ἢ δὶς ἐζητήσαμεν ἀγαθόν τι καὶ ὠφέλιμον παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν ἐλάβομεν αὐτό, νὰ ἀποκάμνωμεν καὶ νὰ ἀμελῶμεν τὸ καθῆκον τῆς προσευχῆς. Ἀλλὰ πρέπει ἐπανειλημμένως καὶ ἐπιμόνως νὰ ἐπικαλώμεθα τὸν Θεόν, ὁ Ὁποῖος ἐπίτηδες ἀναβάλλει πολλάκις τὴν πλήρωσιν τῶν αἰτημάτων μας, ὅπως δείξωμεν μεγαλυτέραν τὴν πίστιν καὶ θερμότερον τὸν πόθον διὰ τῆς ἐν τῇ προσευχῇ ἐπιμονῆς μας, ὁπότε καὶ θὰ χορηγήσῃ ἡμῖν ταῦτα. Διότι πρέπει νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι τότε μόνον δὲν μᾶς χορηγεῖ ὁ Θεὸς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ζητοῦμεν, ὅταν δὲν εἶνε πρὸς ὠφέλειάν μας.

Οὗτοι εἶνε οἱ κυριώτεροι ὅροι, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ τηρῶμεν ἐν τῇ προσευχῇ. Τηροῦντες δὲ αὐτούς, ἂς εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι ὁ Θεὸς θὰ μᾶς εἰσακούῃ καὶ θὰ πραγματοποιῇ τὰ αἰτήματα ἡμῶν.

97. ΠΩΣ ΝΟΕΙΤΑΙ ΚΑΙ ΠΩΣ ΕΦΑΡΜΟΖΕΤΑΙ ΤΟ «ΑΔΙΑΛΕΙΠΤΩΣ ΠΡΟΣΕΥΧΕΣΘΕ»

Ὁ θεῖος Παῦλος μᾶς προτρέπει καὶ μᾶς παραγγέλλει ἵνα προσευχώμεθα ἀδιαλείπτως, λέγων:

«Ἀδιαλείτττως προσεύχεσθε, ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε» (Α΄ Θεσ. ε΄ 17). Οὕτω δὲ λέγων ὁ τοῦ Θεοῦ Ἀπόστολος τί ἐννοεῖ; Ἐννοεῖ ἄρα γε, ὅτι πρέπει διαρκῶς ἱστάμενοι νὰ προσευχώμεθα, ὡς τοῦτο κάμνομεν καθ᾽ ὡρισμένους καιροὺς καὶ ὥρας, καθ᾽ ἃς ὄρθιοι εἴτε γονυπετεῖς προσευχόμεθα; Οὐχί, δὲν νοεῖ τοῦτο. Ἀλλὰ λέγων ὁ θεῖος Παῦλος νὰ προσευχώμεθα ἀδιαλείπτως, καὶ νὰ εὐχαριστῶμεν τὸν Θεὸν ἐν παντί, ἐννοεῖ τοῦτο: Παντοῦ καὶ πάντοτε, ὅπου καὶ ἂν εὑρισκώμεθα, εἴτε περιπατοῦμεν, εἴτε ἱστάμεθα, εἴτε καθήμεθα, εἴτε ἐργαζόμεθα, εἴτε ἀναπαυόμεθα, συναισθανόμενοι ὅτι ζῶμεν ἐν τῇ κυβερνήσει καὶ τῇ ἐποπτείᾳ τοῦ Θεοῦ, νὰ δοξάζωμεν τὸ ἅγιον ὄνομά Του καὶ νὰ εὐχαριστῶμεν τὴν ἀγαθότητά Του δι᾽ ὅλα ὅσα ἀπολαμβάνομεν παρ᾽ αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀγαθοὶ λογισμοὶ καθὼς καὶ αἱ θεάρεστοι σκέψεις, ὅταν κάμνωμεν τοιαύτας, εἰς τὸ ἀδιαλείπττως προσεύχεσθε ὑπάγονται.

Ἐκπληροῦμεν ἀκόμη τὸ παράγγελμα τοῦτο τοῦ θείου Ἀποστόλου καὶ ὅταν μελετῶμεν καὶ ἀναγινώσκωμεν βιβλία ἱερά, καὶ ὅταν θεωροῦντες τὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ δοξολογῶμεν τὴν ἄπειρον αὐτοῦ δύναμιν καὶ σοφίαν, καὶ ὅταν ἀναπνέοντες τὸν ἀέρα, ἢ πίνοντες ὕδωρ, ἢ τρώγοντες ἄρτον καὶ ἄλλας τροφάς ἢ ὁτιδήποτε πνευματικὸν ἢ σωματικὸν ἀγαθὸν ἀπολαμβάνοντες εὐγνωμονῶμεν καὶ εὐχαριστῶμεν τὸν Θεόν. Ἐπίσης καὶ ὅταν ἐργαζόμενοι ἔργον τι πνευματικόν, ἢ ἐργαζόμενοι τὰ πρὸς συντήρησιν τῆς παρούσης ἡμῶν ζωῆς ἔργα, ἐπικαλούμεθα τὸν Θεόν, καὶ δοξάζωμεν καὶ εὐχαριστοῦμεν αὐτὸν καὶ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἔργων καὶ μετὰ τὴν ἐπιτέλεσιν ἢ διακοπὴν αὐτῶν. Καὶ ὀφείλομεν νὰ πράττωμεν τοῦτο, διότι ὁ Θεὸς εἶνε ἐκεῖνος, ὅστις χορηγεῖ ἡμῖν τὴν δύναμιν δι᾽ ἧς φέρομεν εἰς πέρας τὰς ἐργασίας μας, καὶ αὐτὸς εἶνε ὅστις χορηγεῖ τὰ ἀγαθὰ τῆς συντηρήσεώς μας.

98. Η ΕΝ ΩΡΙΣΜΕΝΟΙΣ ΚΑΙΡΟΙΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗ, ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΑΥΤΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΕΥΧΟΜΕΝΟΥ

Ἂν καὶ συνεχῶς πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀναβιβάζῃ τὸν νοῦν του εἰς τὸν Θεόν, καὶ νὰ ἀπασχολῆται εἰς σκέψεις ἀγαθὰς καὶ νὰ δοξάζῃ καὶ νὰ εὐχαριστῇ τὸν Θεόν, ὀφείλει ἐν τούτοις νὰ ἵσταται ἀποκλειστικῶς εἰς προσευχὴν καὶ ἐν ὡρισμένοις καιροῖς, τουτέστι τὴν πρωΐαν, τὴν ἑσπέραν, δι᾽ ὀλίγων τοὐλάχιστον πρὸ τοῦ φαγητοῦ καὶ μετὰ τὸ φαγητόν, καί, ἐὰν τοῦ εἶνε δυνατόν, καὶ εἰς ἄλλας ὥρας τῆς ἡμέρας. Ἡ διάρκεια ὅμως τῆς ὡρισμένης ταύτης προσευχῆς ἐξαρτᾶται πολλάκις καὶ ἐκ τῆς εὐκαιρίας, τὴν ὁποίαν ἔχει τὶς, καθὼς καὶ ἐκ τῆς σωματικῆς αὐτοῦ ἀντοχῆς. Πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἔχουν καιρὸν ἀρκετόν, λόγου χάριν οἱ μοναχοὶ καὶ ἱερωμένοι, καθὼς καὶ πάντες ἐν γένει ὅσοι ἔχουν καιρὸν διαθέσιμον, πρέπει νὰ ἀφιερώνουν περισσότερον χρόνον καὶ καιρὸν διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἱεροῦ καθήκοντος τῆς προσευχῆς. Ἀλλὰ καὶ πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ Χριστιανοὶ ἀναλόγως τῶν περιστάσεων ὑπὸ τὰς ὁποίας διατελοῦν, καὶ ἀναλόγως τοῦ χρόνου τὸν ὁποῖον ἔχουν, εἶνε ὑποχρεωμένοι καὶ ἔχουν καθῆκον ἀπαραίτητον νὰ προσεύχωνται.

Ὡσαύτως ἡ διάρκεια τῆς προσευχῆς ἐξαρτᾶται, ὡς εἴπομεν, καὶ ἀπὸ τὴν σωματικὴν ἀντοχὴν τοῦ προσευχομένου. Διότι ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι ἔχοντες ὀργανισμὸν ἰσχυρὸν καὶ ἀντέχοντες εἰς πολύωρον προσευχὴν χωρὶς νὰ κουράζωνται ἐξ αὐτῆς. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἄλλα πρόσωπα, τὰ ὁποῖα, ὡς ἐκ τῆς καχεξίας καὶ ἀδυναμίας τοῦ ὀργανισμοῦ των, δὲν ἀντέχουν οὐδὲ ἐπ᾽ ὀλίγην ὥραν νὰ προσευχηθῶσι, προσηλώνοντα τελείως τὴν διάνοιάν τῶν. Οἱ πρῶτοι λοιπόν, οἱ ὁποῖοι ἔχουν περισσοτέραν ἀντοχὴν καὶ δύναμιν σωματικήν, πρέπει νὰ ἀφιερώνουν περισσότερον χρόνον διὰ τὴν προσευχήν. Οἱ τελευταῖοι, οἱ ὁποῖοι ὡς ἐκ τῆς ἀδυναμίας τῶν δὲν ἀντέχουν, πρέπει νὰ καθορίζωσι τὴν διάρκειαν τῶν προσευχῶν τῶν ἀναλόγως τῶν δυνάμεών τῶν, ἀποφεύγοντες τὰς ὑπερβολάς, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουν πάντοτε καλὸν ἀποτέλεσμα. Νὰ ἔχωσι δὲ πεποίθησιν ὅτι ὁ Θεὸς δέχεται καὶ τὴν μικρὰν προσευχήν τῶν, ὅταν γίνεται ἐκ βάθους ψυχῆς καὶ ἐξ εἰλικρινοῦς καρδίας, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἀποβλέπει εἰς τὴν πρόθεσιν καὶ τὴν διάθεσιν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου. Διὰ τοῦτο καὶ ἐκεῖνος, ὅστις ἔχει μὲν τὴν πρόθεσιν ἐπὶ πολλὴν ὥραν νὰ προσευχηθῇ, δὲν δύναται ὅμως ὡς ἐκ τῆς καχεξίας του νὰ πράξῃ τοῦτο καὶ προσεύχεται ὀλίγον, ὅσον εἶνε δυνατὸν αὐτῷ, εἶνε ἐξ ἴσου εὐπρόσδεκτος καὶ μὲ τὴν ὀλίγην προσευχὴν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅσον καὶ ἐκεῖνος ὅστις, ἔχων δυνάμεις σωματικάς, προσεύχεται περισσότερον.

Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον δὲν πρέπει νὰ τύπτεται ὑπὸ τῆς συνειδήσεως καὶ πᾶς ὅστις ὡς ἐκ τῆς καχεξίας ἢ τῆς ἀδυναμίας ἢ ἕνεκεν γήρατος δὲν δύναται νὰ ἵσταται ἐν τῇ προσευχῇ, ἀλλ᾽ ἀναγκάζεται νὰ προσεύχεται καθήμενος. Διότι ὁ Θεός, ὡς εἴπομεν, ἀποβλέπει εἰς τὴν πρόθεσιν καὶ διάθεσιν καὶ δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ δέχεται τὴν προσευχὴν αὐτοῦ, ὡς δέχεται καὶ τὴν τοῦ ἱσταμένου, καθόσον μάλιστα ἐν τῇ προσευχῇ ὁ Θεὸς πρὸ παντὸς ζητεῖ τὴν προσήλωσιν καὶ ἀφιέρωσιν τῆς ψυχῆς καὶ τῆς καρδίας τοῦ ἀνθρώπου.

99. ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΟΥ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

Ἡ προσευχή, ὡς εἴπομεν, εἶνε ἀναγκαιοτάτη, διότι δι᾽ αὐτῆς ἐπικοινωνοῦμεν μετὰ τοῦ Θεοῦ, δι᾽ αὐτῆς δοξολογοῦμεν καὶ εὐχαριστοῦμεν τὸ ἅγιον ὄνομά του, καὶ δι᾽ αὐτῆς ἐπικαλούμεθα τὴν θείαν του ἀντίληψιν διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν ἀποφυγὴν τῆς κακίας. Ἐπειδὴ δὲ πάντα ταῦτα ἐκτελοῦνται πληρέστερον, ὅταν ἔχωμεν εἰς ἐνέργειαν καὶ τὴν αὐτοσχέδιον προσευχὴν δι᾽ αὐτὸν τὸν λόγον εἶνε ἀνάγκη νὰ ὁμιλήσωμεν καὶ περὶ τῆς προσευχῆς ταύτης, ἤτοι περὶ τῆς προσευχῆς τῆς γινομένης δι᾽ ἰδίων λέξεων, αὐτοσχεδίως. Ὁ Χριστιανὸς δηλαδή, ἐκτὸς τῶν διαφόρων προσευχῶν, τῶν

ὡρισμένων καὶ τετυπωμένων εἰς τὰ ἱερὰ βιβλία τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῶν ὁποίων προσευχόμεθα, πρέπει ἀκόμη νὰ προσεύχεται καὶ δι᾽ ἰδίων λέξεων, αὐτοσχεδίως.

Συνίσταται δὲ ἡ αὐτοσχέδιος προσευχὴ εἰς τὸ νὰ ἐκφράζῃ ὁ ἄνθρωπος τὰ πρὸς τὸν Θεόν αἰσθήματά του, καὶ νὰ ζητῇ τὸ ἔλεος καὶ τὴν χάριν του μὲ λέξεις ἰδικάς του, ἤτοι διὰ προσευχῆς, τὴν ὁποίαν κάμνει αὐτοσχεδίως καθ᾽ ἣν ὥραν προσεύχεται. Ἐννοεῖται ὅμως, ὅτι ἡ προσευχὴ αὕτη πρέπει νὰ γίνεται συμφώνως πρὸς τὰς προσευχὰς ἐν γένει, τὰς ὁποίας ἔχει ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία, νὰ γίνεται συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, καὶ μάλιστα τῆς Κυριακῆς προσευχῆς τοῦ «Πάτερ ἡμῶν». Καθόσον καὶ ὁ Κύριος, ὅταν παρέδωκε τὴν προσευχὴν ταύτην «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς...», δὲν εἶπε ἵνα λέγωμεν μόνον τὴν προσευχὴν ταύτην, περιοριζόμενοι εἰς τὰς ὀλίγας αὐτῆς λέξεις, ἀλλ᾽ εἶπεν: «Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς»· τουτέστιν ἡ προσευχή, τὴν ὁποίαν θὰ κάμνετε, πρέπει νὰ γίνεται συμφώνως μὲ τὸ πνεῦμα τῆς προσευχῆς ταύτης, τὴν ὁποίαν σᾶς δίδω. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἀρχαῖοι Χριστιανοί, ἐκτὸς τῶν θεοπνεύστων ψαλμῶν τοῦ προφητάνακτος Δαβὶδ καὶ ἄλλων τινῶν προσευχῶν, διὰ τῶν ὁποίων προσηύχοντο, προσηύχοντο ἀκόμη καὶ δι᾽ ἰδίων λέξεων.

100. Η ΔΙ᾽ ΙΔΙΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΕΙΝΕ ΩΦΕΛΙΜΩΤΑΤΗ

Ἡ δι᾽ ἰδίων λέξεων προσευχὴ εἶνε ὠφελιμωτότη, διότι προέρχεται καὶ πηγάζει ἐκ τῆς καρδίας τοῦ ἀνθρώπου, ἀνταποκρινομένη πρὸς τὰ αἰσθήματα, τὰς διαθέσεις καὶ τὰς διαφόρους ἀνάγκας τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Καθόσον ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἔχει πάντοτε τὰς αὐτὰς διαθέσεις καὶ ἀνάγκας, οὔτε διατελεῖ πτάντοτε ὑπὸ τὰ αὐτὰ αἰσθήματα, διὰ νὰ μεταχειρίζεται πάντοτε ὡρισμένως αὐτὴν ἢ ἐκείνην τὴν προσευχήν. Διότι ἄλλοτε κατανοοῦσα ἡ ψυχὴ τὸ ἄπειρον ὕψος καὶ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ κινεῖται εἰς αἶνον καὶ δοξολογίαν αὐτοῦ. Ἄλλοτε αἰσθανομένη ἢ ψυχὴ τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ καὶ εὐγνωμονοῦσα κινεῖται εἰς τὸ νὰ εὐχαριστήσῃ αὐτόν. Ἄλλοτε πολεμουμένη ἀπὸ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ πάθος αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ ζητήσῃ τὴν ἐνίσχυσιν καὶ χάριν τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἀπαλλαγῇ καὶ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ αὐτό. Ἄλλοτε εὑρισκομένῃ εἰς θλίψεις, λύπας, ἀσθενείας, ἐνδείας, ἀνάγκας, κινδύνους καὶ εἰς διαφόρους πειρασμοὺς καὶ περιπετείας τοῦ βίου, εὑρίσκεται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν Θεὸν ζητοῦσα διὰ τῆς προσευχῆς τὴν ἀπαλλαγήν, τὴν ἀνακούφισιν, τὴν παρηγορίαν. Καὶ ἄλλοτε συναϊσθανομένῃη τὴν πτωχείαν καὶ γυμνότητά τῆς ὡς πρὸς αὐτὴν ἢ ἐκείνην τὴν ἀρετήν, καὶ ποθοῦσα τὴν πνευματικὴν πρόοδον καὶ τελειοποίησιν αὐτῆς, κινεῖται εἰς τὸ νὰ ζητήσῃ αὐτὴν διὰ τῆς προσευχῆς ἀπὸ τὸν Θεόν. Καταλλhλοτάτη δὲ καὶ ὠφελιμωτάτηῃ δι᾽ ὅλα τὰ αἰσθήματα καὶ δι᾽ ὅλας τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἡ δι᾽ ἰδίων λέξεων προσευχή.

Ἀλλ᾽ ἡ δι᾽ ἰδίων λέξεων προσευχὴ εἶνε σπουδαιοτάτη καὶ ὠφελιμωτάτη καὶ δι᾽ αὐτὸν ἀκόμη τὸν λόγον· ὅτι διὰ τῆς προσευχῆς ταύτης ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου εὐκολώτερον ἀφοσιοῦται εἰς τὰ διὰ τῆς προσευχῆς λεγόμενα καὶ ἀναφερόμενα, καὶ ὁ νοῦς αὐτοῦ δὲν ἀποσπᾶται ἀλλὰ κατανοῶν τὰ λεγόμενα παρακολουθεῖ αὐτά. Δι᾽ αὐτοὺς τοὺς λόγους, καὶ πάντες οἱ ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ εἶχον εἰς ἐνέργειαν τὴν δι᾽ ἰδίων λέξεων προσευχὴν καθ᾽ ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἐπὶ γῆς βίου τῶν.

ΤΑ ΤΡΙΑ ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

101. α΄) Η ΔΟΞΟΛΟΓΙΑ

Εἴπομεν προηγουμένως, ὅτι τρία εἶνε τὰ εἴδη τῆς προσευχῆς, κατὰ τὰ ὁποῖα ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος νὰ προσεύχεται: δοξολογία, εὐχαριστία καὶ δέησις. Ἤδη δὲ ὁμιλοῦντες περὶ τῆς δι᾽ ἰδίων λέξεων προσευχῆς, θὰ εἴπωμεν διὰ περισσοτέρων περὶ ἑνὸς ἑκάστου τῶν τριῶν εἰδῶν τῆς προσευχῆς, ὅπως, λαμβάνων ὁ Χριστιανὸς σαφεστέραν ἰδέαν περὶ τούτων, γνωρίζῃ νὰ προσεύχεται δι᾽ ἰδίων λέξεων προσηκόντως καὶ θεαρέστως. Καὶ πρῶτον λέγομεν περὶ τῆς δοξολογίας.

Διὰ τῆς δοξολογίας ὁ ἄνθρωπος, νοῶν κατὰ τὸ δυνατὸν τὸ ὕψος τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς ἀπείρους αὐτοῦ τελειότητας, ὀφείλει νὰ ἐξαγγέλλῃ αὐτάς, ἀνυμνῶν τοιουτοτρόπως καὶ δοξάζων τὸν Θεόν. Ἀποβλέπων ἐπὶ παραδείγματι ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ἄπειρον δύναμιν τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς ὁποίας ἐποίησε τὰ πάντα ἐκ τοῦ μηδενὸς καὶ ἐξουσιάζει τῶν πάντων, ὀφείλει νὰ αἰνῇ καὶ νὰ δοξάζῃ αὐτὸν ὡς παντοδύναμον δημιουργὸν καὶ βασιλέα καὶ κύριον τοῦ σύμπαντος. Ἀποβλέπων εἰς τὸ ὅτι ὁ Θεὸς ἐν τῇ πανσοφίᾳ Αὐτοῦ διέταξεν ἁρμονικῶς καὶ κανονικῶς τὰ πάντα, καὶ ἐν τῇ προνοίᾳ Του συντηρεῖ, κυβερνᾷ καὶ διευθύνει ἕκαστον τούτων εἰς τὸ ἄριστον καὶ κάλλιστον τέλος αὐτοῦ, ὀφείλει νὰ δοξάζῃ τὸν Θεὸν ὡς πάνσοφον καὶ πανάγαθον τοῦ κόσμου προνοητὴν καὶ κυβερνήτην. Ἀποβλέπων εἰς τὸ ὅτι ὄχι μόνον τὰ λογικὰ καὶ ἐλεύθερα ὄντα, οἱ ἄγγελοι καὶ τὰ πνεύματα τῶν δικαίων, καὶ οἱ ἐπὶ τῆς γῆς ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ ἡ ἄλογος κτίσις, τὰ φυτά, τὰ δένδρα, τὰ ἄνθη, τὰ ἀπειροπληθῆ ζῶα, τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ οἱ ἰχθύες τῆς θαλάσσης, ὁ ἀήρ, τὸ ὕδωρ, τὸ πῦρ, ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη καὶ οἱ ἀπειράριθμοι ἀστέρες, καὶ ἐν γένει ἡ κανονικὴ καὶ σταθερὰ τοῦ σύμπαντος διάταξις καὶ κίνησις ἐξαγγέλλουσι τό ὕψος καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ, ὀφείλει νὰ ὑμνῇ καὶ νὰ δοξάζῃ τὴν ἄπειρον μεγαλωσύνην του καὶ τελειότητά Του.

102. β΄) Η ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ

Διὰ τῆς εὐχαριστίας κατανοῶν ὁ ἄνθρωπος τὰς ἀπείρους πρὸς αὐτὸν εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ ὑποχρεοῦται καὶ ὀφείλει νὰ ἐκφράζῃ τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ πρὸς τὸν μέγαν καὶ πανάγαθον αὐτοῦ εὐεργέτην. Νοῶν ἐπὶ παραδείγματι ὁ ἄνθρωπος, ὅτι ὁ Θεὸς ἐδημιούργησεν αὐτὸν ἐκ τοῦ μηδενὸς καὶ ὅτι δὲν ἐδημιούργησεν αὐτὸν ἄλογόν τι καὶ ἀναίσθητον ὄν, ὅπως εἶνε τὰ ζῶα καὶ ἡ ἄλλη κτίσις, ἀλλ᾿ ἐδημιούργησε κατ᾿ εἰκόνα αὐτοῦ, προορίσας ἅμα αὐτὸν νὰ ὁμοιωθῇ πρὸς αὐτὸν καὶ νὰ καταστῇ μέτοχος τῆς βασιλείας αὐτοῦ τῆς αἰωνίου, πρέπει νὰ εὐχαριστῇ τὸν πανάγαθον δημιουργόν του. Ἀποβλέπων εἰς τὸ ὅτι ὁ Θεὸς διὰ τῆς πανσόφου προνοίας του εὐεργετεῖ ἀδιαλείπτως τὸν ἄνθρωπον διὰ τῶν διαφόρων δημιουργημάτων, διὰ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, διὰ τοῦ ἀέρος καὶ τῶν ὑδάτων, διὰ τοῦ ἄρτου καὶ τῶν ἀπειραρίθμων ζώων, διὰ τῶν φυτῶν καὶ τῶν δένδρων, διὰ τῶν διαφόρων μετάλλων, πρέπει νὰ εὐχαριστῆ τὸν Θεὸν ὡς τὸν μόνον εὐεργέτην καὶ συντηρητήν του.

Ἀποβλέπων εἰς τὸ ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἀπεστράφη ἡμᾶς ἁμαρτήσαντας, ἀλλ᾿ ἐξηκολούθησε καὶ μετὰ τὴν παράβασιν φροντίζων περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τὴν ὁποίαν ἐξαπέστειλε προφήτας, ἔδωκε νόμον, ἐποίησε θαύματα καὶ δυνάμεις, ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ἐξαπέστειλε καὶ αὐτὸν τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν εἰς τὸν κόσμον, ὀφείλει νὰ εὐχαριστῇ αὐτὸν διὰ τὴν ἄπειρον ἀγαθότητά του. Ἀποβλέπων εἰς τὸ ὅτι ὁ Χριστός, γενόμενος ἄνθρωπος χάριν ἡμῶν, ὑπέμεινε τοσαῦτα δεινὰ διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ὑβρίσθη, ἐρραπίσθη, ἐνεπτύσθη, ἐμαστιγώθη, κατεδικάσθη, καὶ ἐν ἀτιμίᾳ μεγάλῃ ὑψώθη εἰς τὸν Σταυρόν, καὶ ἀπέθανεν ἐν μέσῳ ἐσχάτης καταφρονήσεως καὶ φρικτῶν ὀδυνῶν, ὀφείλει καὶ πρέπει νὰ εὐχαριστῇ ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας τὴν ἄπειρον ἀγαθωσύνην καὶ ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἄφατον καὶ ἀνεκδιήγητον καὶ ἄκραν συγκατάβασιν τοῦ Μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ.

Ἐπίσης, συλλογιζόμενος ὅτι ηὐδόκησεν ἐν τῇ ἀγαθωσύνῃ του ὁ Θεὸς νὰ μὴ εὑρισκώμεθα ἐν τῇ πλάνῃ, ἀλλὰ νὰ φωτισθῶμεν καὶ νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὸν Μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν καὶ νὰ εἴμεθα Χριστιανοί, πρέπει νὰ εὐχαριστῇ ἀπὸ καρδίας αὐτόν. Ἀποβλέπων εἰς τὸ ὅτι μᾶς δίδει τὸ Πνεῦμα Του καὶ δι᾿ αὐτοῦ μᾶς ἀναγεννᾷ καὶ μᾶς ἁγιάζει καὶ μᾶς φωτίζει καὶ μᾶς ἐνδυναμώνει καὶ μᾶς προάγει πνευματικῶς καὶ μᾶς τελειοποιεῖ, ὀφείλει νὰ εὐχαριστῇ αὐτὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς διὰ τὴν ὑψίστην ταύτην δωρεὰν καὶ χάριν. Συλλογιζόμενος ὅτι καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ πανάγιον Αὐτοῦ Σῶμα καὶ τὸ τίμιον Αὐτοῦ Αἷμα μᾶς παρέχει εἰς τροφὴν ὁ Χριστὸς διὰ νὰ μᾶς ἁγιάσῃ καὶ ἑνώσῃ εἰς ἓν σῶμα μετ᾿ αὐτοῦ, πρέπει νὰ εὐχαριστῇ αὐτὸν διὰ τὴν μεγίστην ταύτην εὐεργεσίαν.

Κατανοῶν ἀκόμη, ὅτι ὁ Θεὸς περισκέπει αὐτὸν καὶ τὸν προφυλάττει ἀπὸ μυρίους σωματικοὺς καὶ πνευματικοὺς κινδύνους, καὶ τὸν λυτρώνει ἀπὸ τὰς ἐπιβουλὰς καὶ τὰς ἐπηρείας τῶν πονηρῶν πνευμάτων, ὀφείλει νὰ εὐγνωμονῇ καὶ εὐχαριστῇ αὐτὸν ὡς τὸν παντοδύναμον καὶ πανάγαθον προστάτην αὐτοῦ. Καὶ καθ᾿ ἑκάστην πρωΐαν ἐγειρόμενος ὁ ἄνθρωπος καὶ συναισθανόμενος, ὅτι ὁ Θεὸς διεφύλαξεν αὐτὸν κατὰ τὴν παρελθοῦσαν νύκτα καὶ ἐξήγειρεν αὐτὸν ὑγιᾶ, ὀφείλει νὰ εὐχαριστῇ αὐτὸν εὐλαβῶς. Ὡσαύτως δὲ καὶ καθ᾿ ἑκάστην ἑσπέραν συλλογιζόμενος ὅτι ὁ Θεὸς διεφύλαξεν αὐτὸν κατὰ τὴν διελθοῦσαν ἡμέραν ἀπὸ διαφόρους κινδύνους, καὶ ὅτι ποικιλοτρόπως εὐηργέτησεν αὐτόν, πρέπει νὰ εὐχαριστῇ Αὐτὸν μὲ ὅλην του τὴν καρδίαν.

103. γ΄) Η ΑΙΤΗΣΙΣ

Διὰ τῆς αἰτήσεως, ἥτις, ὡς εἴπομεν, εἶνε τὸ τρίτον εἶδος τῆς προσευχῆς, νοῶν καὶ αἰσθανόμενος ὁ ἄνθρωπος τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας σωματικὰς καὶ πνευματικὰς αὐτοῦ ἀνάγκας, καθὼς καὶ τὰς ἀνάγκας τῶν ἄλλων Χριστιανῶν, ὑπὲρ ὧν ἔχει καθῆκον νὰ ἐνδιαφέρεται, ἂς ζητῇ ἀπὸ τὸν Θεὸν τόσον ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ὅσον καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων, τὴν πλήρωσιν αὐτῶν. Πρὸ πάντων ὅμως καὶ κατ᾿ ἐξοχὴν ὀφείλει ὁ Χριστιανός, ἵνα ἐν τῇ προσευχῇ τῆς δεήσεως εὔχεται κατὰ πρῶτον μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ διακαοῦς πόθου καὶ ζητῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς Κυριακῆς προσευχῆς, ὅπως γνωρίσῃ ὅλος ὁ κόσμος τὸν Θεὸν ὡς πανάγαθον καὶ πανάγιον καὶ πανοικτίρμονα Πατέρα, καὶ ὅπως πιστεύσῃ ὅλος ὁ κόσμος εἰς τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱόν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ ὅπως ἐπικρατήσῃ εἰς ὅλον τὸν κόσμον τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Μετὰ τὴν αἴτησιν ταύτην, συναισθανόμενος ὁ Χριστιανὸς τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν του καὶ τὴν βαρεῖαν ἐνοχήν του, ὀφείλει ἐν ταπεινώσει ψυχῆς καὶ συντριβῇ καρδίας νὰ κάμνῃ καὶ γενικὴν ἐξομολόγησιν τῶν ἁμαρτιῶν του, ζητῶν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὴν ἄφεσιν καὶ συγχώρησιν αὐτοῦ. Ἔπειτα ἂς ζητῇ τὰ ἐλέη καὶ τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τῶν πνευματικῶν καὶ σωματικῶν αὐτοῦ ἀναγκῶν. Ἂς αἰτῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν χάριν του καὶ τὸν φωτισμόν του καὶ τὴν βοήθειαν διὰ πᾶσαν περίστασιν, τὸν καθαρισμὸν καὶ ἁγιασμὸν τῆς καρδίας, τὴν ἐγρήγορσιν καὶ τὴν προσοχὴν εἰς τὸ νὰ μὴ ἁμαρτάνῃ, τὴν ἐνίσχυσιν καὶ τὴν προθυμίαν πρὸς ἐργασίαν τοῦ ἀγαθοῦ, τὴν ἀπόκτησιν πασῶν τῶν μακαριζομένων ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἀρετῶν.

Ἂς ζητῇ ἵνα διέλθῃ τὴν ἡμέραν ἀναμαρτήτως καὶ εἰρηνικῶς καὶ ἵνα εὐλογῇ ὁ Θεὸς τὰ ἔργα τῶν χειρῶν του, χορηγῶν αὐτῷ τὰ ἀναγκαιοῦντα πρὸς συντήρησιν τῆς ζωῆς του. Ἂς ζητῇ εἰς τὴν ἔναρξιν παντὸς ἔργου καὶ πάσης ἐπιχειρήσεως αὐτοῦ τὴν θείαν ἀντίληψιν καὶ βοήθειαν. Ἂς ζητῇ, ὅταν πρόκειται νὰ ταξειδεύσῃ, ἵνα ὁ Κύριος κατευθύνῃ αὐτὸν καὶ τὸν διαφυλάττῃ ἀπὸ παντὸς κακοῦ. Εἰς πᾶσαν δὲ θλῖψιν, εἰς πάντα πειρασμὸν καὶ εἰς πάντα κίνδυνον ψυχικὸν ἢ σωματικόν, εἰς πᾶσαν ἀδικίαν καὶ συκοφαντίαν, καὶ εἰς πάντα θάνατον οἰκείων καὶ φίλων, ἂς ζητῇ τὴν βοήθειαν, τὴν ἀντίληψιν, τὴν προστασίαν καὶ παρηγορίαν τοῦ Θεοῦ.

104. Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΕΧΕΙ ΚΑΘΗΚΟΝ ΙΝΑ ΠΡΟΣΕΥΧΕΤΑΙ ΚΑΙ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ

Ἂς γνωρίζῃ ὅμως ὁ Χριστιανὸς ὅτι, διὰ νὰ εἶνε ἡ προσευχή τον πλήρης καὶ εὐάρεστος εἰς τὸν Θεόν, πρέπει νὰ μὴ εἶνε ἀποκλειστική, περιοριζομένη εἰς μόνον τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ νὰ εἶνε γενική, ἐπεκτεινομένη καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ὡς ἐκ τούτον ὀφείλει ἵνα προσεύχεται καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων, ζητῶν καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν τῶν, καθὼς καὶ πᾶν καλὸν καὶ ἀγαθόν. Τοῦτο εἶνε καθῆκον τοῦ ἀνθρώπου, ἐπειδὴ διὰ τῆς ὑπὲρ τῶν ἄλλων προσευχῆς ὁ Χριστιανὸς ἐκττληροῖ ἱερὰν ὑποχρέωσιν ἀπέναντι παντὸς εὐεργέτου, καὶ καθῆκον χριστιανικῆς ἀγάπης ἀπέναντι πάντων τῶν ἀνθρώπων.

Ὀφείλει λοιπὸν νὰ προσεύχεται ὑπὲρ τῶν γονέων του καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν οἰκείων καὶ συγγενῶν του· ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν του, ὑπὲρ τῶν πνευματικῶν πατέρων καὶ διδασκάλων του, καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν ἐχόντων ἀνάγκην τῆς θείας βοηθείας καὶ ἀντιλήψεως. Πρέπει νὰ εὔχεται ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἑνώσεως πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, ὑπὲρ τοῦ Ἔθνους του καὶ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἐθνῶν.

Ὀφείλει ἔτι ἵνα προσεύχεται ὁ Χριστιανὸς καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν κεκοιμημένων Χριστιανῶν, καὶ πρὸ πάντων ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων πνευματικῶν πατέρων, γονέων καὶ διδασκάλων, συγγενῶν καὶ εὐεργετῶν αὐτοῦ, καθὼς καὶ ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν τοῦ ἔθνους.

Κατ᾽ αὐτὸ λοιπὸν τὸ πνεῦμα καὶ διὰ τοιούτου τρόπου δύναται ὁ Χριστιανὸς καὶ δι᾽ ἰδίων λέξεων νὰ δοξολογῇ, καὶ νὰ εὐχαριστῇ τὸν Θεόν, καὶ νὰ ζητῇ τὸ ἔλεός του καὶ τὰς δωρεάς του ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων· καθόσον καὶ ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία ἐν ταῖς ἱεραῖς αὐτῆς ἀκολουθίαις καὶ. εὐχαῖς διὰ τοιούτων δοξολογιῶν, εὐχαριστιῶν καὶ αἰτημάτων προσεύχεται πάντοτε πρὸς τὸν Θεόν.

Ὡς ὑπόδειγμα τῆς δι᾽ ἰδίων λέξεων αὐτοσχεδίου προσευχῆς διατυπώνομεν ἐνταῦθα μίαν τοιαύτην, ὥστε νὰ δύναται πᾶς τις, ἔχων αὐτὴν ὑπ᾽ ὄψιν του μαζῇ μὲ τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα, ἵνα ἐννοήσῃ καλύτερον καὶ πληρέστερον πῶς δύναται νὰ προσεύχεται αὐτοσχεδίως. Διατυπώνομεν δὲ ταύτην πληθυντικῶς, διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ Χριστιανὸς ὀφείλει νὰ προσεύχεται καὶ ἐκ μέρους ὅλων τῶν Χριστιανῶν. Ἐπειδὴ καὶ ὁ Κύριος ἐν τῇ Κυριακῇ προσευχῇ πληθυντικῶς παρήγγειλεν εἰς ἡμᾶς νὰ προσευχώμεθα εἰπὼν ἵνα λέγωμεν: «Πάτερ ἡμῶν», καὶ οὐχὶ «Πάτερ μου»· καί, «τὸν ἄρτον ἡμῶν», καὶ οὐχὶ «τὸν ἄρτον μου»· καί, «ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν», καὶ οὐχὶ ἄφες μοι τὰ ὀφειλήματά μου» κλπ. Διότι ἠθέλησε διὰ τῆς παραδόσεως τοῦ τοιούτου τρόπον τῆς προσευχῆς νὰ διδάξῃ ἡμᾶς, ὅτι ὁ Χριστιανὸς προσευχόμενος ὀφείλει νὰ συμπεριλαμβάνῃ ἐν τῇ προσευχῇ του καὶ πάντας τοὺς ἀνθρώπους ὅσοι ἔχουν τὴν θέλησιν ἵνα ὑπακούσουν εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅσοι πιστεύουν εἰς τὸν Υἱόν Του καὶ ἐπικαλοῦνται τὸ ἔλεός Του, ὁπουδήποτε καὶ ἂν εὑρίσκωνται οὗτοι. Τουτέστι νὰ λέγῃ καὶ νὰ ἀναφέρῃ πρὸς τὸν Θεὸν τὴν προσευχήν τον ὄχι μόνον ἐκ μέρους τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀλλὰ καὶ ἐκ μέρους ὅλων αὐτῶν, ὡς ἕν μετ᾽ αὐτῶν, ὡς νὰ εἶνε καὶ αὐτοὶ παρόντες καὶ νὰ συμπροσεύχωνται μαζῇ του πρὸς τὸν κοινὸν Πατέρα. Διότι πάντες οὗτοι κατὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς τοῦ Χριστοῦ «Πάτερ ἡμῶν»=Πατέρα μας, Πάτερ ὅλων ἡμῶν, καὶ οὐχὶ «Πάτερ μου»=Πατέρα μου, Πάτερ ἐμοῦ μόνου, κατὰ τοὺς λόγους, λέγομεν, αὐτοὺς τοῦ Χριστοῦ εἶνε καὶ αὐτοὶ πάντες ἀδελφοὶ τοῦ προσευχομένου πιστοῦ Χριστιανοῦ, καὶ πρέπει νὰ ἀγαπᾷ αὐτοὺς ἀγάπην ἀληθῆ καὶ πραγματικήν, καὶ νὰ ἐνδιαφέρεται ἐξ ἴσου καὶ δι᾽ αὐτούς, ὅτως καὶ διὰ τὸν ἑαυτόν του· καθόσον καὶ αὐτοὶ εἶνε, ὅπως καὶ αὐτός, τέκνα τοῦ αὐτοῦ Οὐρανίου Πατρὸς καὶ Θεοῦ, καὶ ἀγαπῶνται ὑπ᾽ Αὐτοῦ ὅπως καὶ αὐτός. -Ἰδοὺ ἡ προσευχὴ αὕτη:

105. ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΟΥ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

Βασιλεῦ τῶν αἰώνων, Κύριε Θεέ, Πάτερ Παντοκράτορ, συναισθανόμεθα ὅτι εἴμεθα ὅλως ἀνάξιοι ἕνεκα τῶν ἁμαρτιῶν μας, ὅπως ἀτενίσωμεν εἰς τὸ ὕψος τῆς δόξης σου καὶ ἐπικαλεσθῶμεν τὸ ἅγιον ὄνομά σου· ἀλλά, θαρροῦντες εἰς τὴν μεγάλην σον ἀγαθότητα καὶ φιλανθρωπίαν, τολμῶμεν, ἵνα, ἐν ταπεινώσει ψυχῆς, προσκυνήσωμεν, ὡς εἶνε δίκαιον καὶ πρέπον εἰς τὴν μεγαλειότητα τῆς δόξης σου, καὶ δοξάσωμεν τὸ ὑπερύμνητον καὶ ὑπερένδοξον καὶ ὑπεράγτον ὄνομά σου καὶ τοῦ Μονογενοῦς σου Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου σου Πνεύματος.

Ἀναγνωρίζομεν, Πάτερ οὐράνιε, καὶ ὁμολογοῦμεν ὅτι σὺ εἶσαι ὁ ἀληθὴς Θεός, ἄναρχος, αἰώνιος, ἀναλλοίωτος, ἔχων ἐν σεαυτῷ καὶ ἐκ σεαυτοῦ πᾶν ἀγαθόν, πᾶσαν τελειότητα. Σὺ εἶσαι ὁ Δημιουργὸς πάσης τῆς κτίσεως, τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, τῶν ὁρατῶν καὶ τῶν ἀοράτων ὄντων, τοῦ σύμπαντος. Εἶσαι ὁ παντοδύναμος, ἔχων τὴν δύναμιν ἄνευ ὁρίου, ἄπειρον. Εἶσαι ὁ πάνσοφος καὶ παγγνώστης. Εἶσαι ὁ πανάγιος καὶ πανάγαθος. Εἶσαι ὅλος ἀγάπη.

Σὺ διὰ τῆς παντοδυναμίας σου καὶ τῆς πανσόφου προνοίας σου συνέχεις καὶ συγκρατεῖς τὴν ὅλην δημιουργίαν, τὸ σύμπαν. Συγκρατεῖς καὶ διευθύνεις τὰ πάντα ἐν ἁρμονίᾳ καὶ τελείᾳ τάξει. Σὺ διὰ τῆς ἀπείρου σου δυνάμεως κατευθύνεις ἕκαστον δημιούργημα καὶ πάντα ὁμοῦ εἰς τὸν προορισμόν, τὸν ὁποῖον ἐξ ἀρχῆς ἔχεις ὁρίσει δι᾽ ἕκαστον καὶ δι᾽ ὅλα. Σὺ εἶσαι τὸ πᾶν διὰ πάντα καὶ εἰς σὲ ἀποβλέπουσι πάντα τὰ δημιουργήματά σου.

Ὡς Πνεῦμα ἄπειρον ὁποῦ εἶσαι, εὑρίσκεσαι πανταχοῦ παρὼν καὶ πληροῖς τὰ πάντα. Δὲν ὑπάρχει οὐδέν, ἀπολύτως οὐδέν, οὔτε ἐν τῷ οὐρανῷ οὔτε ἐν τῇ γῇ, τὸ ὁποῖον νὰ εἶνε ἀφανὲς ἐνώπιόν σου. Οἱ διαλογισμοὶ ἡμῶν, τὰ νοήματα, αἱ ἐπιθυμίαι, τὰ κινήματα τῶν καρδιῶν μας, τὰ θελήματα καὶ βουλεύματα τῶν ψυχῶν μας, οἱ λόγοι μας καὶ αἱ προθέσεις μας, οἱ σκοποί μας καὶ αἱ πράξεις μας, ὅλος ὁ ἔσω καὶ ἔξω ἄνθρωπος, τὰ πάντα εἶνε γυμνά, καταφανῆ καὶ γνωστὰ ἐνώπιόν σου. Ἔν σοὶ

ὑπάρχομεν πάντες καὶ ἐν τῷ Πνεύματί Σου ζῶμεν.

* * *

Δικαίως ὅθεν, πανάγαθε Θεέ, καὶ πρεπόντως ἅπας ὁ οὐράνιος πνευματικὸς κόσμος, ὁ χορὸς τῶν ἁγίων ἀγγέλων, τὰ Χερουβὶμ καὶ τὰ Σεραφείμ, μὲ ἀκατάπαυστον φωνήν, χωρίς ποτε νὰ σιγῶσι, σὲ ὑμνοῦν καὶ σὲ δοξολογοῦν λέγοντα, Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος, Κύριος Σαββαώθ. Πλήρης εἶνε ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ ἐκ τῆς δόξης Σου.

Ἀξίως σὲ ὑμνοῦσιν οἱ ἔνδοξοι Ἀπόστολοι, οἱ ἅγιοι Προφῆται, οἱ νικηφόροι μάρτυρες, οἱ ἔνδοξοι Ἱεράρχαι, οἱ ὅσιοι Πατέρες, ἅτας ὁ μακάριος χορὸς πάντων τῶν ἁγίων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν.

Ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ κτίσις, καὶ αὐτὰ τὰ ἄψυχα δημιουργήματά Σου, καὶ πᾶσαι αἱ δυνάμεις τῶν ποιημάτων Σου Σὲ μεγαλύνουν καὶ σὲ δοξάζουν. Διότι πάντα ἀνεξαιρέτως παρατηρούμενα καὶ μελετώμενα ὑπὸ τῶν λογικῶν πλασμάτων σου, ἀγγέλων τε καὶ ἀνθρώπων, ὁμολογοῦν καὶ κηρύττουν τὴν ἄπειρόν σου δύναμιν καὶ σοφίαν καὶ ἀγαθότητα. Ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, οἱ ἀπειράριθμοι ἀστέρες, τὸ φῶς, ἡ γῆ καὶ τὰ ἐντὸς αὐτῆς, τὰ ἀπειράριθμα ζῶα, τὰ ἀμέτρητα δένδρα καὶ φυτά, ἡ θάλασσα καὶ τὰ ἀναρίθμητα ὀψάρια, τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὁ ἀήρ, τὸ πῦρ, αἱ ἀστραπαί, αἱ νεφέλαι, αἱ χιόνες, τὰ πάντα ἐξαγγέλλουν καὶ κηρύττουν τὸ ὕψος τῆς δόξης σου. Πάντα τὰ ὡραῖα τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ τὴν Σὴν ἄρρητον ὡραιότητα, καλλονὴν καὶ λαμπρότητα ὁμολογοῦν καὶ διασαλπίζουν.

Καὶ ἡμεῖς, αἰώνιε Βασιλεῦ, οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀνάξιοι δοῦλοι σου, ὡς λογικὰ πλάσματά Σου, ἀναγνωρίζομεν καὶ ὁμολογοῦμεν τὸ ὕψος τῆς δόξης σου, καὶ μετὰ πάντων τῶν ἀπ᾽ αἰῶνος εὐαρεστησάντων ἐνώπιόν Σου Σὲ αἰνοῦμεν, Σὲ εὐλογοῦμεν, Σὲ προσκυνοῦμεν καὶ Σὲ δοξάζομεν.

* * *

Αἰνοῦντες δὲ καὶ δοξάζοντες τὸ ὑπερύμνητον καὶ ὑπερένδοξον Ὄνομά Σου, Σὲ εὐχαριστοῦμεν ἅμα πασῶν ἕνεκεν τῶν πρὸς ἡμᾶς δωρεῶν Σου τῶν φανερῶν καὶ ἀφανῶν. Αἰσθανόμεθα, Πάτερ οὐράνιε, ὅτι αἱ πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίαι σου εἶνε ἀμέτρητοι. Μᾶς ἐποίησας κατ᾽ εἰκόνα Σὴν καὶ ὁμοίωσιν. Μᾶς ἐκόσμησας μὲ θεῖα καὶ ἔξοχα χαρίσματα. Ἁμαρτήσαντας δὲν μᾶς παρέδωκας εἰς ἀπώλειαν, οὐδὲ παρεῖδες, ἀλλ᾽ ἐν τῇ ἀπείρῳ Σου ἀγάπῃ ᾠκονόμησας πανσόφως τὴν ἐκ τῆς δουλείας τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ αἰωνίου θανάτου ἀπελευθέρωσιν ἡμῶν, οὐχὶ δι᾽ ἄλλου μέσου, ἀλλὰ δι᾽ αὐτοῦ τοῦ Μονογενοῦς καὶ ἀγαπητοῦ Σου Υἱοῦ, τὸν ὁποῖον διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν παρέδωκας εἰς τὸν σταυρικὸν θάνατον. Τοσαύτη εἶνε ἡ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπη Σου.

Ηὐδόκησας νὰ γεννηθῶμεν ἐκ γονέων Χριστιανῶν. Μᾶς υἱοθέτησας διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, σφραγίσας ἡμᾶς καὶ δώσας τὴν δωρεὰν τοῦ Ἁγίου Σου Πνεύματος, ὅπως μᾶς καταστήσῃς κληρονόμους τῆς βασιλείας Σου τῆς ἐπουρανίου.

Μᾶς εὐεργετεῖς δι᾽ ὅλων τῶν ποιημάτων σου. Μᾶς παρέχεις πάντα τὰ ἀναγκαιοῦντα ὑλικὰ μέσα, δι᾽ ὧν συντηρεῖται ἡ πρόσκαιρος ἡμῶν ζωή. Μᾶς χορηγεῖς καὶ πάντα τὰ πνευματικά, δι᾽ ὧν ἀνακαινιζόμεθα καὶ καταρτιζόμεθα διὰ τὴν αἰώνιον ζωήν. Τὰ πάντα μεταχειρίζεσαι διὰ τὸν καταρτισμὸν τῶν ψυχῶν μας. Καὶ τὰς ἐν τῷ βίῳ θλίψεις μας, οἱαιδήποτε καὶ ἂν εἶνε αὗται, τὰς ἐπιτρέπεις καὶ τὰς μεταχειρίζεσαι ὡς Πατὴρ φιλόστοργος, πρὸς μεγάλην καὶ αἰωνίαν ὠφέλειαν τῶν ψυχῶν μας. Μᾶς προφυλάττεις καὶ μᾶς λυτρώνεις ἐκ τῶν ἐπιβουλῶν τοῦ πονηροῦ καὶ ἐκ πλείστων ἄλλων πειρασμῶν καὶ κακῶν, χωρὶς ἡμεῖς πολλάκις νὰ γνωρίζωμεν τοῦτο. Μᾶς ἐνισχύεις καὶ μᾶς βοηθεῖς εἰς τὴν κατόρθωσιν τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ. Καὶ τί δὲν ποιεῖς εἰς ἡμᾶς, παανοικτίρμον καὶ πανάγαθε Πάτερ; Πλειστάκις ἁμαρτάνομεν ἐνώπιόν σου καὶ δὲν μᾶς τιμωρεῖς, ἀλλὰ μακροθυμεῖς ἀναμένων τὴν μετάνοιάν μας. Ἀλλὰ καὶ τὴν μετάνοιάν μας σὺ τὴν ἐνεργεῖς ἐν ἡμῖν διὰ τοῦ Ἁγίου σου Πνεύματος. Καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν πρόθεσιν, τοῦ νὰ θέλωμεν νὰ εὐαρεστήσωμεν ἐνώπιόν Σου, Σὺ μᾶς τὴν δίδεις. Καὶ καλόν τι ἐὰν ποιήσωμεν ποτέ, καὶ ἂν προσευχώμεθα ἀκόμη, διὰ τῆς ἰδικῆς Σου βοηθείας καὶ χάριτος ποιοῦμεν τοῦτο. Διότι ἡμεῖς ἀφ᾽ ἑαυτῶν, ἐὰν σύ δὲν ἐνεργήσῃς ἐν ἡμῖν, οὐδὲν ἀγαθὸν δυνάμεθα νὰ ποιήσωμεν.

Νοοῦμεν καὶ αἰσθανόμεθα, οὐράνιε Πάτερ, ὅτι πάντα τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἐκ Σοῦ πηγάζουσι καὶ ὅτι Σύ, ὁ ἄπειρος Θεός, δεικνύεις εἰς ἡμᾶς τοὺς ἐλαχίστους καὶ μηδαμινοὺς τόσον μεγάλην στοργήν, ὥστε καὶ ὅταν μᾶς εὐεργετῆς καὶ μεταδίδῃς εἰς ἡμᾶς ἐκ τῶν ἰδίων σου ἀγαθῶν, ὅπως ποιήσῃς ἡμᾶς εὐδαίμονας καὶ μετόχους τῆς ἰδικῆς σου μακαριότητος, αἰσθάνεσαι ἐκ τῆς μεταδόσεως ταύτης τελείαν χαράν, εὐφροσύνην καὶ μακαριότητα. Ἕνεκα δὲ τῆς στοργῆς σου ταύτης καὶ ἐν τῷ αἰωνίῳ καὶ ἀτελευτήτῳ μέλλοντι τῆς βασιλείας σου τῆς ἐπουρανίου Σύ, ὁ Θεὸς ἡμῶν θὰ εἶσαι ἡ εὐτυχία, ἡ εὐδαιμονία καὶ μακαριότης ἡμῶν καὶ ὅλου τοῦ οὐρανίου κόσμου.

Πῶς λοιπὸν δυνάμεθα ἡμεῖς, οὐράνιε Βασιλεῦ, οἱ οὐτιδανοὶ καὶ ἐλάχιστοι, νὰ δοξάσωμεν ἀξίως καὶ νὰ ὑμνήσωμεν καὶ νὰ εὐχαριστήσωμεν τὸ ὑπεράγιον καὶ ὑπερύμνητον ὄνομά Σου διὰ τὰς ἀπείρους σον εὐεργεσίας, καὶ μάλιστα διὰ τὴν αἰώνιον βασιλείαν, τὴν ὁποίαν μᾶς ἔχεις ἑτοιμάσει ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, ἐὰν μείνωμεν μέχρι τέλους πιστοὶ εἰς τὸ θέλημά Σου; Καὶ μυρίας ζωὰς ἐὰν εἴχομεν, πάτερ οὐράνιε, καὶ ὅλας ἐὰν τὰς ἐθυσιάζομεν ὑπὲρ τοῦ ἁγίου ὀνόματός Σου, καὶ πάλιν πολὺ μακρὰν θὰ ἤμεθα ἀπὸ τοῦ νὰ ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὰς εὐεργεσίας Σου.

Μὴ δυνάμενοι λοιπὸν νὰ προσφέρωμεν ἄλλο τι εἰς τὴν Μεγαλειότητά Σου, προσφέρομεν τὴν θέλησίν μας, ἐπιθυμοῦντες καὶ θέλοντες ἵνα ἀνήκωμεν ὁλοκλήρως καὶ τελείως εἰς Σέ· καὶ σὲ εὐχαριστοῦμεν ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας, καὶ προσκυνοῦμεν καὶ εὐλογοῦμεν καὶ δοξάζομεν καὶ

μεγαλύνομεν τὸ ὑπερύμνητον καὶ ὑπερένδοξον ὄνομά Σου καὶ τοῦ Μονογενοῦς Σου Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Σου Πνεύματος. Ἀμήν.

* * *

Καὶ ἤδη, Πάτερ οὐράνιε, Σὲ παρακαλοῦμεν ἐν τῇ μεγάλῃ σου εὐσπλαγχνίᾳ καὶ ἀγαθότητι νὰ δεχθῆς τὴν προσευχὴν ἡμῶν ταύτην. Εὐδόκησον, ἵνα γνωρίσῃ ὅλος ὁ κόσμος τὴν λαμπρότητα τῆς θεότητός Σου, νὰ γνωρίσῃ ὅτι Σὺ εἶσαι ὁ ἀληθὴς Θεός, ὁ Δημιουργὸς τοῦ σύμπαντος, ὁ πανάγιος καὶ πανοικτίρμων Πατήρ, καὶ δοξασθῇ τοιουτοτρόπως τὸ ὑπερύμνητον καὶ ὑπεράγιον Ὄνομά Σου, καὶ τοῦ Μονογενοῦς Σου Υἱοῦ καὶ τοῦ παναγίου καὶ ἀγαθοῦ καὶ ζωοποιοῦ σου Πνεύματος. Εὐδόκησον, ἵνα ἔλθῃ ἐπὶ τῆς γῆς ἡ βασιλεία Σου καὶ ἐπικρατήσῃ αὕτη εἰς ὅλον τὸν κόσμον, εἰς πάντα τὰ ἔθνη, διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς ὑπακοῆς εἰς τὸν Μονογενῆ Σου Υἱόν, καὶ ἐκλείψῃ τοιουτοτρόπως ἀπὸ τὴν ἀνθρωπότητα ἡ ἀπιστία, τὸ ψεῦδος καὶ ἡ πλάνη, ἡ ἁμαρτία καὶ πᾶσα ἀδικία, καὶ ἐπικρατήσῃ ἡ ἀλήθεια, ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ εἰρήνη. Ἐὐδόκησον ἵνα ἐκτελῆται ἀκριβῶς τὸ ἅγιον θέλημά Σου ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, ὅπως ἐκτελεῖται τοῦτο καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ ὑπὸ τῶν ἁγίων σου ἀγγέλων καὶ πνευμάτων.

* * *

Ἐὐδόκησον ἔτι, ἐπουράντε Βασιλεῦ, ἵνα δεχθῆς καὶ τὴν ἐξομολόγησιν ἡμῶν ταύτην. Ἐξομολογούμενοι ἐνώπιον τῆς Μεγαλωσύνης σου, ὁμολογοῦμεν μὲ τεταπεινωμένην καρδίαν τὸ ἀμέτρητον πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν μας, καὶ τὴν μεγάλην καὶ βαρεῖαν ἐνοχήν μας.

Ἡμάρτομεν, ὁ Θεός, καὶ ἠνομήσαμεν. Παρέβημεν τὰς ἐντολάς σου καὶ ἠθετήσαμεν τὰ προστάγματά Σου. Δὲν ἐπορεύθημεν συμφώνως πρὸς τὸ θέλημά Σου τὸ ἅγιον, ἀλλ᾽ ἐπορεύθημεν συμφώνως πρὸς τὰ θελήματα καὶ τὰς ἐπιθυμίας τῶν καρδιῶν μας. Γνωρίζομεν ὅτι, ἐὰν παρασταθῶμεν ἐνώπιόν σου καὶ ὑποβάλῃς ἡμᾶς εἰς κρίσιν, καὶ ἐξετάσῃς ἅπαντας τοὺς ἐκ νεότητος ἡμῶν μέχρι σήμερον ἀτόπους διαλογισμούς μας, τὰς παρανόμους ἐπιθυμίας μας, τὰς κακὰς ἀποφάσεις τῆς θελήσεώς μας, τοὺς ἀπρεπεῖς καὶ ἐφαμάρτους λόγους μας, τὰ παράνομα ἔργα μας, καὶ ἁπάσας τὰς ἀμελείας καὶ ἀπραξίας τῶν καθηκόντων μας καὶ δικάσῃς ἡμᾶς διὰ πάντα ταῦτα συμφώνως πρὸς τὸν νόμον σου καὶ τὴν δικαιοσύνην Σου, θὰ εὑρεθῶμεν ὅλως ἀναπολόγητοι καὶ ἄξιοι τιμωρίας ἀδυσωπήτου καὶ κολάσεως αἰωνίου.

* * *

Διὰ τοῦτο, πανάγαθε Δέσποτα, πάσης ἀπολογίας ἐνώπιον τῆς δικαίας σου κρίσεως στερούμενοι, καταφεύγομεν εἰς τὴν φιλανθρωπίαν Σου τὴν ἀνείκαστον καὶ τὴν ἀγάπην Σου τὴν μεγάλην καὶ ἀνεκδιήγητον, ἥτις ἐφανερώθη εἰς τὸν κόσμον διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως καὶ τῆς θυσίας αὐτοῦ τοῦ Μονογενοῦς Σου Υἱοῦ. Καταφεύγομεν εἰς τὴν χάριν καὶ τὸ ἔλεος, τὸ ὁποῖον ἐν τῇ θυσίᾳ τοῦ Χριστοῦ σου παρέχεις εἰς τοὺς ἐπικαλουμένους Σε, καὶ σὲ παρακαλοῦμεν, ἵνα μὴ μᾶς ἀποδοκιμάσῃς· ἀλλὰ διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Μονογενοῦς Σου Υἱοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν, διὰ τὰ πάθη Αὐτοῦ τὰ σεπτά, διὰ τὸ αἷμα αὐτοῦ τὸ τίμιον, τὸ ὁποῖον ἐχύθη ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ, δι᾽ αὐτὸν τὸν θάνατον Αὐτοῦ, ὃν ὑπέστη ὑπὲρ ἡμῶν, διὰ τὴν μεσιτείαν αὐτοῦ, ἣν ὡς ἀρχιερεὺς ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς Μεγαλωσύνης σου καθήμενος μεσιτεύει ὑπὲρ ἡμῶν, διὰ πάντα ταῦτα ἱκετεύομεν τὴν εὐσπλαγχνίαν σου τὴν μεγάλην καὶ ἀνεκδιήγητον καὶ σὲ παρακαλοῦμεν νὰ εἰσακούσῃς τῆς δεήσεως μας. Νὰ ἀφήσῃς τὰς ἀνομίας καὶ ἁμαρτίας μας, συγχωρῶν πᾶν ὅ,τι ἡμάρτομεν ἐκ νεότητος ἡμῶν μέχρι τῆς παρούσης ὥρας, εἴτε ἐν λόγῳ, εἴτε ἐν ἔργῳ, εἴτε κατὰ διάνοιαν, εἴτε κατὰ ἐπιθυμίαν, εἴτε ἐν γνώσει, εἴτε ἐν ἀγνοίᾳ. Νὰ μᾶς δώσῃς δὲ καὶ καρδίαν συμπαθῆ, εὔσπλαγχνον καὶ ἐλεήμονα, ὅπως δίδωμεν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ καρδίας πάντοτε τὴν συγχώρησιν εἰς πάντας τοὺς ἀδικοῦντας ἢ ὁπωσδήποτε πταίονίτας εἰς ἡμᾶς.

Σὲ παρακαλοῦμεν, πολυεύσπλαγχνε καὶ πανάγαθε Κύριε, ἵνα μᾶς ἐλευθερώσῃς ἀπὸ τὴν φιλαυτίαν, ἀπὸ τὸν ἐγωϊσμὸν καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν, ἀπὸ τὸν φθόνον καὶ τὸ μῖσος, ἀπὸ τὴν κατάκρισιν καὶ τὴν μομφήν, ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἀπὸ τὴν ἀσυμπάθειαν καὶ ἀσπλαγχνίαν, ἀπὸ τὴν ὀκνηρίαν καὶ ἀμέλειαν, ἀπὸ τὴν κενοδοξίαν καὶ τὴν ἀνθρωπαρέσκειαν, ἀπὸ τὸν θυμὸν καὶ τὴν ὀργήν, ἀπὸ τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀδικίαν καὶ πονηρίαν, ἀπὸ τὰς κακὰς ἐπιθυμίας καὶ ἀπὸ πᾶσαν ῥοπὴν καὶ κλίσιν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, καὶ νὰ καθαρίσῃς τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ τὰ σώματα ἀπὸ πάντα μολυσμόν. Σὲ παρακαλοῦμεν, ἵνα ἐνοικίσῃς ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν καὶ τὸ Πνεῦμα Σου τὸ ἀγαθόν, ὅπως μᾶς ὁδηγῇ εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· νὰ εὐλογῇς δὲ καὶ τοὺς διαλογισμούς μας, τοὺς λόγους μας, τὰς ἐπιθυμίας μας, τὰ θελήματά μας, τὰς κρίσεις μας καὶ τὰς πράξεις μας. Σὲ παρακαλοῦμεν, ἵνα μᾶς δίδῃς καὶ προσοχήν, ὅπως μὴ γινώμεθα ποτὲ εἴς τινα ἀφορμὴ λύπης ἢ σκανδάλου.

Σὲ παρακαλοῦμεν, ἵνα μᾶς δίδῃς τὴν γνῶσιν καὶ τὴν συναίσθησιν τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς καταστάσεως τῶν ψυχῶν μας, ὅπως ταπεινοφρονῶμεν, καὶ ὅπως μὴ κατακρίνωμεν τοὺς ἀδελφούς μας. Νὰ μᾶς προφυλάττῃς καὶ ἀπὸ πᾶσαν κλίσιν καὶ προσκόλλησιν εἰς τὰ μάταια καὶ φθαρτὰ τοῦ κόσμου τούτου. Νὰ μᾶς λυτρώνῃς ἀπὸ τὸν πονηρὸν καὶ νὰ μᾶς ἐλευθερώνῃς ἀπὸ πάντα πειρασμόν, ἀπὸ πᾶσαν πλάνην καὶ ἀπὸ πᾶν κακόν. Νὰ μᾶς δίδῃς ζῆλον καὶ προθυμίαν εἰς τὸ νὰ προσευχώμεθα, καὶ φωτισμὸν εἰς τὸ πῶς πρέπει νὰ προσευχώμεθα καὶ τὶ νὰ αἰτῶμεν ἐν τῇ προσευχῇ ἡμῶν.

Σὲ παρακαλοῦμεν, ἵνα μᾶς χαρίσῃς τὸν ἅγιόν Σου φόβον, τὴν συναίσθησιν τῆς ἁπανταχοῦ παρουσίας Σου, τὴν στερεὰν καὶ ἀκλόνητον πίστιν καὶ ἐλπίδα, τὴν συναίσθησιν τῶν ἀναριθμήτων πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσιῶν σου καὶ τὴν ἐγκάρδιον εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν ἄπειρον ἀγαθότητά Σου, τὴν ἀφοσίωσιν καὶ ἀγάπην πρὸς τὸ ἅγιον ὄνομά Σου. Σὲ παρακαλοῦμεν, ἵνα μᾶς χαρίσῃς τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας, τὴν εὐθύτητα, τὴν σωφροσύνην, τὴν ἁγνότητα καὶ καθαρότητα τῆς καρδίας, τὴν ἐγκράτειαν, τὴν ἐν Πνεύματι χαράν, τὴν πραότητα, τὴν ἀνεξικακίαν, τὴν χρηστότητα, τὴν ἀγαθωσύνην καὶ ἐλεημοσύνην, τὴν μεγαλοψυχίαν καὶ τὴν ὑπομονήν. Νὰ διανοίξῃς δὲ καὶ τὸν νοῦν μας καὶ τὴν καρδίαν μας, διὰ νὰ νοῶμεν τὰ θεῖα Σου λόγια, καὶ νὰ κρατῶμεν αὐτὰ ἐντὸς τῶν ψυχῶν μας.

Σὲ παρακαλοῦμεν, ἵνα μᾶς χαρίσῃς τὴν γρήγορσιν καὶ τὴν προσοχὴν καὶ μᾶς ἐνδυναμώνῃς, ὅπως ἀποδοκιμάζωμεν πάντοτε καὶ ἀποδιώκωμεν μακρὰν ἀφ' ἡμῶν πᾶν ἁμάρτημα καὶ πᾶσαν κακίαν, ἥτις παρουσιάζεται ἵνα μολύνῃ τὴν ψυχήν μας. Σὲ παρακαλοῦμεν, ἵνα μᾶς προθυμοποιῇς διὰ τοῦ Πνεύματός Σου, ὅπως πάντοτε ἐργαζώμεθα ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Ὀνόματός Σου, καὶ ὑπὲρ τῆς ὠφελείας τοῦ πλησίον ἡμῶν μετὰ πάσης αὐταπαρνήσεως καὶ θυσίας καὶ ἐν ἀγάπῃ καθαρᾷ καὶ ἀνυποκρίτῳ, ἀποβλέποντες εἰς μόνην τὴν δόξαν Σου. Σὲ παρακαλοῦμεν, ἵνα μᾶς ἀξιώνῃς νὰ κοινωνῶμεν ἑκάστοτε τῶν ἀχράντων μυστηρίων, τοῦ Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ Σου, ἀκατακρίτως καὶ εἰς ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν μας. Σὲ παρακαλοῦμεν, ἵνα εὐλογῇῇς τὴν ἐργασίαν μας καὶ μᾶς χορηγῇς ἐν τῇ ἀγαθῇ σου προνοίᾳ πᾶν τὸ χρήσιμον διὰ τὴν συντήρησιν τῆς προσκαίρου ἡμῶν ζωῆς. Σὲ παρακαλοῦμεν, ἵνα μᾶς ἐμπνέῃς τὸν φόβον Σου, ὅπως πᾶν ὅ,τι ἐργαζόμεθα, ἐργαζώμεθα αὐτὸ ἐν ἀληθείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ. Σὲ παρακαλοῦμεν, ἵνα μᾶς δίδῃς ἄγγελον ἀγαθόν, ὁδηγὸν καὶ φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν. Σὲ παρακαλοῦμεν ἵνα ἐν τῇ ἀγαθότητί Σου μᾶς δίδῃς ἑκάστοτε καὶ πᾶν ὅ,τι ἡ πανσοφία Σου θεωρεῖ καλὸν καὶ ὠφέλιμον.

* * *

Ἔτι Σὲ παρακαλοῦμεν, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας Σου, ἵνα στερεώνῃς καὶ διαφυλάττῃς αὐτήν, καὶ ἵνα ἀναδεικνύῃς ἐν αὐτῇ ποιμένας καὶ διδασκάλους ἐμφορουμένους ὑπὸ θείου ζήλου, ὅπως ἐργάζωνται διὰ τὸν φωτισμὸν καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ λαοῦ Σου. Σὲ παρακαλοῦμεν, ὅπως εὐδοκήσῃς, ἵνα καὶ πάντες οἱ Χριστιανοὶ ἑνωθῶσι διὰ τῆς ἀληθοῦς πίστεως εἰς μίαν ποίμνην καὶ ἐκλείψωσι τὰ σχίσματα, αἱ αἱρέσεις καὶ αἱ πλάναι, καὶ οὕτω δοξάζεται ἀληθῶς ὑπὸ πάντων τὸ ὑπερύμνητον καὶ ὑπεράγιον Ὄνομά Σου.

Σὲ παρακαλοῦμεν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ἡμῶν καὶ πάντων τῶν ἐχόντων ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ λαοῦ Σου, ἵνα διαφυλάττῃς αὐτοὺς καὶ ἐμπνέῃς ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν τὴν ἀλήθειαν, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀγάπην, ὅπως ἐργάζωνται ὑπὲρ τῆς εὐημερίας καὶ τῆς εἰρηνικῆς συμβιώσεως τοῦ λαοῦ Σου. Σὲ παρακαλοῦμεν καὶ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης πάντων τῶν ἐθνῶν, ὅπως μὴ πάσχῃ ἡ ἀνθρωπότης ἐκ τῶν συγκρούσεων καὶ τῶν πολέμων.

* * *

Ἔτι σὲ παρακαλοῦμεν, πανάγαθε Κύριε, ὑπὲρ τῶν ἐργαζομένων πρὸς δόξαν τοῦ ἁγίου ὀνόματός Σου καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν ζητούντων τὴν σωτηρίαν τῶν, ὑπὲρ πάντων τῶν ζητούντων τὸ ἔλεός Σου καὶ τὴν χάριν Σου. Σὲ παρακαλοῦμεν καὶ ὑπὲρ τῶν ἀγαπώντων ἡμᾶς, καὶ ὑπὲρ ἐκείνων οἵτινες μᾶς ἠδίκησαν ἢ ὁπωσδήποτε μᾶς ἐπίκραναν ἢ ἐλύπησαν. Σὲ παρακαλοῦμεν, ἵνα γίνῃς ἵλεως καὶ συγχωρήσῃς κατὰ τὸ μέγα Σου ἔλεος καὶ πάντας τοὺς Χριστιανούς, καὶ ἵνα φωτίζῃς καὶ ὁδηγῇς καὶ ἐνισχύῃς αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ πορεύωνται συμφώνως πρὸς τὸ θέλημά Σου τὸ ἅγιον. Σὲ παρακαλοῦμεν καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν ἐν θλίψεσι καὶ ἀνάγκαις καὶ ἀσθενείαις, καὶ τῶν ἐν δουλείᾳ καὶ τυραννίᾳ εὑρισκομένων, ἵνα ἐλευθερώσῃς καὶ σώσῃς αὐτούς. Σὲ παρακαλοῦμεν, ἵνα ἀναπαύσῃς καὶ τὰς Ψυχὰς τῶν προκεκοιμημένων πνευματικῶν πατέρων καὶ ἀδελφῶν, γονέων καὶ συγγενῶν καὶ εὐεργετῶν ἡμῶν καὶ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος ἐν πίστει τελειωθέντων Χριστιανῶν ἐν τῇ ἐπουρανίῳ σου Βασιλείᾳ.

* * *

Ἔτι Σὲ παρακαλοῦμεν, πανοικτίρμον Κύριε, ἵνα μᾶς δώσῃς τὴν χάριν Σου, διὰ νὰ ζήσωμεν τὸν ἐπὶ τῆς γῆς ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς μας μὲ εἰρήνην, μὲ μετάνοιαν, καὶ μὲ τελείαν ἀφοσίωσιν καὶ ὑπακοὴν εἰς τὸ θέλημά Σου τὸ ἅγιον ὅπως, οὕτω πολιτευθέντες καὶ τὰ εὐάρεστα ἐνώπιόν Σου ποιήσαντες, ἔχωμεν καλὴν καὶ εὐπρόσδεκτον ἀπολογίαν ἐνώπιον τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ Σου καὶ Θεοῦ ἡμῶν. Ναί, ὁ Θεός, ἡ μόνη ἐλπὶς καὶ καταφυγὴ καὶ σωτηρία μας, ἐπάκουσον ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Μονογενοῦς Σου Υἱοῦ τῶν δεήσεων ἡμῶν καὶ ἀξίωσον ἡμᾶς ἐν τῇ ἀγαθότητί Σου καὶ τῷ ἐλέει σου, ἵνα γίνωμεν μέτοχοι τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν τῆς βασιλείας Σου, τὰ ὁποῖα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἡτοίμασας διὰ τοὺς ἀγαπῶντας σε, καὶ δοξάζωμεν τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά Σου, καὶ τοῦ Μονογενοῦς Σου Υἱοῦ, καὶ τοῦ πιαναγίου καὶ ἀγαθοῦ καὶ ζωοποιοῦ Σου Πνεύματος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

106. ΕΝΣΤΑΣΙΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΚΤΕΤΑΜΕΝΟΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

Ἡ προσευχὴ αὕτη, ἡ ὡς ὑπόδειγμα αὐτοσχεδίου προσευχῆς γραφεῖσα, διαλαμβάνει, ὡς βλέπει τις, καὶ ἐκ τῶν τριῶν εἰδῶν τῆς προσευχῆς, δοξολογίαν, εὐχαριστίαν καὶ δέησιν μετὰ συντόμου ἐξομολογήσεως. Ἐπειδὴ δέ, ὡς ἔχει ρηθῆ, ἡ προσευχὴ εἶνε ὁμιλία οὐχὶ πρὸς ἄνθρωπον, ἀλλὰ πρὸς τὸν ὕψιστον Θεὸν καὶ Κύριον ἡμῶν, ὅστις παρίσταται ἔμπροσθέν μας καὶ μᾶς ἀκούει, πρέπει νὰ γίνεται μετὰ πολλῆς τῆς προσοχῆς καὶ εὐλαβείας.

Ἀλλ᾽ ἴσως εἴπῃ τις ὅτι τὸ νὰ λέγῃ τις πάντα τὰ ἀνωτέρω εἰς τὴν προσευχήν του εἶνε πολλὰ καὶ ἀπαιτοῦν χρόνον πολύν, ἀφοῦ μάλιστα ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ προσεύχεται νοῶν καὶ συναισθανόμενος αὐτά, καὶ νὰ μὴ διέρχεται τὴν προσευχήν του τροχάδην. Ἀπαντῶντες εἰς τοῦτο, λέγομεν ὅτι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχῃ καιρὸν καὶ δύναται νὰ λέγῃ πάντα ταῦτα ἐν τῇ προσευχῇ του, πρέπει νὰ πράττῃ τοῦτο, διότι μεγάλως ὠφελεῖται ἐξ αὐτοῦ. Ἐὰν ὅμως ὁ ἄνθρωπος, εἴτε διότι δὲν ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν του τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον, εἴτε διότι δὲν ἀντέχει ὁ νοῦς του ἕνεκα σωματικῆς ἀδυναμίας εἰς πολύωρον ἀφοσίωσιν, δὲν δύναται νὰ προσευχηθῇ λέγων πάντα ὅσα ἐλέχθησαν ἀνωτέρω, τότε ἂς γνωρίζῃ ὅτι ὁ Θεὸς δέχεται καὶ τὴν συντομωτέραν προσευχήν του, ὅπως καὶ τὴν ἐκτενεστέραν παντὸς δυναμένου, διότι ἀποβλέπει, ὡς εἴπομεν καὶ προηγουμένως, εἰς τὴν πρόθεσιν καὶ τὴν ἀντοχὴν τοῦ προσευχομένου.

Δύναται λοιπὸν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ ἄνθρωπος μέρος μὲν τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων νὰ λέγῃ εἰς μίαν του προσευχήν, μέρος δὲ αὐτῶν εἰς ἄλλην του προσευχήν, καὶ ἄλλο μέρος ἐν ἄλλῃ προσευχῇ του· εἰς τρόπον ὥστε νὰ λέγωνται καὶ νὰ κυκλοφορῶσιν εἰς τὰς προσευχὰς αὐτοῦ πάντα ὅσα ἐρρέθησαν ἀνωτέρω. Δύναται τουτέστιν ἐν ἑκάστῃ αὐτοῦ προσευχῇ, ὅταν δὲν δύναται ἵνα προσευχηθῇ διὰ μακρῶν, νὰ δοξολογῇ καὶ νὰ εὐχαριστῇ κατὰ πρῶτον δι᾽ ὀλίγων τὸν Θεόν· ἔπειτα δὲ ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ καὶ τῶν περιστάσεων ὑπὸ τὰς ὁποίας διατελεῖ, νὰ ζητῇ τὸ ἔλεός του καὶ τὴν χάριν του. Ἀρκεῖ μόνον νὰ προσεύχεται μετὰ συναισθήσεως καὶ τῆς δεούσης προσοχῆς καὶ εὐλαβείας, ἔχων ὑπ᾽ ὄψιν του ὅτι ἣ προσευχή του αὕτη θὰ εἶνε ἀρεστὴ καὶ εὐπρόσδεκτος εἰς τὸν Θεὸν. Ἐνῶ, ἐάν τις προσεύχεται διὰ πολλῶν, ἀλλ᾽ ἄνευ τῆς δεούσης προσοχῆς, ἡ προσευχή τοῦ αὕτη δὲν θὰ εἶνε εὐάρεστος εἰς τὸν Θεόν.

107. Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΠΡΟΣΕΥΧΟΜΕΝΟΣ ΔΥΝΑΤΑΙ ΝΑ ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ ΚΑΙ ΕΙΣ ΕΝ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΑ ΤΡΙΑ ΟΜΟΥ

Ἡ ἀνωτέρω προσευχή, καθὼς βλέπει πᾶς τις, ἀναφέρεται πρὸς τὸν οὐράνιον Πατέρα Θεόν. Πρέπει ὅμως νὰ γνωρίζῃ ὁ Χριστιανός, ὅτι δύναται νὰ προσεύχεται ἀναφερόμενος καὶ πρὸς τὴν ἁγίαν Τριάδα. Δύναται ἔτι νὰ ἀναφέρεται διὰ τῆς προσευχῆς του πρὸς τὸν Χριστόν, δύναται καὶ πρὸς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Διὰ τὸν λόγον ὅτι, ὅταν τις προσευχόμενος ἀναφέρεται καὶ εἰς ἓν ἐκ τῶν προσώπων τῆς Τρισυποστάτου Θεότητος, εἶνε ὡς νὰ ἀναφέρεται καὶ εἰς τὰ τρία πρόσωπα, εἰς τὸν Πατέρα, εἰς τὸν Υἱὸν καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Διότι ἡ ἁγία Τριὰς εἶνε ἀδιαίρετος καὶ ἀχώριστος, καὶ εἷς ἕκαστον πρόσωπον συνυπάρχουσιν ἀσυγχύτως καὶ τὰ ἄλλα πρόσωπα. Καὶ ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία οὕτω προσεύχεται πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τῶν προσευχῶν καὶ ἀκολουθιῶν τὰς ὁποίας ἔχει. Ὠφελεῖται δὲ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰς προσευχὰς αὐτοῦ, ἐὰν ἐπικαλῆται καὶ τὰς πρὸς τὸν Θεὸν πρεσβείας τῶν ἁγίων, καὶ μάλιστα τῆς ὑπερευλογημένης Μητρὸς τοῦ Κυρίου καὶ Δεσποίνης ἡμῶν, τῆς ἀειπαρθένου Μαριάμ.

Ἔχων λοιπὸν ὁ Χριστιανὸς τὴν γνῶσιν τοῦ πῶς δύναται νὰ προσευχεται καὶ δι᾽ ἰδίων λέξεων, αὐτοσχεδίως, διὰ τὸν ἑαυτόν του καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων, καὶ ἐν γένει ἔχων τὴν γνῶσιν πάντων τῶν ρηθέντων περὶ προσευχῆς, θὰ γνωρίζῃ πῶς πρέπει νὰ προσεύχεται.

Ταῦτα καὶ περὶ τοῦ ὑψίστου καθήκοντος τῆς προσευχῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄: ΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΛΗΣΙΟΝ ΚΑΘΉΚΟΝΤΑ

108. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΛΗΣΙΟΝ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

Ἀφοῦ εἴπομεν περὶ τῶν καθηκόντων, τὰ ὁποῖα ἔχομεν πρὸς τὸν Θεόν, ἐρχόμεθα εἰς τὰ πρὸς τὸν πλησίον καθήκοντα, τὰ ὁποῖα ἀπορρέουν ἀπὸ τὴν δευτέραν ἐντολὴν «ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν». Τὰ καθήκοντα ταῦτα ἀποβλέπουσιν ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τοῦ πλησίον, εἰς τὸν φωτισμὸν δηλονότι, τὴν πρόοδον καὶ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὰς σωματικὰς ἀνάγκας αὐτοῦ, δηλαδὴ εἰς τὴν βοήθειαν καὶ ἀνακούφισιν τῶν ἀναγκῶν τῆς σωματικῆς ζωῆς του, καὶ τὴν παρηγορίαν κατὰ τὰς διαφόρους θλίψεις του.

Ἐν τῇ τηρήσει δὲ τῶν καθηκόντων τούτων πρέπει νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι πλησίον μὲν ἡμῶν εἶνε πᾶς ἄνθρωπος, δὲν εἶνε ὅμως πάντες ἐξ ἴσου ἐγγὺς καὶ πλησίον πρὸς ἡμᾶς, ἀλλ' ἄλλος εἶνε πλησιέστερος πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ ἄλλον. Οἱ γονεῖς λόγου χάριν καὶ τὰ τέκνα εἶνε πελησιέστεροι εἰς ἡμᾶς ἀπὸ ὅ,τι εἶνε ἄλλοι συγγενεῖς. Οἱ ἄλλοι συγγενεῖς εἶνε πλησιέστεροι καὶ ἐγγύτεροι ἀπὸ τοὺς μὴ συγγενεῖς. Οἱ ὀρθόδοξοι εἶνε πλησιέστεροι καὶ ἐγγύτεροι ἀπὸ τοὺς ἑτεροδόξους. Οἱ ὁμοεθνεῖς εἶνε πλησιέστεροι ἀπὸ τοὺς ἀλλοεθνεῖς. Ὡς ἐκ τούτου ἀκολουθεῖ νὰ ὑπάρχωσι καὶ διάφοροι βαθμοὶ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης. Ποῖος δὲ εἶνε ὁ εἰς ἕκαστον ὀφειλόμενος βαθμὸς ἀγάπης, πῶς δηλαδὴ πρέπει νὰ γίνεται ἐκλογὴ καὶ προτίμησις ἐν τῇ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπῃ, ἐρχόμεθα νὰ εἴπωμεν.

109. ΕΚΛΟΓΗ ΚΑΙ ΠΡΟΤΙΜΗΣΙΣ ΕΝ ΤΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΛΗΣΙΟΝ ΑΓΑΠΗ

Ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ, ὡς εἴπομεν, μᾶς ἐπιβάλλει νὰ ἀγαπῶμεν πάντας τοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλ' ἐν περιπτώσει καθ' ἣν δὲν δυνάμεθα νὰ ποιήσωμεν τὸ καλὸν καὶ τὴν εὐεργεσίαν εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους, τότε κατ' ἀνάγκην πρέπει νὰ γίνῃ ἐκλογὴ καὶ προτίμησις. Πρέπον λοιπὸν τότε εἶνε νὰ προτιμήσωμεν τὸν πλησιέστερον. Ἕνεκα δὲ τοῦ ὅτι εἶνε δικαία ἡ προτίμησις αὕτη τῶν πλησιεστέρων, λέγει καὶ ὁ θεῖος Παῦλος: «Ὡς καιρὸν ἔχομεν ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως» (Γαλ. στ΄ 10). Ἤτοι, ἐνόσῳ εὑρισκόμεθα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὁπότε δυνάμεθα νὰ ἐργασθῶμεν τὴν ἀρετήν, ἂς ἐνεργῶμεν καὶ ἂς ἐργαζώμεθα τὸ καλὸν καὶ τὸ ὠφέλιμον πρὸς πάντας ἀνθρώπους, μάλιστα δὲ πρὸς ἐκείνους, μετὰ τῶν ὁποίων συνδεόμεθα στενῶς διὰ τῆς αὐτῆς ἀληθοῦς θρησκείας καὶ χριστιανικῆς πίστεως.

Εἰς τὴν προτίμησιν τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης ἀπαιτεῖται προσοχή. Ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν προτίμησιν πάλιν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ προσοχή, διὰ νὰ μὴ ὑποπέσῃ τις εἰς τὴν ἐγωϊστικὴν φιλαυτίαν. Ἂν πρόκειται λόγου χάριν περὶ τροφῆς καὶ ἐνδυμασίας, δὲν ἐκπληροῖ ὁ Χριστιανὸς τὸν νόμον τῆς ἀγάπης, ἐὰν ἀπλήστως χορταίνῃ ἑαυτὸν καὶ τὴν οἰκογένειάν τοῦ καὶ ἐνδύῃ αὐτὴν πολυτελῶς, ἐξοδεύων εἰς αὐτὴν μόνην ὅ,τι ἔχει, καθ' ὃν χρόνον ἄλλοι ἄνθρωποι λιμοκτονοῦν καὶ γυμνητεύουν. Οὐδὲ ἐὰν προσπαθῇ νὰ ἀφήσῃ εἰς τὰ τέκνα του μεγάλην περιουσίαν, ἐνῶ πλεῖστοι ἄλλοι ἄνθρωποι πεινοῦν. Διὰ νὰ εἶνε τις Χριστιανὸς ἀληθής, πρέπει μὲν νὰ προτιμᾷ καὶ νὰ φροντίζῃ κατὰ πρῶτον λόγον διὰ τὴν οἰκογένειάν του, διότι τοῦτο εἶνε δίκαιον, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ περιορίζῃ ἀποκλειστικῶς τὴν ἀγάπην του φροντίζων ὑπέρ αὐτῆς μόνον κατὰ πλεονεκτικὸν τρόπον. Ἀλλὰ πρέπει προνοῶν καὶ διατηρῶν ἐν μέτρῳ, συμφώνως μὲ τὴν ἀνάγκην, τὴν οἰκογένειάν του, τὰ περισσεύοντα νὰ διαθέτῃ εἰς ἐξοικονόμησιν ὅσων ἄλλων ἀνθρώπων εἶνε δυνατὸν αὐτῷ, στερουμένων καὶ τῶν ἀναγκαιοτέρων. Διότι τὸ πνεῦμα τοῦ Ἐὐαγγελίου διδάσκει τὸν ἄνθρωπον νὰ ἔχῃ εὐρεῖαν καρδίαν καὶ νὰ περιλαμβάνῃ ἐν τῇ ἀγάπῃ του ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὄχι τὸν ἑαυτόν του μόνον ἢ τὴν οἰκογένειάν του μόνον ἢ ὀλίγους ἀκόμη ἄλλους ἀνθρώπους εἴτε φίλους· διότι τότε δὲν εἶνε ἀληθὴς καὶ γνήσιος τοῦ Χριστοῦ ὀπαδός.

110. Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΟΦΕΙΛΕΙ ΝΑ ΠΡΟΤΙΜΑ ΤΗΝ ΩΦΕΛΕΙΑΝ ΤΩΝ ΠΟΛΛΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΙΑΝ ΩΦΕΛΕΙΑΝ

Ἀκόμη δὲ πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὁ Χριστιανὸς ὅτι ὀφείλει νὰ προτιμᾷ τὴν ὠφέλειαν τῶν πολλῶν ἀπὸ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὠφέλειαν. Διότι ὅταν λέγῃ ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, ὅταν λέγῃ τὸ Εὐαγγέλιον «Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν», ἤτοι, Νὰ ἀγαπᾷς τὸν πλησίον σου καθὼς ἀγαπᾷς τὸν ἑαυτόν σου, ἐννοεῖ νὰ ἀγαπᾷς τὸν πλησίον σου ἐξ ἴσον μὲ τὸν ἑαυτόν σου, ὅταν ὁ πλησίον, ἤτοι ὅταν ὁ ἄλλος ἄνθρωπος εἶνε εἷς· δὲν ἐννοεῖ δὲ τὸ αὐτὸ καὶ ὅταν ὁ πλησίον δὲν εἶνε εἷς ἄνθρωπος, ἀλλὰ πολλοί. Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ὁ πλησίον εἶνε οὐχὶ εἷς ἄνθρωπος, ἀλλὰ πολλοί, τότε ἡ πρὸς αὐτοὺς ἀγάπη σου δὲν πρέπει νὰ εἶνε ἴση μὲ τὴν ἀγάπην, ἣν ἔχεις εἰς τὸν ἑαυτόν σου, ἀλλὰ πρέπει νὰ εἶνε ἡ πρὸς ἐκείνους πολὺ μεγαλυτέρα. Ἐὰν δέ τις ἀγαπᾷ καὶ προτιμᾷ τὸν ἑαυτόν του περισσότερον τῶν πολλῶν, τότε δὲν εἶνε τοῦ Χριστοῦ ὀπαδός, παρὰ εἶνε εἷς μεγάλος ἐγωϊστής, ἀλλότριος τοῦ πνεύματος τοῦ Εὐαγγελίου. Διότι τὸ Εὐαγγέλιον ζητεῖ ἀπὸ τὸν Χριστιανὸν νὰ θυσιάζῃ οὗτος τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον, καθὼς καὶ τὴν ἑαυτοῦ ζωήν, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν παρίσταται ἀνάγκη νὰ σωθῶσιν ἄλλοι ἐκ τοῦ αἰωνίου θανάτου τῆς κολάσεως, ἢ καὶ ἐκ τοῦ σωματικοῦ θανάτου.

Ἐκ τούτου ἐννοεῖ πᾶς τις ὅτι ἡ ἐκλογὴ καὶ προτίμησις ἐν τῇ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπῃ πρέπει νὰ γίνεται ἐκεῖ ἔνθα ἐπέρχεται γενικώτερον καλὸν καὶ ὠφέλεια εἰς περισσοτέρους ἀνθρώπους. Ἐὰν λόγου

χάριν παρίσταται ἀπόλυτος καὶ ἀναπόφευκτος ἀνάγκη ἢ νὰ σώσῃ τις τὴν οἰκογένειάν του μόνον, ἢ νὰ ἐγκαταλείψῃ αὐτήν, ὅπως σώσῃ πόλιν ὁλόκληρον ἢ κοινότητα ἢ ἔθνος, πρέπει νὰ προτιμήσῃ τὴν σωτηρίαν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, παρὰ τῶν ὀλίγων, ἔστω καὶ πλησιεστάτων συγγενῶν. Κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦτο ἐννοεῖ πᾶς τις, ὅτι τὸ συμφέρον καὶ ἡ ὠφέλεια τῶν πολλῶν ἀνθρώπων πρέπει νὰ προτιμᾶται ἀπὸ τὸ συμφέρον καὶ τὴν ὠφέλειαν τῶν ὀλίγων. Ὅταν δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνθρώπων εἶνε ἴσος μεταξὺ πλησιεστέρων ἀνθρώπων (εἴτε συγγενῶν, εἴτε ὁμοθρήσκων, εἴτε ὁμοεθνῶν) καὶ μὴ πλησιεστέρων, πρέπει νὰ προτιμῶνται οἱ πλησιέστεροι ἀπὸ τοὺς μὴ τοιούτους, Πάντες δὲ πρέπει νὰ προτιμῶνται ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μας, ὃ ἐστι ἡμεῖς νὰ εἴμεθα εἰς τὴν προτίμησιν οἱ τελευταῖοι. Αὐτὸ εἶνε τὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου. Καὶ τοῦτο ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὄχι μόνον διὰ τοῦ λόγου του ἀλλὰ καὶ δι᾽ ὅλου τοῦ ἐπὶ γῆς βίου Του. Τοῦτο καὶ διὰ τοῦ θανάτου του ἐπεσφράγισε καὶ ἐπεβεβαίωσε. Τὸ παράδειγμα τοῦτο τοῦ Σωτῆρος ἠκολούθησαν ἔπειτα καὶ οἱ Ἀπόστολοι καὶ πάντες οἱ γνήσιοι καὶ ἀληθεῖς ὀπαδοί του, ἀγαπήσαντες καὶ προτιμήσαντες τὸν πλησίον ἀπὸ τὸν ἑαυτόν των. Ὥστε πρέπει νὰ ἔχωμεν πάντοτε ὑπ᾽ ὄψιν ὅτι, ὅπως ἡ ἀνωτάτη καὶ ὑπερτάτη ἀγάπη εἶνε ἡ πρὸς τὸν Θεόν, οὕτω καὶ ἡ κατωτάτη καὶ ἡ τελευταία ἀγάπη εἶνε ἡ πρὸς τὸν ἑαυτόν μας. Ταῦτα γνωρίζων καὶ ἐφαρμόζων ὁ Χριστιανὸς εἰς τὸν βίον του θὰ κατασταθῇ μακάριος. «Εἰ ταῦτα οἴδατε», εἶπε καὶ ὁ Κύριος, διδάσκων τὴν ἀρετὴν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ταπεινώσεως διὰ τοῦ παραδείγματός του, «μακάριοί ἐστε, ἐὰν ποιῆτε αὐτά» (Ἰω. ιγ´ 17). Ἤτοι ἐὰν ταῦτα ἐμάθετε καὶ γνωρίζετε, θὰ εἶσθε μακάριοι τότε, ὅταν ποιῆτε αὐτά.

Μετὰ τὴν ὑπόδειξιν τῆς διακρίσεως ἐν τῇ ἐκλογῇ καὶ προτιμήσει, ἡ ὁποία πρέπει νὰ γίνεται ἐν τῇ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπῃ, ἐρχόμεθα νὰ εἴπωμεν περὶ τῶν οἰκογενειακῶν καθηκόντων, καὶ πρῶτον περὶ τῶν καθηκόντων, τὰ ὁποῖα ἔχουσιν οἱ σύζυγοι ὡς πλησιέστεροι πρὸς ἀλλήλους.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ

111. α´) Η ΙΕΡΟΤΗΣ ΚΑΙ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΣ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

Διὰ νὰ κατανοηθῶσιν ἀκριβέστερον καὶ πληρέστερον τὰ καθήκοντα, τὰ ὁποῖα ἔχουσι πρὸς ἀλλήλους οἱ σύζυγοι, εἶνε ἀνάγκη νὰ ἔχωμεν ὑπ᾽ ὄψιν ὅτι ὁ γάμος, διὰ τοῦ ὁποίου οὗτοι ἑνοῦνται καὶ ἀποτελοῦσιν ἕν σῶμα, συνεστήθη ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. Πλάσας ὁ Θεὸς τὸν Ἀδάμ, ἐξ αὐτοῦ δὲ δημιουργήσας ἔπειτα καὶ τὴν Εὔαν, συνέστησε τὸν γάμον, πρὸς τὸν σκοπὸν ἵνα πολλαπλασιασθῶσιν οἱ ἄνθρωποι καὶ γίνωσι διὰ τῆς καλῆς χρήσεως τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν μέτοχοι καὶ κληρονόμοι αἰωνίου ζωῆς καὶ μακαριότητος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ γάμος συνεστήθη ἀπὸ αὐτὸν τὸν Θεόν, καὶ ἐπειδὴ ἔχει σκοπὸν νὰ γεννηθῶσιν ἄνθρωποι καὶ νὰ μορφωθῶσιν κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο πᾶς τις κατανοεῖ τὴν ἱερότητα καὶ ὑψίστην σπουδαιότητα, τὴν ὁποίαν οὗτος ἐνέχει. Ἡ ἱερότης καὶ ἡ σπουδαιότης τοῦ γάμου εἶνε τόσον μεγάλη, ὥστε ὁ δεσμὸς αὐτοῦ εἶνε ἀδιάλυτος.

Ἐπιβεβαιῶν καὶ ἐπικυρῶν τὴν ἱερότητα καὶ σπουδαιότητα τοῦ δεσμοῦ τοῦ γάμου καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἐπανέλαβε τοὺς λόγους, οἵτινες ἐρρέθησαν κατὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας, καὶ διεκήρυξε σαφῶς καὶ καθαρῶς τὸ ἀδιάλυτον αὐτοῦ· διαλύεται δὲ τότε μόνον, εἶπεν, ὅταν ἀθετηθῇ ἡ συζυγικὴ πίστις (Ματθ. ιθ´ 4-9). Καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος, τὴν ἱερότητα τοῦ γάμου ἐπιβεβαιῶν, λέγει ὅτι ἡ διὰ τοῦ γάμου ἕνωσις τοῦ ἀνδρὸς μετὰ τῆς γυναικὸς εἰκονίζει τὴν πνευματικὴν ἕνωσιν τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ (Ἐφεσ. ε´ 32).

112. β´) ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΓΥΝΑΙΚΑ ΑΥΤΟΥ

Μετὰ τὴν γνῶσιν τῆς ἱερότητος καὶ σπουδαϊότητος τοῦ γάμου ἐρχόμεθα πρῶτον νὰ εἴπωμεν περὶ τῶν καθηκόντων, τὰ ὁποῖα ἔχει ὁ σύζυγος πρὸς τὴν σύζυγόν του. Ὁ ἀνήρ, συμφώνως πρὸς τοὺς λόγους τῆς Ἁγίας Γραφῆς, εἶνε ἡ κεφαλὴ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. ὥς ἐκ τούτου θεωρῶν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ὡς παρὰ τοῦ Θεοῦ δεδομένην αὐτῷ σύντροφον καὶ βοηθὸν ἐν τῷ βίῳ, πρέπει νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν συντήρησιν αὐτῆς, διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ὑγείας τῆς καὶ διὰ τὴν προστασίαν τῆς τιμῆς καὶ ὑπολήψεώς της. Ἔχει καθῆκον ὁ ἀνὴρ νὰ δίδῃ εἰς τὴν γυναῖκα τὸ παράδειγμα τῆς καλῆς καὶ χριστιανικῆς συμπεριφορᾶς, καθοδηγῶν καὶ νουθετῶν αὐτὴν καὶ ἐπανορθῶν ἐν ἀγάπῃ πᾶσαν τυχὸν ἔλλειψιν αὐτῆς, χωρὶς ποτὲ νὰ περιφρονῇ τὰς ὀρθὰς αὐτῆς γνώμας, τὰς εἰς αὐτὸν ὑπ᾽ ἐκείνης ὑποβαλλομένας.

Ἔχει ἔτι καθῆκον ὁ ἀνήρ, καθὼς παραγγέλλει ὁ θεῖος Παῦλος, νὰ ἀγαπᾷ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ὅπως καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν εἰς θάνατον ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, ἵνα ἁγιάσῃ αὐτήν. Ἑπομένως ὀφείλει νὰ μὴ ὀργίζεται κατ᾽ αὐτῆς, οὐδὲ νὰ μεταχειρίζεται πρὸς αὐτὴν τρόπον τραχὺν καὶ δεσποτικόν, οὐδὲ νὰ ἀπαιτῇ ποτὲ ἀπ᾽ αὐτῆς ἐργασίας βαρείας, ἀνωτέρας τῶν δυνάμεών τῆς. Ἔχει καθῆκον νὰ φέρεται πρὸς αὐτὴν πράως καὶ εἰρηνικῶς, μετὰ συνέσεως καὶ φρονήσεως, ὡς εἰς ἀσθενέστερον σκεῦος, καθὼς λέγει ὁ θεῖος Πέτρος (Α´ Πέτρ. γ´ 7).

113. γ΄) ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΝΔΡΑ ΑΥΤΗΣ

Ἡ γυνὴ δὲ ἔχει καθῆκον νὰ πείθεται καὶ νὰ ὑπακούῃ εἷς τὸν σύζυγον αὐτῆς εἰς πᾶν ἐν γένει, ὅ,τι δὲν ἀντίκειται εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, σεβομένη αὐτὸν καὶ θεωροῦσα αὐτὸν κεφαλὴν αὐτῆς. Ἔχει ἔτι καθῆκον νὰ μεριμνᾷ διὰ τὸν οἶκον αὐτῆς, φροντίζουσα συγχρόνως ὅπως γίνεται πάντοτε καὶ παράδειγμα ἀρετῆς εἰς πάντας τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ. Μὴ ἔχουσα δὲ τὰς πολυποικίλους τοῦ ἀνδρὸς φροντίδας καὶ μὴ ἀπασχολουμένη εἰς τὴν τύρβην τοῦ κόσμου, ὡς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, πρέπει νὰ δεικνύῃ περισσότερον θρησκευτικὸν ζῆλον καὶ νὰ προσπαθῇ διὰ τῆς καλῆς τῆς συμπεριφορᾶς νὰ συντελῇ εἰς τὴν καταπράϋνσιν καὶ συγκράτησιν καὶ πνευματικὴν προαγωγὴν τοῦ συζύγου αὐτῆς.

Ἔχει ἀκόμη καθῆκον ἡ σύζυγος, καθὼς διδάσκει καὶ ἡ Ἁγία Γραφή (Α΄ Πέτρ. 1-6), νὰ ἀποφεύγῃ τοὺς ἐξωτερικοὺς ἀνοήτους καὶ ἀσκόπους καλλωπισμοὺς καὶ πᾶσαν περιττὴν δαπάνην, προσέχουσα περισσότερον εἰς τὴν διακόσμησιν τῆς ψυχῆς αὐτῆς καὶ διὰ τῶν ἀρετῶν αὐτῆς μᾶλλον κοσμοῦσα ἑαυτὴν παρὰ διὰ τῶν ἐξωτερικῶν καλλωπισμῶν. Ὡς ἔχουσα δὲ ἡ γυνὴ καὶ περισσότερον καιρὸν ἀπὸ τὸν σύζυγόν της, ὀφείλει ἀκόμη νὰ προσεύχεται ὑπὲρ πάντων τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ὅπως ὁ Θεὸς εὐλογῇ καὶ στηρίζῃ αὐτοὺς ἐν τῇ εὐσεβείᾳ, τῇ εἰρήνῃ καὶ τῇ ἀγάπῃ.

114. δ΄) ΑΜΟΙΒΑΙΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΣΥΖΥΓΩΝ

Ἐκτὸς τῶν ἰδιαιτέρων καθηκόντων ἑκάστου τῶν συζύγων ὑπάρχουσι καὶ ἀμοιβαῖα καθήκοντα αὐτῶν. Εἶνε δὲ ταῦτα γενικῶς τὰ ἑξῆς:

1) Ἔχουσι καθῆκον οἱ σύζυγοι νὰ ἀγαπῶσιν ἀλλήλους, ἀνεχόμενοι ὁ εἷς τὸν ἕτερον διὰ πᾶσαν ἀδυναμίαν, ἢ ἐλάττωμα αὐτοῦ, καὶ ἐφαρμόζοντες τοιουτοτρόπως τὸ θεῖον παράγγελμα τοῦ ἀποστόλου Παύλου «ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ» (Ἐφ. Δ΄ 2).
2) Ἔχουσι καθῆκον νὰ διάγωσιν ἐν σωφροσύνῃ, τηροῦντες ἀμφότεροι αὐστηρῶς τὴν οἰκογενειακὴν τιμὴν καὶ διατελοῦντες πιστοὶ πρὸς ἀλλήλους, συμφώνως πρὸς τοὺς λόγους τοῦ θείου Ἀποστόλου, «Τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος» (Ἑβρ. Ιγ΄ 4).
3) Ἔχοντες τελείαν ἀγάπην καὶ διατελοῦντες πιστοὶ πρὸς ἀλλήλους, πρέπει ἀκόμη νὰ ἀποδιώκωσι μακρὰν ἀπ᾽ ἀλλήλων τὴν ζηλοτυπίαν, ἡ ὁποία, ψυχραίνουσα τὴν ἀγάπην καὶ εἰσάγουσα τὴν καχυποψίαν μεταξὺ τῶν συζύγων, ἀποδιώκει ἀπ᾽ αὐτῶν τὴν γαλήνην καὶ τὴν ἁρμονίαν καὶ τοὺς καθιστᾷ δυστυχεῖς.
4) Ἔχουσι πρὸς τούτοις καθῆκον νὰ μεριμνῶσιν ἀμοιβαίως περὶ τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς καὶ πολιτείας των, καὶ ἐν γένει τῆς πνευματικῆς αὐτῶν προαγωγῆς, καθὼς καὶ περὶ τῆς διορθώσεως τῶν ἐλαττωμάτων καὶ ἐλλείψεων αὐτῶν, ἀκόμη δὲ καὶ νὰ συμμερίζωνται τὰς θλίψεις ἀλλήλων, βοηθοῦντες καὶ παρηγοροῦντες ὁ εἷς τὸν ἕτερον.
5) Ὀφείλουσιν ἀκόμη ἕκαστος αὐτῶν νὰ σέβεται καὶ νὰ τιμᾷ τοὺς γονεῖς τοῦ ἑτέρου, ἤτοι τὸν πενθερὸν καὶ τὴν πενθεράν. Καθὼς ἐπίσης καὶ ὁ πενθερὸς καὶ ἡ πενθερὰ ἑκάστου τῶν συζύγων ὀφείλουσι νὰ ἀγαπῶσι τὸν γαμβρὸν καὶ τὴν νύμφην ὡς τέκνα τῶν.

Ταῦτα γενικῶς καὶ δι᾽ ὀλίγων εἶνε τὰ καθήκοντα, τὰ ὁποῖα πρὸς ἀλλήλους ἔχουσιν οἱ σύζυγοι, καὶ τὰ ὁποῖα ὅταν τηρῶσι, θὰ ζῶσιν ἐν τελείᾳ ὁμονοίᾳ καὶ εἰρήνῃ ἔχοντες τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ δυνατὴν εὐτυχίαν. Συγχρόνως δὲ θὰ γίνωνται καὶ παράδειγμα εὐσεβείας καὶ καλῆς ἀγωγῆς εἰς τὰ τέκνα αὐτῶν, καθιστάμενοι τοιουτοτρόπως ἄξιοι τῆς οὐρανίου βασιλείας.

115. ε΄) ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΠΡΟΣ ΤΑ ΤΕΚΝΑ

Ἐπειδὴ ὁ γάμος σκοπὸν ἔχει, ὡς εἴδομεν (111), νὰ γεννηθῶσι τέκνα καὶ νὰ μορφωθῶσι ταῦτα κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο καθῆκον πρώτιστον ἔχουσιν οἱ γονεῖς νὰ μορφώσωσι τὰ τέκνα αὐτῶν χριστιανικῶς καὶ νὰ προπαρασκευάσωσιν αὐτὰ πολίτας τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ τέκνα ἔχουσι καὶ ἀνάγκην σωματικῆς περιθάλψεως, συντηρήσεως καὶ ἀναπτύξεως, ἕνεκα τούτου καθῆκον τῶν γονέων εἶνε ἀκόμη νὰ φροντίζωσιν, ὅπως ἀνταποκρίνωνται καὶ εἰς τὰς ἀνάγκας αὐτῶν ταύτας. Κατὰ τὴν μικρὰν μάλιστα ἡλικίαν αὐτῶν τὸ καθῆκον τοῦτο τῶν γονέων προηγεῖται παντὸς ἄλλου καθήκοντος πρὸς τὰ τέκνα αὐτῶν.

Ὀφείλουσιν οἱ γονεῖς νὰ φροντίζωσι καὶ διὰ τὴν ὑγείαν τῶν τέκνων τῶν, σπουδάζοντες ὅπως μὴ ἀποβῶσι ταῦτα ἀσθενικὰ καὶ καχεκτικά, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ καταστήσωσιν αὐτὰ μαλθακὰ καὶ τρυφηλά, διότι ἡ μαλθακότης καὶ ἡ τρυφηλότης καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον οὐχὶ ὀλίγον καχεκτικὸν καὶ ἀδύνατον καθ᾽ ὅλον τὸ διάστημα τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Ἔχουσιν ἀκόμη καθῆκον νὰ ἐκπαιδεύωσι τὰ τέκνα αὐτῶν, φροντίζοντες ὅπως ταῦτα διδαχθῶσιν, ἐὰν δὲν εἶνε εἰς αὐτοὺς δυνατὸν πολλὰ γράμματα, τοὐλάχιστον τὰ στοιχειώδη, διότι ταῦτα θὰ χρησιμεύσουν εἰς αὐτὰ σπουδαίως καθ᾽ ὅλον τὸν βίον αὐτῶν καὶ ὑπὸ σωματικὴν καὶ ὑπὸ πνευματικὴν ἔποψιν. Ἔχουν ἔτι καθῆκον οἱ γονεῖς, ἵνα φροντίσουν διὰ τὰ τέκνα τῶν, ὅπως ταῦτα ἐκμάθωσι καὶ βιοποριστικήν τινα ἐργασίαν, ἵνα, ὅταν φθάσωσιν εἰς ἡλικίαν, πορίζωνται ἐξ αὐτῆς τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν συντήρησίν τῶν.

Ἰδίως ὅμως, ἐπειδὴ ὡς εἴπομεν, ὁ σκοτὸς τοῦ γάμου εἶνε νὰ μορφωθῶσι τὰ τέκνα κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἔχουσι καθῆκον οἱ γονεῖς νὰ δίδουν τὴν μεγαλυτέραν προσοχήν τῶν εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν μόρφωσιν τῶν τέκνων τῶν. Ὑπέχουν οἱ γονεῖς μεγάλην καὶ βαρεῖαν εὐθύνην, ἐὰν δειχθῶσιν ἀμελεῖς καὶ ἀδιάφοροι διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν μόρφωσιν τῶν τέκνων των· διότι

ταῦτα, μὴ γνωρίζοντα ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἡλικίας αὐτῶν τὸ ἀγαθὸν ἢ τὸ κακόν, θὰ λάβωσιν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ μεταδώσωσιν εἰς αὐτὰ οἱ γονεῖς, καὶ τοῦτο θέλει ἐντυπωθῆ εἰς τὰς ἁπαλὰς ψυχάς των. Ὡς ἐκ τούτου ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῶν γονέων τὸ αἰώνιον μέλλον τῶν τέκνων καὶ ἡ αἰωνία ἀποκατάστασις.

Περὶ τῆς φροντίδος, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ λαμβάνουν οἱ γονεῖς διὰ τὸν πνευματικὸν καταρτισμὸν τῶν τέκνων τῶν, ὁ Κύριος διὰ τοῦ Ἀποστόλου Του παραγγέλλει λέγων: «Οἱ πατέρες ἐκτρέφετε τὰ τέκνα ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου» (Ἐφ. στ΄ 4). Ὀφείλουσι διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς, ἵνα καὶ διὰ τοῦ παραδείγματός τῶν παρέχωσιν εἰς τὰ τέκνα τῶν τὸν τύπον καὶ τὸν ὑπογραμμὸν τοῦ ἀληθοῦς Χριστιανοῦ, νὰ μὴ ψεύδωνται καὶ νὰ μὴ καταλαλοῦν, μηδὲ νὰ θυμώνουν καὶ ἐρίζωσι πρὸς ἀλλήλους, καὶ μάλιστα ἔμπροσθεν τῶν τέκνων τῶν, διότι οὕτω φερόμενοι γίνονται εἰς τὰ τέκνα αὐτῶν παράδειγμα κακόν.

Ἔχουσιν ἀκόμη καθῆκον ὄχι μόνον νὰ προτρέπουν αὐτὰ εἰς προσευχήν, ἀλλὰ καὶ νὰ συμπροσεύχωνται μετ᾽ αὐτῶν, νὰ ὁδηγῶσιν αὐτὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, νὰ τὰ νουθετῶσι καὶ νὰ ἐμπνέωσιν εἰς αὐτὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἀποφεύγωσι ταῦτα πᾶσαν κακίαν, καὶ θὰ ἐργάζωνται τὴν ἀρετήν. Ἔχουν καθῆκον νὰ διδάσκωσι τὰ τέκνα τῶν ὅπως ἔχουν ἀναμεταξύ τῶν ἀγάπην, ὅπως σέβωνται καὶ τιμῶσι τοὺς μεγαλυτέρους τῶν, καὶ ὅπως τηρῶσι πάντοτε εἰς τὸν βίον τῶν σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην ἀποφεύγοντα πᾶσαν παρεκτροπὴν καὶ ἀδικίαν. Ὀφείλουσιν ἔτι ἵνα προσέχουν, ὅπως ἀπέχουν τὰ τέκνα τῶν ἀπὸ πᾶσαν συναναστροφὴν κακήν, καθὼς καὶ ἀπὸ τὰς ἀναγνώσεις βιβλίων κλονιζόντων τὴν πίστιν, τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν ἠθικήν τῶν.

Ἐὰν δέ ποτε παρεκτραπῶσιν, ἔχουσι καθῆκον οἱ γονεῖς ὄχι μόνον νὰ νουθετῶσιν αὐτά, ἀλλ᾽ ὅταν ἤθελε παραστῆ ἀνάγκη, καὶ νὰ τιμωρῶσιν αὐτὰ ἀναλόγως τῆς ἡλικίας τῶν καὶ τῆς παρεκτροπῆς τῶν. Τιμωροῦντες δὲ τὰ τέκνα αὐτῶν, πρέπει συγχρόνως καὶ νὰ ὑποδεικνύωσιν εἰς αὐτὰ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν τὰ τιμωροῦσιν, ὥστε ταῦτα νὰ νοῶσιν ὅτι δικαίως καὶ διὰ τὸ συμφέρον αὐτῶν τιμωροῦνται. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔχει μεγίστην σημασίαν, καὶ σπουδαίως συντελεῖ εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ διόρθωσιν τῶν τέκνων. Χρειάζεται ὅμως προσοχή, ἵνα μὴ ἡ τιμωρία εἶνε ἄδικος ἤ ὑπερβολική, οὐδὲ νὰ ἀπαιτῶσιν οἱ γονεῖς ἀπὸ τὰ τέκνα τῶν περισσότερα τῶν δυνάμεων αὐτῶν. Διότι ὅταν ἡ τιμωρία εἶνε ἄδικος ἢ ὑπερβολική, τότε συντελεῖ μόνον εἰς τὸ νὰ παροργίζωνται τὰ τέκνα, καὶ νὰ χάνωσι τὴν πρὸς τοὺς γονεῖς ἐμπιστοσύνην των. Οὕτω δέ, ἀντὶ νὰ ὠφελῶνται ταῦτα, θὰ βλάπτωνται ἐκ τῆς τιμωρίας ταύτης. Τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Παῦλος ὑποδεικνύων λέγει: «Οἱ πατέρες μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν» (Ἐφεσ. στ΄ 4). Ὅπως δὲ δὲν πρέπει ἀδίκως ἢ μὲ ὑπερβολὴν νὰ τιμωρῶσι τὰ τέκνα τῶν οἱ γονεῖς, οὕτως ἐξ ἄλλου δὲν εἶνε ἐπιτετραμμένον νὰ δεικνύουν τυφλὴν συμπάθειαν καὶ παράλογον συγκατάβασιν, προκειμένου περὶ τῶν παρεκτροπῶν τῶν τέκνων των. Πᾶσα τοιαύτη τυφλὴ συμπάθεια τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα δὲν βλάπτει ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς γονεῖς, διότι καθίστανται ἔνοχοι καὶ ὑπεύθυνοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἀπόδειξις τούτου εἶνε, μεταξὺ πλείστων ἄλλων παραδειγμάτων, καὶ ὁ Ἠλεί, ὁ ὁποῖος, καθὼς μᾶς βεβαιοῖ ἡ Ἁγία Γραφή, ἐπειδὴ παρέβλεπε καὶ δὲν ἐτιμώρει τὰς παρεκτροτὰς τῶν τέκνων του, ἐτιμωρήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μαζῇ μὲ αὐτὰ καὶ αὐτός.

Ὡσαύτως ἔχουσι καθῆκον οἱ γονεῖς, ἐὰν βλέπωσι κλίσιν τινὰ κακὴν εἰς τὰ τέκνα αὐτῶν, ἐὰν δηλαδὴ ταῦτα εἶνε ἐπιρρεπῆ ἢ εἰς τὸν φθόνον, ἢ εἰς τὸν θυμόν, ἢ εἰς τὸ ψεῦδος, ἢ εἰς τὰς πονηρίας, ἢ εἰς ἄλλην τινὰ κακίαν, νὰ προσπαθῶσι διὰ τρόπου καταλλήλου νὰ διορθώνωσι τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν ταῦτα, καὶ νὰ μεταβάλλωσι τὴν κλίσιν καὶ ῥοπὴν αὐτῶν πρὸς τὸ καλὸν καὶ τὴν ἀρετήν. Μαζῆ δὲ μὲ τὴν ἀνατροφὴν καὶ ἀγωγὴν αὐτήν, τὴν ὁποίαν ἔχουν καθῆκον οἱ γονεῖς νὰ δίδουν εἰς τὰ τέκνα τῶν, ὀφείλουν ἀκόμη νὰ παρακαλοῦν τὸν Θεόν, ἵνα τὴν φροντίδα τὴν ὁποίαν λαμβάνουν διὰ τὴν μόρφωσιν τῶν τέκνων των, τὴν φέρῃ εἰς πέρας καὶ τὴν ἐπιστέψῃ διὰ τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῆς ἐνισχύσεώς του. Ὅταν δὲ τὰ τέκνα ἀνατραφῶσιν οὕτω, τότε ὄχι μόνον εἰς τὸν Θεὸν θὰ εὐαρεστήσωσιν, ἀλλὰ καὶ θὰ γνωρίζωσι νὰ σέβωνται καὶ νὰ τιμῶσι τοὺς γονεῖς αὐτῶν· ἀκόμη δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι θὰ μακαρίζωσι τοὺς τοιούτους γονεῖς διὰ τὰ τέκνα αὐτῶν. Τοὐναντίον δέ, εἰς περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ τέκνα ἐξ ἀμελείας τῶν γονέων ἤθελον ἀποβῇ ἄνθρωποι κακοί, ὄχι μόνον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ θὰ τιμωρηθῶσιν οἱ γονεῖς, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνθρωποι θὰ καταρῶνται τὸ ὄνομα καὶ τὴν μνήμην αὐτῶν.

Τηροῦντες πάντα τὰ ἀνωτέρω οἱ γονεῖς ἐκτελοῦν τὸ καθῆκον αὐτῶν καὶ θὰ ἔχουν παρρησίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐν περιπτώσει δὲ κατὰ τὴν ὁποίαν συμβῆ, ὥστε τέκνον τι νὰ μὴ ἀποβῇ καλόν, δὲν θὰ ἔχουν καμμίαν εὐθύνην ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, διότι αὐτοὶ ἐξετέλεσαν τὸ καθῆκον τῶν καὶ ἔπραξαν πᾶν ὅ,τι ἐξ αὐτῶν ἐξηρτᾶτο.

116. στ΄) ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΤΕΚΝΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ

Ἐπὶ τῆς γῆς, μετὰ τὸν Θεόν, ἔχομεν τοὺς γονεῖς ἡμῶν. Δι᾽ αὐτῶν ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωκε τὴν ὕπαρξιν καὶ τὴν ζωήν. Αὐτοὺς ἐγνωρίσαμεν κατὰ πρῶτον, καὶ αὐτοὶ μᾶς περιέθαλψαν ἐξ ἀρχῆς. Αὐτοὶ πάλιν ἔπειτα ἐφρόντισαν νὰ μᾶς ἀναθρέψουν καὶ νὰ μᾶς ἀναπτύξουν, καθὼς ἦτο εἰς αὐτοὺς δυνατόν, ἀναλόγως τῆς γνώσεως καὶ τῶν μέσων τὰ ὁποῖα εἶχον. Ἔχομεν λοιπὸν καθῆκον ἀπαραίτητον ὡς ἐκ τούτου νὰ τιμῶμεν καὶ νὰ σεβώμεθα αὐτούς, καθόσον μάλιστα τοῦτο εἶνε ἐντολὴ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος μᾶς διατάσσει λέγων: «Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου» (Ἐξόδ. Κ΄ 12).

Καθῆκον ἀκόμη ἔχουσι τὰ τέκνα νὰ ὑπακούωσιν εἰς τοὺς γονεῖς συμμορφούμενα πρὸς τοὺς λόγους τοῦ θείου Παύλου, ὁ ὁποῖος παραγγέλλει τὰ ἑξῆς: «Τὰ τέκνα ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν Κυρίῳ· τοῦτο γάρ ἐστι δίκαιον» (Ἐφεσ. στ΄ 1). Καὶ τοσούτῳ μᾶλλον ὀφείλουν ἵνα ὑπακούωσιν εἰς τοὺς

γονεῖς των, καθόσον αὐτοὶ ὡς ἀγαπῶντες τὰ τέκνα αὐτῶν συμβουλεύουσι καὶ ὑποδεικνύουσιν εἰς αὐτὰ τὰ πρέποντα καὶ ὠφέλιμα. Μόνον τότε ἐπιβάλλεται εἰς τὰ τέκνα νὰ μὴ ὑπακούωσιν εἰς τοὺς γονεῖς των, ὅταν οἱ γονεῖς διατάξωσιν ἢ ἀπαιτήσωσί τι ἐξ αὐτῶν, ὅπερ ἀντίκειται εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. Διότι, ὡς καὶ προηγουμένως ἐρρέθη (83), ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη καὶ ὑπακοὴ εἶνε ἀνωτέρα πάσης ἄλλης ἀγάπης καὶ ὑπακοῆς. Τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Παῦλος ἐννοεῖ, λέγων ἵνα τὰ τέκνα ὑπακούωσιν εἰς τοὺς γονεῖς αὐτῶν «ἐν Κυρίῳ» (Ἐφεσ. στ΄ 1), δηλαδὴ τὰ ὑπακούουν εἰς τοὺς γονεῖς τῶν, ἐφόσον οὗτοι δὲν ἀπαιτοῦσιν ἐξ αὐτῶν νὰ ποιήσωσί τι, ὅπερ εἶνε ἐναντίον τοῦ θελήματος τοῦ Κυρίου.

Ἔχουσιν ὡσαύτως καθῆκον τὰ τέκνα νὰ βοηθῶσι καὶ νὰ περιθάλπωσι τοὺς γονεῖς αὐτῶν, ὅταν γηράσωσιν, ἢ ἀσθενήσωσιν, ἢ ἔχωσιν ἀνάγκην τινά, ἀνεχόμενα καὶ τὰς τυχὸν ἐκ γήρατος ἢ ἀσθενείας ἰδιοτροπίας αὐτῶν. Ἔχουσι καθῆκον νὰ μὴ παραμελῶσιν ἢ ἐπαισχύνωνται αὐτοὺς εἰς περίπτωσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ τέκνα κατέχουσι θέσιν τινὰ κοινωνικήν, οἱ δὲ γονεῖς θεωροῦνται μικροὶ καὶ ἄσημοι κατὰ κόσμον. Διότι, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἔχῃ καθῆκον πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους νὰ εἶνε, ὅσον εἶνε δυνατὸν εἰς αὐτόν, εὐεργετικός, συντρέχων, ἀνεχόμενος καὶ τιμῶν τοὺς πάντας, πόσῳ μᾶλλον ὀφείλει νὰ τηρῇ τὰ καθήκοντα ταῦτα πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτοῦ;

Ὁ παραμελῶν τὰ πρὸς τοὺς γονεῖς καθήκοντά του ταῦτα ἁμαρτάνει θανασίμως καί, καθὼς βεβαιώνει ὁ θεῖος Παῦλος, εἶνε χειρότερος καὶ ἀπὸ αὐτὸν ἀκόμη τὸν ἄπιστον. «Εἴ τις τῶν ἰδίων, λέγει ὁ θεῖος Ἀπόστολος, καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρνηται καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων» (Α΄ Τιμοθ. ε΄ 8). Διὰ «τῶν ἰδίων» ἐννοεῖ ὁ θεῖος Παῦλος ἐν γένει τοὺς συγγενεῖς, διὰ δὲ «τῶν οἰκείων» ἐννοεῖ τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ στενωτέρους συγγενεῖς, καθὼς εἶνε οἱ γονεῖς, οἱ πάπποι, οἱ σύζυγοι, τὰ τέκνα καὶ οἱ ἀδελφοί. Ὁ δυνάμενος νὰ βοηθήσῃ, νὰ συντρέξῃ καὶ νὰ ἀνακουφίσῃ αὐτοὺς καὶ μὴ ποιῶν τοῦτο, ὁ τοιοῦτος, βεβαιώνει ὁ Ἀπόστολος, ἠρνήθη τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ εἶνε χειρότερος καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἄπιστον. Διότι ἡ πίστις, τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, διδάσκει τοὺς ὀπαδούς του νὰ ἐξασκῶσι τὴν ἀγάπην πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους, καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς ἐχθρούς. Ὅταν λοιπὸν εἷς Χριστιανὸς δὲν ἐξασκῇ τὴν ἀγάπην πρὸς αὐτοὺς τοὺς στενωτέρους συγγενεῖς, ὁ τοιοῦτος οὐδὲ εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀπίστων δύναται νὰ καταταχθῇ, διότι καὶ οἱ ἄπιστοι προνοοῦσι περὶ τῶν οἰκείων τῶν.

Καὶ ταῦτα μὲν δι' ὀλίγων εἶνε τὰ καθήκοντα, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὰ τέκνα πρὸς τοὺς γονεῖς των, ἐφ' ὅσον οὗτοι ζῶσιν. Ὅταν δὲ ἀποθάνωσιν, ἔχουσι καθῆκον τὰ τέκνα νὰ σώζωσι καὶ νὰ διατηρῶσιν εὐλαβῆ τὴν μνήμην αὐτῶν, καὶ νὰ προσεύχωνται πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν των.

Τὰ τέκνα ἀκόμη ἔχουν καθῆκον, ὅπως ἔχωσιν ἀναμεταξὺ τῶν ἀγάπην, ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην. Τὰ δὲ μεγαλύτερα ἐξ αὐτῶν, ἤτοι οἱ μεγαλύτεροι ἀδελφοὶ ἔχουσι καθῆκον νὰ προστατεύωσι τοὺς μικροτέρους καὶ νὰ φροντίζωσιν ὑπὲρ αὐτῶν, γινόμενοι συγχρόνως καὶ τὸ παράδειγμα τῆς ἀρετῆς εἰς αὐτούς. Ἐὰν δὲ ἔχωσιν ἀδελφάς, νὰ μεριμνῶσι καὶ νὰ φροντίζωσιν ὑπὲρ αὐτῶν ὡς ἄλλοι πατέρες. Οἱ δὲ μικρότεροι ἀδελφοὶ ὀφείλουσι νὰ τιμῶσι καὶ νὰ σέβωνται τοὺς μεγαλυτέρους ἀδελφούς.

117. ζ΄) ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΥΠΗΡΕΤΑΣ

Τὰ καθήκοντα τῶν κυρίων καὶ τῶν κυριῶν πρὸς τοὺς ὑπηρέτας ἢ τὰς ὑπηρετρίας δὲν ἀφίστανται πολὺ τῶν καθηκόντων, τὰ ὁποῖα ἔχουν πρὸς τὰ τέκνα των. Ὀφείλουν νὰ θεωροῦν καὶ τοὺς ὑπηρέτας μέλη τῆς οἰκογενείας των. Δὲν ἐννοοῦμεν δὲ μὲ τοῦτο, ἵνα μὴ τοὺς διατάσσουν νὰ ἐκτελοῦν τὰ ἔργα τῶν, ἀλλὰ νοοῦμεν, ἵνα διατάσσουν αὐτοὺς λαμβάνοντες συγχρόνως ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ μέτρον τῆς ἱκανότητος καὶ τῶν δυνάμεών τῶν. Θέσιν δὲ γονέων ἐπέχοντες οἱ κύριοι πρὸς τοὺς ὑπηρέτας αὐτῶν, ὀφείλουν νὰ μὴ μεταχειρίζωνται αὐτοὺς μὲ τρόπον ὀργίλον καὶ βίαιον καὶ ἀντιχριστιανικόν, ἀλλὰ νὰ φέρωνται συμπαθῶς καὶ ἐπιεικῶς εἰς τὰς πιαρουσιαζομένας ἐλλείψεις τῶν. Ἔχουν καθῆκον ἵνα προσέχουν καὶ ἵνα ἐνδιαφέρωνται διὰ τὴν ὑγείαν τῶν ὑπηρετῶν, καὶ ἐν περιπτώσει ἀσθενείας ἵνα τοὺς περιποιῶνται ὅπως καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν. Ὀφείλουσιν ἔτι οἱ κύριοι νὰ μὴ καθυστερῶσι ποτὲ τὸν μισθὸν τῶν ὑπηρετῶν τῶν.

Καθῆκον ἀπαραίτητον τῶν κυρίων εἶνε ἀκόμη καὶ τὸ νὰ ἐνδιαφέρωνται περὶ τῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς τῶν ὑπηρετῶν τῶν, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ Θεὸς ἐνεπιστεύθη τοὺς ὑπηρέτας εἰς αὐτούς. Ὡς ἐκ τούτου ὀφείλουν, ὅπως εἰς τὰ ἴδια τέκνα, οὕτω καὶ εἰς αὐτοὺς νὰ δίδουν τὸ καλὸν χριστιανικὸν παράδειγμα καὶ διὰ τῶν συμβουλῶν τῶν νὰ φωτίζωσι καὶ νὰ καθοδηγῶσιν αὐτοὺς εἰς τὴν εὐσέβειαν καὶ εἰς τὴν κατὰ Θεὸν πολιτείαν καὶ ζωήν. Ὀφείλουν νὰ στέλλουν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ τὰς μεγάλας ἑορτάς, νὰ προτρέπουν ὅπως ἐξομολογοῦνται καὶ ὅπως κοινωνοῦν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων. Καθῆκον ὡσαύτως τῶν κυρίων εἶνε νὰ φροντίζουν διὰ τὴν ἠθικὴν καὶ σωφροσύνην τῶν ὑπηρετῶν τῶν, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι, ἐὰν ἐξ ἀμελείας ἰδικῆς τῶν οἱ ὑπηρέται καὶ αἱ ὑπηρέτριαι παρεκτραποῦν, θὰ εἶνε καὶ αὐτοὶ ὑπεύθυνοι καὶ ἔνοχοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Ἵνα δὲ οἱ κύριοι ἐκτελῶσι ταῦτα, πρέπει νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν των, ὅτι ὁ Θεός, ὅστις εἶνε Κύριος καὶ τῶν κυρίων καὶ τῶν ὑπηρετῶν, ἀγαπᾷ ἐξ ἴσου πάντας καὶ ἐνδιαφέρεται ἐπίσης περὶ πάντων ὡς πλασμάτων Αὐτοῦ· καὶ ὅτι ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν ἐξ ἀγάπης καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τῶν ὑπηρετῶν, ὅπως ἀπέθανε καὶ ὑπὲρ τῶν κυρίων καὶ ὑπὲρ ὅλου τοῦ κόσμου. Ἑπομένως πρέπει οἱ κύριοι νὰ γνωρίζουν, ὅτι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ εἶνε ἴσοι πρὸς τοὺς ὑπηρέτας αὐτῶν. Ἐὰν δὲ ἔχωσιν ἐξουσίαν προσωρινὴν ἐπ' αὐτῶν, ἔχουσιν ὅμως καὶ αὐτοὶ Κύριον ἐν οὐρανοῖς, καθὼς λέγει ὁ θεῖος Παῦλος (Ἐφεσ. Στ΄ 9).

Αὐτὰ τὰ καθήκοντα ὅταν τηρῶσιν οἱ κύριοι πρὸς τοὺς ὑπηρέτας αὐτῶν, θὰ ἀνταμειφθῶσιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ αἰωνίῳ ζωῇ. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν παροῦσαν ἀκόμη ζωὴν ὁ Θεὸς θὰ εὐλογῇ τοὺς οἴκους αὐτῶν καὶ θὰ προστατεύῃ τὰς οἰκογενείας τῶν.

118. η΄) ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΚΥΡΙΟΥΣ

Οἱ ὑπηρέται ἔχουσι καθῆκον νὰ θεωρῶσι τοὺς κυρίους αὐτῶν ὡς γονεῖς τῶν. Ἑπομένως ὀφείλουν ὄχι μόνον νὰ ὑπακούουν εἰς πάντα τὰ ὀρθὰ καὶ νόμιμα καὶ δίκαια, τὰ ὁποῖα οἱ κύριοί τῶν ζητοῦν ἀπὸ αὐτούς, ἀλλὰ καὶ νὰ σέβωνται καὶ νὰ τιμῶσιν αὐτούς. Μόνον δὲ τότε ἐπιβάλλεται εἶς αὐτοὺς νὰ ἀπειθῶσιν εἰς τοὺς κυρίους των, ὅταν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα οὗτοι παραγγέλλουν εἰς αὐτούς, ἀντιστρατεύωνται πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Διότι συμφώνως πρὸς τοὺς λόγους τῆς Ἁγίας Γραφῆς, οἵτινες εἶνε λόγοι Θεοῦ: «Πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις» (Πράξ. ε΄ 29), ἤτοι πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ ὑπακούῃ εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὄχι εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν οὗτοι διατάσσουν τι, ὅπερ εἶνε ἐναντίον τοῦ Θεοῦ.

Ὀφείλουν ἀκόμη οἱ ὑπηρέται νὰ ἐκτελῶσι τὸ ἔργον αὐτῶν πιστῶς καὶ ἀγογγύστως, νὰ μὴ κλέπτωσιν οὐδ᾽ ἐλάχιστον τι ἐκ τῆς περιουσίας καὶ τῶν πραγμάτων τῶν κυρίων τῶν, νὰ εἶνε φιλαλήθεις χωρὶς νὰ ψεύδωνται, νὰ μὴ λέγωσι δὲ πρὸς τοὺς ἐκτὸς τῆς οἰκίας τι ἐξ ὅσων βλέπουσιν ἢ ἀκούουσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ τῶν κυρίων των, διότι ὅταν δὲν ἔχωσι προσοχὴν καὶ εἰς τοῦτο, πολλὰ σκάνδαλα εἶνε δυνατὸν νὰ ἐπέλθωσι. Καὶ σκληροὶ δὲ ἀκόμη ἐὰν εἶνε οἱ κύριοι αὐτῶν, αὐτοὶ δὲν ἔχουν νὰ βλαβοῦν βλάβην οὐσιώδη ἐκ τῆς σκληρότητος ταύτης, καὶ διὰ τοῦτο ὀφείλουσιν, ἐνόσῳ εἶνε ὑπηρέται αὐτῶν, ἀγογγύστως καὶ μεθ᾽ ὑπομονῆς νὰ ἐκτελῶσι τὰ ἔργα αὐτῶν, ἔχοντες ὑπ᾽ ὄψιν των, ὅτι δουλεύοντες εἰς τοὺς κυρίους τῶν πιστῶς εἶνε ὡς νὰ δουλεύουν εἰς τὸν Κύριον. Ἐὰν δὲ οἱ κύριοί τῶν δὲν ἀναγνωρίζουν τὴν ἐργασίαν τῶν καὶ τὴν πιστότητά των, τὴν ἀναγνωρίζει ὅμως ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος καὶ θὰ τοὺς ἀνταμείψῃ, καθὼς βεβαιοῖ ὁ τοῦ Θεοῦ Ἀπόστολος (Ἐφεσ. στ΄ 7). Συνεπῶς, εἴτε ἐπιτηροῦνται ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν οὗτοι ὑπὸ τῶν κυρίων τῶν, εἴτε οὐχί, πρέπει νὰ ἐργάζωνται ἐπιμελῶς καὶ μετὰ προθυμίας, διότι βλέπει αὐτοὺς ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος καὶ θὰ τοὺς ἀνταμείψῃ. Περὶ πάντων δὲ τούτων, καθὼς καὶ περὶ τοῦ ὅτι θὰ ἀνταμειφθοῦν ὑπὸ τοῦ Κυρίου οἱ πιστοὶ δοῦλοι, μᾶς βεβαιοῖ αὐτὸ τὸ Εὐαγγέλιον διὰ τοῦ πνευματεμφόρου ἀποστόλου Παύλου. Ἔχουν ἀκόμη καθῆκον οἱ ὑπηρέται νὰ μὴ ἔχουν ἀντιζηλίαν ἀναμεταξύ τῶν, ἀλλὰ νὰ ἔχουν ὁμόνοιαν καὶ ἀγάπην καὶ νὰ διέρχωνται τὰς ἡμέρας αὐτῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ ἁρμονίᾳ.

Καὶ ταῦτα μὲν ὅσον ἀφορᾷ τὰ οἰκογενειακὰ καθήκοντα. Ἤδη δὲ ἐρχόμεθα νὰ εἴπωμεν περὶ τῶν καθηκόντων, τὰ ὁποῖα ἔχουσιν οἱ Χριστιανοὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τοὺς ἐκτὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ.

ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΚΤΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

119. α΄) ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΠΡΟΣ ΑΛΛΗΛΟΥΣ

Ὅλα τὰ πρὸς ἀλλήλους καθήκοντα τῶν Χριστιανῶν συγκεφαλαιοῦνται ἐν τῇ ἀγάπῃ· εἶνε δὲ ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπη τῶν Χριστιανῶν ἀγάπη οἰκειότητος, ἀγάπη ὁμοφροσύνης, ἀγάπη ἐν ἧ ὁ εἷς εὑρίσκεται ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τῇ καρδίᾳ τῶν ἄλλων. Αὐτὴν τὴν ἀγάπην πρέπει νὰ ἔχωσιν οἱ Χριστιανοὶ πρὸς ἀλλήλους. Ἔχει ὁμοιότητα ἡ ἀγάπη αὕτη πρὸς τὴν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι ἀγάπην, εἰκονίζουσα καὶ πλησιάζουσα ταύτην, καθ᾽ ὅσον εἶνε τοῦτο δυνατὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον. Τοιαύτην ἀγάπην, διὰ τῆς ὁποίας ἕκαστος Χριστιανὸς εὑρίσκεται ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τῇ καρδίᾳ τῶν ἄλλων, εἶχον οἱ πρῶτοι Χριστιανοί. «Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ ψυχὴ καὶ ἡ καρδία μία» (Πράξ. δ΄ 32). Τοὺς λόγους τούτους ἀναφέρει ὁ ἱερὸς Λουκᾶς εἰς τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων, περιγράφων τὸν πνευματικὸν σύνδεσμον καὶ τὴν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν εἶχον οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ πρὸς ἀλλήλους. Πάντες, λέγει, οἱ Χριστιανοί, ὄντες πολυάριθμοι, ἦσαν οὕτως ἡνωμένοι πνευματικῶς ἐν τῇ ἑνότητι τῆς ὁμοφροσύνης καὶ τῆς ἀγάπης, ὡς νὰ εἶχον ὅλοι μίαν ψυχὴν καὶ μίαν καρδίαν. Διότι ἕνεκα τῆς ὁμοφροσύνης καὶ τῆς ἀγάπης, τὴν ὁποίαν εἶχον, ἕκαστος ἐξ αὐτῶν εὑρίσκετο ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τῇ καρδίᾳ τῶν ἄλλων.

Ἡ οἰκεία καὶ τελεία ἀγάπη συνέδεε καὶ τὸν Κύριον ἡμῶν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν εἰς αὐτούς: «Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ εἶδε τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ Κύριος· ὑμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους, ὅτι πάντα, ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου, ἐγνώρισα ὑμῖν» (Ἰωάν. ιε΄ 15). Δηλαδή, ἐπειδὴ ἠγάπα ὁ Χριστὸς τοὺς μαθητάς του τελείαν ἀγάπην, διὰ τοῦτο καὶ ἐποίησεν αὐτοὺς κοινωνοὺς τῆς θείας του γνώσεως. Καὶ εἰς τὴν πρὸς τὸν οὐράνιον Πατέρα ἀρχιερατικήν του προσευχὴν βλέπομεν, ὅτι εὔχεται ὁ Κύριος μόνον ὑπὲρ τῶν μαθητῶν του καὶ ὑπὲρ ἐκείνων, οἵτινες ἔμελλον νὰ πιστεύσωσι διὰ τοῦ κηρύγματος τῶν Ἀποστόλων εἰς τὸ ὄνομά του. «Οὐ περὶ τοῦ κόσμου, λέγει, ἐρωτῶ(=παρακαλῶ), ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοί εἰσι» (Ἰωάν. ιζ΄ 9). Καὶ «Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέν» (Ἰωάν. ιζ΄ 20).

120. β΄) ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΧΟΝΤΑΣ ΑΛΛΟΤΡΙΟΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ ΠΝΕΥΜΑ

Μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν ὑπάρχουσι πολλοί, οἱ ὁποῖοι ἐγένοντο μὲν Χριστιανοὶ διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καὶ λέγονται Χριστιανοί, ἀλλ᾽ ἔχουν ἀλλότριον πνεῦμα ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου αὐτοῦ. Καὶ εἶνε ὡς ἐκ τούτου ἄλλοι μὲν ἐξ αὐτῶν ὅλως ἀδιάφοροι καὶ ψυχροὶ εἰς τὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, καὶ κλονισμένοι εἰς τὴν πίστιν, ἄλλοι δὲ καὶ χλευάζουν καὶ εἰρωνεύονται

τοὺς πορευομένους τὴν κατὰ Χριστὸν ζωήν, καὶ ἄλλοι, τὸν διδάσκαλον ἐπαγγελλόμενοι, διδάσκουσι τὴν ἀπιστίαν καὶ ὁμιλοῦσιν ἐναντίον τῶν ἀληθειῶν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν βίου. Πρὸς πάντας τούτους ποία πρέπει νὰ εἶνε ἡ ἀγάπη μας καὶ ποία ἡ συμπεριφορά μας; Διὰ πάντας αὐτοὺς πρέπει νὰ ἔχωμεν τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὸν πόθον, ἵνα ἐπιστρέψωσιν ἐκ τῆς διεστραμμένης αὐτῶν ζωῆς καὶ πολιτείας καὶ νὰ ζήσωσι κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπως σωθῶσι. Δὲν πρέπει ὅμως ποτὲ καὶ νὰ συμπνευματιζώμεθα, ἢ ὁπωσδήποτε νὰ ἐνδίδωμεν εἰς τὰ ἀντίθετα αὐτῶν φρονήματα καὶ τὴν παράνομον αὐτῶν διαγωγήν.

Ὁ θεῖος Παῦλος ὁμιλῶν ἐν γένει περὶ τῶν πολεμούντων τὸν Χριστιανισμόν, καθὼς καὶ περὶ τῶν ψευδοδιδασκάλων, οἵτινες ὑπεκρίνοντο τὸν διδάσκαλον τῆς ἀληθείας, καὶ συνιστῶν εἰς τοὺς Χριστιανούς, ἵνα ἔχωσι προσοχὴν καὶ προφυλάττωνται μήπως βλαβῶσι καὶ ζημιωθῶσι πνευματικῶς ἐξ αὐτῶν, λέγει τὰ ἑξῆς: «Βλέπετε (ἤτοι προσέχετε) τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν» (Φιλιπ. γ΄ 2). Καὶ κύνας μὲν ἐννοεῖ τοὺς ἀπίστους καὶ μάλιστα ἐκείνους, οἵτινες διὰ τῆς ψευδοφιλοσοφίας ἐπολέμουν τὸν Χριστιανισμόν, κακοὺς δὲ ἐργάτας καὶ κατατομὴν ἐννοεῖ τοὺς ψευδοδιδασκάλους, οἱ ὁποῖοι διὰ τῆς πεπλανημένης διδασκαλίας τῶν ἐξηπάτων τοὺς ἁπλουστέρους τῶν Χριστιανῶν καὶ διήρουν αὐτοὺς κατατέμνοντες τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ.

121. γ΄) ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥΣ ΤΟΥΣ ΖΩΝΤΑΣ ΕΝ ΤΗ ΑΜΑΡΤΙΑ ΚΑΙ ΓΙΝΟΜΕΝΟΥΣ ΚΟΙΝΟΝ ΣΚΑΝΔΑΛΟΝ

Ὡς πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς δὲ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἔχουσι τὴν ἀληθῆ πίστιν, ὄχι ὅμως καὶ τὸν ὀρθὸν χριστιανικὸν βίον, καὶ μένουσιν ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ μὴ μετανοοῦντες, ἀλλὰ καὶ σκάνδαλον κοινὸν γινόμενοι, ποῖα εἶνε τὰ καθήκοντά μας καὶ ποία πρέπει νὰ εἶνε ἡ συμπεριφορά μας; Ἀπαιτεῖται νὰ ὑπάρχῃ ἡ δέουσα προσοχὴ καὶ νὰ καταβάλληται ἡ πρέπουσα φροντὶς οὕτως, ὥστε νὰ μὴ παρασυρθῶμεν ποτὲ ὑπ᾽ αὐτῶν εἰς τὸ κακόν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ νὰ μὴν ἐνθαρρύνωνται καὶ ἐπαναπαύωνται διὰ τῆς ἀδιαφορίας ἡμῶν εἰς τὸ νὰ μένωσιν ἀμετανόητοι. Τοὐναντίον δὲ διὰ τῆς συμπεριφορᾶς καὶ τοῦ καταλλήλου χριστιανικοῦ τρόπου ἡμῶν νὰ προτρέπωνται εἰς μετάνοιαν καὶ ἐπιστροφήν, εἰς βίον ὀρθὸν καὶ ἐνάρετον. Εἴμεθα δὲ ἀκόμη ὑποχρεωμένοι νὰ προτρέπωμεν αὐτοὺς καὶ διὰ λόγου, ἐὰν δέχωνται λόγον Θεοῦ. Ἐὰν ὅμως δὲν δέχωνται, τότε ὀφείλομεν νὰ προσευχώμεθα εἰς τὸν Θεόν, ἵνα φωτίσῃ καὶ ὁδηγήσῃ αὐτοὺς εἰς μετάνοιαν καὶ σωτηρίαν.

122. δ΄) ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΚΠΕΣΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΜΕΝΟΝΤΑΣ ΕΝ ΤΗ ΑΜΑΡΤΙΑ

Ὅταν δὲ πρόκειται περὶ προσώπων, μετὰ τῶν ὁποίων συναναστρεφόμεθα περισσότερον καὶ συνδεόμεθα διὰ στενωτέρας πνευματικῆς σχέσεως καὶ φιλίας, καὶ συμβῇ ὥστε πρόσωπόν τι ἐκ τούτων νὰ ἁμαρτήσῃ, νὰ παρεκτραπῇ καὶ νὰ παρεκκλίνῃ, καὶ νὰ ἐξακολουθῇ μένον ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ, μὴ θέλον νὰ μετανοήσῃ, ποίαν συμπεριφορὰν πρέπει νὰ δεικνύωμεν πρὸς αὐτό; Ἔχομεν καθῆκον νὰ προτρέπωμεν αὐτὸ διὰ λόγων συμβουλεύοντες εἰς ἐπτιστροφὴν καὶ διόρθωσιν βίου καὶ μετάνοιαν. Εἰς περίπτωσιν δὲ κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν εἰσακουόμεθα ὑπὸ τοῦ προσώπου αὐτοῦ, ἔχομεν καθῆκον νὰ διαμαρτυρηθῶμεν κατὰ τῆς ἀμετανοησίας του ταύτης, καὶ νὰ διακόψωμεν τὴν προτέραν στενὴν σχέσιν πρὸς αὐτό, διὰ νὰ τὸ φέρωμεν εἰς συναίσθησιν τῆς ἁμαρτίας του. Δὲν πρέπει ὅμως ποτὲ νὰ παύωμεν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνδιαφερώμεθα καὶ νὰ φροντίζωμεν διὰ τὴν πνευματικήν του σωτηρίαν, οὐδὲ πρέπει, ὁσάκις ἤθελε δοθῆ κατάλληλος εὐκαιρία, νὰ παραλείπωμεν τὸ νὰ παρακινῶμεν αὐτὸ ἐξ ἀγάπης ὅπως μετανοήσῃ.

Τοῦτο δέ, ὅπερ λέγομεν, τὸ διδασκόμεθα ἐξ αὐτῆς τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Διότι βλέπομεν, ὅτι ὁ θεῖος Παῦλος ἐλέγχει τοὺς ἐν Κορίνθῳ Χριστιανοὺς αὐστηρῶς, ἐπειδὴ δὲν εἶχον διακόψει τὴν σχέσιν, ἀλλ᾽ ἐξηκολούθουν νὰ συναναστρέφωνται ἕνα ἐκ τῶν ἐκεῖ Χριστιανῶν, ὁ ὁποῖος ὑποπέσας εἰς βαρὺ σαρκικὸν ἁμάρτημα δὲν εἶχε μετανοήσει. Γράφει δὲ πρὸς αὐτοὺς ὁ θεῖος Παῦλος μεταξὺ τῶν ἄλλων τὰ ἑξῆς: «Ἔγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ, μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις· καὶ οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου, ἢ τοῖς πλεονέκταις, ἢ ἅρπαξιν, ἢ εἰδωλολάτραις· ἐπεὶ ὀφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν. Νυνὶ δὲ ἔγραψα ὑμῖν μὴ συναναμίγνυσθαι, ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἢ πόρνος, ἢ πλεονέκτης, ἢ εἰδωλολάτρης, ἢ λοίδορος, ἢ μέθυσος, ἢ ἅρπαξ᾽ τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν» (Α΄ Κοριν. ε΄ 9-11). Δι᾽ αὐτῶν τῶν λόγων ὁ θεῖος Παῦλος προτρέπει τοὺς Χριστιανοὺς νὰ μὴ ἔχωσι σχέσιν πρὸς πόρνους καὶ πλεονέκτας καὶ μεθύσους καὶ λοιποὺς ἁμαρτάνοντας καὶ μένοντας ἀμετανοήτους. Γράφων, λέγει, ταῦτα πρὸς ὑμᾶς, δὲν ἐννοῶ νὰ μὴ σχετίζεσθε καὶ νὰ μὴ συναναστρέφεσθε τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εἶνε ξένοι πρὸς τὴν πίστιν καὶ τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα καὶ ὑποπίπτουσιν εἰς βαρέα ἁμαρτήματα. Διότι, ἐὰν σᾶς ἔλεγον τοιοῦτόν τι, ἔπρεπε τότε νὰ ἀναχωρήσετε ἀπὸ τὸν κόσμον διὰ νὰ μὴ συναντᾶτε τοὺς ἀνθρώπους αὐτούς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους γέμει ὁ κόσμος. Δὲν ἐννοῶ λοιπὸν αὐτοὺς νὰ μὴ συναναστρέφεσθε, ἀλλ᾽ ἐννοῶ νὰ μὴ συναναστρέφεσθε ἐκείνους μόνον τοὺς ἀνθρώπους ἐξ ὑμῶν, οἱ ὁποῖοι πιστεύσαντες εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ταὐτισθέντες μαζῆ σας καὶ συνδεθέντες μεθ᾽ ὑμῶν δι᾽ ὁμοφροσύνης καὶ χριστιανικῆς ἀγάπης ἡμάρτησαν ἔπειτα, καὶ μένουν ἀμετανόητοι. Μετὰ τῶν τοιούτων σᾶς λέγω, ὅτι δὲν πρέπει οὐδὲ νὰ συντρώγετε. Γράφει πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς ὁ θεῖος Παῦλος, ἵνα δείξωσι τὴν τοιαύτην συμπεριφοράν, τὴν ὁποίαν καὶ ἔδειξαν πρὸς τὸν βαρέως ἁμαρτήσαντα Χριστιανόν, πρὸς τὸν σκοπὸν ἵνα ἔλθῃ οὗτος εἰς συναίσθησιν τῆς ἁμαρτίας

του καὶ μετανοήσῃ, ὅπως μὴ ἀπολεσθῇ. Πράγματι δὲ ἡ τοιαύτη συμπεριφορὰ τῶν ἐν Κορίνθῳ Χριστιανῶν πρὸς τὸν ἁμαρτήσαντα ἔφερεν αὐτὸν εἰς βαθεῖαν συναίσθησιν, καὶ μετενόησε, καὶ ἐσώθη.

123. ε΄) ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΚΤΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

Ὡς πρὸς δὲ τοὺς ἐκτὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ καθῆκον ἔχομεν νὰ δεικνύμεν ἀγάπην, τουτέστι συμπάθειαν καὶ εὐσπλαγχνίαν, ἐκδηλουμένην εἰς ἐνδιαφέρον μέχρι θανάτου διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν τῶν, καθὼς καὶ διὰ πᾶσαν σωματικήν τῶν ἀνάγκην καὶ ἀνακούφισιν. Δὲν εἶνε ὅμως ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν ἀγάπην ἐκείνην, ἡ ὁποία συνδέει ἐν τελείᾳ ταὐτότητι καὶ ὁμοφροσύνῃ τοὺς ἀληθεῖς Χριστιανοὺς πρὸς ἀλλήλους. Ὡς ἐκ τούτου καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ὑποχρεώνει ἡμᾶς νὰ ἀγαπῶμεν καὶ νὰ εὐεργετῶμεν τοὺς ἐχθρούς μας, χωρὶς συγχρόνως νὰ μᾶς παραγγέλλῃ, ὅπως ταὐτιζώμεθα καὶ ὁμοφρονῶμεν πρὸς αὐτούς. «Ἀγαπᾶτε, λέγει, τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμῶν καὶ διωκόντων ὑμᾶς ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους» (Ματθ. ε΄ 44-45). Τουτέστι ἔχετε ἀγάπην πρὸς ἐκείνους, οἵτινες σᾶς ἐχθρεύονται καὶ ὁπωσδήποτε σᾶς κακοποιοῦν· ὁμιλεῖτε μὲ λόγους ἐπαινετικοὺς καὶ εἰρηνικοὺς καὶ μὲ λόγους ἀγάπης πρὸς ἐκείνους οἵτινες σᾶς καταρῶνται καὶ σᾶς βλασφημοῦν· εὐεργετεῖτε ἐκείνους οἵτινες σᾶς μισοῦν, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ ἐκείνων οἵτινες ὁπωσδήποτε σᾶς βλάπτουν καὶ σᾶς κατατρέχουν καὶ σᾶς καταδιώκουν. Τοιουτοτρόπως δὲ ὅταν ποιῆτε, θέλετε γίνει τέκνα τοῦ Πατρός σας τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅστις ἕνεκα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀγαθότητός του ἀνατέλλει τὸν ἥλιον αὐτοῦ ὄχι μόνον ἐπὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοὺς πονηρούς, καὶ βρέχει ὄχι μόνον ἐπὶ τοὺς δικαίους, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοὺς ἀδίκους καὶ ἁμαρτωλούς. Τοῦτο δὲ ἐβεβαίωσεν ὁ Χριστὸς καὶ διὰ τοῦ παραδείγματός Του· διότι ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ πάσχων καὶ ὑποφέρων τὰ πάνδεινα, ηὔχετο ἐξ ἀγάπης ὑπὲρ τῶν σταυρωτῶν του, λυπούμενος αὐτοὺς διὰ τὴν κακουργίαν αὐτῶν καὶ πώρωσιν. «Πάτερ, ἔλεγεν, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι» (Λουκ. κγ΄ 34).

Ἐπιθυμῶν δὲ καὶ θέλων τὴν σωτηρίαν τῶν μακρὰν τῆς ἀληθοῦς πίστεως ἐθνικῶν, οἱ ὁποῖοι ἐλάτρευον τοὺς ψευδεῖς τῶν εἰδώλων θεούς, ἔδωκε ρητὴν ἐντολὴν εἰς τοὺς Ἀποστόλους, ἵνα ἐργασθῶσιν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτῶν. Παρήγγειλεν εἰς αὐτούς, ἵνα ὑπάγωσιν εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς γῆς, ὅπως διὰ τοῦ κηρύγματος τῶν ἀληθειῶν τοῦ Εὐαγγελίου του φωτίσωσι καὶ ἐλευθερώσωσι τοὺς ἐθνικοὺς ἀπὸ τὸ σκότος τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς πλάνης, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκοντο, καὶ ποιήσωσιν αὐτοὺς κοινωνοὺς καὶ μετόχους τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. «Πορευθέντες, εἶπεν εἰς αὐτούς, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» (Ματθ. κη΄ 19). Καὶ παρήγγειλεν εἰς αὐτούς, πορευομένους εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, νὰ ἐργασθῶσιν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, τῶν εὑρισκομένων ἐν τῇ πλάνῃ, μέχρι θανάτου. Διότι τοῦτο μεταξὺ τῶν ἄλλων ὑπεδείκνυεν ὁ λόγος, ὃν ἔλεγε πρὸς αὐτούς, «Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων» (Ματθ. ι΄ 16). Καὶ τῷ ὄντι οἱ Ἀπόστολοι ἦσαν ἐν μέσῳ τῶν ἐθνικῶν εἰδωλολατρῶν, καθὼς καὶ τῶν Ἰουδαίων, ὅπως εἶνε τὰ πρόβατα ἐν μέσῳ τῶν λύκων.

Ἔχει λοιπὸν καθῆκον ὁ Χριστιανὸς καὶ νὰ θυσιάζεται ἐξ ἀγάπης διὰ τοὺς ἐκτὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅπως σωθῶσι καὶ οὗτοι, ἀφοῦ ὁ Χριστὸς ἐθυσιάσθη ὑπὲρ αὐτῶν. Δὲν πρέπει ὅμως καὶ νὰ ταὐτίζεται πρὸς αὐτούς, διότι τὸ πνεῦμα τὸ ὁποῖον αὐτοὶ ἔχουσιν εἶνε ἐντελῶς ἀλλότριον τοῦ χριστιανικοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ πνεῦμα τὸ κοσμικὸν πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου αὐτοῦ διατελοῦσιν εἰς διάστασιν ὡς ἀντίθετα ἀλλήλοις· ὅπερ βεβαιῶν ὁ Χριστὸς ἔλεγε πρὸς τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ: «Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε, ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν. Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει· ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ᾽ ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος» (Ἰω. ιε΄ 18-19). Τουτέστιν ἐὰν οἱ ἄνθρωποι, οἵτινες ἔχουσιν ἀντίθετα φρονήματα τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ καὶ πορεύονται ἐναντίον τοῦ θελήματος αὐτοῦ, σᾶς μισοῦν, γνωρίζετε καλῶς, ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἐμίσησαν προτήτερα ἀπὸ σᾶς ἐμέ. Καὶ εἶνε ἑπόμενον νὰ σᾶς μισῶσιν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, διότι σεῖς δὲν ἔχετε τὰ φρονήματα καὶ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν καὶ δὲν σᾶς θεωροῦν ἰδικούς τῶν. Ἐὰν εἴχετε τὰ αὐτὰ φρονήματα καὶ τὰς αὐτὰς ἐπιθυμίας καὶ τὸν αὐτὸν βίον, τὸν ὁποῖον ἔχουν αὐτοί, τότε θὰ σᾶς ἐθεώρουν ἰδικούς των καὶ θὰ σᾶς ἠγάπων. Ἤδη σᾶς μισοῦν, ἐπειδὴ δὲν ὁμοφρονεῖτε πρὸς αὐτούς. Σᾶς μισοῦν, διότι ἐγὼ ἐκλέξας ὑμᾶς ἐξ αὐτῶν σᾶς μετέδωκα τὸ ἰδικόν μου πνεῦμα καὶ τὰ ἰδικά μου φρονήματα, τὰ ὁποῖα εἶνε ὅλως ἀντίθετα ἐκείνων.

Ἐκ τούτου ἀποδεικνύεται, ὅτι ὁ ἀπομεμακρυσμένος ἀπὸ τοῦ Θεοῦ κόσμος μισεῖ τοὺς ἔχοντας τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ ἀληθεῖς Χριστιανούς. Οὗτοι ὅμως, οἱ ἀληθεῖς Χριστιανοί, ὄχι μόνον δὲν μισοῦν αὐτούς, ἀλλὰ καὶ θυσιάζονται χάριν τῆς σωτηρίας αὐτῶν. Καὶ ἐπειδὴ αὐτοὶ ἔχουσιν ἀλλότριον πνεῦμα, διὰ τοῦτο οἱ Χριστιανοὶ περιπατοῦσι καὶ φέρονται ἀπέναντι αὐτῶν μετὰ σοφίας καὶ φρονήσεως, ὡς λέγει ὁ θεῖος Παῦλος: «Ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω» (Κολοσ. δ΄ 5). Καὶ πάλιν θέλων νὰ διδάξῃ ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος, ὅτι εἶνε ἐφάμαρτος πᾶσα ἐν γένει συμμόρφωσις ἡμῶν πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὰ φρονήματα τῶν μακρὰν τοῦ Θεοῦ εὑρισκομένων ἀνθρώπων, γράφων πρὸς τοὺς Γαλάτας λέγει ὅτι, «Εἰ ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην» (Γαλ. α΄ 10). Ὁ δὲ ἀπόστολος Ἰάκωβος πλέον σαφέστερον διαφωτίζων ἡμᾶς λέγει, ὅτι ὅστις ἐκ τῶν Χριστιανῶν ταυτισθῇ πρὸς τὰ φρονήματα τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου, καθίσταται ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ. «Ὃς ἂν βουληθῇ, λέγει, φίλος εἶνε τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται» (Ἰακ. δ΄ 4).

Συμφώνως λοιπὸν πρὸς τὰ ἀνωτέρω πᾶς Χριστιανὸς ἔχει καθῆκον νὰ μὴ ταυτίζεται μηδὲ νὰ ὁμοφρονῇ πρὸς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εἶνε μακρὰν τοῦ Χριστοῦ, καὶ οἱ ὁποῖοι ὡς ἐκ τῶν φρονημάτων, τὰ ὁποῖα ἔχουν, ἀποκρούουν καὶ διώκουν τὸ ἀληθὲς χριστιανικὸν πνεῦμα. Ὀφείλει ὅμως νὰ συμπαθῇ καὶ νὰ λυπῆται αὐτοὺς διὰ τὴν ἐν γένει ἀξιοθρήνητον ψυχικὴν αὐτῶν κατάστασιν καὶ ποθῶν τὴν σωτηρίαν αὐτῶν νὰ προσεύχεται ὑπὲρ αὐτῶν καὶ νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ μοχθῇ, θυσιάζων ἐν ἀνάγκῃ καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν τοῦ ὑπὲρ αὐτῶν. Τοῦτο διδασκόμεθα καὶ ἐκ τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων ὅτι ἐποίει ὁ Κύριος ἡμῶν᾽ διότι βλέπων τὴν ἀμετανοησίαν καὶ σκληρότητα τῶν Φαρισαίων, ἐνῶ ἀπεδοκίμαζε, καὶ ἐξωργίζετο μάλιστα κατὰ τῆς συμπεριφορᾶς αὐτῶν ταύτης, ἐξ ἄλλον ἐλυπεῖτο διὰ τὴν πώρωσιν τῶν ψυχῶν τῶν, ἐνδιαφερόμενος ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτῶν. «Καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ᾽ ὀργῆς (διὰ τὴν κακεντρέχειαν αὐτῶν), λέγει ὁ ἱερὸς εὐαγγελιστής, συλλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν» (Μάρκ. γ΄ 5).

Καὶ ὁ ἀληθὴς καὶ πιστὸς κατὰ πάντα ὀπαδὸς τοῦ Κυρίου, ὁ πρωτομάρτυς Στέφανος, βλέπων τὴν πώρωσιν καὶ ἀπιστίαν τῶν Ἰουδαίων, πλήρης ὢν Πνεύματος Ἁγίου, ἤλεγξε δριμέως τὴν ἀπείθειαν καὶ σκληροκαρδίαν αὐτῶν, ἀντιτασσομένων καὶ ἀντιλεγόντων εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἀποστόλων: «Σκληροτράχηλοι, εἶπεν εἰς αὐτούς, καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὠσίν, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ Πνεύματι τῷ Ἁγίῳ ἀντιπίπτετε, ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς» (Πράξ. ζ΄ 51). Μετ᾽ ὀλίγον ὅμως, ὅτε ἐλιθοβολεῖτο καὶ ἔμελλε νὰ παραδώσῃ τὸ πνεῦμα του ὑπὸ τὰ κτυπήματα τῶν λίθων καὶ τοὺς τραυματισμούς, λυπούμενος βαθέως καὶ εἰλικρινῶς διὰ τὴν πώρωσίν των, παρεκάλεσε τὸν Κύριον ὑπὲρ αὐτῶν, εἰπών, «Κύριε, μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην» (Πράξ. ζ' 60). Ἤτοι μὴ λογισθῇς καὶ μὴ λογαριάσῃς τὴν ἁμαρτίαν τῶν αὐτήν.

Ταῦτα καὶ ὡς πρὸς τὰ καθήκοντα τῶν Χριστιανῶν πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τοὺς ἐκτὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ, μετὰ τὰ ὁποῖα ἐρχόμεθα νὰ εἴπωμεν περὶ τῶν εἰδικῶν καθηκόντων τῶν ἐχόντων ἀξιώματα καὶ ἐπαγγέλματα.

ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ

124. α΄) ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΑΡΧΟΝΤΩΝ, ΑΜΑ ΔΕ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

Οἱ ἄρχοντες ἔχοντες ἀπὸ Θεοῦ τὴν ἐξουσίαν, ὡς μᾶς βεβαιοῖ ἡ Ἁγία Γραφή, πρέπει νὰ ἔχωσι πάντοτε καὶ τὴν συναίσθησιν ὅτι ἀντιπροσωπεύουσι τὴν ἐξουσίαν καὶ δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ. Πρέπει διὰ τοῦτο νὰ εἶνε τὸ παράδειγμα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀρετῆς, πειθαρχοῦντες ἐν πᾶσιν εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ συμμορφούμενοι πρὸς πάντα ὅσα διατάσσει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ νόμου του. Σύμφωνοι κατὰ πάντα πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ εἶνε καὶ οἱ νόμοι, τοὺς ὁποίους αὐτοὶ ὁρίζουσι καὶ κατὰ τοὺς ὁποίους διακυβερνῶσι τὸ κράτος, νὰ ἀποβλέπωσι δὲ πάντοτε οἱ νόμοι οὗτοι εἰς τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀρχομένων.

Ὀφείλουσι δὲ οἱ ἄρχοντες πρῶτοι αὐτοὶ νὰ δίδωσι τὸ παράδειγμα τῆς πειθαρχίας καὶ ὑπακοῆς εἰς τοὺς νόμους. Ὀφείλουσιν ἀκόμη οἱ ἄρχοντες νὰ ἐνδιαφέρωνται πατρικῶς ὑπὲρ τῶν ἀρχομένων, χωρὶς νὰ φείδωνται κόπων, ἕτοιμοι δὲ καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ζωήν τῶν νὰ θυσιάσωσιν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ τῶν ἀρχομένων ἀγαθοῦ. Δὲν εἶνε ἐπιτετραμμένον κατ᾽ οὐδένα λόγον νὰ πιέζωσι ποτὲ τοὺς ἀρχομένους, ἢ νὰ περιφρονῶσιν αὐτούς, ἢ νὰ παραβλέπωσι τὰ δίκαια αὐτῶν, καὶ νὰ παρέχωσιν οὕτω ἀφορμάς, ὥστε νὰ θλίβωνται καὶ νὰ γογγύζωσιν οἱ ἀρχόμενοι. Ἔχουσι καθῆκον οἱ ἄρχοντες νὰ εἶνε πάντοτε ἄγρυπνοι φύλακες τῆς ἐφαρμογῆς τῶν νόμων καὶ τῶν δικαιωμάτων τῶν ἀρχομένων.

Καθῆκον ἔτι κύριον τῶν ἀρχόντων εἶνε νὰ φροντίζωσι καὶ διὰ τὴν ἠθικοποίησιν τοῦ λαοῦ, συντρέχοντες εἰς τοῦτο καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ἄρχοντας, καὶ ἐνισχύοντες πᾶσαν ἐν γένει προσπάθειαν αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ἠθικῆς μορφώσεως τῶν ἀρχομένων. Ἵνα δὲ οἱ ἄρχοντες ἐκτελῶσι τὰ καθήκοντά τῶν ταῦτα, πρέπει ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν νὰ ἔχωσι τὴν ἀρετὴν τῆς ταπεινοφροσύνης, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ νὰ ζητῶσι πάντοτε διὰ προσευχῆς τὸν παρὰ τοῦ Θεοῦ φωτισμὸν καὶ τὴν ἐνίσχυσιν πρὸς ἐπιτέλεσιν αὐτῶν.

Παρόμοια πρὸς τὰ καθήκοντα τῶν ἀρχόντων καὶ πάντων τῶν ἐχόντων ἐξουσίαν εἶνε καὶ τὰ καθήκοντα τῶν στρατιωτικῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἔχει ἀνατεθῆ ἡ ἀσφάλεια τῆς τάξεως καὶ τῆς εἰρήνης τοῦ Ἔθνους, καὶ ἡ ὑπεράσπισις τῶν εἰρηνικῶν καὶ φιλησύχων πολιτῶν κατὰ παντὸς ἐν γένει προσβάλλοντος, πιέζοντος καὶ ἀδικοῦντος ἢ ὁπωσδήποτε βλάπτοντος αὐτούς. Νὰ μὴ κάμνωσι δὲ ποτὲ κατάχρησιν τῆς ἐξουσίας τῶν, ἀποβαίνοντες βίαιοι καὶ τυραννικοὶ ἢ ὁπωσδήποτε πιεστικοὶ εἰς τοὺς πολίτας ἢ εἰς τοὺς ὑπ᾽ αὐτοὺς στρατιώτας.

125. β΄) ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΑΡΧΟΜΕΝΩΝ

Οἱ ἀρχόμενοι ἔχουσι καθῆκον νὰ τρέφουσι σεβασμὸν πρὸς τοὺς ἄρχοντας, θεωροῦντες αὐτοὺς ὡς πατέρας των. Ἔχουσι καθῆκον νὰ ὑπακούωσιν εἰς πάσας τὰς νομίμους καὶ δικαίας διαταγὰς αὐτῶν. Τότε δὲ καὶ μόνον ἐπιβάλλεται εἰς αὐτοὺς ἵνα ἀπειθήσωσιν εἰς τοὺς ἄρχοντας, ὅταν συμβῇ νὰ ζητήσωσιν οἱ ἄρχοντες τι, ὅπερ ἀντίκειται εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· διότι ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ πειθαρχῇ εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὄχι εἰς τοὺς ἀνθρώπους (Πράξ. ε΄ 29).

Ἔχουσιν ἀκόμη καθῆκον οἱ ἀρχόμενοι νὰ εἰσφέρωσιν ἀγογγύστως τοὺς φόρους, διότι δι᾽ αὐτῶν

διατηρεῖται καὶ ἡ ἰδία αὐτῶν ἀσφάλεια καὶ ἡ ἀσφάλεια ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους, συντρέχονται δὲ καὶ διατηροῦνται καὶ πάντα τὰ εὐεργετικὰ τοῦ κράτους καθιδρύματα.

Πρέπει ἀκόμη οἱ ἀρχόμενοι νὰ συντρέχωσι τοὺς ἄρχοντας εἰς τὴν ἀνακάλυψιν καὶ εἰς τὴν τιμωρίαν τῶν ἐγκληματιῶν καὶ ἐνόχων, μὴ ἀποκρύπτοντες, ἀλλὰ φανεροῦντες αὐτούς. (Μόνον πρέπει νὰ μὴ ὁρμῶνται ἐξ ἐμπαθείας καὶ ἐκδικήσεως, παρὰ νὰ ὁρμῶνται ἐξ ἀγαθοῦ ἐλατηρίου τοῦ νὰ ἐφαρμόζωνται οἱ νόμοι τῆς δικαιοσύνης, ἅμα δὲ καὶ τῆς προθέσεως τοῦ νὰ ὠφελῶνται οἱ ἔνοχοι, σωφρονιζόμενοι διὰ τῆς τιμωρίας). Διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, καθ' ἣν δὲν συντρέχουσι τοὺς ἄρχοντας εἰς τὴν ἀνακάλυψιν καὶ τιμωρίαν τῶν ἐγκληματιῶν, ἀδικοῦν ὁλόκληρον τὴν κοινωνίαν καὶ τὸ ἔθνος. Ἐπειδὴ ὅταν δὲν τιμωρῶνται οἱ ἔνοχοι πληθύνεται τὸ κακὸν καὶ ἡ ἀδικία, καὶ τότε πάσχει καὶ κακοδαιμονεῖ ὁλόκληρος ἡ κοινωνία. Οἱ ὑπερασπιζόμενοι λοιπὸν τοὺς ἐγκληματίας καὶ ἀποκρύπτοντες αὐτοὺς γίνονται συνένοχοι τῶν ἐγκληματιῶν καὶ διαπράττουσι μέγιστον κακόν. Καθόσον πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ὅτι, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου, τότε μόνον ὁ Χριστιανὸς ὀφείλει, καὶ ἔχει καθῆκον νὰ συγχωρῇ ἀπὸ καρδίας τὸν ἀδικοῦντα αὐτόν, ὅταν αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀτομικῶς ἀδικῆται ἢ ὁπωσδήποτε βλάπτεται ἐκ τοῦ ἄλλου. Δὲν ἀποκλείεται ὅμως, ἐννοεῖται, νὰ ζητήσῃ, ἂν θέλῃ, τὸ δίκαιόν του, ἀρκεῖ μόνον νὰ ζητῇ αὐτὸ νομίμως.

Προκειμένου δὲ περὶ τῆς ἐκλογῆς ἀρχόντων ἔχουσι καθῆκον οἱ ἀρχόμενοι νὰ κάμνωσι χρῆσιν τῆς ψήφου αὐτῶν καλήν, ἐκλέγοντες εὐσυνειδήτως καὶ ἐν φόβῳ Θεοῦ τοὺς ἐναρετωτέρους καὶ ἱκανωτέρους καὶ τιμιωτέρους τῶν πολιτῶν καὶ τοὺς μᾶλλον φιλοδικαίους. Διότι πρέπει νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἐκ τῶν καλῶν καὶ ἐναρέτων ἀρχόντων ἐξαρτᾶται ὄχι μόνον ἡ ὑλικὴ εὐημερία καὶ εὐτυχία τῶν ἀρχομένων καὶ τοῦ ἔθνους ὁλοκλήρου, ἀλλὰ καὶ ἡ ἠθικὴ πρόοδος αὐτῶν. Ἡ ψῆφος ἑκάστου τῶν ἀρχομένων ἔχει διὰ τοῦτο μεγάλην ἀξίαν, καὶ ἀπαιτεῖται μεγάλη προσοχὴ ἐν τῇ χρησιμοποιήσει αὐτῆς.

126. γ΄) ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΠΟΙΜΕΝΩΝ

Πνευματικοὶ τῆς Ἐκκλησίας ποιμένες λέγονται πρῶτον μὲν οἱ ἐπίσκοποι, ἔπειτα δὲ καὶ οἱ πρεσβύτεροι. Καὶ οἱ ἐπίσκοποι καὶ οἱ πρρεσβύτεροι προχειρίζονται τοιοῦτοι διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης, ὡς καὶ οἱ διάκονοι, οἵτινες δὲν δύνανται μὲν νὰ τελέσωσιν τὰ μυστήρια, βοηθοῦσιν ὅμως τὸν ἐπίσκοπον καὶ τὸν ἱερέα εἰς τὴν τέλεσιν αὐτῶν. Ἐν τῷ μυστηρίῳ τούτῳ τῆς ἱερωσύνης, διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἐπισκόπων καὶ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, λαμβάνουν οἱ χειροτονούμενοι τὸ χάρισμα τῆς ἱερωσύνης, τοῦ ὁποίου τὸ ἔργον καὶ ἡ διακονία εἶνε τριπλῆ, τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου, ἡ τέλεσις τῶν μυστηρίων καὶ ἡ κυβέρνησις τῆς Ἐκκλησίας.

Περὶ τῶν καθηκόντων τῶν ποιμένων, ἅτινα ἔχουσιν ἀπέναντι τοῦ ἐμπεπιστευμένου αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ποιμνίου, μᾶς λέγει πρῶτον μὲν ὁ Κύριος, ἔπειτα δὲ καὶ ὁ θεῖος Παῦλος. Καὶ ὁ μὲν Κύριος, διακρίνων τὸν ἀληθῆ ποιμένα ἀπὸ τοὺς ψευδοποιμένας, τοὺς ὁποίους ὀνομάζει κλέπτας καὶ λῃστάς, ὀνομάζει ἑαυτὸν καλὸν ποιμένα θυσιάζοντα τὴν ζωήν του ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν προβάτων. Καὶ ὑποδεικνύει τοιουτοτρόπως ὁ Κύριος διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ παραδείγματος, ὁποῖος πρέπει νὰ εἶνε ὁ ἀληθὴς τῆς Ἐκκλησίας του πνευματικὸς ποιμήν, ὅστις θὰ ποιμάνῃ τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτόν, τοὺς ὁποίους ὀνομάζει πρόβατα. Ὑποδεικνύει ἔτι διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος τὴν αὐταπάρνησιν καὶ τὴν αὐτοθυσίαν, ἣν πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ πνευματικὸς ποιμὴν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ποιμνίου του, θυσιάζων ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν του. Ἰδοὺ δὲ αὐτοὶ οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου: «Πάντες ὅσοι πρὸ ἐμοῦ ἦλθον, κλέπται εἰσὶ καὶ λῃσταί... Ἐγώ εἶμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός· ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων» (Ἰωάν. ι΄ 8, 11). Ἀλλαχοῦ πάλιν ὁ Χριστὸς δεικνύων τὸν τέλειον χριστιανικὸν βίον καὶ τὴν τελείαν ἀρετήν, μετὰ τῆς ὁποίας πρέπει κυρίως οἱ ποιμένες καὶ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας νὰ περιβάλλωνται, λέγει: «Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Ματθ. ε΄ 16).

Ὁ δὲ θεῖος Παῦλος ὑποδεικνύει τὰ καθήκοντα τῶν ποιμένων εἰς τὰς Α΄ καὶ Β΄ πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολάς του, καθὼς καὶ εἰς τὴν πρὸς Τίτον ἐπιστολήν του, αἵτινες καὶ διὰ τοῦτο λέγονται ποιμαντικαί. Ὑποδεικνύονται ἔτι σαφῶς καὶ καθαρῶς τὰ καθήκοντα τῶν ποιμένων καὶ εἰς τὴν ὁμιλίαν, τὴν ὁποίαν εἶπεν ὁ αὐτὸς θεῖος Ἀπόστολος εἰς τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐφέσου, τοὺς ὁποίους ἐκάλεσεν εἰς Μίλητον. Ἡ ὁμιλία αὕτη περιέχεται εἰς τὸ εἰκοστὸν κεφάλαιον τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων (κ΄ 17-36). Εἰς τὴ ὁμιλίαν αὐτὴν τοῦ ἀποστόλου Παύλου, καθὼς καὶ εἰς τὰς τρεῖς ποιμαντικὰς ἐπιστολὰς αὐτοῦ βλέπομεν, ὁποῖος πρέπει νὰ εἶνε ὁ ἐπίσκοπος καὶ ὁ πρεσβύτερος, ὁπόσον πρέπει νὰ ἐπαγρυπνῇ, ὁποῖα ἔργα καὶ καθήκοντα πρέπει νὰ ἐκτελῇ, καὶ ὁπόσον μεγάλην καὶ βαρεῖαν εὐθύνην φέρει ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, ἐὰν ἤθελε δειχθῇ ἀμελὴς ἀπέναντι τῶν καθηκόντων τοῦ τούτων.

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ θείου Παύλου, ὁ ὁ ποιμὴν πρέπει νὰ εἶνε ὀρθῆς πίστεως καὶ διαγωγῆς ἀμέμπτου, νὰ εἶνε ὁ τύπος καὶ ὁ ὑπογραμμὸς πάσης ἀρετῆς. Νὰ εἶνε ταπεινός, πρᾷος, ἀνεξίκακος καὶ εἰρηνικός· νὰ εἶνε ἐγκρατής. Πρέπει νὰ ἔχῃ ἀκριβῆ γνῶσιν τοῦ νόμου καὶ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ· νὰ εἶνε ζηλωτής, πρόθυμος καὶ ἀκαταπόνητος εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ καθηκόντων, τῶν ἀποβλεπόντων εἰς τὸν καταρτισμὸν καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν Χριστιανῶν.

Πρέπει νὰ εἶνε διδακτικός, διδάσκων ἀόκνως τὸ ποίμνιόν του. Ἀλλὰ διὰ νὰ εἶνε ἀποτελεσματικὴ καὶ καρποφόρος ἡ διδασκαλία του, πρέπει αὐτὰ τὰ ὁποῖα διδάσκει, νὰ τὰ τηρῇ ἀκριβῶς πρῶτος αὐτός. Διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, καθ' ἣν ἡ διαγωγή του καὶ ὁ βίος του δὲν εἶνε σύμφωνος πρὸς τὰ διδασκόμενα ὑπ' αὐτοῦ, ἀντὶ νὰ ὠφελῶνται οἱ Χριστιανοὶ ἐκ τῆς διδασκαλίας του, τοὐναντίον θὰ

βλάπτωνται πνευματικῶς σκανδαλιζόμενοι ἐξ αὐτοῦ.

Πρέπει νὰ εἶνε ἄγρυπνος φύλαξ τῶν Χριστιανῶν τοῦ ποιμνίου του εἰς τὸ νὰ μὴ παρασύρωνται οὗτοι ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ εἰς τὸ νὰ μὴ ἐξαπατῶνται ὑπὸ τοῦ πονηροῦ. Πρέπει νὰ ἐπαγρυπνῇ εἰς τὸ νὰ μὴ ἀποπλανῶνται οἱ Χριστιανοὶ ὑπὸ τῶν διδασκόντων ἢ διὰ τοῦ τύπου δημοσιευόντων ἐναντίον τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀληθείας, καθὼς καὶ ὑπὸ τῶν ἐχόντων βίον παράνομον καὶ ἀντιχριστιανικόν, ἐξ ὧν εἶνε δυνατὸν παραδειγματιζόμενοι νὰ βλαβῶσι. Διότι μεγάλη καὶ βαρεῖα θὰ εἶνε ἡ εὐθύνη τοῦ ποιμένος διὰ πᾶσαν ἀπώλειαν ψυχῆς γενομένην ἕνεκα τῆς ἰδικῆς του ἀμελείας, καθὼς διαμαρτύρεται περὶ τούτου αὐτὸς ὁ Θεὸς διὰ τοῦ μεγάλου προφήτου Ἰεζεκιὴλ λέγων, ὅτι θέλει ἐκζητήσει τὴν ἐκ τῆς ἀμελείας τοῦ πνευματικοῦ ποιμένος ἀπολεσθεῖσαν ψυχὴν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ποιμένος: «Καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ, λέγει, (ἤτοι τὴν ἐκ τῆς ἀμελείας σου ἀποθανοῦσαν πνευματικῶς ψυχήν) ἐκ τῆς χειρός σου ἐκζητήσω» (Ἰεζ. γ΄ 18).

Πρέπει νὰ εἶνε ὁ ποιμὴν ἀνώτερος τῶν χρημάτων, ἀφιλοκερδὴς καὶ ἐλεήμων. Πρέπει ὄχι μόνον νὰ μὴ φείδεται κόπων καὶ μόχθων καὶ σωματικῶν κακουχιῶν, ἀλλ᾽ οὐδὲ αὐτῆς, ὡς εἶπεν ὁ Κύριος, τῆς ζωῆς του, παρὰ νὰ εἶνε ἕτοιμος ὅπως θυσιάσῃ αὐτὴν ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν.

Τοιοῦτον ἐν γένει θέλει ὁ Κύριος τὸν πνευματικὸν ποιμένα. Διότι ἐὰν δὲν εἶνε τοιοῦτος, πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ σώσῃ ψυχάς; πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ καθοδηγήσῃ καὶ νὰ καταρτίσῃ πνευματικῶς καὶ νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν τοὺς ἐμπιστευθέντας αὐτῷ Χριστιανούς;

Ὡς πρὸς δὲ τὸν ἐπίσκοπον ἀπαιτεῖται ἀκόμη, ἐκτὸς τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἄλλων αὐτοῦ ἱερῶν καθηκόντων, καὶ μεγάλη προσοχή, ὅταν πρόκηται νὰ προβῇ εἰς χειροτονίαν. Εἰς τοῦτο πρέπει νὰ ἐπαγρυπνῇ καὶ νὰ καταβάλλῃ πάντοτε πᾶσαν προσπάθειαν εἰς τὸ νὰ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τῆς χειροτονίας διάκονος ἢ ἱερεύς, ἀσυγκρίτως δὲ περισσότερον νὰ μὴ εἰσέλθῃ ἀρχιερεύς, ὁ ὁποῖος δὲν εἶνε πίστεως ὀρθῆς καὶ διαγωγῆς καὶ βίου ἀμέμπτου. Ἀκόμη δὲ νὰ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν λειτουργός τις τοῦ Ὑψίστου, ὁ ὁποῖος νὰ μὴ ἔχῃ καὶ τὴν ἱκανότητα, τὴν προθυμίαν καὶ τὸν ζῆλον εἰς τὸ νὰ ἀναδειχθῇ ἀληθὴς πνευματικὸς πατήρ, διδακτικός, οἰκοδομητικὸς καὶ ὠφέλιμος διὰ τὴν μόρφωσιν καὶ σωτηρίαν χριστιανῶν. Διότι ἄλλως, ἐὰν ἀμελήσῃ ὁ ἐπίσκοπος καὶ εἰσέλθῃ ἕνεκα τῆς ἀμελείας του ταύτης εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ ὡς διάκονος ἢ ἱερεὺς ἢ ἀρχιερεὺς ἄνθρωπος ἀνάξιος, σκανδαλίζων καὶ βλάπτων τὰς ψυχὰς τῶν Χριστιανῶν ἀντὶ νὰ οἰκοδομῇ αὐτάς, ὁ ἐπίσκοπος τότε θὰ ἔχῃ βαρεῖαν τὴν ἐνοχὴν ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ κρῖμα αἰώνιον. Ἐὰν δὲ συμβῇ νὰ γίνῃ χειροτονία διὰ μέσου χρημάτων, τὸ ἔγκλημα τότε καὶ ἡ ἐνοχὴ τόσον τοῦ χειροτονοῦντος ὅσον καὶ τοῦ χειροτονουμένου θὰ εἶνε πολὺ βαρυτέρα καὶ μεγαλυτέρα, διότι ἐπωλήθη ἀντὶ χρήματος ἡ ἄπρατος καὶ ἀτίμητος χάρις καὶ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ. Ἐπίσης βαρεῖα, βαρυτάτη εἶνε ἡ ἐνοχὴ τοῦ χειροτονουμένου, ἐὰν χρησιμοποιήσῃ κοσμικοὺς ἄρχοντας ἢ ἰσχυροὺς τῆς γῆς εἰς τὸ νὰ λάβῃ οἱονδήποτε βαθμὸν τῆς ἱερωσύνης.

Ἔχων δὲ ὅλην τὴν ἐπαγρύπνησιν ὁ ἐπίσκοπος εἰς τὰς χειροτονίας, ὀφείλει ἀκόμη οὐχὶ αὐτὸς μόνον νὰ ἐργάζεται ἀόκνως ὑπὲρ τοῦ καταρτισμοῦ καὶ τῆς σωτηρίας τοῦ ποιμνίου του, ἀλλὰ νὰ φροντίζῃ μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας, ὅπως καταρτίζῃ διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ ἄλλα πρόσωπα ἐκ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ. Ὀφείλει δηλονότι νὰ καταρτίζῃ πρόσωπα ἐμφορούμενα ὑπὸ θείου ζήλου, ἵνα συνεργάζωνται καὶ ταῦτα μετ᾽ αὐτοῦ ὡς διάκονοι, ὡς ἱερεῖς, ὡς πνευματικοὶ καὶ ὡς κήρυκες καὶ διδάσκαλοι εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐμπεπιστευμένον αὐτῷ χριστιανικὸν λαόν. Οὕτως ἐργαζόμενος ὁ ἐπίσκοπος, θὰ δειχθῇ ἀληθὴς καὶ πιστὸς τοῦ Κυρίου λειτουργός, ἄξιος τῆς αἰωνίου δόξης καὶ μακαριότητος.

127. δ΄) ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΠΟΙΜΑΙΝΟΜΕΝΩΝ

Οἱ ποιμαινόμενοι ἔχουσι καθῆκον ἵνα σέβωνται καὶ τιμῶσι τοὺς ποιμένας αὐτῶν ὡς πατέρας, καὶ νὰ ὑπακούωσιν εἰς πάντα ὅσα παραγγέλλουσιν εἰς αὐτοὺς οὗτοι καὶ εἶνε σύμφωνα ταῦτα πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν δὲ βλέπωσιν εἰς αὐτοὺς καὶ καμμίαν ἔλλειψιν, νὰ τὴν καταλογίζουν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν καὶ ἀδυναμίαν, χωρὶς νὰ κατηγορῶσιν αὐτούς. Δύναται βεβαίως ὁ ποιμαινόμενος, ἐξ ἀγάπης καὶ ἁγνοῦ ἐλατηρίου κινούμενος καὶ εἰς πνευματικὴν ὠφέλειαν καὶ οἰκοδομὴν ἀποβλέπων νὰ ὑποδείξῃ μετὰ τοῦ πρέποντος σεβασμοῦ εἰς τὸν ἴδιον ποιμένα τὸ τυχὸν ἐλάττωμά του. Δὲν δικαιοῦται ὅμως νὰ καταλαλῇ καὶ νὰ δυσφημῇ αὐτὸν καὶ πολὺ περισσότερον δὲν δικαιοῦται νὰ δυσφημῇ αὐτόν, ὅταν διὰ τῆς καταλαλιᾶς καὶ δυσφημίας ἐπέρχεται πνευματικὴ βλάβη εἰς τὸν λαόν, καὶ οὐχὶ ὠφέλεια.

Ὀφείλουσιν ἔτι οἱ ποιμαινόμενοι νὰ συνεισφέρωσι καὶ πρὸς διατήρησιν τῶν ποιμένων εἰς τὰς σωματικάς τῶν ἀνάγκας. Διότι ὅπως αὐτοὶ ἐπαγρυπνοῦσιτ καὶ προσεύχονται ὑπὲρ τῶν ποιμαινομένων, καὶ φροντίζουσι διὰ τὴν πνευματικήν τῶν μόρφωσιν καὶ σωτηρίαν, καὶ ἁγιάζουσιν αὐτοὺς διὰ τῶν μυστηρίων, οὕτως εἶνε δίκαιον καὶ οἱ ποιμαινόμενοι νὰ ἐπαρκοῦν εἰς τὰς σωματικάς τῶν ἀνάγκας.

128. ε΄) ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

Θεολόγους λέγοντες ἐννοοῦμεν τοὺς εἰδήμονας καὶ γνώστας τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ὅλων ἐν γένει τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν καὶ τοὺς διδασκάλους καὶ κήρυκας τῶν ἀληθειῶν τούτων. Ὀφείλουσιν οὗτοι νὰ ἔχωσι φρονήματα σύμφωνα μὲ τὴν διδασκαλίαν τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ νὰ ὑπερασπίζωνται τὰς ἀληθείας ταύτας τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἀπέναντι τῶν αἱρετικῶν καὶ ἀσεβῶν

καὶ ἀπίστων.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ θεολόγοι ἔχουσι μέγα καὶ ὕψιστον πνευματικὸν τάλαντον, διὰ τοῦτο ὀφείλουν νὰ φροντίζουν, ὅπως πολλαπλασιάζωσιν αὐτὸ πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἄλλων. Θὰ τὸ πολλαπλασιάζωσι δὲ καθιστάμενοι πρόθυμοι καὶ ζηλωταὶ εἰς τὸ νὰ μεταδίδωσι διὰ τοῦ λόγου καὶ τοῦ κηρύγματός τῶν τὰς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου πρὸς φωτισμὸν καὶ ἀνάπλασιν τῶν ψυχῶν τῶν Χριστιανῶν. Ὅπως ὅμως τὸ κήρυγμά τῶν εἶνε καρποφόρον καὶ φέρῃ αἴσια πνευματικὰ ἀποτελέσματα, πρέπει νὰ ἔχωσιν ὀρθὸν καὶ ἀνεπίληπτον χριστιανικὸν βίον καὶ νὰ γίνωσι τὸ παράδειγμα τῆς ἀρετῆς εἰς τοὺς Χριστιανούς. Θὰ γίνωνται δὲ τὸ παράδειγμα, ὅταν τηρῶσι καὶ φυλάττωσιν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα διδάσκουσιν εἰς τοὺς ἄλλους. Διότι ἐν περιπτώσει κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ βίος των δὲν εἶνε σύμφωνος πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἐὐαγγελίου, τότε ὄχι μόνον ὠφέλειαν πνευματικὴν δὲν δύναται νὰ φέρῃ τὸ κήρυγμά τῶν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Χριστιανῶν, ἀλλὰ τοὐναντίον θὰ σκανδαλίζῃ αὐτοὺς καί, τὸ σπουδαιότερον, θὰ καταδικασθῶσιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὡς ἀνάξιοι καὶ ἀδόκιμοι.

Ἐξασκοῦντες δὲ τὸ ἱερὸν τοῦτο ἐπάγγελμα ἔχουσι καθῆκον ἵνα εἶνε ταπεινόφρονες, μὴ ἀποβλέποντες ὁλοτελῶς εἰς τοὺς ἐπαίνους τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸ πῶς νὰ ἀρέσουν εἰς τὸν Θεόν, καὶ πῶς νὰ δοξασθῇ καὶ δι᾽ αὐτῶν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς πνευματικῆς ὠφελείας τῶν ἀνθρώπων. Ὀφείλουσιν ἀκόμη οἱ θεολόγοι ἵνα ἔχωσιν πρὸς ἀλλήλους ὄχι μόνον εἰρήνην, ἀλλὰ καὶ τελείαν ἀγάπην, ἀποδιώκοντες πᾶσαν ἀντιζηλίαν νὰ ἔχωσι δὲ συναίσθησιν ὅτι εἶνε ὑπηρέται ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ Κυρίου, ἐργαζόμενοι εἰς τὸν ἀμπελῶνα Αὐτοῦ.

129. στ΄) ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ

Ὅπως οἱ θεολόγοι, οὕτω καὶ οἱ διδάσκαλοι ἔχουσι μέγα πνευματικὸν τάλαντον, διὰ τὸ ὁποῖον ἔχουσι καὶ μεγάλην εὐθύνην ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἐὰν δὲν πολλαπλασιάσωσιν αὐτό. Διότι εἰς αὐτοὺς ἀνατίθεται μαζῆ μὲ τὴν διδασκαλίαν τῶν γραμμάτων καὶ ἡ μόρφωσις τῶν νέων. Ὡς ἐκ τούτου ἔχουσι καθῆκον ἵνα διδάσκωσι καὶ παιδαγωγῶσι τοὺς νέους μὲ τὰς ἠθικὰς τοῦ Εὐαγγελίου παραινέσεις καὶ ἀληθείας, ὅπως μορφώσωσιν οὗτοι ἦθος καὶ ἀποβῶσι Χριστιανοὶ ἀληθεῖς καὶ πολῖται τίμιοι. Ὀφείλουσι λοιπὸν οἱ διδάσκαλοι νὰ ἐργάζωνται ἀκαταπονήτως, ὅτως μαζῆ μὲ τὴν μετάδοσιν τῆς γνώσεως μεταδίδουν εἰς τοὺς παῖδας καὶ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, τὴν εὐσέβειαν, τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ὑπακοὴν πρὸς τοὺς γονεῖς των, πρὸς τοὺς πνευματικοὺς πατέρας καὶ πρὸς πάντας τοὺς μεγαλυτέρους.

Ἔχουσι καθῆκον οἱ διδάσκαλοι νὰ διδάσκωσι τοὺς παῖδας, ὅπως ζῶσιν εἰρηνικῶς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τῶν, καὶ ἔχωσιν ἀγάπην πρὸς τοὺς ἀδελφούς των, καὶ πρὸς πάντας ἐν γένει τοὺς οἰκείους καὶ συγγενεῖς. Ὀφείλουσιν ἵνα ὁδηγῶσιν αὐτοὺς κατὰ τὰς ἑορτὰς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ νὰ τοὺς προτρέπουν, ὡς ἄλλοι πατέρες, εἰς τὴν ἐξομολόγησιν καὶ εἰς τὴν θείαν Κοινωνίαν. Ὀφείλουσιν ἀκόμη οἱ διδάσκαλοι νὰ διδάσκωσι τοὺς παῖδας, ὅτως εἶνε πάντοτε φιλαλήθεις καὶ φιλοδίκαιοι. Ἔχουσιν ἔτι καθῆκον, ὅπως δίδωσιν εἰς τοὺς τρόπους τῶν παίδων καλὴν ἀγωγήν, διδάσκοντες αὐτοὺς νὰ μὴ ὀργίζωνται, νὰ μὴ περιφρονῶσιν ἢ ὑβρίζωσι κανένα ἄνθρωπον, εἴτε γέροντα, εἴτε κωφόν, εἴτε τυφλόν, εἴτε ἠκρωτηριασμένον, εἴτε ἐλαφρόνουν.

Μὲ ὀλίγας λέξεις, καθῆκον τῶν διδασκάλων εἶνε νὰ δίδωσι πολὺ μεγαλυτέραν προσοχὴν εἰς τὴν ἠθικὴν τῶν μαθητῶν ἀγωγὴν καὶ ἀνάπλασιν, παρὰ εἰς τὴν μάθησιν ξηρῶν γραμμάτων· διότι τὰ γράμματα, ὅταν λείπτῃ ἡ ἠθικὴ μόρφωσις, δύνανται πολλάκις νὰ ἀποβῶσιν ἐπιβλαβῆ μᾶλλον, παρὰ ὠφέλιμα. Οὕτω δὲ ὅταν ἐργάζωνται ἐπὶ τῶν παίδων οἱ διδάσκαλοι, θὰ ἔχωσι διαρκῆ τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῶν, θὰ ἀπολαμβάνωσι τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ὑπόληψιν τῆς κοινωνίας καί, τὸ σπουδαιότερον, θὰ ἀνταμειφθῶσι μεγάλως παρὰ τοῦ Θεοῦ, γινόμενοι κληρονόμοι αἰωνίου δόξης καὶ μακαριότητος.

130. ζ΄) ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΩΝ

Οἱ δικασταὶ πρέπει νὰ γνωρίζωσιν ἐν πρώτοις ὅτι εἰς τὰς κρίσεις καὶ ἀποφάσεις τῶν ἐκπροσωποῦσι τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο, ὅσῳ ἡ θέσις τῶν εἶνε ὑψηλή, τόσον καὶ ἡ εὐθύνη τῶν εἶνε μεγάλη. Ὅπως ἀποφύγωσι λοιπὸν οἱ δικασταὶ τὴν ἐναντίον τῶν κρίσιν καὶ καταδίκην τοῦ Θεοῦ, ὀφείλουν νὰ ἔχωσι γνῶσιν τῶν νόμων, καθ᾽ οὓς θὰ κρίνωσιν, ἔπειτα δὲ νὰ ἐφαρμόζωσιν αὐτοὺς ἀκριβῶς καὶ ἀπαρεγκλίτως εἰς τὰς δίκας τῶν, ἔχοντες ὑπ᾽ ὄψιν τῶν, ὅτι οὐδόλως ἐπτρέπεται εἰς αὐτοὺς νὰ χαρισθῶσι ποτὲ εἰς πρόσωπα καὶ νὰ διαστρέψωσι τὴν δικαίαν κρίσιν.

Ὀφείλουσιν ἑπομένως οἱ δικασταί, ὡς Χριστιανοί, νὰ καταβάλλωσι πάντοτε πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως εἰρηνεύωσι καὶ συμφιλιώνωσι τοὺς ἀντιδίκους συμφώνως μὲ τὸ Εὐαγγέλιον. Ὅταν ὅμως οὗτοι δὲν δέχονται νὰ συμβιβασθῶσι, τότε οἱ δικασταὶ ὀφείλουσι διὰ τῆς κρίσεως τῶν νὰ ἀποδίδουν τὸ δίκαιον εἰς τοὺς ἔχοντας αὐτό· τοὺς δὲ ἐνόχους νὰ τιμωρῶσι συμφώνως πρὸς τοὺς κειμένους νόμους πρὸς ἀσφάλειαν τῆς κοινωνίας, καὶ πρὸς ὠφέλειαν αὐτῶν τῶν τιμωρουμένων. Διότι, ὅταν οὗτοι δὲν τιμωρῶνται, θὰ καθίστανται περισσότερον ἐπιζήμιοι, ὁπότε θὰ βλάπτωσιν ἑαυτοὺς πολὺ περισσότερον, καθόσον θὰ καθίστανται τοιουτοτρόπως ἔνοχοι μεγάλης τιμωρίας ἀπέναντι τῆς θείας δικαιοσύνης. Ἔχουσι καθῆκον οἱ δικασταὶ νὰ κρίνωσιν ἐπίσης μετὰ τῆς αὐτῆς εὐθυκρισίας καὶ ἀπροσωποληψίας καὶ τὸν μέγαν καὶ τὸν μικρόν, καὶ τὸν πλούσιον καὶ τὸν πτωχόν, καὶ τὸν ἔχοντα οἱανδήποτε ὑψηλὴν θέσιν καὶ τὸν ἰδιώτην. Ὀφείλουσιν οἱ δικασταὶ νὰ μὴ δέχωνται οὐδέποτε δῶρα, διότι, καθὼς λέγει αὐτὸς ὁ Θεός, ὅστις ἀπαγορεύει ταῦτα, «τὰ δῶρα ἀποτυφλοῖ ὀφθαλμούς», καὶ νὰ

μὴ ἀναβάλλωσι ποτὲ ἄνευ σπουδαίου λόγου τὰς δίκας, ἀλλ' ἐγκαίρως νὰ ἀποδίδωσιν εἰς ἕκαστον τὸ δίκαιον. -Περὶ πάντων τῶν ἀνωτέρω καθηκόντων τῶν δικαστῶν ὁμιλεῖ αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ, ἐν τοῖς ἱεροῖς βιβλίοις τοῦ Δευτερονομίου καὶ τοῦ Λευϊτικοῦ.

131. η΄) ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΕΝ ΓΕΝΕΙ ΤΩΝ ΠΕΠΑΙΔΕΥΜΕΝΩΝ

Ἐὰν πᾶσα φυσικὴ καὶ διανοητικὴ ἱκανότης εἶνε τάλαντον δυνάμενον νὰ πολλαπλασιασθῇ καὶ νὰ φέρῃ πολλοὺς τοὺς καρπούς, πολὺ περισσότερον εἶνε τάλαντον σπουδαῖον καὶ ἔξοχον καὶ ἡ παιδεία ἐν γένει καὶ γνῶσις. Οἱ ἔχοντες τὸ τάλαντον τῆς παιδείας εὑρίσκονται εἰς ἀνωτέραν θέσιν τῶν μὴ τυχόντων καταλλήλων περιστάσεων, ὅπως ἐκπαιδευθῶσι. Συνεπῶς οἱ πεπαιδευμένοι ἔχουσι καὶ ὑποχρεώσεις πολὺ μεγαλυτέρας παρ' ὅ,τι ἔχουσιν οἱ ἀπαίδευτοι.

Ἔχουσιν ὡς ἐκ τούτου καθῆκον οἱ πεπαιδευμένοι νὰ καταγίνωνται καὶ εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς γνώσεως τοῦ θελήματος καὶ τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, τὸν ὁποῖον, ὡς ἐκ τῆς μαθήσεώς των, εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἐννοῶσι πολὺ καλύτερον τῶν ἀπαιδεύτων. Ἔχοντες δὲ τὴν γνῶσιν τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, ὀφείλουσι συμφώνως πρὸς αὐτὸν νὰ πορεύωνται, ὅπως γίνωνται τὸ παράδειγμα τῆς πίστεως, τῆς εὐσεβείας, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ταπεινώσεως καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους. Ἔχουσιν ἔτι καθῆκον ὄχι μόνον διὰ τοῦ παραδείγματός των, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ λόγου τῶν καὶ τῶν καλῶν συμβουλῶν τῶν νὰ διαφωτίζωσι καὶ νὰ καθοδηγῶσι τοὺς ἀγνοοῦντας εἰς τὸν ὁδὸν τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἀρετῆς. Οὕτω δὲ πορευόμενοι ὄχι μόνον θὰ γίνωνται τὰ μέγιστα ὠφέλιμοι εἰς τὴν κοινωνίαν, καὶ θὰ ἐπαινῶνται καὶ θὰ τιμῶνται ὑπ' αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ, τὸ σπουδαιότερον, θὰ τιμηθῶσιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ ἀνταμειφθῶσι διὰ τῆς βασιλείας τῆς ἐπουρανίου. Ἐν περιτττώσει δὲ κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἀνταποκριθῶσιν εἰς τὸ τάλαντον τῆς παιδείας, τὸ ὁποῖον ηὐδόκησεν ὁ Θεὸς νὰ ἔχουν, θέλουν καταδικασθῆ ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ὡς ὁ ἀναφερόμενος ἐν τῇ παραβολῇ τοῦ Εὐαγγελίου πονηρὸς δοῦλος, ὅστις ἔκρυψε τὸ τάλαντον.

132. θ΄) ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΙΑΤΡΩΝ

Πολλοὶ νομίζουσιν, ὅτι καθῆκον τῶν ἰατρῶν εἶνε μόνη ἡ φροντὶς καὶ ἡ ἐπιμέλεια διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἀσθενειῶν τοῦ σώματος, ἀποξενοῦντες τελείως αὐτοὺς τοῦ καθήκοντος, τὸ ὁποῖον ἔχουσιν ἵνα ὠφελῶσι καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἀσθενῶν. Πρέπει ὅμως νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι οἱ ἰατροὶ πολλάκις δύνανται νὰ ὠφελήσωσι τὸν ἀσθενῆ περισσότερον καὶ τοῦ πνευματικοῦ πατρός, ὡς ἐκ τῆς καταστάσεως εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκονται οἱ ἀσθενεῖς, καὶ ὡς ἐκ τῆς ἐμπιστοσύνης τὴν ὁποίαν ἔχουν εἰς τοὺς ἰατρούς, ἐν καιρῷ τῆς ἀσθενείας των. Διὰ τοῦτο οἱ ἰατροὶ ἔχουσι καθῆκον ἵνα φροντίζωσιν ὄχι μόνον διὰ τὰς ἀσθενείας τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ψυχὰς τῶν ἀσθενῶν.

Καθῆκον πρώτιστον τῶν ἰατρῶν εἶνε νὰ εἶνε γνῶσται τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης καὶ νὰ καταγίνωνται πάντοτε εἰς αὐτήν, ἐπαυξάνοντες, ὅσον εἶνε δυνατὸν περισσότερον, τὰς ἰατρικὰς αὐτῶν γνώσεις, διὰ νὰ ἀποφεύγωσιν οὕτω τὰς κακὰς διαγνώσεις τῶν ἀσθενειῶν, αἵτινες πολλάκις ἐπιφέρουσι καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον. Διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οἱ ἰατροὶ καθίστανται ἔνοχοι καὶ ὑπεύθυνοι ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, ἐὰν ἡ κακὴ διάγνωσις προῆλθεν ἐκ τῆς ἀμελείας καὶ ἀπροσεξίας αὐτῶν.

Καθῆκον ἔτι τῶν ἰατρῶν εἶνε νὰ εἶνε πιστοὶ καὶ εὐσεβεῖς καὶ ἐνάρετοι. Καὶ πιθανὸν μὲν τοῦτο νὰ φανῇ παράδοξον εἰς πολλούς, διότι ὑπάρχουν ἄνθρωποι φρονοῦντες ὅτι καθῆκον τῶν ἰατρῶν εἶνε μόνον νὰ ἀπασχολῶνται εἰς τὰ τῆς ἐπιστήμης τῶν, καὶ ὅτι εἶνε ὅλως ἀδιάφορον, ἂν' δὲν εἶνε θρησκευτικοί. Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον εἶνε μεγίστη πλάνη διότι ἕκαστος ἄνθρωπος, εἴτε ἰατρός, εἴτε οἱοσδήποτε ἄλλος ἐπιστήμων, ἐκτὸς τοῦ ἐπαγγέλματος τὸ ὁποῖον ἔχει, πρέπει νὰ εἶνε καὶ εὐσεβής, πρέπει νὰ εἶνε θρησκευτικός, θεωρῶν τοῦτο ὡς ὕψιστον αὐτοῦ καθῆκον. Διότι ἡ θρησκεία δὲν εἶνε ἀποκλειστικὸν καθῆκον μιᾶς ἢ δύο ἢ τριῶν τάξεων ἀνθρώπων, ἀλλ' εἶνε καθῆκον πρώτιστον, ὕψιστον καὶ ἀπαραίτητον παντὸς ἀνθρώπου, οἱασδήποτε ἐπιστήμης, ἢ τέχνης, ἢ ἐπαγγέλματος εἶνε οὗτος. Αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι εἶνε ἰδιάζοντα ἔργα, ἀλλ' ἡ θρησκεία εἶνε κοινὸν καθῆκον εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους. Διότι πάντες ἀνεξαιρέτως ἐπλάσθημεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ κατασταθῶμεν τέκνα του καὶ κληρονόμοι τῆς Βασιλείας του τῆς ἐπουρανίου. Τοιοῦτοι δὲ εἶνε ἀδύνατον νὰ κατασταθῶμεν, ἐὰν δὲν εἴμεθα εὐσεβεῖς, ἐὰν δὲν εἴμεθα θρησκευτικοί. Ὄντες δὲ διὰ τῆς θρησκείας ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ, δόκιμοι ἐνώτιον αὐτοῦ καὶ ἀγαπητοί, ὄχι μόνον ἑαυτοὺς ὠφελοῦμεν ὑψίστην καὶ αἰωνίαν ὠφέλειαν, καθιστάμενοι αἰωνίως εὐτυχεῖς καὶ μακάριοι, ἀλλὰ συγχρόνως γινόμεθα ὠφέλιμοι καὶ εὐεργετικοὶ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ὁστισδήποτε ἐπαγγελματίας, τεχνίτης, καὶ μάλιστα ἐπιστήμων εἶνε θρησκευτικός, πιστὸς καὶ εὐσεβής, δύναται σπουδαίως νὰ ὠφελήσῃ τὸν πλησίον του ὄχι μόνον διὰ τῆς τέχνης του καὶ τῆς ἐπιστήμης του, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς εὐσεβείας του καὶ τοῦ καλοῦ παραδείγματός του, ὁ δὲ ἐπιστήμων καὶ διὰ τοῦ λόγου του καὶ τῶν χριστιανικῶν συμβουλῶν του.

Οὕτω τοῦ πράγματος ἔχοντος, ἐπιβάλλεται ὡς καθῆκον ἀπαραίτητον καὶ εἰς τοὺς ἰατρούς, ἵνα εἶνε πιστοί, εὐσεβεῖς καὶ ἐνάρετοι. Ἐπιβάλλεται νὰ ἔχωσι τὴν δυνατὴν εἰς αὐτοὺς γνῶσιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, διότι ἡ γνῶσις αὕτη ὄχι μόνον τὴν ἰδικήν τῶν ψυχὴν μεγάλως ὠφελεῖ, ἀλλὰ σπουδαίως θὰ ὠφελῇ αὐτοὺς καὶ ὡς πρὸς τὴν θεραπείαν πολλῶν ἀσθενειῶν. Διότι ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς θὰ μανθάνουν, ὅτι πολλαὶ ἀσθένειαι τοῦ σώματος ἔχουσιν αἰτίαν τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς, προερχόμεναι ἐκ ψυχικῶν παθῶν. Οὕτω δὲ διαγινώσκοντες τὴν αἰτίαν τῆς νόσου, θὰ δύνανται νὰ ὑποδείξουν καὶ εἰς τὸν ἀσθενῆ τὸ πρακτέον, διὰ νὰ ἀποσοβηθῇ ἡ ἀσθένεια.

Ἔχουσι καθῆκον οἱ ἰατροὶ νὰ φροντίζωσιν, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, καὶ διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ψυχῶν τῶν ἀσθενῶν των, νουθετοῦντες καὶ συμβουλεύοντες αὐτοὺς κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Καὶ πρὸ πάντων ἔχουσι καθῆκον ἵνα προτρέπωσιν αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ μετανοήσωσι διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν καὶ νὰ ἐξομολογηθῶσι. Ἐνθαρρύνοντες δὲ αὐτοὺς νὰ ὑποδεικνύωσιν ἅμα διὰ καταλλήλου καὶ εὐέλπιδος τρόπου καὶ τὴν ἀλήθειαν ταύτην, ὅτι δηλαδὴ διὰ τῆς ἀληθοῦς μετανοίας, τὴν ὁποίαν θὰ δείξουν διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν, ὁ Κύριος ἐν τῇ εὐσπλαγχνίᾳ καὶ τῷ ἐλέει του θὰ εὐεργετήσῃ αὐτοὺς καὶ πνευματικῶς, συγχωρῶν τὰς ἁμαρτίας τῶν, καὶ σωματικῶς. Τὸ καθῆκον τοῦτο τῶν ἰατρῶν, τοῦ νὰ προτρέπωσι τοὺς ἀσθενεῖς εἰς μετάνοιαν, εἶνε ἔτι περισσότερον ἐπιβεβλημένον εἰς αὐτοὺς εἰς περίστασιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἀσθενὴς πάσχει δεινότατα καὶ ὁ ἰατρὸς διαβλέπει κίνδυνον θανάτου. Ὥς ἐκ τούτου μεγάλως ἁμαρτάνουσιν οἱ ἰατροὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι παραβαίνουσι τὸ καθῆκον τοῦτο, ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τῆς ἰδέας, ὅτι θὰ φοβηθῇ καὶ θὰ ἀποδειλιάσῃ ὁ ἀσθενής. Ἀλλ' ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ μικροῦ τινος πράγματος, τὸ ὁποῖον παρέρχεται, ἀλλὰ πρόκειτοι περὶ σωτηρίας αἰωνίου τῆς ψυχῆς, καὶ περὶ ἀπωλείας αἰωνίου αὐτῆς. Ἔστω· θὰ φοβηθῆ ὁ ἀσθενὴς καὶ θὰ δειλιάσῃ πρὸ τοῦ θανάτου· πρέπει λοιπὸν νὰ ἀποθάνῃ ἀμετανόητος, ἀνεξομολόγητος καὶ ἀκοινώνητος τῶν ἀχράντων Μυστηρίων, διὰ νὰ κολάζεται αἰωνίως; Ὠφελεῖ τοιουτοτρόπως ὁ ἰατρὸς τὸν ἀσθενῆ, ἐάν, διὰ νὰ μὴ φοβηθῇ πρὸς στιγμὴν ὁ ἀσθενὴς κολάζεται ἔπειτα αἰωνίως καὶ ἀτελευτήτως; Διὰ τοῦτο ὁ ἰατρὸς ἔχει καθῆκον, καὶ ἂν ὁ ἴδιος δυσκολεύεται νὰ εἴπῃ εἰς τὸν ἀσθενῆ ὅπως ἑτοιμόσῃ τὴν ψυχήν του, νὰ ὑποδείξῃ, καὶ νὰ προτρέψῃ μάλιστα εἰς τοῦτο τοὺς συγγενεῖς τοῦ ἀσθενοῦς, ἵνα φροντίσωσιν οὗτοι ὅπως δείξῃ ὁ ἀσθενὴς ἀληθῆ καὶ πραγματικὴν μετάνοιαν, διὰ νὰ εὕρῃ τοιουτοτρόπως τὴν σωτηρίαν του. Καθῆκον ἔτι ἔχει ὁ ἰατρός, διὰ νὰ ἐπιτυγχάνῃ εἰς τὴν θεταπείαν τῶν ἀσθενῶν του, νὰ ἐπικαλῆται πάντοτε καὶ ὁ ἴδιος τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, νὰ προτρέπῃ δὲ εἰς τοῦτο καὶ τὸν ἀσθενῆ καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ εἰς τὸ νὰ ζητῶσι καὶ νὰ ἐλπίζωσι παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν θεραπείαν τῆς ἀσθενείας του.

Ὀφείλει ὁ ἰατρὸς νὰ εἶνε παρήγορος, ἐνθαρρυντικὸς καὶ παραμυθητικὸς εἰς πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς ἀσθενεῖς καὶ νὰ δεικνύῃ ἐνδιαφέρον ἀληθὲς καὶ πραγματικὸν ὑπὲρ τῆς ὑγείας αὐτῶν. Ἔχει καθῆκον, ὁσάκις καλεῖται, νὰ εἶνε ἐξ ἴσου πρόθυμος τόσον εἰς τοὺς πλουσίους ὅσον καὶ εἰς τοὺς πτωχούς, χωρὶς νὰ ἀναβάλλῃ τὴν ὥραν τῆς ἐπισκέψεως. Ἔχει καθῆκον εἰς τοὺς μὴ δυναμένους νὰ τὸν ἀνταμείψωσι νὰ προσφέρεται δωρεάν. Θέλει δὲ κάμει τοῦτο μετὰ προθυμίας, ὅταν ἔχῃ ὑπ' ὄψιν του, ὅτι ἡ διὰ τοὺς πτωχοὺς ἀνταμοιβὴ θὰ εἶνε ἀσυγκρίτως πλουσιωτέρα τῆς ἀνταμοιβῆς, τὴν ὁποίαν λαμβάνει ἀπὸ τοὺς πλουσίους, καθόσον θὰ ἀνταμοιφθῇ διὰ τοὺς πτωχοὺς οὐχὶ ὑπ' ἀνθρώπων, ἀλλὰ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. Διότι αἱ πρὸς τοὺς πτωχοὺς δωρεὰν ἐπισκέψεις εἶνε μία ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας ἐλεημοσύνας, ἀπὸ ὅσας δύναται νὰ κάμῃ ὁ ἄνθρωπος, τὴν ὁποίαν ἀνταμείβει ὁ Θεὸς διὰ τῶν ἀγαθῶν τῆς βασιλείας του.

133. ι') ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΩΝ

Ὅπως πάντες οἱ θέλοντες τὴν σωτηρίαν τῶν πρέπει νὰ ἔχωσι φόβον Θεοῦ, πίστιν καὶ εὐσέβειαν, καὶ νὰ πορεύωνται ἐν δικαιοσύνῃ, οὕτω καὶ οἱ ἐμπορευόμενοι. Καθῆκον λοιπὸν πρώτιστον τῶν ἐμπορευομένων εἶνε νὰ ἐμπορεύωνται μετὰ δικαιοσύνης, θεωροῦντες ὡς κλοτὴν καὶ ἀδικίαν πᾶσαν πλεονεκτικὴν τάσιν εἰς τὸ νὰ κερδίσωσι πλειότερα τοῦ πρέποντος καὶ τοῦ δικαίου. Πρέτει νὰ ἀρκῶνται εἰς τὸ μέτριον καὶ νόμιμον κέρδος τοῦ ἐμπορίου. Ὀφείλουσι νὰ εἶνε φιλαλήθεις καὶ νὰ μὴν ἐξαπατῶσιν ποτὲ τοὺς ἀγοραστὰς εἴτε δι' ὑπερτιμήσεως τοῦ πράγματος, ὅπερ θὰ πωλήσωσιν, εἴτε διὰ νοθεύσεως αὐτοῦ, εἴτε πταρουστάζοντες καὶ δίδοντες ἄλλο ἀντὶ ἐκείνου, ὅπερ ζητεῖ ὁ ἀγοραστής. Ὅλα τὰ μέτρα τῶν καὶ τὰ σταθμὰ πρέπει νὰ εἶνε ἀκριβῆ καὶ ἀληθῆ. Καὶ εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν εἶνε ἔλλειψις τοῦ πράγματος, τὸ ὁποῖον αὐτοὶ ἔχουσιν, ὀφείλουν πάλιν νὰ τηρῶσιν δικαιοσύνην, χωρὶς νὰ ὑπερτιμῶσιν αὐτὸ καὶ ἐμπίπττωσι τοιουτοτρόπως εἰς τὸ ἁμάρτημα τῆς πλεονεξίας, τὴν ὁποίαν ὁ θεῖος Παῦλος ὀνομάζει εἰδωλολατρείαν.

Ἔχουσι ἔτι καθῆκον ἵνα ἐπιβάλλωσι καὶ εἰς τοὺς ὑπαλλήλους τῶν ὅπως λέγωσι καὶ οὗτοι τὴν ἀλήθειαν, καὶ νὰ εἶνε πάντοτε δίκαιοι, χωρὶς νὰ ἀπατῶσί τινα. Ὀφείλουσι νὰ εἶνε πάντοτε συνεπεῖς καὶ ἀκριβεῖς εἰς τὰς πληρωμάς τῶν, διότι πᾶσα καθυστέρησις ἢ ἀναβολὴ εἰς τὰς πληρωμάς, ὅταν προέρχεται ἐξ ἰδικῆς τῶν ὑπαιτιότητος, εἶνε ἀδικία καὶ κλοπή.

Κερδίζοντες δὲ ἐκ τοῦ ἐμπορίου τῶν, πρέτει νὰ μὴ ἐπαίρωνται, ἀλλ' εὐχαριστοῦντες τὸν Θεόν, ὡς τὸν αἴτιον τοῦ κέρδους των, νὰ εἶνε ἐκ τῶν κερδῶν τῶν ἐλεήμονες, θεωροῦντες τοῦτο ὑποχρέωσιν ἕνεκα τοῦ καθήκοντος τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης. Ἐν περιπτώσει δὲ ζημίας, ἡ ὁποία προῆλθεν ἐκ περιστάσεων ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεώς τῶν, πρέπει νὰ μὴ ἀπελπίζωνται, ἀλλὰ τοὐναντίον, ἐλπίζοντες εἰς τὸν Θεόν, νὰ ἐξακολουθῶσιν ἐργαζόμενοι τιμίως, μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ Θεὸς δὲν θὰ ἐγκαταλείψῃ αὐτούς.

Ὀφείλουν οἱ ἔμποροι νὰ τηρῶσι καὶ αὐτοὶ τὴν ἀργίαν τῶν Κυριακῶν, οὐχὶ ἁπλῶς ἀναπαύοντες τὸ σῶμα τῶν, ἀλλὰ καὶ ἁγιάζοντες τὰς ἑορτὰς διὰ τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ ἐν τοῖς ναοῖς, καὶ διὰ τῆς ἐν φόβῳ Θεοῦ χριστιανικῆς συμπεριφορᾶς καὶ πολιτείας.

Πάντα ταῦτα τὰ ἀνωτέρω καθήκοντα τῶν ἐμπόρων διαγρόφονται ἐν ταῖς Ἁγίαις Γραφαῖς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Πᾶσα λοιπὸν παράβασις τούτων καθιστᾷ τὸν ἐμπορευόμενον ἔνοχον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἐνῶ ἡ τήρησις αὐτῶν ἐπιφέρει τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ τὴν κληρονομίαν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἐν τῷ μέλλοντι.

134. ια΄) ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΤΕΧΝΙΤΩΝ

Καθῆκον τῶν τεχνιτῶν εἶνε νὰ ἔχωσι καὶ αὐτοὶ τὴν χριστιανικὴν εὐνέβειαν, καὶ νὰ ἐργάζωνται τὰ τῆς τέχνης τῶν πιστῶς, τιμίως καὶ δικαίως, χωρὶς νὰ ἐξαπατῶσι δι᾽ ἐργασίας ψευδοῦς τοὺς πελάτας αὐτῶν ἢ ἀγοραστάς. Ὀφείλουσι νὰ εἶνε φιλαλήθεις, ἅμα δὲ καὶ νὰ μεταδίδωσι τὴν τέχνην αὐτῶν εἰς τοὺς θέλοντας νὰ μάθωσιν αὐτήν· διότι ἡ τέχνη τῶν εἶνε τὸ τάλαντον τὸ ὁποῖον ἔχουσι, καὶ ἐὰν δὲν μεταδίδωσι τοῦτο θὰ καταδικασθῶσιν ὡς κρύψαντες αὐτό. Ἔχουσιν ἀκόμη καθῆκον νὰ ἐργάζωνται πάντοτε ἐν φόβῳ Θεοῦ ἐπικαλούμενοι τὴν βοήθειάν του καὶ εὐχαριστοῦντες αὐτόν. Νὰ συναισθάνωνται ἔτι ὅτι καὶ τὴν τέχνην τὴν ὁποίαν ἔχουν, καὶ τὴν δύναμιν διὰ τῆς ὁποίας ἐργάζονται αὐτήν, παρὰ τῆς πατρικῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας ἔλαβον. Νὰ μὴ παραμελῶσι δὲ ποτὲ καὶ τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν καθήκοντα. Πρέπει τέλος νὰ εἶνε οἰκονόμοι καὶ ἐγκρατεῖς, χωρὶς νὰ ἐξοδεύουν ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου εἰς συναναστροφὰς ἔξω τῆς οἰκίας των, ἀλλὰ νὰ ἐξοδεύουν πρὸς συντήρησιν τῶν οἰκογενειῶν τῶν, συντρέχοντες ἐξ ἄλλου καὶ τοὺς πτωχούς, καθόσον εἶνε δυνατὸν εἰς αὐτούς.

135. ιβ΄) ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΠΑΝΤΩΝ ΕΝ ΓΕΝΕΙ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΙΚΩΝ

Καθήκοντα πάντων ἐν γένει τῶν ἐργατῶν, ἐν οἷς ὑπάγονται καὶ οἱ γεωργοί, οἱ κηπουροί, οἱ ποιμένες καὶ κτηνοτρόφοι καὶ πάντες οἱ λοιποὶ ἐργατικοί, εἶνε:

1) Νὰ εἶνε πιστοί, εὐλαβεῖς, φιλαλήθεις καὶ φιλοδίκαιοι.
2) Νὰ ἐργάζωνται τὸ ἔργον ὅπερ ἔχουν ἐπιμελῶς καὶ ἀγογγύστως, δοξάζοντες καὶ εὐχαριστοῦντες τὸν Θεόν, ὅτι ἐχάρισεν εἰς αὐτοὺς μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὴν δύναμιν, διὰ τῆς ὁποίας ἐργάζονται καὶ ἀπολαμβάνουσι τὰ ἀναγκαιοῦντα πρὸς συντήρησιν τῆς ζωῆς τῶν. Ἂς ἔχωσι δὲ ὑπ᾽ ὄψιν των, ὅτι ἡ ἐργασία εἶνε καθῆκον ἐπιβαλλόμενον εἰς πάντα ἄνθρωπον οἱονδήποτε ἐπάγγελμα ἔχοντα, εἴτε σωματικὸν ἐπάγγελμα, εἴτε πνευματικόν, εἴτε διανοητικὸν καὶ ἐπιστημονικόν, διὰ νὰ μὴ τρώγῃ τὸν ἄρτον τον ἀργῶς καὶ ἄνευ κόπου. Διότι λέγει καὶ ὁ θεῖος Παῦλος, ὅτι «Εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω» (Β΄ Θεσ. γ΄ 10)· ἤτοι, ἐάν τις ἐκ τῶν Χριστιανῶν δὲν θέλει νὰ ἐργάζεται (κάμνων δηλονότι τὴν δυνατὴν εἰς αὐτὸν ἐργασίαν, εἴτε σωματικὴν εἴτε πνευματικήν), ὁ τοιοῦτος δὲν πρέπει οὐδὲ νὰ τρώγῃ.
3) Ἐλπίζοντες εἰς τὸν Θεὸν νὰ ἐπικαλῶνται πάντοτε τὴν εὐλογίαν του καὶ τὴν βοήθειάν του εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν.
4) Τὰς Κυριακὰς καὶ ἑορτὰς νὰ προσέρχωνται μετ᾽ εὐλαβείας εἰς τοὺς ἱεροὺς ναούς, ἵνα προσκυνῶσι καὶ λατρεύωσι τὸν Θεὸν μετὰ πίστεως, καὶ νὰ διέρχωνται τὰς ἡμέρας ταύτας χριστιανικῶς, ἀπέχοντες ἀπὸ κακὰς καὶ ἐπιβλαβεῖς συναναστροφὰς καὶ ἀποφεύγοντες τὰς ἀσέμνους διασκεδάσεις, καθὼς καὶ τὰ οἰνοπνευματώδη ποτὰ καὶ τὴν οἰνοποσίαν.
5) Νὰ εἶνε οἰκονόμοι, μὴ ἐξοδεύοντες τὰ ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν χρήματα ἀνωφελῶς καὶ ἀσκόπως, παρὰ νὰ συντηρῶσι δι᾽ αὐτῶν τὰς οἰκογενείας των, χωρὶς νὰ παραλείπωσι καὶ τὸ νὰ εἶνε πρὸς τοὺς πτωχοὺς συντρεκτικοί, ἔστω καὶ δι᾽ ἐλαχίστων βοηθημάτων, ἐὰν δὲν δύνανται διὰ περισσοτέρων. Ἀκόμη δὲ καὶ διὰ τῆς σωματικῆς τῶν δυνάμεως, τὴν ὁποίαν ἐχάρισεν εἰς αὐτοὺς ὁ Θεὸς καὶ ἥτις εἶνε τάλαντον πολλαπλασιαζόμενον, νὰ συντρέχωσι καὶ βοηθῶσι τοὺς ἔχοντας τὴν ἀνάγκην τῶν. Διότι πρέπει νὰ ἔχωσιν ὑπ᾽ ὄψιν τῶν, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ πρέπει, δ᾽ οἱουδήποτε τρόπου δύναται, νὰ γίνεται εὐεργετικὸς εἰς τὸν πλησίον του, ἐξασκῶν τοιουτοτρόπως τὴν ἀρετὴν τῆς ἀγάπης, ἄνευ τῆς ὁποίας χριστιανὸς ἀληθὴς δὲν δύναται νὰ εἶνε.
6) Νὰ μένωσιν εὐχαριστημένοι εἰς τὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκονται, χωρὶς ποτὲ νὰ φθονῶσι τοὺς πλουσίους, ἢ οἱονδήποτε ἄλλον ἄνθρωπον. Ἂς συλλογίζωνται δὲ πρὸς τοῦτο καὶ ἂς φρονῶσιν, ὅτι ἕκαστος εἰς τὴν θέσιν ἐν ᾗ εὑρίσκεται, ὅταν πορεύεται κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, εἶνε εὐτυχέστερος παντὸς ἄλλου πλουσίου καὶ ἐνδόξου μὴ πορευομένου κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ. Διότι αὐτὸς ὁ ὕψιστος Θεὸς ἀναγνωρίζει καὶ ἔχει ὡς τέκνον του τὸν πορευόμενον κατὰ τὸ θέλημά Του. Εἶνε ὡς ἐκ τούτου καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εὐτυχὴς ὁ τοιοῦτος, ἔστω καὶ ἂν θεωρῆται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου ὡς ἐλάχιστος, διότι ἔχει τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν προστασίαν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ ὡς τέκνον αὐτοῦ, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι θὰ γίνῃ κληρονόμος τῶν αἰωνίων τοῦ Θεοῦ ἀγαθῶν.

Ταῦτα ἐν γένει καὶ περὶ τῶν πρὸς τὸν πλησίον καθηκόντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄: ΤΑ ΠΡΟΣ ΗΜΑΣ ΑΥΤΟΥΣ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ

136. ΠΟΙΑ ΕΙΝΕ Η ΑΛΗΘΙΝΗ ΠΡΟΣ ΗΜΑΣ ΑΥΤΟΥΣ ΑΓΑΠΗ, ΚΑΙ ΠΩΣ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΝΟΜΕΘΑ ΕΙΣ ΑΥΤΗΝ

Μετὰ τὰ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὰ πρὸς τὸν πλησίον καθήκοντα ἔρχονται τὰ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς καθήκοντα, ἤτοι τὰ καθήκοντα, τὰ ὁποῖα ἔχει ἕκαστος ἀπέναντι τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἅπαντα τὰ καθήκοντα ταῦτα πηγάζουν καὶ ἀπορρέουν ἐκ τῆς ἀγάπης, τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν ἑαυτόν του, ὅπως καὶ τὰ καθήκοντα τὰ ὁποῖα ἔχει πρὸς τὸν Θεόν, ἀπορρέουν, ὡς εἴδομεν, ἐκ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης· καθὼς καὶ τὰ καθήκοντα τὰ ὁποῖα ἔχει πρὸς τὸν πλησίον, ἀπορρέουν ἐκ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης.

Ἡ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ἀγάπη εἶνε φυσική, διότι ἐνέβαλε ταύτην εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐξ ἀρχῆς, ὅτε ἔπλασεν αὐτόν. Ἀλλ' ἡ ἀγάπη αὕτη, τὴν ὁποίαν ἐνέβαλεν ὁ Θεὸς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸν ἄνθρωπον, διεστράφη ἕνεκα τῆς ἐπελθούσης εἷς αὐτὸν ἁμαρτίας. Διότι ἡ ἁμαρτία ἐπεσκότισεν αὐτόν, καὶ διέστρεψεν τὰς ἀγαθὰς τάσεις καὶ τοὺς ἱεροὺς πόθους τῆς ψυχῆς, οὕτως ὥστε ἀντὶ νὰ ἐπιθυμῇ καὶ νὰ ἐπιδιώκῃ ὁ ἄνθρωπος, συμφώνως πρὸς τὴν ἀληθῆ ἀγάπην τοῦ ἑαυτοῦ του, τὰ προάγοντα καὶ τελειοποιοῦντα αὐτὸν καὶ φέροντα εἰς τὴν μακαριότητα, ἐπιθυμεῖ καὶ θέλει τὰ φέροντα αὐτὸν εἰς αἰώνιον ὄλεθρον. Ἀλλ' εὐτυχῶς πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς διαστραφείσης ἀγάπης, ἔρχεται ἣ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Εὐαγγελίου ὑποδεικνύει πάλιν εἰς τὸν ἀνθρώπον ὄχι μόνον τίς εἶνε ἡ ἀληθὴς πρὸς τὸν ἑαυτόν του ἀγάπη, τὴν ὁποίαν ἕνεκα τῆς ἁμαρτίας παρεγνώρισεν, ἀλλὰ καὶ πῶς δύναται νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν ἀληθινὴν ταύτην ἀγάπην καὶ νὰ ἱκανοποιήσῃ αὐτήν. Καὶ περὶ μὲν τοῦ τίς εἶνε ἡ ἀληθὴς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ἀγάπη, ἡ διδασκαλία καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ εὐαγγελίου μᾶς ὑποδεικνύει ἐν γένει ὅτι αὕτη εἶνε τάσις ἰσχυρὰ καὶ ἐπιθυμία διαρκής, καὶ πόθος διακαὴς ὠθῶν τὸν ἄνθρωπον εἰς ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν τελειοποίησιν καὶ αἰώνιον μακαριότητα. Περὶ δὲ τοῦ πῶς ὁ ἄνθρωπος θὰ ἀνταποκριθῇ καὶ θὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν ἀγάπην ταύτην, μᾶς ὑποδεικνύει, ὅτι θὰ ἀνταποκριθῇ διὰ τῆς τηρήσεως πασῶν τῶν θείων ἐντολῶν.

Ὥς ἐκ τούτου τὰ καθήκοντα, τὰ ὁποῖα ἔχομεν πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, εἶνε ἡ τήρησις ὅλων τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Καὶ εἶνε ὅλαι αἱ ἐντολαὶ καθήκοντα πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, διὰ τὸν λόγον ὅτι τότε καὶ μόνον ἀγαπᾷ ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτόν του ἀληθινὴν ἀγάπην καὶ ἐξυπηρετεῖ τὸ συμφέρον του, ὅταν τηρῇ πάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον, ἡ τήρησις πασῶν τῶν ἐντολῶν, καίτοι εἶνε ὑπακοὴ καὶ λατρεία πρὸς τὸν Θεόν, ἐν τούτοις εἶνε καὶ συγχρόνως ἐξάσκησις τῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ἀγάπης· διότι διὰ τῆς τηρήσεως πασῶν τῶν ἐντολῶν κερδίζομεν αἰωνίαν μακαριότητα, τὴν ὁποίαν ἐκζητεῖ ἡ ἀγάπη τοῦ ἑαυτοῦ μας.

137. ΔΙΑΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΗΜΑΣ ΑΥΤΟΥΣ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ

Τὰ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς καθήκοντα διακρίνονται εἰς σωματικὰ καὶ πνευματικά. Διότι καὶ ὁ ἄνθρωπος συνίσταται ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος· καὶ ἔχει ὡς ἐκ τούτου καθήκοντα οὐ μόνον ἀπέναντι τῆς ψυχῆς του, ἀλλὰ καὶ ἀπέναντι τοῦ σώματός του. Διότι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου οὖσα ἀναποσπάστως συνδεδεμένη μετὰ τοῦ σώματος συζῇ καὶ συνεργάζεται μετ' αὐτοῦ, ἔχουσα τοῦτο ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου φέρει εἰς πέρας τὰ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐξωτερικὰ αὐτῆς ἔργα πνευματικὰ καὶ σωματικά. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὁ ἄνθρωπος ἔχει καθῆκον νὰ προνοῇ καὶ νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς σωματικῆς αὐτοῦ ζωῆς καὶ συντηρήσεως καὶ ὑγείας, διὰ νὰ δύναται τοιουτοτρόπως ἣ ψυχὴ νὰ περαίνῃ τὰ ἔργα τῆς ταῦτα. Ἐπειδὴ δὲ τῶν σωματικῶν καθηκόντων πᾶς ἄνθρωπος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔχει γνῶσιν, καθόσον μάλιστα εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν καθηκόντων τούτων κινεῖται καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀγάπης, τὴν ὁποίαν ἔχει ἐκ φύσεως πρὸς τὴν σωματικὴν αὐτοῦ ζωήν, διὰ τοῦτο δὲν θὰ κάμωμεν ἡμεῖς λόγον περὶ τῶν σωματικῶν καθηκόντων. Λέγομεν μόνον ὅτι ἐν τῇ τηρήσει τῶν σωματικῶν τούτων καθηκόντων, πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἔχῃ προσοχήν, ὅπως ἐξασκῇ ταῦτα ἐντὸς τῶν ὅρων τοῦ πρέποντος καὶ τοῦ δικαίου, χωρὶς νὰ ἐκτρέπεται καὶ νὰ σφάλλῃ. Νὰ προσέχῃ δηλαδὴ οὕτως, ὥστε νὰ μὴ εἶνε ἀμελὴς καὶ ἀδιάφορος παραμελῶν τὸν ἑαυτόν του ἐπὶ βλάβῃ τῆς ὑγείας του. (Δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ διακινδυνεύσεως τῆς ὑγείας ἢ καὶ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν ὑψηλότερον καὶ ἀνώτερον καθῆκον ἐπιβάλλῃ εἰς αὐτὸν τὴν θυσίαν αὐτῶν). Νὰ προσέχῃ ἐπίσης ὥστε νὰ μὴ παρασύρεται ὑπὸ τυφλῆς φιλαυτίας καὶ καταντᾷ εἰς ὑπερβολὰς πρὸς διατήρησιν τῆς ὑγείας του ἀφοσιούμενος ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν περιποίησιν τῆς σωματικῆς αὐτοῦ ζωῆς· διότι τότε ἀποβαίνει δοῦλος αἰχμάλωτος τοῦ πάθους τῆς φιλοζωΐας.

Ταῦτα μόνον ὡς πρὸς τὰ σωματικὰ ἡμῶν καθήκοντα, μετὰ τὰ ὁποῖα ἐρχόμεθα νὰ εἴπωμεν περὶ τῶν πνευματικῶν καθηκόντων.

Πνευματικὰ καθήκοντα, ἅτινα ἔχομεν πρὸς τὸν ἑαυτόν μας εἶνε τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν πνευματικὸν καταρτισμὸν καὶ τὴν ἠθικὴν τελειοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου. Εἶνε δὲ τὰ ἑξῆς: Νὰ γνωρίσῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτόν του· νὰ μετανοῇ διὰ τὰς ἁμαρτίας του νὰ πολεμῇ καὶ νὰ ἀποδιώκῃ τὴν ἁμαρτίαν ἀπὸ τῆς ψυχῆς του· νὰ ἐκζητῇ ἵνα μανθάνῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τὸν νόμον του καὶ τὰς ἐντολάς του, διὰ νὰ τηρῇ αὐτάς· νὰ ἁγιάζεται διὰ τῶν ἁγίων μυστηρίων.

Πάντα ταῦτα, ὡς ὄντα σπουδαιότατα καὶ τὰ μέγιστα ἀναγκαῖα διὰ τὸν καταρτισμὸν τοῦ

ἀνθρώπου, θεωροῦμεν καθῆκον ἵνα ἀναπτύξωμεν καὶ ἐξηγήσωμεν κατωτέρω διὰ πολλῶν, ὅπως λάβωσι σαφῆ ἰδέαν καὶ γνῶσιν περὶ αὐτῶν οἱ ἀγνοοῦντες ἐκ τῶν Χριστιανῶν. Πρέπει ὅμως νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι ὡσαύτως σπουδαιότατον καθῆκον τοῦ ἀνθρώπου εἶνε καὶ τὸ νὰ ζητῇ εἰς προφύλαξιν καὶ φωτισμὸν καὶ ἐνίσχυσιν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀντίληψιν διὰ τῆς προσευχῆς, περὶ τῆς ὁποίας ὡμιλήσαμεν προηγουμένως ἐν τῷ ὀγδόῳ κεφαλαίῳ.

Ἐρχόμεθα λοιπὸν πρῶτον νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς αὐτογνωσίας.

Η ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ

138. ΤΙ ΕΙΝΕ Η ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ ΚΑΙ ΟΠΟΣΗ Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΣ ΑΥΤΗΣ

Αὐτογνωσίαν λέγοντες ἐννοοῦμεν τὴν ἀναγκαίαν ἐκείνην γνῶσιν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος περὶ ἑαυτοῦ καὶ ἥτις γνῶσις εἶνε οὐχὶ ἁπλῶς συντελεστική, ἀλλ' εἶνε ἀναγκαιοτάτη κἀὶ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. Εἶνε ἡ αὐτογνωσία τὸ γνῶθι σαυτόν.

Ἡ αὐτογνωσία εἶνε ἔτι ἡ ἀρετὴ τῆς ταπεινοφροσύνης. Καὶ εἶνε ἡ ἀρετὴ τῆς ταπεινοφροσύνης, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἐκεῖνος ὅστις ἔχει τὴν αὐτογνωσίαν, ἐπειδὴ ἔχει τὴν ἀληθῆ καὶ πραγματικὴν γνῶσιν τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ νοεῖ τὴν ἀδυναμίαν του, τὴν ἄγνοιάν του, τὴν ἐνοχήν του ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, τὴν οὐδαμινότητά του, ἔχει τὸ ἀληθὲς καὶ πραγματικὸν περὶ ἑαυτοῦ ταπεινὸν φρόνημα, ἔχει ἑπομένως τὴν ἀρετὴν τῆς ταπεινοφροσύνης.

Εἶνε ἀκόμη ἡ αὐτογνωσία ἡ ἀρετὴ τῆς ταπεινώσεως. Καὶ τὴν λέγομεν ἀρετὴν τῆς ταπεινώσεως τὴν αὐτογνωσίαν ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν: Κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου ἡ ἀρετὴ τῆς τατεινώσεώς, τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ ἀληθὴς Χριστιανός, εἶνε ἀφ' ἑνὸς μὲν φρόνημα ταπεινόν, ὅπερ ἔχει ὁ τοιοῦτος περὶ ἑαυτοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἶνε πειθαρχία καὶ ὑπακοὴ εἰς πᾶν θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ὁ ἔχων τὴν αὐτογνωσίαν ἔχει οὐ μόνον τὸ φρόνημα τὸ ταπεινόν, τὴν ταπεινοφροσύνην, ὡς εἴδομεν, ἀλλ' ἔχει καὶ τὴν πειθαρχίαν καὶ ὑπακοὴν εἰς πᾶν θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδή, ἔχων οὗτος ἀληθῆ γνῶσιν τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ ἁμαρτωλῆς καταστάσεως καὶ τῆς ἐνδείας καὶ ἀδυναμίας αὐτοῦ, καὶ θέλων τὴν ἐκ τῆς καταστάσεως ταύτης ἀπελευθέρωσίν του, κινεῖται καὶ ἄγεται εὐκόλως, καὶ οὕτως εἰπεῖν φυσικῶς, εἰς τὴν πειθαρχίαν καὶ ὑπακοὴν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, ὅπως πληρώσῃ διὰ τῆς ὑπακοῆς του ταύτης τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἔνδειαν.

Εἶνε τέλος ἡ αὐτογνωσία ἡ ἀρετὴ τῆς πτωχείας τοῦ πνεύματος. Καὶ εἶνε ἡ ἀρετὴ τῆς πτωχείας τοῦ πνεύματος, διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ Κύριος διὰ τοῦ πρώτον μακαρισμοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου μακαρίζει τοὺς ἔχοντας τὴν πτωχείαν τοῦ πνεύματος, τὴν αὐτογνωσίαν ἐννοεῖ, καὶ αὐτὴν μακαρίζει λέγων: «Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. ε΄ 30). Ἤτοι εὐτυχεῖς καὶ εὐδαίμονες εἶνε ἐκεῖνοι ἐκ τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἐν τῷ πνεύματί τῶν, τουτέστιν ἐν τῇ ψυχῇ τῶν καὶ τῇ συνειδήσει τῶν, ἔχουν τὴν ἀληθῆ ἰδέαν καὶ τὸ ἀληθὲς φρόνημα περὶ τοῦ ἑαυτοῦ τῶν, φρονοῦντες περὶ ἑαυτῶν, ὅπερ εἶνε ἀλήθεια, ὅτι ἀφ' ἑαυτῶν εἶνε πτωχοὶ καὶ ἐνδεεῖς, γυμνοὶ καὶ ἐστερημένοι παντὸς καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ, ἔχοντες ἀφ' ἑαυτῶν μόνον τὴν παρανομίαν καὶ ἁμαρτίαν καὶ ἐνοχὴν ἀπέναντι τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ. Καὶ εἶνε μακάριοι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, λέγει ὁ Χριστός, διότι εἰς αὐτοὺς θὰ δοθῆ ὡς αἰώνιος κληρονομία ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς ἔχοντας περὶ ἑαυτῶν πεπλανημένον φρόνημα καὶ ψευδῆ ἰδέαν, οἵτινες εἶνε οἱ οἰηματίαι, οἱ ὑψηλόφρονες καὶ ὑπερήφανοι. Θὰ δοθῇ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν εἰς τοὺς ἔχοντας τὴν πτωχείαν τοῦ πνεύματος, διότι αὐτοί, συναισθανόμενοι τὸ βάρος τῶν ἁμαρτιῶν τῶν καὶ τῆς ἐνοχῆς τῶν, καὶ ἔχοντες τὴν καλὴν πρόθεσιν, ἵνα ὑπακούωσιν εἰς τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, καταφεύγουν μὲ καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην εἰς τὸν Θεόν, καὶ ζητοῦν διὰ τῆς μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν τῶν. Ἀκόμη δὲ ζητοῦν τὴν ἐκ τοῦ κακοῦ ἀπελευθέρωσίν τῶν, τὴν πλήρωσιν τῆς πτωχείας καὶ ἐνδείας τῶν, καὶ τὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐνίσχυσιν, ἵνα πορεύωνται συμφώνως πρὸς τὸ ἅγιον θέλημά του. Ζητοῦντες δὲ ταῦτα μετὰ πίστεως καὶ ταπεινώσεως παρὰ τοῦ πανοικτίρμονος καὶ παναγάθου Θεοῦ, λαμβάνουσιν ἐξάπαντος αὐτά, καὶ τοιουτοτρόπως γίνονται ἄξιοι τῆς βασιλείας του τῆς ἐπουρανίου.

Ἡ αὐτογνωσία εἶνε τὸ πρώτιστον καὶ κύριον καθῆκον τοῦ ἀνθρώπου. Εἶνε ἡ βάσις καὶ τὸ θεμέλιον παντὸς ἄλλου καθήκοντος καὶ πάσης ἀρετῆς. Ἡ γνῶσις ἑαυτοῦ ἢ ἡ αὐτογνωσία εἶνε ἡ ἀρχή, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὁρμώμενος ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὑπὸ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἐνεργείας τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἐνισχυόμενος, προχωρεῖ καὶ προβαίνει εἰς τὴν μόρφωσιν, τὸν καταρτισμὸν καὶ τὴν τελειοποίησιν αὐτοῦ. Καὶ προχωρεῖ εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ τελειοποίησιν αὐτοῦ, ἀναλόγως τῆς ἀληθοῦς γνώσεως ἣν ἔχει περὶ ἑαυτοῦ. Ἑπομένως ὅσον γνωρίζει ὁ Χριστιανὸς τὸν ἑαυτόν του πληρέστερον καὶ τελειότερον, τόσον καὶ ἡ πρόοδος αὐτοῦ ἡ πνευματικὴ θὰ εἶνε μεγαλυτέρα. Ἐὰν δὲ ἀγνοῇ ὁ Χριστιανὸς τὸν ἑαυτόν του, ὄχι μόνον εἶνε ἀδύνατον νὰ προοδεύσῃ πνευματικῶς, ἀλλὰ καὶ εἰς σκότος ἠθικὸν καὶ ὀλέθριον διὰ τὴν ψυχήν του θὰ εὑρίσκεται. Πᾶς τις λοιπὸν ἐννοεῖ ἐκ τούτων, ὁποίαν σπουδαιότητα καὶ ὁποίαν ἀξίαν ἔχει εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ γνῶσις τοῦ ἑαυτοῦ του. Διότι δι' αὐτῆς δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ περιπατήσῃ ἐν τῷ φωτί, ἐνῶ ἄνευ αὐτῆς εὑρίσκεται ἐν τῷ ἠθικῷ σκότει.

139. ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΝΩΡΙΣΗ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΣ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΔΙΑ ΝΑ ΛΑΒΗ ΓΝΩΣΙΝ ΕΑΥΤΟΥ

Ἀλλὰ τίνι τρόπῳ δύναται ἕκαστος Χριστιανὸς νὰ γνωρίσῃ ἑαυτὸν ὁποῖος εἶνε; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην δὲν ἀπαντῶμεν ἤδη, παρὰ θὰ ἀπαντήσωμεν, ἀφοῦ πρῶτον εἴπωμεν περὶ τοῦ ἀνθρώπου, θεωρουμένου κατὰ τὰς διαφόρους πνευματικὰς καὶ ἠθικὰς αὐτοῦ καταστάσεις. Διότι ἡ τοιαύτη γνῶσις εἶνε πολὺ συντελεστικὴ καὶ βοηθητικὴ εἰς τὸ νὰ λαμβάνῃ ἕκαστος Χριστιανὸς γνῶσιν τῆς ἰδικῆς του πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως. Χρησιμεύει ἡ γνῶσις αὕτη ὡς εἷς καθρέπτης, ἐν τῷ ὁποίῳ θὰ δύναται ὁπωσδήποτε ὁ Χριστιανὸς νὰ βλέπῃ τὴν ἰδικήν τοῦ πνευματικὴν κατάστασιν. Λέγομεν λοιπὸν ὅτι διὰ νὰ γνωρίσῃ ἑαυτὸν ὁ χριστιανός, πρέπει νὰ γνωρίζῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐν γένει τὰ ἑξῆς: Ὁποῖος ἐπλάσθη ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸς τίνα σκοπὸν ἐπλάσθη· ὁποῖος ἦτο πρὸ τῆς ἁμαρτίας, ὁποῖος ἔγινε μετὰ τὴν ἁμαρτίαν· ὁποῖος γίνεται, ὅταν πιστεύσῃ εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἀποφασίσῃ νὰ πολιτευθῇ συμφώνως πρὸς τὸ θέλημά Του· ὁποῖος εἶνε, ὅταν φθάσῃ εἰς τὴν τελείαν ἀρετήν. Ὁμοῦ δὲ μὲ τὴν γνῶσιν τούτων ὠφέλιμον θὰ εἶνε, ἵνα γνωρίζῃ καὶ ὁποῖος θὰ εἶνε ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ ζωήν. Περὶ πάντων τούτων θὰ εἴπωμεν ἐν συντόμῳ διὰ νὰ ἔχῃ μίαν ἰδέαν ὁ Χριστιανός.

140. α΄) ΟΠΟΙΟΣ ΕΠΛΑΣΘΗ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΙΝΑ ΣΚΟΠΟΝ

Ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκ σώματος ὑλικοῦ καὶ ψυχῆς ἀΰλου. Καὶ ἡ μὲν ψυχὴ αὐτοῦ ἐδημιουργήθη φύσει ἀθάνατος, τὸ δὲ σῶμα ἐπλάσθη μὲν ἀθάνατον, ἀλλ' ἡ ἀθανασία αὕτη τοῦ σώματος ἤθελεν εἶνε διαρκὴς καὶ παντοτεινὴ μόνον εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἔμενεν ὁ ἄνθρωπος ὑποτεταγμένος εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἐπλάσθη ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καλὸς λίαν, μὴ ἔχων τὸ παράπαν ἐν ἑαυτῷ κακόν τι, οὐδὲ ῥοπήν τινα καὶ κλίσιν πρὸς τὸ κακόν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἐπλάσθη οὕτως, ὥστε νὰ κλίνῃ καὶ νὰ ἐπιθυμῇ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὴν τελειότητα.

Ἐπλάσθη ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν σκοπὸν ἵνα καταρτισθῇ ἠθικῶς καὶ τελειοποιηθῇ πνευματικῶς, ὅπως κατασταθῇ πλησίον τοῦ Θεοῦ εὐδαίμων καὶ μακάριος, ἀπολαμβάνων αἰώνιον εὐτυχίαν καὶ δόξαν καὶ χαρὰν καὶ εὐφροσύνην πλήρη καὶ τελείαν. Πρὸς ἐπιτυχίαν δὲ τοῦ σκοποῦ, χάριν τοῦ ὁποίου ἐπλάσθη, ἐπροικίσθη ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ καὶ μὲ δυνάμεις καὶ ἱκανότητας ὑπερόχους, ὡς εἶνε τὸ λογικὸν καὶ ἡ ἐλευθερία, προσόντα, τῶν ὁποίων στεροῦνται πάντα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἄλλα δημιουργήματα, Καὶ τὸ μὲν λογικὸν εἶνε δύναμις καὶ ἱκανότης, διὰ τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος νοεῖ, σκέπτεται, κρίνει, συλλογίζεται καὶ προάγεται εἰς γνῶσιν. Ἡ δὲ ἐλευθερία εἶνε δύναμις καὶ ἱκανότης, διὰ τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος αὐτοβούλως καὶ ἐλευθέρως προαιρεῖται, βούλεται, καὶ θέλει καὶ ἐνεργεῖ εἴτε τὸ καλὸν καὶ ἀγαθόν, εἴτε τὸ κακὸν καὶ πονηρόν. Εἶνε αἱ δυνάμεις αὗται, τὸ λογικὸν καὶ ἡ ἐλευθερία, ἱκαναὶ καὶ ἀνάλογοι πρὸς τὸν προορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου καὶ πρὸς τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖται, ὅπως καταρτισθῇ ὁ ἄνθρωπος καὶ φθάσῃ εἰς τὸν προορισμόν του τοῦτον, διὰ τὸν ὁποῖον ἐδημιουργήθη. Ἡ δὲ ἀξία τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἡ προαγωγὴ καὶ τελειοποίησις αὐτοῦ ἔγκειται κυρίως ἐν τῇ καλῇ χρήσει τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ. Ἡ δὲ καλὴ χρῆσις τῆς ἐλευθερίας συνίσταται εἰς τὸ νὰ ὑπακούῃ ὁ ἄνθρωπος πάντοτε εἰς τὸν νόμον καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἔγκειται εἰς τοῦτο ἡ καλὴ χρῆσις τῆς ἐλευθερίας διὰ τὸν λόγον ὅτι μόνος ὁ Θεὸς γινώσκει ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον φέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν προορισμόν του, καὶ συμφώνως πρὸς αὐτὸ νομοθετεῖ αὐτόν.

141. β΄) ΟΠΟΙΟΣ ΗΤΟ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΠΡΟ ΤΗΣ ΑΜΑΡΤΙΑΣ

Ὁ ἄνθρωπος, πλασθεὶς λογικὸς καὶ ἐλεύθερος, ἐτέθη, ὡς γνωστόν, ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς. Ἔλαβε δὲ καὶ νόμον ὡρισμένον παρὰ τοῦ Θεοῦ ἵνα ἀπέχῃ ἀπὸ ἑνὸς καρποῦ ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκοντο ἐν τῷ παραδείσῳ. Ἀπέβλεπε δὲ ὁ νόμος οὗτος εἰς τὸ νὰ συνειθίσῃ ὁ ἄνθρωπος νὰ πειθαρχῇ καὶ νὰ ὑπακούῃ εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Διότι διὰ μόνης τῆς ὑποταγῆς ταύτης ἤθελε κάμνει καλὴν χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ, καὶ ἤθελε προάγεται καὶ τελειοποιεῖται. Ἐδόθη ἑπομένως ὁ νόμος αὐτὸς ὡς ἓν δοκιμαστήριον τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου.

Καὶ ἐνόσῳ ὁ ἄνθρωπος ἐτήρει τὸν νόμον αὐτὸν καὶ δὲν εἶχε λάβει χώραν ἐν αὐτῷ ἡ ἁμαρτία, εὑρίσκετο ἐν καταστάσει θείᾳ καὶ εὐαρέστῳ. Εἶχε παρρησίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ πλουσίαν τὴν χάριν αὐτοῦ. Ἦτο ἐνδεδυμένος μὲ τελείαν ἁγνότητα καὶ καθαρότητα. Εἶχεν εἰρήνην καὶ γαλήνην ἐν τῇ ψυχῇ του. Ἦτο ἐλεύθερος ἀπὸ πάντα φόβον καὶ ἀπὸ πᾶσαν λύπην καὶ στενοχωρίαν. Ἀπελάμβανεν ἄνευ πόνου καὶ κόπου τῶν καρπῶν τοῦ παραδείσου. Ἔζη ἐν χαρᾷ, ἐν εὐφροσύνῃ καὶ τέρψει ἀθῴᾳ, πνευματικῇ καὶ σωματικῇ. Ἐλευθέρα οὖσα ἡ ψυχή του ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἀπὸ πᾶσαν παρανόησιν καὶ πλάνην, καὶ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ φωτιζομένη, ἐμελέτα καὶ ἐφιλοσόφει ἐπὶ τῶν ποιημάτων τοῦ Θεοῦ, ἐδόξαζε καὶ ηὐχαρίστει ὁλοψύχως καὶ ἐν εὐφροσύνῃ καὶ χαρᾷ μεγάλῃ τὸν Θεόν. Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου πρὸ τῆς ἁμαρτίας.

142. γ΄) ΟΠΟΙΟΣ ΕΓΙΝΕΝ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΜΑΡΤΙΑΝ

Ἀφοῦ ὅμως ὁ ἄνθρωπος, κακὴν χρῆσιν ποιήσας τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ, ὑπήκουσεν εἰς τούς,

λόγους τοῦ διαβόλου καὶ παρέβη τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ἐξέπεσεν ἐκ τῆς εὐτυχοῦς ἐκείνης καὶ εὐδαίμονος καταστάσεως καὶ ἔγινεν ἐλεεινὸς καὶ δυστυχής· ἀπώλεσε πάντα τὰ καλά, ὅσα εἶχεν ἐν τῷ παραδείσῳ. Εὐθὺς μετὰ τὴν παράβασιν ᾐσθάνθη τὸν ἑαυτόν του γυμνὸν καὶ ἐστερημένον τῆς θείας χάριτος· ἀπώλεσε τὴν πρὸς τὸν Θεὸν παρρησίαν· κατελήφθη ὑπὸ φόβου καὶ αἰσχύνης· κατεδικάσθη εἰς τὸν θάνατον καὶ τὴν φθοράν· ἐξεδιώχθη ἐκ τοῦ Παραδείσου· κατεδικάσθη ἵνα ἀπολαμβάνῃ τὰ πρὸς συντήρησιν τῆς προσωρινῆς ζωῆς του μὲ κόπους καὶ μόχθους καὶ ἱδρῶτας, καὶ νὰ ἔχῃ ἀναστεναγμοὺς καὶ λύπας καὶ θλίψεις καὶ ὀδύνας, μέχρις ὅτου ἔλθῃ ἡ ὥρα ἵνα ἀποθάνῃ. Πάντα λοιπὸν ταῦτα, ἅτινα δοκιμάζομεν καὶ ἡμεῖς σήμερον, εἶνε ἀποτελέσματα τῆς κακῆς χρήσεως τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου, εἶνε ἀποτελέσματα τῆς ἁμαρτίας, ἡ ὁποία ἁμαρτία εἰσεχώρησεν ὡς ἄλλη ἀσθένεια ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἐπιρρεπῆ εἰς τὸ κακόν. Ἕνεκα δὲ τῆς ἁμαρτίας ἔλαβεν ἐξουσίαν ἐπ᾽ αὐτοῦ ὁ διάβολος, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐμπνεόμενος καὶ παρακινούμενος ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὑπὸ τῆς ἐν ἑαυτῷ εἰσελθούσης ἁμαρτίας παρασυρόμενος, περιέπεσεν εἰς πᾶν εἶδος κακίας καὶ ἁμαρτίας. Ἐξηχρειώθη δὲ εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε σὺν τῷ χρόνῳ ἀπεμακρύνθη ὁλοτελῶς ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ προσεκύνησε καὶ ἐλάτρευσεν ἀντ᾽ αὐτοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ τὰ κτίσματα καὶ τὰ εἴδωλα, ὑπακούων τοιουτοτρόπως καὶ λατρεύων τοὺς δαίμονας. Καὶ δὲν ἐξήλειψε μὲν ἡ ἁμαρτία ἐντελῶς τὰ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀρχικῶς ἐμφυτευθέντα ἀγαθὰ σπέρματα -καὶ δι᾽ αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον βλέπομεν ὅτι καὶ μετὰ τὴν παράβασιν ὑπῆρξαν καὶ ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ μεγάλης πίστεως καὶ ἀρετῆς- ἀλλὰ διέφθειρεν ἐν γένει τὸν ἄνθρωπον καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἐπιρρεπῆ εἰς τὸ κακόν, ἔχοντα πλέον κλίσιν καὶ ῥοπὴν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἐνάρετοι ἐκεῖνοι ἄνθρωποι, μολονότι δὲν ἦσαν καὶ αὐτοὶ ἐντελῶς ἀμέτοχοι τῆς ἁμαρτίας, ἀπετέλουν ὅμως ὡς πρὸς τὴν ὅλην ἀνθρωπότητα ἐξαίρεσιν, διότι πᾶσα ἡ ἄλλη ἀνθρωπότης εὑρίσκετο παραδεδομένη εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ εἰς τὸν πνευματικὸν θάνατον.

Πρέπει ὅμως νὰ γνωρίζῃ ὁ Χριστιανός, ὅτι αἱ τιμωρίαι αὗται, αἵτινες ἐδόθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον διὰ τὴν ἁμαρτίαν, ἐδόθησαν ὡς φάρμακα θεραπευτικὰ τῆς ἁμαρτίας. Ἐδόθησαν πρὸς τὸν σκοπόν, ἵνα θλιβόμενος καὶ βασανιζόμενος ὁ ἄνθρωπος ὑπ᾽ αὐτῶν, καὶ αἰσθανόμενος ὅτι ταῦτα πάντα προῆλθον ἐκ τῆς ἁμαρτίας, μισῇ καὶ ἀποστρέφεται ἀφ᾽ ἑνὸς αὐτήν, καὶ ἀφ᾽ ἑτέρου μετανοῇ δι᾽ αὐτὴν καὶ ζητῇ ὁλοψύχως παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν ἀπαλλαγὴν ἐξ αὐτῆς. Διότι πρέπει νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι ὁ Θεὸς καὶ μετὰ τὴν παράβασιν δὲν ἐγκατέλειψε τὸν ἄνθρωπον ἂν ἐτιμώρησεν αὐτὸν διὰ τὴν ἁμαρτίαν του, δὲν τὸν ἐτιμώρησεν ἐκδικητικῶς, ἀλλὰ πατρικῶς, ὡς πατὴρ φιλόστοργος, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως παρασκευάσῃ διὰ τῶν τιμωριῶν αὐτῶν μέλλον πολὺ ἀνώτερον καὶ ἐνδοξότερον ἀπὸ ἐκεῖνο, ὅπερ εἶχε πρότερον ἐν τῷ παραδείσῳ. Προητοίμασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον διὰ τῶν πόνων, τῶν θλίψεων καὶ τῶν στενοχωριῶν, τὰς ὁποίας ἐπέβαλεν εἰς αὐτόν, ἵνα αἰσθανθῇ διὰ μέσου αὐτῶν τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἐκτιμήσῃ δεόντως ἔπειτα τὴν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀνόρθωσιν αὐτοῦ καὶ ἀπαλλαγὴν ἐκ πάντων τῶν κακῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἁμαρτίας. Τὴν ἀνόρθωσιν δὲ ταύτην καὶ προεῖπεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον εὐθὺς μετὰ τὴν πτῶσιν αὐτοῦ. Προητοίμασε λοιπὸν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον διὰ τῶν πόνων καὶ τῶν θλίψεων ὅπως, ἀφοῦ ἐλευθερωθῇ ἔπειτα διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἑνωθῇ στενώτερον καὶ οἰκειότερον μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὑψωθῇ τοιουτοτρόπως εἰς κρείττονα καὶ ἀνωτέραν θέσιν ἐκείνης, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐν τῷ ἐπιγείῳ Παραδείσῳ.

143. δ΄) ΟΠΟΙΟΣ ΓΙΝΕΤΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΔΙΑ ΤΗΣ ΕΙΣ ΧΡΙΣΤΟΝ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΥΠΑΚΟΗΣ

Ὁποῖος δὲ ἄρά γε γίνεται ὁ ἄνθρωπος, ὅταν πιστεύσῃ εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἀποφασίσῃ νὰ πολιτευθῇ συμφώνως πρὸς τὸ θέλημά του; Ἀπαλλάσσεται καὶ ἐλευθεροῦται τελείως ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν του· ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος· ἐλευθεροῦται ἀπὸ τοῦ αἰωνίου θανάτου· παρίσταται δίκαιος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, δικαιούμενος δωρεὰν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· υἱοθετεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ γίνεται τέκνον αὐτοῦ ἀγαπητόν λαμβάνει τὴν δωρεὰν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὡς ἀρραβῶνα καὶ ἀπόδειξιν βεβαίαν ὅτι εἶνε τέκνον τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι θὰ γίνῃ κληρονόμος τῶν αἰωνίων αὐτοῦ ἀγαθῶν λαμβάνει καὶ χάριν καὶ δύναμιν εἰς τὸ νὰ πολεμῇ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὸ κακὸν καὶ εἰς τὸ νὰ ἐργάζεται τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ ἀγαθόν.

Ὁ οὕτω δὲ διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς ὑπακοῆς εἰς τὸν Χριστὸν δικαιωθεὶς ἄνθρωπος, εἶνε ἀληθὴς Χριστιανός, εἶνε δίκαιος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Πρέπει ὅμως νὰ μένῃ πιστὸς μέχρι θανάτου εἰς τὴν ὑποταγὴν τοῦ Χριστοῦ, ἀποδοκιμάζων τὴν κακίαν καὶ ἁμαρτίαν, καὶ διατηρῶν τὴν καρδίαν του καθαρὰν ἀπὸ τὸν μολυσμὸν τῆς ἁμαρτίας, καὶ νὰ ἐργάζεται ἐξ ἄλλου τὰ ἔργα τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης, τὰ ἔργα τῆς φιλανθρωπίας, τῆς εὐποιΐας καὶ ἀγαθοεργίας, μετανοῶν καὶ ζητῶν μετὰ πίστεως καὶ ταπεινώσεως τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ διὰ τὰς ἐλλείψεις του. Εἰς τοιαύτην δὲ ἠθικὴν κατάστασιν εὑρισκόμενος, ὁποτεδήποτε καὶ ἂν ἀπέλθῃ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, μεταβαίνει ἀσφαλῶς εἰς τὴν αἰώνιον ζωήν.

Ἡ ἀρετὴ ὅμως ἔχει βαθμούς, ὅπως καὶ ἡ αἰώνιος δόξα θὰ ἔχῃ βαθμούς, καθὼς λέγει ὁ θεῖος Παῦλος, «ἀστὴρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ» (Α΄ Κορινθ. ιε΄ 41), ἐννοῶν διὰ τούτου τὴν διαφορὰν καὶ τοὺς βαθμοὺς τῆς δόξης τῶν δικαίων, ἥτις θὰ εἶνε ἀνάλογος τῆς ἀρετῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ ἀρετὴ ἔχει βαθμούς, ὁ δὲ ἀνώτερος τῆς ἀρετῆς βαθμὸς εἶνε ἡ κατὰ πάσας τὰς ἐπόψεις δυνατὴ τελειότης αὐτῆς, θὰ εἴπωμεν ἤδη ὁποῖος εἶνε ὁ ἄνθρωπος ὁ ἔχων τὴν τελείαν κατὰ τὸ δυνατὸν ἀρετήν.

144. ε΄) ΟΠΟΙΟΣ ΕΙΝΕ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ, ΟΤΑΝ ΦΘΑΣΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΥΝΑΤΗΝ ΤΕΛΕΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΡΕΤΗΣ

Ὁ τέλειος κατὰ τὴν ἀρετήν, καθ' ὅλον τὸ πλάτος καὶ τὸ βάθος αὐτῆς, ὁ χρηματίσας ὅλως καὶ τελείως ἀναμάρτητος, εἶνε εἷς καὶ μόνος, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Τοιοῦτος ὢν ὁ Χριστός, εἶνε καὶ τὸ τέλειον παράδειγμα τῆς ἀρετῆς. Ἀλλ' ἡμεῖς ἤδη ζητοῦμεν ἵνα μάθωμεν περὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἐπίστευσεν εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὑπετάγη εἰς τὸ θέλημά του ζητοῦμεν ἵνα μάθωμεν, ὁποῖος εἶνε οὗτος ὅταν προοδεύσῃ καὶ φθάσῃ εἰς τὴν δυνατὴν τελειότητα τῆς ἀρετῆς. Λέγοντες ὅμως ὅτι φθάνει ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἰς τὴν τελείαν κατὰ τὸ δυνατὸν ἀρετήν, δὲν ἐννοοῦμεν, ὅτε ἡ πρόοδος τῆς ἀρετῆς ἔχει τέρμα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, μὴ ἐπιδεχομένη πρόοδον περαιτέρω. Ὄχι· διότι ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, μὴ λαμβάνων ὑπ' ὄψιν του τὰ ὄπισθεν, τὰ ὅσα εἰργάσθη καὶ κατώρθωσε προηγουμένως, ἐπεκτείνεται πάντοτε πρὸς τὰ ἐμπρός, ἐργαζόμενος τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἐργαζόμενος τὴν ἀρετὴν μέχρι τέλους τῆς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ζωῆς τον. Ἀλλὰ τί ἐννοοῦμεν λέγοντες ὅτι φθάνει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν δυνατὴν τελειότητα τῆς ἀρετῆς; Ἐννοοῦμεν τὰς μεγάλας προόδους τῆς ἀρετῆς, τὰς ὁποίας ἐπιτελεῖ ὁ ἐκλεκτὸς τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, ἐννοοῦμεν τὰ ὕψη τῆς ἀρετῆς εἰς τὰ ὁποῖα εὑρίσκεται οὗτος. Τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον θεωροῦντες καὶ ὀνομάζοντες τέλειον κατὰ τὴν ἀρετήν, λέγομεν περὶ αὐτοῦ ὅτι οὗτος δὲν ἀνήκει εἰς τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ ἀνήκει ὁλοκλήρως καὶ τελείως εἰς τὸν Θεόν.

Ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος ἔχει τελείαν πίστιν. Ἔχει περισσοτέραν βεβαιότητα εἰς πᾶν ὅ,τι λέγει ὁ Θεός, παρὰ εἰς ὅ,τι παριστῶσιν εἰς αὐτὸν αἱ αἰσθήσεις του. Ἔχει πλήρη καὶ ἀδίστακτον τὴν πεποίθησιν εἰς ὅσα βεβαιοῦνται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἔστω καὶ ἂν δὲν δύναται πολλάκις, ἕνεκα τοῦ περιορισμοῦ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, νὰ νοήσῃ αὐτά. Ἔχει τὴν αὐτὴν πεποίθησιν καὶ βεβαιότητα εἰς πάσας τὰς ἐπαγγελίας, δι' ὧν ὑπόσχεται ὁ Θεὸς καὶ τὴν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ πρόνοιάν του καὶ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ἀνταμοιβὴν καὶ δόξαν τῶν δικαίων· καὶ παραδεδομένος οὕτως εἰς τὸν Θεόν, ἐξαρτᾷ ἐξ αὐτοῦ τὰ πάντα, σωματικὰ καὶ πνευματικά. Ἔχει ἀπάρνησιν τοῦ ἰδικοῦ του θελήματος καὶ ὑπακοὴν τελείαν εἰς τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ· καὶ εἶνε ἕτοιμος διὰ τὴν τήρησιν τοῦ θελήματος τοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ ὀνόματός του νὰ θυσιάσῃ τὰ πάντα, καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν τού, μετὰ προθυμίας. Ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη του εἶνε τελεία, δεικνύεται δὲ αὕτη διὰ τῆς τελείας πρὸς αὐτὸν ὑπακοῆς του καὶ διὰ τῆς ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσευχῆς καὶ λατρείας, δεικνύεται ἀκόμη καὶ δι' ἐνθέρμου ζήλου καὶ μεγάλου ἐνδιαφέροντος ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ ὀνόματός του καὶ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ θελήματός του καὶ τοῦ Εὐαγγελίου του.

Ἔχει τοιαύτην ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον, ὥστε προτιμᾷ τὸ συμφέρον τῶν ἄλλων περισσότερον ἀπὸ τὸ ἰδικόν του. Λυπεῖται εἰς πᾶν κακὸν τοῦ πλησίον ὡς νὰ ἦτο αὐτὸ κακὸν ἰδικόν του. Λυπεῖται εἰς πᾶσαν θλῖψιν καὶ λύπην τοῦ πλησίον, καὶ χαίρει εἰς πᾶν καλὸν αὐτοῦ, εἰς πᾶν προτέρημά του, εἰς πᾶσαν εὐδοκίμησίν του, εἰς πᾶσαν ἐπιτυχίαν του, εἰς πᾶσαν προαγωγήν του, καὶ εἰς πάντα ἔπαινον καὶ τιμὴν καὶ δόξαν, τὴν ὁποίαν ἀποδίδουν εἰς αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι, καὶ χαίρει τοσοῦτον, ὅσον δὲν ἤθελε χαίρει, ἐὰν ἀπεδίδοντο εἰς αὐτὸν διὰ τὰ προτερήματά του. Ἐφαρμόζει εἰς τὸν βίον του διὰ τὴν ὠφέλειαν τῶν ἄλλων τοὺς λόγους τοῦ θείου Παύλου, «ἡ ἀγάπη οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς» (Α΄ Κορινθ. Ιγ΄ 5)· ἤτοι ὁ ἔχων τὴν ἀγάπην Χριστιανὸς δὲν ἀγαπᾷ τοὺς ἄλλους ἐξ ἴσου μὲ τὸν ἑαυτόν του, ἀλλ' ἀγαπᾷ αὐτοὺς περισσότερον χάριν τῶν ἄλλων δὲν κάμνει χρῆσιν τῶν δικαιωμάτων του, ἀλλὰ παραιτεῖται αὐτῶν διὰ τὴν ὠφέλειαν ἐκείνων θυσιάζει χάριν τῶν ἄλλων πάντα τὰ ἰδικά του.

Ἐργάζεται ὁ ἄνθρωπος τῆς τελείας ἀρετῆς ὑπὲρ τῆς ὠφελείας καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ἄλλων μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις καὶ μὲ θυσίαν αὐτῆς τῆς ζωῆς του· ἅμα δὲ καὶ προσεύχεται πάντοτε πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτῶν. Ὅταν παρίσταται ἀνάγκη, ταπεινοῦται καὶ γίνεται ὑπηρέτης καὶ δοῦλος πάντων, ἐργαζόμενος ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τὰ πλέον ταπεινωτικὰ καὶ ἐξευτελιστικὰ φαινόμενα ἔργα, ποιῶν πάντα πρὸς ὠφέλειαν αὐτῶν καὶ πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ.

Ἔχει ὑπομονὴν τελείαν εἰς πάσας ἀνεξαιρέτως τὰς στενοχωρίας, τὰς ἀδικίας καὶ τὰς θλίψεις. Ἔχει μεγαλοψυχίαν καὶ εἶνε καρτερικὸς εἰς πάντας τοὺς διωγμούς, τοὺς κινδύνους καὶ τὰς κακώσεις, καὶ τὰς φυλακίσεις διὰ τὸν Χριστὸν καὶ τὸν νόμον τοῦ Εὐαγγελίου του, ὁμολογῶν μετὰ παρρησίας τὸ ὄνομά του ἐνώπιον τοῦ κόσμου, ἐνώπιον τῶν ἀσεβῶν καὶ ἀπίστων. Ἔχει ἀνεξικακίαν καὶ τελείαν ἀγάπην πρὸς πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς ἀδικοῦντας καὶ κακοποιοῦντας καὶ ὁπωσδήποτε βλάπτοντας καὶ θλίβοντας αὐτόν, ἀκόμη δὲ καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ζητοῦντας ἀδιαλλάκτως τὸν θάνατόν του. Ἡ ψυχή του ἐλευθέρα οὖσα παντὸς πάθους, ἔχει πραότητα, εἰρήνην καὶ γαλήνην ἐν ἑαυτῇ. Ἔχει προσοχὴν παντοτεινὴν ἵνα μὴ ἁμαρτάνῃ διὰ τῆς γλώσσης. Ἔχει προσοχὴν παντοτεινήν, ἵνα μὴ εἰσχωρῇ ἡ ἁμαρτία ἐν τῇ καρδίᾳ του καὶ τῇ ψυχῇ του. Πάντα ποιεῖ πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ, ποιεῖ ταῦτα, διότι, τὰ θέλει ὁ Θεὸς καὶ οὐχὶ δι' ἄλλον λόγον ἢ ἄλλον σκοπόν. Πάντα ἔπαινον προσφερόμενον εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀποδίδει ἀπὸ καρδίας εἰς τὸν Θεόν, μὴ θεωρῶν ἑαυτὸν ἄξιον ἐπαίνου, ἄξιον τιμῆς καὶ προτιμήσεως.

Ἔχων δὲ πᾶσαν ἀρετὴν καὶ προχωρῶν πάντοτε πρὸς τὰ ἐμπρός, φρονεῖ ὅτι οὐδὲν ἔχει ἐξ ἑαυτοῦ, καὶ ὅτι πάντα ὅσα διὰ αὐτοῦ ἐτελέσθησαν, ἐνήργησε καὶ κατώρθωσεν ἡ χάρις καὶ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ. Συναισθάνεται πάντοτε τὴν εὐτέλειάν του καὶ ἀδυναμίαν του. Συναισθάνεται καὶ φρονεῖ δι' ἑαυτὸν ἐκεῖνο, ὅπερ παραγγέλλει ὁ Κύριος: «Ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε, ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν (ἤτοι δοῦλοι ἄχρηστοι)· ὅτι ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν» (Λουκ. ιζ΄ 10). Συναισθάνεται καὶ φρονεῖ, ὅτι εἶνε πρῶτος ἐκ τῶν ἁμαρτωλῶν, ὡς ἐφρόνει τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Παῦλος, ὅστις, καίτοι ἦτο ὁ ἐκλεκτὸς καὶ μέγας τοῦ Θεοῦ Ἀπόστολος, ἐθεώρει ὅμως τὸν ἑαυτόν του πρῶτον ἐκ τῶν ἁμαρτωλῶν (Α΄ Τιμοθ. α΄ 15). Τοιοῦτον φρόνημα καὶ τοιαύτην ταπείνωσιν ἔχει ὁ ἔχων τὴν τελείαν

ἀρετήν. Διότι μὴ θεωρῶν ὡς ἰδικόν του κατόρθωμα πᾶν ὅ,τι καλὸν ἔχει, ἀλλ' ἔχων ὑπ' ὄψιν του τὰς πρότερον ἁμαρτίας τῆς διανοίας του, τῆς καρδίας του, τῆς θελήσεως του, τῶν λόγων του, τῶν ἔργων του, καὶ ἐν γένει εἴ τι ἡμάρτησεν ἐν καιρῷ τῆς ἀγνοίας του, αὐτὰς μόνον ἀποδίδει εἰς τὸν ἑαυτόν του. Τοιαύτην ταπείνωσιν εἶχον πάντες οἱ διαπρέψαντες ἐν τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ ἁγιότητι ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι.

Ἔχει σταυρώσει ἐν ἑαυτῷ, ὁ τέλειος κατὰ τὴν ἀρετὴν ἄνθρωπος, πάσας τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰ πάθη τῆς σαρκὸς καὶ πᾶσαν ροπὴν καὶ κλῆσιν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, εἰς οὐδὲν τούτων ὑποχωρῶν ἢ τὸ παράπαν ἐνδίδων· ἔχει νεκρώσει πάντα ταῦτα ἐν ἑαυτῷ καὶ εἶνε ὡς ὁ ἀπεθαμμένος ἄνθρωπος, ὁ μὴ δυνάμενος νὰ ἁμαρτήσῃ. Περὶ τῆς νεκρώσεως ταύτης, ἥτις ἐπέρχεται εἰς τοὺς ἀληθεῖς Χριστιανοὺς λέγει καὶ ὁ θεῖος Παῦλος: «Οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις» (Γαλ. ε´ 24). Εὑρίσκεται ὁ τέλειος κατὰ τὴν ἀρετὴν εἰς τὴν πνευματικὴν ἐκείνην θέσιν, ἥτις χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἀποστόλου διὰ τῶν ἑξῆς λόγων: «Ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται κἀγὼ τῷ κόσμῳ» (Γαλ. στ´ 15). Ἤτοι ὅλος ὁ κόσμος μὲ ὅλας τὰς ἡδονάς του, μὲ ὅλα τὰ θέλγητρά του, καὶ μὲ ὅλα τὰ πλούτη του, καὶ μὲ ὅλας τὰς δόξας του, καὶ μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις του, καὶ μὲ πᾶν ὅ,τι ἔχει καὶ μεταχειρίζεται ἵνα καθυποτάξῃ καὶ ἵνα προσελκύσῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἁμαρτίαν, μὲ ὅλα του αὐτὰ ὁ κόσμος εἶνε ἐσταυρωμένος καὶ νεκρὸς ὡς πρὸς ἐμέ. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν δύναται νὰ μὲ προσελκύσῃ ἢ τὸ παράπαν νὰ μὲ κλονίσῃ, ὥστε νὰ ππαρεκκλίνω ἀπὸ τὴν ἀφοσίωσίν μου καὶ τὴν ὑπακοήν μου εἰς τὸν Χριστόν, ὅστις ἐσταυρώθη ὑπὲρ ἐμοῦ. Τοιοῦτος εἶνε ὡς πρὸς ἐμὲ ὁ κόσμος. Ἐγὼ δὲ πάλιν ὡς πρὸς τὸν κόσμον εἶμαι ἐσταυρωμένος καὶ νεκρός, μὴ θέλων ἀπολύτως νὰ γίνω συγκοινωνὸς ἢ ὁπωσδήποτε νὰ μεθέξω ἐκ τῆς ἁμαρτίας καὶ κακίας αὐτοῦ.

Χαρακτηρίζεται ἀκόμη καὶ διὰ τῶν ἑξῆς λόγων τοῦ θείου Παύλου ὁ τέλειος κατὰ τὴν ἀρετὴν ἄνθρωπος: «Χριστῷ συνεσταύρωμαι· ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός» (Γαλάτ. β´ 20). Τουτέστιν ὁ Χριστὸς ἐσταυρώθη ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ νὰ ἐξαλείψῃ τὰς ἁμαρτίας μου. Εἰς τὸν Χριστὸν δὲ ὑπακούσας καὶ ἐγὼ καὶ βαπτισθεὶς ἐσταυρώθην κατὰ τὴν ἁμαρτίαν, ἤτοι ἐνεκρώθην καὶ ἀπέθανον ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, τὴν ὁποίαν καὶ μισῶ καὶ ἀποστρέφομαι. Ἐσταυρωμένος δὲ ὢν κατὰ τὴν ἁμαρτίαν καὶ κατὰ πᾶν φρόνημα καὶ θέλημα ἰδικόν μου, δὲν ζῶ "πλέον ἔχων ἰδικά μου φρονήματα καὶ ἰδικάς μου ἐπιθυμίας καὶ ἰδικήν μου θέλησιν καὶ ἐνέργειαν, ἀλλὰ ζῇ ἐν ἐμοὶ ὁ Χριστός. Τουτέστιν, ὅ,τι ὑπάρχει ἐν ἐμοὶ δὲν εἶνε ἰδικόν μου, ἀλλ' εἶνε τοῦ Χριστοῦ, εἶνε ἐν ἐμοὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θέλει καὶ ζητεῖ ὁ Χριστός. Τὰ φρονήματά μου ἑπομένως εἶνε φρονήματα τὰ ὁποῖα ἐκζητεῖ ὁ Χριστός, αἱ ἐπιθυμίαι μου εἶνε ἐπιθυμίαι τὰς ὁποίας θέλει ὁ Χριστός· ἐπίσης τὰ θελήματά μου εἶνε θελήματα τοῦ Χριστοῦ, οἱ λόγοι μου εἶνε λόγοι τοῦ Χριστοῦ, αἱ πράξεις μου καὶ τὰ ἔργα μου εἶνε πράξεις καὶ ἔργα τὰ ὁποῖα διατάσσει ὁ Χριστός. Ἐπικρατεῖ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ μου καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐνεργείαις μου τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ· καὶ χάριν τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου του ἐργάζομαι μεθ' ὅλου τοῦ ζήλου καὶ μετὰ πάσης τῆς αὐταπαρνήσεως, μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις μου τὰς σωματικὰς καὶ τὰς πνευματικάς.

Τοιοῦτος εἶνε ὁ ἄνθρωπος ὅταν ἔχῃ τὴν τελείαν ἀρετήν.

Ἔχων ὁ χριστιανὸς τὴν γνῶσιν ἀμφοτέρων, τουτέστι τὴν γνῶσιν τοῦ ὁποῖος εἶνε ὁ δικαιωθεὶς ἄνθρωπος διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως καὶ ὑπακοῆς, καὶ ὁποῖος εἶνε ὁ ἔχων τὴν τελείαν ἀρετήν, περὶ τῶν ὁποίων ἤδη εἴπομεν, ἔχων, λέγομεν, τὴν γνῶσιν ἀμφοτέρων τούτων θὰ δύναται ὁπωσδήποτε νὰ ὑπονοῇ καὶ τοὺς μεταξὺ διαφόρους βαθμοὺς τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς τῶν δικαίων καὶ ἁγίων. Διότι εἶνε γνωστὸν ὅτι πάντες οἱ δίκαιοι καὶ ἅγιοι δὲν ἔχουσι τὸν αὐτὸν βαθμὸν τῆς ἀρετῆς ὅπως δὲν θὰ ἔχωσιν, ὡς εἴδομεν, καὶ τὸν αὐτὸν βαθμὸν τῆς δόξης ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Οἱ διάφοροι δὲ βαθμοὶ τῆς ἀρετῆς ἀναπτύσσονται καὶ γίνονται ἐν τῇ ἐργασίᾳ τὴν ὁποίαν κάμνουσιν οἱ δίκαιοι τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι, ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῆς τηρήσεως καὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ θείου θελήματος, ἄλλοι περισσότερον καὶ ἄλλοι ὀλιγώτερον, ἀναλόγως τῆς προθυμίας καὶ τοῦ ζήλου, τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ τῆς ἀγάπης, ἣν ἔχει ἕκαστος εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸν πλησίον. Πάντες ὅμως ἀνεξαιρέτως, πρέπει νὰ γνωρίζωμεν, ἐνισχύονται εἰς τὴν κατόρθωσιν τοῦ ἀγαθοῦ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ, ἐνισχύονται ὑπὸ τῆς ἐνοικούσης ἐν αὐτοῖς θείας χάριτος.

145. στ´) ΟΠΟΙΟΣ ΘΑ ΕΙΝΕ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΛΛΟΥΣΑΝ ΖΩΗΝ

Ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀπιστήσας εἰς τὸν Χριστόν, καθὼς καὶ ὁ πιστεύσας μὲν εἰς τὸν Χριστόν, ἀλλ' ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ζήσας καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ἀποθανών, χωρὶς διὰ μετανοίας νὰ ζητήσῃ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ὁ ἄνθρωπος οὗτος θὰ εἶνε ὅλως κεχωρισμένος καὶ ἀπομεμακρυσμένος ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ θὰ ζῇ ζωὴν θλίψεως καὶ ὀδύνης καὶ κολάσεως αἰωνίου, μὴ ἔχων ἐλπίδα ὅτι θὰ ἀπαλλαγῇ ποτὲ ἐκ τῆς αἰωνίου τιμωρίας καὶ καταδίκης του.

Ὁ δὲ πιστεύσας εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ὑπακούσας εἰς αὐτὸν κατὰ τὸν νόμον του καὶ τὸ θέλημά του πορευθείς, καὶ ἐν τῇ πίστει ταύτῃ καὶ τῇ ὑπακοῇ ἀποθανών, θὰ εἰσέλθῃ ὡς υἱὸς καὶ τέκνον τοῦ Θεοῦ ἀγαπητὸν εἰς τὴν ἔνδοξον καὶ αἰώνιον βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὅλως πλέον ἐλεύθερος ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ κακοῦ καὶ ἀπὸ πᾶσαν ροππὴν πρὸς αὐτό· θὰ συζῇ δὲ μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἀγγέλων καὶ πάντων τῶν δικαίων καὶ ἁγίων, ἀπολαμβάνων τελείαν χαράν, ἀπηλλαγμένην πάσης λύπης, καὶ τελείαν εὐφροσύνην, ἀπολαμβάνων τέλειον πνευματικὸν χορτασμόν. Θ' ἀπολαμβάνῃ δὲ τῶν οὐρανίων τοῦ Θεοῦ ἀγαθῶν αἰωνίως, χωρὶς νὰ ἔχῃ φόβον ὅτι θὰ στερηθῇ ποτέ, ἢ ὅτι θὰ ἐκπέσῃ ἐκ τῆς αἰωνίου ταύτης δόξης καὶ μακαριότητος.

Τοιοῦτος καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ ζωὴν θὰ εἶνε ὁ ἄνθρωπος.

146. ΠΩΣ ΔΥΝΑΤΑΙ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΝΑ ΓΝΩΡΙΣΗ ΕΑΥΤΟΝ

Μετὰ τὴν γνῶσιν ἣν ἐλάβομεν περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τοῦ ἀνθρώπου, θεωρουμένον κατὰ τὰς διαφόρους πνευματικὰς καὶ ἠθικὰς αὐτοῦ καταστάσεις, ἐρχόμεθα νὰ εἴπωμεν εἰδικῶς τίνι τρόπῳ δύναται ἕκαστος Χριστιανὸς νὰ γνωρίσῃ ἑαυτὸν ὁποῖος εἶνε, ἀπαντῶντες οὕτως εἰς τὴν προηγουμένως τεθεῖσαν ἐρώτησιν (139).

Λέγομεν λοιπόν, ὅτι δύναται ὁ Χριστιανὸς νὰ γνωρίσῃ ἑαυτόν, προσέχων εἰς τοὺς λόγους τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ εἰς ἑαυτόν. Θὰ προσέχῃ εἰς τοὺς λόγους τῆς Ἁγίας Γραφῆς, διότι ἐν αὐτῇ ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἀληθειῶν ἐκτίθενται καὶ πάντα ὅσα φωτίζουν καὶ ὁδηγοῦν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ νὰ λάβῃ ἀληθῆ γνῶσιν τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἐν αὐτῇ ἐκτίθενται καὶ πάντα ὅσα εἴπομεν προηγουμένως περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τοῦ ἀνθρώπου.

Εἰς ἑαυτὸν δὲ θὰ προσέχτι, διότι διὰ τῆς ἐν ἑαυτῷ προσοχῆς καὶ ἐξετάσεως θὰ βλέπῃ τὴν ἑαυτοῦ κατάστασιν, τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ μαρτυρούσης. Εἶνε λοιπὸν ἀναγκαῖα εἰς τὸ νὰ γνωρίσῃ ὁ ἄνθρωπος ἑαυτὸν ἀμφότερα· ἤτοι καὶ ἡ γνῶσις τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ εἰς ἑαυτὸν προσοχή.

147. Η ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ὁ ἄνθρωπος εἶνε ὅλος ἔνδεια. Καὶ ἐν πρώτοις ἔχων ὁ ἄνθρωπος ὑπ' ὄψιν του τοὺς λόγους τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ εἰς ἑαυτὸν προσέχων καὶ ἐξετάζων, ἅμα δὲ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα προσβλέπων, ἐννοεῖ καλῶς καὶ ἀντιλαμβάνεται καὶ πείθεται ἀδιστάκτως περὶ τῆς ἐνδείας καὶ ἀδυναμίας καὶ ἀγνοίας αὐτοῦ. Καὶ ἰδού:

Προσέχων εἰς ἑαυτόν, νοεῖ καὶ ἀντιλαμβάνεται, ὅτι ἀφ' ἑαυτοῦ δὲν ἔχει οὐδέν. Νοεῖ ὅτι ὑπάρχει, ἀλλὰ συγχρόνως διὰ τοῦ νοῦ, διὰ τῆς συνειδήσεώς του, νοεῖ ὅτι τὴν ὕπαρξίν του ταύτην δὲν τὴν ἔχει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἔλαβεν αὐτὴν ἐξ ἄλλου, ἤτοι ἐκ τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ, Ὅπως δὲ νοεῖ, ὅτι δὲν ἔχει ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν ὕπαρξίν τον, οὕτω νοεῖ ὅτι οὐδὲ τὴν ζωήν του, οὐδὲ τὴν νόησίν του, οὐδὲ τὴν ἐλευθερίαν του ἔχει ἀφ' ἑαυτοῦ νοεῖ, ὅτι πάντα ταῦτα, καὶ πᾶν ἄλλο τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος καλὸν ὅπερ ἔχει, ἐκ τοῦ Θεοῦ ἔλαβε καὶ ἔχει αὐτά.

Ὁ ἄνθρωπος εἶνε ὅλος ἀδυναμία. Προσέχων ἔτι εἰς ἑαυτὸν βλέπει τὴν ἀδυναμίαν τον. Διότι ἔλαβε μὲν παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν ζωήν, ἀλλὰ βλέπει, ὅτι ἀφ' ἑαυτοῦ οὔτε νὰ τὴν πορατείνῃ δύναται, οὔτε νὰ τὴν διατηρήσῃ. Αἰσθάνεται καὶ βλέπει, ὅτι πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς του ταύτης ἔχει ἀνάγκην τόπου πρὸς διαμονήν, ἔχει ἀνάγκην ἀέρος, φωτός, ὕδατος, ἄρτου, τροφῆς ἐν γένει καὶ ἐνδυμασίας. Ἀλλ' οὐδὲν ἐκ τούτων δύναται νὰ παραγάγῃ' πάντα ταῦτα βλέπει, ὅτι χορηγεῖ εἰς αὐτὸν ἡ ἀγαθὴ τοῦ Θεοῦ πρόνοια. Νοεῖ καὶ αἰσθάνεται ἐν ἑαυτῷ πολλὰς νομίμους καὶ ἀγαθὰς ἐφέσεις καὶ ἐπιθυμίας, τὰς ὁποίας ἐνέβαλεν ἐξ ἀρχῆς ὁ Θεὸς εἰς αὐτόν, καθὼς εἶνε ἡ ἐπιθυμία τῆς γνώσεως, ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ ἔχῃ χαρὰν τελείαν καὶ αἰώνιον, ἐλευθέραν πάσης στενοχωρίας, πόνου καὶ λύπης, ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ ζῇ αἰωνίως μετὰ δόξης καὶ μακαριότητος, μὴ ἐχούσης τέλος ποτέ. Αἰσθανόμενος δὲ πάσας τὰς νομίμους ταύτας ἐπιθυμίας, νοεῖ ὅτι ἣ πλήρωσις αὐτῶν εἶνε ὅλως ἀδύνατος εἰς αὐτόν, καὶ ὅτι: μόνος ὁ Θεὸς δύναται νὰ πληρώσῃ αὐτάς.

Περιέρχεται πολλάκις εἰς πολλὰς καὶ διαφόρους περιπετείας, ἀσθενείας, στενοχωρίας, κινδύνους, ἀνάγκας καὶ θλίψεις, ἐκ τῶν ὁποίων θέλει νὰ ἐλευθερωθῆ, ἀλλὰ νοεῖ καὶ βλέπει, ὅτι ἐξ ἑαυτοῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ κατορθώσῃ τοῦτο. Ἄλλοτε ἐπιβουλεύεται ὑπὸ ἐχθρῶν αἰσθητῶν καὶ νοητῶν, καὶ θέλει ἵνα ἐλευθερωθῇ ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ βλέπει, ὅτι ἔχει πιαντελῆ ἀδυναμίαν. Βλέπει, ὅτι κατέχεται ὑπὸ παθῶν καὶ κακιῶν καὶ θέλει ἵνα ἀπαλλαγῇ ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ βλέπει ὅτι εἶνε παντελῶς ἀδύνατον εἰς αὐτόν. Μόνος ὁ Θεὸς δύναται νὰ ἐλευθερώσῃ αὐτὸν ἐξ ὅλων τούτων.

Βλέπει ὅτι ἔχει ἀνάγκην ἵνα ἀποκτήσῃ καὶ ἵνα ἐνδυθῇ ἡ ψυχή του μὲ τὰς ἀρετάς, ἀλλὰ κατανοεῖ, ὅτι καὶ τοῦτο εἶνε ἀδύνατον εἰς αὐτόν. Ἐπιθυμεῖ καὶ θέλει τὴν πνευματικήν του πρόοδον καὶ τελειοποίησιν καὶ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ προορισμοῦ του, ἀλλ' ἐννοεῖ, ὅτι εἶνε ὅλως ἀδύνατον εἰς αὐτὸν ἵνα κατορθώσῃ τοῦτο. Κατορθοῦνται δὲ ταῦτα μόνον διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ. Διὰ πάντων τούτων ἐννοεῖ καὶ πείθεται, ὅτι εἶνε ὅλος ἀδυναμία.

Ὁ ἄνθρωπος εἶνε ὅλος ἄγνοια. Βλέπει ἀκόμη, ὅτι ἔχει καὶ παντελῆ σχεδὸν ἄγνοιαν. Διότι ἡ γνῶσις, τὴν ὁποίαν ἔχει, ἀπέναντι ὅλης τῆς γνώσεως καὶ τῆς σοφίας, τὴν ὁποίαν ἀγνοεῖ καὶ ἐπιθυμεῖ ἵνα ἔχῃ, εἶνε ὅλως ἐλαχίστη, εἶνε ὡς μία σταγὼν ὕδατος ἀπέναντι ὅλων τῶν ὠκεανῶν καὶ λοιπῶν ὑδάτων: εἶνε ὡς κόκκος ἄμμου ἀπέναντι τῆς ἄμμου ὅλων τῶν θαλασσῶν καὶ τῶν ποταμῶν.

Βλέπων ἔτι καὶ τὰ ἀπειράριθμα τοῦ Θεοῦ ποιήματα καὶ νοῶν, ἐκ τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ διδασκόμενος, ὅτι πάντα ταῦτα ἐποιήθησαν διὰ τῆς παντοδυναμίας τοῦ Θεοῦ καὶ συντηροῦνται καὶ κατευθύνονται εἰς τὸν προορισμὸν αὐτῶν διὰ τῆς πανσόφου αὐτοῦ προνοίας, ἐννοεῖ τὴν παντοδυναμίαν καὶ πανσοφίαν τοῦ Θεοῦ, ἐννοεῖ τὴν ἄπειρον αὐτοῦ μεγαλωσύνην καὶ τελειότητα. Ἐκ δὲ τῆς γνώσεως ταύτης τῆς ἀπείρου τοῦ Θεοῦ δυνάμεως καὶ σοφίας διὰ συγκρίσεως πρὸς ἑαυτὸν ἐννοεῖ ἀκόμη αἰσθητότερον τὴν ἰδικήν του ἀδυναμίαν καὶ ἄγνοιαν καὶ σμικρότητα.

Ἡ φυσικὴ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἀναμάρτητος. Οὕτως ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ διδασκόμενος καὶ εἰς ἑαυτὸν προσέχων, ἅμα δὲ προσβλέπων καὶ εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα, ἐννοεῖ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ κατάστασιν καὶ πείθεται μετὰ βεβαιότητος, ὅτι ὄχι μόνον ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν ἔχει, ἀλλὰ καὶ ὅτι εἶνε ὅλος ἔνδεια, ἀδυναμία καὶ ἄγνοια. Διὰ τὴν φυσικὴν ὅμως ταύτην κατάστασιν, καίτοι εἰς πολλὰ προῆλθεν αὕτη ἐκ τῆς πρώτης ἁμαρτίας τοῦ ἀνθρώπου, δὲν εἶνε ἀξιοκατάκριτος καὶ ἀξιόμεμπτος ὁ ἄνθρωπος, ἐπειδὴ ἡ κατάστασις αὕτη εἶνε ἀναμάρτητος, εἶνε κατάστασις φυσική,

τουτέστι φυσικὰ ὁ ἄνθρωπος εἶνε ὅλος ἀδυναμία, ἔνδεια καὶ ἄγνοια.

Ἡ ἁμαρτωλὸς ἠθικὴ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου εἶνε κατακριτέα. Κατάστασις ἐλεεινὴ καὶ τρισαθλία, ἀξιόμεμπτος καὶ κατακριτέα εἶνε ἡ ἁμαρτωλὸς ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν οὗτος εἶνε ἔνοχος ἀπέναντι τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ. Διότι ἡ κατάστασις αὕτη προέρχεται ἐκ τῆς κακῆς χρήσεως τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου, προέρχεται ἐκ τῆς ἀπειθείας τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ ὑπέρτατον Ὄν, πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Κύριον τῶν ἁπάντων. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἠθικὴν ἡμῶν κατάστασιν πρέπει νὰ δίδωμεν ὅλην τὴν προσοχήν μας καὶ ὡς πρὸς αὐτὴν νὰ ἐξετάζωμεν τὸν ἑαυτόν μας μετὰ πάσης ἐπιμελείας καὶ ἀκριβείας, διὰ νὰ λαμβάνωμεν ἀκριβῆ γνῶσιν αὐτῆς. Διότι οὕτω θὰ δυνάμεθα νὰ ἐπανορθῶμεν αὐτὴν εἰς πᾶν ὅ,τι ἠθέλομεν εὕρει τὸν ἑαυτόν μας ἔνοχον ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, διὰ νὰ ἀποφύγωμεν τοιουτοτρόπως τὴν αἰωνίαν καταδίκην καὶ τιμωρίαν. Πρὸς φωτισμὸν δὲ καὶ ὁδηγίαν τοῦ Χριστιανοῦ, ἐρχόμεθα νὰ εἴπωμεν τίνι τρόπῳ δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ λαμβάνῃ τὴν γνῶσιν ταύτην.

148. Α΄) Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΕΞΕΤΑΖΕΙ ΕΑΥΤΟΝ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΔΙΑΝΟΗΜΑΤΑ ΤΟΥ, ΤΑΣ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ ΤΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΘΕΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ

Ἔχων ὑπ' ὄψιν του ὁ χριστιανὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τὸν νόμον καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, καὶ προσέχων εἰς τὰ διανοήματά του, τὰς ἐπιθυμίας του, τὰ θελήματά του, καὶ τὰ ἐλατήρια τῆς ψυχῆς του, καὶ παραβάλλων καὶ συγκρίνων αὐτὰ πρὸς τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, λαμβάνει γνῶσιν τῆς ἐσωτερικῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτοῦ καταστάσεως, καὶ βλέπει τὴν θέσιν του ἀπέναντι τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ. Προσέχων, ἐπὶ παραδείγματι, εἰς ἑαυτόν, καὶ λαμβάνων ὑπ' ὄψιν του μιᾶς μόνον ἡμέρας καὶ νυκτὸς τοὺς ἐφαμάρτους διαλογισμοὺς καὶ τὰς σκέψεις καὶ τοὺς συλλογισμοὺς αὐτοῦ, τοὺς ὁποίους ἀπαγορεύει ὁ θεῖος νόμος, ἐδέχθη ὅμως αὐτὸς ἐν τῇ ψυχῇ του, χωρὶς νὰ τοὺς ἀποκρούσῃ διὰ τῆς θελήσεώς του, καταλαμβάνει τὴν ἐνοχήν του ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ. Διότι κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου, ὅταν οἱ κακοὶ διαλογισμοὶ δὲν ἀποδοκιμάζωνται, λογίζονται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὡς πράξεις ἁμαρτωλαὶ τῆς ψυχῆς καὶ δικάζονται ὑπ' Αὐτοῦ. Λαμβάνων ἐπίσης ὑπ' ὄψιν του τὰς κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀτόπους καὶ ἐφαμάρτους ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς του, τὰς ὁποίας ἀπαγορεύει ὁ θεῖος νόμος, αὐτὸς ὅμως δὲν ἀπεδοκίμασε καὶ δὲν ἀπέκρουσε διὰ τῆς θελήσεώς του, πείθεται περὶ τῆς ἐνοχῆς του ἀπέναντι τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ. Λαμβάνων ἔτι ὑπ' ὄψιν του τὰ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐφάμαρτα θελήματα καὶ τὰς ἐφαμάρτους συγκαταθέσεις τῆς ψυχῆς του· λαμβάνων ἔτι τὰ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν στρεβλὰ ἐλατήρια τῆς ψυχῆς του εἰς τὸ νὰ εἴπῃ τοῦτο ἢ νὰ πράξῃ ἐκεῖνο, καὶ παραβάλλων καὶ συγκρίνων καὶ κρίνων καὶ δικάζων αὐτὰ συμφώνως πρὸς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, καταλαμβάνει καὶ πείθεται, ὅτι εἶνε ἔνοχος ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, καὶ ἂν κρίνῃ καὶ δικάσῃ αὐτὸν ὁ Θεὸς θέλει καταδικάσει αὐτόν.

Εἰς ἑαυτὸν δὲ προσέχων καὶ λαμβάνων ὑπ' ὄψιν του μιᾶς ἑβδομάδος τὰ ἐσωτερικὰ ἁμαρτήματα, νοεῖ καὶ καταλαμβάνει, ὅτι ἡ ἐνοχή του ἀπέναντι τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ εἶνε βαρυτέρα ἐκείνης, ἣν ἐνόησεν, ὅταν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν του τὰ ἐσωτερικὰ ἁμαρτήματα μιᾶς ἡμέρας. Λαμβάνων ὑπ' ὄψιν του τὰ ἐσωτερικὰ ἁμαρτήματα ἑνὸς μηνὸς ἐννοεῖ, ὅτι ἡ ἐνοχή του εἶνε ἔτι βαρυτέρα. Λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὰ ἐσωτερικὰ ἁμαρτήματα ἑνὸς ἔτους νοεῖ καὶ καταλαμβάνει ὅτι ἡ ἐνοχὴ καὶ καταδίκη του εἶνε ἀσυγκρίτως μεγαλυτέρα. Ὅταν δὲ λάβῃ ὑπ' ὄψιν του τὰ ἐσωτερικὰ ἁμαρτήματα ὅλων τῶν χρόνων τῆς ζωῆς του, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἐγνώρισεν ἑαυτὸν μέχρι σήμερον, ἐννοεῖ καὶ καταλαμβάνει καὶ πείθεται ἀδιστάκτως, ὅτι, ἂν τὰ ἁμαρτήματά του ταῦτα, ἅτινα εἶνε γνωστὰ ἐν πάσαις ταῖς λεπτομερείαις αὐτῶν εἰς τὸν Θεόν, διατυπωθῶσι καὶ παρασταθῶσι γραπτῶς, θὰ ἀποτελέσωσιν οὐχὶ ἐν μόνον βιβλίον, ἀλλὰ βιβλιοθήκην ὁλόκληρον. Ἐννοεῖ δὲ ἐκ τούτου πόσον βαρεῖα εἶνε ἡ ἐνοχή του ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ. Τοιουτοτρόπως δὲ λαμβάνει μίαν γενικὴν ἰδέαν τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ καταστάσεως.

149. Β΄) ΠΡΟΣΕΧΩΝ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΚΑΚΙΩΝ ΚΑΙ ΠΑΘΩΝ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΤΟΥ, ΛΑΜΒΑΝΕΙ ΠΛΗΡΕΣΤΕΡΑΝ ΓΝΩΣΙΝ ΕΑΥΤΟΥ

Ἔχων ὑπ' ὄψιν του ὁ Χριστιανὸς τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ προσέχων εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν αὐτοῦ κατάστασιν, ἂς ἐξετάσῃ αὐτὴν οὐχὶ γενικῶς πλέον, ὅπως ἐν τῇ προηγουμένῃ παραγράφῳ, ἀλλ' εἰδικῶς κατὰ τὰς διαφόρους κακίας, ὑπὸ τῶν ὁποίων κατέχεται ἡ ψυχή του. Οὕτω δὲ ὅταν ἐξετάζῃ ἑαυτόν, θὰ βλέπῃ καὶ τὰς κακίας ὑπὸ τῶν ὁποίων κατέχεται, καὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἴσως πολλαὶ ἢ ὀλίγαι ὑπάρχουν καὶ ὡς πάθη ἐν τῇ ψυχῇ του ὠθοῦσαι αὐτὸν εἰς τὸ νὰ ἐνεργῇ καὶ πράττῃ καὶ ἐξωτερικῶς τὴν ἁμαρτίαν, εἴτε δι' ἔργου εἴτε διὰ λόγου. Τοιουτοτρόπως δὲ θὰ λαμβάνῃ ἔτι πληρεστέραν γνῶσιν τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ καταστάσεως· θὰ ἔχῃ ὅμως ὑπ' ὄψιν του διὰ πᾶσαν κακίαν καὶ διὰ πᾶν πάθος τοῦτο: Ὅταν ἡ ψυχή του καὶ ἡ θέλησίς του, καίτοι αἰσθάνεται αὐτὴν τὴν κακίαν ἢ ἐκεῖνο τὸ πάθος καὶ πολεμεῖται καὶ πιέζεται ὑπ' αὐτοῦ, ὅμως οὐδόλως θέλει οὐδὲ στέργει τὸ παράπαν αὐτό, ἀλλὰ τὸ ἀποκρούῃ καὶ τὸ ἀποδοκιμάζῃ μὲ ὅλην τῆς τὴν δύναμιν, τότε δὲν ἔχει ἐνοχὴν καὶ κατάκριμα ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ. Ἐνοχὴν καὶ ἁμαρτίαν ἔχει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅταν δὲν τὸ ἀποδοκιμάζῃ, ἀλλὰ τὸ στέργῃ καὶ τὸ θέλῃ.

Πρὸς ὁδηγίαν δὲ τοῦ ἀγνοοῦντος Χριστιανοῦ, ἀναφέρομεν ἐνταῦθα πολλὰς κακίας καὶ πάθη, κατὰ τὰ ὁποῖα θὰ ἐξετάζῃ ἑαυτόν. Ἡ γνῶσις δὲ τῶν κακιῶν αὐτῶν, τὰς ὁποίας θὰ ἀναφέρωμεν ἤδη, θὰ χρησιμεύῃ εἰς τὸν Χριστιανὸν καὶ διὰ τὴν νόησιν καὶ γνῶσιν πάσης ἄλλης κακίας, ἥτις τυχὸν

ἤθελεν ὑπάρχει εἰς τὴν ψυχήν του. Περὶ δὲ τῆς ἁμαρτίας, ἥτις ἐνεργεῖται ἐξωτερικῶς διὰ τῶν λόγων καὶ τῶν ἔργων τοῦ ἀνθρώπου, θὰ εἴπωμεν μετὰ τὴν ἐξήγησιν ταύτην. Ἀκολούθως δὲ θὰ εἴπωμεν καὶ διὰ τίνων μέσων ἢ πνευματικῶν ὅπλων πολεμοῦνται καὶ ἀποδιώκονται αἱ κακίαι, τὰ πάθη καὶ τὰ ἁμαρτήματα.

150. ΚΑΚΙΑΙ ΚΑΙ ΠΑΘΗ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ, ΕΠΙ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΕΞΕΤΑΖΕΙ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΕΑΥΤΟΝ

Προσέχων εἰς ἑαυτὸν βλέπει, ἐὰν ἀμφιταλαντεύηται εἰς τὴν πίστιν, ἦτοι ἐὰν ἔχῃ ὀλιγοπιστίαν εἴτε εἰς τὸν Θεόν, εἴτε εἰς τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ, εἴτε εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ, εἴτε εἰς ὅσα ἡ ἁγία Ἀποστολικὴ καὶ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι διδάσκει, εἴτε ἐν γένει εἰς πᾶν ὅ,τι ἐκζητεῖ ὁ Θεός, ἵνα ἔχῃ τελείαν καὶ ἀκράδαντον καὶ ἀδίστακτον πίστιν ὁ ἄνθρωπος. Ἡ δὲ ὀλιγοπιστία αὕτη, ἐὰν ὑπάρχῃ καὶ δὲν πολεμῆται ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ παραμένῃ ἐν αὐτῷ, διαρκῶς διακυμαίνουσα καὶ ταλαντεύουσα αὐτόν, ἀποτελεῖ κακίαν καὶ πάθος ἐν τῇ ψυχῇ ἁμαρτωλὸν καὶ ἔνοχον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἀκόμη δὲ καὶ κρατεῖ τὴν ψυχὴν στάσιμον, μὴ δυναμένην νὰ ὁδεύσῃ τὸν πνευματικὸν δρόμον, τὸν ὁποῖον ἔχει νὰ διανύσῃ ἐν τῷ βίῳ αὐτῆς.

Προσέχων βλέπει, ἐὰν δὲν δεικνύῃ καρτερίαν καὶ ὑπομονὴν εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν περιφρονεῖται καὶ ὑβρίζεται καὶ χλευάζεται διὰ τὸν Χριστὸν καὶ διὰ τὴν ὑπακοὴν εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀνθίσταται ἐσωτερικῶς ἡ ψυχή του καὶ ἀγανακτεῖ· ὅπερ εἶνε ἁμάρτημα οὐχὶ μικρόν, ἀλλὰ μέγα.

Προσέχων βλέπει, ἐὰν ἐπαινούμενος ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων δι' οἱονδήποτε ἔργον του, ἢ προτέρημά του, ἢ δι' οἱανδήποτε ἱκανότητά του, ἢ ἀρετήν του, δὲν ἀποδίδῃ τὴν δόξαν εἰς τὸν Θεόν, ἐξ οὗ πηγάζει καὶ προέρχεται πᾶν καλόν, ἀλλὰ δέχεται ἐγωϊστικῶς ἐν ἑαυτῷ τοὺς ἐπαίνους ὡς νὰ εἶνε αὐτὸς ἡ αἰτία τῶν καλῶν τὰ ὁποῖα ἐχάρισεν εἰς αὐτὸν ὁ Θεός. Τοιουτοτρόπως δὲ σφετερίζεται καὶ οἰκειοποιεῖται τὴν εἰς τὸν Θεὸν ἀνήκουσαν δόξαν.

Βλέπει, προσέχων εἰς ἑαυτόν, ἐὰν εἰς περιστάσεις τοῦ βίου του λυπηρὰς γογγύζῃ ἐξωτερικῶς ἢ ἐσωτερικῶς ἐν τῇ ψυχῇ του κατὰ τοῦ Θεοῦ· ὅπερ εἶνε ἁμάρτημα μέγα.

Βλέπει προσέχων, ἐὰν ἔχῃ ἀπελτισίαν διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς του, μὴ πιστεύων καὶ μὴ ἐλπίζων εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ὅστις τὸν Υἱόν του τὸν Μονογενῆ παρέδωκεν εἰς θάνατον διὰ νὰ σώσῃ τοὺς ἁμαρτωλούς, τοὺς ζητοῦντας τὸ ἔλεός του.

Προσέχων ἔτι εἰς ἑαυτὸν ὁ Χριστιανὸς καὶ σκεπτόμενος οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ παρελθόντος χρόνου τῆς ζωῆς του, βλέπει, ἐὰν ἐδέχετο, εἴτε καὶ ἅπαξ ἐὰν ἐδέχθη ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τῇ θελήσει του, ἵνα ποιήσῃ κακὸν εἴτε εἰς τὴν ζωὴν τοῦ πλησίον, εἴτε εἰς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ, εἴτε εἰς τὴν τιμήν, εἴτε εἰς τὴν περιουσίαν, εἴτε εἰς τὴν θέσιν καὶ τὸ ἀξίωμά τον, εἴτε εἰς τὴν ὑπόληψίν του. Σκεπτόμενος δὲ δι' ὅλα αὐτά, μνημονεύει καὶ βλέπει, ἐὰν κατέστη ἔνοχος εἴς τι τούτων καὶ δὲν συνῃσθάνθη τὴν ἐνοχήν του ταύτην, οὐδὲ μετενόησεν εἰλικρινῶς.

Βλέπει προσέχων εἰς ἑαυτόν, ἐὰν ἔχῃ ἐν τῇ ψυχῇ του τὸ φοβερὸν καὶ ἀπάνθρωπον πάθος τῆς ἀσπλαγχνίας, τῆς ἀσυμπαθείας καὶ τῆς σκληρότητος ἀπέναντι τῶν πασχόντων καὶ τῶν ἐχόντων ἀνάγκην.

Βλέπει, ἐὰν μέμφεται ἐσωτερικῶς, καταδικάζων ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀσυμπαθῶς τὸν πλησίον του διὰ τὰς ἐλλείψεις αὐτοῦ. Ἐὰν ἀηδιάζῃ καὶ βδελύσσεται ἐσωτερικῶς ἐν τῇ ψυχῇ του τὸν πλησίον του, ὀστισδήποτε καὶ ἂν εἶνε οὗτος κατὰ τὸ φαινόμενον. Τὸ πάθος δὲ τοῦτο, πάθος ὂν τοῦ ἐγωϊσμοῦ, καταδικάζεται αὐστηρῶς ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ Εὐαγγελίου.

Βλέπει, ἐὰν ἔχῃ ἐν τῇ ψυχῇ του τὸ πάθος τῆς μνησικακίας πρὸς ἐκεῖνον, ὅστις ὁπωσδήποτε τὸν ἔβλαψε, καὶ δὲν δίδῃ πρὸς αὐτὸν τὴν συγχώρησιν· ὁπότε ἂς γνωρίζῃ ὅτι οὐδὲ ὁ Θεὸς θὰ συγχωρήσῃ αὐτόν. Ἐὰν δὲ ἐπιθυμῇ καὶ τὸ κακὸν αὐτοῦ, τότε ἡ ἐκ τοῦ Θεοῦ καταδίκη καὶ τιμωρία του θὰ εἶνε πολὺ μεγαλυτέρα.

Βλέπει, ἐὰν ὑπάρχῃ ἀντιπάθεια καὶ μῖσος ἐν τῇ ψυχῇ του, καὶ δὲν ἀποκρούῃ αὐτό, ἀλλὰ μισῇ τὸν πλησίον του, θέλων τὴν βλάβην καὶ καταστροφὴν αὐτοῦ· ὅπερ εἶνε ἁμάρτημα, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου εἶνε ἰσοδύναμον πρὸς τὸν φόνον.

Βλέπει, ἐὰν ἔχῃ ἐν τῇ ψυχῇ του τὸ πάθος τοῦ φθόνου, καὶ δὲν ἀποκρούῃ οὐδὲ ἀποδοκιμάζῃ αὐτό, ἀλλὰ θέλῃ τὴν βλάβην καὶ τὸ κακὸν τοῦ πλησίον του, ἢ καὶ λυπεῖται διὰ τὴν εὐτυχίαν αὐτοῦ καὶ τὰ προτερήματά του, καὶ διὰ τοὺς ἐπαίνους καὶ τὴν τιμὴν τὴν ὁποίαν δίδουν εἰς αὐτὸν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι.

Προσέχων εἰς ἑαυτὸν βλέπει, ἐὰν ἔχῃ τὸ πάθος τῆς καχυποψίας καὶ τῆς ζηλοτυπίας. Τὰ πάθη ταῦτα εἶνε οὐχὶ μόνον ἁμαρτωλά, ἀλλὰ καὶ λίαν βασανιστικὰ εἰς τὸν ἔχοντα αὐτά, ἀφαιροῦντα τὴν ἠρεμίαν καὶ γαλήνην τῆς ψυχῆς του.

151. ΚΑΙ ΑΛΛΑΙ ΚΑΚΙΑΙ ΚΑΙ ΠΑΘΗ ΕΠΙ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΕΞΕΤΑΖΕΙ ΕΑΥΤΟΝ

Προσέχων εἰς ἑαυτὸν βλέπει, ἐὰν ἔχῃ τὴν φίλαυτον καὶ ἐγωϊστικὴν ἀγάπην τοῦ ἑαυτοῦ του, ἐὰν δηλονότι ἀγαπᾷ μόνον τὸν ἑαυτόν του, καὶ ἐπιθυμῇ καὶ θέλῃ ὅπως ἔχῃ αὐτὸς τὰ τῶν ἄλλων προτερήματα καὶ ἀγαθά, καὶ οὐχὶ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι τὰ ἔχουν, καὶ ὅπως οἱ ἄλλοι δουλεύωσιν δι' αὐτόν. Ὁ ἔχων τὸ πάθος τοῦτο, ξένος ὅλως πρὸς τὴν χριστιανικὴν ἀγάπην, δὲν ἔχει μέρος πλησίον τοῦ Χριστοῦ ἐν ὅσῳ δουλεύει εἰς τὸ πάθος τοῦτο.

Προσέχων εἰς ἑαυτὸν βλέπει, ἐὰν ἔχῃ τὸ πάθος τῆς οἰήσεως καὶ ὑψηλοφροσύνης, ἔχων περὶ ἑαυτοῦ μεγάλην καὶ ὑψηλὴν ἰδέαν ἕνεκα τῆς ὁποίας καὶ δίδει εἰς μόνην τὴν κρίσιν του ἐμπιστοσύνην, χωρὶς νὰ δέχεται τὰς ὀρθὰς κρίσεις καὶ συμβουλὰς τῶν ἄλλων.

Προσέχων βλέπει, ἐὰν ἔχῃ τὸ πάθος τῆς κενοδοξίας, καὶ δὲν ἀποκρούῃ οὐδὲ πολεμῇ αὐτό, ἀλλὰ τοὐναντίον ποιῶν, μεταχειρίζεται διαφόρους τρόπους διὰ νὰ ἀρέσῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τιμηθῇ καὶ δοξασθῇ ὑπ' αὐτῶν. Προσέχων ἀκόμη εἰς ἑαυτὸν βλέπει, ἐὰν ἕνεκα τῆς κενοδοξίας συμμορφοῦται πρὸς ὅσα ἀκολουθεῖ ὁ κόσμος ἄτοπα καὶ ἐφάμαρτα, καθὼς καὶ πρὸς τὰς ἰδέας καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἀνθρώπων, καίτοι ἡ συνείδησίς του ἐλέγχει αὐτόν. Βλέπει ἀκόμη προσέχων καὶ ἐὰν σφετερίζεται καὶ οἰκειοποιῆται ἔργα ἀνήκοντα εἰς ἄλλους, ἵνα ἐπαινεθῇ καὶ δοξασθῇ αὐτὸς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Πάντα δὲ ταῦτα αὐστηρῶς καταδικάζει τὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου.

Προσέχων εἰς ἑαυτὸν βλέπει, ἐὰν ἔχῃ τὴν ὑπερηφάνειαν. Δὲν λέγομεν ἐνταῦθα περὶ τῆς μεγάλης ἐκείνης ἑωσφορικῆς ὑπερηφανείας, ὑπὸ τῆς ὁποίας ὁ κατεχόμενος ὑψώνει ἑαυτὸν ὑπεράνω πάντων, μὴ ὑποτασσόμενος εἰς νόμον Θεοῦ μηδὲ ἀναγνωρίζων θείαν πρόνοιαν. Διότι ὅταν ὑπάρχῃ ἡ τοιαύτη ὑπερηφάνεια εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶνε ὅλως ἀπομεμακρυσμένος καὶ ξένος πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἑπομένως οὐδέποτε ἐξετάζει ἑαυτόν, ἐὰν κατέχεται ὑπὸ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ πάθους. Ἀλλὰ λέγομεν περὶ τῆς ὑπερηφανείας ἐκείνης, ἕνεκα τῆς ὁποίας θέλει ὁ ἄνθρωπος νὰ παριστᾷ τὸν ἑαυτόν του μεγάλον καὶ νὰ ἐπιδεικνύεται εἰς τοὺς ἄλλους καὶ νὰ τιμᾶται καὶ νὰ δοξάζεται ὑπ' αὐτῶν.

Βλέπει, ἐὰν ἔχῃ τὸ πάθος τῆς φιλαρχίας, ἐπιθυμῶν καὶ θέλων, ἵνα ἔχῃ ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἄλλων ὅπως δοξάζεται ὑπ' αὐτῶν. Τὸ πάθος. τοῦτο ἀπορρέει ἐκ τῆς φιλαυτίας καὶ τοῦ ἐγωϊσμοῦ.

Βλέπει, ἐὰν ἔχῃ τὸ πάθος τοῦ νὰ ἐρεθίζεται καὶ ταράσσεται ἐσωτερικῶς ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ εὐκόλως, τουτέστιν ἐὰν ἔχῃ τὸ πάθος τοῦ εὐερεθίστου, τῆς ὀξυχολίας καὶ τῆς πικρίας. Τὸ πάθος τοῦτο, μὴ πολεμούμενον, οὐ μόνον ἀπομακρύνει τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ καθιστᾷ αὐτὸν δυστυχῆ.

Προσέχων βλέπει, ἐὰν ἔχῃ τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας καὶ δὲν τὸ πολεμῇ, ἀλλ' εἶνε προσκεκολλημένος εἰς τὸ ἀργύριον, ἔχων τὴν ἐλπίδα τοῦ εἰς αὐτὸ καὶ ὄχι εἰς τὸν Θεόν. Τὸ πάθος τοῦτο κατὰ τὸν πνευματέμφορον τοῦ Θεοῦ ἀπόστολον, τὸν Παῦλον, εἶνε ἡ ρίζα πάντων τῶν κακῶν.

Βλέπει, ἐὰν δειλιᾷ, ἀδημονῇ καὶ στενοχωρῆται, συλλογιζόμενος πῶς θὰ ζήσῃ καὶ θὰ συντηρηθῇ εἰς τὸ μέλλον, καὶ δὲν ἐλπίζῃ εἰς τὴν πατρικὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν, ὅστις ὑπόσχεται ὅτι δὲν θὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ θὰ προστατεύῃ αὐτὸν πάντοτε καὶ θὰ προνοῇ περὶ τῶν ἀναγκῶν του.

Προσέχων εἰς ἑαυτὸν βλέπει, ἐὰν ἔχῃ προσήλωσιν καὶ ἀγάπην εἰς οἷονδήποτε ἀντικείμενον, εἴτε πρόσωπον, εἴτε πρᾶγμα, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐξαρτᾷ τὴν ζωήν του καὶ τὴν συντήρησίν του, καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ.

Προσέχων βλέπει, ἐὰν κατέχεται ὑπὸ τοῦ πάθους τῶν ἀθεμίτων ἡδονῶν, ἐὰν δηλονότι περιεργάζεται καὶ διαλογίζεται καὶ σκέπτεται μετὰ περιεργείας ἐμπαθοῦς καὶ φιληδόνου οἱονδήποτε σαρκικὸν ἀντικείμενον. Τοῦτο δὲ ὅλως ἀντίκειται εἰς τὴν σωφροσύνην καὶ καθαρότητα τῆς ψυχῆς.

Προσέχων ἔτι καὶ ψυχολογῶν ἐπὶ τῶν διαθέσεων τῆς ψυχῆς του, βλέπει μήπως δὲν ἔχῃ τὴν αὐταπάρνησιν, τὴν ὁποίαν ἔχουν οἱ πιστοὶ καὶ ἀληθινοὶ τοῦ Χριστοῦ ὀπαδοὶ καὶ στρατιῶται, βλέπει δηλονότι, ἐὰν ἔχῃ καὶ αὐτὸς τὴν διάθεσιν καὶ θέλησιν ὅπως θυσιάσῃ ἐν ἀνάγκῃ τὰ πάντα, καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν του, διὰ νὰ μείνῃ πιστὸς εἶς τὴν ὁμολογίαν τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου αὐτοῦ.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἐξετάσεως, ἣν θὰ ποιῇ ὁ Χριστιανὸς εἰς ἑαυτόν, ὅπως εὑρίσκῃ τὰς ἐν τῇ ψυχῇ του κακίας καὶ πάθη. Ἤδη δὲ ἐρχόμεθα νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς ἐξετάσεως, ἣν πρέπει νὰ ποιῇ ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς αὐτοῦ διαγωγῆς, ἥτις ἐκδηλοῦται ἐν τοῖς λόγοις καὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ.

152. Γ') Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΕΞΕΤΑΖΕΙ ΕΑΥΤΟΝ ΚΑΙ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΝ ΑΥΤΟΥ ΕΝΕΡΓΕΙΑΝ ΚΑΙ ΔΙΑΓΩΓΗΝ

Προσέχων ἔπειτα. καὶ ἐξετάζων ἑαυτὸν ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ ἐνέργειαν καὶ διαγωγὴν τὴν ἐκδηλουμένην ἐν τοῖς λόγοις του καὶ ἐν τοῖς ἔργοις του, εὑρίσκει πᾶν τὸ ἐν αὐτῇ ἔνοχον ἀπέναντι τοῦ θείου νόμου, καὶ λαμβάνει ἔτι πληρεστέραν γνῶσιν τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτοῦ καταστάσεως. Πρὸς ὁδηγίαν δὲ τοῦ ἀγνοοῦντος χριστιανοῦ, θὰ ἀναφέρωμεν πολλὰ ἁμαρτήματα καὶ τῆς ἐξωτερικῆς αὐτοῦ ἐνεργείας καὶ διαγωγῆς, κατὰ τὰ ὁποῖα θὰ ἐξετάζῃ ἑαυτόν. Ἐκ τούτων δὲ φωτιζόμενος θὰ νοῇ καὶ πᾶν ἄλλο, εἰς τὸ ὁποῖον τυχὸν ἤθελεν εἶνε ἔνοχος.

Πολλὰ δὲ ἐκ τῶν ἁμαρτημάτων τῆς ἐξωτερικῆς διαγωγῆς καὶ ἐνεργείας τοῦ ἀνθρώπου, τὰ ὁποῖα θὰ ἀναφέρωμεν κατωτέρω, συμβαίνει πολλάκις νὰ εἶνε ἢ νὰ ἔχουν γίνει καὶ πάθη ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου, ἐὰν οὗτος ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐδούλευσεν εἰς τὰ ἁμαρτήματα ταῦτα. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος κατ' ἐπανάληψιν καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀδικῇ ἢ κλέπτῃ, γίνεται τότε τὸ ἁμάρτημα τῆς ἀδικίας καὶ κλοπῆς καὶ πάθος ἐν τῇ ψυχῇ του. Ἐπίσης καὶ ὅταν συχνάκις, καὶ μάλιστα ἐπὶ πολὺν χρόνον λέγῃ ψεύματα, τὸ ἁμάρτημα τοῦ ψεύδους γίνεται καὶ πάθος ἐν τῇ ψυχῇ του. Οὕτω συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁμαρτημάτων, νὰ καταντῶσι ταῦτα καὶ εἰς πάθη, ὅταν συχνάκις ὁ ἄνθρωπος περιέπεσεν ἢ περιπίπτῃ εἰς αὐτά. Πᾶν δὲ πάθος, ὡς γνωστόν, ἐπηρεάζει καὶ ὠθεῖ τὴν ψυχὴν εἰς τὸ ἁμαρτάνειν πολὺ ἰσχυρότερον παρ' ὅ,τι ὠθεῖ αὐτὸν τὸ ἁμάρτημα, ὅπερ δὲν ὑπάρχει ὡς πάθος ἐν τῇ ψυχῇ του.

153. ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΑ ΕΠΙ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΕΞΕΤΑΖΕΙ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΕΑΥΤΟΝ

Προσέχων εἰς ἑαυτὸν βλέπει, ἐὰν δὲν δοξολογῇ καὶ δὲν εὐχαριστῇ ἐκ ψυχῆς καὶ καρδίας τὸν Θεὸν διὰ τὴν μεγαλωσύνην καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ διὰ τὰς ἀναριθμήτους εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας παρ' αὐτοῦ ἀδιαλείπτως ἀπολαμβάνει. Βλέπει, ἐὰν δὲν εὐχαριστῇ κυρίως καὶ πρὸ πάντων αὐτόν, ὅτι τὸν Μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν παρέδωκεν εἰς θάνατον σταυρικὸν διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ. Ἐὰν δὲν εὐχαριστῇ μὲ ὅλην του τὴν ψυχὴν τὸν Χριστόν, τὸν χύσαντα τὸ αἷμα αὐτοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν του.

Προσέχων εἰς ἑαυτὸν βλέπει, ἐὰν δὲν ἀναγνωρίζῃ καὶ δὲν ὁμολογῇ, ὅτι πᾶν ὅ,τι φυσικὸν καλὸν ἔχει, τὸ ἔχει παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ πᾶν ὅ,τι πνευματικὸν καὶ ἠθικὸν ἔργον ἐποίησε, τὸ κατώρθωσε διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ.

Βλέπει, ἐὰν ἐπαισχύνεται ἵνα ὁμολογῇ τὸν Χριστὸν καὶ τοὺς λόγους αὐτοῦ καὶ νὰ ὑποτάσσεται εἰς τὸ θέλημά του, ὅταν εὑρίσκεται ἐνώπιον ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι θεωροῦν μωρίαν, μικρόνοιαν καὶ ἀμάθειαν τὸ ἀκολουθεῖν τὰ τοῦ Χριστοῦ. Τὸ ἐπαισχύνεσθαι δὲ τὸν Χριστὸν καὶ μὴ ὁμολογεῖν αὐτὸν διὰ τῶν λόγων καὶ τῆς ὑπακοῆς εἰς τὸ θέλημά του, εἶνε ἁμάρτημα μέγα, ὅπερ προέρχεται εἴτε ἐκ φόβου τῶν ἀνθρώπων, εἴτε ἐκ τῆς κενοδοξίας καὶ ἀνθρωπαρεσκείας.

Προσέχων εἰς ἑαυτὸν μνημονεύει, ἐὰν κατέφυγεν εἰς μαντείας, ἐξορκισμούς (ξόρκια), ἢ εἰς τὸν πνευματισμὸν καὶ ὑπνωτισμόν. Καθόσον τὰ τοιαῦτα δὲν προέρχονται ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐκ τῶν πονηρῶν πνευμάτων.

Ἐὰν δίδῃ πίστιν εἰς τὰ ὄνειρα, ἐκ τῶν ὁποίων πλεῖστοι ὅσοι ἀπεπλανήθησαν καὶ ἀποπλανῶνται.

Ἐὰν ἐπέκρινε τὴν θείαν πρόνοιαν. Ἐὰν ἐν ἀφροσύνῃ ἐθεώρησε τὸν Θεὸν ὡς αἴτιον τῶν ἁμαρτιῶν του, εἰπὼν ὅτι ὁ Θεὸς τὸν ἔπλασε τοιοῦτον, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ἀποφεύγῃ τὴν ἁμαρτίαν. Ἀμφότερα δὲ ταῦτα δὲν εἶνε ἄλλο τι, παρὰ ἀσεβὴς βλασφημία κατὰ τοῦ Ὑψίστου καὶ Παναγάθου Θεοῦ.

Ἐὰν ἐπιώρκησε· καθότι πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὁ χριστιανὸς ὅτι, ἐὰν καὶ μόνον ὅταν ψεύδεται ἄνευ ὅρκου, ἁμαρτάνῃ μεγάλως, πόσῳ μᾶλλον ἀσυγκρίτῳ λόγῳ ἁμαρτάνει ἐκεῖνος, ὅστις ὁρκιζόμενος ψευδῶς ὄχι μόνον τὸ ψεῦδος λέγει, ἀλλὰ καὶ εἰς βεβαίωσιν τοῦ ψεύδους του μεταχειρίζεται αὐτὸν τὸν Ὕψιστον Θεόν, τὸν ὁποῖον ἐπικαλεῖται διὰ τοῦ ὅρκου ὡς μάρτυρα ὅτι θὰ εἴπῃ τὴν ἀλήθειαν. Τὸ ἁμάρτημα ἑπομένως τῆς ἐπιορκίας εἶνε τόσον μέγα καὶ φοβερὸν ὥστε, ἐὰν δὲν μετανοήσῃ ὁ ἄνθρωπος εἰλικρινῶς χύνων πολλὰ δάκρυα διὰ τὴν βαρεῖαν ἐνοχήν του, θέλει ἐξάπαντος καταδικασθῇ εἰς αἰώνιον κόλασιν.

Ἐὰν ἐκ κακῆς συνηθείας κάμνῃ τυχαίους καὶ ματαίους ὅρκους, ἔστω καὶ ἀληθεῖς. Διότι καὶ τοῦτο εἶνε ἁμάρτημα ἀπαγορευόμενον ρητῶς καὶ σαφῶς ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελίου.

Ἐὰν ἐβλασφήμησε τὸ ὑπερύμνητον καὶ ὑπεράγιον ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἢ ἄλλο τι θεῖον καὶ ἱερόν. Ἐὰν μετὰ ἀγανακτήσεως ἐξεφράσθη κατὰ τοῦ παναγίου Θεοῦ. Ἐάν, ὅταν ἀναφέρῃ τὸ πανάγιον ὄνομα τοῦ Θεοῦ, δὲν ἀναφέρῃ αὐτὸ μετὰ τῆς πρεπούσης εὐλαβείας. Πάντα δὲ ταῦτα ἀπαγορεύονται ρητῶς ὑπὸ τῆς τρίτης τοῦ Δεκαλόγου ἐντολῆς.

Προσέχων βλέπει, ἐὰν δὲν συχνάζῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ μεγάλας ἑορτάς. Καὶ ἐὰν δὲν ἵσταται μετὰ τῆς πρεπούσης εὐλαβείας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ἐὰν ἐργάζεται τὴν Κυριακήν, χωρὶς νὰ εἶνε ἀπόλυτος ἀνάγκη, ἔργον τι βιοποριστικόν. Ἐὰν δὲν διέρχεται, ὡς ἐμπρέπει εἰς Χριστιανοὺς θεαρέστως τὴν ἀργίαν τῆς Κυριακῆς καὶ τῶν λοιπῶν μεγάλων ἑορτῶν, ἁγιάζων αὐτὰς δι' ἁγίας ἀναστροφῆς καὶ διαγωγῆς.

154. ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΑ, ΕΠΙ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΕΞΕΤΑΖΕΙ ΕΑΥΤΟΝ

Προσέχων εἰς ἑαυτὸν ἐξετάζει ἐὰν δὲν σέβεται καὶ τιμᾷ τοὺς γονεῖς του. Ἐὰν εἶνε ἀπειθὴς εἰς αὐτούς. Ἐὰν ἀδιαφορῇ πρὸς αὐτοὺς ἔχοντας ἀνάγκην. Καὶ ἐν γένει κατὰ τὴν θέσιν, ἣν ἔχει ὁ Χριστιανὸς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, εἰς τὴν ὁποίαν ὡς μέλος αὐτῆς ἀνήκει, ἐξετάζει τὴν ἑαυτοῦ διαγωγὴν καὶ συμπεριφορὰν ἀπέναντι ὅλων τῶν ἄλλων μελῶν τῆς οἰκογενείας, μήπως εἶνε παραβάτης εἴτε εἰς ἕν, εἴτε εἰς περισσότερα τῶν καθηκόντων, ἅπερ ἐπιβάλλονται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελίου. Περὶ τῶν οἰκογενειακῶν δὲ τούτων καθηκόντων γίνεται λόγος εἰς τὰ πρὸς τὸν πλησίον καθήκοντα (111 καὶ καθεξῆς).

Προσέχων ἐξετάζει ἑαυτόν, ἐὰν δὲν σέβεται, καὶ ἐὰν δὲν ὑπακούῃ εἰς τὰς ὀρθὰς καὶ καλὰς συμβουλὰς τῶν πνευματικῶν πατέρων.

Ἐὰν δὲν τιμᾷ τοὺς ἄρχοντας τῆς πολιτείας.

Ἐὰν δὲν δεικνύῃ τὸ ἀπαιτούμενον σέβας εἰς τοὺς μεγαλντέρους.

Προσέχων εἰς ἑαυτὸν ἐξετάζει, μήτως εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' οἱουδήποτε ἄλλου τρόπου ἔδωκεν ἀφορμὴν ἢ συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἀφαιρεθῇ ἡ ζωὴ ἀνθρώπου, ἢ νὰ βλαφθῇ ὁπωσδήποτε ἡ ὑγεία αὐτοῦ. Ἐὰν ἐκτύπησεν ἢ ἐπλήγωσέ τινα.

Προσέχων βλέπει, ἐὰν θυμώνῃ καὶ ὀργίζεται καὶ ὑβρίζῃ τὸν πλησίον του. Ἐὰν φέρεται αὐθαδῶς, ἢ ὁμιλῇ μὲ ἄγριον τρόπον πρὸς αὐτόν. Ἐὰν περιφρονῇ αὐτόν.

Ἐξετάζει ἑαυτὸν μήπως, πάσχων ποτὲ ἐκ κολλητικῆς καὶ μεταδοτικῆς ἀσθενείας, δὲν ἔλαβε προφυλακτικὰ μέτρα, καὶ μετεδόθη ἡ ἀσθένειά του καὶ εἰς ἄλλους.

Ἐξετάζει μήπως ἀνεθεμάτισεν, ἢ ἐβλασφήμησεν, ἢ κατηράσθη τὸν πλησίον του.

Προσέχων μνημονεύει, ἐὰν ἐξεδικήθη τὸν πλησίον του, ἀποδίδων κακὸν ἀντὶ κακοῦ.

Ἐὰν ἐσκανδάλισε τὸν πλησίον του εἴτε διὰ τοῦ κακοῦ παραδείγματός του, εἴτε διὰ τοῦ λόγου

του· ὅπερ σκάνδαλον ἐπιφέρει πολλάκις τὸν θάνατον εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ πλησίον.

Ἐξετάζει ἔτι ἑαυτόν, ἐὰν εἶνε ἔνοχος εἰς οἱονδήποτε αἰσχρὸν σαρκικὸν ἁμάρτημα.

155. ΚΑΙ ΕΠΙ ΑΛΛΩΝ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΩΝ ΕΞΕΤΑΖΕΙ ΕΑΥΤΟΝ

Ἐξετάζει ἑαυτὸν καὶ μνημονεύει, ἐὰν ἔκλεψεν εἴτε χρῆμα, εἴτε οἱονδήποτε ἄλλο πρᾶγμα τοῦ πλησίον τον καὶ δὲν ἔδωκεν αὐτὸ ὀπίσω. Ἐὰν ἠδίκησεν αὐτὸν δι᾽ οἱουδήποτε τρόπου, καὶ δὲν ἱκανοποίησεν αὐτόν. Ἐὰν δὲν πληρώνῃ τὸ χρέος του.

Ἐὰν ἠδίκησε τὸ δημόσιον.

Ἐξετάζει ἑαυτὸν καὶ βλέπει, ἐὰν εἶνε ἔνοχος εἰς τὸ ἁμάρτημα τῆς πλεονεξίας, ἔχων πάντοτε πλεονάζοντα καὶ περισσά, καὶ ἐπιδιώκων ἀπλήστως περισσότερα, καὶ ἀδιαφορῇ, ἐὰν εἰς τὴν ἀπόκτησιν αὐτῶν ἀδικῆται ὁ πλησίον.

Προσέχων εἰς ἑαυτὸν βλέπει, ἐὰν δὲν μεταδίδῃ εἰς τὸν πλησίον τοῦ τὸ καλόν, εἴτε τέχνην, εἴτε ἄλλο τι χρήσιμον ὅπερ ἔχει.

Προσέχων βλέπει, ἐὰν δὲν εὐγνωμονῇ καὶ εὐχαριστῇ τοὺς εὐεργέτας του.

Ἐξετάζων ἑαυτὸν μνημονεύει, ἐὰν ἀδίκως καὶ παραλόγως ἐπίκρανεν, ἢ ἐλύπησεν, ἢ ὁπωσδήποτε ἔβλαψέ τινα, καὶ δὲν ἐζήτησε παρ᾽ αὐτοῦ συγχώρησιν, ἀναγνωρίζων καὶ ὁμολογῶν τὸ πταῖσμα του.

Ἐξετάζει ἑαυτόν, ἐάν, ὢν μισθωτός, εἴτε ὡς ἐργάτης, εἴτε ὡς ὑπηρέτης, εἴτε ὡς δημόσιος ἢ ἰδιωτικὸς ὑπάλληλος, δὲν ἐργάζεται πιστῶς καὶ μετ᾽ ἐπιμελείας καθόσον τοῦτο ἀποτελεῖ ἀδίκημα.

Ἐὰν εἶνε ἐπιστήμων, ἢ τεχνίτης, ἢ βιομήχανος, ἢ ἐὰν ἔχῃ θέσιν τινὰ ἢ ἀξίωμα, ἐξετάζει ἑαυτόν, μήπως παραβαίνει τι τῶν καθηκόντων τὰ ὁποῖα εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ τηρῇ.

Ἐξετάζει ἑαυτόν, ἐὰν ἐψευδομαρτύρησέ ποτε κατὰ τοῦ πλησίον του. Ἐξετάζει ἔτι ἑαυτὸν ἐὰν ἐσυκοφάντησε καὶ διέβαλε τὸν πλησίον του. Ἀμφότερα τὰ ἁμαρτήματα ταῦτα εἶνε ἁμαρτήματα φοβερά, ἁμαρτήματα θανάσιμα, ἁμαρτήματα καθαυτὸ σατανικά,

Βλέπει, ἐὰν λέγῃ ψεύματα· καθότι ὁ Θεός, ὡς Θεὸς τῆς ἀληθείας, τιμωρεῖ μεγάλως τὸ ψεῦδος, ὅπερ ἔχει ἀρχὴν καὶ πατέρα τὸν διάβολον, καθὼς βεβαιοῖ αὐτὸς ὁ Χριστὸς λέγων ὅτι ὁ διάβολος «ψεύστης ἐστί καὶ ὁ πατὴρ τοῦ ψεύδους» (Ἰωαν. Η΄ 44).

Ἐὰν λογομαχῇ, φιλονεικῶν καὶ ἐρίζων μετὰ τοῦ πλησίον του.

Ἐξετάζει, ἐὰν περιπαίζῃ, ἢ εἰρωνεύεται τὸν πλησίον τοῦ δι᾽ οἱονδήποτε αὐτοῦ ἐλάττωμα.

Ἔξετάζων βλέπει, ἐὰν κατακρίντι τὸν πλησίον του.

Βλέπει, ἐὰν λαλῇ ἀπερισκέπτως· ἐξ οὗ προέρχονται σκάνδαλα, πολλάκις δὲ καὶ μεγάλα κακά.

Βλέπει ἐὰν εὐτραπελῇ μωρολογῶν καὶ αἰσχρολογῶν, καὶ ἀπρεπῶς ἀστειευόμενος. Ἐὰν ἐξοδεύῃ τὰς ὥρας του εἶς ἀργολογίας καὶ περιττολογίας.

Ἐὰν ὑποκρίνεται παριστῶν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸν ἑαυτόν του ὡς καλόν, ἐνάρετον, τίμιον καὶ φιλαλήθη, χωρὶς νὰ εἶνε τοιοῦτος, ὅπερ καθιστᾷ αὐτὸν μισητὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Ἐὰν κολακεύῃ τὸν πλησίον του, ἀποδίδων εἰς αὐτὸν προτερήματα καὶ προσόντα ἐναντίον τῆς συνειδήσεώς του.

Βλέπει, ἐὰν ὁμιλῇ μετὰ πονηρίας εἰς τὸν πλησίον του, σκοπῶν τὴν ζημίαν καὶ βλάβην αὐτοῦ ἢ τὴν ἰδίαν ὠφέλειαν.

Βλέπει, ἐὰν δὲν παραδέχεται τὰς ὑπὸ τῶν ἐμπειροτέρων καὶ εἰδημονεστέρων ὑποδεικνυομένας αὐτῷ ὀρθὰς παρατηρήσεις καὶ συμβουλάς, ἀλλ᾽ ἀντιλέγει.

156. ΕΞΕΤΑΖΕΙ ΕΑΥΤΟΝ ΚΑΙ ΕΠΙ ΑΛΛΩΝ ΑΚΟΜΗ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΩΝ

Προσέχων ἔτι εἰς ἑαυτὸν βλέπει, ἐὰν προσέχῃ εἰς τὰ τῶν ἄλλων ἁμαρτήματα καὶ ἐλαττώματα, καθὼς καὶ ἐὰν ἐλέγχῃ αὐτοὺς δι᾽ αὐτά, χωρὶς νὰ προσέχῃ εἰς τὰ ἰδικά του ἁμαρτήματα καὶ ἐλαττώματα καὶ νὰ καταδικάζῃ τὸν ἑαυτόν του δι᾽ αὐτά.

Βλέπει, ἐὰν εἶνε ἀπρόσεκτος καὶ ἀμελὴς καὶ δὲν ἀποκρούῃ οὐδὲ πολεμῇ τὴν. παρουσιαζομένην ἑκάοτοτε εἰς τὴν ψυχήν του ἁμαρτίαν.

Βλέπει, ἐὰν δὲν προφυλάττεται καὶ δὲν ἀποφεύγῃ τὸ σκάνδαλον, τουτέστιν ἐὰν δὲν ἀποφεύγῃ πᾶν ὅ,τι προκαλεῖ εἰς τὴν ψυχήν του τὴν ἁμαρτίαν.

Ἐὰν εἶνε προσηλωμένος εἰς τὰ βιοτικὰ καὶ μεριμνᾷ ἐργαζόμενος διηνεκῶς δι᾽ αὐτὰ μόνον, χωρὶς νὰ ἐπιμελῆται καὶ νὰ φροντίζῃ καὶ διὰ τὴν μόρφωσιν καὶ τὸν καταρτισμὸν τῆς ψυχῆς του.

Ἐὰν ἄνευ σωματικῆς ἀσθενείας καὶ ἀνάγκης καὶ ἀποχρῶντος λόγου, ἀλλ᾽ ἐκ περιφρονήσεως ἢ καὶ ἐξ ἀδιαφορίας καταλύῃ τὰς νηστείας.

Προσέχων βλέπει, ἐὰν εἶνε ὑπόδουλος εἰς τὴν κοιλίαν τον, μὴ ἀρκούμενος εἰς ὅσα εἶνε χρήσιμα καὶ ἀναγκαῖα διὰ τὴν συντήρησιν τῆς ζωῆς του καὶ τῆς ὑγείας του, ἀλλ᾽ ἐπιδιώκων καὶ ζητῶν πάντοτε ἀπλήστως τὰ πολλὰ φαγητὰ καὶ τὰ ἀνωφελῆ καρυκεύματα. Ἐὰν εἶνε ἀκρατὴς εἰς τὸν οἶνον, ἢ εἰς τὰ ἄλλα πνευματώδη ποτά. Καθόσον ἐξ αὐτῶν προέρχεται ἡ μέθη, καὶ ἐξ αὐτῆς ἡ ἀσωτία, ὡς βεβαιοῖ ὁ θεῖος Παῦλος.

Βλέπει, ἐὰν διασκεδάζῃ ἐφαμάρτως καὶ ἀπρεττῶς καὶ ἀσέμνως.

Βλέπει, ἐὰν ἔχῃ εὐκαιρίαν, ἢ δύναται ὁπωσδήποτε ἵνα ἐξοικονομῇ ὥραν ὅπως μελετᾷ τὰ θεῖα λόγια πρὸς φωτισμὸν τῆς ψυχῆς του, καὶ δὲν τὸ πράττῃ.

Προσέχων εἰς ἑαυτὸν βλέπει, ἐὰν δὲν ἐργάζεται μετὰ προθυμίας καὶ ζήλου, ἵνα ἐλευθερωθῇ ἡ

ψυχή τοῦ ἀπὸ οἱανδήποτε κακίαν κατέχεται.

Βλέπει, ἐὰν περιορίζεται εἰς μόνην τὴν μελέτην, ἢ εἰς μόνην τὴν ἀκρόασιν τῶν θείων λόγων, χωρὶς καὶ νὰ ἐπιμελῆται ὅπως ἐφαρμόζῃ αὐτούς.

Βλέπει, ἐὰν δὲν μετανοῇ εὐθὺς δι' οἱανδήποτε παράβασιν τοῦ θείου νόμου καὶ δὲν ζητῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐν συναισθήσει καὶ ἀπεινώσει ψυχῆς τὴν συγχώρησιν.

Προσέχων καὶ ἐξετάζων ἑαυτὸν μνημονεύει, ἐὰν εἶνε ἔνοχος εἴτε εἰς πολλὰ εἴτε καὶ εἰς ἕν μόνον ἁμάρτημα, καὶ δὲν ἐξομολογῆται.

Ἐξετάζει ἑαυτὸν ἐὰν ἐξ ἀδιαφορίας καὶ ἀμελείας δὲν κοινωνῇ τῶν ἀχράντων Μυστηρίων. Ἢ ἐὰν κοινωνῇ μὲν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων, ἀλλὰ δὲν κοινωνῇ μετὰ τῆς πρεπούσης προετοϊμασίας, καὶ μετὰ πίστεως καὶ εὐλαβείας.

Ταῦτα καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐξέτασιν τῆς ἐξωτερικῆς ἐνεργείας καὶ διαγωγῆς.

157. Δ΄) Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΕΞΕΤΑΖΕΙ ΤΗΝ ΕΑΥΤΟΥ ΔΙΑΓΩΓΗΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΡΕΙΣ ΕΤΙ ΑΠΟΨΕΙΣ

Ἀλλὰ διὰ νὰ λάβῃ ὁ Χριστιανὸς ἔτι πληρεστέραν καὶ τελειοτέραν γνῶσιν τῆς καταστάσεως του ταύτης, δὲν πρέπει νὰ ἀρκεσθῇ καὶ περιορισθῇ εἰς μόνην τὴν ἐξέτασιν τῶν ὅσων εἴπομεν ἕως τώρα. Διότι, ἐὰν περιορισθῇ εἶς μόνην τὴν ἐξέτασιν ταύτην, δὲν θὰ ἔχῃ ὅλην τὴν γνῶσιν τῆς ἑαυτοῦ ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς καταστάσεως, ἀλλὰ θὰ ἔχῃ μέρος μόνον αὐτῆς. Διὰ τοῦτο εἶνε ἀνάγκη, διὰ νὰ λαμβάνῃ ὅσον τὸ δυνατὸν πληρεστέραν καὶ τελειοτέραν γνῶσιν τοῦ ἑαυτοῦ του, ἵνα ἐξετάζῃ τὴν ἑαυτοῦ διαγωγὴν καὶ ὑπὸ ἄλλας ἐπόψεις, κατὰ τὰς ὁποίας νὰ βλέπῃ, ἐὰν εἶνε ἔνοχος καὶ εἰς τί εἶνε ἔνοχος.

Θὰ ἐξετάζῃ λοιπὸν αὐτὴν κατὰ τρεῖς ἀκόμη ἐπόψεις. Πρῶτον, ὡς πρὸς τὸ ἐλλιπὲς καὶ τὸ ἀτελὲς τῶν καλῶν ἔργων καὶ ἐναρέτων πράξεων. Δεύτερον, ὡς πρὸς τὰ ἰδιοτελῆ ἐλατήρια καὶ τοὺς ἐφαμάρτους σκοπούς. Καὶ τρίτον, ὡς πρὸς τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἔργα τῆς ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας, τῆς εὐποιΐας καὶ ἀγαθοεργίας.

Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι εἶνε πολὺ δύσκολον ἢ μᾶλλον ἀδύνατον νὰ μνημονεύσῃ ὁ ἄνθρωπος πάσας ἀνεξαιρέτως τὰς περιστάσεις τοῦ βίου του, κατὰ τὰς ὁποίας ἐδείχθη παραβάτης τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ καὶ κατέστη ἔνοχος ἁμαρτίας. Διὰ τῆς προσοχῆς ὅμως καὶ τῆς σκέψεως θὰ δύναται νὰ μνημονεύῃ πολλὰς καὶ διαφόρους περιστάσεις, καθ' ἃς προσέκρουσεν εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, καὶ θὰ λαμβάνῃ τοιουτοτρόπως μίαν γνῶσιν τῆς ἑαυτοῦ πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως ἀρκετὰ σπουδαίαν, ἥτις θὰ εἶνε τὰ μέγιστα ὠφέλιμος εἰς τὴν ἀρετὴν τῆς αὐτογνωσίας. Πρὸς ὁδηγίαν δὲ τοῦ ἀγνοοῦντος χριστιανοῦ ὑποδεικνύομεν δι' ὀλίγων τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον θὰ ἐξετάζῃ ἑαυτὸν καὶ κατὰ τὰς τρεῖς ταύτας ἐπόψεις.

158. α΄) Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΕΞΕΤΑΖΕΙ ΕΑΥΤΟΝ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΛΛΙΠΕΣ ΚΑΙ ΑΤΕΛΕΣ ΤΩΝ ΕΝΑΡΕΤΩΝ ΑΥΤΟΥ ΕΡΓΩΝ

Ὡς πρὸς τὸ ἐλλιπὲς καὶ ἀτελὲς τῶν ἐναρέτων πράξεων καὶ καλῶν ἔργων λέγομεν, ὅτι ἐξετάζει τὸν ἑαυτόν του οὕτω: Προσέχων εἰς ἑαυτὸν σκέπτεται καὶ μνημονεύει ἴσως πλείστας ὅσας περιστάσεις τοῦ βίου τον, κατὰ τὰς ὁποίας ἐτέλεσε πράξεις ἀγαθὰς καὶ ἐποίησεν ἔργα καλὰ καὶ ἐνάρετα. Ἀλλ' ἐξετάζει καὶ ἐρωτᾷ ἑαυτόν: ἐποίησα ταῦτα ὡς θέλει ὁ Θεός; ἢ ἐποίησα ταῦτα ἐλλιπῆ καὶ ἀτελῆ, ἐνῶ εἶχον τὰ μέσα καὶ τὴν δύναμιν νὰ ποιήσω αὐτὰ πληρέστερα καὶ τελειότερα;

Ἐπὶ παραδείγματι:

Σκεπτόμενος μνημονεύει ἐποχὰς καὶ περιστάσεις, κατὰ τὰς ὁποίας προσηύχετο εἴτε τὴν πρωΐαν, εἴτε τὴν ἑσπέραν, εἴτε τὴν μεσημβρίαν, εἴτε ἄλλην ὥραν. Ἀλλ' ἐξετάζει ἑαυτόν: ἐποίει τὴν προσευχήν του ταύτην μεθ' ὅσης ἠδύνατο προθυμίας καὶ εὐλαβείας; ἔπειτα προσηύχετο ὅσην ὥραν εἶχεν καὶ ἠδύνατο νὰ προσευχηθῇ; Ἡ δὲ συνείδησίς του πληροφορεῖ αὐτὸν περὶ ἀμφοτέρων.

Σκεπτόμενος ἔτι μνημονεύει πιθανὸν περιστάσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἐποίει τὸ καλὸν καὶ ἐδεικνύετο ἐλεήμων καὶ εὐεργετικὸς πρὸς τὸν πλησίον του, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἔργου, εἴτε διὰ μεταδόσεως πράγματος ἢ χρήματος. Ἀλλ' ἐξετάζει ἑαυτόν: ἐποίει τοῦτο ἀναλόγως τῶν δυνάμεων καὶ τῶν μέσων τὰ ὁποῖα εἶχε καὶ διὰ τῶν ὁποίων ἠδύνατο νὰ ἀνακουφίσῃ αὐτόν; ἢ ἐποίει τοῦτο ὀλιγώτερον ἀπὸ ὅ,τι ἠδύνατο; Ἡ συνείδησίς τοῦ μαρτυρεῖ καὶ περὶ τούτου. -Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὴν πρώτην ἔποψιν.

159. β΄) ΕΞΕΤΑΖΕΙ ΕΑΥΤΟΝ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΕΛΑΤΗΡΙΑ

Καὶ ὡς πρὸς τὰ ἰδιοτελῆ ἐλατήρια καὶ τοὺς ἐφαμάρτους σκοπούς, ἂν δηλονότι ἐκ τοιούτων ἐλατηρίων κινούμενος ἐποίησεν ἔργα καλά, ἐνάρετα καὶ ἐπαινετά, λέγομεν ὅτι ἐξετάζει τὸν ἑαυτόν του κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον.

Σκέπτεται καὶ μνημονεύει, ὅτι πλειστάκις ἴσως ἐποίησεν ἔργα, τὰ ὁποῖα, καθ' ἑαυτὰ θεωρούμενα, ἦσαν καλὰ καὶ ἀγαθά, ἐνάρετα καὶ ἐπαινετά. Ἀλλ' ἐρευνᾷ τὴν συνείδησίν του: ἐποίει τὰ καλὰ ἔργα ταῦτα μὲ σκοπόν, ἵνα ὠφεληθῇ ὁ πλησίον καὶ δοξασθῇ τὸ ἅγιον ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἢ ἐποίει ταῦτα μὲ ἐλατήριον καὶ σκοπόν, ἵνα δοξασθῇ καὶ ἐπαινεθῇ ὁ ἴδιος ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων; ἢ μήπως ἐποίει ταῦτα

ἐξ ἄλλων αἰτίων βιαζόμενος καὶ ἀναγκαζόμενος, εἴτε δηλονότι ἐντρεπόμενος τοὺς ἀνθρώπους, εἴτε βιαζόμενος ὑπ᾽ αὐτῶν, εἴτε ἀποβλέπων εἰς κέρδος ἐπίγειον ἢ εἰς ὑποστήριξιν ἀνθρωπίνην ἢ εἰς ἄλλον τινὰ ἰδιοτελῆ σκοπόν; Περὶ ὅλων τούτων ἡ συνείδησις μαρτυρεῖ. Ἡ δὲ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ ἀποφαίνεται σαφῶς καὶ καθαρῶς, ὅτι πάντα τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα εἰς τὸν πλησίον ἔργα, ὅσῳ μεγάλα καὶ ἂν εἶνε, ὅταν ὁ ποιῶν ταῦτα δὲν ὁρμᾶται ἐξ ἀγαθῶν ἐλατηρίων, τὰ ὁποῖα εἶνε ἡ ὑπακοὴ εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ὠφέλεια τοῦ πλησίον, δὲν εἶνε οὐδὲ λογίζονται τὸ παράπαν ὡς ἀληθὴς ἀρετὴ εἰς τὸν πράττοντα αὐτά, οὐδὲ ἔχουν ἀξίαν τινὰ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἐργαζόμενος, λέγει ὁ Χριστός, τὴν ἀρετήν, πρὸς τὸν σκοπὸν ἵνα ἐπαινεθῇ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, δὲν ἔχει οὐδένα μισθὸν παρὰ τῷ Θεῷ (Ματθ. Στ᾽ 1).

Ταῦτα καὶ ὡς πρὸς τὴν δευτέραν ἔποψιν.

160. γ') ΕΞΕΤΑΖΕΙ ΕΑΥΤΟΝ, ΕΑΝ ΔΕΝ ΕΠΟΙΗΣΕΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΛΗΣΙΟΝ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Ὡς πρὸς τὴν ἀπραξίαν καὶ παράλειψιν τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἔργων τῆς ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας, τῆς εὐποιΐας καὶ ἀγαθοεργίας, ἥτις εἶνε ἡ τρίτη ἔποψις, ἐξετάζει τὸν ἑαυτόν του ὡς ἑξῆς:

Σκέπτεται ὅλον τὸ παρελθὸν διάστημα τῆς ζωῆς του, καὶ ἀναπολεῖ εἰς τὴν μνήμην του ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρας ἐποχὰς καὶ περιστάσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἦτο ἀνάγκη νὰ ποιήσῃ τὸ καλὸν πρὸς τὸν πλησίον του καὶ ἠδύνατο νὰ πράξῃ τοῦτο. Σκεπτόμενος οὕτω μνημονεύει, τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ μαρτυρούσης, ἂν εἰργάσθη κατὰ τὰς περιστάσεις ταύτας τὸ καλὸν καὶ ἐδείχθη εὐεργετικὸς καὶ ὠφέλιμος πρὸς τὸν πλησίον, ἢ τοὐναντίον ἐφάνη ξένος πρὸς τὴν ἀγάπην, ψυχρὸς καὶ ἀδιάφορος καὶ δὲν παρέσχε τὴν βοήθειαν, τὴν ὁποίαν ἠδύνατο νὰ παράσχῃ καὶ δὲν ἐποίησε τὸ καλόν, ὅπερ εἶχε τὸ μέσον καὶ τὴν δύναμιν ἵνα ποιήσῃ.

Σκεπτόμενος ἀναπολεῖ εἰς τὴν μνήμην του, ἂν ἐδείχθη ἀσυμπαθής, εἰς περιστάσεις καθ᾽ ἃς ἠδύνατο νὰ ἀνακουφίσῃ δι᾽ ἐλεημοσύνης τὸν εὑρεθέντα εἰς τὴν στέρησιν καὶ τὴν ἀνάγκην πλησίον του.

Μνημονεύει ἄν, εὑρεθεὶς εἰς περιστάσεις, καθ᾽ ἃς ἠδύνατο νὰ παρηγορήσῃ τὸν εὑρισκόμενον εἰς πένθος καὶ λύπην πλησίον του, δὲν παρηγόρησεν αὐτόν. Ἐπίσης μνημονεύει, ἐὰν δὲν ἔσωσε τὸν εὑρεθέντα εἰς κίνδυνον πλησίον του, καίτοι ἠδύνατο νὰ σώσῃ αὐτόν.

Μνημονεύει ἔτι, ἄν δυνάμενος νὰ παράσχῃ ἀνακούφισίν τινα, εἴτε μεγάλην, εἴτε μικράν, εἰς τὸν ἐξ ἀσθενείας πάσχοντα, δὲν παρέσχε ταύτην, ἀλλ᾽ ἐδείχθη ἀδιάφορος.

Ἐπίσης μνημονεύει, ἐὰν ἔδειξεν ἀδιαφορίαν εἰς τὸν στενοχωρούμενον καὶ θλιβόμενον ἐξ ἀδίκου κατατρεγμοῦ, ἢ εἰς τὸν βασανιζόμενον ἐκ διαβολῶν καὶ συκοφαντιῶν καὶ ἀδικιῶν καὶ περιφρονήσεων, ἢ εἰς τὸν ταλαιπωρούμενον ἐξ οἱουδήποτε ἄλλου πειρασμοῦ.

Ἐξετάζει ἔτι ἑαυτὸν ἐάν, ἔχων γνῶσιν τῆς ψυχωφελοῦς καὶ σωτηριώδους ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ εὑρεθεὶς εἰς περίστασιν κατάλληλον καὶ καιρὸν ἁρμόδιον, ὁπότε ἠδύνατο νὰ ὑποδείξῃ ταύτην εἴτε εἰς πολλά, εἴτε εἰς ὀλίγα πρόσωπα, ἅτινα εἶχον ἄγνοιαν αὐτῆς, δὲν ὑπέδειξε ταύτην, στερήσας οὕτως αὐτοὺς τῆς ὑψίστης καὶ αἰωνίου ὠφελείας.

Ἐπίσης μνημονεύει, ἐὰν εὑρεθεὶς εἰς περίστασιν, καθ᾽ ἣν ἠδύνατο νὰ εἰρηνεύσῃ καὶ νὰ φιλιώσῃ ἀνθρώπους διαμαχομένους, ἢ ἐχθρικῶς πρὸς ἀλλήλους διακειμένους, δὲν εἰρήνευσεν, οὐδὲ ἐφιλίωσεν αὐτούς.

Οὕτως ἐξετάζων ἑαυτὸν ὁ Χριστιανὸς καὶ ὡς πρὸς τὴν τρίτην ἔποψιν, ἐὰν εὑρίσκῃ τὸν ἑαυτόν του ἔνοχον, ἐὰν δηλονότι ἡ συνείδησίς του μαρτυρῇ, ὅτι κατὰ τὸ παρελθὸν τῆς ζωῆς τον ἐδείχθη ψυχρὸς ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ πλησίον τον, ἂς γνωρίζῃ μετὰ βεβαιότητος, ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν ἠθικὴν κατάστασιν εὑρισκόμενος, ἐὰν δὲν διορθωθῇ, μέρος μετὰ τοῦ Χριστοῦ δὲν ἔχει, καὶ ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι εἶνε φύλαξ καὶ τηρητὴς πασῶν τῶν ἄλλων τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν καὶ παραγγελμάτων. Διότι δὲν δύναται διὰ μόνης τῆς τηρήσεως αὐτῶν, ἄνευ τῆς ἐξασκήσεως τῆς ἀγάπης, νὰ ἀποφύγῃ τὴν αἰώνιον καταδίκην. Καθόσον περὶ τούτου μᾶς βεβαιοῖ σαφῶς καὶ καθαρῶς αὐτὸς ὁ Χριοτὸς διὰ τῶν λόγων, τοὺς ὁποίους λέγει πρὸς τοὺς ἁμαρτωλοὺς κατὰ τὴν φοβερὰν καὶ φρικτὴν δι᾽ αὐτοὺς ἡμέραν τῆς κρίσεως: «Πορεύεσθε, λέγει πρὸς αὐτούς, ἀπ᾽ ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· ἐπείνασα γάρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με...» (Ματθ. κε´ 41-43). Σᾶς πέμπω, λέγει πρὸς αὐτούς, ἐκεῖ, διότι κατ᾽ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἠδύνασθε νὰ φανῆτε εὐεργετικοί, χρήσιμοι καὶ ὠφέλιμοι εἰς τοὺς ἐνδεεῖς, τοὺς πτωχούς, τοὺς πάσχοντας καὶ τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην τῆς βοηθείας σας, δὲν ἐφάνητε τοιοῦτοι, ἀλλ᾽ ἐστάθητε ἄσπλαγχνοι, ψυχροὶ καὶ ἀδιάφοροι.

Ἐπίτηδες ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, ὅτε καταδικάζει τοὺς ἁμαρτωλοὺς εἰς τὸ πῦρ τῆς κολάσεως, δὲν κάμνει λόγον περὶ ἄλλων ἁμαρτημάτων, παρὰ μόνον περὶ τοῦ μεγάλου καὶ φοβεροῦ ἁμαρτήματος τῆς ἀσυμπαθείας, τῆς ἀσπλαγχνίειs, τῆς σκληροκαρδίας καὶ ἀνελεημοσύνης. Καὶ τοῦτο, διὰ νὰ μᾶς δώσῃ νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι, καὶ ἄλλην τινὰ ἁμαρτίαν καὶ ἐνοχὴν ἂν δὲν ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος, θέλει καταδικασθῇ ἐξάπαντος, καὶ θέλει ἀποπεμφθῆ εἰς κόλασιν αἰώνιον διὰ μόνον τὸ ἁμάρτημα τοῦτο· ἐπειδὴ ὁ ἔχων αὐτὸ στερεῖ ται τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, ἄνευ τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος δὲν σώζεται.

Καὶ ἀλλαχοῦ ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ἐν τῇ παραβολῇ τῶν ταλάντων, διατάσσει ἵνα ἐκβάλωσι καὶ ρίψωσιν εἷς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ἔνθα θὰ εἶνε ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων (Ματθ. κε´

30), τὸν δοῦλον ἐκεῖνον, ὅστις δὲν ἐπολλαπλασίασε τὸ τάλαντον, τουτέστι δὲν ἐδείχθη εὐεργετικὸς καὶ ὠφέλιμος εἰς τὸν πλησίον του ἀναλόγως τῆς δυνάμεως καὶ τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα εἶχε χορηγήσει εἰς αὐτὸν ὁ Θεός. Ὁ δὲ ἀπόστολος Ἰάκωβος λέγει «ἀνίλεως ἡ κρίσις τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος» (Ιακ. β΄ 13). Ἤτοι εἰς τὸν σκληροκάρδιον, εἰς τὸν μὴ ποιήσαντα ἐλεημοσύνην, εἰς τὸν μὴ ἐξασκήσαντα τὴν ἀγάπην, ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ θέλει εἶνε αὐστηρὰ καὶ ἀδυσώπητος. Τοσαῦτα καὶ ὡς πρὸς τὴν τρίτην ἔποψιν.

Εἰς τοὺς λόγους λοιπὸν τοῦ Θεοῦ, τουτέστιν εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν, καὶ εἰς ἑαυτὸν προσέχων ὁ χριστιανός, καὶ ἐξετάζων τὸν ἑαυτόν του κατὰ πάσας τὰς ἐπόψεις, αἵτινες ἐν τοῖς προηγουμένοις ὑπεδείχθησαν, νοεῖ καὶ βλέπει καὶ πείθεται ἀδιστάκτως ὅτι εἶνε ὅλος ἔνδεια καὶ ἀδυναμία καὶ ἄγνοια, καὶ ὅλος ἁμαρτία καὶ ἐνοχή, καὶ ὅτι ἑπομένως κρινόμενος κατὰ τὴν θείαν δικαιοσύνην, εἶνε ἔνοχος καταδίκης καὶ κολάσεως αἰωνίου.

Οὕτω διὰ τῆς προσοχῆς εἰς ἑαυτὸν καὶ ἐξετάσεως λαμβάνει αὐτογνωσίαν, τουτέστι γνῶσιν ἀληθῆ τοῦ ἑαυτοῦ του. Δὲν λέγομεν ὅτι λαμβάνει ἀπολύτως τελείαν γνῶσιν, διότι τὸ τέλειον τῆς γνώσεως εἶνε μόνον ἐν τῷ Θεῷ· ἀλλὰ λαμβάνει, ὅσον εἶνε δυνατὸν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν, πληρεστέραν καὶ τελειοτέραν γνῶσιν ἑαυτοῦ.

ΚΑΡΠΟΙ ΤΗΣ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΣ

161. α΄) ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΧΟΝΤΑ ΤΗΝ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΝ ΠΟΛΛΑ ΠΑΘΗ ΚΑΙ ΚΑΚΙΑΙ ΔΕΝ ΕΥΡΙΣΚΟΥΝ ΕΥΚΟΛΩΣ ΧΩΡΑΝ ΕΝ ΤΗ ΨΥΧΗ ΤΟΥ

Εἴπομεν ἐν ἀρχῇ, ὅτι ἡ αὐτογνωσία εἶνε ἡ ἀρχή, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὁρμώμενος ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὑπὸ τῆς δυνάμεως καὶ ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐνισχυόμενος καὶ ἐνδυναμούμενος, προχωρεῖ καὶ προβαίνει εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ τελειοποίησιν αὐτοῦ. Ἤδη δὲ λέγομεν, ὅτι ὄχι μόνον εἶνε ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ βάσις, ἐξ ἧς ὁ ἄνθρωπος ὁρμώμενος προχωρεῖ εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ τελειοποίησιν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπάρχει ἡ αὐτογνωσία, πολλαὶ κακίαι καὶ πάθη δὲν εὑρίσκουσιν εὐκόλως χώραν εἰς τὴν ψυχήν του· ἀλλὰ καὶ ἂν συμβῇ νὰ ἀναφανῶσι, μετὰ πολλῆς εὐκολίας πολεμοῦνται καὶ ἀποδιώκονται. Καὶ θὰ ἀναφέρωμέν τινας τῶν κακιῶν καὶ παθῶν τούτων, διὰ νὰ δειχθῇ τοῦτο καταφανέστερον.

Ἡ κακία, λόγου χάριν, καὶ τὸ πάθος τοῦ πείσματος καὶ τῆς ἰσχυρογνωμοσύνης δὲν εὑρίσκει εὐκόλως χώραν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ταπεινόφρονος, ἐπειδὴ ἐκεῖ δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ τὸ πεῖσμα καὶ ἡ ἰσχυρογνωμοσύνη, ἔνθα ὑπάρχει ἐγωϊστικὸν θέλημα. Ἀλλ᾽ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ταπεινόφρονος θέλημα ἐγωϊστικὸν δὲν ὑπάρχει.

Ἐπίσης ὁ ταπεινόφρων εἶνε ξένος τῶν ἐρίδων καὶ τῶν φιλονεικιῶν, διὰ τὸν λόγον ὅτι οὔτε νὰ ἐπιδειχθῇ ἐπιζητεῖ, οὔτε ἴδια ἐγωϊστικὰ φρονήματα νὰ ὑποστηρίξῃ, ἅτινα προκαλοῦν τὰς ἔριδας καὶ τὰς φιλονεικίας.

Καὶ εἰς τὴν ὁμολογίαν τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως, καὶ εἰς τὰς θρησκευτικὰς συζητήσεις, καὶ εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ἀληθειῶν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς Ἐκκλησίας ὁ ταπεινόφρων εἶνε ἐλεύθερος ἀπὸ πάντα φανατισμόν, καὶ συζητεῖ καὶ ἀπολογεῖται εἰρηνικῶς μετὰ πάσης ἀπαθείας καὶ ἱλαρότητος. Καὶ εἶνε τοιοῦτος, διότι, ταπεινὰ φρονῶν περὶ ἑαυτοῦ, καὶ μὴ ἔχων ἴδιον ἐγωϊστικὸν θέλημα καὶ ἰδίαν ἐγωϊστικὴν γνώμην νὰ ὑποστηρίξῃ, θεωρεῖ ἑαυτὸν ταπεινὸν μόνον δοῦλον τοῦ Θεοῦ μηδὲν ἄλλο δικαίωμα ἔχοντα, παρὰ μόνον κρατεῖν τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ ὁμολογεῖν αὐτήν, χωρὶς ἀντιπαθείας ἢ μίσους, πρὸς δόξαν τοῦ ὀνόματός του καὶ ὠφέλειαν τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ ταπεινόφρων δὲν κυριεύεται καὶ ἀπὸ τὸ πάθος τῆς κενοδοξίας. Καὶ ἂν ἀναφανῇ ἐν τῇ ψυχῇ του τὸ πάθος τοῦτο, εὐκόλως πολεμεῖ καὶ ἀποδιώκει αὐτό, διότι νοῶν καὶ συναισθανόμενος ὅλας τὰς ἀδυναμίας του, τὰς ἁμαρτίας του καὶ τὰς ἐλλείψεις του καὶ τὴν ἐνοχήν του ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, θεωρεῖ ἑαυτὸν ἀνάξιον πάσης τιμῆς καὶ δόξης. Ὡς ἐκ τούτου εἰς τὸν ταπεινόφρονα δὲν εὑρίσκει εὐκόλως χώραν καὶ ἡ φιλόδοξος ἐπιθυμία τῶν προτιμήσεων καὶ πρωτείων.

Ὁ ταπεινόφρωνδὲν παρασύρεται καὶ ἀπὸ τὸ πάθος τῆς φιλαρχίας, τὸ ὁποῖον βασανίζει τοὺς ὑψηλόφρονας καὶ ὑπερηφάνους. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀναγκασθῇ οὗτος ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἕνεκα τῆς ἱκανότητός του νὰ καταλάβῃ ὑψηλόν τι ἀξίωμα, πάλιν κρατεῖ τὸ ταπεινὸν φρόνημα, χωρὶς νὰ ἐπηρεάζεται ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς φιλαρχίας.

Ἔν τῇ ψυχῇ τοῦ ταπεινοῦ δὲν δύναται νὰ ὑποτρέφεται καὶ τὸ πάθος τοῦ φθόνου· διότι τὸ πάθος τοῦ φθόνου προέρχεται μὲν καὶ ἐξ ἄλλων αἰτιῶν, ἀλλὰ κυρίως προέρχεται ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τῶν τιμῶν καὶ τῆς δόξης τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τῆς ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ταπεινόφρων δὲν παρασύρεται ἀπὸ τὸ πάθος τῆς κενοδοξίας καὶ τῆς φιλαρχίας, δι᾽ αὐτὸν τὸν λόγον δὲν δύναται εὐκόλως νὰ εὑρίσκῃ χώραν καὶ νὰ παραμένῃ ἐν τῇ ψυχῇ του, τὸ μυσαρὸν πάθος τοῦ φθόνου. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀναφανῇ ἐν τῇ ψυχῇ του, ἐπειδὴ παρουσιάζεται ἐξησθενημένον, εὐκόλως ἀποδοκιμάζει καὶ ἀποδιώκει αὐτό.

Τοιουτοτρόπως λοιπὸν βλέπομεν, ὅτι πολλαὶ κακίαι δὲν εὑρίσκουσιν εὐκόλως χώραν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ταπεινόφρονος, ἀλλὰ καὶ ἂν παρουστιασθῶσιν αὗται, μετὰ πολλῆς εὐκολίας πολεμοῦνται καὶ ἀποδιώκοντοι.

162. β΄) ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΧΟΝΤΟΣ ΤΗΝ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΝ, ΠΟΛΛΑΙ ΑΡΕΤΑΙ ΕΞΑΣΚΟΥΝΤΑΙ ΑΝΕΥ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ

Ὅπως δὲν εὑρίσκουσιν εὐκόλως χώραν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ταπεινόφρονος πολλαὶ κακίαι καὶ πάθη, οὕτω καὶ πολλαὶ ἀρεταὶ ἐξασκοῦνται ὑπ᾽ αὐτοῦ, χωρὶς νὰ δοκιμάζῃ οὗτος πολλὴν δυσκολίαν καὶ πολὺν κόπον· μάλιστα πολλὰς ἀρετὰς ἐξασκεῖ ὁ ταπεινόφρων μετὰ προθυμίας καὶ ἀπροσκόπτως, ἐπειδὴ αἱ ἀρεταὶ αὗται εἶνε συνδεδεμέναι μετὰ τῆς αὐτογνωσίας καὶ ἔχουσι σχέσιν τοιαύτην, ὁποίαν ἔχουσι τὰ ἀποτελέσματα μετὰ τῆς αἰτίας αὐτῶν. Καὶ πρὸς βεβαίωσιν τούτων, ἀναφέρομέν τινας τῶν ἀρετῶν. Ἰδού:

Ἡ ἀρετὴ λόγου χάριν τῆς μετανοίας, ἡ ὁποία εἶνε ἀναγκαιοτάτη καὶ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἐνεργεῖται καὶ ἐξασκεῖται μετὰ τῆς μεγαλυτέρας εὐκολίας ὑπὸ τοῦ Χριστιανοῦ ἐκείνου, ὅστις ἔχει τὴν ἀρετὴν τῆς αὐτογνωσίας, τουτέστι τὴν συνείδησιν καὶ πραγματικὴν συναίσθησιν τῶν ἁμαρτιῶν του καὶ τῆς μεγάλης καὶ βαρείας ἐνοχῆς του ἀπέναντι τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ. Εἶνε ἡ μετάνοια, συνέπεια, οὕτως εἰπεῖν, τῆς αὐτογνωσίας. Διὰ τοῦτο βλέπομεν ὅτι καὶ ὁ Κύριος ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν μακαρισμῶν μετὰ τὴν πτωχείαν τοῦ πνεύματος, ἥτις εἶνε ἡ αὐτογνωσία, ἐπιφέρει καὶ οὕτως εἰπεῖν συνδέει μετ᾽ αὐτῆς τὴν μετάνοιαν λέγων: «Μακάριοι οἱ πενθοῦντες» (Ματθ. ε΄ 4), ἐννοῶν διὰ τοῦ μακαρισμοῦ αὐτοῦ τοὺς μετανοοῦντας καὶ λυπουμένους διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν.

Ἐπίσης ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ὅστις κρατεῖ καὶ προφυλάσσει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, εἰσέρχεται καὶ ριζοῦται εὐκολώτερον εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ταπεινόφρονος, διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ ταπεινόφρων μὴ ἔχων ἐγωϊσμόν, καὶ τὴν ἀδυναμίαν του καὶ εὐτέλειάν του αἰσθανόμενος, καταλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, καταλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ φόβου τοῦ κρίματος τῆς θείας δικαιοσύνης, καὶ οὕτως ἀποφεύγει τὴν ἁμαρτίαν.

Ἡ ἀρετὴ τῆς πίστεως εἰς πάντα ὅσα λέγει ὁ Θεὸς διὰ τῶν Ἁγίων Αὐτοῦ Γραφῶν, ἐμφυτεύεται εὐκολώτατα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ταπεινόφρονος, ἐπειδὴ ἐλεύθερος ὢν αὐτὸς ἀπὸ ψευδῆ ὑπόληψιν τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ πιστεύει ὁλοψύχως εἰς πάντας τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἀρετὴ τῆς ὑπακοῆς οὐ μόνον εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ εἰς οἱονδήποτε ἄνθρωπον, ὑποδεικνύοντα τὸ ὀρθόν, τὸ δίκαιον καὶ τὸ ὠφέλιμον, ἐξασκεῖται χωρὶς δυσκολίαν καὶ ἀντίστασιν ὑπὸ τοῦ ἔχοντος τὴν ἀρετὴν τῆς αὐτογνωσίας. Διότι ἐλεύθερος ὢν οὗτος ἐκ τοῦ ἐγωϊσμοῦ, ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν δὲν εἶνε ἐσκοτισμένος ὥστε νὰ μὴ διακρίνῃ τὰς ὀρθὰς συμβουλὰς τῶν ἄλλων, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ ἕνεκα τῆς ταπεινοφροσύνης τοῦ δὲν ἀπαντᾷ δυσκολίαν εἰς τὸ νὰ πειθαρχῇ καὶ ὑπακούῃ εἰς τὸν ὑποδεικνύοντα τὸ ὀρθόν.

Ἡ ἀρετὴ τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ εὐχαριστίας πρὸς τὸ Θεὸν ἐξασκεῖται διαρκῶς ὑπὸ τοῦ ἔχοντος τὴν αὐτογνωσίαν· διότι οὗτος ἐννοῶν τὴν ἔνδειάν του, καὶ ἀδυναμίαν του, αἰσθάνεται ὅτι ἀδιαλείπτως καὶ ποικιλοτρόπως εὐεργετεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πάντοτε καθὼς καὶ ὅτι πᾶν καλὸν ὅπερ ἔχει, τὸ ἔχει παρ᾽ Αὐτοῦ.

Ἡ μεγάλη ἀρετὴ τῆς ὑπο μονῆς ἐξασκεῖται ἄνευ δυσκολίας ὑπὸ τοῦ ἔχοντος τὴν αὐτογνωσίαν· διὰ τὸν λόγον ὅτι συναισθανόμενος οὗτος τὰς ἁμαρτίας του καὶ ἀληθῆ ἰδέαν ἔχων τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ καταστάσεως, δὲν θεωρεῖ ὡς μὴ προσηκούσας, ἀλλὰ τοὐναντίον θεωρεῖ δικαίας εἰς τὴν ἑαυτοῦ ταπεινὴν κατάστασιν τὰς ἐν τῷ βίῳ παρουσιαζομένας στενοχωρίας, θλίψεις καὶ περιπετείας, οἱαιδήποτε καὶ ἂν εἶνε αὗται. Τὸ ταπεινὸν μάλιστα φρόνημα, ὅπερ ἔχει περὶ ἑαυτοῦ, παρουσιάζει ὄχι μόνον δικαίαν, ἀλλὰ καὶ ἐλαφρὰν ἐν τῇ ψυχῇ του πᾶσαν θλίψιν καὶ βάσανον τοῦ κόσμου τούτου. Ἐνῶ, ἐὰν δὲν εἶχε τὴν ταπεινὴν περὶ ἑαυτοῦ ἰδέαν, θὰ ἐνόμιζεν ὅτι ἀναξιοπαθεῖ, καὶ ὡς ἐκ τούτου εἰς πᾶσαν θλῖψιν τοῦ βίου μεγάλως θὰ ἐστενοχωρεῖτο καὶ θὰ ἐβασανίζετο καὶ θὰ ἡμάρτανε, χωρὶς νὰ δύναται τὸ παράπαν καὶ νὰ ἀνακουφίζεται.

Ὁ ἔχων τὴν αὐτογνωσίαν ἔχει καὶ ἐξασκεῖ καὶ τὴν μεγάλην ἀρετὴν τῆς ἐπιεικείας, τουτέστι δὲν εἶνε ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ αὐστηρὸς κριτὴς τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ὁπωσδήποτε ἐξ ἀδυναμίας νικωμένων καὶ παρεκτρεπομένων, οὐδὲ μισεῖ καὶ ἀποστρέφεται αὐτούς, ἀλλὰ τοὐναντίον εἶνε ἐπιεικὴς πρὸς αὐτούς. Καὶ ὄχι μόνον εἶνε ἐπιεικής, ἀλλὰ καὶ σπλαγχνικός, λυπούμενος αὐτούς, συλλογιζόμενος ὅτι νικώμενοι οὗτοι ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ζημιοῦνται καὶ βλάπτονται μεγάλως. Καὶ ἔχει τὴν ἀρετὴν ταύτην τῆς ἐπιεικείας καὶ τῆς εὐσπτλαγχνίας ὁ ταπεινόφρων, διὰ τὸν λόγον ὅτι εἰς τὰς ἁμαρτίας καὶ παρεκτροπάς, τὰς ὁποίας βλέπει εἰς τοὺς ἄλλους, ἔχει ὑπ᾽ ὄψιν του τὰς ἰδικάς του ἀδυναμίας καὶ ἐλλείψεις, τὰς ὁποίας βλέπει ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀποβάλῃ καὶ διορθώσῃ, ἐὰν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ δὲν τὸν βοηθήσῃ.

Ὁ ἔχων τὴν αὐτογνωσίαν ἀπέχει ἀπὸ τοῦ νὰ καταλαλῇ καὶ κατακρίνῃ καὶ δυσφημῇ τοὺς ἄλλους, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἔχων πάντοτε ὑπ᾽ ὄψιν του τὰς ἰδικάς του ἁμαρτίας, τὰ ἐλαττώματα καὶ τὰς ἐλλείψεις, θεωρεῖ τὸν ἑαυτόν του περισσότερον ἄξιον κατακρίσεως καὶ καταδίκης, παρὰ τοὺς ἄλλους.

Ἐπίσης ὁ ἔχων τὴν ταπεινοφροσύνην συγχωρεῖ εὐκόλως καὶ μὲ τὴν καρδίαν τοὺυ πάντας τοὺς ὁπωσδήποτε πταίσαντας εἰς αὐτόν. Καὶ συγχωρεῖ αὐτούς, διὰ τὸν λόγον ὅτι, ἐπειδὴ συναισθάνεται τὰς ἁμαρτίας του, ἐννοεῖ ὅτι εἶνε πολὺ περισσότερον αὐτὸς ὑπεύθυνος ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, παρ᾽ ὅ,τι εἶνε πρὸς αὐτὸν οἱ ἄλλοι, οἵτινες τὸν ἀδικοῦν ἢ ὁπωσδήποτε τὸν βλάπτουν.

Ὁ ταπεινόφρων ἔχει καὶ τὸ μέγα προτέρημα νὰ εἶνε ἀδιάφορος εἰς τὸ νὰ ἐργασθῇ πᾶν ἔργον, τὸ ὁποῖον ἔθελε θεωρεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων εὐτελές, διὰ τὸν λόγον ὅτι αὐτὸς θεωρῶν ἑαυτὸν ἐν τῇ ταπεινοφροσύνῃ τοῦ σμικρόν, οὐδὲν ἔργον, ἀπολύτως οὐδέν (ἐκτὸς μόνον ἐὰν εἶνε ἔργον ἁμαρτωλόν), θεωρεῖ ἀνάξιον ἑαυτοῦ.

Ὁ ἔχων τὴν αὐτογνωσίαν καὶ ταπεινοφροσύνην κινεῖται εὐκολώτερον παντὸς ἄλλον καὶ εἰς

προσευχὴν πρὸς τὸν Θεόν· διὰ τὸν λόγον ὅτι συναισθάνεται τὴν μεγάλην του ἀδυναμίαν καὶ νοῶν ὅτι παρὰ τοῦ παναγάθου καὶ παντοδυνάμου Θεοῦ προέρχεται καὶ χορηγεῖται πᾶν καλὸν καὶ ἀγαθόν, καταφεύγει εἷς αὐτὸν διὰ τῆς προσευχῆς, καὶ αἰτεῖ ταῦτα.

Ἔχει ἀκόμη ὁ ταπεινόφρων καὶ τοῦτο τὸ προτέρημα, τοῦ νὰ εἶνε πρὸς πάντας εἰρηνικός, ἅμα δὲ καὶ ἀγαπητός. Καὶ ἔχει τὸ προτέρημα τοῦτο, καθόσον, ἕνεκα τῆς ταπεινοφροσύνης του, μὴ ἐπαιρόμενος, μηδὲ ὀργιζόμενος, μηδὲ περιφρονῶν τινα, μηδὲ φιλονεικῶν καὶ ἐρίζων, ἀλλ᾽ ὑποληπτόμενος καὶ τιμῶν τοὺς πάντας, καὶ ὁμιλῶν πάντοτε πρὸς πάντας μετὰ τρόπου ταπεινοῦ καὶ εὐπροσηγόρου, δὲν συγκρούεται πρὸς οὐδένα. Ἀκόμη δὲ καὶ ἂν συμβῇ νὰ περιφρονηθῇ, νὰ ὑβρισθῇ ἢ ὁπωσδήποτε νὰ ἀδικηθῇ ὑπὸ τῶν ἄλλων, καὶ τότε ἕνεκα τῆς ταπεινώσεώς του φέρεται μετὰ πραότητος πρὸς αὐτοὺς καὶ μετὰ ἡμερότητος καὶ ἀνεξικακίας. Ὡς ἐκ τούτου ὁ ταπεινὸς εἶνε ἀγαπητὸς καὶ ὑπὸ πάντων τῶν ἀνθρώπων. Καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ὑπερήφανοι καὶ ἐγωϊσταὶ ἀγαπῶσι τὸν ἄνθρωπον τὸν ταπεινόν. Τὸ ἐναντίον δὲ παρατηρεῖται ὅτι συμβαίνει εἰς τὸν ὑπερήφανον. Διότι τὸν ὑπερήφανον οὐ μόνον οἱ ὑπερήφανοι, ἀλλὰ καὶ ἐν γένει οἱ ἄνθρωποι ἀποστρέφονται καὶ καταδικάζουσιν αὐτὸν ἐν τῇ ψυχῇ των.

Ὢν δὲ πρὸς πάντας εἰρηνικὸς ὁ ταπεινόφρων, εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ καθ᾽ ἑαυτὸν εἰρηνικός, τουτέστιν ἔχει εἰρήνην καὶ γαλήνην καὶ ἡσυχίαν ἐν τῇ ψυχῇ του. Καὶ ἔχει τὴν εἰρήνην καὶ γαλήνην ταύτην, διότι ἕνεκα τῆς ταπεινοφροσύνης του δὲν κυριεύεται, ὡς εἴδομεν, ἐκ τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ παθῶν ἐκείνων, ἅτινα τυραννοῦσι καὶ βασανίζουσι τοὺς ὑψηλόφρονος.

163. γ΄) ΤΟΝ ΤΑΠΕΙΝΟΦΡΡΟΝΑ ΑΓΑΠΑ ΚΑΙ ΥΨΩΝΕΙ ΑΥΤΟΣ Ο ΘΕΟΣ

Εἰς τὸν Χριστιανὸν τὸν ἔχοντα τὸ ἀληθὲς περὶ ἑαυτοῦ ταπεινὸν φρόνημα, τὸν ἔχοντα αὐτογνωσίαν, ἐπιβλέπει μὲ ὄμμα ἀγάπης ὁ παντοδύναμος Θεός, ὡς βεβαιοῖ ὁ ἴδιος λέγων: «Ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ᾽ ἢ ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντα τοὺς λόγους μου;» (Ἡσ. ξ΄ 2). Τουτέστιν, ἐγὼ ὁ Θεὸς δὲν ἀρέσκομαι καὶ δὲν εὐχαριστοῦμαι καὶ δὲν ἐπιβλέπτω μὲ ὄμμα ἀγάπης εἰς ἄλλον τινά, παρὰ εἰς τὸν ταπεινόφρονα, εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸν ταπεινὸν καὶ ἥσυχον καὶ εἰρηνικὸν καὶ ἔχοντα φόβον καὶ τρόμον, ἵνα μὴ παρακούσῃ τοὺς λόγους μου. Καὶ ἀλλαχοῦ ἡ Ἁγία Γραφὴ μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι ὅσον ὁ Θεὸς ἐναντιοῦται καὶ ἀποστρέφεται τοὺς ὑψηλόφρονας καὶ ὑπερηφάνους, τόσον ἀπ᾽ ἐναντίας ἀγαπᾷ, προστατεύει καὶ δίδει τὴν χάριν του εἰς τοὺς ἔχοντας τὴν αὐτογνωσίαν καὶ ταπεινοφροσύνην. «Κύριος, λέγει, ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν» (Α΄ Πέτρ. Δ΄ 6).

Τὸ δὲ σπουδαιότερον πάντων εἶνε, ὅτι τοὺς συναισθανομένους τὰς ἁμαρτίας τῶν, τοὺς συναισθανομένους τὴν ἑαυτῶν σμικρότητα, τοὺς τιμᾷ καὶ ὑψώνει αὐτὸς ὁ μέγας καὶ ὕψιστος Θεός, καθὼς βεβαιοῖ ἡμᾶς ὁ Χριστὸς λέγων, ὅτι «πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται» (Λουκ. ιη΄ 14). Τουτέστι πᾶς ἄνθρωπος ὅστις ὑψώνει μόνος του τὸν ἑαυτόν του, διότι δὲν ἔχει αὐτογνωσίαν καὶ δὲν συναισθάνεται τὰς ἁμαρτίας του, θέλει ταπεινωθῆ. Ὑπὸ τίνος δὲ θὰ ταπεινωθῇ; καὶ τίνα ταπείνωσιν θὰ ὑποστῇ ὁ τοιοῦτος; Θὰ ταπεινωθῇ ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ, ὅστις ἀντιτάσσεται καὶ ἀποστρέφεται καὶ κρημνίζει τοὺς ὑψηλόφρονας καὶ ὑπερηφάνους. Ἡ δὲ ταπείνωσις, τὴν ὁποίαν θὰ ὑποστῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, εἶνε ἡ περιφρόνησις, ἡ ἀτιμία καὶ καταισχύνη αὐτοῦ. Τὸ ἐναντίον δὲ θέλει συμβῆ, λέγει ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅστις ἔχει τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ ταπείνωσιν· ὁ τοιοῦτος, λέγει, θέλει ὑψωθῆ. Ὑπὸ τίνος δὲ θὰ ὑψωθῇ; καὶ τί ὕψος θέλει λάβει; Θὰ ὑψωθῇ ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ παντοδυνάμου καὶ ἀπείρου Θεοῦ. Τὸ ὕψος δέ, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ ὑψωθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, εἶνε ἡ δόξα ἡ οὐράνιος καὶ μεγάλη, ἥτις θὰ εἶνε οὐ μόνον αἰώνιος, ἀλλὰ καὶ ἀνάλογος τῆς μεγαλειότητος τοῦ ὑψίστου καὶ παντοδυνάμου Θεοῦ.

Βεβαιούμεθα λοιπὸν ἐκ τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ, καθὼς καὶ ἐξ ἄλλων παρομοίων λόγων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὅτι ὅσον ὁ Θεὸς κρημνίζει καὶ ταπεινώνει τοὺς ὑψηλόφρονας καὶ ὑπερηφάνους, τόσον ἀπ᾽ ἐναντίας τιμᾷ καὶ ὑψώνει καὶ δοξάζει τοὺς ἔχοντας τὴν ταπείνωσιν. Ὁ δὲ κύριος λόγος, δι᾽ ὃν ὁ Θεὸς κρημνίζει τόσον τοὺς ὑπερηφάνους καὶ ὑψώνει τόσον τοὺς ταπεινόφρονας, εἶνε ὅτι ἐν μὲν τῇ ὑψηλοφροσύνῃ καὶ ὑπερηφανείᾳ καταδικάζει καὶ τιμωρεῖ τὸ ψεῦδος· διότι οἱ ὑψηλόφρονες, ψευδῆ περὶ ἑαυτῶν φρονοῦντες, εὑρίσκονται εἰς τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ψεῦδος κατέχουν ὡς κτῆμα ἐν τῇ ψυχῇ τῶν. Ἐν δὲ τῇ ταπεινοφροσύνῃ καὶ ταπεινώσει βραβεύει ὁ Θεὸς καὶ δοξάζει τὴν ἀλήθειαν, διότι οἱ ἔχοντες τὴν αὐτογνωσίαν, οἱ ταπεινόφρονες, ἀληθῆ περὶ ἑαυτῶν φρονοῦντες, εὑρίσκονται ἐν τῇ ἀληθείᾳ καὶ κατέχουν τὴν ἀλήθειαν ἐν τῇ ψυχῇ τῶν. Διὰ τοῦτο, ὅσον βαθυτέρα καὶ τελειοτέρα εἶνε ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἡ ταπείνωσις, τόσον πλουσιωτέρα καὶ μεγαλυτέρα εἶνε ἡ δόξα καὶ τιμή, τὴν ὁποίαν χορηγεῖ εἰς αὐτὸν ὁ Θεός.

164. ΟΙ ΕΧΟΝΤΕΣ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑΝ ΔΟΞΑΝ ΕΚ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΕΙΧΟΝ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑΝ ΤΑΠΕΙΝΩΣΙΝ

Διὰ τοῦτο καὶ βλέπομεν, ὅτι ἐκεῖνοι ἐκ τῶν ἁγίων, οἵτινες ἔχουν μεγαλυτέραν τιμὴν καὶ δόξαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, αὐτοὶ εἶχον καὶ τὴν ἀρετὴν τῆς ταπεινώσεως εἰς μεγαλύτερον καὶ τελειότερον βαθμόν. Καὶ εἰς ἀπόδειξιν τούτου ἀναφέρομεν ὡς παράδειγμα μεταξὺ ἄλλων μεγάλων ἁγίων τὴν Παναγίαν Παρθένον, ἥτις ἠξιώθη νὰ χρηματίσῃ μήτηρ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς ὁποίας ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα εἶνε ἀσυγκρίτως ἀνωτέρα

τῆς δόξης τῶν Χερουβὶμ καὶ τῶν Σεραφείμ. Αὕτη, καίτοι ἦτο ἡ ἁγνοτάτη καὶ καθαρωτάτη ἁγία Παρθένος Κόρη, ἡ δι' ὅλων τῶν ἀρετῶν καὶ χαρισμάτων κεκοσμημένη, ἡ μόνη ἐν γυναιξὶν εὐλογημένη, εἶχεν ὅμως ταπεινοτάτην ἰδέαν περὶ ἑαυτῆς, καθὼς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον λαλοῦν δι' αὐτῆς λέγει, ὅτι ὁ ὑψηλὸς καὶ ἄπειρος Θεὸς «ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ» (Λουκ. α΄ 48). Λέγουσα δὲ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ ἡ Παρθένος ὅτι ὁ ὑψηλὸς Θεὸς «ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ» ἐννοεῖ καὶ συναισθάνεται ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς καὶ τῆς καρδίας της ὅτι ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ της δὲν ἔχει τίποτε ἀπολύτως, ἀλλ' ὅτι πᾶν ὅ,τι καλὸν εἶνε καὶ ὑπάρχει ἐν ἑαυτῇ, τοῦτο προέρχεται ὅλον ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ οὐχὶ ἐξ αὐτῆς.

Ἕτερον παράδειγμα ἀναφέρομεν τὸν μέγαν καὶ ἔνδοξον πατριάρχην Ἀβραάμ, τὸ ὁποῖον ἐδόξασεν ὁ Θεός, καταστήσας αὐτὸν γενάρχην καὶ πατέρα οὐ μόνον τοῦ ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ὅστις ἦτο ὁ ἐκλεκτὸς καὶ περιούσιος λαὸς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ πατέρα αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς κατὰ τὸ ἀνθρώπινον προῆλθεν ἐκ γένους τοῦ Ἀβραάμ· κατέστησεν αὐτὸν ἀκόμη, ὡς βεβαιοῖ ὁ θεῖος Παῦλος, καὶ πατέρα πάντων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι πιστεύουσιν εἰς τὸν Χριστόν. Καὶ ὁ μέγας οὗτος πατριάρχης Ἀβραὰμ βλέπομεν, ὅτι εἶχε τόσον μεγάλην καὶ βαθεῖαν ταπείνωσιν, ὥστε νὰ λέγῃ ὅτι εἶνε χῶμα καὶ στάκτη: «Ἐγὼ δέ εἰμι γῆ καὶ σποδός» (Γεν. Ιη΄ 27).

Ἄλλο παράδειγμα ἀναφέρομεν τὸν ἔνδοξον προφήτην καὶ Πρόδρομον, τὸν Βαπτιστὴν Ἰωάννην. Ὁποῖον εἶνε τὸ ὕψος καὶ ἡ δόξα τοῦ Ἰωάννου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, δυνάμεθα νὰ τὸ ἐννοήσωμεν καὶ ἐκ τῶν λόγων τοῦ ἀγγέλου Γαβριήλ, καὶ ἐκ τῆς μαρτυρίας αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὁ μὲν ἄγγελος Γαβριήλ, εὐαγγελιζόμενος πρὸς τὸν Ζαχαρίαν τὴν σύλληψιν τοῦ Ἰωάννου, προεῖπε μεταξὺ τῶν ἄλλων, ὅτι «Οὗτος (ὁ Ἰωάννης) ἔσται μέγας ἐνώπιον τοῦ Κυρίου» (Λουκ. α΄ 15). Ὁ δὲ Χριστὸς ἐκήρυξε περὶ αὐτοῦ, ὅτι «Οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ» (Ματθ, ια΄ 11), ἤτοι δὲν ἔχει ἀναφανῇ ἄλλος τις μεγαλύτερος καὶ ἀνώτερος Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ μεταξὺ τῶν γεννηθέντων ὑπὸ γυναικῶν. Ἔκ τῶν λόγων δὲ τούτων τοῦ ἀγγέλου περὶ τοῦ Ἰωάννου, καὶ ἐκ τῆς μαρτυρίας τοῦ Χριστοῦ περὶ αὐτοῦ, ἐννοοῦμεν πάντες ὁποία εἶνε ἡ δόξα καὶ τὸ ὕψος τοῦ Ἰωάννου. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ Ἰωάννης, ὁ τοσοῦτον μέγας καὶ ἐπιφανής, ὅστις καὶ ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μητρός του ἀκόμη ὑπάρχων ἐνεπλήσθη Πνεύματος Ἁγίου, εἶχε τόσον μεγάλην ταπείνωσιν, ὥστε ἐθεώρει τὸν ἑαυτόν του ἀνάξιον ἵνα ποιήσῃ εἰς τὸν Σωτῆρα μίαν ἐργασίαν, τὴν ὁποίαν κάμνει οἱοσδήποτε ὑπηρέτης καὶ δοῦλος εἰς τὸν κύριόν του· ἐθεώρει τὸν ἑαυτόν του ἀνάξιον τοῦ νὰ κύψῃ, ὅπως λύσῃ τὸ λωρίον τῶν ὑποδημάτων τοῦ Χριστοῦ: «Οὗ οὐκ εἰμι ἱκανός, ἔλεγε, κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ» (Μαρκ. Α΄ 7).

Ἕτερον παράδειγμα ἀναφέρομεν τὸν ἐκλεκτὸν τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολον καὶ διδάσκαλον τῶν ἐθνῶν, τὸν Παῦλον. Πόσον μέγας. καὶ ἔνδοξος εἶνε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὁ Παῦλος, δυνάμεθα νὰ νοήσωμεν ἐξ ὅσων λέγει καὶ μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ αὐτὸς ὁ Χριστός. Τί δὲ λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ Χριστός; Λέγει τὰ ἑξῆς: Ὁ Παῦλος εἶνε ἄνθρωπος τῆς ἀρεσκείας μου καὶ τῆς ἐκλογῆς μου, εἶνε τοιοῦτος, ὁποῖον ἐγὼ τὸν θέλω. Εἶνε ἄνθρωπος, τὸν ὁποῖον ἐγὼ ἐξέλεξα ἐκ τοῦ λαοῦ τοῦ ἰουδαϊκοῦ καὶ τῶν ἐθνῶν, ὅπως τὸν ἀποστείλω εἰς τὸ μέγα καὶ σωτήριον ἔργον τοῦ νὰ φωτίσῃ τὰ ἔθνη τὰ εὑρισκόμενα εἰς τὸ σκότος καὶ τὴν πλάνην τῆς εἰδωλολατρείας. Θὰ τὸν ἀποστείλω ἵνα ἐπιστρέψῃ τοὺς ἐθνικοὺς εἰς τὴν γνῶσιν καὶ τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, ὅπως λάβωσι τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν τῶν, καὶ κληρονομήσωσι σωτηρίαν αἰώνιον διὰ τῆς πίστεως εἰς τὸ ὄνομά μου. Εἶνε ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος θὰ κηρύττῃ τὸ ὄνομά μου μετὰ πάσης παρρησίας καὶ δυνάμεως ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων, καὶ ἐνώπιον τῶν Ἰσραηλιτῶν (Πραξ, θ΄ 15 καὶ κστ' 17). Αὐτὸς λοιπὸν ὁ Παῦλος, τοῦ ὁποίου ἡ καρδία ἐφλέγετο διὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων· αὐτὸς ὅστις ἕνεκα τῆς μεγάλης του ἀγάπης ἐπεθύμει καὶ ηὔχετο ἀπὸ καρδίας καὶ προετίμα καὶ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ νὰ στερηθῇ, διὰ νὰ σωθοῦν οἱ ὁμοεθνεῖς του Ἰουδαῖοι· αὐτός, ὅστις διὰ τὰς ἐξόχους του ἀρετὰς ἠξιώθη καὶ ζῶν ἀκόμη ἐπὶ τῆς γῆς ν' ἀνέλθῃ μέχρι τρίτου οὐρανοῦ, νὰ ἀναβῇ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν παράδεισον καὶ νὰ ἀκούσῃ ῥήματα καὶ λόγους ὑπερκοσμίους καὶ ἀπορρήτους· αὐτός, λέγομεν, ὁ τοιοῦτος καὶ τοσοῦτος Παῦλος εἶχε τοιοῦτον ταπεινὸν φρόνημα καὶ τοιαύτην συναίσθησιν ἐν τῇ ψυχῇ του, ὥστε ἐθεώρει τὸν ἑαυτόν του «ἔκτρωμα» (Α΄ Κορ. ιε΄ 8) καὶ ἐκήρυττεν ἑαυτὸν ὡς τὸν πρῶτον ἐκ τῶν ἁμαρτωλῶν, τουτέστιν ὡμολόγει ὅτι εἶνε ὁ ἁμαρτωλότερος ὅλων τῶν ἀνθρώπων: «Χριστὸς Ἰησοῦς, ἔλεγεν, ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ» (Α΄ Τιμ. α΄ 15).

165. ΔΙΑΤΙ Ο ΠΑΥΛΟΣ ΕΘΕΩΡΕΙ ΕΑΥΤΟΝ ΑΜΑΡΤΩΛΟΤΕΡΟΝ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Ἀλλ' ἴσως εἴπῃ τις· Πῶς ὁ Παῦλος, ὅστις ἦτο ὁ ἐκλεκτὸς τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος, ὅστις εἶχε τὴν ἀρετὴν τῆς ἀγάπης εἰς τέλειον βαθμόν, μετὰ τῆς ἀγάπης δὲ καὶ πάσας τὰ λοιπὰς ἀρετάς, πῶς αὐτὸς ὁ ποιήσας τόσον μεγάλα καὶ θαυμαστὰ κατορθώματα, ὁ ἔχων τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα χαρίσματα, πῶς φρονεῖ μετὰ πεποιθήσεως, καὶ γράφει καὶ ὁμολογεῖ μὲ συναίσθησιν τῆς ψυχῆς τον, ὅτι εἶνε ὁ πρῶτος ἐκ τῶν ἁμαρτωλῶν; Πῶς συμβιβάζεται τὸ φρόνημά του τοῦτο μὲ τὴν ἀρετήν του καὶ τὴν ἀξίαν του τὴν μεγάλην; Ἰδοὺ πῶς συμβιβάζεται:

Ὁ Παῦλος τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν του, τὸν καθαρισμὸν καὶ τὸν ἁγιασμὸν τῆς ψυχῆς του, καὶ ὅλα τὰ ἔξοχα χαρίσματα, μὲ τὰ ὁποῖα ἐπροίκισεν αὐτὸν ὁ Θεός, ἐγνώριζε καὶ ᾐσθάνετο, ὅτι προήρχοντο ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἠσθάνετο δὲ δι' αὐτὰ βαθεῖαν καὶ ἐγκάρδιον τὴν εὐγνωμοσύνην, καὶ ηὐχαρίστει καὶ ἐδοξολόγει ἀδιαλείτστως δι' αὐτὰ τὸν Θεόν. Καὶ ὄχι μόνον ηὐχαρίστει ἀδιαλείπτως δι' αὐτὰ τὸν Θεόν, ἀλλὰ προσεπάθει καὶ ἠγωνίζετο μέχρι θανάτου δι' ὅλων τῶν δυνάμεων του ἵνα φανῇ

κατὰ πάντα δόκιμος καὶ εὐάρεστος εἰς τὸν Θεόν, συχνότατα κινδυνεύων ἕως θανάτου καὶ τὰ πάνδεινα ὑφιστάμενος, διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Εὐαγγελίου μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του, ὅτε καὶ μαρτυρικῶς ἀπέθανεν. Ἀναγνωρίζων λοιπὸν ὅτι πάντα τὰ καλὰ ἅπερ εἶχε προήρχοντο ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὡς ἰδικόν του ἐθεώρει μόνον τὰς ἁμαρτίας του, τὰς ὁποίας ἐποίησεν ἐν τῇ ἀγνοίᾳ του, προτοῦ νὰ φωτισθῇ καὶ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν Χριστόν, ὁπότε κατεδίωκε τὴν Ἐκκλησοίαν τοῦ Χριστοῦ. Διότι ὁ Παῦλος, πρὶν ἢ πιστεύσῃ εἰς τὸν Χριστόν, κινούμενος ἀπὸ ζῆλον ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, καὶ νομίζων ἐξ ἀγνοίας ὅτι ὑπηρέτει τὸ θέλημά του, κατεδίωκε τοὺς πιστεύοντας εἰς τὸν Χριστόν. Συλλογιζόμενος λοιπὸν τὴν διαγωγήν τοῦ ταύτην, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν ὅτε εὑρίσκετο ἐν τῇ ἀγνοίᾳ καίτοι ἐξ ἁγνῶν ἐλατηρίων κινούμενος ἐδίωκε τοὺς χριστιανούς, φρονῶν μετὰ βεβαιότητος ὅτι τοῦτο ποιῶν ὑπηρέτει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ εὐηρέστει εἰς αὐτόν, συλλογιζόμενος, λέγομεν, τὴν διαγωγήν του ταύτην, ἐθεώρει ἐν πεποιθήσει τὸν ἑαυτόν του ὅτι εἶνε ὁ πρῶτος ἐκ τῶν ἁμαρτωλῶν. Τὰς ἁμαρτίας του δὲ ταύτας, καίτοι εἶχε πλήρη καὶ τελείαν τὴν βεβαιότητα, ὅτι τὰς συνεχώρησε καὶ τὰς ἐξήλειψεν ὁ Θεός, ὅμως οὐδέποτε τὰς ἐλησμόνει, ἀλλὰ διαρκῶς ἐνεθυμεῖτο καὶ συνῃσθάνετο αὐτάς. Συνῃσθάνετο δὲ πιάντοτε ὁ Παῦλος τὰς ἁμαρτίας του, διότι εἶχε πλήρη καὶ τελείαν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐγνώριζεν ὡς ἐκ τούτου ἀκριβῶς πόσον μέγα καὶ φοβερὸν κακὸν εἶνε ἡ ἁμαρτία, καίτοι αὐτὸς ἐν τελείᾳ ἀγνοίᾳ ὑπάρχων ἡμάρτησεν. Ἐν τοιαύτῃ δὲ συναισθήσει εὑρισκόμενος, δὲν προσεῖχεν εἰς τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἄλλων ἀλλ᾽ ᾐσθάνετο μόνον τὰς ἰδικάς του ἁμαρτίας. Ἕνεκα τούτου ἐθεώρει ἐν πεποιθήσει τὸν ἑαυτόν τοῦ ὡς τὸν ἁμαρτωλότερον ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ἂν καὶ ὑπῆρχον ἀναρίθμητοι ἄλλοι ἄνθρωποι ἀσυγκρίτως ἁμαρτωλότεροι ἀπὸ αὐτόν.

Καὶ διὰ νὰ ἐννοήσωμεν πῶς ὁ Παῦλος ᾐσθάνετο μόνον τὰς ἰδικάς του ἁμαρτίας, χωρὶς νὰ προσέχῃ εἰς τὰς ἁμαρτίας τῶν ἄλλων, ἂς λάβωμεν ὑπ᾽ ὄψιν μας ἄνθρωπον ἀσθενοῦντα κατὰ τὸ σῶμα καὶ αἰσθανόμενον πόνους δυνατούς. Ὁ τοιοῦτος ἀσθενής, ἐπειδὴ μόνον τοὺς ἰδικούς του πόνους αἰσθάνεται καὶ εἰς αὐτοὺς μόνον προσέχει, φρονεῖ μετὰ πεποιθήσεως ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλος ὅστις νὰ πάσχῃ τόσον πολύ, ἐνῶ ὑπάρχουν πλεῖστοι ἄλλοι ἀσθενεῖς, οἱ ὁποῖοι ὑποφέρουν περισσότερον καὶ αἰσθάνονται πόνους πολὺ δριμυτέρους ἀπὸ τοὺς ἰδικούς του. Παρόμοιόν τι συνέβαινε καὶ εἰς τὸν θεῖον Παῦλον, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ᾐσθάνετο ἑαυτὸν ὡς τὸν πρῶτον ἐκ τῶν ἁμαρτωλῶν.

Τὴν αὐτὴν συναίσθησιν εἶχον καὶ πάντες οἱ μεγάλοι ἅγιοι ἄνδρες, οἵτινες εἶχον τὴν μεγάλην ταύτην ἀρετὴν τῆς αὐτογνωσίας καὶ ταπεινοφροσύνης. Πάντες οὗτοι εἰς ἑαυτοὺς προσέχοντες καὶ τὰς ἰδικάς τῶν ἁμαρτίας συναισθανόμενοι, τὰς ὁποίας πρὶν λάβωσιν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας ἐποίησαν, ἐφρόνουν ὅτι αὐτοὶ ἦσαν οἱ ἁμαρτωλότεροι ἐκ τῶν ἀνθρώπων. Διὰ τοῦτο καὶ ἀνέδειξεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς μεγάλους καὶ ἐτίμησε καὶ ἐδόξασεν αὐτούς. Καὶ ὄχι μόνον ὁ Θεὸς μεγαλύνει καὶ ὑψώνει τοὺς ταπεινόφρονας, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνθρωποι μεγάλως τιμῶσι καὶ δοξάζουσιν αὐτούς.

166. δ΄) Ο ΤΑΠΕΙΝΟΦΡΩΝ ΚΑΙ ΕΝ ΤΩ ΚΟΣΜΩ ΤΟΥΤΩ ΕΙΝΕ ΕΥΤΥΧΕΣΤΕΡΟΣ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ

Ὁ ἄνθρωπος ἑπομένως ὁ ἔχων τὴν ταπεινοφροσύνην, εἶνε ὁ εὐτυχέστερος καὶ εὐδαιμονέστερος τῶν ἀνθρώπων ὄχι μόνον ἐν τῷ μέλλοντι τῆς αἰωνιότητος βίῳ ὁπότε θὰ ἔχῃ τὴν αἰώνιον δόξαν καὶ μακαριότητα ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ, εἶνε δὲ καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ εὐτυχέστερος τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ὁ ταπεινόφρων, διότι αὐτός, βοηθούμενος ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἥτις εἶνε πιάντοτε μαζῆ μὲ τὸν ταπεινόν, ἀποφεύγει εὐκόλως τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὸ κακόν, ἐργάζεται τὸ ἀγαθὸν μετὰ χαρᾶς, ἣν χορηγεῖ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, προάγεται ἄνευ δυσκολίας εἰς πᾶσαν ἀρετήν, ἀποκτᾷ εὐκόλως καὶ ἐξασκεῖ τὴν ὑψίστην τῶν ἀρετῶν, τὴν ἀγάπην. Ἕνεκα δὲ ταύτης οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τιμᾶται καὶ δοξάζεται, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Εἶνε ἔτι εὐτυχέστερος τῶν ἀνθρώπων ὁ ταπεινόφρων, διότι εἶνε καὶ ὁ εἰρηνικώτερος αὐτῶν, καὶ ὁ μᾶλλον γαλήνιος καὶ ἀναπανόμενος, δοξάζων καὶ εὐχαριστῶν ἐν πᾶσι τὸν Θεόν. Πάντα δὲ ταῦτα δὲν παρακολουθοῦν ἄλλον ἄνθρωπον μὴ ἔχοντα τὴν ταπεινοφροσύνην. Μὲ τοιαῦτα θεῖα καὶ ἔξοχα προσόντα κοσμεῖται ὁ ταπεινόφρων.

Περαίνοντες δὲ τὸ ζήτημα τῆς αὐτογνωσίας, λέγομεν, ὅτι ἐὰν θέλῃ ὁ χριστιανὸς τὴν κατὰ Χριστὸν πρόοδον καὶ τελειοποίησίν του, ἐὰν θέλῃ τὴν σωτηρίαν του καὶ τὴν αἰώνιον δόξαν καὶ μακαριότητα, πρέπει νὰ φροντίζῃ πάντοτε μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας καὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος, ἵνα ἔχῃ τὴν ἀρετὴν τῆς αὐτογνωσίας. Πῶς δὲ θὰ ἀποκτήσῃ ταύτην, ὑπεδείχθη δι᾽ ὅσων ἐρρέθησαν προηγουμένως ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Ἐνταῦθα προσθέτομεν μόνον, ὅτι μαζῆ μὲ τὸν ὑποδειχθέντα τρόπον πρέπει νὰ θεωρῇ ὁ χριστιανὸς ὡς ἀναγκαιότατον καὶ τὰ μέγιστα συντελεστικὸν εἰς τὴν ἀληθῆ γνῶσιν τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τὴν προσευχήν. Εἶνε τὰ μέγιστα χρήσιμος καὶ συντελεστικὴ ἡ προσευχή, διότι δι᾽ αὐτῆς ἔρχεται ὁ φωτισμὸς καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ νὰ νοῇ ὁ ἄνθρωπος ὀρθῶς καὶ νὰ ἐκτιμᾷ τὰ πράγματα ἀληθῶς, συμφώνως μὲ τὴν φύσιν τῶν καὶ τὴν πραγματικήν τῶν ἀξίαν. Τὰ δύο ταῦτα ἔχων εἰς ἐνέργειαν ὁ Χριστιανός, ἤτοι τὸν ὑποδειχθέντα τρόπον καὶ τὴν προσευχήν, θὰ νοῇ ἀληθῶς τὸν ἑαυτόν του, καὶ θὰ εὑρίσκεται ἐν τῇ ἀληθείᾳ ἔχων τὴν μεγάλην ἀρετὴν τῆς ταπεινοφροσύνης.

Ταῦτα καὶ περὶ τοῦ μεγάλου καὶ σπουδαιοτάτου ζητήματος τῆς αὐτογνωσίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄: Η ΜΕΤΑΝΟΙΑ

167. ΔΙΑ ΤΗΣ ΕΙΛΙΚΡΙΝΟΥΣ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΛΑΜΒΑΝΕΙ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΠΛΗΡΗ ΚΑΙ ΤΕΛΕΙΑΝ ΤΗΝ ΣΥΓΧΩΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΑΜΑΡΤΙΩΝ ΤΟΥ

Μετὰ τὰ ῥηθέντα περὶ τῆς αὐτογνωσίας, καὶ ἰδίως μετὰ τὴν ἐξέτασιν διὰ τῆς ὁποίας λαμβάνει γνῶσιν ὁ χριστιανὸς τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς αὐτοῦ καταστάσεως, ἐρχόμεθα νὰ εἴπωμεν περὶ μετανοίας, διὰ νὰ λάβωσι γνῶσιν οἱ χριστιανοὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἀγνοοῦντες τυχὸν τὴν δύναμιν τοῦ μυστηρίου τούτου τῆς μετανοίας, ἀντὶ νὰ ὠφεληθῶσιν ἐκ τῆς γνώσεως τῆς ἑαυτῶν ἠθικῆς καταστάσεως, ἐνδέχεται νὰ βλαβῶσι καὶ νὰ ζημιωθῶσι.

Λέγομεν λοιπὸν ὅτι διὰ τῆς ἐξετάσεως, τὴν ὁποίαν θὰ ποιήσῃ ὁ χριστιανὸς ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ του κατὰ πάντα τὰ ἁμαρτήματα τὰ ὁποῖα ἀνεφέραμεν, καθὼς καὶ κατὰ πᾶν ἄλλο τὸ ὁποῖον ἤθελε νοήσει ὁ ἴδιος, θὰ διαφωτισθῇ καὶ θὰ ἐννοήσῃ εἰς τί εἶνε παραβάτης καὶ ἔνοχος ἀπέναντι τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ. Εἶνε ἐνδεχόμενον νὰ εὕρῃ ἑαυτὸν ἔνοχον εἲς ὀλίγα μόνον ἁμαρτήματα. Εἶνε ὅμως ἐνδεχόμενον νὰ εὕρῃ ἑαυτὸν εἰς πολλά· ἀλλὰ δὲν εἶνε καὶ ἀδύνατον νὰ εὕρῃ ἑαυτὸν ἔνοχον εἰς πάντα, εἴτε εἰς μικρὸν εἴτε εἰς μέγαν βαθμόν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, κατὰ τὴν ὁποίαν εὑρίσκει τὸν ἑαυτόν του ἔνοχον ὄχι μόνον εἰς ὀλίγα ἁμαρτήματα ἀλλ' εἰς πολλά, ἢ εἰς ὅλα, ποία εἶνε ἡ θέσις του κρινομένη σύμφωνα μὲ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ; Ἡ θέσις τον εἶνε, νὰ ἀποξενωθῇ τελείως ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ νὰ ῥιφθῇ εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ τῆς κολάσεως. Καὶ τώρα λοιπὸν τί πρέπει νὰ κάμῃ; Δὲν εἶνε σωτηρία δι' αὐτόν;

Ἐὰν μείνῃ εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἐν ᾗ εὑρίσκεται, φέρων ἐπάνω του τὸ βαρὺ φορτίον τῶν ἁμαρτιῶν του, σωτηρία δι' αὐτὸν δὲν ὑπάρχει. Ἡ καταδίκη του εἶνε ἀναπόφευκτος καὶ ἡ κόλασίς του βεβαία. Ἀποφαίνεται περὶ τούτου αὐτὸς ὁ Θεός, τοῦ ὁποίου ὁ λόγος εἶνε ἀληθὴς καὶ βέβαιος. Αὕτη εἶνε ἡ θέσις ἐκείνου, ὅστις φέρει ἐπάνω του τὴν ἁμαρτίαν. Ἐὰν ὅμως μετανοήσῃ εἰλικρινῶς διὰ τὰς ἁμαρτίας του, τότε, ὄχι μόνον ἐλευθεροῦται καὶ ἀπαλλάσεται ἀπὸ αὐτός, ὄχι μόνον ἀποφεύγει τὴν αἰώνιον κόλασιν, ἀλλὰ καὶ εἰρηνεύει καὶ φιλιοῦται τελείως μετὰ τοῦ παναγάθου Θεοῦ, καὶ γίνεται τέκνον αὐτοῦ ἀγαπητόν, ἔπειτα δὲ καὶ κληρονόμος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν μετὰ πάντων τῶν δικαίων καὶ ἁγίων.

Εἰς τὴν διὰ τῆς μετανοίας σωτηρίαν του ὁ Χριστιανὸς πρέπει νὰ ἔχῃ τελείαν καὶ ἀδίστακτον βεβαιότητα καὶ πεποίθησιν, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὴν ἐλαχίστην ἀμφιβολίαν. Διότι ἡ ἀλήθεια τοῦ ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὁσασδήποτε ἀσεβείας καὶ ἂν ἔχῃ, ὁσασδήποτε ἁμαρτίας, ὁσασδήποτε παραβάσεις, ὁσαδήποτε ἐγκλήματα, ὁσαδήποτε κακουργήματα, ἀμέτρητα καὶ ἂν εἶνε τὰ ἁμαρτήματά του, συγχωρεῖται καὶ γίνεται δίκαιος, καθαρὸς καὶ ἅγιος διὰ τῆς μετανοίας, ἡ ἀλήθεια λέγομεν, αὕτη εἶνε βεβαιοτάτη καὶ ἀσφαλεστάτη. Καὶ διὰ τοῦτο εἰς οὐδένα ἁμαρτωλόν, καὶ ἂν εἶνε ἀκόμη οὗτος ὁ χειρότερος καὶ ἁμαρτωλότερος ὅλων τῶν ἀνθρώπων, εἰς οὐδένα, λέγομεν, ἐπιτρέπεται νὰ ἔχῃ ἀμφιβολίαν διὰ τὴν συγχώρησιν τῶν πολλῶν καὶ ἀναριθμήτων ἁμαρτιῶν του, ἀρκεῖ μόνον ἡ μετάνοιά του νὰ εἶνε εἰλικρινὴς καὶ ἀληθής.

168. ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΑΛΗΘΟΥΣ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ

Εἶνε δὲ εἰλικρινὴς καὶ ἀληθὴς ἡ μετάνοια τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὅταν τηρῶνται οἱ ἑξῆς σπουδαιότατοι καὶ ἀναγκαιότατοι ὅροι:

1) Πρῶτον πρέπει νὰ αἰσθανθῇ ὁ ἁμαρτωλὸς τὰς ἁμαρτίας του καὶ νὰ λυπηθῇ ἀπὸ καρδίας καὶ νὰ κλαύσῃ δι' αὐτάς, συλλογιζόμενος ὅτι παρώργισε δι' αὐτῶν τὸν Θεόν, καὶ κατεστάθη ἔνοχος ἐνώπιον τῆς θείας δικαιοσύνης.

2) Νὰ κάμῃ τὴν στερεὰν ἀπόφασιν τοῦ νὰ ἀποστραφῇ πλέον μὲ τὴν καρδίαν του τὴν ἁμαρτίαν, καὶ νὰ πορευθῇ εἰς τὸ ἑξῆς κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἡ δὲ ἀπόφασις αὕτη ἐκ μέρους τοῦ ἁμαρτωλοῦ πρέπει νὰ εἶνε ὁριστικὴ καὶ τελεία, ὅταν μετανοῇ. Καὶ ἐὰν μετὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην συμβῇ ἐξ ἀδυναμίας ἢ ἀγνοίας ἢ οἱασδήποτε ἄλλης αἰτίας πάλιν νὰ ἁμαρτήσῃ, νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι δὲ τὸν συγχωρεῖ πλέον ὁ Θεός, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ πλήρη τὴν βεβαιότητα καὶ τὴν πεποίθησιν, ὅτι πάντοτε τὸν συγχωρεῖ· ἀρκεῖ εἰλικρινῶς πάλιν νὰ μετανοήσῃ, κάμνων ἐκ νέου τὴν αὐτὴν στερεὰν ἀπόφασιν τοῦ νὰ μὴ παρεκκλίνῃ πλέον ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ νὰ μείνῃ πιστὸς τηρητὴς αὐτοῦ.

3) Νὰ ἱκανοποιήσῃ εἰς πᾶν ὅ,τι τοῦ εἶνε δυνατὸν τὸν τυχὸν ὑπ' αὐτοῦ προσβληθέντα ἢ ἀδικηθέντα ἄνθρωπον. Τουτέστιν ἐὰν ὕβρισέ τινα, ἢ περιεφρόνησε, νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ συγχώρησιν· ἐὰν διέβαλε καὶ ἐσυκοφάντησε τὸν πλησίον του, νὰ φροντίσῃ, ὅσον τοῦ εἶνε δυνατόν, νὰ ἀναιρέσῃ τὴν διαβολὴν καὶ συκοφαντίαν ταύτην, διαφωτίζων τὰ πρόσωπα τὰ ὁποῖα ἤκουσαν αὐτήν. Ἐὰν ἠδίκησέ τινα, δι' οἱουδήποτε τρόπου εἴτε εἰς χρῆμα εἴτε εἰς πρᾶγμα, ν' ἀποδώσῃ αὐτό, ἢ τὸ ἀντίτιμον αὐτοῦ· καὶ ἐὰν δὲν δύναται νὰ εὕρῃ τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἀδικηθέντα, δύναται νὰ διαθέσῃ εἰς πτωχοὺς πᾶν ὅ,τι ὤφειλε ν' ἀποδώσῃ πρὸς ἐκεῖνον. Ὀφείλει δὲ νὰ ἱκανοποιήσῃ ἐντελῶς τὸν ἀδικηθέντα ὑπ' αὐτοῦ, ἢ τοὐλάχιστον καθ' ὅσον τοῦ εἶνε δυνατόν, ἐὰν δὲν δύναται νὰ ἱκανοποιήσῃ αὐτὸν ἐξ ὁλοκλήρου. Λέγομεν ὅτι ὀφείλει νὰ ἱκανοποιήσῃ αὐτὸν εἰς ὅ,τι τοῦ εἶνε δυνατόν, διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ Θεὸς ζητεῖ παρὰ τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα ποιήσῃ οὗτος τὸ δυνατὸν εἰς αὐτόν, οὐχὶ δὲ καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν δύναται.

Καθόσον εἶνε ἐνδεχόμενον ν' ἀδικήσῃ τις τὸν πλησίον του εἰς ποσότητά τινα χρημάτων, καὶ μετὰ καιρὸν μετανοεῖ διὰ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ ταύτην καὶ ἔχει ὅλην τὴν προθυμίαν καὶ τὴν θέλησιν ἵνα ἀποδώσῃ ὁλόκληρον τὸ ποσὸν αὐτό, ἀλλ' εὑρίσκεται εἰς ἔνδειαν καὶ ἀνάγκην, καὶ τοῦ εἶνε ὅλως ἀδύνατον νὰ πράξῃ τοῦτο. Ἔχει ὅμως τὴν θέλησιν, ἵνα ἐν μέλλοντι χρόνῳ, ἐὰν δυνηθῇ, ἐπανορθώσῃ τὴν γενομένην ἀδικίαν, εἴτε κατὰ τὸ ὅλον, εἴτε καὶ ἐν μέρει, ἐὰν εἶνε ἀδύνατον αὐτῷ νὰ ἐπιστρέψῃ ὁλόκληρον τὸ ποσόν. Ὁ τοιοῦτος, λέγομεν, ὅστις πράττει πᾶν ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἐξ αὐτοῦ διὰ τὴν ἐπανόρθωσιν τῆς ἀδικίας, λαμβάνει πλήρη τὴν συγχώρησιν παρὰ τοῦ Θεοῦ.

4) Ἄλλος ὅρος τῆς ἀληθοῦς μετανοίας εἶνε, τὸ νὰ δίδῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν συγχώρησιν εἰς πάντα ὅστις ὁπωσδήποτε τὸν ἔβλαψεν.
5) Ὀφείλει ἔτι νὰ ζητῇ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ μὲ καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην.
6) Νὰ ἐξομολογηθῇ εἰς τὸν πνευματικὸν ἱερέα μὲ ταπείνωσιν ψυχῆς καταδικάζων ἑαυτὸν ὡς ἔνοχον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου παρέβη τὸν νόμον.
7) Νὰ πιστεύῃ ἀδιστάκτως ὅτι δίδεται δωρεὰν καὶ κατὰ χάριν ἡ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν του διὰ μέσου τῆς θυσίας, τῆς μεσττείας καὶ τῆς ἀξιομισθίας τοῦ Χριστοῦ. Διότι πρέπει νὰ φρονῇ μετὰ πεποιθήσεως ὅτι, ἐὰν ὁ Χριστὸς δὲν ἀπέθνησκεν ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν καὶ δὲν ἔχυνε τὸ αἷμα του διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων, οὐδεὶς ἄνθρωπος ἠδύνατο ποτε νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὸν αἰώνιον θάνατον· ἐλευθεροῦται δὲ διὰ τῆς θυσίας καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ.
8) Νὰ προσπαθῇ ἔπειτα δεικνύων πᾶσαν σπουδήν, ἵνα πορεύεται κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ποιῶν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, διὰ τῆς τηρήσεως τοῦ θείου νόμου καὶ τῆς ἐξασκήσεως τῆς ἀγάπης καὶ τῶν ἀγαθῶν ἔργων.

169. ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ, ΔΙ' ΩΝ ΒΕΒΑΙΟΥΤΑΙ Η ΔΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΑΦΕΣΙΣ ΤΩΝ ΑΜΑΡΤΙΩΝ ΜΑΣ

Ὅταν λοιπὸν ὁ μετανοῶν ἁμαρτωλὸς τηρῇ τοὺς ὅρους τούτους, τότε ἡ μετάνοιά τον εἶνε ἀληθὴς καὶ εἰλικρινής, καὶ δὲν ἐπιτρέπεται πλέον κατ' οὐδένα λόγον νὰ ἀμφιβάλλῃ διὰ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν του. Διότι τὴν συγχώρησιν ταύτην τὴν ὑπόσχεται καὶ τὴν δίδει αὐτός ὁ Χριστός, ὅστις καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συνέστησε καὶ διέταξε τὸ μυστήριον τῆς μετανοίας. Συνέστησε δὲ αὐτό, δώσας εἰς τοὺς Ἀποστόλους, δι' αὐτῶν δὲ καὶ εἰς τοὺς διαδόχους τῶν ποιμένας καὶ πνευματικοὺς τῆς Ἐκκλησίας πατέρας, τὴν ἐξουσίαν καὶ τὸ δικαίωμα ἵνα ἐν τῷ ὀνόματί του παρέχουν τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν εἰς τοὺς εἰλικρινῶς μετανοοῦντας. «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἶπεν εἰς αὐτούς, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ» (Ματθ. ιη΄ 18). Καὶ μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ἀνάστασιν εἶπεν αὐτοῖς πάλιν: «Λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον. Ἄν τινῶν ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἄν τινῶν κρατῆτε κεκράτηνται» (Ἰωάν. κ΄ 22).

Ὅτι δὲ διὰ τῆς μετανοίας δίδεται τελεία ἡ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν βεβαιούμεθα ἀκόμη καὶ ἐκ πλείστων ἀποδείξεων καὶ μαρτυριῶν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἐκ τῶν ὁποίων θὰ παραθέσωμεν τινὰς πρὸς φωτισμὸν τῶν ἀγνοούντων.

Καὶ πρῶτον πάντων ἔχομεν αὐτὸ τὸ μέγα καὶ ὕψιστον γεγονὸς τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου, ὅστις πρὸς αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν σκοπὸν κατέβη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ὅπως καλέσῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν καὶ σώσῃ αὐτοὺς δι' αὐτῆς. Τὸ δὲ σπουδαιότερον, ὅτι διὰ τὴν ἐξάλειψιν τῶν πολλῶν ἡμῶν ἁμαρτιῶν ἔχυσε τὸ Αἷμα Αὐτοῦ τὸ τίμιον ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρόν.

Ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν παραστατικῶν, ἅμα δὲ καὶ σαφῶν παραβολῶν τοῦ ἀσώτου υἱοῦ, καὶ τοῦ τελώνου καὶ φαρισαίου, δι' ὧν παρίσταται ἡ ἄφατος τοῦ Θεοῦ εὐσπλαγχνία καὶ τὸ ἀμέτρητον αὐτοῦ ἔλεος, οὐδὲν ἄλλο κηρύττει τὸ Εὐαγγέλιον, εἰμὴ ὅτι πᾶς ἁμαρτωλός, ὁσασδήποτε ἁμαρτίας καὶ ἂν ἔχῃ, ὅταν ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν Θεὸν διὰ τῆς μετανοίας, λαμβάνει πλήρη τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν του, καὶ γίνεται τέκνον αὐτοῦ ἀγαπητόν.

Καὶ διὰ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου βεβαιοῦν ἡμᾶς τὸ Εὐαγγέλιον ὅτι διὰ τῆς μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως λαμβάνομεν τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν μας, λέγει τὰ ἑξῆς; «Ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος, ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας» (Α΄ Ἰω. α΄ 9). Ἔχουσι δὲ οἱ λόγοι οὗτοι αὐτὸ τὸ νόημα: Ἐὰν συναισθανώμεθα τὰς ἁμαρτίας μας, καὶ δὲν ἀποκρύπτωμεν, ἀλλ' ὁμολογῶμεν αὐτὰς μὲ ταπείνωσιν καὶ συντριβὴν τῶν καρδιῶν μας καὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνώπιον τοῦ πνευματικοῦ ἱερέως, ἂς ἔχωμεν τὴν πεποίθησιν, ὅτι θὰ λάβωμεν πλήρη καὶ τελείαν τὴν συγχώρησιν. Διότι ὁ Θεός, ὅστις λέγει ἐν τῷ νόμῳ του ὅτι συγχωρεῖ τὸν μετανοοῦντα καὶ ὁμολογοῦντα τὰς ἁμαρτίας του, εἶνε ἄξιος πάσης ἐμπιστοσύνης εἰς ὅ,τι ὑπόσχεται, καὶ καθὸ δίκαιος τηρεῖ καὶ ἐφαρμόζει ἐν τελειότητι αὐτὸ ὅπερ ὑπόσχεται. Καὶ διὰ τοῦτο θὰ συγχωρήσῃ ἐξάπαντος τὰς ἁμαρτίας μας, καὶ θὰ μᾶς καθαρίσῃ ἀπὸ πάσης ἐνοχῆς.

Ὁ αὐτὸς Εὐαγγελιστὴς μᾶς λέγει ἀκόμη: «Καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας» (Α΄ Ἰωάν. α΄ 7). Τὸ αἷμα δηλαδὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον ἐχύθη ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἐξαλείψῃ τὰς ἀνομίας καὶ παραβάσεις τῶν ἀνθρώπων, πλύνει καὶ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας, ὅταν προσερχώμεθα ἐν μετανοίᾳ καὶ πίστει εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν.

Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος λέγει: «Τεκνία μου, ταῦτα γράφω ὑμῖν, ἵνα μὴ ἁμάρτητε· καὶ ἐάν τις ἁμάρτῃ, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν Πατέρα, Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον· καὶ αὐτὸς ἱλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν· οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου» (Α΄ Ἰωάν. β΄ 1-2). Λέγει δὲ δι᾽ αὐτῶν τὰ ἑξῆς: Ἀγαπητά μου τέκνα, ὅσα σᾶς ἔγραψα καὶ σᾶς γράφω, σᾶς τὰ γράφω πρὸς τὸν σκοπόν, ἵνα ἔχητε μεγάλην προσοχήν, ὅπως μὴ ἁμαρτήσητε. Ἐὰν ὅμως ἐκ συναρπαγῆς, ἢ ἐξ ἀδυναμίας, ἢ ἐξ ἀπροσεξίας ἁμαρτήσῃ τὶς, δὲν πρέπει νὰ ἀπελπισθῇ, διότι ἔχομεν πλησίον τοῦ οὐρανίου Πατρὸς μεσίτην καὶ ὑπερασπιστὴν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὅστις εἶνε δίκαιος καὶ κατὰ πάντα τέλειος, ὡς τηρήσας ἀκριβῶς ὅλον τὸν νόμον καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς αὐτοῦ, καὶ εἰσακούεται ἡ πρὸς αὐτὸν μεσιτεία του. Καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς εἶνε μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου γίνεται ἵλεως ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ εἰς τὰς ἁμαρτίας μας καὶ συγχωρεῖ αὐτάς. Καὶ δὲν συγχωρεῖ μόνον τὰς ἰδικάς μας ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ τὰς ἁμαρτίας ὅλου τοῦ κόσμου, ἤτοι συγχωρεῖ πάντας ὅσοι προσέρχονται μετὰ πίστεως εἰς αὐτὸν καὶ συμμορφοῦνται πρὸς τὸ θέλημά του. Ταῦτα μᾶς λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης.

Ὁ δὲ ἀπόστολος Παῦλος, ὁμιλῶν ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ περὶ τῆς ἱερωσύνης καὶ τῆς διαρκοῦς μεσιτείας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι᾽ ἧς λαμβάνομεν τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν μας, λέγει: «Καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς προσερχομένους δι᾽ αὐτοῦ τῷ Θεῷ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν» (Ἑβρ. ζ΄ 25). Ἤτοι ὁ Χριστός, ὡς ὁ ἄκρος καὶ τέλειος καὶ αἰώνιος ἀρχιερεὺς καὶ μεσίτης, δύναται νὰ ἐλευθερώνῃ ἐκ τῆς ἁμαρτίας καὶ νὰ σώζῃ ἐντελῶς πάντας ἐκείνους, οἵτινες καταφεύγουν δι᾽ αὐτοῦ εἰς τὸν Θεόν, διότι ζῇ πάντοτε εἰς τὸ νὰ μεσιτεύῃ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτῶν.

Τὴν αὐτὴν ἀλήθειαν βεβαιῶν καὶ ἐν ἄλλῃ αὐτοῦ ἐπιστολῇ ὁ θεῖος Παῦλος λέγει: «Χριστὸς ὁ ἀποθανών, μᾶλλον δὲ καὶ ἐγερθείς, ὃς καὶ ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ, ὃς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν» (Ρωμ. η΄ 34). Τουτέστιν ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶνε ἐκεῖνος, ὅστις ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν. Αὐτὸς εἶνε καὶ ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν καὶ ζῶν εἰς τὸν αἰῶνα, ὁ ὁποῖος εἶνε καὶ ἐν δόξῃ καὶ τιμῇ ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς αὐτοῦ, καὶ μεσιτεύει πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν μας καὶ τῆς σωτηρίας μας.

Ὁ αὐτὸς ἀπόστολος μᾶς βεβαιοῖ ἔτι περὶ τοῦ Χριστοῦ ὅτι, ἐπειδὴ ἔγινεν ἄνθρωπος ὅμοιος μὲ ἡμᾶς καὶ ἐπολεμήθη ὑπὸ τοῦ πονηροῦ καὶ ἐπειράσθη καὶ ἐδοκίμασε πάντα πειρασμόν, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἁμαρτήσῃ τὸ παράπαν, γνωρίζει ἐκ πείρας τοὺς πειρασμοὺς ἡμῶν καὶ τὴν ἀδυναμίαν καὶ ἀσθένειαν τῆς ἀνθρωπίνης ἡμῶν φύσεως. Οὕτω δὲ γίνεται συμπαθὴς καὶ δεικνύεται ἐπιεικὴς εἰς τὰς ἐξ ἀδυναμίας τῆς ἀνθρωπίνης ἡμῶν φύσεως ἁμαρτίας. Δι᾽ αὐτὸν τὸν λόγον μᾶς προτρέπει ὁ τοῦ Θεοῦ Ἀπόστολος ὅπως, ἔχοντες ὑπ᾽ ὄψιν μας, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ μέγας ἀρχιερεὺς καὶ μεσίτης, ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ᾽ ἡμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασίν του, ὁ διελθὼν τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθίσας ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ μεσιτεύων ὑπὲρ ἡμῶν, ἔχοντες, λέγει, ταῦτα ὑπ᾽ ὄψιν μας, ἂς κρατῶμεν τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν στερεὰν καὶ ἀκλόνητον. Εἰς τὴν συμπάθειάν του δὲ καὶ τὴν ἀγάπην του στηριζόμενοι ἂς προσερχώμεθα μετὰ θάρρους πρὸς αὐτόν. Διότι ἐκ τῆς ἱερωσύνης καὶ μεσιτείας αὐτοῦ πηγάζει καὶ προέρχεται τὸ ἔλεος καὶ ἡ χάρις. Ἂς προσερχώμεθα λοιπὸν μετὰ θάρρους πρὸς αὐτὸν διὰ νὰ λάβωμεν ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ νὰ εὕρωμεν ἔμπροσθέν μας ἀντίληψιν καὶ βοήθειαν ἐν καιρῷ τῶν πειρασμῶν, ὁπότε ἔχομεν μεγάλην ἀνάγκην τῆς θείας βοηθείας, διὰ νὰ μὴ νικηθῶμεν ὑπ᾽ αὐτῶν. Τὰς ἀληθείας ταύτας ὁ τοῦ Θεοῦ ἀπόστολος τὰς λέγει διὰ τῶν ἑξῆς αὐτοῦ λόγων: «Ἔχοντες ἀρχιερέα μέγαν διεληλυθότα τοὺς οὐρανούς, Ἰησοῦν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας. Οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειρασμένον δὲ κατὰ πάντα καθ᾽ ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας. Προσερχώμεθα οὖν μετὰ παρρησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεον καὶ χάριν εὕρωμεν εἰς εὔκαιρον βοήθειαν» (Ἑβρ. δ΄ 14-16).

170. ΠΟΤΕ ΝΑ ΜΗ ΑΠΕΛΠΙΖΕΤΑΙ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ, ΕΑΝ ΕΞ ΑΔΥΝΑΜΙΑΣ Η ΑΠΡΟΣΕΞΙΑΣ ΑΜΑΡΤΗΣΗ, ΤΟ ΑΡΙΣΤΟΝ ΟΜΩΣ ΕΙΝΕ ΝΑ ΜΗ ΑΜΑΡΤΑΝΗ ΟΛΟΤΕΛΩΣ

Ἡ γνῶσις τοῦ ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε συμπαθὴς εἰς τὰς ἠθικὰς ἀσθενείας καὶ ἀδυναμίας ἡμῶν, καὶ γίνεται ἵλεως εἰς τὰς ἁμαρτίας μας, ὅταν προσερχώμεθα πρὸς αὐτὸν μετὰ πίστεως καὶ ζητῶμεν τὸ ἔλεός του καὶ τὴν χάριν του, ἡ γνῶσις αὕτη εἶνε χρησιμωτάτη καὶ ἀναγκαϊοτάτη εἰς τὸν ἐργαζόμενον καὶ ἐπιδιώκοντα τὴν κατὰ Χριστὸν μόρφωσίν τον. Εἶνε ἀναγκαιοτάτη ἡ γνῶσις αὕτη, διότι ὁ ἄνθρωπος, δοῦλος ὢν προηγουμένως τῆς ἁμαρτίας καὶ ἐκ τῆς δουλείας αὐτῆς ἀπαλλασσόμενος διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ, προχωρεῖ ὀλίγον κατ᾽ ὀλίγον πρὸς τὰ ἐμπρός, περιστέλλων τὰς ἐλλείψεις του καὶ τὰ ἐλαττώματά του, προχωρεῖ βαθμηδὸν ἐκ τῆς ἀτελείας εἰς τὴν τελειότητα. Εἰς τὸν ἠθικὸν δὲ καὶ πνευματικὸν τοῦτον δρόμον, τὸν ὁποῖον θὰ διέλθῃ, μέχρις οὗ φθάσῃ διὰ τῆς θείας χάριτος εἰς τὴν δυνατὴν ἠθικὴν τελειότητα, θὰ ἀπαντήσῃ πολλὰ προσκόμματα καὶ ἐμπόδια. Ἕνεκα δὲ τῆς ἀδυναμίας του, ἥτις θὰ ὑπάρχῃ ἐν ἀρχῇ μεγαλυτέρα, μέχρις οὗ προχωρήσῃ εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ ἐνδυναμωθῇ καὶ στερεωθῇ εἰς αὐτήν, θὰ πίπτῃ ἐνίοτε ἢ καὶ πολλάκις, ἂν ὄχι εἰς μεγάλας, ἀλλ᾽ εἰς μικρὰς ἁμαρτίας καὶ παραβάσεις τοῦ νόμου.

Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τῶν ὀλισθημάτων καὶ παραπτωμάτων ὁ χριστιανὸς δὲν πρέπει ὁλοτελῶς νὰ δειλιᾷ καὶ ν᾽ ἀποθαρρύνεται. Διότι ἡ τοιαύτη δειλία καὶ ἀποθάρρυνσις, εἴτε καὶ ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία περὶ τῆς σωτηρίας, δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ· καθόσον τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου διαμαρτύρεται κατὰ τῆς πλάνης αὐτῆς· ἀλλὰ προέρχεται καθαρὰ ἐκ τοῦ πονηροῦ πνεύματος, ὅπερ θέλει τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ διὰ τοῦτο ἐμβάλλει λογισμοὺς δειλίας καὶ

ἀπελπισίας. Δι᾽ αὐτὸν τὸν λόγον ὁ Χριστιανὸς πρέπει νὰ πιστεύῃ ἀδιστάκτως καὶ μετὰ βεβαιότητος εἰς τὴν ἄφατον τοῦ Θεοῦ εὐσπλαγχνίαν καὶ εἰς τὸ ἀμέτρητον πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν τον, νὰ πιστεύῃ ὅτι διὰ τῆς μετανοίας συγχωροῦνται καὶ ἐξαλείφονται, ὅπως καὶ ἐν τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι, πᾶσαι αἱ ἁμαρτίαι του, καὶ ἀποκαθίσταται εἰς τὴν θέσιν τοῦ δεδικαιωμένου ἀνθρώπου, συναριθμούμενος μετὰ τῶν δικαίων, μετὰ τῶν ὁποίων θὰ γίνῃ καὶ κληρονόμος τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν. Αὐτὴν τὴν πεποίθησιν πρέπει νὰ ἔχῃ ἐν τῇ ψυχῇ του ὁ μετανοῶν Χριστιανός. Πᾶσαν ἐναντίαν ἰδέαν, πᾶσαν ἀμφιβολίαν καὶ πιάντα δισταγμὸν ὀφείλει νὰ τὸν ἀποδιώκῃ ἀπὸ τὴν ψυχὴν του ὡς ψεῦδος καὶ πλάνην προερχομένην, ὡς εἴπομεν, ἐκ τοῦ πονηροῦ, καὶ ὡς ἁμαρτίαν, ἥτις ἀντίκειται εἰς τὴν ἀγαθότητα καὶ εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ προσβάλλει τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀξίαν τῆς θυσίας καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριοτοῦ.

Ἡ ἀπελπισία δέ, εἴτε δειλία καὶ ἀποθάρρυνσις, ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶνε ἀλλοτρία τοῦ πνεύματος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ᾽ εἶνε καὶ νέκρωσις καὶ θάνατος τῆς ψυχῆς. Καθόσον ἡ ψυχὴ δὲν θὰ δύναται πλέον ἕνεκα τῆς ἀπελπισίας ἢ δειλίας νὰ ἀνορθωθῇ ἐκ τοῦ ὀλισθήματος καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς κατάστασιν, καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν πνευματικὸν αὐτῆς δρόμον. Ὁ χριστιανὸς ὀφείλει νὰ ἔχῃ πλήρη τὴν διάθεσιν καὶ τὴν θέλησιν ἵνα πορεύεται παντοῦ καὶ πάντοτε κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, νὰ ἔχῃ τὴν πρόθεσιν τοῦ νὰ ἀποθάνῃ μᾶλλον, παρὰ νὰ προσκρούσῃ εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν δὲ ἐξ ἀδυναμίας ὀλισθήσῃ εἴς τι, ἐὰν καταστῇ παραβάτης εἴς τι, τότε νὰ λυπηθῇ μὲν καὶ νὰ συντριβῇ ἡ ψυχή του, ἀλλ᾽ ὄχι καὶ νὰ ἀπελπισθῇ, οὐδὲ τὸ παράπαν νὰ ἀποθαρρυνθῇ. Νὰ ταπεινωθῇ μόνον καὶ νὰ ἐπανέλθῃ διὰ τῆς μετανοίας εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ θέσιν, καὶ νὰ εἰρηνεύσῃ τελείως, καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς μὲ τὸν αὐτὸν ὃν εἶχε καὶ προηγουμένως ζῆλον. Καὶ πρέπει νὰ εἰρηνεύσῃ, διότι διὰ τῆς μετανοίας, ἣν ἔδειξε διὰ τὸ παράπτωμά του, συνεχωρήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

Εἶνε ὅμως καλὸν καὶ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ὠφελιμώτερον καὶ συμφερώτερον καὶ τελειότερον νὰ ἔχῃ ὁ χριστιανὸς ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλυτέραν προσοχὴν εἰς τὴν τήρησιν τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ μένῃ ὅσον τὸ δυνατὸν ἄπτωτος καὶ ἄμεμπτος. Διότι, ὅταν ἐξ ἀπροσεξίας συμβαίνῃ πτῶσις τις, ναὶ μὲν συγχωρεῖται ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τελείως διὰ τῆς μετανοίας, ὡς ἐρρέθη προηγουμένως, καὶ δὲν θεωρεῖται πλέον τὸ ἁμάρτημά του ὡς ἁμάρτημα ἐνώπιον αὐτοῦ, διὰ τοῦ ὀλισθήματος ὅμως καὶ παραπτώματος αὐτοῦ ἐπέρχεται εἰς τὴν ψυχὴν μία ἀδυναμία καὶ μία τάσις πρὸς τὸ κακόν. Ἡ κλίσις δὲ αὕτη πρὸς τὸ κακὸν δὲν εἶνε μὲν ἐφάμαρτος, ὅταν ἡ θέλησις καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου τὴν ἀποκρούῃ καὶ τὴν ἀποδοκιμάζῃ, φέρει ὅμως ἀτονίαν εἰς τὴν ψυχὴν ὅπως καὶ ἡ ἀδυναμία ἡ ἐκ τῆς ἀσθενείας τοῦ σώματος ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχῃ καὶ ὅταν ὁ ἀσθενὴς εὑρίσκεται εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀναρρώσεως. Ἡ δὲ ἀδυναμία αὕτη τῆς ψυχῆς θὰ ἐκλείψῃ γρήγορα ἢ ἀργά, ἀναλόγως τῆς προσοχῆς καὶ προθυμίας, ἣν θὰ ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ἀποδοκιμασίαν καὶ ἀπόκρουσιν τῆς ταραττούσης καὶ ἐνοχλούσης αὐτὸν ἁμαρτίας. Διὰ τοῦτο εἶνε, ὡς εἴπομεν, ἄριστον, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαιότατον νὰ εἶνε πολὺ μεγάλη ἡ προσοχὴ εἰς τὴν τήρησιν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, νὰ εἶνε τόσον μεγάλη, ὥστε, εἰ δυνατόν, ὁ χριστιανὸς πορευόμενος εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς νὰ μένῃ ἄμωμος. Ὅσῳ δὲ ὀλιγώτερον σφάλλει, καὶ πολὺ καλύτερον ἐὰν δὲν σφάλλῃ ὁλοτελῶς, τόσῳ περισσότερον θὰ εἰρηνεύῃ ἐν τῇ ψυχῇ του, καὶ θὰ προοδεύῃ εὐκολώτερον καὶ περισσότερον, ὁπότε καὶ ἡ χαρά του θὰ εἶνε πολὺ μεγαλυτέρα καὶ διαρκής.

Τὰς μεγάλας ταύτας καὶ σωτηριώδεις ἀληθείας γνωρίζων καὶ πιστεύων ὁλοψύχως ὁ χριστιανός, εὐκόλως καὶ μετὰ θάρρους θὰ κατευθύνεται εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν μόρφωσίν του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄: ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΜΑΡΤΙΑΣ

171. Ο ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΜΑΡΤΙΑΣ ΑΓΩΝ ΕΙΝΕ Ο ΕΝΔΟΞΟΤΕΡΟΣ ΤΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

Μετὰ τὴν αὐτογνωσίαν καὶ τὴν μετάνοιαν ἀκολουθεῖ ἕτερον ἐπίσης μέγα καὶ οὐσιωδέστατον καθῆκον, τὸ καθῆκον τοῦ νὰ ἐργάζεται ὁ ἄνθρωπος, ἵνα μὴ ὑποπέσῃ ἐκ νέου εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ἅμα δὲ καὶ ἵνα νεκρώσῃ πᾶν πάθος καὶ πᾶσαν κλίσιν καὶ ροπὴν τῆς ψυχῆς του πρὸς τὸ κακόν. Εἶνε δὲ τὸ καθῆκον τοῦτο στενῶς συνδεδεμένον καὶ ἀχώριστον ἀπὸ τὴν αὐτογνωσίαν καὶ τὴν μετάνοιαν. Διό τι εἴπομεν προηγουμένως ὅτι ὁ χριστιανὸς διὰ τῆς αὐτογνωσίας λαμβάνει γνῶσιν τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτοῦ καταστάσεως καὶ εὑρίσκει εἰς ποῖα ἁμαρτήματα εἶνε ἔνοχος. Διὰ δὲ τῆς μετανοίας, εἴπομεν, λαμβάνει πειρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν του, καὶ ἀπαλλάσσεται ἀπὸ πᾶσαν ἐνοχὴν καὶ εὐθύνην. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν τον εἶνε ἐνδεχόμενον, ὡς ἐρρέθη, εἴτε ἐξ ἀπροσεξίας, εἴτε ἐξ ἀδυναμίας, νὰ ἁμαρτήσῃ ὁ Χριστιανὸς καὶ πάλιν, ἴσως δὲ καὶ πάλιν, καὶ πάλιν. Καὶ εἶνε ἐνδεχόμενον καὶ μετὰ τὴν μετάνοιαν νὰ ἁμαρτήσῃ, ἐπειδὴ τὰ διάφορα πάθη εἰς τὰ ὁποῖα ἐδούλευε πρότερον, δὲν νεκροῦνται εὐθὺς μετὰ τὴν μετάνοιαν, οὐδὲ ἡ τάσις καὶ ροπὴ καὶ κλίσις πρὸς τὸ κακὸν ἐκλείπει ἐκ. τῆς ψυχῆς του. Διὰ τοῦ τὸ ἔχει καθῆκον ὁ χριστιανὸς ἵνα ἐργάζεται καὶ πολεμῇ ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν ὅπως ἀποκρούῃ πᾶσαν τῆς ἁμαρτίας προσβολήν, διὰ νὰ μὴν νικᾶται ὑπ᾽ αὐτῆς· ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ ὅπως νεκρώσῃ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ πᾶν πάθος καὶ πᾶσαν ροπὴν καὶ κλίσιν τῆς ψυχῆς του πρὸς τὸ κακόν, ὄχι μόνον διὰ νὰ μὴ παρασύρεται εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ καὶ ἵνα προκόπτῃ καὶ προάγεται εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν ἁγιασμόν.

Ὁ ἀγὼν δὲ οὗτος καὶ ὁ πόλεμος ὁ πνευματικὸς κατὰ τῆς ἁμαρτίας εἶνε ὁ εὐγενέστερος, ὁ ἐνδοξότερος, καὶ ὁ σωτηριωδέστερος ὅλων ἐν γένει τῶν ἀγώνων. Διότι δι᾽ αὖ τοῦ ἀπαλλάσσεται καὶ ἐλευθεροῦται ὁ ἄνθρωπος οὐχὶ ἀπὸ σωματικήν τινα καὶ προσωρινὴν δουλείαν, ἀλλ᾽ ἀπὸ ψυχικὴν καὶ αἰωνίαν, ἐλευθεροῦται ἀπὸ τὴν σκληρὰν τῆς ἁμαρτίας δουλείαν καὶ τυραννίαν, καὶ εὑρίσκει τὴν εἰρήνην καὶ ἀνάπαυσιν τῆς ψυχῆς του, καὶ ἀναδεικνύεται κληρονόμος τῶν οὐρανίων τοῦ Θεοῦ ἀγαθῶν. Ἀπαραίτητον λοιπὸν καὶ τὰ μέγιστα χρήσιμον εἶνε νὰ γνωρίσῃ ὁ χριστιανὸς πῶς πρέπει νὰ διεξάγῃ τὸν ἔνδοξον τοῦτον κατὰ τῆς ἁμαρτίας ἀγῶνα, ὅπως ἀναδειχθῇ νικητὴς ἐν αὐτῷ καὶ στεφανωθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

172. ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΕΚ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΓΕΝΝΑΤΑΙ Η ΑΜΑΡΤΙΑ

Ἀλλ᾽ ἵνα μάθῃ ὁ Χριστιανὸς πῶς πρέπει ν᾽ ἀγωνίζεται ἀποτελεσματικῶς καὶ τελεσφόρως κατὰ τῆς ἁμαρτίας, πρέπει προηγουμένως νὰ μάθῃ πῶς γεννᾶται καὶ πῶς ἀναφαίνεται ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἡ ἁμαρτία, ἤτοι πρέπει νὰ μάθῃ τὰ αἴτια, ἐκ τῶν ὁποίων λαμβάνει χώραν καὶ γεννᾶται ἡ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ. Δι᾽ αὐτὸν τὸν λόγον θὰ ὁμιλήσωμεν πρῶτον περὶ τῶν αἰτίων τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἔπειτα θὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸ ζήτημα τοῦ πῶς πολεμεῖται ἡ ἁμαρτία. Καὶ ἐπειδὴ τὸ ζήτημα τῶν αἰτίων τῆς ἁμαρτίας ἔχει πολλὴν καὶ μεγάλην σπουδαιότητα, διὰ τοῦτο καὶ θὰ πραγματευθῶμεν αὐτὸ ἐν ἐκτάσει καὶ διὰ πολλῶν. Εἰς ἀπόδειξιν δὲ καὶ βεβαίωσιν τούτου, θὰ παραθέσωμεν κατάλληλα ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς παραδείγματα καὶ χωρία μετὰ τῆς ἑρμηνείας αὐτῶν, θὰ λύωμεν δὲ καὶ τὰς παρουσιαζομένας ἀπορίας ἐξηγοῦντες καὶ τὰ ἐν τῷ μεταξὺ ἀναφυόμενα σχετικὰ ζητήματα.

Λέγομεν λοιπὸν ὅτι τρία εἶνε τὰ κύρια αἴτια τῆς ἁμαρτίας, ἤτοι: α΄) Ἡ ὑποβολὴ τοῦ πονηροῦ, β΄) Ἡ θέλησις τοῦ ἀνθρώπου καὶ γ΄) Ἡ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπον κλίσις καὶ ροπὴ πρὸς τὸ κακόν.

173. Α΄) Η ΥΠΟΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΟΝΗΡΟΥ

Ἐν πρώτοις παρατηροῦντες εἰς τὴν πρώτην ἀναφανεῖσαν ἐν τῷ κόσμῳ ἁμαρτίαν, τουτέστιν εἰς τὴν ἁμαρτίαν τῶν πρωτοπλάστων, μανθάνομεν τὴν πρώτην αἱ τίαν καὶ ἀφορμὴν ἕνεκα τῆς ὁποίας ἡ ἁμαρτία εἰσχωρεῖ εἶς τὸν ἄνθρωπον. Εἶνε δὲ αὕτη ἡ ὑποβολὴ τοῦ πονηροῦ, ὅστις διὰ τρόπου ἐπιτηδείου, ὑποκριτικοῦ καὶ δολίου παρακινεῖ καὶ προτρέπει τὸν ἄνθρωπον ἵνα πράξῃ τὸ ἐναντίον τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι οἱ πρωτόπλαστοι ἐδημιουργήθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἁγνοὶ καὶ καθαροί, μὴ ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς οὐδὲν ἴχνος ἁμαρτίας καὶ κακίας· ἐγένοντο δὲ ἁμαρτωλοὶ καὶ κατεδικάσθησαν εἰς τὸν θάνατον, συμφώνως πρὸς τὸν θεῖον νόμον, ἕνεκα τῆς παραβάσεως τῆς τοῦ Θεοῦ ἐντολῆς. Ἡ δὲ παράβασις αὐτῶν ἐγένετο διὰ τῆς ὑποβολῆς τοῦ πονηροῦ διαβόλου, ὅστις παρουσιασθεὶς ὡς φίλος ἐνδιαφερόμενος ὑπὲρ αὐτῶν, παρέπεισεν αὐτοὺς ἵνα φάγωσιν ἐκ τοῦ ἀπηγορευμένου καρποῦ, παραστήσας ψευδῶς, ὅτι διὰ τῆς ἀθετήσεως τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, ὄχι μόνον δὲν θὰ βλαβῶσιν, ἀλλὰ καὶ θὰ ὠφεληθῶσι, γενόμενοι καὶ αὐτοὶ θεοὶ (Γεν. γ΄ 4). Οὕτω βλέπομεν, ὅτι ἡ πρώτη ἀφορμὴ καὶ αἰτία, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἡ ἁμαρτία εἰσεχώρησεν εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἶνε αὐτὸς ὁ πονηρός, ὅστις μὲ πανουργίαν καὶ δολιότητα παραπείθει καὶ ἀποπλανᾷ αὐτὸν εἰς τὸ νὰ παραβῇ τὸν θεῖον νόμον.

174. ΥΠΕΒΑΛΕΝ Ο ΔΙΑΒΟΛΟΣ ΤΟ ΠΟΝΗΡΟΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ, ΑΛΛ' ΕΥΘΥΣ ΑΠΕΚΡΟΥΣΘΗ

Ἵνα δὲ γνωρίζῃ ὁ Χριστιανός, ὅτι ὅπως εἰς τοὺς πρωτοπλάστους, οὕτως ὑποβάλλει ὁ πονηρὸς καὶ εἰς πάντα ἄνθρωπον ἀνεξαιρέτως τὸ κακόν, θὰ φέρωμεν εἰς παράδειγμα καὶ αὐτὸν τὸν Χριστόν, διότι καὶ εἰς αὐτὸν ἀκόμη προσῆλθε δολίως ὁ Σατανᾶς καὶ ὑπέβαλε τὸ πονηρὸν αὐτοῦ θέλημα. Ἀναφέρομεν εἰς παράδειγμα καὶ τὸν Χριστόν, διότι ἡ γνῶσις τοῦ πῶς ἐπειράσθη ὑπὸ τοῦ πονηροῦ ὁ Χριστός, εἶνε τὰ μέγιστα φωτιστικὴ εἰς τὸν χριστιανόν· ἐπειδὴ ἐκ τῆς γνώσεως ταύτης δεικνύεται καθαρώτερον ἡ μεγάλη τοῦ πονηροῦ δολιότης, καὶ φωτίζεται τοιουτοτρόπως περισσότερον ὁ χριστιανὸς ὡς πρὸς τὰς πανουργίας καὶ δολιότητας αὐτοῦ.

Λέγομεν λοιπὸν ὅτι, ὅπως προσῆλθεν ὁ πονηρὸς εἰς τοὺς πρωτοπλάστους καὶ ὑπέβαλεν εἰς αὐτοὺς τὸ πονηρὸν ἐναντίον τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, οὕτω προσῆλθε καὶ πρὸς τὸν Χριστὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ, μὲ τὸν σκοπὸν ἵνα ὑποτάξῃ αὐτὸν εἰς τὸ θέλημά του. Ἀλλὰ πρὸ τοῦ νὰ εἴπωμεν τίνι τρόπῳ ἐπεχείρησεν ὁ πονηρὸς ἵνα πειράσῃ τὸν Χριστόν, θεωροῦμεν καλόν, πρὸς φωτισμὸν τῶν ἀγνοούντων, διὰ νὰ μὴ ἀπορῶσιν ἀκούοντες ὅτι ἐπῆγε καὶ εἰς τὸν Χριστὸν ὁ πονηρὸς καὶ ἐπείρασεν αὐτόν, νὰ δώσωμεν ἐξήγησιν περὶ τούτου.

Ἀφοῦ ὁ Χριστός, τέλειος ὢν Θεός, ἐγένετο καὶ τέλειος ἄνθρωπος, ὡς ἄνθρωπος ἦτο ὅμοιος κατὰ πάντα μὲ ἡμᾶς, ἐκτὸς ἐκείνων μόνον τῶν προσόντων καὶ θείων πλεονεκτημάτων, τὰ ὁποῖα ἀνήκουν ἐν τελειότητι εἰς μόνον αὐτόν, καὶ περὶ τῶν ὁποίων εἴπομεν προηγουμένως (8). Ὡς ὢν δὲ ὅμοιος μὲ ἡμᾶς ὁ Χριστός, καὶ ἐπείνα, καὶ ἐδίψα, καὶ ἐκοπίαζε, καὶ ἐπόνει, καὶ ἐν γένει ᾐσθάνετο πάντα ὅσα αἰσθάνεται καὶ δοκιμάζει πᾶς ἄνθρωπος. Ἐπίσης ὁ Χριστός, ἐπειδὴ ἦτο ὅμοιος μὲ ἡμᾶς, καὶ ἐπειράσθη καὶ ἐπολεμήθη ὑπὸ τοῦ πονηροῦ, ὅπως καὶ πᾶς ἄλλος ἄνθρωπος, καὶ ἔτι περισσότερον· καθόσον ὁ Χριστός, ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον ἵνα νικήσῃ τὸ κράτος τοῦ Σατανᾶ καὶ ἐξαλείψῃ τὴν ἁμαρτίαν, ἔπρεπεν ἵνα πολεμηθῇ ὑπ' αὐτοῦ διὰ νὰ ἀναδειχθῇ νικητὴς αὐτοῦ. Ἀνεδείχθη δὲ νικητὴς αὐτοῦ, τηρήσας ἀκριβῶς τὸ θέλημα τοῦ οὐρανίου αὐτοῦ Πατρός.

Μετὰ τὴν ἐξήγησιν ταύτην λέγομεν ὅτι, ὅπως εἰς τοὺς πρωτοπλάστους, οὕτω καὶ εἰς τὸν Χριστόν, ὅστις ἦτο ὅλως ἁγνός, ἅγιος καὶ ἄμωμος, προσῆλθεν ἐν τῇ ἐρήμῳ ὁ πονηρός, μετὰ τὴν τεσσαρακονθήμερον τοῦ Κυρίου νηστείαν, ὅτε ἐπείνασε, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν: «Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπέ, ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται». Ἀλλ' ὁ Κύριος εὐθὺς ἀπέκρουσε τὴν δολίαν τοῦ πονηροῦ ὑποβολήν, εἰπὼν εἰς αὐτόν: «Γέγραπται, Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παν τὶ ρήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ» (Ματθ. δ΄ 3). Οἱ λόγοι οὗτοι ἔχουσι τοιοῦτον νόημα: Σύ, διάβολε, ὑποδεικνύεις εἰς ἐμέ, ἵνα εἴπω ὅπως γίνωσιν οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι, διὰ νὰ πληρώσω τὴν ἀνάγκην τῆς πείνης μου. Ἀλλὰ τοῦτο, τὸ νὰ ὑπακούσω εἰς σέ, εἶνε ὅλως ἐναντίον τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Καὶ εἶνε ἐναντίον τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ τὸ νὰ ὑπακούσω εἰς σέ, ὄχι μόνον ὅταν μοῦ προβάλλῃς πράγματα, ἅτινα ὡρισμένως ἀντίκεινται εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀκόμη μοῦ ὑποδεικνύῃς νὰ ποιήσω πράγματα ἅπερ εἶνε ἀκριβῶς σύμφωνα πρὸς τὸ θέλημά του. Εἶνε καὶ τότε ἐναντίον τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ τὸ νὰ ὑπακούσω εἰς σὲ, διότι ὅταν εἶνε πράγματα ἅπερ εἶνε σύμφωνα πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, πρέπει νὰ τὰ ἐκτελῶ, οὐχὶ διότι τὰ ὑποβάλλεις σύ, ἀλλὰ διότι τὰ διατάσσει ὁ Θεός. Καθόσον ἂν ἐκτελῶ ταῦτα, διότι τὰ ὑποβάλλεις σύ, τότε δὲν θὰ εἶμαι πλέον ὑπήκοος τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὑπήκοος ἰδικός σου. Ἀλλ' ἐγὼ οὐδέποτε θὰ γίνω ὑπήκοος ἰδικός σου. Ὅταν δὲ ἀπειθῶ εἰς σέ, καὶ ὑπακούω εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τότε ὁ Θεός, ἐπειδὴ θὰ εὐαρεστῶ εἰς αὐτὸν, θὰ μὲ χορταίνῃ δι' οἱουδήποτε τρόπου ἡ ἀγαθότης καὶ παντοδυναμία Τοῦ θελήσῃ· διότι εἶνε γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ του, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν θέλει ζήσει μὲ ἄρτον μόνον, ἀλλὰ δύναται νὰ ζήσῃ μὲ πάντα λόγον ἐξερχόμενον διὰ στόματος Θεοῦ. Οὕτως ὁ Χριστὸς ἀποκρούσας τὸν πονηρόν, κατήσχυνεν αὐτόν.

Ἀλλ' ὁ πονηρός, ἂν καὶ ἀπεκρούσθη τοιουτοτρόπως καὶ ἐνικήθη ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, δὲν ἀπεμακρύνθη ὅμως ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπεχείρησε καὶ δι' ἄλλου πανουργοτέρου τρόπου, ἵνα πείσῃ αὐτὸν ὅπως ὑπακούσῃ εἰς τὸ θέλημά του. Ὅθεν καὶ προτείνει εἰς τὸν Κύριον, ἵνα ρίψῃ τὸν ἑαυτόν του κάτω ἀπὸ τὸ ὑψηλότερον ἄκρον τῆς στέγης τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ναοῦ: «Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἶπε πρὸς αὐτόν, βάλε σεαυτὸν κάτω· γέγραπται γάρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου». Ἀλλ' εὐθὺς καὶ τότε ὁ Κύριος ἀπέκρουσεν αὐτόν, εἰπών: «Πάλιν γέγραπται. Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου» (Ματθ. δ' 5). Τουτέστι, λέγεις εἰς ἐμέ, διάβολε, νὰ ρίψω μόνος μου τὸν ἑαυτόν μου ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦτο τοῦ ναοῦ κάτω. Καὶ διὰ νὰ μὲ πείσῃς ὅτι ἂν ποιήσω τοῦτο, δὲν θὰ πάθω σωματικήν τινα βλάβην, οὐδὲ θὰ πράξω ἐναντίον τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, μοῦ προβάλλεις τοὺς λόγους τῆς Ἁγίας Γραφῆς, διὰ τῶν ὁποίων ὁμιλοῦσα αὕτη περὶ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ λέγει τοῦτο· Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, χωρὶς νὰ θέλῃ, ἤθελε πέσει ἢ σκοντάψει, ὁ Θεὸς θέλει προστατεύσει καὶ προφυλάξει αὐτὸν διὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἀγγέλων, ὥστε νὰ μὴ πάθῃ κακόν τι. Καὶ ἐνῶ τοῦτο ἐννοοῦν οἱ λόγοι τῆς Ἁγίας Γραφῆς, σύ, διαστρέφων αὐτούς, προτείνεις εἰς ἐμέ, ἵνα ρίψω μόνος μου τὸν ἑαυτόν μου κάτω ἐκ τοῦ ὕψους τούτου. Ἀλλὰ τοῦτο, ὅπερ μὲ πανουργίαν καὶ δολιότητα προβάλλεις εἰς ἐμὲ ἵνα ποιήσω, ἀπαγορεύει ρητῶς ὁ Θεὸς διὰ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, λέγων ὅτι δὲν πρέπει ποτὲ μόνος του ὁ ἄνθρωπος νὰ ρίπτῃ τὸν ἑαυτόν του εἰς τὸν κίνδυνον, διὰ νὰ δοκιμάσῃ τοιουτοτρόπως τὴν προστασίαν τοῦ Θεοῦ· διότι τὸ τοιοῦτον εἶνε ὅλως ἀντικείμενον εἰς τὸ θεῖον θέλημα. Οὕτως ὁ Χριστὸς καὶ κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην τοῦ πονηροῦ προσβολὴν ἔμεινεν ἀπρόσβλητος, ἀποκρούσας καὶ νικήσας αὐτόν.

Ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ πονηρός, φανταζόμενος ὅτι ἤθελε κατορθώσει ὅπως δελεάσῃ καὶ πείσῃ τὸν

Χριστόν ἵνα ὑπακούσῃ εἰς τὸ θέλημά του, προβάλλει καὶ τρίτον πειρασμόν, πολὺ ἰσχυρότερον καὶ δελεαστικώτερον ἀπὸ τοὺς δύο προηγουμένους, τὸν ἑξῆς: Διεκνύει εἰς αὐτὸν ἐξ ὄρους λίαν ὑψηλοῦ ὡς ἐν πανοράματι πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου μὲ τὰς ἡδονὰς καὶ τὰ πλούτη, καὶ τὰς τιμὰς καὶ τὰς δόξας αὐτῶν, καὶ δολίως καὶ ἀναισχύντως ψευδόμενος ὅτι ἔχει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου, λέγει πρὸς τὸν Χριστόν: «Ταῦτα πάντα σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι». Ἀλλ' ὁ Χριστὸς μετ' ὀργῆς τότε ἀποκρούει καὶ ἀποπέμπτει αὐτόν, λέγων: «Ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ· γέγραπται γάρ, Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσῃς καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις» (Ματθ. δ΄ 8 καὶ Λουκ. δ΄ 8). Ἤτοι μοῦ προτείνεις, διάβολε, καὶ μοῦ ὑπόσχεσαι, ὅτι θέλεις μοῦ δώσει πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ πάντα τὰ ἀγαθὰ καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, ὑπὸ τὸν ὅρον ἵνα πέσω καὶ σὲ προσκυνήσω. Ἀλλ' ἡ προσκύνησις καὶ λατρεία ἀνήκει εἰς μόνον τὸν Θεόν διότι εἶνε γεγραμμένον ἐν αὐτῷ τῷ βιβλίῳ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος τὸν Κύριον καὶ Θεὸν αὐτοῦ ὀφείλει νὰ προσκυνῇ, καὶ αὐτὸν μόνον νὰ λατρεύῃ. Σύ δέ, ὅστις τολμᾷς καὶ ζητεῖς καὶ θέλεις ἵνα σὲ προσκυνήσω, τίς εἶσαι; Ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ, ἀφανίσθητι ἀπ' ἔμπροσθέν μου. Ἐγὼ πάντοτε θὰ ὑπακούω εἰς ἐκεῖνον μόνον, τὸ ὁποῖον λέγει ὁ Θεός, οὐδέποτε δὲ θὰ ὑπακούσω εἰς σέ. Οὕτως ὁ Χριστός, μετ' ὀργῆς ἀποκρούσας καὶ ἀποπέμψας τὸν Σατανᾶν, ἐνίκησε καὶ κατήσχυνεν αὐτόν, καὶ ἔμεινε πιστὸς τηρητὴς τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ.

Ὅπως λοιπὸν εἴδομεν εἰς τοὺς πρωτοπλάστους ὅτι ὑπέβαλεν εἰς αὐτοὺς πανούργως καὶ δολίως τὸ πονηρὸν ὁ Σατανᾶς, οὕτω βλέπομεν ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος Σατανᾶς ὑπέβαλε μὲ πανουργίαν καὶ δολιότητα τὸ πονηρὸν αὐτοῦ θέλημα καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Χριστόν. Ἀλλ' ἐκεῖ μέν, εἰς τοὺς πρωτοπλάστους, εὗρεν ὑποδοχὴν ἡ σατανική του ὑποβολὴ καὶ ἐτελέσθη ἡ ἁμαρτία' ἐδῶ ὅμως, εἰς τὸν Χριστόν, μετ' ὀργῆς ἀπεκρούσθη καὶ κατὰ κράτος νικηθεὶς κατῃσχύνθη.

175. Ο ΔΙΑΒΟΛΟΣ ΕΠΕΙΡΑΣΕ ΚΑΙ ΤΟΝ ΙΩΒ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ Ο ΙΩΒ ΕΜΕΙΝΕ ΠΙΣΤΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ

Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ Χριστοῦ τοῦ ὁποίου τὸ ὑπέροχον ὕψος τῆς ἀρετῆς ὑπερβαίνει πᾶν μέτρον καὶ ὅριον, βλέπομεν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ καὶ ἁγίους ἄνδρας οἱ ὁποῖοι, ποικιλοτρόπως πολεμηθέντες καὶ πειρασθέντες ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ἀπέκρουσαν καὶ ἐνίκησαν αὐτόν, μείναντες πιστοὶ ὑπήκοοι εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Μεταξὺ τῶν ἁγίων τούτων ἀνδρῶν ἀναφέρομεν ἐπὶ παραδείγματι τὸν δίκαιον Ἰώβ, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ὑπέδειξεν ὁ πονηρὸς διὰ τῆς ὑποβολῆς τὸ κακόν, ἀλλὰ μετεχειρίσθη ἄλλην μέθοδον, διὰ νὰ ἐξαναγκάσῃ αὐτὸν ὅπως ἁμαρτήσῃ· ἐπέφερε δηλονότι εἰς αὐτὸν μεγάλους πειρασμοὺς καὶ ἀλγεινοτάτας κακώσεις. Ἀναφέρομεν δὲ τὸν Ἰώβ, διὰ νὰ δειχθῇ ἐμπράκτως ὅτι, ἂν καὶ ποικιλοτρόπως πειράζῃ τοὺς ἀνθρώπους ὁ πονηρός, δὲν ὑποτάσσει ὅμως καὶ πάντας εἰς τὸ θέλημά του. Διότι εἶνε δυνατὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον, βοηθούμενον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, νὰ ἀποκρούσῃ καὶ νὰ νικήσῃ τὸν πονηρόν. Εἶνε δὲ καὶ οἱ πειρασμοὶ τοῦ δικαίου Ἰώβ, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξῆλθε νικητὴς ὁ ἐκλεκτὸς οὗτος τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, ἄξιοι πολλῆς προσοχῆς, διότι μανθάνομεν ἐξ αὐτῶν οὐ μόνον τὴν ἀνθρωποκτόνον βουλὴν καὶ κακουργίαν τοῦ διαβόλου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀφοσίωσιν καὶ ὑπακοὴν τῶν ἀνθρώπων τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ θέλημά του. Ἀκόμη δὲ διδασκόμεθα καὶ μανθάνομεν, ὅτι τὰ πάντα ἐνεργοῦνται καὶ τελοῦνται κατὰ τὴν βουλὴν καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Περὶ τοῦ Ἰὼβ μᾶς βεβαιοῖ ἡ Ἁγία Γραφὴ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἦτο ἀληθινός, ἄμεμπτος, δίκαιος, θεοσεβής, ἀπέχων ἀπὸ πᾶν ἔργον καὶ πᾶσαν ἁμαρτίαν (Ἰὼβ α΄ 2). Εἶχε δὲ ἑπτὰ υἱοὺς καὶ τρεῖς θυγατέρας, περὶ τῶν ὁποίων εἶχε πάντοτε τὴν φροντίδα, ἵνα μένωσι πιστοὶ εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ διατηρῶνται καθαραὶ αἱ ψυχαί τῶν ἀπὸ πᾶσαν ἁμαρτίαν. Ἦτο ὁ Ἰὼβ καὶ πλούσιος σφόδρα. Ὁ δὲ διάβολος, φθονῶν τὴν ἀρετὴν τοῦ Ἰώβ, φθονῶν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν τελείαν ἀφοσίωσίν του, ἠθέλησε νὰ πειράσῃ αὐτόν, πρὸς τὸν σκοπὸν ἵνα ἀναγκάσῃ αὐτὸν ὅπως ἁμαρτήσῃ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἀφοῦ ὁ Θεός, ὡς λέγει ἡ Ἁγία Γραφή, ἐπέτρεψε τοῦτο, τότε ὁ πονηρὸς ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐπέφερε παντελῆ καταστροφὴν εἰς πᾶσαν τὴν περιουσίαν τοῦ Ἰώβ, καὶ συγχρόνως ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐθανάτωσεν ὅλους τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ, κατακρημνίσας τὴν οἰκίαν ἐν τῇ ὁποίᾳ εὑρίσκοντο οὗτοι. Ἐπίτηδες δὲ παρεσκεύασεν ὁ πονηρὸς καὶ ἐπέφερε ταὐτοχρόνως τὰς μεγάλας ταύτας συμφορὰς εἰς τὸν Ἰώβ, διὰ νὰ μὴ δώσῃ καιρὸν εἰς αὐτόν, ὅπως εὑρίσκῃ ἐν τῷ μεταξὺ παρηγορίαν καὶ παραμυθίαν δι' ἑκάστην συμφοράν. Ἐνήργησε πάντα ταῦτα ὁ πονηρός, ἵνα διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων θλίψεων καὶ μεγάλων συμφορῶν ἀναγκάσῃ τὸν Ἰὼβ νὰ γογγύσῃ κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ βλασφημήσῃ κατ' αὐτοῦ.

Ἀλλ' ὁ Ἰώβ, παρ' ὅλας τὰς μεγάλας ταύτας θλίψεις καὶ συμφοράς, ὄχι μόνον δὲν ἐνέδωκε τὸ παράπαν εἰς τοὺς ὀλεθρίους καὶ κακοβούλους τοῦ πονηροῦ σκοπούς, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἐθριάμβευσε κατὰ τοῦ πονηροῦ καὶ κατήσχυνεν αὐτόν, μείνας κατὰ πάντα πιστὸς εἰς τὸν Θεόν. Διότι ὄχι μόνον λόγον κακὸν δὲν εἶπεν, οὐδὲ διενοήθη κατὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ πεσὼν χαμαὶ προσεκύνησε τὸν Θεόν, καὶ ἐδόξασε τὸ ὑπερύμνητον καὶ ὑπεράγιον αὐτοῦ ὄνομα εἰπών: «Ἐγὼ γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ τῆς κοιλίας τῆς μητρός μου, γυμνὸς πάλιν καὶ θὰ ἀπέλθω ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Ὁ Κύριος ἔδωκεν εἰς ἐμὲ ὅσα εἶχον, ὁ Κύριος καὶ ἀφήρεσε ταῦτα. Ὅπως ἐφάνη ἀρεστὸν εἰς τὸν Κύριον, τοιουτοτρόπως καὶ ἐγένετο· ἂς εἶνε εὐλογημένον τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου» (Ἰὼβ α΄ 1-22).

Ἀλλ' ὁ πονηρός, ἐπειδὴ ὁ Ἰὼβ εἰς ὅλας ταύτας τὰς συμφορὰς ἔμεινε πιστὸς εἰς τὸν Θεόν, ἐζήτησεν ἵνα θλίψῃ καὶ βασανίσῃ αὐτὸν εἰς μεγαλύτερον ἀκόμη βαθμόν, ἐλπίζων ὅτι θὰ τὸν ἐξηνάγκαζε τοιουτοτρόπως ἵνα ἁμαρτήσῃ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Λαβὼν δὲ πρὸς τοῦτο καὶ πάλιν ἄδειαν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἐπέφερεν εἰς τὸν Ἰὼβ νόσημα φοβερόν, ἕλκος ὀδυνηρότατον καὶ ἀλγεινότατον, πληγώσας τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν. Ἔξω δὲ τῆς πόλεως τότε ὁ Ἰὼβ καθήμενος, καὶ

δεινῶς ταλαιπωρούμενος καὶ βασανιζόμενος, καὶ ξέων διαρκῶς τὸ σῶμα του δι᾽ ὀστράκου, δὲν ἔπαυε καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ προσεύχεται πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ ὡς νὰ μὴ ἤρκουν αἱ τόσον πολλαὶ καὶ μεγάλαι θλίψεις καὶ συμφοραί, προσετέθη εἰς αὐτὸν καὶ ἕτερος πειρασμός, προελθὼν ἐκ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. Διότι αὕτη, χωρὶς τὸ παράπαν νὰ ἐννοῇ ὅτι γίνεται ὄργανον τοῦ πονηροῦ, παρώτρυνε καὶ παρεκίνει τὸν Ἰώβ, ἵνα βλασφημήσῃ κατὰ τοῦ Θεοῦ. «Ἀλλ᾽ εἶπόν τι ρῆμα, ἔλεγε πρὸς αὐτόν, εἰς Κύριον (=βλασφήμησε τὸν Κύριον) καὶ τελεύτα». Ἀλλ᾽ ὁ Ἰώβ, μένων πιστὸς εἰς τὸν Θεόν, ὄχι μόνον δὲν ὑπήκουσεν εἰς τοὺς λόγους αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἤλεγξεν αὐτὴν καὶ ἐνουθέτησεν εἰπῶν: «Ἐλάλησας οὐχὶ ὡς φρόνιμος καὶ συνετὴ γυνή, ἀλλ᾽ ὡς λαλεῖ μία ἐκ τῶν ἀνοήτων καὶ ἀφρόνων γυναικῶν· μόνον τὰ ἀγαθὰ θέλομεν δεχθῆ ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ κακά;» Ὅ ἐστι, δὲν ἐννοεῖς ὅτι, ὅπως μετὰ εὐχαριστήσεως δεχόμεθα τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ εὐχάριστα παρὰ τοῦ Θεοῦ, οὕτω πρέπει νὰ δεχώμεθα καὶ τὰ λυπηρὰ καὶ δυσάρεστα, ὅσα ἡ πάνσοφος πρόνοιά του ἐπιτρέπει νὰ μᾶς ἔρχωνται; (Ἰὼβ β´ 10).

Ὁ Ἰωβ, μᾶς πληροφορεῖ ἡ Γραφή, ἔμεινε μέχρι τέλους τῶν δεινῶν του πιστὸς εἰς τὸν Θεόν, δοξάζων ἐν πᾶσι τὸ ἅγιον ὄνομά του, χωρὶς νὰ ἁμαρτήσῃ τὸ παράπαν. Ἐγένετο οὕτω καὶ ἔξοχον παράδειγμα καρτερίας καὶ ὑπομονῆς, προβαλλόμενον καὶ εἰς μίμησιν ὑπὸ τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Διὰ τὴν ὑπομονήν του δὲ ταύτην καὶ τὸ ὄνομά του μετὰ σεβασμοῦ πάντοτε ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀναφέρεται, καὶ ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀνταμοιβή του καὶ δόξα του θὰ εἶνε αἰωνία. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἀκόμη ἀντήμειψεν ὁ Θεὸς τὴν μεγάλην ἀρετὴν τῆς ὑπομονῆς τοῦ Ἰώβ, διότι, ὡς βεβαιούμεθα ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἀφοῦ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐδοκιμάσθη διὰ τῶν μεγάλων πειρασμῶν καὶ παθημάτων ἡ ἀδαμάντινος ψυχή του, ηὐλόγησεν ἔπειτα ὁ Θεὸς αὐτόν, καὶ ἐπανῆλθεν εἰς θέσιν πολὺ καλυτέραν τῆς πρώτης. Διότι ἔγινε πολὺ πλουσιώτερος, ἢ πρότερον. Ἀπέκτησε δὲ καὶ πάλιν ἑπτὰ υἱοὺς καὶ τρεῖς θυγατέρας, καὶ ἔζησεν ἔτη ἱκανὰ μετ᾽ αὐτῶν ἐν εὐτυχίᾳ καὶ χαρᾷ πνευματικῇ.

Οὕτω βλέπομεν ὅτι ὁ πονηρός, καίτοι δεινῶς ἐπείρασε καὶ ἐπολέμησε τὸν Ἰώβ, δὲν κατώρθωσεν ὅμως ὅπως κάμῃ αὐτὸν νὰ ἁμαρτήσῃ. Ἀπεδείχθη δὲ οὕτω ὁ Ἰὼβ πιστὸς ὑπήκοος καὶ λάτρης τοῦ Θεοῦ, οὐ μόνον ὅτε ἀπελάμβανε πλούσια τὰ ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ὅτε εὑρίσκετο εἰς τὰ δεινότερα τῶν παθημάτων καὶ τὰς μεγαλυτέρας συμφορὰς τοῦ βίου.

176. ΠΩΣ ΠΡΟΣΒΑΛΛΕΙ ΗΜΑΣ Ο ΔΙΑΒΟΛΟΣ

Ἐκ τῶν ρηθέντων ἅτινα ἱστορεῖ αὐτὴ ἡ Ἁγία Γραφή, σαφῶς καταλαμβάνομεν, ὅτι ἡ πρώτη καὶ ἀρχικὴ ἀφορμὴ καὶ αἰτία, δι᾽ ἧς εἰσῆλθεν ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐνεργεῖται ἐν τοῖς ἀνθρώποις, εἶνε κυρίως ὁ διάβολος. Καὶ ναὶ μὲν ἡ ἁμαρτία εἰσχωρεῖ εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐκ πλείστων ἄλλων αἰτίων καὶ ἀφορμῶν, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ καὶ τὰς ἀφορμὰς ταύτας ἐκμεταλλεύεται καθ᾽ ἡμῶν ὁ πονηρός, δι᾽ αὐτὸν τὸν λόγον λέγομεν ὅτι ὁ πονηρὸς εἶνε ἐν γένει ἡ πρώτη καὶ ἀρχικὴ αἰτία τῆς ἁμαρτίας. Ἐπενεργεῖ λοιπὸν ὁ πονηρὸς καθ᾽ ἡμῶν καὶ ἀπ᾽ εὐθείας αὐτὸς ὁ ἴδιος καὶ ἐμμέσως διὰ πάντων τῶν ἄλλων αἰτίων καὶ ἀφορμῶν.

Πῶς ἐπενεργεῖ ἀπ᾽ εὐθείας καθ᾽ ἡμῶν ὁ πονηρός. Ἐπενεργεῖ καὶ προσβάλλει ἡμᾶς ἀπ᾽ εὐθείας αὐτὸς ὁ διάβολος ὑπούλως καὶ δολίως διὰ διαφόρων ψευδῶν καὶ ἀπατηλῶν λογισμῶν. Μᾶς προσβάλλει διὰ τῶν λογισμῶν τῆς ἀπιστίας καὶ ἀμφιβολίας· διὰ τῶν λογισμῶν τῆς πλάνης· διὰ τῶν ὁποίων προσπαθεῖ νὰ μᾶς ἐμβάλῃ φρονήματα ψευδῆ, ἐναντία τῆς ἀληθείας. Μᾶς προσβάλλει διὰ τῶν λογισμῶν τῆς οἰήσεως καὶ ὑπερηφανείας, διὰ τῶν λογισμῶν τῆς βλασφημίας· διὰ λογισμῶν ἐπικρινόντων τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ ἢ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Μᾶς προσβάλλει διὰ λογισμῶν ὀλιγοπιστίας ὡς πρὸς τὴν συντήρησίν μας, διὰ λογισμῶν ἀτόπων καὶ αἰσχρῶν, διὰ λογισμῶν ἀποβλεπόντων τὸ κακὸν καὶ τὴν βλάβην τοῦ πλησίον, διὰ λογισμῶν δικαιολογητικῶν τῶν ἁμαρτιῶν μας. Μᾶς προσβάλλει διὰ λογισμῶν ἀπελπισίας, ὅτι δὲν θὰ μᾶς συγχωρήσῃ ὁ Θεὸς καὶ διὰ λογισμῶν ἀποθαρρύνσεως, τουτέστι διὰ λογιομῶν, ὅτι δὲν δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ ἀναδειχθῇ νικητὴς κατ᾽ αὐτῆς, καὶ ἐὰν ἤδη ἀνθίσταται κατὰ τοῦ κακοῦ, δὲν θὰ δυνηθῆ ὅμως μέχρι τέλους καὶ νὰ τὸ ἀποφύγῃ. Καὶ μὲ ἄλλους τοιούτους λογισμοὺς μᾶς προσβάλλει, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ μᾶς κάμῃ νὰ δειλιάσωμεν καὶ νὰ παύσωμεν πλέον τοῦ νὰ ἀγωνιζώμεθα κατὰ τῆς ἁμαρτίας. Μᾶς προσβάλλει ἔτι καὶ διὰ λογισμῶν, δι᾽ ὧν μᾶς παροτρύνει εἰς τὸ νὰ περιπίπτωμεν εἰς ραθυμίαν καὶ ἀμέλειαν, ἢ εἰς ὑπερβολὰς ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῆς ἀρετῆς, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ μᾶς βλάψῃ εἴτε πνευματικῶς, εἴτε σωματικῶς, εἴτε καὶ κατ᾽ ἀμφότερα. Καὶ ἐν γένει μᾶς προσβάλλει διὰ ποικίλων λογισμῶν, ὅπως δυνηθῇ νὰ μᾶς παρασύρῃ εἰς τὴν ἁμαρτίαν.

Ἀλλ᾽ ὄχι μόνον διὰ ψευδῶν καὶ ἀπατηλῶν λογισμῶν μᾶς προσβάλλει ὁ πονηρός, ἀλλὰ μᾶς προσβάλλει καὶ διὰ τῶν ὀνείρων, διὰ τῶν μαντειῶν, διὰ τοῦ πνευματισμοῦ καὶ τοῦ ὑπνωτισμοῦ. Διὰ πάντων δὲ τούτων συχνότατα μετασχηματίζεται ὁ πονηρὸς καὶ εἰς ἄγγελον φωτός, ὡς βεβαιοῖ ὁ ἐκλεκτὸς τοῦ Θεοῦ ἀπόστολος Παῦλος (Β´ Κορ. Ια´ 14). Τουτέστι, προσποιούμενος ὅτι εἶνε ἀγαθὸν ἢ οἰκεῖον καὶ φιλικὸν πνεῦμα, ἀποκαλύπτει καὶ διδάσκει πράγματα περίεργα καὶ παράδοξα, σύμφωνα πολλάκις φαινόμενα καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ δὲ σκοπός, δι᾽ ὃν μετασχηματίζεται οὕτως ὁ πονηρὸς καὶ προσποιεῖται τὸν διδάσκαλον τῆς ἀρετῆς, εἶνε ὅπως ἀποπλανήσῃ ἀπὸ τῆς ἀληθείας ὄχι μόνον τοὺς ψυχροὺς καὶ ἀδιαφόρους εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους οἵτινες δὲν δύνανται διὰ τῆς φανερᾶς ἁμαρτίας νὰ ἐξαπατηθῶσι.

Μᾶς προσβάλλει ἀκόμη ὁ πονηρός, ὅταν ἐπιτρέψῃ ὁ Θεός, καὶ διὰ πολλῶν καὶ ποικίλων ζημιῶν καὶ θλίψεων καὶ κακώσεων καὶ ἀσθενειῶν· καθὼς προσέβαλε καὶ τὸν Ἰώβ, ὡς εἴδομεν προηγουμένως, ἐπίσης καὶ τὴν συγκύπτουσαν γυναῖκα, ἥν, ὡς βλέπομεν εἰς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον (Λουκ. ιγ´ 11-16),

ἐκράτει κεκυρτωμένην ἐπὶ δέκα ὀκτὼ ὅλα ἔτη.

Πῶς ἐμμέσως ἐπενεργεῖ καθ' ἡμῶν ὁ πονηρός. Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν προσβολῶν τούτων, τὰς ὁποίας ὁ πονηρὸς ἐνεργεῖ καθ' ἡμῶν ἀπ' εὐθείας ὁ ἴδιος, ἔρχονται εἰς ἡμᾶς προσβολαὶ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἔξωθεν ἐκ πλείστων αἰτίων καὶ ἀφορμῶν. Δίδονται ἔξωθεν αἰτίαι καὶ ἀφορμαί, ὅπως ἁμαρτήσωμεν, ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων. Δίδονται καὶ ἐκ τῶν λόγων αὐτῶν, εἴτε προφορικῶν, εἴτε γραπτῶν, δι' ὧν διαβάλλονται καὶ πολεμοῦνται αἱ χριστιανικαὶ ἀλήθειαι, καὶ ὑποστηρίζεται τὸ ψεῦδος, ἡ πλάνη καὶ ἡ ἀπιστία. Δίδονται καὶ ἐκ τοῦ κακοῦ αὐτῶν παραδείγματος. Δίδονται ἔτι ἀφορμαὶ ἐκ τοῦ ψεύδους αὐτῶν, ἐκ κατηγοριῶν αὐτῶν, ἐκ καταλαλιᾶς, ἐκ διαβολῆς, ἐκ συκοφαντίας, ἐπιβουλῆς καὶ ῥαδιουργίας, ἐκ περιφρονήσεων καὶ ὕβρεων, ἐκ φοβερισμῶν, ἐξ ἀδικιῶν, ἐκ πιέσεων καὶ κακώσεων, ἐκ κατατρεγμῶν καὶ διωγμῶν, καὶ ἐν γένει ἐκ πάσης αὐτῶν ἐνεργείας, ἥτις δύναται νὰ γίνῃ αἰτία πρὸς ἁμαρτίαν. Τοιαῦται πρὸς ἁμαρτίαν ἀφορμαὶ δίδονται ὄχι μόνον ἐκ ξένων ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ἐξ οἰκείων καὶ ἐκ φίλων πολλάκις.

Δίδονται ἀκόμη ἀφορμαὶ ὅπως ἁμαρτήσωμεν καὶ ἐκ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἐν γένει ἐπικρατούσης ἁμαρτίας. Δίδονται ἀφορμαὶ ἐκ τῆς ματαιότητος τοῦ κόσμου, ἐκ τῶν θελγήτρων καὶ ἡδονῶν αὐτοῦ, ἐκ τῶν τροφῶν καὶ ποτῶν, ἐκ τῆς ἡδυπαθείας καὶ τρυφῆς, ἐκ τῶν μεγαλείων, ἐκ τῶν ἀξιωμάτων, ἐκ τῆς ἀλαζονείας, ἐκ τῆς δόξης τοῦ κόσμου, ἐκ τοῦ πλούτου, ἐκ τῆς πολυτελείας, ἐκ τῶν ἐπιδείξεων, ἐκ τῶν θαυμασμῶν καὶ τῶν ἐπαίνων, ἐξ ὑποσχέσεως κοσμικῶν ἀγαθῶν, ἐκ τῆς ψευδοῦς καὶ κακῆς ἐκτιμήσεως τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, ἐκ τῶν ἀπρεπῶν καὶ ἀτόπων διασκεδάσεων, ἐκ τῆς ἀσέμνου ἐνδυμασίας, ἐκ τῶν ἀσέμνων εἰκόνων καὶ θεαμάτων, ἐκ τῶν ἀνηθίκων θεατρικῶν παραστάσεων καὶ κινηματογράφων, ἐκ τῶν ἀπρεπῶν ᾀσμάτων, καθὼς καὶ ἐκ πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἀτόπων, ὧν ἀντιλαμβανόμεθα διὰ τῶν αἰσθήσεων.

Δίδονται ἔτι ἀφορμαὶ πρὸς ἁμαρτίαν κατὰ τὸν ἐπὶ τῆς γῆς βίον τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν καὶ ποικίλων περιστάσεων· τουτέστι δίδονται ἀφορμαὶ ἐκ διαφόρων ἀναγκῶν καὶ στερήσεων, ἐκ κακουχιῶν, ἐκ διαφόρων κινδύνων, ἐκ θανάτου προσώπων οἰκείων καὶ προσφιλῶν, ἐκ ζημιῶν, ἐκ στερήσεως τῆς περιουσίας, καὶ ἐκ διαφόρων ἄλλων λυπηρῶν περιστάσεων.

Δίδεται ἔτι ἀφορμὴ ὅπως ἁμαρτήσωμεν καὶ ἐκ τοῦ φόβου τοῦ θανάτου. Προκαλεῖται δὲ οὗτος ἐκ περιστάσεων αἵτινες εἶνε δυνατὸν νὰ παρουσιασθῶσιν ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ τὰς ὁποίας, διὰ νὰ μείνῃ οὗτος πιστὸς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, παρίσταται ἀνάγκη εἴτε τὴν ζωήν του νὰ θυσιάσῃ εἴτε οἱασδήποτε ἄλλας κακώσεις καὶ θλίψεις νὰ ὑποστῇ.

Ἐκ πάντων τούτων ἐννοεῖ ὁ χριστιανὸς πόσαι ἄλλαι, ἐκτὸς τοῦ διαβόλου, αἰτίαι καὶ ἀφορμαὶ δίδονται, ἐκ τῶν ὁποίων ὠθούμενος ὁ ἄνθρωπος εἶνε δυνατὸν νὰ ἁμαρτήσῃ. Ἀλλ' εἰς ὅλας τούτας τὰς αἰτίας καὶ ἀφορμάς, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἐν τῇ ψυχῇ ἐνυπάρχουσαν κλίσιν καὶ ῥοπὴν πρὸς τὸ κακόν, ἐκ τῆς ὁποίας ὠθεῖται ὁ ἄνθρωπος πρὸς ἁμαρτίαν δὲν εἶνε ξένος καὶ ἀμέτοχος ὁ πονηρός, ἀλλ' ἐπενεργεῖ καὶ δι' αὐτῶν ἐμμέσως, ὡς εἴπομεν, καθ' ἡμῶν, ἐκμεταλλευόμενος ταύτας, ὅπως μᾶς κάμῃ νὰ ἁμαρτήσωμεν.

Ἐπενεργεῖ δὲ διττῶς· ἀφ' ἑνὸς μὲν παρουσιάζει δι' οἱουδήποτε τρόπου δύναται τὰ αἴτια καὶ τὰς ἀφορμάς, ὅπως ἐπηρεάσωσι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ νὰ ἁμαρτήσῃ ἀφ' ἑτέρου δέ, ἀφοῦ παρασκευάσῃ τὰς ἀφορμὰς καὶ τὰ αἴτια, ἐπενεργεῖ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀπ' εὐθείας, παρακινῶν καὶ παροτρύνων αὐτὸν δι' ὑποβολῆς ὅπως ἁμαρτήσῃ.

177. ΠΟΘΕΝ ΛΑΜΒΑΝΕΙ Ο ΠΟΝΗΡΟΣ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΝ ΑΦΟΡΜΗΝ ΕΙΣ ΤΟ ΝΑ ΩΘΗΣΗ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΜΑΡΤΙΑΝ

Ἀλλ' ἂν καὶ ὑποβάλλῃ ὁ πονηρὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὸ κακὸν ἀπ εὐθείας αὐτὸς ὁ ἴδιος διὰ διαφόρων λογισμῶν, ἂν καὶ μεταχειρίζεται πᾶν ὅ,τι νοεῖ ὅτι δύναται νὰ ὠθήσῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἂν πρὸ πάντων καὶ κατ' ἐξοχὴν μεταχειρίζεται πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὡς ὄργανά τον τὸν ἀπομεμακρυσμένον ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ κόσμον, καθὼς καὶ τὸν φόβον τοῦ θανάτου, τὴν κυρίαν ὅμως ἀφορμήν, ὅπως ποιήσῃ τὸν ἄνθρωπον νὰ ἁμαρτήσῃ τὴν λαμβάνει ἐκ τῆς ἀγνοίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐκ τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτοῦ.

α) Ἐκ τῆς ἀγνοὶας τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἐκ μὲν τῆς ἀγνοίας τοῦ ἀνθρώπου λαμβάνει ἀφορμὴν ὁ πονηρὸς ὅταν εὑρίσκῃ τὸν ἄνθρωπον μὴ γνωρίζοντα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ οὐδὲ τὴν πανουργίαν τοῦ διαβόλου καὶ μὴ διακρίνοντα ἑπομένως μεταξὺ ἀληθείας καὶ ψεύδους. Εὑρίσκων δὲ τὸν ἄνθρωπον ἀγνοοῦντα, διαστρέφει τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων, καὶ παριστᾷ εἰς αὐτὸν διὰ τρόπου ἀπατηλοῦ καὶ δολίου τὴν παράβασιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ὡς ὠφέλιμον καὶ συμφέρουσαν εἰς αὐτόν. Τοῦτο βλέπομεν ὅτι ἐποίησεν ὁ πονηρὸς εἰς τοὺς πρωτοπλάστους, Ἐπειδὴ οὗτοι δὲν διέκρινον, οὐδὲ ἐννόησαν τὸ παράπαν τὴν πανουργίαν αὐτοῦ, ἔδωκαν ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς λόγους του καὶ παρέβησαν τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Τοὐναντίον δὲ ἐποίσεν ὁ Χριστός, ὡς εἴδομεν προηγουμένως (174), ὅτε ἐπείρασεν αὐτὸν ὁ πονηρὸς ἐν τῇ ἐρήμῳ. Διότι ὁ Χριστός, ἐπειδὴ ἐγνώριζε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πανουργίαν τοῦ πονηροῦ, ἀπέκρουσε καὶ κατήσχυνε αὐτόν.

β) Ἐκ τῶν ἐπιθυμιῶν τοῦ ἀνθρώπου. Λαμβάνει, εἴπομεν, ὁ πονηρὸς ἀφορμήν, ὅπως ποιήσῃ τὸν ἄνθρωπον ἵνα ἁμαρτήσῃ, καὶ ἐκ τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτοῦ. Λέγοντες δὲ ἐπιθυμίας ἐνταῦθα ἐννοοῦμεν τὰς ἐπιθυμίας ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι ἐξ ἀρχῆς ἐνεφυτεύθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον, καὶ αἵτινες εἶνε ἐπιθυμίαι νόμιμοι, καλαὶ καὶ ἀγαθαί. Αἱ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ

ἐμφυτευθεῖσαι ἐπιθυμίαι αὗται εἶνε αἱ μὲν σωματικαί, αἱ δὲ πνευματικαί. Καὶ αἵ μὲν σωματικαί, αἵτινες εἶνε αἱ ἀποβλέπουσαι εἰς τὴν συντήρησιν τῆς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ὡς εἶνε λόγου χάριν ἡ πεῖνα καὶ ἡ δίψα, δύνανται νὰ πληρῶνται ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἀνθρώπου συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Αἱ δὲ πνευματικαί, αἱ ὁποῖαι εἶνε ἐπιθυμίαι εὐγενεῖς καὶ ὑψηλαί, καὶ αἵτινες ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν τελειοποίησιν καὶ αἰώνιον τοῦ ἀνθρώπου εὐτυχίαν, πληροῦνται ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ὑπακούῃ εἰς αὐτόν. Ποῖαι δὲ εἶνε αἱ κυριώτεραι ἐκ τῶν πνευματικῶν ἐπιθυμιῶν, καὶ διατί δὲν πληροῦνται αὗται ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ᾽ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, εἴπομεν ἀλλαχοῦ (84).

Ἀλλὰ πῶς ὁ πονηρὸς λαμβάνει ἀφορμὴν ἐκ τῶν ἐπιθυμιῶν τούτων τοῦ ἀνθρώπου; Καὶ πῶς ἕνεκα αὐτῶν κάμνει αὐτὸν νὰ ἁμαρτήσῃ, ἀφοῦ αὗται εἶνε ἐπιθυμίαι καλαὶ καὶ νόμιμοι, ἐμφυτευθεῖσαι ὑπ´ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον; Ἰδού: Ἀφορμὴν λαμβάνει ὁ πονηρὸς ἐκ τῶν ἐπιθυμιῶν τοῦ ἀνθρώπου, διότι βλέπει αὐτὸν νὰ ἔχῃ κλίσιν καὶ τάσιν εἰς τὸ νὰ πληρώσῃ τὰς ἐπιθυμίας του ταύτας. Λαμβάνων δὲ τὴν ἀφορμὴ ταύτην ὑποβάλλει εἰς τὸν ἄνθρωπον διὰ πανούργου καὶ δολίου τρόπου, ὅπως πληρώσῃ αὐτὰς οὐχὶ διὰ τοῦ μέσου ὅπερ ἔχει ὁρίσει ὁ Θεός, τουτέστιν οὐχὶ διὰ τῆς ὑποταγῆς εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ διὰ μέσου τὸ ὁποῖον ἀντίκειται εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο παρατηροῦμεν ὅτι ἐποίησε καὶ εἰς τοὺς πρωτοπλάστους. Διότι βλέπων ὅτι οἱ πρωτόπλαστοι εἶχον τὴν νόμιμον καὶ καλὴν ἐπιθυμίαν τῆς τελειοτέρας γνώσεως τὴν ὁποίαν ἤθελε πληρώσει εἰς αὐτοὺς ὁ Θεός, ἐὰν ἐτήρουν τὴν ἐντολήν του, τί ἐποίησεν εἰς αὐτούς; Λαβὼν ἀφορμὴν ὁ πονηρὸς ἐκ τῆς ἐπιθυμίας ταύτης, παρέστησε ψευδῶς πρὸς αὐτούς, ὅτι ἐὰν φάγωσιν ἐκ τοῦ καρποῦ ἐκείνου, τοῦ ὁποίου τὴν βρῶσιν εἶχεν ἀπαγορεύσει ὁ Θεὸς ἐπὶ ποινῇ θανάτου, ὄχι μόνον δὲν θὰ ἀποθάνωσιν, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον θὰ ζήσωσι καὶ μεγάλως θὰ ὠφεληθῶσι. Μὲ ἄλλας λέξεις, παρέστησεν εἰς αὐτοὺς ὅτι, ἐὰν τηρήσωσι τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ προοδεύσωσιν, ἐνῶ ἐὰν φάγουν ἐκ τοῦ ἀπηγορευμένου καρποῦ, θὰ ὑψωθῶσι καὶ θὰ γίνωσι μεγάλοι, θὰ γίνωσι πάνσοφοι καὶ θὰ γνωρίζωσι τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν, θὰ γίνωσιν ὡς θεοί. Τοιουτοτρόπως ἐξηπάτησε καὶ παρέσυρε τοὺς πρωτοπλάστους καὶ παρέβησαν τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Τὴν αὐτὴν πανουργίαν καὶ δολιότητα μετεχειρίσθη ὁ πονηρὸς καὶ εἰς τὸν Κύριον· διότι λαβών, ὡς εἴδομεν, ἀφορμὴν ὁ πονηρὸς ἐκ τῆς νομίμου ἐπιθυμίας τῆς πείνης, ἣν ᾐσθάνθη ὁ Κύριος κατὰ τὸ ἀνθρώπινον μετὰ τὴν τεσσαρακονθήμερον ἐν τῇ ἐρήμῳ νηστείαν αὐτοῦ, ὑπέδειξεν εἰς αὐτόν, ἵνα πληρώσῃ τὴν πεῖναν του διὰ τῆς μεταβολῆς τῶν λίθων εἰς ἄρτους. Ἀλλ᾽ ὁ Χριστὸς μὴ δεχθεὶς τὸ παράπαν τὴν πρότασιν τοῦ πονηροῦ, πάραυτα ἀπέκρουσεν αὐτόν. Οὕτω βλέπομεν, ὅτι καὶ ἐκ τῶν καλῶν καὶ νομίμων τοῦ ἀνθρώπου ἐπιθυμιῶν λαμβάνων ἀφορμὴν ὁ πονηρὸς ὑποβάλλει μὲ πανουργίαν εἰς αὐτὸν τὴν πλήρωσιν τῶν ἐπιθυμιῶν τούτων διὰ μέσου, ὅπερ ἀντίκενται εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

178. Ο ΠΟΝΗΡΟΣ ΠΟΛΕΜΕΙ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΛΥΣΣΩΔΩΣ ΕΝΕΚΑ ΦΘΟΝΟΥ ΚΑΙ ΜΙΣΟΥΣ

Ἀλλ᾽ ὁ διάβολος, πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὁ Χριστιανός, δὲν ἀποπλανᾷ οὐδὲ παρακινεῖ ἁπλῶς τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ πολεμεῖ αὐτὸν λυσσωδῶς καὶ μὲ ἄσπονδον μῖσος. Ὁ δὲ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον μὲ τόσην μανίαν καὶ ἔχθραν πολεμεῖ τὸν ἄνθρωπον ὁ πονηρός, εἶνε ἡ θηριώδης αὐτοῦ κακία καὶ ὁ φθόνος, ἕνεκα τοῦ ὁποίου δὲν δύναται νὰ ὑποφέρῃ καὶ νὰ ἀνεχθῇ τὴν ὕψωσιν τοῦ ἀνθρώπον, ἣν ὥρισεν ὁ Θεός, προορίσας τὸν ἄνθρωπον, ἵνα γίνῃ τέκνον του καὶ κληρονόμος τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν του. Καὶ ἐπειδὴ γνωρίζει ὁ πονηρός, ὅτι ὁ προορισμὸς οὗτος τοῦ ἀνθρώπου ματαιοῦται, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἁμαρτήσῃ, διὰ τοῦτο μὲ πολλὴν μανίαν πολεμεῖ αὐτόν, μεταχειριζόμενος πᾶν ὅ,τι ἐπιτρέπεται εἰς αὐτόν, ὅπως τὸν ρίψῃ εἰς τὴν ἁμαρτίαν.

Τὴν ἀνθρωποκτόνον πρόθεσιν καὶ τὴν μανίαν, μὲ τὴν ὁποίαν πολεμεῖ ἐναντίον ἡμῶν ὁ πονηρός, μᾶς τὴν διδάσκει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Καὶ πρῶτον αὐτὸς ὁ Κύριος ὀνομάζει αὐτὸν «ἀνθρωποκτόνον» (Ἰωάν. η´ 44), παριστῶν διὰ τοῦ ὅρου τούτου τὴν κακοῦργον πρόθεσιν καὶ τὸ ἔργον τοῦ πονηροῦ, ὅπερ εἶνε νὰ θανατώνῃ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς ἁμαρτίας, καὶ νὰ ρίπτῃ αὐτοὺς εἰς τὴν αἰωνίαν κόλασιν. Ὁ δὲ ἀπόστολος Πέτρος μᾶς προτρέπει ἵνα ἔχωμεν ἄγρυπνον προσοχήν, διότι ὁ πονηρός, ὡς ἄλλος ἄγριος καὶ πειναλέος λέων, ἐπιζητεῖ πτῶς νὰ εὕρῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπρόσεκτον καὶ ἀπαράσκευον, διὰ νὰ τὸν θανατώσῃ πνευματικῶς· «Νήψατε, λέγει, γρηγορήσατε, ὅτι ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος, ὡς λέων ὠρυόμενος, περιπατεῖ ζητῶν τίνα καταπίῃ» (Α´ Πέτρ. Ε´ 8).

Ὁ δὲ ἀπόστολος Ἰάκωβος ἔχων ὑπ᾽ ὄψιν τὴν καθ᾽ ἡμῶν μανίαν τοῦ πονηροῦ, μᾶς συμβουλεύει νὰ προσεγγίζωμεν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν ὑπακοῆς καὶ τῆς προσευχῆς, ὁπότε θὰ ἔχωμεν τὴν προστασίαν Του καὶ τὴν βοήθειάν Του· νὰ ἀνθιστάμεθα δὲ καὶ νὰ πολεμῶμεν τὸν πονηρόν, καί θέλει φύγει μακρὰν ἀφ᾽ ἡμῶν· «Ὑποτάγητε, λέγει, τῷ Θεῷ. Ἀντίστητε τῷ διαβόλῳ καὶ φεύξεται ἀφ᾽ ὑμῶν. Ἐγγίσατε τῷ Θεῷ καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν» (Ἰακ. δ´ 7-8).

Ὁ δὲ θεῖος Παῦλος, ὁμιλῶν περὶ τοῦ πνευματικοῦ πολέμου, τὸν ὁποῖον ὀφείλομεν νὰ διεξάγωμεν κατὰ τῶν πονηρῶν πνευμάτων, γνωστοποιεῖ εἰς ἡμᾶς, ὅτι ὁ πόλεμος οὗτος δὲν εἶνε πρὸς αἰσθητοὺς ἐχθρούς, ἔχοντας αἷμα καὶ σάρκα. εἶνε πόλεμος πρὸς τὰ πονηρὰ πνεύματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν κράτος καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν πορευομένων εἰς τὸ σκότος τῆς ἁμαρτίας, καὶ τὰ ὁποῖα πανούργως καὶ παντοιοτρόπως μᾶς πολεμοῦν, ὅπως μᾶς στερήσωσι τῶν ἐπουρανίων τοῦ Θεοῦ ἀγαθῶν. «Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη, λέγει, πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις» (Ἐφεσ. στ´ 12). Παρομοιάζει δὲ καὶ τὰς δολίας καὶ μανιώδεις τοῦ

διαβόλου ἐπιθέσεις ὁ αὐτὸς τοῦ Θεοῦ Ἀπόστολος μὲ βέλη πεπυρακτωμένα καὶ φλογερά (Ἐφεσ. στ' 16).

179. Ο ΠΟΝΗΡΟΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΠΩΛΕΙΑΝ ΗΜΩΝ ΚΡΥΠΤΕΙ ΕΑΥΤΟΝ

Τὸ δὲ ἄξιον πολλῆς προσοχῆς εἶνε ὅτι ὁ πονηρὸς εἰς πᾶσαν αὐτοῦ ὑποβολὴν καὶ ἐπενέργειαν κατὰ τοῦ ἀνθρώπου κρύπτει ἑαυτόν, διὰ νὰ μὴ ἐννοῆται ὅτι αὐτὸς ὑποκινεῖ καὶ ἐνεργεῖ ὅσα πανούργως μηχανεύεται καὶ ἐργάζεται κατὰ τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ δὲ ἔτι σπουδαιότερον εἶνε ὅτι κατορθώνει καὶ νὰ διδάσκῃ καὶ νὰ ὑποστηρίζῃ ὅτι δὲν ὑπάρχει. Μεταχειρίζεται δὲ πρὸς τοῦτο ὄργανά του τοὺς ἀνθρώπους ἰδίως ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐν ὀνόματι δῆθεν τῆς ἐπιστήμης διαδίδουν τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀπιστίαν.

Ὁ δὲ λόγος δι' ὃν κρύπτει ἑαυτὸν ὁ πονηρός, εἶνε διότι τοιουτοτρόπως ἐπιτυγχάνει ἀσφαλέστερον τὸν ἀνθρωποκτόνον αὐτοῦ σκοπόν. Ἐπειδή, ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν παραδέχεται τὴν ὕπαρξιν τοῦ πονηροῦ, τότε ὁ πονηρός, ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ἐργαζόμενος τὸ ὀλέθριον αὐτοῦ ἔργον, φέρει εἰς πέρας αὐτὸ πολὺ εὐκολώτερον καὶ ἀσφαλέστερον. Καθόσον ὁ ὑπ' αὐτοῦ ἐπιβουλευόμενος δὲν λαμβάνει οὐδὲν προφυλακτικὸν μέτρον κατ' αὐτοῦ καὶ ἑπομένως γίνεται ὑπόδουλδς τοῦ πονηροῦ, ἐργαζόμενος τὴν ἁμαρτίαν.

180. ΔΙΑΤΙ ΕΙΝΕ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΑΦΟΥ Ο ΠΟΝΗΡΟΣ ΤΟΝ ΠΑΡΑΠΛΑΝΑ

Ἀλλ' ἴσως ἐγερθῇ ἀπορία, καὶ εἴπῃ τις· ἀφοῦ ὁ πονηρὸς ἐκμεταλλεύεται τὴν ἄγνοιαν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ κρύπτει ἑαυτόν, παρασύρων τοιουτοτρόπως τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἁμαρτίαν, διατί τότε νὰ καθίσταται ὁ ἄνθρωπος ὑπεύθυνος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ; Ἀπαντῶντες εἰς τοῦτο λέγομεν πρῶτον, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἵνα ἐξ ἀμελείας καὶ ἀδιαφορίας ἔχῃ ἄγνοιαν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Διότι ἡ γνῶσις τοῦ θείου νόμου, ἐν τῷ ὁποίῳ διδάσκεται καὶ ἡ ὕπαρξις τοῦ πονηροῦ καὶ ἡ ἐπίβουλος αὐτοῦ ἐνέργεια, εἶνε τὸ ὕψιστον τῶν καθηκόντων, τὰ ὁποῖα ἔχει νὰ ἐκτελέσῃ ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς. Καθόσον διὰ τῆς γνώσεως τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ θὰ ἀποφεύγῃ τὴν ἐπιβουλὴν καὶ ἀπάτην τοῦ πονηροῦ, καὶ θὰ ἐπιτελέσῃ τὸν προορισμόν του, ὅπως γίνῃ τοιουτοτρόπως κληρονόμος τῆς αἰωνίου ζωῆς. Λέγομεν δεύτερον, ὅτι, ἂν ἁμαρτήσῃ ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἀγνοίας, ἀλλ' ἔχῃ τὴν καλὴν πρόθεσιν καὶ τὴν ἀγαθὴν θέλησιν ἵνα γνωρίσῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅπως πορεύεται συμφώνως πρὸς αὐτό, ὁ Θεὸς θὰ φέρῃ ἐξάπαντος εἰς αὐτὸν τὰς καταλλήλους περιστάσεις ἵνα λάβῃ γνῶσιν τοῦ θελήματός του καὶ φωτισθῇ, ὅπως ἐννοῇ τὰς ἐπιβουλὰς τοῦ πονηροῦ καὶ ἀποκρούῃ αὐτάς. Τὸ νὰ εἶνε ὅμως ἀδιάφορος καὶ ψυχρὸς εἰς τὸ νὰ λάβῃ γνῶσιν τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, τοῦτο εἶνε ὅλως ἀδικαιολόγητον καὶ ἀξιοκατάκριτον. Καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον παραπλανώμενος ὑπὸ τοῦ πονηροῦ, καθίσταται ὑπεύθυνος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

181. ΕΠΙΤΡΕΠΕΙ Ο ΘΕΟΣ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ ΤΟΥ ΠΟΝΗΡΟΥ ΠΡΟΣ ΩΦΕΛΕΙΑΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ἀλλ' ἴσως πάλιν εἴπῃ τις· διατὶ ὁ Θεὸς νὰ ἐπιτρέπῃ εἰς τὸν πονηρόν, ἵνα ἐπιβουλεύεται τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐνεργῇ πρὸς ὄλεθρον αὐτοῦ; Εἴπομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις (33), ὅτι ἡ πανσοφία τοῦ Θεοῦ πρὸς καταρτισμὸν τοῦ ἀνθρώπου μεταχειρίζεται καὶ αὐτὴν τὴν ἀντίπραξιν τῶν πονηρῶν πνευμάτων. Ἤδη ὅμως, πρὸς φωτισμὸν τῶν ἀγνοούντων θὰ ὁμιλήσωμεν ἐκτενέστερον περὶ τούτου, ἐξηγοῦντες καὶ τὰ σχετιζόμενα πρὸς αὐτὸ ζητήματα. Λέγομεν λοιπὸν ὅτι, ἐὰν ἐπιτρέπῃ ὁ Θεὸς εἰς τὸν πονηρόν, ἵνα πειράζῃ καὶ ὑποβάλλῃ τὸ κακὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἐπιτρέπει τοῦτο οὐχὶ πρὸς βλάβην τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ τοὐναντίον, πρὸς μεγάλην αὐτοῦ ὠφέλειαν, περὶ τῆς ὁποίας ἐρχόμεθα νὰ εἴπωμεν.

Ὁ ἄνθρωπος διὰ νὰ καταστῇ ἄπτωτος, πρέπει νὰ δοκιμασθῇ. Ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἀπείρῳ αὐτοῦ σοφίᾳ ποιήσας τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἑαυτοῦ, προώρισεν αὐτόν, ὡς ἔχομεν ἤδη εἴπει, ἵνα γίνῃ τέκνον του, ὅπως συζήσῃ μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, διὰ τοῦτο καὶ ἐπροικίσθη διὰ τοῦ ὑψηλοῦ καὶ μεγάλου δώρου τῆς ἐλευθερίας· τουτέστιν ἐποίησεν αὐτὸν ὁ Θεὸς ὃν ἐλεύθερον πρὸς τὸν σκοπόν, ἵνα ἑκουσίως ἐκλέγῃ πάντοτε τὸ ἀγαθόν, καὶ ἀποφεύγῃ ἐπίσης αὐτοπροαιρέτως τὸ κακόν. Ἠθέλησε δηλαδὴ ὁ Θεὸς ἐν τῇ πανσοφίᾳ τον καὶ τῇ ἀγαθότητί του νὰ καταστήσῃ τοιοῦτον τὸν ἄνθρωπον, ὥστε ἑκουσίως καὶ αὐτοπροαιρέτως νὰ φθάσῃ εἰς τὸν προορισμόν του, καὶ φθάσας, νὰ μένῃ ἐν αὐτῷ αἰωνίως ἀσφαλὴς καὶ ἄπτωτος, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ φόβος, ὅπως ἐκπέσῃ ποτὲ ἐκ τῆς μακαρίας θέσεώς του. Ἠθέλησε μὲ ἄλλας λέξεις ὁ Θεὸς νὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὴν ἐμμονὴν ἐν τῷ ἀγαθῷ ὅμοιόν του. Ὅπως δηλαδὴ ὁ Θεός, καίτοι εἶνε ἐλεύθερος, ἀπολύτως ἐλεύθερος, ὡς ὢν ὁ ἀπόλυτος Κύριος, προαιρεῖται ὅμως καὶ θέλει πάντοτε τὸ ἀγαθόν, οὐδέποτε δὲ τὸ κακόν, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποβῇ τοιοῦτος, ὥστε νὰ μένῃ πλησίον τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνον αὐτοῦ ἀγαπητόν, ἀγαττῶν καὶ στέργων καὶ μένων αἰωνίως ἐν τῷ ἀγαθῷ καὶ τῇ ἀρετῇ.

Ἀλλ ἵνα φθάσῃ ὁ χριστιανὸς εἰς τὴν ὑψηλὴν ταύτην θέσιν, ὧστε νὰ μένῃ πάντοτε ἀσάλευτος ἐν

τῷ ἀγαθῷ, χωρὶς νὰ ἐκπέσῃ ποτὲ εἰς τὸ κακόν, ὡς ἐξέπεσεν ὁ Σατανᾶς, εἶνε ἀνάγκη νὰ καταρτισθῇ πρὸς τοῦτο καταλλήλως. Ὁ δὲ τοιοῦτος καταρτισμὸς δὲν ἐπιτυγχάνεται δι᾽ ἄλλου τρόπου, παρὰ διὰ τῆς δοκιμασίας τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ. Ἡ δὲ δοκιμασία αὕτη ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἀντενεργείας τοῦ κακοῦ. Τουτέστιν, ἵνα δοκιμασθῇ ἡ ἐλευθέρα θέλησις τοῦ ἀνθρώπου, εἶνε ἀνάγκη νὰ τεθῇ οὗτος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ μεταξὺ δύο ἐναντίων, μεταξὺ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Εἶνε ἀνάγκη νὰ τεθῇ μεταξὺ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ θελήματος τοῦ πονηροῦ· μεταξὺ τῆς ἐργασίας καὶ τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα ὁ Θεὸς μεταχειρίζεται πρὸς μόρφωσίν του (περὶ τῶν ὁποίων ἔχομεν εἴπει ἱκανὰ προηγουμένως ἐν κεφαλαίῳ Β΄ 24 καὶ ἑξῆς), καὶ τῆς ἐπενεργείας καὶ τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα μεταχειρίζεται ὁ πονηρός, ὅπως ἀποχωρίσῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν Θεόν, (περὶ τῶν ὁποίων εἴπομεν ἀνωτέρω διὰ πολλῶν, 173 καὶ καθεξῆς). Τιθέμενος δὲ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀντιθέτων ἐνεργειῶν ὁ χριστιανός, δύναται, ἐὰν θέλῃ νὰ προτιμήσῃ καὶ νὰ πράξῃ τὸ ἀγαθὸν παρ᾽ ὅλον τὸν πόλεμον καὶ τὰς ἀντενεργείας καὶ ἐπιβουλὰς τοῦ πονηροῦ, καὶ νὰ ἀναδειχθῇ νικητὴς αὐτοῦ.

Ὁ Θεὸς δὲν ἐπιτρέπει ἵνα ὁ ἄνθρωπος πειρασθῇ περισσότερον τῶν δυνάμεων τοῦ. Καὶ λέγομεν, ὅτι δύναται ὁ Χριστιανὸς ν᾽ ἀναδειχθῇ νικητής, διότι ὁ πονηρός, ἂν καὶ παντοιοτρόπως καὶ μὲ μεγάλην μανίαν πολεμῇ τὸν ἄνθρωπον, οὐδέποτε ὅμως ἔχει δικαίωμα νὰ πολεμήσῃ καὶ νὰ πειράσῃ αὐτὸν περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι δύναται. Τόσον μόνον δικαίωμα ἔχει νὰ πειράσῃ τὸν ἄνθρωπον, ὅσον εἶνε δυνατὸν εἰς αὐτὸν ὄχι μόνον νὰ ἀποκρούσῃ τὸν πονηρόν, ἀλλ᾽ ἵνα καὶ κατὰ κράτος νικήσῃ αὐτόν. Καὶ ὄχι μόνον δὲν ἔχει δικαίωμα, ἵνα πειράσῃ τὸν ἄνθρωπον περισσότερον τῆς δυνάμεώς του, ἀλλ᾽ οὐδὲ ἁπλῶς νὰ πειράσῃ αὐτόν, ἐὰν δὲν δοθῇ τὸ δικαίωμα τοῦτο εἰς αὐτὸν παρὰ τοῦ Θεοῦ. Διότι, ἐὰν ὁ πονηρὸς δὲν δύναται, ὡς βλέπομεν εἰς τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια, νὰ εἰσέλθῃ εἰς τοὺς χοίρους χωρὶς νὰ λάβῃ τὴν πρὸς τοῦτο ἄδειαν (Ματθ. η' 31), πολὺ περισσότερον δὲν δύναται νὰ πειράσῃ τὸν ἄνθρωπον· καὶ ἀκόμη περισσότερον δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα ἵνα πειράσῃ αὐτὸν ὑπὲρ τὴν δύναμίν του, ὡς τοῦτο βλέπομεν καθαρῶς εἰς τοὺς πειρασμοὺς τοῦ Ἰώβ. Διότι τὸν Ἰὼβ ἐπείρασεν ὁ Σατανᾶς, ἀφοῦ πρῶτον ἐδόθη τὸ δικαίωμα εἰς αὐτὸν παρὰ τοῦ Θεοῦ μέχρι τίνος ὁρίου νὰ πειράσῃ αὐτόν (Ἰὼβ α΄ 12 καὶ β΄ 6)· καὶ ἐδόθη τὸ δικαίωμα παρὰ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν πονηρὸν ἵνα πειράσῃ τὸν Ἰὼβ ἀναλόγως τῆς πνευματικῆς ἀντοχῆς καὶ δυνάμεως τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ Ἰώβ. Καὶ διὰ τοῦτο βλέπομεν, ὅτι ὁ Ἰὼβ ἐξῆλθε νικητὴς ἀπὸ τοὺς μεγίστους τῶν πειρασμῶν, τοὺς ὁποίους ἐπέφερεν ὁ Σατανᾶς εἰς αὐτόν, μείνας πιστὸς εἰς τὴν ὑπακοὴν καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Δι᾽ αὐτὸν δὲ ἀκριβῶς τὸν λόγον ἀνεδείχθησαν νικηταὶ τῶν πολυειδῶν πειρασμῶν καὶ ποικίλων μεθοδειῶν καὶ μηχανευμάτων τοῦ πονηροῦ οὐχὶ χιλιάδες καὶ μυριάδες, ἀλλ᾽ ἑκατομμύρια ὅλα ἁγίων καὶ ἐναρέτων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν.

Καὶ βεβαίως, δὲν ἦτο ποτὲ δυνατὸν νὰ ἐπιτρέπῃ ὁ Θεὸς εἰς τὸν πονηρόν, ἵνα πειράζῃ τὸν ἄνθρωπον περισσότερον τῆς δυνάμεώς του, διότι τότε θὰ ἐνικᾶτο πᾶς τις ὑπ᾽ αὐτοῦ· καὶ οὐδεὶς ἑπομένως θὰ ἦτο ποτὲ δυνατὸν νὰ ἀναδεικνύεται νικητὴς αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ ὁ Θεὸς τότε δὲν θὰ ἐτιμώρει τὸν ἄνθρωπον νικώμενον ὑπὸ τοῦ πονηροῦ. Ἤδη ὅμως τιμωρεῖ δικαίως αὐτόν, διότι ὄχι μόνον δὲν ἐπιτρέτει εἰς τὸν πονηρὸν νὰ πεῖράσῃ τὸν ἄνθρωπον περισσότερον τῆς δυνάμεώς του, ἀλλὰ καὶ τὸ σπουδαιότερον, ὅτι χορηγεῖ καὶ παρέχει εἰς τὸν Χριστιανὸν καὶ πάντα τὰ μέσα, διὰ τῶν ὁποίων δύναται νὰ ἀναδεικνύεται νικητὴς τοῦ πονηροῦ.

Ὁ Θεὸς παρέχει περισσότερα μέσα πρὸς σωτηρίαν μας παρ᾽ ὅσα διαθέτει ὁ πονηρὸς πρὸς ἀπώλειάν μας. Τὰ μέσα δὲ ταῦτα, τὰ ὁποῖα παρέχει εἰς ἡμᾶς ὁ Θεὸς πρὸς καταπολέμησιν τοῦ πονηροῦ καὶ πρὸς μόρφωσιν ἡμῶν, εἶνε κατὰ πολὺ ἀνώτερα ἀπὸ τὰ μέσα τὰ ἀντίθετα, τὰ ὁποῖα διαθέτει ὁ πονηρός, ὅπως ἀποχωρίσῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν Θεόν. Διότι, ἐκτὸς τῶν ἄλλων μέσων, παρέχει εἰς ἡμᾶς ὁ Θεὸς τὴν μετάνοιαν, διὰ τῆς ὁποίας ὡς ἀλλαχοῦ (167) διὰ πολλῶν ἔχομεν εἴπει, ὁ Χριστιανὸς συγχωρεῖται καὶ ἀπαλλάσσεται ἀπὸ πᾶσαν ἁμαρτίαν, καὶ κρημνίζει τοιουτοτρόπως ἐν μιᾷ στιγμῇ ὅλον τὸ πονηρὸν οἰκοδόμημα τοῦ Σατανᾶ καὶ ματαιώνει πάσας τὰς πολυχρονίους αὐτοῦ ἐνεργείας, δι᾽ ὧν ἀπεπλάνα καὶ ἐκράτει τὸν ἄνθρωπον ὑπόδουλον εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ εἰς τὸν ἑαυτόν του. Ἑπομένως διὰ τῶν μέσων τὰ ὁποῖα παρέχει ὁ Θεός, καὶ μάλιστα διὰ τῆς μετανοίας, ἀναδεικνύεται ὁ ἄνθρωπος νικητὴς τοῦ πονηροῦ. Διότι καὶ ἂν ἤθελε συμβῇ ἐν τῷ κατὰ τοῦ πονηροῦ ἀγῶνι νὰ παρεκκλίνῃ ἐξ ἀγνοίας ἢ ἀδυναμίας, ἢ ἀπροσεξίας, διὰ τῆς μετανοίας ἐπανέρχεται πάλιν εἰς τὴν προτέραν θέσιν, τὴν ὁποίαν εἶχε πρὶν ἢ ἁμαρτήσῃ. Οὕτω δὲ ὁ ἄνθρωπος, διὰ τῆς ὑπακοῆς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς κατὰ τοῦ Σατανᾶ νίκης, κάμνει καλὴν χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ· ὁπότε καὶ καταρτίζεται καὶ τελειοποιεῖται καὶ ἀποβαίνει αἰωνίως ἄπτωτος καὶ ἀσφαλὴς ἐν τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπακοῇ.

Συμπέρασμα. Ἡ ἀντενέργεια λοιπὸν καὶ ὁ πόλεμος τοῦ πονηροῦ ὄχι μόνον δὲν βλάπτει τὸν ποιοῦντα καλὴν χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ καὶ ἀποκρούοντα τὸν πονηρόν, ἀλλὰ καὶ ἀποβαίνει τὰ μέγιστα ὠφέλιμος διὰ τὸν Χριστιανόν. Καθόσον συντελεῖ μεγάλως εἰς τὸν καταρτισμὸν καὶ τὴν τελειοποίησιν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐν τῷ ἀγαθῷ ἀσάλευτον αὐτοῦ ἐμμονὴν ἐν τῷ αἰωνίῳ αὐτοῦ μέλλοντι. Δι᾽ αὐτὸν δὲ ἀκριβῶς τὸν λόγον ἐπιτρέπει καὶ ὁ Θεὸς εἰς τὸν πονηρόν, ἵνα πειράζῃ καὶ πολεμῇ τὸν ἄνθρωπον.

182. Β΄) ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΑΙΤΙΟΝ ΤΗΣ ΑΜΑΡΤΙΑΣ ΕΙΝΕ Η ΘΕΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Εἴδομεν (173) ὅτι τὸ πρῶτον αἴτιον τῆς ἁμαρτίας εἶνε ἡ ὑποβολὴ τοῦ πονηροῦ. Πρέπει ὅμως νὰ γνωρίζωμεν ὅτι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν ὑπακούῃ εἰς τὰ τοῦ πονηροῦ, ἡ ὑποβολή, καθὼς καὶ πᾶσα ἐνέργεια αὐτοῦ, ὄχι μόνον δὲν λογίζεται ἁμαρτία, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον εἶνε ἀρετὴ τὴν ὁποίαν τιμᾷ καὶ

δοξάζει ὁ Θεός. Ὥστε ἡ ὑποβολὴ τοῦ πονηροῦ εἶνε πρῶτον αἴτιον τῆς ἁμαρτίας ὡς πρὸς ἐκεῖνον, ὅστις δέχεται καὶ πράττει συμφώνως πρὸς αὐτήν. Δεύτερον δὲ αἴτιον τῆς ἁμαρτίας εἶνε ἡ ὑπὸ τῆς θελήσεως τοῦ ἀνθρώπου παραδοχὴ τῆς ὑποβολῆς τοῦ πονηροῦ· τὸ ὁποῖον παρατηροῦμεν ἐν τοῖς πρωτοπλάστοις. Διότι ἡ πρώτη ἀφορμὴ τῆς ἁμαρτίας τῶν πρωτοπλάστων ὑπῆρξεν ὁ πονηρός. Ἡ δὲ παραδοχὴ τῆς ὑποβολῆς τοῦ πονηροῦ ὑπὸ τῆς ἐλευθέρας θελήσεως αὐτῶν καὶ ἡ συμμόρφωσις πρὸς αὐτὴν ἀπετέλεσε τὸ δεύτερον αἴτιον τῆς ἁμαρτίας. Βλέπομεν λοιπὸν σαφῶς καὶ καθαρῶς, ὅτι τὸ δεύτερον αἴτιον τῆς ἁμαρτίας εἰς τὸν πράττοντα ταύτην εἶνε ἡ θέλησις τοῦ ἀνθρώπου, εἶνε ἡ κακὴ χρῆσις τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ.

183. Γ΄) ΕΤΕΡΟΝ ΠΡΩΤΕΥΟΝ ΑΙΤΙΟΝ ΤΗΣ ΑΜΑΡΤΙΑΣ ΕΙΝΕ ΚΑΙ Η ΕΝ ΤΗ ΨΥΧΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΛΙΣΙΣ ΚΑΙ ΡΟΠΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΚΑΚΟΝ

Εἰς μὲν τοὺς πρωτοπλάστους, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἀπηλλαγμένοι καὶ καθαροὶ ἀπὸ πᾶσαν ἁμαρτίαν, αἰτίαν καὶ ἀφορμὴν πρὸς ἁμαρτίαν ἔδωκεν εἰς αὐτούς, ὡς εἴδομεν προηγουμένως, ὁ πονηρός. Ἀφ' ὅτου ὅμως οἱ πρωτόπλαστοι ἡμάρτησαν, ἡ ἁμαρτία, ὡς ἄλλη ἀσθένεια εἰσχωρήσασα ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου, ἔλαβε κράτος καὶ δύναμιν ἐν αὐτῇ, οὕτως ὥστε καὶ ἀφ' ἑαυτῆς πλέον ἡ ψυχὴ νὰ κλίνῃ καὶ νὰ ῥέπῃ πρὸς τὸ κακόν. Τοῦτο δὲ μαρτυρεῖ ἡ Ἁγία Γραφή, λέγουσα ὕστερον ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν τῶν πρωτοπλάστων, ὅτι «Ἔγκειται (=εἶναι ἀφωσιωμένη, ῥέπει) ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπον ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ» (Γενέσ. η΄ 21). Ὡς ἐκ τούτου λοιπόν, ἀπὸ τῆς παραβάσεωος τῶν πρωτοπλάστων, αἰτία καὶ ἀφορμὴ πρὸς ἁμαρτίαν δὲν εἶνε μόνον ὁ πονηρός, ἀλλ' εἶνε καὶ ἡ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου κλίσις καὶ ῥοπὴ πρὸς τὸ κακόν.

Ἡ ῥοπὴ αὕτη καὶ κλίσις τῆς ψυχῆς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν δὲν εἶνε ὡς τὰ πολλὰ ἐξωτερικὰ αἴτια, ἐξ ὧν δίδονται ἀφορμαὶ πρὸς ἁμαρτίαν, περὶ ὧν προηγουμένως εἴπομεν, ἀλλ' εἶνε αἴτιον πρωτεῦον, εἶνε αἴτιον τῆς ἁμαρτίας πολὺ ἰσχυρὸν εἰς τὸν μὴ ἀναγεννημένον ἄνθρωπον. Ἕνεκα τούτου κάμνονεν καὶ εἰδικὸν λόγον περὶ αὐτοῦ.

Τὸ αἴτιον τοῦτο, τὴν ῥοπὴν δηλονότι καὶ κλίσιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, βεβαιοῦσα ἡ Ἁγία Γραφὴ διὰ τοῦ ἀποστόλου Ἰακώβου, λέγει τὰ ἑξῆς: «Μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω ὅτι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ πειράζομαι ὁ γὰρ Θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν, πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα. Ἕκαστος δὲ πειράζεται ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος καὶ δελεαζόμενος· εἶτα ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα τίκτει ἁμαρτίαν· ἡ δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκύει θάνατον» (Ἰακ. α΄ 13-15). Δὲν ὁμιλεῖ ἐνταῦθα ὁ θεῖος Ἰάκωβος περὶ τῶν ἐξωτερικῶν πειρασμῶν, τοὺς ὁποίους ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς πρὸς δοκιμασίαν καὶ στέφανον τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς ἐν παραδείγματι ἦσαν οἱ πειρασμοὶ τοῦ Ἰώβ, τοὺς ὁποίους ὅταν ὑπομένῃ ὁ ἄνθρωπος γίνεται μακάριος· ἀλλ' ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἐσωτερικῆς, ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου, ῥοπῆς καὶ κλίσεως, ἥτις ὠθεῖ αὐτὸν ἵνα ἁμαρτήσῃ. Ὀνομάζει δὲ πειρασμόν (διότι λέγει «μηδεὶς πειραζόμενος») τὴν κλίσιν ταύτην καὶ ῥοπὴν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, διότι, ἕνεκα τῆς ῥοπῆς ταύτης, ἡ ἐλευθέρα θέλησις τοῦ ἀνθρώπου τίθεται εἰς πειρασμὸν καὶ δοκιμασίαν· καθόσον πρόκειται νὰ δειχθῇ, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος θὰ μείνῃ πιστὸς εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, ἢ θὰ παρασυρθῇ, καὶ θὰ πράξῃ τὴν ἁμαρτίαν. Μηδεὶς λοιπόν, ὅταν αἰσθάνεται ἐν τῇ ψυχῇ του κλίσιν καὶ ἐπιθυμίαν πρὸς τὸ κακόν, λέγει, μηδεὶς ἂς φρονῇ, μηδεὶς ἂς λέγῃ, ὅτι ὁ Θεὸς πειράζει αὐτόν. Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς οὔτε πειράζεται ὑπ' οὐδενὸς κακοῦ, οὔτε ἐμβάλλει εἴς τινα κακὴν ἐπιθυμίαν. Ἕκαστος ἄνθρωπος, λέγει, ἐπηρεάζεται καὶ παρακινεῖται εἰς τὸ κακὸν ὑπὸ τῆς ἰδικῆς τοῦ κακῆς ἐπιθυμίας, δελεαζόμενος καὶ ἐξωθούμενος. Ἔπειτα δέ, βεβαιοῖ ὁ τοῦ Θεοῦ Ἀπόστολος, ἐὰν ἀπροσεκτήσῃ καὶ ἐνδώσῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν δελεασμὸν καὶ τὴν παρακίνησιν ταύτην τῆς ἰδικῆς του ἐπιθυμίας, κάμνει πρῶτον συγκατάθεσιν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, δεχόμενος αὐτὴν ἐσωτερικῶς ἐν τῇ ψυχῇ του· ὁπότε καὶ ἁμαρτάνει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο ἐννοεῖ λέγων, «εἶτα ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα τίκτει ἁμαρτίαν». Ἐὰν δὲ ποιήσῃ ἔπειτα τὴν ἁμαρτίαν καὶ διὰ τῆς πράξεως ἐξωτερικῶς, λέγει ὁ θεῖος Ἰάκωβος, ἡ ἁμαρτία τότε αὕτη ἐπιφέρει εἰς αὐτὸν τὸν αἰώνιον θάνατον, χωρίζουσα αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ταῦτα μὲν λέγει ὁ θεῖος Ἰάκωβος περὶ τῆς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ῥοπῆς καὶ κλίσεως πρὸς τὸ κακόν.

Ὁ δὲ ἀπόστολος Παῦλος, ὁμιλῶν περὶ τῆς αὐτῆς ῥοπῆς καὶ κλίσεως πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, μᾶς λέγει τὰ ἀκόλουθα: «Βλέπω ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου» (Ρωμ. ζ΄ 23). Βλέπω, λέγει, ἐντὸς τοῦ ἑαυτοῦ μου μίαν διάθεσιν, μίαν κλίσιν καί ῥοπὴν καὶ δύναμιν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, ἡ ὁποία δύναμις ἀντιμάχεται καὶ καταφέρεται καὶ πολεμεῖ πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον νοεῖ ὁ νοῦς μου καὶ μαρτυρεῖ ἡ συνείδησίς μου ὡς ὀρθόν. Εἶνε δὲ τοσαύτη ἡ δύναμις τῆς ἐπιθυμίας καὶ ῥοπῆς ταύτης πρὸς τὸ κακόν, ὥστε μὲ κάμνει αἰχμάλωτον καὶ ὑποχείριον καὶ μὲ παρασύρει εἰς τὸ νὰ πράττω τὴν ἁμαρτίαν. Ταῦτα λέγει καὶ ὁ θεῖος Παῦλος περὶ τῆς ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου κλίσεως καὶ ῥοπῆς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, ὁμιλῶν ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπον ἐκείνου, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει ἀναγεννηθῆ, ἀλλὰ κυριεύεται ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ ὡς αἰχμάλωτος παρασύρεται ὑπ αὐτῆς.

Ἡ πρὸς τὸ κακὸν δὲ κλίσις καὶ ῥοπὴ εἶνε πολλῶν εἰδῶν, ὡς ἐκ τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων ἀντικειμένων εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρεται αὕτη. Οὕτω λόγου χάριν, ὑπάρχει κλίσις καὶ ῥοπὴ πρὸς τὴν πλεονεξίαν, κλίσις καὶ ῥοπὴ πρὸς τὴν ἀπόκτησιν δόξης ἐκ τῶν ἀνθρώπων, κλίσις καὶ ῥοπὴ πρὸς τὰς σαρκικὰς ἡδονὰς καὶ τὰς ἀπολαύσεις τοῦ κόσμου, καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνθρωποι ὅλοι δὲν ἔχουν τὰς αὐτὰς ἐπιθυμίας καὶ ῥοπὰς ἀλλ' ἄλλος ἔχει ἐπιθυμίαν καὶ ῥοπὴν πρὸς τοῦτο, καὶ ἄλλος πρὸς ἐκεῖνο. Ἐπίσης ἡ ἐπιθυμία καὶ ῥοπὴ πρὸς τὸ κακὸν δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν δύναμιν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' εἰς ἄλλον εἶνε ἰσχυροτέρα, εἰς ἄλλον δὲ

ἀσθενεστέρα. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἀνθρώπῳ ὅλαι αἱ ἐπιθυμίαι καὶ ροπαὶ αὐτοῦ πρὸς τὸ κακὸν δὲν ἔχουν τὴν αὐτὴν δύναμιν καὶ ἰσχύν· διότι ἄλλαι ἐξ αὐτῶν εἶνε ἀσθενέστεραι καὶ ἐπηρεάζουν αὐτὸν ὀλιγώτερον, ἄλλαι δὲ ἰσχυρότεραι καὶ ἐπικρατέστεραι καὶ ἐπηρεάζουν καὶ ὠθοῦν αὐτὸν πρὸς τὸ κακὸν ἰσχυρότερον.

184. ΔΙΑΤΙ ΕΠΕΤΡΕΨΕΝ Ο ΘΕΟΣ ΙΝΑ ΜΕΤΑΔΟΘΗ Η ΑΜΑΡΤΙΑ ΤΩΝ ΠΡΩΤΟΠΛΑΣΤΩΝ, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ Η ΡΟΠΗ ΚΑΙ ΚΛΙΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΚΑΚΟΝ

Ἡ ἁμαρτία τῶν πρωτοπλάστων, καθὼς καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς προελθοῦσα ροπὴ καὶ κλίσις πρὸς τὸ κακὸν μετεδόθη κληρονομικῶς εἰς τὴν ἀνθρωπότητα διὰ τῆς γεννήσεως ἐκ τῶν πρωτοπλάστων. Ἐπέτρεψε δὲ τοῦτο ὁ δίκαιος καὶ πανάγαθος Θεός καὶ δι' ἄλλους λόγους, ἀλλὰ καὶ διότι ἔμελλε μετὰ ταῦτα, νόμον δικαιοσύνης ἐφαρμόζων, ἵνα μεταδώσῃ διὰ τοῦ ἑνὸς Θεανθρώπου, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν δικαίωσιν καὶ σωτηρίαν εἰς πάντας τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτόν, καίτοι φέροντας ἐν ἑαυτοῖς ἀμέτρητον πλῆθος ἁμαρτιῶν καὶ βαρεῖαν τὴν ἐνοχήν. Ἐὰν λοιπὸν ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς ἵνα μεταδοθῆ καὶ εἰς ἡμᾶς ἡ ἁμαρτία τοῦ Ἀδάμ, καίτοι ἡμεῖς προσωπικῶς δὲν ἐποιήσαμεν τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῦ, ἐπέτρεψε τοῦτο κατὰ λόγον δικαιοσύνης καὶ πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῶν. Διότι ἤδη ἡμεῖς διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ οὐ μόνον ἀπὸ τὴν μεταδοθεῖσαν εἰς ἡμᾶς ἁμαρτίαν τοῦ Ἀδὰμ ἐλευθερούμεθα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην ἰδικήν μας ἁμαρτίαν, καὶ γινόμεθα οὕτω δίκαιοι καὶ κληρονόμοι τῆς αἰωνίου ζωῆς.

Ναί· ἡ ἐκ τῶν πρωτοπλάστων μεταδοθεῖσα ἁμαρτία, καθὼς καὶ ἡ κλίσις καὶ ροπὴ πρὸς τὸ κακόν, καθιστᾷ πάντα ἄνθρωπον ἁμαρτωλὸν καὶ ἔνοχον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Διὰ τῆς εἰς Χριστὸν ὅμως πίστεως, καὶ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος ἡ κληρονομικῶς μεταδοθεῖσα αὕτη ἁμαρτία καὶ ἐνοχὴ αἴρεται. Αἴρεται δὲ οὕτως, ὥστε ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς εἶνε ὅλως πλέον ἐλεύθερος ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἐνοχὴν ταύτην, καθὼς καὶ ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην ἰδικήν του ἁμαρτίαν, ἣν εἶχε τυχὸν διαπράξει πρὸ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, ἐὰν ἐβαπτίσθη εἰς μεγάλην ἡλικίαν.

185. ΟΠΟΙΑ ΕΙΝΕ Η ΠΡΟΣ ΤΟ ΚΑΚΟΝ ΚΛΙΣΙΣ ΚΑΙ ΡΟΠΗ ΜΕΤΑ ΤΟ ΒΑΠΤΙΣΜΑ

Καὶ καθίσταται μὲν ὁ ἄνθρωπος διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος ὅλως καθαρὸς καὶ ἐλεύθερος ἀπὸ πᾶσαν ἁμαρτίαν καὶ ἀπὸ πᾶσαν ἐνοχὴν καὶ γίνεται οἰκεῖος τῷ Θεῷ, δικαιούμενος διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ κλίσις ὅμως καὶ ροπὴ πρὸς τὸ κακὸν δὲν αἴρεται διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, ἀλλὰ μένει ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου καὶ μετὰ τὸ Βάπτισμα, Ἀλλ' ἡ κλίσις αὕτη καὶ ροπή, ἡ παραμένουσα καὶ μετὰ τὸ Βάπτισμα, εἶνε πολὺ διάφορος ἀπὸ ἐκείνην, ἥτις εἶνε εἰς τὸν ἀβάπτιστον.

Διότι, πρῶτον, εἰς τὸν ἀβάπτιστον, ὅστις εἶνε ὅλως ἁμαρτωλός, ἡ κλίσις καὶ ροπὴ φέρει ἐν ἑαυτῇ τὴν ἐνοχήν. Εἰς δὲ τὸν βαπτισθέντα, ὅπως αἴρεται διὰ τοῦ ἁγίου Βαττίσματος πᾶσα ἁμαρτία, ἀπαλλασσομένου τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ πᾶσαν ἐνοχήν, οὕτως αἴρεται καὶ ἡ ἐνοχὴ τῆς ροπῆς καὶ κλίσεως πρὸς τὸ κακόν. Διὰ τοῦτο δὲν λογίζεται τοῦ λοιποῦ ἡ ροπὴ ὡς ἁμαρτία, οὐδὲ φέρει ὁ ἄνθρωπος ἐνοχὴν καὶ εὐθύνην ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ δι' αὐτήν, ὅταν δὲν συγκατανεύῃ οὐδὲ ἐνδίδῃ τὸ παράπαν εἰς αὐτὴν ἡ ἐλευθέρα θέλησις αὐτοῦ.

Δεύτερον, ὁ ἀβάπτιστος κυριεύεται ἀπὸ τὴν δύναμιν τῆς ροπῆς καὶ κλίσεως πρὸς τὸ κακὸν καὶ παρασύρεται ὡς αἰχμάλωτος ὑπ' αὐτῆς, χωρὶς νὰ δύναται νὰ νικήσῃ αὐτήν. Ὁ δὲ βαπτισθείς, ἐνισχυνόμενος ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, νικᾷ καὶ καθυποτάσσει τὴν κλίσιν ταύτην καὶ ροπήν, ὅταν καταπολεμῇ καὶ δὲν ἐνδίδῃ εἰς αὐτήν.

186. ΔΙΑΤΙ Ο ΘΕΟΣ, ΚΑΙΤΟΙ ΘΕΛΕΙ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΑΠΟ ΠΑΣΑΝ ΡΟΠΗΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΚΑΚΟΝ, ΔΕΝ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝΕΙ ΑΥΤΟΝ ΕΞ ΑΡΧΗΣ ΕΝ ΤΩ ΑΓΙΩ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΙ

Καὶ δὲν εἶνε μὲν μετὰ τὸ Βάπτισμα ἐφάμαρτος ἡ κλίσις καὶ ροπή, καθ' ἑαυτὴν θεωρουμένη, οὐδὲ φέρει, ὡς εἴπομεν, εἰς τὸν Χριστιανὸν τὴν ἐνοχὴν καὶ τὴν εὐθύνην ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, ὅταν δὲν ἐνδίδῃ ἡ θέλησις εἰς αὐτήν, δὲν εἶνε ὅμως καὶ ἀρεστὴ εἰς τὸν Θεόν. Διότι ὁ Θεὸς ἔπλασεν ἐξ ἀρχῆς τὸν ἄνθρωπον ἐλεύθερον ἀπὸ πᾶσαν κλίσιν καὶ ροπὴν πρὸς τὸ κακόν, καὶ θέλει ὡς ἐκ τούτου αὐτὸν ἀπηλλαγμένον καὶ ἐλεύθερον ἀπὸ πᾶσαν κακὴν κλίσιν, ὅπως ζῇ ἐν ἁρμονίᾳ καὶ εἰρήνῃ, πορευόμενος καὶ ὑπακούων κατὰ πάντα εἰς τὸ θέλημα αὐτοῦ, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ τι ἐν τῇ ψυχῇ του τὸ ἐναντιούμενον καὶ ἀντιμαχόμενον πρὸς τὴν θείαν θέλησιν.

Ἀλλ' ἀφοῦ θέλει ὁ Θεός, ἵνα ζῇ ὁ ἄνθρωπος ἐν ἁρμονίᾳ καὶ εἰρήνῃ, ἐλεύθερος ἀπὸ τὴν ροπὴν καὶ κλίσιν πρὸς τὸ κακόν, διατί τότε δὲν ἐλευθερώνει αὐτὸν ἐν τῷ ἁγίῳ Βαπτίσματι καὶ ἀπὸ τὴν κλίσιν καὶ ροπὴν ταύτην, ἀφοῦ δι' αὐτοῦ τὸν καθαρίζει καὶ τὸν ἐλευθερώνει ἀπὸ πᾶσαν ἁμαρτίαν καὶ ἐνοχήν; Ἀπαντῶντες εἰς τοῦτο λέγομεν ὅτι ἐπέτρεψεν ὁ Θεός, ἵνα μένῃ καὶ μετὰ τὸ ἅγιον Βάπτισμα ἡ κλίσις καὶ ροπὴ πρὸς τὸ κακὸν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου, ἐν πρώτοις, ἵνα ἐνθυμώμεθα καὶ συναισθανώμεθα, ὅτι ἡ ροπὴ καὶ κλίσις πρὸς τὸ κακὸν εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἀποστρεφώμεθα ὡς ἐκ τούτου καὶ μισῶμεν αὐτήν.

Ὁ κυριώτερος ὅμως λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον δὲν αἴρει καὶ δὲν ἐξαλείφει ὁ Θεὸς τὴν ροπὴν ταύτην ἐν τῷ ἁγίῳ Βαπτίσματι, εἶνε οὗτος: Νὰ καθυποτάξῃ καὶ ἐξουδετερώσῃ αὐτὴν αὐτὸς ὁ χριστιανὸς διὰ

τοῦ ἀγῶνος καὶ τοῦ πολέμου κατ᾽ αὐτῆς. Ὁ δὲ ἀγὼν οὗτος εἶνε τὰ μέγιστα χρήσιμος, καθόσον γίνεται ἀφορμὴ εἰς τὸ νὰ ἔχῃ προσοχὴν ὁ χριστιανός, καὶ νὰ προάγεται καὶ νὰ προκόπτῃ εἰς τὴν ἀρετήν. Ἀγωνιζόμενος δὲ οὕτω, καὶ ἐπὶ μᾶλλον προαγόμενος εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν ἁγιασμόν, θέλει καταστέλλει καὶ καθυποτάσσει τὴν κλίσιν ταύτην διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, οὕτως ὥστε οὐδέποτε νὰ ἐνδίδῃ τὸ παράπαν εἰς αὐτήν· ὁπότε καὶ δὲν θὰ ὑπάρχῃ τι πλέον ἐν τῇ ψυχῇ του, ὅπερ νὰ ἔχῃ ἰσχύν, ἵνα διασαλεύῃ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Ἑπομένως ἡ κλίσις καὶ ροπὴ αὕτη χρησιμεύει εἰς τὸν χριστιανὸν ὡς ἀφορμὴ προσοχῆς καὶ ἀγῶνος καὶ προκοπῆς καὶ τελειοποιήσεως ἐν τῇ ἀρετῇ. Χρησιμεύει καὶ ὡς μέσον δοκιμασίας, εἰς τὸ νὰ δειχθῇ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν τελεία πειθαρχία καὶ ὑπακοὴ τοῦ ἀνθρώπου. Διότι ἐὰν χρησιμεύωσιν ὡς μέσα δοκιμασίας τῆς ἐλευθέρας θελήσεως τοῦ ἀνθοώπου ἡ ἐπήρεια τοῦ πονηροῦ καὶ οἱ διάφοροι πειρασμοὶ καὶ αἱ πολυειδεῖς θλίψεις καὶ ὀδύναι τῆς ζωῆς, ὡς εἴπομεν προηγουμένως, πολὺ περισσότερον χρησιμεύει διὰ τὴν δοκιμασίαν ταύτην ἡ κλίσις καὶ ροπὴ πρὸς τὸ κακόν, ἥτις δὲν προέρχεται ἔξωθεν, ἀλλ᾽ ὑπάρχει ἐντὸς τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπον καὶ πολεμεῖ αὐτόν.

Ἂν λοιπὸν δὲν ἐξαλείφῃ ὁ Θεὸς ἐν τῷ ἁγίῳ Βαπτίσματι τὴν κλίσιν καὶ ροπὴν πρὸς τὸ κακόν, δὲν ἐξαλείφει ταύτην πρὸς τὸν σκοπὸν ἵνα καταστείλῃ καὶ καθυποτάξῃ αὐτὴν αὐτὸς ὁ χριστιανὸς διὰ τοῦ κατ᾽ αὐτῆς πολέμου καὶ ἀγῶνος, ὅπως ἀναδειχθῇ τοιουτοτρόπως νικητὴς καὶ λάβῃ τὸν αἰώνιον τῆς νίκης στέφανον.

187. ΠΟΤΕ ΕΙΝΕ ΕΦΑΜΑΡΤΟΣ Η ΡΟΠΗ ΚΑΙ ΚΛΙΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΚΑΚΟΝ

Εἴπομεν ὅτι ἡ ροπὴ καὶ κλίσις πρὸς τὸ κακόν, ἥτις μένει καὶ μετὰ τὸ ἅγιον Βάπτισμα, δὲν φέρει ἐνοχὴν καὶ εὐθύνην ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι εἶνε πολὺ διάφορος ἀπὸ τὴν κλίσιν καὶ ροπήν, ἥτις εἶνε εἰς τὸν ἀβάπτιστον. Εἶνε ἀνάγκη ὅμως νὰ διακρίνωμεν καλῶς πότε δὲν ἔχει ὁ χριστιανὸς ἐνοχὴν διὰ τὴν κλίσιν ταύτην καὶ ροπήν, καὶ πότε εἶνε ἔνοχος καὶ ὑπεύθυνος δι᾽ αὐτήν.

Λέγομεν λοιπὸν ὅτι τότε μόνον εἶνε ἀνεύθυνος ὁ χριστιανὸς διὰ τὴν ἐν τῇ ψυχῇ του κλίσιν καὶ ροπήν, ὅταν ἀποδοκιμάζῃ αὐτὴν μὲ τὴν θέλησίν του καὶ τὴν ἀποκρούῃ, χωρὶς τὸ παράπαν νὰ τὴν δέχεται. Ὅταν ὅμως δὲν τὴν ἀποκρούῃ, ἀλλὰ τὴν στέργει καὶ τὴν δέχεται διὰ τῆς θελήσεώς του, καὶ ἐνδίδῃ εἴτε ἐσωτερικῶς ἐν τῇ ψυχῇ του, εἴτε ἐξωτερικῶς εἰς τὸ νὰ πράττῃ τὸ κακόν, τότε εἶνε ἔνοχος καὶ ὑπεύθυνος ἐνώπιον τῆς θείας δικαιοσύνης. Ἐν τῇ περιπτώσει δὲ ταύτῃ, ἡ κλίσις καὶ ροπὴ πρὸς τὸ κακὸν οὐ μόνον προσλαμβάνει τὴν αὐτὴν ἐνοχήν, τὴν ὁποίαν ἔχει εἰς τὸν ἀβάπτιστον, ἀλλὰ προσαποκτᾷ καὶ τὴν δύναμιν καὶ ἰσχύν, ἣν ἔχει εἰς ἐκεῖνον· ὁπότε καὶ κυριεύει τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἄγει καὶ φέρει αὐτὸν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ὅπως ἄγει καὶ φέρει πάντα ἄνθρωπον σαρκικόν, ὡς βεβαιοῖ καὶ ὁ θεῖος Παῦλος διὰ τῶν λόγων, τοὺς ὁποίους προηγουμένως ἀνεφέραμεν (183), ἐν οἷς ὁμιλεῖ περὶ τοῦ σαρκικοῦ ἀνθρώπου.

188. ΟΛΑ ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΠΡΟΣ ΑΜΑΡΤΙΑΝ ΕΙΝΕ ΠΟΛΕΜΙΟΙ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΥΜΜΑΧΟΥΝΤΕΣ ΠΡΟΣ ΑΛΛΗΛΟΥΣ

Εἴδομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις, ὅτι τὰ αἴτια τὰ ὁποῖα γίνονται ἀφορμὴ πρὸς ἁμαρτίαν, εἶνε ἐξωτερικὰ καὶ ἐσωτερικά, Ὅλα δὲ ταῦτα, καθὼς πᾶς τις δύναται νὰ νοῇ, εἶνε ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλὰ τὸ ἄξιον προσοχῆς εἶνε καὶ τὸ ὅτι οἱ ἐξωτερικοὶ καὶ ἐσωτερικοὶ οὗτοι ἐχθροὶ πολεμοῦντες τὸν ἄνθρωπον συμμαχοῦν ἐν τοῖς πλείστοις πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀμοιβαίως βοηθοῦνται εἰς τὸ νὰ παρασύρουν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Ἡ δὲ συμμαχία αὐτῶν συνίσταται εἰς τοῦτο: Οἱ μὲν ἐξωτερικοὶ ἐχθροί, ἤτοι αἱ ἐξωτερικαὶ ἀφορμαί, ὑποδεικνύουν καὶ παρουσιάζουν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ἁμαρτίαν ὡς καλόν τι καὶ εὐχάριστον. Οἱ δὲ ἐσωτερικοὶ ἐχθροί, ἤτοι αἱ ἐσωτερικαὶ ἀφορμαί, αἵτινες εἶνε αἱ ἐπιθυμίαι καὶ ἡ ροπὴ πρὸς τὸ κακόν, λαμβάνουσαι ἀφορμὴν ἐκ τῶν ἔξωθεν ὑποδεικνυομένων καὶ πιαρουσιαζομένων, παρακινοῦν καὶ ὠθοῦν αὐτὸν εἰς τὸ νὰ ποιήσῃ τὴν ἁμαρτίαν. Ἄλλοτε πάλιν αἱ ἐσωτερικαὶ ἐπιθυμίαι καὶ ἡ πρὸς τὸ κακὸν κλίσις καὶ ροπὴ ὠθοῦν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ νὰ ἐπιζητήσῃ τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐξ ἄλλου δὲ ὁ κόσμος παρέχει εἰς αὐτὸν πᾶσαν εὐκολίαν πρὸς αὐτήν.

189. ΥΠΟΔΕΙΞΙΣ ΤΟΥ ΚΑΘ᾽ ΑΥΤΟ ΑΙΤΙΟΥ ΤΗΣ ΑΜΑΡΤΙΑΣ

Περὶ τῶν αἰτίων τῆς ἁμαρτίας ὁμιλοῦντες, εἴπομεν ὅτι ταῦτα εἶνε τρία· πρῶτον, ἡ ὑποβολὴ καὶ ἐπενέργεια τοῦ πονηροῦ ἢ ὁ πονηρός, δεύτερον, ἡ θέλησις τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἕτερον, ἡ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου κλίσις καὶ ροπὴ πρὸς τὸ κακόν. Εἴπομεν ἀκόμη, ὅτι αἰτίαι πρὸς ἁμαρτίαν δίδονται καὶ ἐκ πλείστων ἄλλων ἀφορμῶν, ἐξ ὧν ἀνεφέραμεν πολλάς.

Ἀλλ᾽ ἐξ ὅλων τῶν αἰτίων ὅσα ἀνεφέραμεν, πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ἕν καὶ μόνον εἶνε τὸ καθ᾽ αὑτὸ κύριον αἴτιον τῆς ἁμαρτίας καὶ δὲν εἶνε πολλά· τοῦτο δὲ εἶνε ἡ ἐλευθέρα θέλησις τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ὁποίαν ἀνεφέραμεν προηγουμένως ὡς δεύτερον αἴτιον τῆς ἁμαρτίας. Καὶ τὴν ἀνεφέραμεν ἐκεῖ ὡς δεύτερον αἴτιον ὡς πρὸς τὴν σειρὰν ἥτις ἀκολουθεῖ εἰς τὸν ποιοῦντα τὴν ἁμαρτίαν. Διότι εἰς τὸν πράττοντα αὐτήν, ὅπως εἴδομεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν τῶν πρωτοπλάστων, προηγεῖται ἡ ὑποβολὴ καὶ ἐπενέργεια τοῦ πονηροῦ, καὶ ἕπεται ἡ συγκατάθεσις τῆς ἐλευθέρας θελήσεως πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἁμαρτίας. Παρόμοιον συμβαίνει καὶ ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, ἥτις

προέρχεται ἐκ τῆς ῥοπῆς καὶ κλίσεως πρὸς τὸ κακόν. Προηγεῖται δηλαδὴ ἡ ὤθησις ἡ προερχομένη ἐκ τῆς κλίσεως καὶ ῥοπῆς πρὸς τὸ κακόν, καὶ ἔπειτα ἀκολουθεῖ ἡ συγκατάθεσις τῆς ἐλευθέρας θελήσεως πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἁμαρτίας. Ὑπὸ τοιαύτην ἔποψιν εἴπομεν ἐκεῖ τὴν ἐλευθέραν θέλησιν ὡς δεύτερον αἴτιον τῆς ἁμαρτίας, ἐνῶ αὕτη εἶνε τὸ καθ' αὑτὸ κύριον αἴτιον τῆς ἁμαρτίας. Ἐὰν δὲ ὠνομάσαμεν προηγουμένως τὸν πονηρὸν καὶ τὴν κλίσιν καὶ ῥοπὴν πρὸς τὸ κακὸν ἀρχικὰ αἴτια τῆς ἁμαρτίας, ὠνομάσαμεν αὐτὰ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ὅτι ταῦτα δίδουν ἀφορμὴν καὶ ὤθησιν, καὶ ἐπιδρῶσι σπουδαίως εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅπως ποιήσωσιν αὐτὸν ἵνα ἁμαρτήσῃ.

Ὅτι δὲ ὁ πονηρὸς καὶ ἡ πρὸς τὸ κακὸν κλίσις καὶ ῥοπὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πᾶσαι αἱ διάφοροι ἄλλαι αἰτίαι τῆς ἁμαρτίας εἶνε κυρίως ἀφορμαὶ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, καὶ οὐχὶ τὸ καθ' αὑτὸ κύριον αἴτιον τῆς ἁμαρτίας, δυνάμεθα νὰ. τὸ νοήσωμεν καλῶς, ὅταν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας τοὺς ἁγίους ἄνδρας. Διότι οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν, πρὶν ἢ ἀναγεννηθῶσι καὶ ἁγιασθῶσιν, ἦσαν ὅμοιοι πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους καθόσον καὶ αὐτοί, ἐκτὸς τοῦ πολέμου, ὃν εἶχον ἐκ τοῦ πονηροῦ, ᾐσθάνοντο, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, τὴν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν κλίσιν καὶ ῥοπήν. Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ ἀπεφάσισαν ὁλοψύχως ἵνα ποιήσωσι καλὴν χρῆσιν τῆς ἐλευθέρας αὐτῶν θελήσεως καὶ ὑποταχθῶσιν εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, δὲν ἴσχυε πλέον εἰς τὸ νὰ ἐμποδίσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὴν κατὰ Θεὸν ζωὴν καὶ πολιτείαν οὔτε ἡ ἐπήρεια τοῦ πονηροῦ, οὔτε ἡ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν τάσις καὶ ῥοπή, οὔτε αἱ διάφοροι ἄλλαι αἰτίαι καὶ ἀφορμαί. Τοῦτο οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύει, εἰμὴ ὅτι πάντα τὰ ῥηθέντα αἴτια τῆς ἁμαρτίας δὲν εἶνε τὸ καθ' αὑτὸ αἴτιον τῆς ἐνεργουμένης καὶ τελουμένης ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἁμαρτίας. Διότι, ἐὰν ἦτο τὸ καθ' αὑτὸ αἴτιον τῆς ἁμαρτίας, εἴτε ἓν ἐξ αὐτῶν, εἴτε καὶ ὅλα ὁμοῦ, ἐὰν ταῦτα δηλονότι ἦσαν ἰσχυρότερα τῆς θελήσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἤθελεν εἶνε ὅλως ἀδύνατον, ἵνα οἱ ἅγιοι ἄνδρες ἀποδειχθῶσιν ἀνώτεροι τῶν αἰτίων τούτων καὶ ἀποφύγωσι τὴν ἁμαρτίαν. Καὶ ἐκ τοῦ παραδείγματος λοιπὸν τῶν ἁγίων ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπέκρουσαν καὶ ἐνίκησαν τὰς ἀφορμὰς τῆς ἁμαρτίας, ἐννοοῦμεν καλῶς ὅτι εἰς τοὺς ἁμαρτάνοντας τὸ καθ' αὑτὸ κύριον αἴτιον τῆς ἁμαρτίας εἶνε ἡ ἐλευθέρα θέλησις αὐτῶν, ἥτις δὲν ἀποκρούει, ἀλλὰ στέργει τὸ κακόν.

Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐλευθέρα θέλησις εἶνε τὸ καθ' αὑτὸ κύριον αἴτιον τῆς ἁμαρτίας, διὰ αὐτὸν τὸν λόγον καὶ πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν θὰ τιμωρηθῇ ὑπὸ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ. Καὶ δικαίως θὰ τιμωρηθῇ, ἐπειδὴ ἐποίησε κακὴν χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ. Διότι ἐνῶ ἐπλάσθη ἐλεύθερος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἐκλέγῃ καὶ ἀσπάζεται ἐλευθέρως τὸ ὀρθὸν καὶ ὠφέλιμον καὶ σωτήριον εἰς ἑαυτόν, τὸ ὁποῖον ὑποδεικνύει διὰ τοῦ νόμου τοῦ ὁ Θεός, αὐτὸς ποιεῖ τοὐναντίον, προτιμᾷ καὶ πράττει τὸ ἐπιβλαβὲς καὶ ὀλέθριον εἰς ἑαυτόν, ὅπερ ὑποβάλλει ὁ πονηρός. Ἡ κακὴ λοιπὸν αὕτη χρῆσις τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ, αὐτή, καὶ μόνον αὐτή, ἐπιβαρύνει μεγάλως τὸν ἄνθρωπον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, χωρὶς νὰ δύναται νὰ ἐλαφρώσῃ τὸ παράπαν τὴν θέσιν του καὶ νὰ δικαιολογηθῇ, ἐκ τοῦ ὅτι ἐδόθησαν εἰς αὐτὸν αἰτίαι καὶ ἀφορμαὶ ὅπως ἁμαρτήσῃ. Καὶ δὲν δύναται νὰ δικαιολογηθῆ, διότι ὄχι μόνον πᾶσαν ὑποβολὴν τοῦ πονηροῦ καὶ πᾶσαν ἄλλην αἰτίαν καὶ ἀφορμὴν δύναται νὰ ἀποκρούσῃ, ἀλλὰ καὶ πᾶν πάθος τῆς ψυχῆς, ὅπερ ἐγένετο δευτέρα φύσις εἰς αὐτὴν καὶ ἔχει μεγάλην ἰσχύν, καθὼς καὶ αὐτὴν τὴν κλίσιν καὶ ῥοπὴν πρὸς τὸ κακόν, ἥτις ἔχει δύναμιν ἰσχυρὰν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, καὶ αὐτὰ λέγομεν δύναται διὰ τῆς ἐκ τοῦ Χριστοῦ ἀπορρεούσης χάριτος νὰ κατανικήσῃ. Ἀρκεῖ μόνον νὰ θελήσῃ ἀποφασιστικῶς καὶ μὲ τὴν καρδίαν του, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τοὺς ὅρους τῆς μετανοίας, διὰ τῶν ὁποίων ἐξαλείφονται αἱ ἁμαρτίαι, καὶ περὶ τῶν ὁποίων εἴπομεν προηγουμένως (168), καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ χρησιμοποιήσῃ τὰ μέσα ἢ ὅπλα, διὰ τῶν ὁποίων πολεμεῖται καὶ ἀποκρούεται ἡ ἁμαρτία, περὶ τῶν ὁποίων θὰ εἴπωμεν εἰς τὸ ἑπόμενον κεφάλαιον.

190. ΝΟΩΝ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΟΥΣ ΠΟΛΥΑΡΙΘΜΟΥΣ ΕΧΘΡΟΥΣ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΤΟΥ, ΚΑΤΑΛΑΜΒΑΝΕΙ ΠΟΙΑ ΕΙΝΕ Η ΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ ΕΠΟΨΙΝ

Ἐκ τῶν ῥηθέντων προηγουμένως περὶ τῶν αἰτίων καὶ ἀφορμῶν ἐξ ὧν προκαλεῖται ἡ ἁμαρτία, καταλαμβάνει πᾶς τις, ὅτι ὁ ἄνθρωπος περικυκλοῦται καὶ πολιορκεῖται πανταχόθεν ὑπὸ πολυαρίθμων καὶ παντοίων ἐχθρῶν καὶ πολεμίων τῆς σωτηρίας του, ἐπιζητούντων τὴν καταστροφήν του καὶ τὴν ἀπώλειάν του. Οἱ ἐχθροὶ δὲ οὗτοι οἱ πολιορκοῦντες καὶ ἐπιβουλευόμενοι τὴν σωτηρίαν τον δὲν εἶνε μόνον ὁρατοί, ἀλλὰ καὶ ἀόρατοι, δὲν εἶνε μόνον τυραννικοί, ἀλλὰ καὶ ἑλκυστικοὶ καὶ γοητευτικοί, δὲν εἶνε μόνον ἐξωτερικοί, ἀλλὰ καὶ ἐσωτερικοί, οἱ δὲ ἐσωτερικοὶ εἶνε ἰσχυρότεροι τῶν ἐξωτερικῶν. Ἐκ πάντων δὲ τούτων ἐννοεῖ ὁ ἄνθρωπος, ὅτι ἡ θέσις του ὑπὸ πνευματικὴν ἔποψιν εἶνε ὁμοία πρὸς τὸ ἔθνος ἢ τὴν πόλιν ἐκείνην, ἡ ὁποία ἐξωτερικῶς μὲν πολιορκεῖται ὑπὸ πολυαρίθμου ἐχθρικοῦ στρατοῦ, ἐπιζητοῦντος νὰ κυριεύσῃ καὶ νὰ καθυποτάξῃ αὐτήν, ἐσωτερικῶς δὲ πολεμεῖται ὑπὸ προδοτῶν καὶ στασιαστῶν, ἐπιζητούντων καὶ τούτων ὅ,τι ἐπιζητοῦσι καὶ οἱ ἔξωθεν πολιορκοῦντες, ἤτοι νὰ γίνωσι καὶ αὐτοὶ ἐξουσταοταὶ καὶ κύριοι τῆς πόλεως. Κατὰ παρόμοιον τρόπον καὶ ὁ ἄνθρωπος πολεμεῖται ὄχι μόνον ὑπὸ τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν, ἤτοι τῶν ἐξωτερικῶν αἰτίων καὶ ἀφορμῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἐσωτερικῶν, ἤτοι τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῆς ῥοπῆς πρὸς τὸ κακόν.

Ἐννοῶν δὲ καλῶς ὁ ἄνθρωπος τὴν θέσιν του ταύτην, ἐν ᾗ εὑρίσκεται ὑπὸ πνευματικὴν ἔποψιν, καταλαμβάνει ὅτι ἀφιέμενος εἰς τὰς δυνάμεις του ἐξάπαντος θὰ νικηθῇ ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ θὰ ὑποδουλωθῇ εἰς αὐτήν. Ἐὰν δὲ εἴπομεν ἀνωτέρω (189) ὅτι ἐκ τῆς ἐλευθέρας θελήσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐξαρτᾶται τὸ νὰ ἀποκρούσῃ καὶ κατανικήσῃ πᾶσαν ὑποβολὴν τοῦ πονηροῦ, πᾶσαν αἰτίαν καὶ ἀφορμήν, πᾶν πάθος, καὶ αὐτὴν τὴν κλίσιν καὶ ῥοπὴν πρὸς τὸ κακόν, εἴπομεν τοῦτο ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ συμμορφωθῇ ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὰ μέσα, δι' ὧν ἐξαλείφεται καὶ πολεμεῖται ἡ ἁμαρτία. Τότε δὲ

πράγματι καὶ ἀληθείᾳ δύναται ἡ ἐλευθέρα θέλησις διὰ τῆς ἐκ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπορρεούσης χάριτος νὰ καταβάλῃ καὶ ὑπερνικήσῃ πᾶσαν ἐναντιότητα. Ἂν ἀφεθῇ ὅμως ὁ ἄνθρωπος εἰς μόνας τὰς δυνάμεις του, εἶνε φύσει ἀδύνατον ἵνα ἀντιπαλαίσῃ μόνος του καὶ ἀναδειχθῇ νικητὴς τῆς ἁμαρτίας. Ἐντεῦθεν καταλαμβάνομεν ὅτι ἔχομεν ἀπόλυτον ἀνάγκην τῆς θείας δυνάμεως καὶ βοηθείας, δι᾽ ἧς δύναται ὁ χριστιανὸς νὰ ἐξέλθῃ νικητὴς ἐκ τοῦ δεινοῦ τούτου ἀγῶνος. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς εἶπεν «ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν» (Ἰωάν. ιε´ 5). Διὰ νὰ ἐμβάλῃ δὲ καὶ τὴν πεποίθησιν καὶ βεβαιότητα ὅτι ὁ κατὰ τῆς ἁμαρτίας πολεμῶν ἄνθρωπος θὰ νικήσῃ ἐξάπαντος αὐτὴν διὰ τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ, εἶπε καὶ ὅτι «τὰ ἀδύνατα παρ᾽ ἀνθρώποις δυνατά ἐστι παρὰ τῷ Θεῷ» (Λουκ. ιη´ 27).

Ἀλλ᾽ ὁ Θεός, ἵνα παράσχῃ τὴν χάριν του καὶ τὴν βοήθειάν του ἐκζητεῖ καὶ ἀπαιτεῖ παρὰ τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα καὶ αὐτὸς ποιῇ πᾶν ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἐξ ἑαυτοῦ πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ κακοῦ. Τί δὲ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἀνθρώπου, ἢ μᾶλλον πῶς πρέπει νὰ πολεμῇ οὗτος κατὰ τῆς ἁμαρτίας, διὰ νὰ μὴ νικᾶται ὑπ᾽ αὐτῆς, ἐρχόμεθα νὰ εἴπωμεν ἤδη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ΄: ΟΠΛΑ Η ΜΕΣΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΙΝ ΤΗΣ ΑΜΑΡΤΙΑΣ

191. ΠΩΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΟΛΕΜΗ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΜΑΡΤΙΑΣ

Πόλεμον κατὰ τῆς ἁμαρτίας λέγοντες ἐννοοῦμεν τὸ πῶς νὰ πολεμῶμεν καὶ νὰ ἀποδιώκωμεν τὰ αἴτια καὶ τὰς ἀφορμὰς τῆς ἁμαρτίας, ὁποθενδήποτε καὶ ἂν προσβάλλωσιν ἡμᾶς, εἴτε ἔσωθεν ἐκ τῆς ἐν τῇ ψυχῇ κλίσεως καὶ ροπῆς πρὸς τὸ κακόν, εἴτε ἔξωθεν ἐκ τοῦ διαβόλου καὶ πάντων τῶν λοιπῶν ἐξωτερικῶν αἰτίων καὶ ἀφορμῶν. Εἶνε δὲ ὁ πόλεμος κατὰ τῶν αἰτίων καὶ τῶν ἀφορμῶν τῆς ἁμαρτίας πόλεμος κατ᾽ αὐτῆς τῆς ἁμαρτίας, ἐπειδὴ ἡ ἁμαρτία εἰσχωρεῖ ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τῇ θελήσει τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῶν αἰτίων καὶ ἀφορμῶν αὐτῆς. Ἑπομένως, ὅταν πολεμῇ καὶ νικᾷ ὁ ἄνθρωπος τὰ αἴτια καὶ τὰς ἀφορμὰς τῆς ἁμαρτίας, πολεμεῖ καὶ ἀποδιώκει αὐτὴν τὴν ἁμαρτίαν.

Πολεμοῦνται δὲ τὰ αἴτια καὶ αἱ ἀφορμαὶ τῆς ἁμαρτίας διὰ μέσων ἢ ὅπλων πνευματικῶν. Ἡ δὲ χρῆσις τῶν ἀναγκαίων ἑκάστοτε ὅπλων πρὸς ἀποδίωξιν τῆς ἁμαρτίας ἐπιβάλλεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὡς καθῆκον καὶ ἔργον ἀπαραίτητον εἰς πάντα ἄνθρωπον, ὅστις θέλει νὰ ἀποφύγῃ τὴν αἰώνιον καταδίκην καὶ νὰ ἀπολαύσῃ τὴν αἰώνιον ζωήν. Διότι, ὡς ἐδείχθη προηγουμένως (189) τὸ κύριον αἴτιον ἕνεκα τοῦ ὁποίου λαμβάνει χώραν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ ἀνθρώπῳ εἶνε ἡ θέλησις αὐτοῦ. Καὶ ἐπειδὴ εἶνε ἡ θέλησις τοῦ ἀνθρῶπον τὸ καθ᾽ αὐτὸ καὶ κύριον αἴτιον τῆς ἁμαρτίας, διὰ τοῦτο, ἐὰν δὲν ἐπαγρυπνῇ ὁ ἄνθρωπος καὶ δὲν θέτῃ εἰς ἐνέργειαν κατὰ τῆς παρουσιαζομένης ἑκάστοτε ἁμαρτίας τὰ κατάλληλα ἐκ τῶν ὑποδειχθησομένων ὅπλων, θὰ φέρῃ μόνος αὐτὸς ὁλόκληρον τὴν εὐθύνην τῆς ἁμαρτίας, καὶ θὰ εἶνε ἑπομένως ἄξιος τοῦ αἰωνίου πυρός.

Ἔχοντες λοιπὸν ὑπ᾽ ὄψιν μας τὰ αἴτια καὶ τὰς ἀφορμὰς τῆς ἁμαρτίας, καθὼς ἐξετέθησαν προηγουμένως, ἐρχόμεθα ἤδη νὰ ὑποδείξωμεν ποῖα εἶνε τὰ μέσα καὶ τὰ ὅπλα τὰ πνευματικά, διὰ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ πολεμῇ ὁ χριστιανὸς κατὰ τῶν αἰτίων καὶ ἀφορμῶν τῆς ἁμαρτίας, διὰ νὰ μὴ νικᾶται ὑπ᾽ αὐτῆς. Ἀλλὰ τὰ ὅπλα ταῦτα, διὰ τῶν ὁποίων πολεμεῖται καὶ ἀποδιώκεται ἡ ἁμαρτία, πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ὅτι εἶνε συγχρόνως καὶ ἀρεταί, εἶνε ἀκόμη καὶ μέσα, διὰ τῶν ὁποίων ἐξασκεῖται ἡ ἀρετή. Θὰ ἀναφέρωμεν δὲ τὰ κυριώτερα καὶ σπουδαιότερα ἐκ τῶν μέσων καὶ ὅπλων τούτων. Ταῦτα δὲ ὅταν ἔχῃ ὑπ᾽ ὄψιν του καὶ μεταχειρίζεται ὁ χριστιανός, θὰ δύναται νὰ ἀποκρούῃ εὐκόλως καὶ ἀποτελεσματικῶς πᾶν πάθος καὶ πᾶσαν ροπὴν καὶ κλίσιν πρὸς τὸ κακόν, καὶ πᾶσαν ἐν γένει ἁμαρτίαν, ἐπιτυγχάνων πάντοτε τὴν νίκην καὶ τὸν θρίαμβον κατ᾽ αὐτῆς. Ἀκόμη δὲ καὶ θὰ ἐργάζεται καὶ θὰ ἐξασκῇ τὴν ἀρετήν, εὐχερῶς προαγόμενος καὶ προκόπτων εἰς τὴν ζωὴν τοῦ πνεύματος, εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴν καὶ πολιτείαν.

192. Α΄) Η ΓΝΩΣΙΣ ΤΟΥ ΘΕΛΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Ὡς πρῶτον πνευματικὸν μέσον ἢ ὅπλον, διὰ τοῦ ὁποίου δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποκρούῃ καὶ νὰ ἀποδιώκῃ τὴν ἁμαρτίαν, ἀναφέρομεν τὴν γνῶσιν τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, τὴν γνῶσιν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Εἶνε τόσον ἀναγκαῖον τὸ πνευματικὸν τοῦτο ὅπλον, ὥστε ἄνευ αὐτοῦ εἶνε ὅλως ἀδύνατον νὰ ἀποφύγῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν ἁμαρτίαν. Διότι πῶς εἶνε δυνατόν, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχῃ ἄγνοιαν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἔχῃ ἄγνοιαν τοῦ νόμου του καὶ τῶν ἐντολῶν του νὰ τηρήσῃ αὐτάς; Ἡ γνῶσις τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν γένει ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας αὐτοῦ εἶνε φῶς εἰς τὴν ψυχήν, διὰ τοῦ ὁποίου βλέπει ὁ ἄνθρωπος καὶ διακρίνει τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν, τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τὸ ψεῦδος καὶ ἀπὸ τὴν πρόληψιν καὶ τὴν δεισιδαιμονίαν καὶ τὴν πλάνην. Τὸν φωτίζει ἔτι ἡ γνῶσις αὕτη εἰς τὸ νὰ ἐκτιμᾷ πάντα τὰ πράγματα κατ᾽ ἀλήθειαν καὶ νὰ ἀποδίδῃ εἰς ἕκαστον τὴν πραγματικὴν αὐτοῦ ἀξίαν· τὰ μὲν σωματικὰ δηλονότι καὶ ἐπίγεια νὰ ἐκτιμᾷ καὶ νὰ θεωρῇ, ὡς εἶνε, ἐφήμερα καὶ φθαρτά, χωρὶς νὰ ἀπατᾶται ὑπὸ τῆς ματαιότητος αὐτῶν, τὰ δὲ πνευματικὰ πάλιν νὰ ἐκτιμᾷ ὡς οὐράνια καὶ αἰώνια. Τὸν διδάσκει ἔτι ἡ γνῶσις αὕτη πόσον ὀλέθρια εἶνε τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἁμαρτίας, ἀφ᾽ ἑνός, καὶ ὁποῖα εἶνε τὰ βραβεῖα καὶ αἱ ἀνταμοιβαὶ τῆς ἀρετῆς ἀφ᾽ ἑτέρου.

Ὡς ἐκ τούτου ἡ γνῶσις τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀληθείας αὐτοῦ ἔχει τὴν δύναμιν ὄχι μόνον νὰ ἐλευθερώνῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ πᾶν ψευδὲς φρόνημα, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀπαλλάττῃ αὐτὸν ἀπὸ πᾶσαν κλίσιν καὶ προσκόλλησιν εἰς τὰ γήϊνα καὶ ἐπιβλαβῆ. Ἔχει ἀκόμη τὴν δύναμιν νὰ ἀπαλλάσσῃ αὐτὸν ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς ἁμαρτίας, καὶ νὰ τὸν καθιστᾷ πράγματι καὶ ἀληθείᾳ ἐλεύθερον, δυνάμενον νὰ ζῇ ἐν τῇ ἀληθεῖ ἐλευθερίᾳ τὴν ὁποίαν δίδει τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Τὴν μεγάλην ταύτην ἀλήθειαν τὴν βεβαιοῖ αὐτὸς ὁ Χριστὸς διὰ τῶν ἑξῆς λόγων αὐτοῦ: «Ἐὰν μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταί μου ἐστέ· καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς» (Ἰωάν. η΄ 31-32).

Τὴν σπουδαιότητα καὶ ἀναγκαιότητα τῆς γνώσεως τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, τοῦ νόμου του καὶ τῶν ἐντολῶν του, τὴν νοοῦμεν καὶ ἐκ τῶν λόγων, τοὺς ὁποίους εἶπεν αὐτὸς ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ, τὸν διάδοχον τοῦ Μωϋσέως: «Καὶ οὐκ ἀποστήσεται, εἶπεν εἰς αὐτόν, ἡ βίβλος τοῦ νόμου τούτου ἐκ τοῦ στόματός σου, καὶ μελετήσεις ἐν αὐτῇ ἡμέρας καὶ νυκτός, ἵνα εἰδῇς ποιεῖν πάντα τὰ γεγραμμένα. Τότε εὐοδωθήσῃ, καὶ εὐοδώσεις τὰς ὁδούς σου, καὶ τότε συνήσεις» (Ιησοῦς Ναυῆ α΄ 8). Διὰ τῶν λόγων τούτων λέγει εἰς αὐτὸν τὰ ἑξῆς: Τὸ βιβλίον τοῦτο, ἤτοι ἡ πεντάτευχος τοῦ Μωϋσέως, τὸ ὁποῖον περιέχει τὸν νόμον καὶ τὰς ἐντολάς Μου νὰ μὴ ἀπομακρυνθῇ ποτὲ ἀπὸ σοῦ· νὰ ἔχῃς αὐτὸ

πάντοτε πλησίον σου καὶ νὰ μελετᾷς ἐν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτός, διὰ νὰ ἔχῃς πάντοτε ὑπ' ὄψιν σου τὸν νόμον μου καὶ τὰς ἐντολάς μου, ὅπως ποιῇς πάντα ὅσα εἶνε γεγραμμένα ἐν αὐτῷ. Ὅταν οὕτω ποιῇς, τότε θέλεις κατευοδωθῇ, καὶ θέλεις πορεύεσθαι μετὰ φρονήσεως καὶ συνέσεως καὶ θέλεις φέρει εἰς αἴσιον πέρας τὸ μέγα ἔργον, τὸ ὁποῖον σοῦ ἀνετέθη.

Μανθάνομεν ἀκόμη τὴν σπουδαιότητα τῆς γνώσεως τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκ τῶν λόγων, τοὺς ὁποίους λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τοῦ προφήτου καὶ βασιλέως Δαβίδ, διὰ τῶν ὁποίων μακαρίζει τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἀποφεύγει τὴν ἁμαρτίαν καὶ μελετᾷ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ ἡμέραν καὶ νύκτα· «Μακάριος, λέγει, ἀνήρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν... ἀλλ' ἢ ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσει ἡμέρας καὶ νυκτός» (Ψαλμ. Α΄ 1-2).

Ἐννοοῦμεν ἔτι τὴν σπουδαιότηητα τῆς γνώσεως τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Καθόσον οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι, ἔργον κύριον εἶχον, ὡς ἱστορεῖ ὁ ἱερὸς Λουκᾶς εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, νὰ διδάσκωσι καθ' ἑκάστην τοὺς πιστεύοντας καὶ βαπτισθέντας τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τὰς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου (Πραξ. β΄ 42). Ὁ δὲ θεῖος Παῦλος ἐπὶ τρία ἔτη κατὰ σειράν, ὡς μᾶς βεβαιοῖ ὁ αὐτὸς εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, ἐδίδασκε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐν Ἐφέσῳ εἰς τοὺς Χριστιανούς (Πράξ. κ΄ 31).

Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐθεώρουν ὡς πρώτιστον αὐτῶν ἔργον τὸ νὰ διαφωτίζωσι τοὺς χριστιανούς, κάμνοντες εἰς αὐτοὺς γνωστὸν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐθεώρουν τὴν γνῶσιν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ ὡς τὸ κυριώτερον μέσον, δι' οὗ ἠδύναντο οἱ χριστιανοὶ νὰ ἀποφύγωσι τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ ἐργάζωνται τὴν ἀρετήν, εἶχον καὶ τὴν θείαν καὶ ἱερὰν Λειτουργίαν ἡνωμένην μετὰ τῆς διδασκαλίας τῶν ἀληθειῶν τοῦ Εὐαγγελίου. Οὕτω δὲ ἡ διδασκαλία τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ ἀπετέλει μέρος ἀναπόσπαστον τῆς θείας καὶ ἱερᾶς Λειτουργίας. Τὰ μεγάλα δὲ καὶ σωτήρια ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα ἐπέφερεν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν χριστιανῶν ἡ ἐκ τῆς διδασκαλίας γνῶσις τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, τὰ μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία.

Ἐκ πάντων τούτων κατανοοῦμεν τὴν σπουδαιότητα καὶ ἀναγκαιότητα τῆς γνώσεως τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ ὡς ὅπλου πνευματικοῦ κατὰ τῆς ἁμαρτίας. Περισσότερον ὅμως καταλαμβάνει ὁ ἄνθρωπος τὴν ἀναγκαιότητα τῆς γνώσεως τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ νὰ ἀποκρούῃ καὶ νὰ ἀποφεύγῃ τὴν ἁμαρτίαν, ὅταν προσέξῃ εἰς τοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ πειρασμοὺς τοῦ Κυρίου, περὶ ὧν εἴπομεν προηγουμένως (174). Διότι ὁ Χριστός, καὶ εἰς τοὺς τρεῖς πειραομούς, καθ' οὓς ἐπείρασεν αὐτὸν ὁ πονηρός, ἀντέταξε κατ' αὐτοῦ τὰ ρήματα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, διδάσκων ἡμᾶς δι' αὐτοῦ ὅτι, διὰ νὰ ἀνθιστάμεθα εἰς τὸν πονηρὸν καὶ νὰ νικῶμεν αὐτόν, πρέπει νὰ ἔχωμεν γνῶσιν τῶν λόγων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, πρέπει νὰ ἔχωμεν γνῶσιν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Διότι ἐὰν δὲν ἔχωμεν γνῶσιν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, δὲν δυνάμεθα εἰς ἑκάστην περίστασιν νὰ διακρίνωμεν τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἀποκρούωμεν μετὰ σθένους καὶ δυνάμεως τὸν πονηρόν, ὅταν ὑποβάλλῃ τὸ κακὸν εἰς τὴν ψυχήν μας. Δὲν δυνάμεθα ἐπίσης νὰ ἀποκρούωμεν καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, οἵτινες μᾶς προβάλλουν τι, ὅπερ εἶνε ἐναντίον τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Εἶνε λοιπὸν ἀναγκαιοτάτη καὶ ἀπαραίτητος ἡ γνῶσις τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ πονηροῦ καὶ παντὸς ὑποβάλλοντος ἡμῖν ἐναντία τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν γένει πρὸς ἀπόκρουσιν καὶ ἀποφυγὴν τῆς ἁμαρτίας. Ἐπίσης εἶνε ἀναγκαιοτάτη ἡ γνῶσις τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς.

Ὡς ἐκ τούτου δὲν πρέπει ὁ χριστιανὸς νὰ θεωρῇ τὴν μελέτην τῶν Ἁγίων Γραφῶν, τὴν μελέτην τοῦ νόμου καὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ἀκρόασιν τοῦ θείου λόγου, δι' ὧν γνωρίζεται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὡς πάρεργόν τι ἢ μικροῦ λόγου ἄξιον. Οὐδὲ πρέπει ποτὲ νὰ προφασίζεται, ὅτι δὲν ἔχει καιρὸν νὰ διαθέσῃ πρὸς γνῶσιν τοῦ θείου νόμου, πρὸς γνῶσιν τοῦ θείου θελήματος· διότι πάντοτε δύναται ὁ ἄνθρωπος, ὅταν θέλῃ, νὰ ἐξοικονομήσῃ χρόνον, ἔστω καὶ ὀλίγον, χάριν τοῦ ἱεροῦ καὶ ὑψηλοῦ τούτου καθήκοντος. Ἀπόδειξις τούτου εἶνε ὁ Δαβίδ, ὁ ὁποῖος ἂν καὶ εἶχεν, ὡς βασιλεύς, ἀναριθμήτους ἀσχολίας κυβερνῶν καὶ διευθύνων ὁλόκληρον ἔθνος, ἐν τούτοις κατώρθωνεν ἵνα ἐξοικονομῇ ἀρκετὸν χρόνον, τὸν ὁποῖον διέθετεν εἰς ὕμνους καὶ προσευχὰς πρὸς τὸν Θεόν, καὶ εἰς μελέτην καὶ γνῶσιν τοῦ θείου νόμου. Ἂς ἔχῃ δὲ καὶ πλήρη τὴν βεβαιότητα καὶ πεποίθησιν ὁ χριστιανὸς ὅτι, καὶ ὅταν ἀκόμη ἔχῃ πολλὰς ἀσχολίας, ἂν ἐξοδεύῃ καὶ ὀλίγον χρόνον εἰς τὸ νὰ μανθάνῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ εἰς τὸ νὰ προσεύχεται, δὲν θὰ ζημιωθῇ ἐξ αὐτοῦ οὐδὲ εἰς τὰ βιοτικὰ αὐτοῦ ἔργα· τοὐναντίον μάλιστα ἔχει νὰ ὠφεληθῇ. Διότι ὁ Θεός, τοῦ ὁποίου τὸ θέλημα θὰ ἐκζητῇ καὶ τὴν βοήθειαν θὰ ἐπικαλῆται, θὰ ἐνισχύῃ αὐτόν, καὶ θὰ εὐλογῇ τὰς ἐργασίας του, καὶ θὰ κατευοδώνῃ τὰς ἐπιχειρήσεις του.

193. Β΄) Η ΠΙΣΤΙΣ ΩΣ ΟΠΛΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΝ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΑΜΑΡΤΙΑΣ

Δεύτερον πνευματικὸν μέσον ἢ ὅπλον, διὰ τοῦ ὁποίου δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποκρούῃ καὶ ἀποδιώκῃ τὴν ἁμαρτίαν, ἀναφέρομεν τὴν πίστιν. Περὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς πίστεως διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς καὶ περὶ τῆς ἀναγκαιότητος αὐτῆς διὰ τὴν καταπολέμησιν πάσης ἁμαρτίας, ἔχομεν εἴπει ἱκανὰ εἰς τὴν ἀρχήν, ἔνθα γίνεται λόγος εἰδικὸς περὶ πίστεως (56 καὶ καθεξῆς). Ἀναφέρομεν ὅμως καὶ πάλιν δι' ὀλίγων περὶ τοῦ ζητήματος τῆς πίστεως ὡς ὅπλου πνευματικοῦ, ἐπειδὴ ὑποδεικνύομεν ἐνταῦθα τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν πνευματικῶν ὅπλων πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἁμαρτίας.

Λέγομεν λοιπὸν ὅτι ἡ πίστις εἶνε ἕν τῶν σπουδαιοτάτων ὅπλων, εἶνε ἕν τῶν ἀναγκαιοτάτων καὶ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ διὰ τὴν καταπολέμησιν καὶ ἀποδίωξιν τῆς ἁμαρτίας. Εἶνε δὲ τόσον ἀναγκαῖον τὸ

ὅπλον τοῦτο, ὥστε ἄνευ αὐτοῦ εἶνε ὅλως ἀδύνατον νὰ ἀποδιώκῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ μὴ νικᾶται ἐξ αὐτῆς. Ἀλλ' εἰς τί συνίσταται ἡ πίστις αὕτη, ἥτις ἀφορᾷ τὴν καταπολέμησιν καὶ ἀποδίωξιν τῆς ἁμαρτίας;

Πρῶτον εἰς τὸ νὰ ἔχῃ ἡ ψυχὴ τοῦ χριστιανοῦ ἀδίστακτον καὶ ἀκράδαντον πεποίθησιν εἰς πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς λόγους τῆς Ἁγίας Γραφῆς ὅτι εἶνε λόγοι τοῦ Θεοῦ, λόγοι ἀληθεῖς, ἔχοντες ἀπόλυτον κῦρος καὶ βεβαιότητα. Δεύτερον εἰς τὸ νὰ ἔχῃ τελείαν βεβαιότητα ὅτι ὁ Θεὸς προστατεύει πάντοτε αὐτὸν καὶ τοῦ παρέχει τὴν χάριν του καὶ τὴν βοήθειάν τον εἰς τὸ νὰ ἀναδεικνύεται νικητὴς τῆς ἁμαρτίας, ἀρκεῖ μόνον νὰ ποιῇ πᾶν ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἐξ αὐτοῦ πρὸς καταπολέμησιν τοῦ κακοῦ. Καὶ παρέχει τὴν χάριν του ταύτην ὁ Θεὸς διὰ τὴν νίκην τῆς ἁμαρτίας, καθόσον καὶ ὁ Χριστὸς πρὸς αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἀπεστάλη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὸν κόσμον καὶ ἀπέθανεν ἐπάνω εἰς τὸν σταυρόν, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ καταλύσῃ καὶ ἀποδιώξῃ τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τῶν ἀνθρώπων, καὶ νὰ ἐνισχύῃ αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ ἀναδεικνύωνται νικηταὶ τῆς ἁμαρτίας.

Ἡ ἀδίστακτος πίστις εἰς ἅπαντας τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ πεποίθησις εἰς τὴν χάριν καὶ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ, ἀμφότερα ταῦτα εἶνε ἀναγκαιότατα εἰς τὸν χριστιανὸν διὰ τὴν καταπολέμησιν καὶ ἀποδίωξιν τῆς ἁμαρτίας. Διότι, ἐὰν ὁ χριστιανὸς δὲν ἔχῃ τελείαν πίστιν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ, οἵτινες καταδικάζουν τὴν ἁμαρτίαν καὶ βραβεύουν τὴν ἀρετήν, πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ πολεμῇ καὶ ἀποδιώκῃ τὴν ἁμαρτίαν μακρὰν ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του; Ἐπίσης, ἐὰν δὲν ἔχῃ ἀδίστακτον πεποίθησιν ὅτι ὁ Θεὸς θὰ τὸν βοηθῇ, πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ ἐπικαλῆται μὲ τὴν καρδίαν του τὴν ἀντίληψιν καὶ βοήθειάν του, διὰ τῆς ὁποίας ἀποδιώκεται ἡ ἁμαρτία;

Ἐπειδὴ λοιπὸν διὰ τῆς ἀδιστάκτου πίστεως εἰς τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν βοήθειάν Του θὰ δυνάμεθα τελεσφόρως καὶ ἀποτελεσματικῶς νὰ πολεμῶμεν καὶ νὰ ἀποδιώκωμεν τὴν ἁμαρτίαν, διὰ τοῦτο ἂς ζητῶμεν ἀπὸ καρδίας τὴν πίστιν ταύτην παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἀγαθότης Του θὰ μᾶς τὴν χορηγήσῃ.

194. Γ') Η ΠΡΟΣΟΧΗ

Ἕτερον πνευματικὸν μέσον ἢ ὅπλον, διὰ τοῦ ὁποίου ἀποκρούεται ἡ ἁμαρτία, εἶνε ἡ προσοχή. Ἡ προσοχὴ συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἐπαγρυπνῇ ὁ ἄνθρωπος καὶ νὰ φυλάττῃ τὴν ψυχήν του, ὥστε νὰ μὴ ἁμαρτήσῃ· τουτέστι συνίσταται εἰς τὸ νὰ μὴ ἀφίνῃ ὁ ἄνθρωπος νὰ εὑρίσκῃ χώραν ἐν τῇ ψυχῇ του τὸ κακόν, νὰ μὴ εὑρίσκῃ τόπον ἵνα παραμείνῃ ἐν αὐτῇ. Μὲ ἄλλους λόγους ἡ προσοχὴ συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἀποδιώκῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν ἁμαρτίαν, ὁποθενδήποτε καὶ ἂν προσβάλλῃ καὶ προέρχεται αὕτη, εἴτε ἐκ τοῦ πονηροῦ προέρχεται, εἴτε ἐκ τοῦ κόσμου, εἴτε ἐκ τῶν αἰσθήσεων, εἴτε ἐσωτερικῶς ἀναφανῇ ἕνεκα προηγουμένης κακῆς ἕξεως, εἴτε ἐξ αὐτῆς τῆς κακῆς φύσεως προέλθῃ, ἥτις ἐγένετο τοιαύτη ἐκ τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας. Συνίσταται ἡ προσοχὴ εἰς τὸ νὰ προσπαθῇ ὁ ἄνθρωπος νὰ πορεύεται οὕτως, ὥστε νὰ μὴ ἐλέγχεται ὑπὸ τῆς συνειδήσεώς του. Δὲν θὰ ἐλέγχεται δὲ ὑπὸ τῆς συνειδήσεώς του, ὅταν ἀφ' ἑνὸς μὲν δὲν παραδέχεται ἐσωτερικῶς διὰ τῆς θελήσεώς του, οὐδὲ ἐκστομίζῃ ἐξωτερικῶς, οὐδὲ ἐνεργῇ πρακτικῶς πᾶν ὅ,τι ἡ συνείδησις ἀπαγορεύει, ἀφ' ἑτέρου δὲ δὲν παραλείπῃ νὰ ἐνεργῇ καὶ πράττῃ πᾶν ὅ,τι αὕτη μαρτυρεῖ ὅτι εἶνε σύμφωνον πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ εἶνε δυνατὸν νὰ πραχθῇ. Πρέπει ὅμως νὰ γνωρίζωμεν ὅτι, ἵνα ἡ συνείδησις μαρτυρῇ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ἀλήθειαν, πρέπει οὗτος νὰ ἔχῃ γνῶσιν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Διότι ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχῃ ἄγνοιαν τοῦ θείου νόμου, ἡ συνείδησίς του δὲν δύναται πάντοτε νὰ εἶνε ὀρθὴ καὶ ἀληθής, ἀλλὰ πολλάκις θὰ πλανᾷ αὐτόν· ἐπειδὴ ἡ συνείδησις μαρτυρεῖ εἰς τὸν ἄνθρωπον περὶ ἑκάστου πράγματος σύμφωνα μὲ τὴν γνῶσιν, τὴν ὁποίαν ἔχει οὗτος περὶ αὐτοῦ.

Εἶνε δὲ τὸ ὅπλον τῆς προσοχῆς τὰ μέγιστα χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖον, διὰ νὰ ἀποδιώκῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν ἁμαρτίαν. Διότι, ὅταν εἶνε ἡ προσοχὴ καὶ ἀποδιώκῃ εὐθὺς ὁ ἄνθρωπος τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον προσβάλλει εἰς τὴν διάνοιαν καὶ εἰς τὴν ψυχήν, τότε δὲν εἰσχωρεῖ τοῦτο ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τῇ θελήσει τοῦ ἀνθρώπου· οὕτω δὲ μένει ὁ ἄνθρωπος ἀπηλλαγμένος καὶ ἐλεύθερος ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Διότι ἡ ἁπλῆ προσβολὴ τοῦ κακοῦ, ὅταν εὐθὺς ἀποκρουσθῇ καὶ δὲν γίνῃ δεκτή, δὲν εἶνε οὐδόλως ἐφάμαρτος.

Τὴν προσοχὴν τῆς ψυχῆς, ἵνα μὴ εἰσχωρῇ ἡ ἁμαρτία εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὴν θέλησιν τοῦ ἀνθρώπου, μᾶς τὴν παραγγέλλει ρητῶς, ἢ μᾶλλον μᾶς τὴν ἐπιβάλλει αὐτὸς ὁ Θεὸς διὰ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, λέγων: «Πρόσεχε σεαυτῷ μὴ γένηται ρῆμα κρυπτὸν ἐν τῇ καρδίᾳ σου ἀνόμημα» (Δευτερ. ιε΄ 9). Τουτέστιν, ἔχε προσοχὴν εἰς τὸν ἑαυτόν σου, ἔχε προσοχὴν εἰς τὴν διάνοιάν σου καὶ εἰς τὴν ψυχήν σου, μήπως δὲν ἀποδιώξῃς εὐθὺς ἐξ αὐτῆς πᾶν κακὸν καὶ πονηρὸν διανόημα, τὸ ὁποῖον ἤθελε προσβάλει αὐτήν· διότι ἂν δὲν προσέξῃς, ἵνα ἀποδιώξῃς αὐτό, θὰ γίνῃ δεκτὸν ὑπὸ τῆς καρδίας σου καὶ τῆς θελήσεώς σου, καὶ τότε πλέον εἶνε παρανομία καὶ ἁμαρτία. Καὶ ἀλλαχοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον λέγει: «Πάσῃ φυλακῇ τήρει τὴν καρδίαν» (Παροιμ. δ΄ 23). Διὰ τῶν λόγων τούτων τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον μᾶς διδάσκει νὰ ἐπαγρυπνῶμεν καὶ νὰ ἔχωμεν μεγάλην προσοχὴν εἰς τὸ νὰ φυλάττωμεν τὴν καρδίαν μας καὶ τὴν ψυχήν μας ἀπὸ πᾶσαν ἐφάμαρτον προσβολήν, ὁποθενδήποτε καὶ ἂν ἔρχεται αὕτη, διὰ νὰ μὴ γίνῃ δεκτὴ ὑπὸ τῆς ψυχῆς μας καὶ μᾶς μολύνῃ καὶ μᾶς καταστήσῃ ἐνόχους ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἀρετὴ τῆς προσοχῆς ὁμοιάζει μὲ φρούριον ἰσχυρότατον καὶ ἀπόρθητον. Διότι καθὼς τὸ φρούριον τοῦτο προφυλάττει τοὺς ἐν αὐτῷ εὑρισκομένους, χωρὶς νὰ δύνανται τὸ παράπαν οἱ ἐχθροὶ νὰ κυριεύσωσιν ἢ ὁπωσδήποτε νὰ βλάψωσιν αὐτούς, οὕτω καὶ ἡ προσοχὴ προφυλάττει τὴν ψυχὴν ἀπρόσβλητον καὶ ἀμόλυντον ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν.

195. Δ΄) Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΩΣ ΟΠΛΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΝ

Περὶ προσευχῆς ἐρρέθησαν προηγουμένως (93 καὶ καθεξῆς) ἱκανά. Ἐνταῦθα δὲ ἀναφέρομεν τὴν προσευχὴν ὑπὸ τὴν ἔποψιν μόνον ὅτι αὕτη εἶνε ἀναγκαιότατον πνευματικὸν ὅπλον πρὸς καταπολέμησιν καὶ ἀποδίωξιν τῆς ἁμαρτίας. Διότι εἶνε ἀνάγκη, ὅπως ἀποφεύγῃ ὁ χριστιανὸς πᾶσαν ἁμαρτίαν, ὅπως ἀποδιώκῃ τὸν πονηρόν, ὅπως μένῃ ἀμόλυντος ἀπὸ τὸν κόσμον, καὶ ὅπως καταστέλλῃ καὶ νεκρώνῃ πᾶν πάθος, πᾶσαν πονηρὰν ἐπιθυμίαν καὶ πᾶσαν κλίσιν καὶ ῥοπὴν πρὸς τὸ κακόν, νὰ ἐπικαλῆται διὰ τῆς προσευχῆς καὶ νὰ ζητῇ μετὰ πίστεως τὴν ἀντίληψιν καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ.

Ἡ προσευχὴ εἶνε ὅπλον καθολικόν, διότι εἶνε ἀναγκαιοτάτη καὶ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ διὰ τὴν καταπολέμησιν παντὸς ἁμαρτήματος καὶ παντὸς πάθους, καὶ διὰ τὴν καταστολὴν καὶ νέκρωοτν ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν πονηρῶν ἐπιθυμιῶν καὶ παθῶν. Διότι ἄνευ τῆς βοηθείας καὶ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν ζητεῖ καὶ λαμβάνει ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς προσευχῆς, δὲν εἶνε ποτὲ δυνατὸν διὰ μόνης τῆς ἰδικῆς του δυνάμεως νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὸ κακόν, καθὼς μᾶς βεβαιοῖ ὁ Κύριος λέγων: «Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν» (Ματθ. κστ΄ 41). Ἤτοι, διὰ νὰ μὴ περιπέσητε εἰς πειρασμὸν καὶ ἁμαρτήσητε, εἶνε ἀνάγκη νὰ ἔχετε ἄγρυπνον προσοχὴν καὶ νὰ προσεύχεσθε. Εἶνε λοιπὸν ἡ προσευχὴ ἀναγκαιότατον ὅπλον διὰ τὴν ἀποδίωξιν τῆς ἁμαρτίας.

196. Ε΄) ΟΡΘΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΛΛΗΛΑ ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

Ὅπλον καὶ μέσον πνευματικόν, διὰ τοῦ ὁποίου ἀποδιώκεται ἐν γένει ἡ ἁμαρτία, εἶνε καὶ τοῦτο: Νὰ ποιῇ ὁ ἄνθρωπος σκέψεις καὶ συλλογισμοὺς λογικοὺς καὶ ὀρθοὺς συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἐκ τῆς ὁποίας νὰ λαμβάνῃ καὶ κατάλληλα χωρία, διὰ τῶν ὁποίων νὰ βεβαιοῦται ὅτι αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο τὸ πονηρὸν καὶ κακόν, τὸ ὁποῖον ἔρχεται νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν ψυχήν, εἶνε ὀλέθριον καὶ καταστρεπτικὸν εἰς αὐτόν. Ἀναφέρομεν δὲ ἐνταῦθα ὡς ἐν παραδείγματι ὀλίγας τινὰς σκέψεις καὶ ἓν ἢ δύο χωρία ἐκ τῆς Γραφῆς, τὰ ὁποῖα ὅταν ἔχῃ ὑπ᾽ ὄψιν του ὁ χριστιανός, θὰ δύναται καὶ αὐτὸς νὰ εὑρίσκῃ παρόμοια χωρία, νὰ ποιῇ δὲ καὶ παρομοίας σκέψεις καὶ συλλογισμοὺς κατὰ τῆς ἁμαρτίας.

Λέγομεν λοιπὸν ὅτι δύναται κατὰ τοιοῦτόν τινα τρόπον νὰ σκέπτεται: Ἡ ἐκ τῆς ἁμαρτίας βλάβη εἶνε ἀνυπολόγιστος, ἡ βλάβη αὕτη δὲν συγκρίνεται πρὸς οὐδεμίαν σωματικὴν καὶ ἐπίγειον βλάβην, ἐπειδὴ οὐ μόνον καταβιβάζει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν αἰωνίαν ἀπώλειαν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ποικιλοτρόπως θλίβει καὶ βασανίζει αὐτόν. Ἔπειτα διὰ νὰ φοβῆται τὴν ἁμαρτίαν, ἂς λαμβάνῃ ὑπ᾽ ὄψιν του καὶ ἂς σκέπτεται τὸ ἀπατηλὸν αὐτῆς. Διότι ἡ ἁμαρτία φέρει πάντοτε μεθ᾽ ἑαυτῆς τὸ δελεαστικὸν καὶ ἀπατηλόν, παρουσταζομένη εἰς τὴν διάνοιαν καὶ τὴν φαντασίαν τοῦ ἀνθρώπου ὡς καλόν τι καὶ εὐχάριστον, ἐνῷ πράγματι καὶ ἀληθείᾳ εἶνε ὅ,τι ἐπιβλαβὲς καὶ ἐπιζήμιον. Ἔχει ὁμοιότητα αὕτη πρὸς τὸ δέλεαρ, δι᾽ οὗ οἱ ἁλιεῖς συλλαμβάνουσι τὰ ὀψάρια. Διότι ὅπως τὸ δέλεαρ φαίνεται μὲν ἐξωτερικῶς ὡς τροφή, ἀλλ᾽ ἐντὸς ἔχει κεκρυμμένον τὸ ἄγκιστρον· τὸ δὲ ὀψάριον βλέπον τὸ δέλεαρ καὶ ἐκλαμβάνον αὐτὸ ὡς τροφὴν ἀβλαβῆ καὶ ὠφέλιμον τρώγει αὐτό, ἀλλ᾽ εὑρίσκει δι᾽ αὐτοῦ τὸν θάνατόν του· οὕτω καὶ ἡ ἁμαρτία ἀπατηλῶς, παρουσιαζομένη ὡς ἀβλαβὴς καὶ ὠφέλιμος ἐπιφέρει τὸν αἰώνιον θάνατον εἰς τὸν πράττοντα αὐτήν. Οὕτως ἔπαθον καὶ οἱ πρωτόπλαστοι, καὶ ἔφαγον ἐκ τοῦ ἀπηγορευμένου καρποῦ. Διότι νομίσαντες, ὅτι διὰ τῆς βρώσεως τοῦ καρποῦ ἐκείνου θὰ γίνωσιν ὡς θεοί, ἔφαγον ἐξ αὐτοῦ· μετὰ τὴν βρῶσιν ὅμως αὐτοῦ εὗρον πᾶν τοὐναντίον· εὑρέθησαν γυμνοί, κατελήφθησαν ὑπὸ αἰσχύνης καὶ φόβου, ἀπώλεσαν τὴν αἰωνίαν ζωήν, καὶ κατεδικάσθησαν εἰς τὸν θάνατον. Αὐτὸ τοῦτο κατ᾽ ἀναλογίαν συμβαίνει ἀνεξαιρέτως εἰς πάντα ἄνθρωπον, ὅστις πράττει τὴν ἁμαρτίαν.

Ἂς λαμβάνῃ ἔτι ὑπ᾽ ὄψιν του ὁ χριστιανὸς εἰς τὰς κατὰ τῆς ἁμαρτίας ὀρθὰς καὶ λογικὰς αὐτοῦ σκέψεις καὶ τοῦτο ὅτι, ἂν ἀφήσῃ τὴν ἁμαρτίαν νὰ εἰσχωρήσῃ ἐν ἑαυτῷ, θὰ ἀπολέσῃ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν γαλήνη τῆς ψυχῆς του, θὰ ἐλέγχεται καὶ θὰ βασανίζεται ὑπὸ τῆς συνειδήσεώς του, θὰ καταληφθῇ ὑπὸ αἰσχύνης καὶ ἐντροπῆς, θὰ χάσῃ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν παρρησίαν καὶ τὸ θάρρος, καὶ θὰ εἶνε ἐντροπιασμένος καὶ πεφοβισμένος ἐνώπιον αὐτοῦ περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι εἶνε ὁ μεγάλως ἐγκληματήσας δοῦλος ἐνώπιον τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Ἂς συλλογίζεται ἀκόμη ὅτι καὶ ἀπέναντι τῶν ἀνθρώπων ὁ ἔνοχος ἁμαρτίας χάνει τὴν παρρησίαν καὶ τὸ θάρρος, πολλάκις δὲ χάνει καὶ τὴν ὑπόληψίν του. Ἀλλὰ καὶ τὴν ὑγείαν του ἀκόμη οὐχὶ σπανίως διασαλεύει ἡ ἁμαρτία, συνηθέστατα δὲ καὶ οἰκονομικῶς ζημιοῖ αὐτόν. Ἂς συλλονίζεται ὅμως, ὅτι τὸ φοβερώτερον πάντων τῶν ἄλλων εἶνε, ὅτι ἡ ἁμορτία θὰ ρίψῃ αὐτόν, ὡς ἀνωτέρω ἐρρέθη, εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν.

Μαζὶ δὲ μὲ τὰς ὀρθὰς καὶ λογικὰς σκέψεις ἂς λαμβάνῃ, ὡς εἴπομεν, καὶ κατάλληλα χωρία ἐκ τῆς Γραφῆς, ὡς λόγου χάριν τοὺς λόγους τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου: «Πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκός, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ πατρός, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ κόσμου ἐστί· καὶ ὁ κόσμος παράγεται καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ· ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα» (Α΄ Ἰω. β΄ 16-17). Διὰ τῶν λόγων τούτων ὁ τοῦ Θεοῦ Ἀπόστολος μᾶς λέγει, ὅτι οἱ ἄνθρωποι τοῦ κόσμου, οἱ ἐκτὸς δηλονότι τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ πορευόμενοι, πορεύονται καὶ ζῶσι συμφώνως πρὸς τὰς ἀθεμίτους ἐπιθυμίας τῆς σαρκός, ἀκολουθοῦν τὰς γηΐνους ἐπιθυμίας τοῦ πλούτου καὶ τῆς δόξης τῶν ἀνθρώπων, προσηλοῦνται εἰς τὰ ἐφάμαρτα θεάματα καὶ ἐπιθυμοῦν τὴν ἀπόλαυσιν αὐτῶν, ζῶσιν ἐγωϊστικὸν καὶ ἀλαζονικὸν βίον ἐπιδεικνυόμενοι καὶ ἐπαιρόμενοι ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. Πάντες οὗτοι δὲν ἔχουσι καμμίαν συγκοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, ἀλλ᾽ εἶνε ἐκ διαμέτρου ἀντικείμενοι πρὸς αὐτόν, ὄντες προσηλωμένοι εἰς τὴν ὕλην, εἰς τὰ γήϊνα, τὰ ἐφήμερα καὶ φθαρτά. Καὶ ὅπως, ἐξακολουθῶν λέγει ὁ ἱερὸς Εὐαγγελιστής, πάντα ταῦτα, εἰς τὰ ὁποῖα εἶνε προσκεκολλημένοι καὶ ἀφωσιωμένοι, παρέρχονται καὶ ἐκλείπουν, τοιουτοτρόπως καὶ οὗτοι θὰ

παρέλθουν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, καθὼς καὶ πᾶσαι αἱ κακαὶ ἐπιθυμίαι. Καὶ ἡ νεότης, καὶ τὸ κάλλος, καὶ τὰ πλούτη, καὶ ἡ δόξα, καὶ αἱ ἐπιδείξεις, καὶ αἱ ἀπολαύσεις φθίνουν καὶ ταχέως παρέρχονται, καὶ οὐδὲν μένει σταθερὸν καὶ βέβαιον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, καθότι πάντα τὰ διαδέχεται ἡ φθορὰ καὶ τὸν ἀκολουθοῦντα ταῦτα διαδέχεται ὁ θάνατος· ἡ δὲ ψυχή, ἥτις ἐδούλευεν εἰς ταῦτα, ἀποπέμπεται εἰς τὴν αἰώνιον καταδίκην. Τοὐναντίον δὲ συμβαίνει εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅστις ποιεῖ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· ὁ τοιοῦτος εὑρίσκεται εἰς στενὴν σχέσιν μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ζῇ ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ. Ζῶν δὲ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Θεοῦ, θὰ μένῃ εἰς τὸν αἰῶνα μετ᾽ αὐτοῦ, χαίρων καὶ εὐφραινόμενος. Ταῦτα λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης.

Ὁ δὲ ἀπόστολος Πέτρος παρομοιάζει τὴν σάρκα πρὸς τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ, τὴν δόξαν δὲ καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἀνθρώπον παρομοιάζει πρὸς τὸ ἄνθος τοῦ χόρτου. Διότι καθὼς ὁ χόρτος ξηραίνεται καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐκπίπτει, τοιουτοτρόπως παρέρχεται καὶ ἡ γηΐνη σὰρξ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἡ δόξα καὶ τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ ἐξαφανίζονται ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς. Τοὐναντίον δέ, λέγει, συμβαίνει εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἀνεγεννήθη διὰ τῆς πίστεως καὶ τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου. Διότι, ὅπως πάντες οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ καὶ αἱ ἐπαγγελίαι αὐτοῦ ἐκπληροῦνται ἐπακριβῶς καὶ μένουσιν εἰς τὸν αἰῶνα, οὕτω μένει εἰς τὸν αἰῶνα ἐν δόξῃ καὶ τιμῇ πλησίον τοῦ Θεοῦ καὶ πᾶς ὅστις τηρεῖ τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐντολὰς Αὐτοῦ. «Πᾶσα σάρξ, λέγει, ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου· ἐξηράνθη ὁ χόρτος καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε· τὸ δὲ ῥῆμα Κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα» (Α΄ Πέτρ. Α΄ 24-25).

Τὴν ἀλήθειαν ταύτην τῆς ματαιότητος πάντων τῶν ἐπιγείων μᾶς τὴν βεβαιοῖ καὶ ἄνθρωπος μέγας καὶ σοφός, ὅστις ἐγεύθη καὶ ἀπήλαυσε τὰ τοῦ κόσμου τούτου περισσότερον παντὸς ἄλλου. Εἶνε δὲ οὗτος ὁ σοφὸς βασιλεὺς Σολομών. Καὶ λέγομεν περὶ αὐτοῦ ὅτι ἀπήλαυσε πάντα τὰ τοῦ κόσμον τούτου, διότι τρία εἶνε κυρίως ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα προσελκύουν καὶ εἰς τὰ ὁποῖα δίδουν ὅλην τῶν τὴν προσοχὴν καὶ τὴν ὑπόληψιν καὶ τὴν ἀγάπην οἱ μακρὰν τοῦ Θεοῦ ζῶντες ἄνθρωποι. Εἶνε δὲ ταῦτα ἡ δόξα τῶν ἀνθρώπων, ὁ πλοῦτος, αἱ ἡδοναὶ καὶ ἀπολαύσεις τοῦ κόσμου. Καὶ τὰ τρία ταῦτα ἐδοκίμασε καὶ ἀπήλαυσεν ὁ Σολομὼν εἰς μέγιστον βαθμόν. Εἶχε δόξαν μεγάλην, ὄχι μόνον διότι ἦτο βασιλεὺς καὶ βασιλεὺς μέγας τῆς ἐποχῆς του, ἀλλὰ καὶ διότι εἶχε σοφίαν ἔξοχον, χάριν τῆς ὁποίας ἤρχοντο ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς, διὰ νὰ ἴδωσιν αὐτὸν καὶ ἀκούσωσι τὴν σοφίαν του. Εἶχε ἀκόμη καὶ πλοῦτον μέγαν, διότι ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σολομῶντος ἤρχετο ἀμέτρητος ὁ χρυσὸς εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου του, τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς γῆς καὶ ἐκ πάντων τῶν βασιλέων τῆς Ἀραβίας καὶ ἐκ πάντων τῶν σατραπῶν· ἦτο δὲ ὁ Σολομὼν κύριος ὅλου τούτου τοῦ πλούτου. Ἀπήλαυσεν ἔτι ὁ Σολομὼν περισσότερον παντὸς ἄλλου θνητοῦ καὶ πάσας τὰς ἡδονὰς τοῦ κόσμου τούτου. Περὶ πάντων τούτων μᾶς βεβαιοῖ αὐτὴ ἡ Ἁγία Γραφή.

Ἐν τούτοις ὁ Σολομὼν ἀφοῦ ἀπήλαυσε πάντα τὰ τοῦ κόσμου ἀγαθά, ἐνόησε κατὰ βάθος καὶ ἐπείσθη μετὰ βεβαιότητος, διδαχθεὶς ἐξ αὐτῆς τῆς πείρας, καὶ μάλιστα πολυχρονίου πείρας, ὅτι τὰ πάντα εἶνε ματαιότης καὶ οὐδὲν πλέον. Διὰ τοῦτο καὶ ἐκήρυξε καὶ ἔγραψεν εἰς τὸ ἱερὸν βιβλίον τῆς Ἁγίας Γραφῆς «ὁ Ἐκκλησιαστής» τοὺς πλήρεις ἀληθείας διδακτικωτάτους τούτους λόγους: «Ματαιότης ματαιοτήτων, τὰ πάντα ματαιότης» (Ἐκκλ. α΄ 1), καθὼς καὶ τοὺς ἑξῆς φωτιστικοὺς καὶ προτρεπτικοὺς λόγους: «Τὸν Θεὸν φοβοῦ καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φύλασσε, ὅτι τοῦτο πᾶς ὁ ἄνθρωπος. Ὅτι σύμπαν τὸ ποίημα ὁ Θεὸς ἄξει ἐν κρίσει, ἐν παντὶ παρεωραμένῳ, ἐὰν ἀγαθὸν καὶ ἐὰν πονηρόν» (Ἐκκλ. ιβ΄ 13-14). Διὰ τῶν λόγων τούτων ὁ σοφὸς Σολομὼν κηρύττει ὅτι πᾶσαι αἱ δόξαι καὶ αἱ τιμαὶ τῶν ἀνθρώπων, πάντα τὰ πλούτη, πᾶσαι αἱ ἡδοναὶ καὶ ἀπολαύσεις τοῦ κόσμου, πάντα ταῦτα εἶνε ἀνάξια λόγον, ὡς ἐφήμερα καὶ πρόσκαιρα καὶ σκιώδη, μὴ ἔχοντα τὸ σταθερόν, τὸ βέβαιον καὶ τὸ οὐσιαστικῶς ὠφέλιμον. Κηρύττει ἔτι ὅτι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον συμφέρει καὶ ὠφελεῖ τὸν ἄνθρωπον αἰωνίως, εἶνε τοῦτο: Νὰ φοβῆται τὸν Θεὸν καὶ νὰ φυλάττῃ τὰς ἐντολάς Του· ἐπειδὴ τοῦτο εἶνε τὸ κύριον ἔργον τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τοῦτο φέρει αὐτὸν εἰς τὸν αἰώνιον αὐτοῦ προορισμόν. Διότι πάντα τὰ ἔργα τοῦ ἀνθρώπου ὁ Θεὸς θὰ τὰ παρουσιάσῃ μίαν ἡμέραν διὰ νὰ τὰ κρίνῃ· θέλει δὲ φανερώσει ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως καὶ πᾶν κρυπτὸν καὶ ἄγνωστον, εἴτε ἀγαθὸν εἶνε τοῦτο, εἴτε πονηρόν. Ταῦτα μᾶς λέγει καὶ ὁ σοφὸς Σολομῶν.

Ἐκ πάντων τούτων, σοβαρῶς καὶ κατὰ λόγον σκεπτόμενος ὁ χριστιανός, πείθεται κατὰ βάθος καὶ ἀδιστάκτως ὅτι ἡ ἁμαρτία, καθὼς καὶ ἐν γένει ἡ ἀπόλαυσις καὶ ἀπόκτησις οὐχὶ αὐτοῦ ἢ ἐκείνου τοῦ πράγματος, ἀλλὰ καὶ ὅλου τοῦ κόσμου, εἶνε μία ματαιότης καὶ οὐδὲν πλέον. Καθόσον πάντα τὰ γήϊνα παρέρχονται ἐντὸς ὀλίγου καὶ ἐκλείπουν· μετ᾽ αὐτῶν δὲ ἐκλείπει ἐκ τοῦ κόσμου τούτου καὶ αὐτὸς ὁ ἀπολαύσας αὐτὰ ἄνθρωπος. Διὰ τοῦτο τὸ συμφέρον τὸ ἀληθὲς καὶ ἡ αἰώνιος εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ν᾽ ἀποδιώκῃ μακρὰν ἑαυτοῦ τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ μένῃ πιστὸς εἰς τὴν ὑπακοὴν καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

197. ΣΤ΄) Η ΑΠΟΦΥΓΗ ΤΩΝ ΑΙΤΙΩΝ ΤΗΣ ΑΜΑΡΤΙΑΣ

Ἕτερον μέσον πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἁμαρτίας εἶνε καὶ τοῦτο: τὸ νὰ ἀποφεύγῃ ὁ ἄνθρωπος, ὅσον δύναται, τὰ αἴτια καὶ τὰς ἀφορμὰς τῆς ἁμαρτίας, ἔχων πάντοτε τὸν φόβον ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἁμαρτίαν, ἐὰν δὲν ἀποφεύγῃ τὰ αἴτια καὶ τὰς ἀφορμὰς αὐτῆς. Ὅταν ὅμως ἀποφεύγῃ τὰ αἴτια καὶ τὰς ἀφορμὰς τῆς ἁμαρτίας, τότε διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ θὰ μένῃ ἐλεύθερος ἀπὸ ταύτην. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος, ρητῶς διατάσσων ἡμᾶς ἵνα ἀποφεύγωμεν τὰ αἴτια καὶ τὰς ἀφορμὰς τῆς ἁμαρτίας, παραγγέλλει ἅμα ἵνα καὶ δεώμεθα τοῦ Θεοῦ, ὅπως μὴ ἐπιτρέψῃ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς πειρασμόν, ἤτοι εἰς αἴτια καὶ ἀφορμὰς τῆς ἁμαρτίας (Ματθ. ε΄ 29 καὶ στ΄ 13).

198. Ζ΄) Η ΣΥΝΑΙΣΘΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Ἕν ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων ὅπλων πρὸς ἀποφυγὴν καὶ ἀποδίωξιν τῆς ἁμαρτίας εἶνε καὶ ἡ νόησις καὶ συναίσθησις τῆς ἁπανταχοῦ παρουσίας τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεός, μὴ περιλαμβανόμενος ὑπ' οὐδενὸς χώρου, ὡς ὢν ἄπειρος καὶ κατὰ πάντα τέλειος, εἶνε πανταχοῦ παρών, καὶ δὲν ὑπάρχει μέρος ἐν τῇ δημιουργίᾳ εἴς τὸ σύμπαν ὅπου νὰ μὴ παρίσταται. Τοῦτο βεβαιῶν καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος λέγει: «ἐν αὐτῷ (τῷ Θεῷ) ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν» (Πράξ. ιζ΄ 28). Ὅ ἐστιν: ὅπως τὰ σώματα ἡμῶν ζῶσιν ἐν τῷ ἀέρι, κινοῦνται ἐν τῷ ἀέρι καὶ ὑπάρχουν ἐν τῷ ἀέρι, χωρίς ποτε νὰ ἐξέρχωνται ἐξ αὐτοῦ, οὕτω καὶ αἱ ψυχαὶ ἡμῶν μετὰ τῶν σωμάτων ζῶσιν ἐν τῷ ἀπείρῳ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ, καὶ κινοῦνται ἐν αὐτῷ, καὶ ὑπάρχουν ἐν Αὐτῷ.

Καὶ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος ὁμιλῶν περὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, περὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, λέγει μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: «Καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος» (Ἑβρ. δ΄ 13). Ἤτοι, ὅλη ἡ κτίσις, ὅλα τὰ κτίσματα παρίστανται ἔμπροσθέν του γυμνὰ καὶ ὁλοφάνερα, χωρὶς νὰ κρύπτεταί τι ἀπ' Αὐτοῦ· ὅ ἐστιν, ὡς Πνεῦμα ἄπειρον ὁποῦ εἶνε ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ εὑρίσκεται πανταχοῦ παρών, καὶ δὲν λανθάνει αὐτὸν οὐδέν, ἀπολύτως οὐδέν. Πρὸς αὐτὸν δέ, λέγει, πανταχοῦ παρόντα καὶ τὰ πάντα γινώσκοντα θὰ δώσωμεν λόγον μίαν ἡμέραν τῆς ὅλης ἡμῶν διαγωγῆς, ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς.

Καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ προφήτης Δαβὶδ ὁμιλῶν περὶ τῆς ἁπανταχοῦ παρουσίας τοῦ Θεοῦ λέγει: «Ποῦ νὰ πορευθῶ Θεέ μου, ὥστε νὰ μὴ εὑρίσκωμαι ἐν τῷ πνεύματί Σου; καὶ ποῦ νὰ ὑπάγω, ὥστε νὰ μὴ εὑρίσκωμαι ἔμπροσθεν τοῦ προσώπου Σου; Ἐὰν ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανόν, σὺ ἐκεῖ εἶσαι· ἐὰν καταβῶ εἰς τὸν ἅδην, ἐκεῖ ἐμπρός μου θὰ εἶσαι. Καὶ ἐὰν εἰς τὰ ἔσχατα βάθη τῆς θαλάσσης ὑπάγω νὰ κατοικήσω, καὶ ἐκεῖ ἡ πανσθενὴς χείρ σου θὰ μὲ ὁδηγήσῃ καὶ ἡ παντοδύναμος δεξιά σου θὰ μὲ κρατήσῃ» (Ψαλμ. ρλη΄ 7-10).

Ἡ μεγάλη καὶ βεβαιοτάτη αὕτη ἀλήθεια τοῦ ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε πανταχοῦ παρών, εἶνε ἔμπροσθέν μας, εἶνε ἀνάγκη νὰ γίνῃ συναίσθησις καὶ κτῆμα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Διότι, ὅταν ἡ ἀλήθεια αὕτη γίνῃ κτῆμα ἐν τῇ ψυχῇ, τότε ὁ ἄνθρωπος, ἔχων τὴν συναίσθησιν τοῦ ὅτι ὁ Θεός, ὡς πανταχοῦ παρών, βλέπει καὶ ἀκούει τὰ νοήματα τῆς διανοίας του, τὰς ἐπιθυμίας τῆς καρδίας του, τὰς ἐσωτερικὰς ἀποφάσεις τῆς θελήσεώς του, τὰ ἐλατήρια αὐτοῦ, τοὺς λόγους του καὶ πάσας ἐν γένει τὰς ἐνεργείας καὶ ἐξωτερικὰς πράξεις του, οὐ μόνον εὐκολώτατα θὰ ἀποκρούῃ πᾶσαν κακίαν, ἀλλὰ καὶ μετὰ πάσης προθυμίας καὶ αὐταπαρνήσεως θὰ ἐργάζεται τὴν ἀρετήν.

Ὅτι δὲ τὸ ὅπλον τοῦτο εἶνε τὰ μέγιστα συντελεστικὸν πρὸς ἀποφυγήν, μάλιστα ἐντελῆ ἀποφυγὴν καὶ ἀποδίωξιν τῆς ἁμαρτίας, καταλαμβάνει πᾶς τις, ὅταν λάβῃ ὑπ' ὄψιν του τοῦτο. Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος, περικυκλούμενος καὶ βλεπόμενος ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, δὲν τολμᾷ πότε, εἴτε ἕνεκα φόβου εἴτε ἕνεκα ἐντροπῆς, νὰ ποιήσῃ τι ἀπρεπὲς καὶ ἄσχημον ὅπερ ἀποδοκιμάζουσιν οἱ ἄνθρωποι, πολὺ περισσότερον, ἀσυγκρίτῳ λόγῳ, δὲν θέλει ποτὲ τολμήσει νὰ δεχθῇ ἐσωτερικῶς ἢ νὰ ποιήσῃ ἐξωτερικῶς τὴν ἁμαρτίαν, ὅταν νοῇ καὶ αἰσθάνεται ὅτι παρίσταται ἐνώπιόν του ὁ παντοδύναμος καὶ παντεπόπτης Θεός. Διότι γνωρίζει ὅτι ὁ Θεὸς κρίνει καὶ καταδικάζει καὶ τιμωρεῖ πᾶσαν ἀνεξαιρέτως ἁμαρτίαν ἐξωτερικὴν καὶ ἐσωτερικὴν διὰ τιμωρίας καὶ κολάσεως αἰωνίου. Εἶνε ἑπομένως τὸ ὅπλον τοῦτο τῆς νοήσεως καὶ συναισθήσεως τῆς ἁπανταχοῦ παρουσίας τοῦ Θεοῦ καὶ ἀναγκαιότατον καὶ σπουδαιότατον διὰ τὴν ἀποδίωξιν τῆς ἁμαρτίας.

Ἀκόμη τὸ πνευματικὸν τοῦτο ὅπλον εἶνε χρησιμώτατον καὶ ἀναγκαιότατον εἰς τὸν χριστιανόν, διότι διὰ τῆς συναισθήσεως τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ ὄχι μόνον ἐργάζεται, ὡς εἴπομεν καὶ ἀνωτέρω, μετὰ πάσης προθυμίας καὶ αὐταπαρνήσεως τὴν ἀρετήν, ἀλλὰ καὶ καθίσταται ἀνδρεῖος, λαμβάνων πάντοτε θάρρος καὶ μὴ δειλιῶν ἀπέναντι οὐδενός. Καθόσον ἔχει τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ Θεός, τοῦ ὁποίου αἰσθάνεται τὴν παρουσίαν, θὰ προστατεύῃ αὐτὸν παντοῦ καὶ πάντοτε. Ἀκόμη δὲ ὡς συναισθανόμενος τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς πάσας ἀνεξαιρέτως τὰς θλίψεις του θὰ εὑρίσκῃ ἀνακούφισιν καὶ παρηγορίαν, ὄχι μόνον διότι θὰ ζητῇ ἕνεκα τῆς συναισθήσεως ταύτης μετὰ περισσοτέρας πίστεως καὶ ζέσεως τὴν βοήθειαν καὶ ἀντίληψιν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο, ἤτοι διότι νοεῖ καὶ συναισθάνεται τὸν Θεὸν ἔμπροσθέν του, βλέποντα πάντα ὅσα ὑφίσταται.

Εἶνε ἑπομένως ἡ συναίσθησις τῆς ἁπανταχοῦ παρουσίας τοῦ Θεοῦ κατὰ πάντα χρήσιμος καὶ ἀναγκαία εἰς τὸν χριστιανόν. Ἀλλ' ἡ συναίσθησις αὕτη εἶνε δῶρον τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο, ἵνα ἀποκτήσῃ αὐτὴν ὁ χριστιανός, δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ σκέπτεται καὶ νὰ συλλογίζεται συχνότατα ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε ἔμπροσθέν του, ἀλλ' εἶνε ἀνάγκη καὶ νὰ ζητῇ αὐτὴν μετὰ πίστεως ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ θὰ τὴν λάβῃ.

199. Η΄) ΤΟ ΕΠΙΠΛΗΤΤΕΙΝ ΚΑΙ ΤΙΜΩΡΕΙΝ ΕΑΥΤΟΝ

Πνευματικὸν ὅπλον πρὸς καταπολέμησιν καὶ ἀποδίωξιν τῆς ἁμαρτίας εἶνε καὶ τὸ νὰ ἐπιπλήττωμεν τὸν ἑαυτόν μας. Τουτέστιν ὁσάκις αἰσθανόμεθα ἢ παρατηροῦμεν ἐν τῇ ψυχῇ μας εἴτε πονηρὸν λογισμόν, εἴτε κακὴν ἐπιθυμίαν, εἴτε πάθος τι, εἴτε ἴδιον θέλημα, ὅπερ εἶνε ἐναντίον τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, εἴτε οἱανδήτιοτε ἁμαρτίαν, ἥτις ζητεῖ νὰ εἰσχωρήσῃ ἐν ἡμῖν καὶ νὰ μᾶς καταστήσῃ ἐνόχους ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, θὰ ὠφελούμεθα μεγάλως, ἐὰν μεμφώμεθα καὶ ἐλέγχωμεν καὶ ἐξουθενῶμεν καὶ ἐπιπλήττωμεν σφοδρῶς καὶ μετὰ θυμοῦ τὸν ἑαυτόν μας. Καὶ πρέπει νὰ ἐπιπλήττωμεν τὸν ἑαυτόν μας, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἡμεῖς οἱ ἴδιοι κατεστήσαμεν ἑαυτοὺς ἐπιρρεπεῖς καὶ

ἀρεσκομένους εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ἕνεκα τῆς ἀμελείας καὶ ἀπροσεξίας καὶ παρακοῆς μας.

Ὁ ἔλεγχος καὶ ἡ μετὰ θυμοῦ ἐπίπληξις τοῦ ἑαυτοῦ μας εἰς πᾶσαν ἀναφαινομένην ἁμαρτίαν εἶνε σπουδαιότατον πνευματικὸν ὅπλον. Ἐπειδὴ διὰ τοῦ τρόπου τούτου ὁ ἄνθρωπος ὄχι μόνον ἐξασκεῖ τὴν ἀρετὴν τῆς ταπεινοφροσύνης, ἀποδοκιμάζων καὶ ἐξουθενῶν ἑαυτόν, ἀλλὰ καὶ ἐφαρμόζει εἰς ἑαυτὸν νόμον δικαιοσύνης· διότι καταδικάζει καὶ τιμωρεῖ διὰ τοῦ τρόπου τούτου τὸν ἑαυτόν του, ὅπως καὶ κύριός τις καταδικάζει καὶ τιμωρεῖ τὸν πταίσαντα ὑπηρέτην του.

Ὁ θυμὸς ἐνεβλήθη ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὡς μία δύναμις τῆς ψυχῆς, τὴν ὁποίαν νὰ μεταχειριζώμεθα οὐχὶ ἀδίκως καὶ παραλόγως κατὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων διὰ πρόσκαιρα καὶ γήϊνα πράγματα, διότι τότε ἁμαρτάνομεν, ἀλλὰ νὰ μεταχειριζώμεθα αὐτὸν κατὰ τοῦ πονηροῦ, ὅταν ἐπιχειρῇ νὰ μᾶς ἀποπλανήσῃ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ μᾶς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Νὰ μεταχειριζώμεθα αὐτὸν κατὰ τῆς ἀναφαινομένης ἐν τῇ ψυχῇ μας κακίας. Νὰ μεταχειριζώμεθα τὸν ἐλεγκτικὸν καὶ θυμώδη καὶ πεπαρρησιασμένον τρόπον κατὰ παντὸς ἀνθρώπου, ὅστις ἤθελεν ἐπιχειρήσει νὰ ἀποπλανήσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἀληθείας, ἢ ἤθελε ὑποβάλει εἰς ἡμᾶς νὰ συμμορφωθῶμεν ἢ νὰ ποιήσωμεν οἱονδήποτε κακὸν καὶ πονηρόν, τὸ ὁποῖον ἀπαγορεύει ὁ θεῖος νόμος. Καὶ ἐν γένει νὰ μεταχειριζώμεθα τὸν θυμὸν κατὰ τῆς ἁμαρτίας, ἥτις ζητεῖ νὰ καταστήσῃ ἡμᾶς ἐνόχους ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Εἰς πάσας δὲ τὰς περιστάσεις ταύτας μεταχειριζόμενοι τὸν θυμόν, ὄχι μόνον δὲν ἁμαρτάνομεν, ἀλλὰ τοὐναντίον πράττομεν ἔργον δικαιοσύνης, πράττομεν συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Τὸν ἀναμάρτητον δὲ θυμὸν διακρίνων ἀπὸ τοῦ ἐφαμάρτου καὶ ὁ προφήτης τοῦ Θεοῦ λέγει: «Ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετεν» (Ψαλμ. Δ΄ 5).

Καὶ ὄχι μόνον νὰ ἐπιπλήττωμεν τὸν ἑαυτόν μας εἶνε ὠφέλιμον καὶ συντελεστικὸν εἰς τὴν ἀποφυγὴν πάσης ἁμαρτίας, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τὸ νὰ τιμωρῶμεν τὸν ἑαυτόν μας, ἐπιβάλλοντες ποινήν τινα, ὡς λόγου χάριν προσευχὴν ἢ μελέτην θρησκευτικὴν ἢ ἐλεημοσύνην ἢ ἄλλο θεάρεστον ἔργον, εἰς περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἠθέλομεν δείξει τὴν ἀπαιτουμένην προσοχὴν πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἁμαρτίας. Τὸ νὰ ἐπιβάλλωμεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ποινήν τινα εἰς τὸν ἑαυτόν μας ὁσάκις παρεκτρεπόμεθα καὶ παρασυρόμεθα ὑπὸ οἱουδήποτε πάθους ἢ ἐλαττώματος, τὸ τοιοῦτον συντελεῖ ὄχι ὀλίγον εἰς τὸ νὰ ἔχωμεν τοῦ λοιποῦ περισσοτέραν προσοχὴν πρὸς ἀποδίωξιν πάσης ἁμαρτίας.

Ὁσάκις λοιπὸν βλέπομεν ὅτι ζητεῖ νὰ εἰσχωρήσῃ ἐν ἡμῖν ἡ ἁμαρτία, ἂς μεταχειριζώμεθα τὸν θυμόν, τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἐπίπληξιν τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἐπιβάλλοντες ἐν ἀνάγκῃ καὶ τιμωρίαν ἀνάλογον. Οὕτω δὲ θὰ καταστέλλεται μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ νεκροῦται πᾶν πάθος καὶ πᾶσα πονηρὰ ἐπιθυμία, καὶ θὰ ἀποδιώκεται πᾶσα ἁμαρτία.

200. Θ΄) Η ΘΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Περὶ τοῦ μεγάλου μυστηρίου τῆς θείας Κοινωνίας θὰ ὁμιλήσωμεν εἰδικῶς καὶ ἐν ἐκτάσει ἀλλαχοῦ. Ἐνταῦθα δέ, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ τῆς καταπολεμήσεως καὶ ἀποδιώξεως τῆς ἁμαρτίας, λέγομεν, ὅτι ἡ θεία Κοινωνία, ἀξίως ἐννοεῖται λαμβανομένη, εἶνε μέσον τὰ μέγιστα ἐνισχυτικὸν καὶ προφυλακτικὸν διὰ ν᾽ ἀποφύγῃ ὁ χριστιανὸς τὴν ἁμαρτίαν. Διότι ἑνοῦσα πνευματικῶς τὸν χριστιανὸν μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἁγιάζουσα αὐτόν, τὸν ἐνισχύει καὶ τὸν καθιστᾷ ἱκανὸν ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν ὅπως καταπολεμῇ καὶ ἀποδιώκῃ εὐχερέστερον τὰς τοῦ πονηροῦ προσβολάς, καὶ πᾶσαν ἄλλην προσβολὴν ὁποθενδήποτε προερχομένην, καθὼς καὶ πᾶσαν ἁμαρτίαν, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ ὅπως ἐργάζεται τὴν ἀρετὴν καὶ προάγεται εἰς τελειοποίησιν.

Ἀλλ᾽ εἰς τὸν χριστιανόν, ὅστις ἔχει γνῶσιν τῆς ἀξίας καὶ τῆς ὑψίστης ὠφελείας τοῦ μεγάλου μυστηρίου τῆς θείας Κοινωνίας, εἶνε αὕτη τὰ μέγιστα ὠφέλιμος καὶ συντελεστικὴ πρὸς καταπολέμησιν καὶ ἀποφυγὴν τῆς ἁμαρτίας καὶ ὑπὸ τὴν ἑξῆς ἔποψιν. Ὁ χριστιανὸς δηλαδή, ἂν δὲν πολεμῇ καὶ δὲν ἀποφεύγῃ τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλ᾽ ἐνδίδῃ καὶ περιπίπτῃ εἰς αὐτὴν ἀποκλείεται καὶ ἀποξενοῦται τῆς θείας Κοινωνίας. Ὁ δὲ ἀποκλεισμὸς ἀπὸ τῆς θείας Κοινωνίας εἶνε διάστασις καὶ ἀποχωρισμὸς ἀπὸ τῆς μετὰ τοῦ Χριστοῦ θείας σχέσεως καὶ ἐπικοινωνίας. Ἀλλ᾽ ὁ ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ἀποχωρισμὸς οὗτος εἶνε ἡ μεγίστη τῶν ζημιῶν εἰς τὸν χριστιανόν, εἶνε ζημία αἰώνιος. Ὅταν λοιπὸν ἔχῃ ὑπ᾽ ὄψιν του ὁ χριστιανὸς τὴν ζημίαν ταύτην, θὰ ἀγωνίζεται καὶ θὰ πολεμῇ μετὰ περισσοτέρας προθυμίας καὶ ζήλου, θὰ πολεμῇ μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις, ὥστε νὰ μὴ ἐνδίδῃ ὁλοτελῶς εἰς τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τοιουτοτρόπως νὰ μένῃ διὰ τῆς θείας Κοινωνίας πάντοτε ἡνωμένος μετὰ τοῦ Χριστοῦ.

201. Ι΄) Η ΒΙΑ

Μεταξὺ τῶν ὅπλων, τὰ ὁποῖα ἀνεφέραμεν προηγουμένως, εἶνε καὶ τὰ θεῖα ὅπλα τῆς προσευχῆς καὶ τῆς θείας Κοινωνίας, διὰ τῶν ὁποίων ἐνισχύεται καὶ ἐνδυναμοῦται ὁ χριστιανὸς εἰς τὸ νὰ καταπολεμῇ καὶ ἀποδιώκῃ ἐν γένει τὴν ἁμαρτίαν. Ἀλλὰ καὶ τὰ θεῖα ταῦτα ὅπλα, καθὼς καὶ πάντα τὰ ἄλλα, δὲν ἐπενεργοῦσι τελεσφόρως, ἐὰν δὲν ποιήσῃ καὶ ὁ ἄνθρωπος τὸ ἑαυτοῦ. Ναί· ὁ Θεὸς δύναται τὸ πᾶν νὰ ποιήσῃ, ἀλλὰ δὲν ἀποδιώκει μόνος ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ ἀνθρώπου τὴν ἁμαρτίαν, διότι τοῦτο ἀντίκειται εἰς τὴν δικαιοσύνην του, ἐὰν δὲν ποιῇ καὶ ὁ ἄνθρωπος οὐχὶ ἄλλο τι, παρὰ ἐκεῖνο καὶ μόνον, ὅπερ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ του.

Τί δὲ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἀνθρώπου; Ἐξαρτᾶται τοῦτο· νὰ ἀγωνίζεται καὶ νὰ βιάζῃ τὸν ἑαυτόν του. Εἰς τί δὲ συνίσταται ὁ ἀγὼν καὶ ἡ βία αὕτη; Συνίσταται εἰς τοῦτο: νὰ ἐπιβάλλεται ἐπιτακτικῶς εἰς ἑαυτὸν βιάζων τὸν ἑαυτόν του, ὅπως ἐνεργῇ ἀνδρείως καὶ καρτερικῶς κατὰ τῆς προσβολῆς τῆς

ἁμαρτίας, ὁποθενδήποτε καὶ ἂν ἀναφαίνεται ἢ προσβάλλῃ αὕτη, ποιῶν πᾶν ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ πρὸς ἀπόκρουσιν καὶ ἐντελῆ ἀποδίωξιν αὐτῆς.

Ἡ βία καὶ ὁ ἀγὼν οὗτος εἶνε ὅπλον πνευματικὸν ἰσχυρότατον καὶ ἀναγκαιότατον ὄχι μόνον διὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς, καὶ τὴν κατόρθωσιν παντὸς ἀγαθοῦ ἔργου. Εἶνε ὅπλον ὅλως ἀπαραίτητον διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἕνεκα τούτου θὰ εἴπωμεν περὶ αὐτοῦ διεξοδικώτερον, παρεισάγοντες καὶ τὰ κυριώτερα σχετικὰ χωρία ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Καὶ πρῶτον λέγομεν τὸν λόγον τῆς ἀναγκαιότητος τοῦ ὅπλου τούτου.

202. ΔΙΑΤΙ ΕΙΝΕ ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΑΤΗ Η ΒΙΑ

Τὸν λόγον τῆς ἀναγκαιότητος τοῦ πνευματικοῦ ὅπλου τῆς βίας καταλαμβάνει πᾶς τις, ὅταν λάβῃ ὑπ᾽ ὄψιν του, ὅτι ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὴν παράβασιν τῶν πρωτοπλάστοων ἔλαβε κλίσιν καὶ ροπὴν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν συρόμενος μετὰ δυνάμεως πρὸς αὐτήν. Καὶ ναὶ μὲν διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος ἐξασθενεῖ εἰς τὸν χριστιανὸν ἡ δύναμις αὕτη, ἀλλὰ δὲν νεκροῦται, οὐδὲ ἐκλείπει ἐντελῶς, καθὼς εἴδομεν περὶ τούτου ἀλλαχοῦ (185). Ἔχων λοιπὸν ὑπ᾽ ὄψιν του ὁ χριστιανὸς τὴν ἐν τῇ ψυχῇ του ὑπάρχουσαν κλίσιν καὶ ροπὴν πρὸς τὸ κακόν, ἐννοεῖ καλῶς τὸν λόγον τῆς ἀνάγκης, ἥτις παρίσταται εἰς τὸ νὰ βιάζῃ πάντοτε τὸν ἑαυτόν του εἰς τὸν κατὰ τῆς ἁμαρτίας πόλεμον.

Ἡ ἀνάγκη τοῦ νά βιάζωμεν ἑαυτοὺς εἰς τὸν κατὰ τῆς ἁμαρτίας ἀγῶνα παρίσταται καὶ διὰ τῶν λόγων τοῦ ἀποστόλου Παύλου: «Ἡ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός· ταῦτα δὲ ἀντίκειται ἀλλήλοις, ἵνα μὴ ἃ ἂν θέλητε ταῦτα ποιῆτε» (Γαλ. Ε΄ 17). Διὰ τῶν λόγων τούτων οὐδὲν ἄλλο διδάσκει ὁ τοῦ Θεοῦ Ἀπόστολος, εἰμὴ ὅτι ἔχων ἐν ἑαυτῷ ὁ ἄνθρωπος τὸ σαρκικὸν φρόνημα, ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὴν πρὸς τὸ κακὸν κλίσιν καὶ ροπήν, ἥτις ἀντιτάσσεται καὶ ἀντιστρατεύεται εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ πνεύματος διδασκόμενα, πρέπει πάντοτε νὰ βιάζῃ ἑαυτὸν καὶ νὰ ἀγωνίζεται εἰς τὸ νὰ καταβάλῃ τὴν πρὸς τὸ κακὸν κλίσιν καὶ ροπήν. Τοιουτοτρόπως δὲ νὰ ὑποταχθῇ τὸ σαρκικὸν φρόνημα εἰς τὸ θεῖον τοῦ Πνεύματος φρόνημα, διὰ νὰ ὑπάρχωσι πλέον ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ χριστιανοῦ ἐσωτερικῶς καὶ νὰ ἐνεργῶνται ἐν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ ἐξωτερικῶς οὐχὶ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐπιθυμεῖ καὶ θέλει καὶ ἐνεργεῖ ὁ παλαιὸς τῆς ἁμαρτίας σαρκικὸς ἄνθρωπος, ἀλλ᾽ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ὑπαγορεύει καὶ διδάσκει τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Τότε δὲ θὰ ὑπάρχῃ καὶ ἁρμονία μεταξὺ τῶν αἰσθημάτων καὶ τοῦ νοός, μεταξὺ τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ πνεύματος· ἐπειδὴ τὸ κατώτερον θὰ ὑπακούῃ καὶ θὰ ὑπηρετῆ εἰς τὸ ἀνώτερον, ἡ σὰρξ δηλαδὴ θὰ ὑπηρετῇ εἰς τὸ πνεῦμα. Οὗτος δὲ εἶνε καὶ ὁ κατὰ Θεὸν ἄνθρωπος, τὸν ὁποῖον ἦλθεν ὁ Χριστὸς ἐπὶ τῆς γῆς νὰ ποιήσῃ. Αὐτὸ ἐν γένει τὸ πνεῦμα καὶ αὐτὸ τὸ νόημα ἔχουσιν οἱ ἀνωτέρω λόγοι τοῦ θείου Παύλου, ἐξ ὧν καταφαίνεται ὅτι εἶνε ἀνάγκη ἀπαραίτητος τοῦ νὰ βιάζωμεν ἑαυτούς, ἀγωνιζόμενοι κατὰ τῆς ἁμαρτίας, ἀγωνιζόμενοι κατὰ τῆς ἐν ἡμῖν κλίσεως καὶ ροπῆς πρὸς τὸ κακόν, ἀγωνιζόμενοι κατὰ τοῦ σαρκικοῦ ἐν γένει φρονήματος.

203. ΤΙ ΛΕΓΕΙ Ο ΚΥΡΙΟΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΙΑΣ

Ὁ Κύριος συνιστᾷ τὴν βίαν διὰ τῶν ἑξῆς αὐτοῦ λόγων: «Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν» (Ματθ. ια΄ 12). Τὸ νόημα τῶν λόγων τούτων τοῦ Κυρίου εἶνε τὸ ἑξῆς: Ὅστις θέλει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ νὰ συναριθμηθῇ μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν καὶ ἁγίων τοῦ Θεοῦ, εἶνε ἀνάγκη νὰ βιάσῃ ἑαυτὸν καὶ νὰ ἀγωνισθῇ εἰς τὸ νὰ νεκρώσῃ τὸ σαρκικὸν φρόνημα καὶ τὰ πάθη τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, διότι μόνον οἱ βιάζοντες ἑαυτοὺς εἰς τὴν κατόρθωσιν τοιούτου ἔργου ἀξιοῦνται τῆς εἰσόδου εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ τῶν στεφάνων τῆς αἰωνίου δόξης καὶ μακαριότητος.

Περὶ τῶν τοιούτων λέγει καὶ ὁ θεῖος Παῦλος, ἐγκωμιάζων αὐτούς: «Οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις» (Γαλ. ε΄ 24). Ἤτοι ὅσοι εἶνε ἄνθρωποι τοῦ Χριστοῦ, ὅσοι εἶνε γνήσιοι αὐτοῦ ὀπαδοί, οὗτοι συσταυρωθέντες καὶ συνταφέντες μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ ἁγίῳ Βαπτίσματι βιάζουσιν ἑαυτοὺς εἰς τὸ νὰ μὴ παραλείπωσι πᾶν ὅ,τι συντελεῖ εἰς τὴν καθυπόταξιν τῆς σαρκὸς εἰς τὸ πνεῦμα. Οὕτω δὲ κατώρθωσαν, τῇ βοηθείᾳ τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον παρέδωκαν ἑαυτούς, νὰ νεκρώσωσι τὸ σαρκικὸν φρόνημα τὸ ἀντιστρατευόμενον κατὰ τοῦ Πνεύματος, κατώρθωσαν νὰ νεκρώσωσιν ἐντελῶς τὰ πάθη καὶ τὰς κακὰς ἐπιθυμίας τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, καὶ νὰ ζῶσι πλέον ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ, ἐνεργοῦντες καὶ πράττοντες μόνα ἐκεῖνα, ἅτινα ἐκζητεῖ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ νόμου του καὶ τῶν ἐντολῶν του.

Ἀλλαχοῦ ὁ Κύριος μᾶς παραγγέλλει ἐπιτακτικῶς τὴν βίαν τοῦ ἑαυτοῦ μας: «Ἀγωνίζεσθε, λέγει, εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πολλοὶ ζητήσουσιν εἰσελθεῖν καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν» (Λουκ. ιγ΄ 24). Ἤτοι καταγίνεσθε καὶ προσπαθεῖτε μετὰ κόπου καὶ ἀγῶνος ἐπιμόνου, βιάζοντες ἑαυτούς, ὅπως εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν διὰ τῆς στενῆς πύλης. Διότι πολλοὶ ἄνθρωποι θὰ ζητήσωσι νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ δὲν θὰ δυνηθῶσι· διότι ὁ Θεὸς θὰ ἀποκλείσῃ αὐτούς.

Ποῖοι δὲ εἶνε οἱ πολλοὶ οὗτοι ἄνθρωποι, οἵτινες θὰ ἀποκλεισθῶσι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ποῖοι εἶνε ἐκεῖνοι, οἵτινες θὰ εἰσέλθωσιν εἰς αὐτήν, περὶ τούτων θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, ἑρμηνεύοντες τοὺς περὶ βίας λόγους τοῦ Κυρίου, οὓς ἀναφέρει ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος.

204. ΟΙ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΡΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΕΚΤΙΘΕΜΕΝΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΙΑΣ

Ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος ἐκθέτων συμπληρωματικώτερον τοὺς ὑπὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ ἀναφερομένους λόγους, δι᾽ ὧν ὁ Κύριος παραγγέλλει, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω τὴν βίαν, λέγει:

«Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί εἶσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι᾽ αὐτῆς· ὅτι στενὴ ἦ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν» (Ματθ. ζ΄ 13-14).

Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Κυρίου, καίτοι ἔχουσι στενήν, στενωτάτην τὴν σχέσιν πρὸς τὴν ἔννοιαν τῶν ὑπὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ ρηθέντων λόγων, καθὼς καὶ πρὸς τοὺς λόγους τοῦ θείου Παύλου, τῶν ὁποίων τὴν σημασίαν εἴδομεν ἀνωτέρω (202 καὶ 203), ἐν τούτοις, ἐπειδὴ διὰ τῶν λόγων τούτων τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου ἐκτίθεται ἐκτενέστερον τὸ περὶ τῆς βίας ζήτημα, διὰ τοῦτο εἶνε ἀνάγκη νὰ νοηθῶσιν οὗτοι οὐχὶ ἀμυδρῶς καὶ ἐπιπολαίως, ἀλλ᾽ ὅσον τὸ δυνατὸν βαθύτερον καὶ ἀκριβέστερον. Καὶ τοσούτῳ μᾶλλον πρέπει νὰ νοηθῶσιν ἀκριβέστερον, καθόσον δι᾽ αὐτῶν ὑποδεικνύεται σαφῶς καὶ ἡ ὁδὸς τὴν ὁποίαν ὀφείλει ὁριστικῶς ὁ θέλων τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ νὰ ἐκλέξῃ καὶ ν᾽ ἀκολουθήσῃ, ὡς καὶ ἡ ὁδός, τὴν ὁποίαν ὑποχρεοῦται διὰ παντὸς νὰ ἐγκαταλείψῃ καὶ νὰ ἀποστραφῇ. Οὕτω δέ, ἀφοῦ ἐννοήσωμεν κατὰ τὸ δυνατὸν ἀκριβέστερον τοὺς λόγους τούτους τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου, ἔχοντες ἅμα καὶ τὴν ἐκ τῶν προηγουμένων λόγων γνῶσιν, θὰ γνωρίζωμεν πληρέστερον καὶ τελειότερον καὶ τὴν ἀναγκαιότητα τοῦ ὅπλου τῆς βίας, καὶ τὴν ὁδὸν τὴν ὁποίαν ὀφείλομεν νὰ ἀκολουθήσωμεν, ὁπότε καὶ θὰ δυνάμεθα πεφωτισμένως νὰ ἀκολουθήσωμεν τὴν ὁδὸν ταύτην. Διότι εἶνε βέβαιον, ὅτι ὅσῳ σαφεστέρα καὶ πληρεστέρα εἶνε εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ χριστιανοῦ ἡ γνῶσις τῶν ἀληθειῶν τοῦ Εὐαγγελίου, τόσῳ καὶ ἡ πεποίθησις πρὸς αὐτὰς εἶνε βεβαιοτέρα, καὶ ἡ συμμόρφωσις γίνεται εὐχερεστέρα καὶ προθυμοτέρα.

ΤΑ ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΑ ΔΙΑ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ

205. α΄) ΤΙ ΕΝΝΟΕΙ Ο ΚΥΡΙΟΣ ΔΙΑ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΠΥΛΗΣ ΚΑΙ ΤΙ ΔΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΥΧΩΡΟΥ ΟΔΟΥ

Ἐρχόμεθα λοιπὸν εἰς τὴν ζήτησιν τῆς σημασίας τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων λόγων τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου. Καὶ λέγομεν πρῶτον ὅτι τὴν εἴσοδον, δι᾽ ἧς ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ εἰσέρχεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καθὼς καὶ τὴν εἴσοδον, δι᾽ ἧς ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας εἰσέρχεται εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν, παριστᾷ καὶ εἰκονίζει ὃ Κύριος ἐν τοῖς ἀνωτέρω λόγοις διὰ παραβολῶν. Καὶ τὴν μὲν εἴσοδον τὴν εἰσάγουσαν εἰς τὴν ζωήν, ἤτοι εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, τὴν εἰκονίζει καὶ τὴν παρομοιάζει πρὸς τὴν στενὴν πύλην (θύραν) καὶ τεθλιμμένην ὁδόν. Τὴν δὲ εἴσοδον τὴν εἰσάγουσαν εἰς τὴν ἀπώλειαν, ἤτοι εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν, τὴν εἰκονίζει καὶ τὴν παριστᾷ πρὸς πλατεῖαν πύλην καὶ εὐρύχωρον ὁδόν.

Καὶ διὰ μὲν τῆς πλατείας πύλης, ἥτις φέρει εἰς τὴν ἀπώλειαν, ἐννοεῖ ὁ Κύριος τὴν ἀρχὴν τῆς εἰσόδου τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν βίον τῆς ἁμαρτίας, ἐννοεῖ τὴν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἔνδοσιν καὶ ἐντελῆ ὑποχώρησιν ἣν κάμνει τὸ πρῶτον ὁ ἄνθρωπος, ὅταν εἰσέρχεται εἰς τὸν βίον τῆς ἁμαρτίας, ἀφίνων τὸν ἑαυτόν του ὅλως ἐλεύθερον καὶ ἀχαλίνωτον εἶς τὰς πονηρὰς ἐπιθυμίας καὶ ἡδονὰς τοῦ κόσμου παραδιδόμενος εἰς αὐτὰς μὲ ὅλην του τὴν καρδίαν καὶ τὴν θέλησιν. Διὰ δὲ τῆς εὐρυχώρου ὁδοῦ ἐννοεῖ τὸν ὅλον ἐν γένει βίον καὶ τὴν ζωὴν τοῦ σαρκικοῦ ἀνθρώπου, ἣν διάγει ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ, εἰς τὴν ὁποίαν ἅπαξ παραδοθεὶς μὲ ὅλην του τὴν θέλησιν, καὶ ὑποδουλωθεὶς εἰς τὸν κόσμον καὶ εἰς τὴν σάρκα, ζῇ καὶ πορεύεται κατὰ τὰς ἰδίας αὐτοῦ ἐπιθυμίας καὶ ὀρέξεις, μὴ παρεμποδίζων ἑαυτὸν τὸ παράπαν ἐκ παντὸς ἀτόπου, ὅπερ ἐπιθυμεῖ καὶ θέλει καὶ δύναται νὰ πράξῃ.

Καὶ ὀνομάζει ὁ Κύριος πλατεῖαν τὴν πύλην, δι᾽ ἧς ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας εἰσάγεται εἰς τὴν ἀπώλειαν, διὰ τὴν μεγάλην εὐκολίαν, μεθ᾽ ἧς ἄρχεται οὗτος νὰ ἐνδίδῃ καὶ νὰ ὑποχωρῇ εἰς τὰς ἀτόπους ἐπιθυμίας, διὰ νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν ἀχαλίνωτον βίον τῆς ἀνομίας καὶ ἁμαρτίας. Ἡ ἔνδοσις αὕτη καὶ ὑποχώρησις, ἐπειδὴ εἶνε ἔνδοσις καὶ ὑποχώρησις εἰς παρανόμους ἐπιθυμίας καὶ τάσεις καὶ ὀρέξεις, οὐδένα κόπον θέλει καὶ οὐδένα ἀγῶνα χρειάζεται καὶ οὐδὲν ἐμπόδιον εὑρίσκει. Εἰσέρχεται ἑπομένως ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ κακίαν μετὰ τόσης εὐκολίας, μεθ᾽ ὅσης εἰσέρχεται καὶ εἰς τὴν πλατεῖαν πύλην.

Δι᾽ αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον λέγει καὶ τὴν ὁδὸν τῆς ἀπωλείας εὐρύχωρον. Διότι ὁ ἐργαζόμενος τὴν ἁμαρτίαν, ἐπειδὴ οὐδεμίαν πρόνοιαν καὶ ἀπόφασιν λαμβάνει, ἵνα ἀντισταθῇ κατὰ τῶν κακῶν αὑτοῦ κλίσεων καὶ ροπῶν, ἢ ἵνα ἐμποδίσῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν τοῦ κόσμου ἀθεμίτων ἡδονῶν, δὲν δοκιμάζει οὔτε ἀγῶνα οὔτε κόπον πορεύεται τὴν ὁδὸν τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀνομίας χωρὶς νὰ παρεμβάλῃ ποτὲ εἰς τὸν ἑαυτόν του φραγμόν τινα καὶ ἐμπόδιον. Εἶνε λοιπὸν εἰς αὐτὸν ἡ ὁδὸς τῆς ἀπωλείας εὐρύχωρος, ὅπως καὶ ἡ πύλη εἶνε πλατεῖα.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς πλατείας πύλης καὶ τῆς εὐρυχώρου ὁδοῦ, ἥτις φέρει, ὡς λέγει ὁ Κύριος, τὸν ἀκολουθοῦντα αὐτὴν «εἰς τὴν ἀπώλειαν». Νοεῖ δὲ διὰ τῆς «ἀπωλείας» ὁ Κύριος τὸν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ αἰώνιον ἀποχωρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν αἰωνίαν αὐτοῦ θλῖψιν καὶ βάσανον ἐν τῇ ἀτελευτήτῳ κολάσει.

206. β΄) ΤΙ ΕΝΝΟΕΙ Ο ΣΩΤΗΡ ΔΙΑ ΤΗΣ ΣΤΕΝΗΣ ΠΥΛΗΣ ΚΑΙ ΤΙ ΔΙΑ ΤΗΣ ΤΕΘΛΙΜΜΕΝΗΣ ΟΔΟΥ

Ἤδη ἂς ἴδωμεν τί ἐννοεῖ ὁ Κύριος διὰ τῆς στενῆς πύλης καὶ τί διὰ τῆς τεθλιμμένης ὁδοῦ, ἥτις φέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ζωήν. Διὰ τῆς στενῆς πύλης ἐννοεῖ ὁ Κύριος τὴν δυσχέρειαν, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται ὁ εἰς τὸν κόσμον καὶ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ παραδεδομένος ἄνθρωπος εἰς τὸ νὰ κάμῃ τὴν ἀπόφασιν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν κατὰ Χριστὸν βίον. Ἐννοεῖ τὴν μεγάλην δυσκολίαν, ἣν αἰσθάνεται εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ σαρκικὸς ἄνθρωπος εἰς τὸ νὰ ὑποβληθῇ εἰς τοὺς ὅρους τῆς μετανοίας. Διότι οἱ ὅροι τῆς ἀληθοῦς μετανοίας ἀπαιτοῦσιν ὡρισμένως, ἵνα ὁ σαρκικὸς ἄνθρωπος κάμῃ τὴν ἀπόφασιν νὰ ἀπεκδυθῇ τὸν παλαιὸν τῆς ἁμαρτίας ἄνθρωπον ὃν φέρει μαζῇ του, νὰ ἀπαρνηθῇ πάντα τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τοῦ κόσμου τὰ ἀντιστρατευόμενα εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ πάσας τὰς ἐν τῷ κόσμῳ ἐπιθυμίας.

Διὰ δὲ τῆς τεθλιμμένης ὁδοῦ ἐννοεῖ ὁ Κύριος τὴν χριστιανικὴν πολιτείαν καὶ τὸν βίον, τὸν ὁποῖον θὰ διάγῃ ἐκεῖνος, ὅστις θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν εἴτε ἐκ τῆς ἀπιστίας, εἰς ἣν εὑρίσκετο πρότερον, μὴ ὢν Χριστιανός, εἴτε ἐκ τῆς ἁμαρτίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐδούλευε πρίν, καίτοι ἐλέγετο χριστιανός.

Καὶ λέγει ὁ Κύριος στενὴν τὴν πύλην, διότι ἡ στενὴ πύλη ὡς ἐκ τῆς στενότητός της εἶνε εἰκὼν καὶ σύμβολον τῆς δυσχερείας καὶ δυσκολίας, τὴν ὁποίαν αἰσθάνονται εἰς τὸ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴν οἱ σαρκικοὶ καὶ παχυλοὶ τὴν διάνοιαν καὶ τὴν ψυχήν, ἕνεκα τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῆς προσηλώσεως αὐτῶν εἰς τὸν κόσμον. Διότι οὗτοι, διὰ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν κατὰ Χριστὸν βίον, εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀπεκδυθῶσι καὶ νὰ ἀποβάλωσι μακρὰν ἑαυτῶν πάσας τὰς κακὰς ἐπιθυμίας καὶ πάντα τὰ τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου πάθη, ἅτινα καθιστῶσιν αὐτοὺς ὑπὸ ἠθικὴν ἔποψιν παχεῖς καὶ ὀγκώδεις, μὴ δυναμένους, ἐνόσῳ φέρουσι ταῦτα μεθ᾽ ἑαυτῶν, νὰ εἰσέλθωσι διὰ τῆς στενῆς πύλης. Εἶνε ἀνάγκη οὗτοι νὰ ἀπαρνηθῶσιν ἑαυτοὺς νὰ ἀπορρίψωσι τὰ ἑαυτῶν φρονήματα καὶ θελήματα, νὰ κάμωσι τὴν ἀπόφασιν, ὅπως καὶ θάνατον ὑποστῶσιν, ἐὰν ἡ τήρησις τοῦ ἑαυτῶν καθήκοντος ἀπαιτήσῃ τοῦτο, καὶ νὰ πορεύωνται πάντοτε κατὰ τοὺς λόγους καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ, καθὼς ὁ ἴδιος ἐκζητεῖ λέγων: «Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι» (Μάρκ. η΄ 34). Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι εἰς πάντα ταῦτα αἰσθάνονται πολλὴν τὴν δυσκολίαν, δι᾽ αὐτὸν τὸν λόγον καλεῖ ὁ Κύριος στενὴν τὴν πύλην.

Ὀνομάζει δὲ τεθλιμμένην τὴν ὁδόν, διότι ὁ χριστιανὸς ζῶν καὶ πολιτευόμενος κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Χριστοῦ, ὑπόκειται, καί πάντοτε μέν, πρὸ πάντων ὅμως εἰς ἐποχὰς καταδιωγμοῦ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, εἰς μυρίας ἀντιπράξεις, εἰς σκάνδαλα, εἰς δυσφημίας, καὶ ἀποδοκιμασίας ὑπὸ τοῦ κόσμου, εἰς διωγμοὺς καὶ κακώσεις. Διὰ τοῦτο λέγει καὶ ὁ θεῖος Παῦλος, «Πάντες οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται» (Β΄ Τιμ. γ΄ 12), καὶ «Διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (Πράξ, ιδ΄ 22). Λέγει ἔτι ὁ Κύριος τὴν ὁδὸν τεθλιμμένην, διότι ὁ ἄνθρωπος πολεμεῖται καὶ ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ ἑαυτοῦ του, τουτέστι πολεμεῖται ὑπὸ τῶν ἰδίων ἐπιθυμιῶν καὶ κλίσεων καὶ ῥοπῶν τῶν ἀντιστρατευομένων εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, καθόσον «ἡ σάρξ, ὡς καὶ προηγουμένως εἴδομεν, ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός· ταῦτα δὲ ἀντίκειται ἀλλήλοις» (Γαλ. ε΄ 17). Πολεμεῖται προσέτι ποικιλοτρόπως ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Πολεμεῖται καὶ ὑπὸ τοῦ φόβου τοῦ θανάτου. Ὡς ἐκ τούτου ὁ γενόμενος τοῦ Χριστοῦ ὀπαδός, ὁ νεοσύλλεκτος αὐτοῦ στρατιώτης, ἔχει ν᾽ ἀντιπαλαίσῃ κατὰ πάντων τούτων. Καὶ ἐπειδὴ διὰ τὴν νίκην αὐτῶν ἀπαιτεῖται ἐπαγρύπνησις ὄντως καὶ κόπος καὶ βία καὶ ἀδιάκοπος ἀγών, διὰ τοῦτο καλεῖ ὁ Κύριος τεθλιμμένην τὴν ὁδόν.

Ἀλλ᾽ ἡ ὁδὸς αὕτη, λέγει, φέρει τὸν πορευόμενον αὐτὴν εἰς τὴν ζωήν. Διὰ δὲ τῆς ζωῆς ἐννοεῖ ὁ Κύριος τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ πνευματικὴν ἕνωσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν κληρονομίαν καὶ ἀπόλαυσιν τῶν ἀφθάρτων καὶ αἰωνίων αὐτοῦ ἀγαθῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

207. γ΄) ΔΙΑΤΙ Ο ΚΥΡΙΟΣ ΠΕΡΙ ΜΕΝ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΠΥΛΗΣ ΛΕΓΕΙ, ΟΤΙ «ΠΟΛΛΟΙ ΕΙΣΙΝ ΟΙ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΟΙ ΔΙ᾽ ΑΥΤΗΣ»· ΠΕΡΙ ΔΕ ΤΗΣ ΣΤΕΝΗΣ, ΟΤΙ «ΟΛΙΓΟΙ ΕΙΣΙΝ ΟΙ ΕΥΡΙΣΚΟΝΤΕΣ ΑΥΤΗΝ»

Περὶ τῆς πλατείας πύλης καὶ τῆς εὐρυχώρου ὁδοῦ λέγει ὁ Κύριος, ὅτι «πολλοί εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι᾽ αὐτῆς». Λέγει δὲ τοῦτο, καθόσον εἰς τὸ νὰ ἐνδίδῃ ὁ σαρκικὸς ἄνθρωπος εἰς τὰς κακὰς αὐτοῦ ἐπιθυμίας καὶ κλίσεις καὶ ῥοπὰς καὶ ἀρεσκείας τῆς ψυχῆς του, καὶ ἐν γένει εἰς τὸ ν᾽ ἀκολουθῇ καὶ νὰ πράττῃ τὰ τοῦ κόσμου, δὲν ἀπαντᾷ οὐδεμίαν δυσκολίαν, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον φέρεται πρὸς ταῦτα ἀκατασχέτως καὶ ὁρμητικῶς ὠθούμενος ὑπ᾽ αὐτῶν. Ὡς ἐκ τούτου ὁ πολὺς κόσμος, ἔχων ὅλως ἄγνοιαν τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοῦ προορισμοῦ καὶ τοῦ αἰωνίου συμφέροντός του, ἀκολουθεῖ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς αὐτὴν τὴν ὁδὸν μεθ᾽ ὅλης τῆς εὐκολίας. Καὶ τοσούτῳ μᾶλλον, καθόσον πᾶς τις ἐξ ἀρχῆς τῆς ζωῆς του βλέπει τοὺς πολλοὺς νὰ ἀκολουθοῦν αὐτὴν τὴν ὁδόν, ἥτις δὲν ἔχει ἀνωφέρειαν ἀλλ᾽ εἶνε κατωφερής.

Περὶ δὲ τῆς στενῆς πύλης καὶ τῆς τεθλιμμένης ὁδοῦ δὲν λέγει ὁ Κύριος ὅτι «πολλοὶ εἰσέρχονται δι᾽ αὐτῆς», ἀλλὰ λέγει ὅτι «ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν». Ὁ δὲ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον λέγει οὕτως ὁ Σωτὴρ εἶνε, ὅτι ἡ στενὴ πύλη καὶ τεθλιμμένη ὁδὸς δὲν εἶνε εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς γνωστὴ εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὐδὲ ὑποπίπτει εἰς τὴν ἀντίληψιν αὐτοῦ· διότι οὔτε τοὺς πολλοὺς βλέπει νὰ ἀκολουθοῦν αὐτὴν οὔτε αὐτὸς ἐξ ἑαυτοῦ ἔχει πεῖραν ἢ γνῶσιν τινὰ αὐτῆς. Εἶνε λοιπὸν ἐν γένει ἄγνωστος κατ᾽ ἀρχὰς ἡ στενὴ πύλη καὶ τεθλιμμένη ὁδὸς ἡ φέρουσα εἰς τὴν ζωήν. Καὶ διὰ τοῦτο, ὅπως εὕρῃ αὐτὴν ὁ

ἄνθρωπος, πρέπει νὰ ἔχῃ πρόθεσιν καὶ θέλησιν ἵνα ζητήσῃ καὶ ἐρευνήσῃ καὶ ἐξετάσῃ περὶ αὐτῆς. Ἀλλ᾽ οἱ πολλοί, εἰς τὰ γήϊνα, ὡς εἴπομεν, καὶ τὰ τοῦ κόσμου προσηλωμένοι, οὔτε νὰ ζητήσωσι θέλουν, ὅπως εὕρωσιν αὐτήν, ἀλλ᾽ οὔτε καὶ ἂν ὑποδειχθῇ εἰς αὐτοὺς ἐξ ἄλλου τινός, θέλουν νὰ τὴν ἀσπασθοῦν καὶ νὰ τὴν ἀκολουθήσουν. Οἱ ζητοῦντες καὶ εὑρίοκοντες ἑπομένως καὶ ἀσπαζόμενοι τὴν στενὴν πύλην καὶ τεθλιμμένην ὁδὸν εἶνε ὀλίγοι.

Καὶ ταῦτα μὲν εἶνε τὰ σημαινόμενα ὑπὸ τῶν λόγων τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου. Ἤδη δὲ θὰ εἴπωμεν περὶ σχετικῶν τινῶν ζητημάτων, τῶν ὁποίων ἡ γνῶσις θὰ εἶνε οὐχὶ ὀλίγον χρήσιμος καὶ ἀναγκαία εἰς τὸν θέλοντα νὰ ἀσπασθῇ καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν κατὰ Χριστὸν ζωήν.

208. Ο ΒΙΟΣ ΤΩΝ ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝΤΩΝ ΤΗΝ ΕΥΡΥΧΩΡΟΝ ΟΔΟΝ ΕΙΝΕ ΒΙΟΣ ΣΤΕΝΟΧΩΡΙΑΣ

Ἐρρέθη προηγουμένως, ὅτι οἱ εἰσερχόμενοι διὰ τῆς πλατείας πύλης καὶ ἀκολουθοῦντες τὴν εὐρύχωρον ὁδὸν δὲν ἔχουσι κόπον οὐδὲ ἀγῶνα. Πρέπει ὅμως νὰ γνωρίζωμεν ὅτι, ὅταν λέγωμεν ὅτι δὲν ἔχουσι οὗτοι κόπον ἢ ἀγῶνα, δὲν νοεῖται τοῦτο ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ζῶσιν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ μὲ ἄνεσιν καὶ χαράν· οὐχί. Λέγοντες ὅτι οὗτοι δὲν ἔχουσι κόπον καὶ ἀγῶνα νοοῦμεν τοῦτο, ὡς ἐξηγήθη προηγουμένως· ὅτι δηλαδὴ οὗτοι, ἐπειδὴ ἀφίνουν ἑαυτοὺς ἐλευθέρους καὶ ἀχαλινώτους εἰς τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν καὶ ὀρέξεις καὶ εἰς πάντα ὅσα ἀκολουθεῖ ὁ κόσμος, δὲν λαμβάνουσιν οὐδεμίαν φροντίδα καὶ μέριμναν εἰς τὸ νὰ ἀναχαιτίσωσιν ἑαυτούς. Μόνον λοιπὸν κατὰ τοῦτο δὲν δοκιμάζουσιν οὗτοι κόπον καὶ ἀγῶνα, ἤτοι κατὰ τὸ πορεύεσθαι συμφώνως πρὸς τὰς ἐπιθυμίας τῶν καρδιῶν τῶν.

Ὑπὸ ἄλλην ὅμως ἔποψιν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐξεταζόμενοι, ὑπὸ τὴν ἔποψιν δηλονότι τῆς ὅλης ζωῆς καὶ τοῦ βίου τῶν, ζῶσι βίον στενοχωρίας καὶ θλίψεως. Ζῶσι δὲ βίον στενοχωρίας καὶ θλίψεως, καὶ διότι ἡ ἁμαρτία ἐν γένει, τὴν ὁποίαν φέρουσι μεθ᾽ ἑαυτῶν, εἶνε φορτίον βαρὺ καὶ ὀδυνηρόν, καὶ διότι ζητοῦντες νὰ πληρώσωσι τὰς ἑαυτῶν ἐπιθυμίας διὰ τῶν ἡδονῶν καὶ τῶν ἀπολαύσεων τοῦ κόσμου, δὲν δύνανται ποτὲ νὰ ἐπιτύχωσι τοῦτο· ἐπειδὴ αἱ ἐπιθυμίαι καὶ ἐφέσεις τοῦ ἀνθρώπου εἶνε φύσει ἀδύνατον νὰ πληρωθῶσι διὰ τῶν πεπερασμένων ἀντικειμένων τοῦ κόσμου. Ἕνεκα τούτου εὑρίσκονται εἰς ἀένναον βάσανον καὶ θλῖψιν, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον, καθόσον ὅσῳ περισσότερον ἀπολαμβάνει ὁ ἄνθρωπος καὶ δοκιμάζει τὰ τῆς σαρκὸς καὶ τὰ τοῦ κόσμου, τόσῳ περισσότερον καὶ αἱ ἐπιθυμίαι αὐτοῦ ἀναπτύσσονται καὶ τὸ κενὸν αὐτοῦ αὐξάνει, καὶ ἡ λύπη του ἑπομένως πλεονάζει. Καὶ τῷ ὄντι, μακρὰν τοῦ Θεοῦ ζῶν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ζητῶν τὴν εὐτυχίαν καὶ χαρὰν αὐτοῦ, εὑρίσκεται εἰς παντοτεινὴν ἀδημονίαν καὶ ταραχήν. Διότι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον παρηγορεῖ, εἰρηνεύει, χαροποιεῖ καὶ εὐφραίνει τὸν ἄνθρωπον, εἶνε ἡ μετὰ τοῦ Θεοῦ πνευματικὴ συγκοινωνία. Αὐτοὶ δὲ μὴ ἔχοντες τοιαύτην συγκοινωνίαν, ὡς ζῶντες ἐκτὸς τοῦ Θεοῦ, δὲν εἶνε δυνατὸν ποτὲ νὰ ἀπολαμβάνωσι καὶ νὰ δοκιμάζωσι τὰ ἀγαθὰ ταῦτα, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἐκ μόνου τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν ἡδονῶν καὶ ἀπολαύσεων τοῦ κόσμου. Ἡ ζωὴ λοιπὸν καὶ ὁ βίος τῶν ἀνθρώπων τούτων, καίτοι φαίνεται πολλάκις ἐξωτερικῶς εἰς τοὺς ἀγνοοῦντας τὰ κατ᾽ αὐτοὺς βίος εὐχάριστος καὶ εὐτυχής, εἶνε ὅμως βίος πλήρης ἀνησυχίας, θλίψεως καὶ στενοχωρίας, πολλάκις δὲ καὶ ἀπογοητεύσεως καὶ ἀπελπισίας.

209. Η ΔΥΣΚΟΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝΤΑΣ ΤΗΝ ΤΕΘΛΙΜΜΕΝΗΝ ΟΔΟΝ ΔΕΝ ΕΙΝΕ ΠΑΝΤΟΤΕΙΝΗ

Ἐρρέθη ἔτι, ὅτι διὰ τὴν στενὴν πύλην καὶ τὴν τεθλιμμένην ὁδὸν αἰσθάνονται οἱ ἄνθρωποι μεγάλην δυσκολίαν καὶ στενοχωρίαν. Ἀλλ᾽ ἡ μεγάλη αὕτη δυσκολία καὶ στενοχωρία, πρέπει νὰ γνωρίζωμεν, δὲν παρίσταται εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ᾽ εἰς ἐκείνους μόνον, οἵτινες εὑρίσκονται ἀκόμη ὑποδεδουλωμένοι εἰς τὴν σάρκα καὶ τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰς ἡδονὰς καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου. Εἰς αὐτοὺς παρίσταται δύσκολος καὶ στενόχωρος ὁ βίος ὁ χριστιανικός, διότι ἀπαιτεῖ, ὡς εἴδομεν, ἀπάρνησιν πάντων τῶν ἀντιστρατευομένων εἰς τὸν νόμον καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Δὲν παρίσταται ὅμως ἡ αὐτὴ δυσκολία καὶ στενοχωρία καὶ εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δὲν εἶνε ὅλως παραδεδομένοι καὶ ὑπόδουλοι εἰς τὰς ἐπιθυμίας καὶ ἡδονὰς τοῦ κόσμου. Εἰς τὰ πρόσωπα ταῦτα ἡ δυσχέρεια εἶνε ὀλιγωτέρα. Εἰς αὐτοὺς παρίσταται δυσκολία σχετικὴ καὶ στενοχωρία εἰς τὴν ἀρχήν, ὅτε ἀποφασίζουν ἵνα ἀκολουθήσωσι μετ᾽ αὐταπαρνήσεως τὸν κατὰ Χριστὸν βίον. Ὅταν ὅμως εἰσέλθωσιν εἰς αὐτὸν καὶ λάβωσι πεῖραν τῆς ὠφελείας καὶ γλυκύτητος αὐτοῦ, τότε ἡ ψυχή τῶν ἔχουσα εἰρήνην καὶ εὑρίσκουσα παρηγορίαν καῖ ἀνάπαυσιν ὄχι μόνον δὲν στενοχωρεῖται, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον χαίρει. Χαίρει, ἀκολουθοῦσα τὸν δρόμον τοῦτον τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς μετὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος, ὅτι θὰ φθάσῃ εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν τῆς ἀληθοῦς δόξης καὶ μακαριότητος.

Ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτοὺς ἀκόμη, οἱ ὁποῖοι εἶνε ὅλως παραδεδομένοι εἰς τὰς ἐπιθυμίας καὶ ἡδονὰς τοῦ κόσμου καὶ θέλουν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν χριστιανικὸν βίον, ἡ μεγάλη δυσχέρεια καὶ στενοχωρία εἶνε οὐχὶ πάντοτε, ἀλλ᾽ εἰς τὴν ἀρχὴν μόνον, ὅτε ἀποφασίζουν νὰ ἀπεκδυθῶσι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τῆς ἁμαρτίας καὶ νὰ ἀπαρνηθῶσι τὰς ἐπιθυμίας καὶ ἡδονὰς τοῦ κόσμου. Ὅταν ὅμως διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ὑπερπηδήσωσι τὴν μεγάλην ταύτην δυσκολίαν καὶ στενοχωρίαν, ἥτις παρουσιάζεται εἰς τὴν ἀρχήν, καὶ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν κατὰ Χριστὸν βίον, καὶ ἀρχίσωσι νὰ πορεύωνται συμφώνως πρὸς αὐτόν, τότε ἡ προτέρα μεγάλη δυσκολία καὶ στενοχωρία ἀρχίζει νὰ ἐλαττοῦται. Ἀντικαθίσταται δὲ αὕτη διὰ

τῆς εἰρήνης καὶ παρηγορίας, καὶ ἐλπίδος, καὶ χαρᾶς, προσόντων τὰ ὁποῖα χορηγεῖ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς κατὰ Χριστὸν βιοῦντας, καὶ τὰ ὁποῖα οὐδέποτε εἶχον οὗτοι δοκιμάσει, ὅτε ἐπορεύοντο τὴν ὁδὸν τῆς ἀπωλείας. Καὶ συμβαίνει εἰς τὸν πρότερον σαρκικὸν καὶ ὑπόδουλον εἰς τὰ τοῦ κόσμου ἄνθρωπον νὰ χαίρῃ καὶ νὰ εὐφραίνεται ἡ ψυχή του τόσῳ περισσότερον, ὅσῳ προθυμότερος καὶ ἀκριβέστερος καὶ ἐπὶ μᾶλλον προκόπτων ἀναδεικνύεται εἰς τὴν κατὰ Θεὸν ζωὴν καὶ πολιτείαν. Ἡ χαρὰ μάλιστα καὶ εὐφροσύνη αὕτη αὐξάνει ἐν τῇ ψυχῇ του, καθόσον συλλογίζεται καὶ συγκρίνει τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν αὐτοῦ κατάστασιν, εἰς ἣν εὑρίσκεται ἤδη, ὅτε εἶνε ἡνωμένος μετὰ τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὴν προτέραν αὐτοῦ διαγωγήν, ὅτε ἔζη μακρὰν τοῦ Θεοῦ.

Ὅτι δὲ οἱ ἀσπαζόμενοι καὶ ἀκολουθοῦντες. τὴν στενὴν πύλην καὶ τὴν τεθλιμμένην ὁδὸν εὑρίσκουν ἄνεσιν, παρηγορίαν καὶ χαράν, ἀπαλλασσόμενος ἐκ τῆς δυσφορίας καὶ στενοχωρίας καὶ ἀπελπισίας, εἰς ἣν εὑρίσκοντο πρότερον, τὸ βεβαιούμεθα καὶ ἐξ ἐκείνων τῶν ἁγίων ἀνδρῶν οἵτινες πρὸ τοῦ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν ζωήν, ἔζων κατὰ τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τὰ τοῦ κόσμου. Διότι οὗτοι ἀμφοτέρους τοὺς βίους δοκιμάσαντες, διακηρύττουν καὶ διαβεβαιοῦν ὅτι τὴν εἰρήνην, τὴν ἄνεσιν, τὴν παρηγορίαν, τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν χαράν, τὴν ὁποίαν ἐδοκίμαζον, ἀφ᾽ ἧς ἐποχῆς ἀπεφάσισαν καὶ παρέδωκαν τὸν ἑαυτόν τῶν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ, οὐδέποτε ἠσθάνθησαν καὶ ἐδοκίμασαν, ὅτε ἔζων κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῶν καὶ τὰ θελήματά τῶν καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου. Τοὐναντίον δὲ εἶχον τότε ἀένναον θλῖψιν καὶ στενοχωρίαν καὶ ἀπογοήτευσιν καὶ ἀπελπισίαν.

210. ΚΑΙ ΑΥΤΟΣ Ο ΚΥΡΙΟΣ ΔΙΑΒΕΒΑΙΟΙ, ΟΤΙ ΟΙ ΠΙΕΖΟΜΕΝΟΙ ΕΚ ΤΗΣ ΑΜΑΡΤΙΑΣ, ΑΠΑΛΛΑΣΣΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΕΥΡΙΣΚΟΥΝ ΑΝΕΣΙΝ ΚΑΙ ΧΑΡΑΝ, ΟΤΑΝ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΩΣΙ ΤΗΝ ΤΕΘΛΙΜΜΕΝΗΝ ΟΔΟΝ

Ἀλλ᾽ ἐκτὸς τῆς μαρτυρίας τῶν ἁγίων τούτων ἀνδρῶν, ἔχομεν αὐθεντικωτέραν μαρτυρίαν αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ. Διότι αὐτὸς ὁ Χριστὸς διακηρύττει καὶ διαβεβαιοῖ, ὅτι οἱ κατὰ τὰ ἴδια θελήματα πορευόμενοι καὶ ὑπὸ τοῦ βαρέος φορτίου τῶν ἁμαρτιῶν τῶν πιεζόμενοι καὶ βασανιζόμενοι (καὶ οὗτοι εἶνε οἱ ἀκολουθοῦντες τὴν πλατεῖαν πύλην καὶ τὴν εὐρύχωρον ὁδόν), τότε καὶ μόνον θὰ ἐλαφρυνθῶσι καὶ θὰ ἀπαλλαγῶσιν ἐκ τῆς θλίψεως καὶ ὀδύνης τὴν ὁποίαν δοκιμάζουν, ὅταν εἰσέλθωσι διὰ τῆς στενῆς πύλης καὶ ἀκολουθήσωσι τὴν τεθλιμμένην ὁδόν· ἤτοι ὅταν προσέλθωσι πρὸς αὐτὸν καὶ πορευθῶσι συμφώνως πρὸς τὸν νόμον του καὶ τὰς ἐντολάς του. Ἰδοὺ αὐτοὶ οἱ λόγοι του «Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. Ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ᾽ ὑμᾶς, καὶ μάθετε ἀπ᾽ ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἶμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν· ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν» (Ματθ. ια΄ 28-30).

Διὰ τῶν λόγων του τούτων ὁ Χριστός, ἀποτεινόμενος πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες θλίβονται, ὀδυνῶνται καὶ τυραννοῦνται ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἁμαρτιῶν τῶν, λέγει τὰ ἑξῆς: Πάντες ὅσοι εἶσθε φορτωμένοι μὲ τὸ βαρὺ φορτίον τῶν ἁμαρτιῶν σας, τὸ ὁποῖον σᾶς θλίβει καὶ σᾶς βασανίζει, ἔλθετε πρός με διὰ τῆς πίστεως εἰς τὸ Ὄνομά μου, καὶ θέλω σᾶς ἀπαλλάξει ἀπὸ τὸ βαρὺ τοῦτο φορτίον, συγχωρῶν καὶ ἐξαλείφων τὰς ἁμαρτίας σας, καὶ ἀναπαύων τὰς ψυχάς σας ἀπὸ ὅλους τοὺς κόπους καὶ τὰς θλίψεις ὑπὸ τῶν ὁποίων βασανίζεσθε. Ἀποτινάξατε τὸν τυραννικὸν ζυγὸν τοῦ πονηροῦ, ὅστις σᾶς καθυποτάσσει καὶ σᾶς τυραννεῖ διὰ τῆς ἁμαρτίας, καὶ δέχθητε τὸν ἰδικόν μου ζυγόν, ὅστις εἶνε ἡ πίστις εἰς τὸ ὄνομά μου καὶ ἡ ὑπακοὴ εἰς τοὺς λόγους μου. Τότε δὲ θέλετε διδαχθῆ καὶ μάθει ἐκ τῆς ζωῆς μου καὶ τοῦ βίου μου, ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι ὀργίλος, ὑπερήφανος καὶ τυραννικός, ὡς οἱ τύραννοι καὶ καταδυνάσται τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ᾽ εἶμαι πρᾶος, εὔσπλαγχνος, συμπαθὴς καὶ ταπεινὸς οὐχὶ κατὰ τὸ φαινόμενον, ἀλλ᾽ ἀπὸ καρδίας, συγκαταβαίνων ἕνεκα τούτου καὶ ἐξομοιούμενος ἐξ ἀγάπης πρὸς ὑμᾶς, καὶ πάντα ποιῶν καὶ πάσχων διὰ τὴν ἰδικήν σας εὐτυχίαν. Ὅταν δὲ δεχθῆτε τὸν ἰδικόν μου ζυγόν, τότε θέλουσιν ἀπαλλαχθῆ αἱ ψυχαί σας ἐκ τῶν τῆς ἁμαρτίας ἀλγεινῶν, καὶ θέλουσιν εὕρει ἀνάπαυσιν καὶ χαράν. Θὰ εὕρωσι δὲ ἀνάπαυσιν καὶ χαράν, διότι ὁ ἰδικός μου ζυγός, τουτέστιν ἡ ἰδική μου βασιλεία ἐπὶ τῶν ψυχῶν σας εἶνε ζυγὸς χρήσιμος, εὐάρεστος καὶ σωτήριος, εἶνε ζυγὸς οὐχὶ δουλείας, ἀλλ᾽ ἀληθοῦς καὶ πραγματικῆς ἐλευθερίας. Διότι ἐλευθερώνει τὰς ψυχάς σας ἀπὸ πάσης δουλείας καὶ τυραννίας καὶ κάμνει αὐτὰς νὰ ζῶσιν ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Θεοῦ, νὰ ζῶσιν ἐν τῇ ἀληθείᾳ καὶ τῇ δικαιοσύνῃ, ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ τῇ χαρᾷ. Τὸ δὲ φορτίον μου, ὅπερ σᾶς ἐπιθέτω καὶ ὅπερ δὲν εἶνε ἄλλο τι παρὰ ὁ νόμος μον καὶ αἱ ἐντολαί μου, εἶνε ἐλαφρὸν καὶ εὐάρεστον, ὡς παρέχον ἄνεσιν, εὐχαρίστησιν καὶ χαράν. Διότι ὁ ἠθικὸς νόμος καὶ αἱ ἐντολαὶ τοῦ Εὐαγγελίου μου συγκεφαλαιοῦνται εἰς τὴν ἀγάπην, ἥτις ὄχι μόνον βάρος καὶ κόπον δὲν σᾶς φέρει, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον εἶνε τὸ μέσον, δι᾽ οὗ καθίστασθε εὐτυχεῖς, εὐδαίμονες καὶ μακάριοι. Τί λοιπὸν τερπνότερον καὶ εὐχαριστότερον καὶ ὠφελιμώτερον τοῦ ζυγοῦ μου καὶ τοῦ φορτίου μου; Τοιοῦτο νόημα ἔχουσιν οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου, «Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι κλπ.».

Καὶ ἐξ αὐτῶν λοιπὸν τῶν λόγων τοῦ Κυρίου βεβαιοῦται καὶ πείθεται πᾶς τις, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἵτινες ζῶσι κατὰ τὰ ἴδια αὐτῶν θελήματα καὶ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου, τότε μόνον θὰ ἀπαλλαγῶσιν ἐκ τῶν θλίψεων, τῶν βασάνων καὶ τῶν ταλαιπωριῶν, τὰς ὁποίας ἐπιφέρει εἰς αὐτοὺς ἡ ἁμαρτία, ὅταν εἰσέλθωσι διὰ τῆς στενῆς πύλης εἰς τὸν κατὰ Χριστὸν βίον καὶ ὑποταχθῶσιν εἰς τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ. Ἄλλως, ἐὰν μένωσιν ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ἀκολουθοῦντες τὴν εὐρύχωρον ὁδόν, ἐκτὸς τῆς αἰωνίου θλίψεως καὶ ὀδύνης, εἰς τὴν ὁποίαν μετὰ θάνατον θὰ φέρῃ αὐτοὺς ἐξάπαντος ἡ ὁδὸς αὕτη, καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ θὰ στενάζωσι καὶ θὰ θλίβωνται ἀπὸ τὸν βαρὺν τῆς ἁμαρτίας ζυγόν, χωρὶς νὰ εὑρίσκωσι ποτὲ καὶ εἰς αὐτὰ ἀκόμη τὰ εὐχάριστα τοῦ βίου τὴν πραγματικὴν ἄνεσιν καὶ τὴν

ἀληθινὴν χαράν. Τοὐναντίον δὲ συμβαίνει, ὡς ἐρχόμεθα νὰ ἴδωμεν, εἰς τοὺς ἀκολουθοῦντας τὴν τεθλιμμένην ὁδόν, ἤτοι εἰς τοὺς κατὰ Χριστὸν βιοῦντας.

211. ΟΙ ΚΑΤΑ ΧΡΙΣΤΟΝ ΖΩΝΤΕΣ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΑΥΤΑ ΤΑ ΠΡΟΣΚΟΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΘΗΜΑΤΑ, ΔΟΚΙΜΑΖΟΥΣΙ ΧΑΡΑΝ

Οἱ κατὰ Χριστὸν ζῶντες, οὐ μόνον εἰς τὰς ὁμαλὰς τοῦ βίου περιστάσεις εὐφραίνονται πνευματικῶς, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ προσκόμματα καὶ τὰ παθήματα, ἅτινα ἀπαντῶσιν εἰς τὸν βίον των, εὑρίσκουσι παρηγορίαν καὶ αἰσθάνονται χαράν. Ναί· πολεμοῦσιν οὗτοι καὶ ἀγωνίζονται κατὰ τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν θελημάτων τῆς σαρκός, ὅπως ἔχωσι πάντοτε τὴν σάρκα ὑποτεταγμένην εἰς τὸ πνεῦμα· πολεμοῦσι καὶ ἀγωνίζονται κατὰ τοῦ κόσμου, ὅπως μὴ ἐπηρεάζωνται καὶ βλάπτωνται ὑπ᾽ αὐτοῦ· πολεμοῦσι καὶ ἀγωνίζονται κατὰ τοῦ διαβόλου, ὅπως ἀποδιώκωσι πᾶσαν πονηρὰν αὐτοῦ ἐνέργειαν· πολεμοῦσιν ἐπίσης καὶ ἀγωνίζονται, ὅπως εἰς πάντα τὰ τοῦ βίου δεινὰ καὶ εἰς πάσας τὰς κακώσεις καὶ θλίψεις καὶ ταλαιπωρίας μείνωσι πιστοὶ ὑπήκοοι εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ καίτοι πολεμοῦσι καὶ ἀγωνίζονται κατὰ πάντων τούτων, τῶν ὁποίων ὁ πόλεμος καὶ ὁ ἀγὼν καθιστᾷ, ὡς εἶπεν ὁ Κύριος, στενὴν τὴν πύλην καὶ τεθλιμμένην τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν ζωήν, ἐν τούτοις ἐν τῇ πάλῃ ταύτῃ καὶ τῷ ἀγῶνι χαίρουσι τὴν ἐν Κυρίῳ χαράν, ἥτις εἶνε πολὺ ἀνωτέρα τῆς χαρᾶς, τὴν ὁποίαν δοκιμάζουσιν οἱ ἐν τοῖς πολέμοις νικηταὶ καὶ τροπαιοῦχοι. Διότι αὐτοί, ἕνεκα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀληθοῦς γνώσεως ἣν ἔχουν, κρίνοντες καὶ ἐκτιμῶντες ἀληθῶς καὶ κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτῶν πάντα τὰ συμβαίνοντα αὐτοῖς, παρηγοροῦνται, ἐπαναπαύονται καὶ χαίρουσι, συλλογιζόμενοι ὅτι πάντα ὅσα ὑφίστανται καὶ ὑποφέρουν ἀποβαίνουσιν εἰς καταρτισμὸν αὐτῶν καὶ αἰωνίαν ὠφέλειαν.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἄνευ βίας καὶ ἀγῶνος δὲν δυνάμεθα νὰ εἰσέλθωμεν διὰ τῆς στενῆς πύλης καὶ τῆς τεθλιμμένης ὁδοῦ εἰς τὴν αἰώνιον ζωήν, διὰ τὸν λόγον ὅτι δὲν δυνάμεθα ἄνευ τῆς βίας νὰ ἀποδιώκωμεν τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ κατορθώνωμεν τὸ ἀγαθόν, ἀκόμη δὲ καὶ διότι ἐν τῇ βίᾳ ταύτῃ καὶ τῷ ἀγῶνι εὑρίσκομεν παρηγορίαν, εἰρήνην καὶ ἀνάπαυσιν ἐν τῷ παρόντι βίῳ, διὰ τοῦτο ἡ βία καὶ ὁ ἀγὼν πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἁμαρτίας καὶ κατόρθωσιν τῆς ἀρετῆς πρέπει νὰ εἶνε τὸ κυριώτερον μέλημα καὶ ἡ σπουδαιοτέρα φροντὶς τοῦ Χριστιανοῦ ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ.

212. Η ΑΠΟΔΙΩΞΙΣ ΤΗΣ ΑΜΕΛΕΙΑΣ

Εἰς τὴν βίαν ὑπάγεται καὶ ἡ προσπάθεια, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ καταβάλλῃ ὁ χριστιανὸς εἰς τὸ νὰ ἀποδιώκῃ τὴν ἀμέλειαν. Ἡ δὲ ἀμέλεια εἶνε δυνατὸν νὰ παρουσιάζεται κατὰ τρεῖς ἐπόψεις. Ἢ νὰ δεικνύεται νωθρὸς ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐκ τῆς νωθρότητός του ταύτης νὰ εἰσχωρῇ ἡ ἁμαρτία ἐν τῇ ψυχῇ του, ἢ ἕνεκα τῆς νωθρότητος καὶ ἀκηδίας νὰ μὴ ἐργάζεται τὸ ἀγαθὸν καὶ τὴν ἀρετήν, ἢ ἕνεκα τῆς αὐτῆς νωθρότητος νὰ ἐργάζεται μὲν τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ ἀτελῶς καὶ μὲ χαλαρότητα. Καὶ τὰ τρία ταῦτα εἴδη τῆς ἀμελείας εἶνε ἐφάμαρτα. Καὶ ὅτι τὸ πρῶτον εἶδος, ὅπερ εἶνε τὸ νὰ εἰσχωρῇ ἐξ ἀμελείας ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν ἄνθρωπον, φέρει ἐνοχὴν μεγάλην, εἶνε τοῖς πᾶσι φανερόν. Ὅτι δὲ καὶ τὸ δεύτερον εἶδος, ὅπερ εἶνε τὸ νὰ μὴ ἐργάζεται ὁ ἄνθρωπος ἐκ νωθρότητος καὶ ἀκηδίας τὸ ἀγαθὸν καὶ τὴν ἀρετήν, εἶνε ἁμαρτία, μᾶς τὸ βεβαιοῖ ὁ ἀπόστολος Ἰάκωβος λέγων, ὅτι ἄνθρωπος ὅστις γνωρίζει καὶ δύναται νὰ ποιήσῃ τὸ καλὸν ἀλλὰ δὲν τὸ πράττει, ἁμαρτάνει· «Εἰδότι καλόν ποιεῖν καὶ μὴ ποιοῦντι, ἁμαρτία αὐτῷ ἐστιν» (Ἰακ. δ´ 17). Ὅτι δὲ καὶ τὸ τρίτον εἶδος εἶνε ἁμαρτία, ὅπερ εἶνε τὸ νὰ ἐργάζεται ἀτελῶς καὶ μὲ χαλαρότητα τὴν ἀρετὴν καὶ τὰ καλὰ ἔργα δι᾽ ὧν δοξάζεται ὁ Θεός, μᾶς τὸ φανερώνει ὁ προφήτης τοῦ Θεοῦ, διαμαρτυρόμενος καὶ λέγων: «Ἐπικατάρατος ὁ ποιῶν τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου ἀμελῶς» (Ἱερεμ. λα´ 10).

Καὶ τὰ τρία ταῦτα εἴδη τῆς ἀμελείας πολεμοῦνται τελεσφόρως διὰ τοῦ ὅπλου τῆς προθυμίας καὶ τοῦ ζήλου. Τὴν προθυμίαν δὲ ταύτην καὶ τὸν ζῆλον συνιστῶν καὶ ὁ θεῖος Παῦλος παραγγέλλει καὶ προτρέπει τοὺς χριστιανοὺς νὰ δεικνύωσι πᾶσαν σπουδὴν πρὸς πάντα τὰ θεάρεστα ἔργα, καὶ νὰ μὴ εἶνε βραδεῖς, ἀμελεῖς καὶ ὀκνηροί, ἀλλὰ νὰ εἶνε θερμοὶ καὶ διάπυροι εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, δουλεύοντες τοιουτοτρόπως καὶ εὐαρεστοῦντες εἰς τὸν Κύριον· «Τῇ σπουδῇ, λέγει, μὴ ὀκνηροί, τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ Κυρίῳ δουλεύοντες» (Ρωμ. ιβ´ 11).

213. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΤΩΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΟΠΛΩΝ

Ταῦτα εἶνε τὰ κυριώτερα μέσα ἢ πνευματικὰ ὅπλα, διὰ τῶν ὁποίων καταπολεμεῖται καὶ ἀποδιώκεται ἡ ἁμαρτία ἀφ᾽ ἑνός, καὶ κατορθοῦται ἡ ἀρετὴ ἀφ᾽ ἑτέρου. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ λησμονῶμεν, ὅτι πρὸς ἀποδίωξιν τῆς ἁμαρτίας καὶ νέκρωσιν τῶν παθῶν ἀπαραίτητος εἶνε ἡ ἀρετὴ τῆς αὐτογνωσίας, περὶ τῆς ὁποίας ἔχουσι ρηθῆ προηγουμένως ἱκανά (138 καὶ καθεξῆς). Εἶνε δὲ ἀπαραίτητος ἡ ἀρετὴ τῆς αὐτογνωσίας, διότι ἄνευ αὐτῆς δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν τὰς ἁμαρτίας καὶ κακίας μας, τὰ πάθη μας καὶ τὰ ἐλαττώματά μας. Καὶ ὅταν δὲν γνωρίζωμεν αὐτά, πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ πολεμήσωμεν κατ᾽ αὐτῶν; Ὅταν ὅμως ὁ χριστιανὸς ἔχῃ ὡς βάσιν καὶ θεμέλιον τὴν αὐτογνωσίαν, θὰ γνωρίζῃ ὑπὸ τίνων κακιῶν καὶ παθῶν κατέχεται, καὶ θὰ μεταχειρίζεται τὰ ὑποδειχθέντα πνευματικὰ ὅπλα τελεσφόρως καὶ ἀποτελεσματικῶς ἐναντίον τῆς ἁμαρτίας. Διότι ἔχουσι τόσην δύναμιν τὰ περισσότερα ἐξ αὐτῶν, ὥστε ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι ὁ χριστιανὸς ἔχει ἐν τελειότητι εἰς ἐνέργειαν ἓν ἐκ τῶν ὅπλων αὐτῶν, θὰ ἠδύνατο δι᾽ αὐτοῦ νὰ κατανικᾷ τὴν ἁμαρτίαν. Ἐὰν λόγου χάριν

εἶχεν ἐν τελειότητι τὸ ὅπλον τῆς ἁπανταχοῦ παρουσίας τοῦ Θεοῦ, ἢ τὸ ὅπλον τῆς πίστεως, ἢ τὸ ὅπλον τῆς προσοχῆς, θὰ ἠδύνατο δι᾽ αὐτοῦ κατὰ κράτος νὰ νικᾷ τὴν ἁμαρτίαν. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ περισσότεροι ἐξ ἡμῶν ἀτελῶς καὶ χαλαρῶς μεταχειριζόμεθα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἕκαστον τῶν ὅπλων τούτων, ἀκόμη δὲ καὶ διότι ἄλλος ὠφελεῖται περισσότερον ἀπὸ τοῦτο τὸ ὅπλον καὶ ἄλλος ἀπὸ ἐκεῖνο, δι᾽ αὐτὸν τὸν λόγον ἀνεφέραμεν πολλά, ὅπως βοηθούμενοι καὶ ἐνισχυόμενοι ἐξ ὅλων αὐτῶν δυνάμεθα διὰ τῆς θείας χάριτος νὰ κατανικῶμεν εὐκολώτερον τὴν ἁμαρτίαν. Οὕτω δὲ νικῶν ὁ χριστιανὸς τὴν ἁμαρτίαν θὰ γίνῃ ἄξιος τῶν οὐρανίων στεφάνων καὶ τῆς αἰωνίου δόξης καὶ μακαριότητος, τὴν ὁποίαν ὑπόσχεται ὁ Θεὸς εἰς τοὺς νικῶντας τὴν ἁμαρτίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ΄: ΕΙΔΙΚΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΟΠΛΑ

214. ΠΟΛΛΑ ΕΚ ΤΩΝ ΠΑΘΩΝ ΠΟΛΕΜΟΥΝΤΑΙ ΚΑΙ ΔΙ' ΙΔΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΚΑΣΤΟΝ

Εἴπομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις διὰ τίνων πνευματικῶν ὅπλων καὶ μέσων πολεμεῖται καὶ ἀποδιώκεται πᾶσα ἁμαρτία καὶ πᾶν πάθος ἐν γένει. Διὰ τὴν καταπολέμησιν ὅμως καὶ νέκρωσιν πολλῶν παθῶν, ὑπὸ τῶν ὁποίων εἶνε δυνατὸν καὶ μετὰ τὴν εἰλικρινῆ μετάνοιάν του νὰ ἐπηρεάζεται ὁ χριστιανὸς πολὺ ἢ ὀλίγον, ἴσως δὲ καὶ νὰ νικᾶται πολλάκις ὑπ' αὐτῶν, θὰ ὠφελῆται μεγάλως, ἐὰν ἐκ τῶν ρηθέντων πνευματικῶν ὅπλων μεταχειρίζεται καὶ ἄλλα ὅπλα, ἢ μέσα, ἅτινα χρησιμεύουσιν εἰδικῶς διὰ τὰ πάθη ταῦτα. Θὰ ἀναφέρωμεν λοιπόν τινα ἐκ τῶν παθῶν αὐτῶν καὶ χαρακτηρίζοντες δι' ὀλίγων ἕκαστον τούτων ὁποῖον εἶνε, θὰ ὑποδεικνύωμεν τὰ ἰδιάζοντα εἰς αὐτὸ ὅπλα ἢ μέσα, τὰ ὁποῖα μαζῆ μὲ τὰ ὑποδειχθέντα ἄλλα ὅπλα, μεταχειριζόμενος ὁ χριστιανὸς θὰ δύναται ἀποτελεσματικώτερον νὰ πολεμῇ κατὰ τῶν παθῶν τούτων. Ἐκ τῆς γνώσεως δὲ ταύτης ὁδηγούμενος θὰ δύναται καὶ αὐτός, προκειμένου καὶ περὶ ἄλλων παθῶν, ἵνα εὑρίσκῃ εὐκόλως καὶ τὰ εἰς αὐτὰ ἰδιάζοντα ὅπλα ἢ μέσα, διὰ τῶν ὁποίων θὰ πολεμῇ καὶ θὰ νεκρώνῃ αὐτά. Καὶ πρῶτον λέγομεν περὶ τοῦ πάθους τῆς φιλαυτίας καὶ τοῦ ἐγωϊσμοῦ.

215. Ο ΕΓΩΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΦΙΛΑΥΤΙΑ

Ὁ ἐγωϊσμός, γενικῶς νοούμενος, εἶνε ἡ ρίζα καὶ αἰτία πάσης ἁμαρτίας. Ὁμοιάζει ὁ ἐγωϊσμὸς πρὸς κορμὸν δένδρου, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκφύονται οἱ διάφοροι κλῶνοι καὶ μικρότεροι κλάδοι. Διότι παρομοίως καὶ ἐκ τοῦ ἐγωϊσμοῦ ἐκφύονται καὶ πηγάζουν τὰ διάφορα ἄλλα πάθη καὶ ἁμαρτήματα τῆς ψυχῆς. Ὁ ἐγωϊστὴς ἀγαπᾷ μόνον τὸν ἑαυτόν του, καὶ ἐπιθυμεῖ καὶ θέλει, ἐὰν τοῦ εἶνε δυνατόν, νὰ συγκεντρώνῃ τὰ πάντα εἰς ἑαυτόν, νὰ εἶνε αὐτὸς κύριος, καὶ τὰ πάντα νὰ δουλεύωσιν εἰς αὐτόν. Φέρει ἑπομένως ὁ ἐγωϊσμὸς ἐν ἑαυτῷ μεταξὺ τῶν ἄλλων κακιῶν τὴν φιλαυτίαν, ἥτις εἶνε σχεδὸν οὗτος ὁ ἐγωϊσμός, τὴν φιληδονίαν, τὴν ἰδιοτέλειαν, τὸν ἀτομισμόν.

Εἰς τοὺς ἀνθρώπους οἵτινες εἶνε ὅλως ξένοι τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος, ὁ ἐγωϊσμὸς καταφαίνεται καὶ ἐξωτερικῶς διὰ τῆς ὑπερηφανείας καὶ ἀλαζονείας. Εἰς δὲ τοὺς θρησκευομένους, ἀλλὰ μὴ ἀναγεννημένους, ἐννοεῖται, πνευματικῶς, δὲν φαίνεται πάντοτε καὶ ἐξωτερικῶς ὁ ἐγωϊσμός, ὑπάρχει ὅμως ἐσωτερικῶς, καὶ ἐκδηλοῦται εἰς περιστάσεις, καθ' ἃς δίδεται εἰς αὐτοὺς ἀφορμή. Τοῦτο βλέπομεν καὶ εἰς τὸν πρεσβύτερον υἱὸν τῆς παραβολῆς τοῦ ἀσώτου, ὅστις πρεσβύτερος υἱὸς ἐφαίνετο μὲν ἐξωτερικῶς ὡς ἄνθρωπος τοῦ καθήκοντος, ὡς τηρητὴς τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχεν ἐσωτερικῶς τὸν ἐγωϊσμόν, τὴν φιλαυτίαν καὶ ἀτομικότητα, ἐπικράνθη καὶ ἠγανάκτησε καὶ ὠργίσθη, ὡς λέγει τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον. Ὠργίσθη δέ, διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ πατήρ του ἐδέχθη ἐγκαρδίως καὶ μετὰ χαρᾶς τὸν ἐν τῇ ἀπωλείᾳ πρότερον εὑρισκόμενον, ὕστερον δὲ μετανοήσαντα καὶ ἐπιστρέψαντα ἀδελφόν του.

Τὸ πάθος τοῦτο τοῦ ἐγωϊσμοῦ, ὡς ρίζα καὶ πηγὴ παντὸς ἄλλου πάθους καὶ πάσης ἁμαρτίας, ἐὰν δὲν καταπολεμηθῇ καὶ δὲν νεκρωθῇ, ἀποκλείει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ρίπτει αὐτὸν εἰς τὴν αἰώνιον βάσανον καὶ ὀδύνην. Διὰ νὰ πολεμηθῇ δὲ ἀποτελεσματικῶς ὁ ἐγωϊσμός, ἀπαιτεῖται πρὸ παντὸς νὰ διακρίνῃ αὐτὸν ὁ ἐγωϊστὴς καὶ νὰ αἰσθανθῆ καλῶς ὅτι κατέχεται ὑπὸ τοῦ πάθους τούτου. Διότι ἐὰν εἰς τὰς σωματικὰς ἀσθενείας εἶνε ἀνάγκη νὰ διακρίνῃ πρῶτον ὁ ἄνθρωπος τὴν ἀσθένειαν ὑπὸ τῆς ὁποίας κατέχεται, διότι ἄλλως δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν θεραπείαν αὐτῆς, πολὺ περισσότερον εἰς τὰς ψυχικὰς ἀσθενείας εἶνε ἀνάγκη τῆς διαγνώσεως καὶ ἀναγνωρίσεως τούτων, διότι ἄλλως δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ καταπολεμηθῶσι καὶ ἐκδιωχθῶσιν ἐκ τῆς ψυχῆς. Καὶ ἐὰν ἡ διάγνωσις εἶνε ἀπαραίτητος δι' οἱονδήποτε τῆς ψυχῆς πάθος, πολὺ περισσότερον εἶνε ἀναγκαιοτάτη διὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ πάθους τῆς φιλαυτίας καὶ τοῦ ἐγωϊσμοῦ. Διὰ τὴν διάγνωσιν δὲ ταύτην τοῦ ἐγωϊσμοῦ ἀπαιτεῖται καὶ πολὺ μεγαλυτέρα προσοχὴ ἢ ὅση ἀπαιτεῖται διὰ τὴν διάγνωσιν παντὸς ἄλλου πάθους. Διότι τὸ πάθος τοῦ ἐγωϊσμοῦ εἶνε πάθος τυφλὸν ἐπειδὴ ὁ ἐγωϊστὴς τρέφει ψευδῆ ἀγάπη πρὸς τὸν ἑαυτόν του καὶ ἔχει οὐχὶ μικρὰν ἰδέαν περὶ ἑαυτοῦ. Ἡ δὲ φίλαυτος αὕτη ἀγάπη καὶ ὑπόληψις, ἣν ἔχει ὁ ἐγωϊστὴς εἰς ἑαυτόν, εἶνε ὡς ἄλλος πυκνὸς πέπλος ἔμπροσθεν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἢ ὡς βαθὺ σκότος, ὅπερ ἐμποδίζει αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νὰ ἴδῃ καὶ λάβῃ ἀληθῆ ἰδέαν καὶ γνῶσιν τῶν ἁμαρτημάτων καὶ ἐλαττωμάτων του, καὶ ἐν γένει τοῦ ἐγωϊσμοῦ του. Διὰ τοῦτο, καὶ ἂν συμβῇ νὰ ὑποδειχθῶσιν εἰς τὸν ἐγωϊστὴν τὰ ἐλαττώματα αὐτοῦ παρ' ἄλλου, αὐτὸς οὐχὶ μόνον δὲν παραδέχεται ταῦτα, ἀλλὰ καὶ δυσαρεστεῖται, διότι ἀκούει αὐτά· ἴσως δὲ καὶ ὀργίζεται, εἴτε πολὺ εἴτε ὀλίγον, ἀναλόγως τοῦ ἐγωϊσμοῦ του· διότι καὶ ὁ βαθμὸς τῆς δυσαρεσκείας καὶ τοῦ θυμοῦ βαίνει κατ' ἀναλογίαν τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἐγωϊσμοῦ. Ἐκτὸς δὲ τῆς δυσαρεσκείας καὶ τοῦ θυμοῦ, ὁ ἐγωϊστής, ἐσκοτισμένος ὢν ὑπὸ τῆς φιλαύτου ἀγάπης καὶ μὴ βλέπων μηδὲ ἀναγνωρίζων τὰ ὑποδεικνυόμενα εἰς αὐτὸν ἐλαττώματά του, ἀντιλέγει καὶ δικαιολογεῖται δι' αὐτά, παριστῶν ἑαυτὸν ἀμέτοχον τούτων ἀπόδειξις καὶ τοῦτο τοῦ σκοτισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἐπιφέρει εἰς τὴν ψυχὴν ὁ φίλαυτος ἐγωϊσμός. Τόσον τυφλὸν καὶ ὀλέθριον πάθος εἶνε ὁ ἐγωϊσμὸς καὶ ἡ φιλαυτία! Διὰ τοῦτο, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν δώσῃ ἀφ' ἑνὸς μεγάλην καὶ σύντονον προσοχὴν εἰς τὸν ἑαυτόν του, ὅπως ἐννοήσῃ τὸ πάθος τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ τῆς φιλαυτίας, ὅπερ κατέχει τὴν ψυχήν του, καὶ ἐὰν ἀφ' ἑτέρου δὲν ἀκούῃ τοὺς ὑποδεικνύοντας

τοῦτο εἰς αὐτόν, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ θεωρῇ καὶ ὡς εὐεργέτας του, εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐννοήσῃ ποτὲ τὸ πάθος τοῦτο. Ἀλλὰ καὶ μαζῆ μὲ τὴν μεγάλην προσοχὴν καὶ ὑπακοήν, ἣν θὰ ἔχῃ εἰς τοὺς ὑποδεικνύοντας τοῦτο, ἀπαιτεῖται καὶ ἡ μετὰ πίστεως αἴτησις τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἵνα φωτίζῃ αὐτὸν πρὸς διάκρισιν καὶ κατανόησιν τοῦ πάθους τούτου.

Μετὰ δὲ τὴν κατανόησιν ταύτην, καταπολεμεῖται καὶ ἀποδιώκεται ἐκ τῆς ψυχῆς ὁ ἐγωϊσμὸς πρωτίστως μὲν διὰ τῶν ἤδη ὑποδειχθέντων πνευματικῶν ὅπλων. Ἔπειτα δὲ πολεμεῖται εἰδικῶς διὰ τῆς ἐξασκήσεως τῶν ἀντιθέτων πρὸς τὸν ἐγωϊσμὸν ἀρετῶν, αἵτινες εἶνε ἡ αὐταπάρνησις καὶ ἡ ἀγάπη. Καὶ ἡ μὲν αὐταπάρνησις ἐν σχέσει πρὸς τὴν καταπολέμησιν τοῦ πάθους τοῦ ἐγωϊσμοῦ συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἀπαρνῆται ὁ ἄνθρωπος πᾶν ἰδιοτελὲς ἐλατήριον καὶ πᾶσαν φίλαυτον ἐπιθυμίαν τῆς ψυχῆς του, ἤτοι νὰ ἀπαρνῆται πᾶσαν ἐπιθυμίαν καὶ ἀπαίτησιν τῆς ψυχῆς του εἰς τὸ νὰ ὠφελῆται μόνος αὐτός, οὐχὶ δὲ καὶ οἱ ἄλλοι. Ἡ δὲ ἀγάπη ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἐγωϊσμὸν συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἐνεργῇ καὶ πράττῃ ὁ ἄνθρωπος πᾶν ὅ,τι ἀποβλέπει εἰς τὴν ὠφέλειαν τοῦ πλησίον, θυσιάζων καὶ τὸ ἴδιον αὐτοῦ συμφέρον χάριν τοῦ συμφέροντος τῶν ἄλλων. Καὶ ἐν γένει, τὸ ἰδιάζον διὰ τὴν καταπολέμησιν καὶ νέκρωσιν τοῦ πάθους τοῦ ἐγωϊσμοῦ εἶνε, τὸ νὰ ἐνεργῇ καὶ νὰ πράττῃ ὁ ἄνθρωπος τὰ ἐναντία ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ὑπαγορεύει εἰς αὐτὸν ὁ ἐγωϊσμὸς, καὶ νὰ προτιμᾷ μὲ πᾶσαν θυσίαν τὴν ὠφέλειαν τῶν ἄλλων ἀπὸ τὴν ὠφέλειαν τὴν ἰδικήν του. Θὰ δύναται δὲ νὰ κατορθώνῃ τοῦτο, ὅταν συλλογίζεται ὅτι ἡ εὐεργεσία καὶ τὸ καλόν, ὅπερ θὰ κάμνῃ εἰς τοὺς ἄλλους, θὰ προξενῇ μεγαλυτέραν ὠφέλειαν εἰς ἑαυτόν. Οὕτω δὲ συλλογιζόμενος καὶ πράττων, θέλει ἐξάπαντος διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὸ ὀλέθριον πάθος τοῦ ἐγωΐσμοῦ καὶ τῆς φιλαυτίας.

216. Η ΥΨΗΛΟΦΡΟΣΥΝΗ ΚΑΙ Η ΥΠΕΡΗΦΑΝΕΙΑ

Ἡ ὑψηλοφροσύνη καὶ ἡ ὑπερηφένεια εἶνε πάθη κάκιστα καὶ ὀλεθριώτατα. Ὁ κατεχόμενος ὑπὸ τῶν παθῶν τούτων, πρῶτον ἔχει οἴησιν, ἤτοι ψευδῆ ὑψηλὴν ἰδέαν διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἕνεκεν τῆς ὁποίας ἔχει καὶ αὐτοπεποίθησιν. Τούτου ἕνεκα τὴν κρίσιν τοῦ καὶ τὰς γνώμας του θεωρεῖ ὡς τὰς μόνας ὀρθάς, χωρὶς νὰ παραδέχεται καὶ νὰ ἀκούῃ τὰς ὀρθὰς κρίσεις καὶ συμβουλὰς τῶν ἄλλων. Δεύτερον θέλει νὰ φαίνεται ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ὡς ἔχων ἀξίαν καὶ ὑπεροχήν, καὶ ὡς τοιοῦτος νὰ τιμᾶται καὶ νὰ δοξάζεται ὑπ᾽ αὐτῶν.

Ἡ ὑψηλοφροσύνη καὶ ὑπερηφάνεια εἶνε πάθη, τὰ ὁποῖα μισεῖ καὶ ἀποστρέφεται καὶ πατάσσει ὁ Θεός, καθὼς περὶ τούτου μᾶς βεβαιοῖ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ: «Ἀκάθαρτος, λέγει, παρὰ τῷ Θεῷ πᾶς ὑψηλοκάρδιος» (Παροιμ. ιστ´ 5)· καί, «Τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐστιν» (Λουκ. ιστ´ 15)· καί, «Κύριος ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται» (Παροιμ. γ´ 34).

Πρὸς καταπολέμησιν τῆς ὑψηλοφροσύνης καὶ ὑπερηφανείας εἶνε ἀπαραίτητον ἐν πρώτοις, ὅπως λάβῃ ὁ ἄνθρωπος γνῶσιν ἑαυτοῦ συμμορφούμενος πρὸς τὰ ὑποδειχθέντα περὶ αὐτογνωσίας (138 καὶ καθεξῆς), ἔπειτα δὲ νὰ μεταχειρίζεται τὰ ὑποδειχθέντα πνευματικὰ ὅπλα. Ἐκτὸς δὲ τούτων ἰδιάζοντα ὅπλα εἶνε τὰ ἑξῆς: Διὰ μὲν τὴν ὑψηλοφροσύνην τὸ νὰ σκέπτεται καὶ συλλογίζεται ὅτι τὸ νὰ τρέφῃ ὁ ἄνθρωπος ὑψηλὴν ἰδέαν περὶ τοῦ ἑαυτοῦ τον δὲν εἶνε ἄλλο τι, παρὰ μία κουφότης καὶ μία ψευδὴς ἰδέα, ἡ ὁποία ἀπατᾷ αὐτόν, καὶ ὅτι κατέχει τὸ ψεῦδος ἐν τῇ ψυχῇ του, ὅπερ εἶνε σκότος τὰ μέγιστα ἐπιζήμιον καὶ ὀλέθριον. Διὰ δὲ τὴν καταπολέμησιν τῆς ὑπερηφανείας ἰδιάζον πνευματικὸν ὅπλον εἶνε τὸ νὰ ὑπακούῃ εἰς πάντα τὰ ὑπὸ τῶν ἄλλων ὑποδεικνυόμενα ὀρθά, δίκαια καὶ πρέποντα, νὰ πράττῃ δὲ καὶ ἔργα τὰ ὁποῖα φαίνονται ταπεινωτικὰ καὶ εὐτελῆ ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. Διότι δι᾽ αὐτῶν τῶν φαινομένων ταπεινωτικῶν ἔργων συνηθίζει καὶ ἐξοικειοῦται ἡ ψυχὴ εἰς τὸ νὰ μὴ θέλῃ νὰ ἐπιδεικνύεται μηδὲ νὰ ζητῇ καὶ ἐπιδιώκῃ τὰς τιμὰς καὶ τοὺς ἐπαίνους τοῦ κόσμου. Οὕτω δὲ συλλογιζόμενος καὶ πράττων ὁ ἄνθρωπος, ὄχι μόνον ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὴν ὑψηλοφροσύνην καὶ ὑπερηφάνειαν, ἀλλὰ καὶ ἀποκτᾷ συγχρόνως τὴν ταπείνωσιν, τὴν μεγάλην καὶ ὑψίστην ταύτην ἀρετήν.

217. Η ΚΕΝΟΔΟΞΙΑ

Τὸ πάθος τῆς κενοδοξίας, τὸ ὁποῖον ἔχει στενὴν τὴν συγγένειαν πρὸς τὸ πάθος τῆς ὑπερηφανείας, συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἐπιθυμῇ καὶ νὰ θέλῃ καὶ νὰ ἐπιδιώκῃ ὁ ἄνθρωπος, ὅπως ἐπαινῆται καὶ τιμᾶται καὶ δοξάζεται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ὡς ἐκ τούτου τὸ πάθος τῆς κενοδοξίας ὠθεῖ πολλάκις τὸν ἄνθρωπον, ὅπως ὑποκρίνεται τὸν ἐνάρετον, καὶ ποιῇ ἔργα καλὰ καὶ ὠφέλιμα μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ δοξασθῆ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Τὸ πάθος τοῦτο τῆς κενοδοξίας, ὅταν ὑπάρχῃ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἰσχυρόν, κάμνει αὐτὸν νὰ ἀθετῇ καὶ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, ὅπως συμμορφωθῇ πρὸς ὅ,τι ἀκολουθεῖ ὁ ἀπομεμακρυσμένος ἀπὸ τοῦ Θεοῦ κόσμος, διὰ νὰ ἀρέσῃ καὶ δοξασθῇ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἀκόμη, ἐπειδὴ ὁ ἔχων τὸ πάθος τῆς κενοδοξίας φθονεῖ καὶ τὰ προτερήματα τοῦ πλησίον, προτιμᾷ καὶ θέλει, διὰ νὰ δοξάζηται αὐτὸς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, νὰ μὴ ἔχῃ ὁ πλησίον τὰ προτερήματα ταῦτα, ἔστω καὶ ἂν ὠφελῶνται διὰ τῶν προτερημάτων αὐτῶν οἱ ἄνθρωποι καὶ δοξάζεται δι᾽ αὐτῶν ὁ Θεός. Καὶ προτιμᾷ τοιουτοτρόπως ὁ κενόδοξος, ἀντὶ τῆς ὠφελείας τοῦ πλησίον καὶ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, τὴν ἰδικήν του δόξαν, γινόμενος τοιουτοτρόπως, χωρὶς ἴσως καὶ νὰ νοῇ τοῦτο, πολέμιος τῆς ὠφελείας τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Ἔχει δὲ προσέτι τόσην δύναμιν ἡ κενοδοξία, ὅταν ὑπάρχῃ εἰς μεγάλον βαθμόν, ὥστε νὰ ἐμποδίζῃ τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ ὁμολογῇ τὴν εἰς τὸν Χριστὸν πίστιν του, διὰ νὰ μὴ περιφρονηθῇ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Τοῦτο δὲ βλέπομεν φανερὰ καὶ εἰς πολλοὺς ἐκ τῶν ἀρχόντων τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες ἐπίστευσαν μὲν ἐσωτερικῶς εἰς τὸν Χριστόν, ὡς μᾶς

λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ἀλλὰ δὲν ὡμολόγουν τὴν πίστιν των ταύτην, διὰ νὰ μὴ γίνωσιν ἀποσυνάγωγοι καὶ περιφρονηθῶσιν ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἰουδαίων. «Καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων, λέγει, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται. Ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἤπερ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ» (Ἰώ. ιβ΄42-43).

Καὶ ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν ὁμολογίαν τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἐμποδίζει τὸν ἄνθρωπον ἡ κενοδοξία, ἀλλ᾽ ἐμποδίζει αὐτὸν ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ πιστεύῃ εἰς τὸν Χριστόν, καθὼς καὶ τοῦτο τὸ βλέπομεν εἰς πολλοὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες προτιμῶντες καὶ ἐπιδιώκοντες τὴν ἐκ τῶν ἀνθρώπων δόξαν, δὲν ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν. Διὸ ἐλέγχων ὁ Κύριος τὴν ἀπιστίαν τῶν ταύτην τὴν προερχομένην ἐκ τῆς κενοδοξίας, ἔλεγε πρὸς αὐτούς: «Πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρ᾽ ἀλλήλων λαμβάνοντες καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητεῖτε;» (Ἰωάν. ε΄ 44). Διὰ τοῦτο τὰ πάθος τῆς κενοδοξίας, ὅταν δὲν πολεμῆται ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ἀποχωρίζει αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν ρίπτει εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν.

Πολεμεῖται δὲ τὸ πάθος αὐτό, πρῶτον μὲν διὰ τῶν ἤδη ὑποδειχθέντων πνευματικῶν ὅπλων, διὰ τῶν ὁποίων πολεμοῦνται καὶ πάντα τὰ λοιπὰ πάθη. Ἔπειτα δὲ ὡς ἰδιάζον μέσον πρὸς καταπολέμησιν τῆς κενοδοξίας ἀναφέρομεν ἐν πρώτοις τὰς ὀρθὰς ἐπ᾽ αὐτῆς σκέψεις. Νὰ συλλογίζεται δηλονότι ὁ ἄνθρωπος ὅτι ἡ κενοδοξία, ὡς καὶ αὐτὴ ἡ λέξις δηλοῖ, δὲν εἶνε ἄλλο τι παρὰ μία ματαιότης. Διότι ἡ ἐκ τῶν ἀνθρώπων δόξα, ὅσον μεγάλη καὶ ἂν εἶνε, εἶνε ἀνωφελὴς καὶ σκιώδης· καθόσον, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀπέλθῃ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, δὲν παρακολουθεῖ αὕτη μετ᾽ αὐτοῦ. Μόνη δὲ ἀληθὴς καὶ πραγματικὴ δόξα εἶνε ἡ ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὄχι μόνον διότι εἶνε δόξα ὑψίστη ὡς προερχομένηη ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὑψίστου Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ διότι θὰ εἶνε κτῆμα τοῦ ἀνθρώπου ἀναφαίρετον καὶ αἰώνιον. Νὰ συλλογίζεται ἔτι, ὅτι ὁ ἔχων τὴν κενοδοξίαν εἶνε δοῦλος τῶν ἄλλων χαμερπής. Διότι προσπαθεῖ νὰ πράττῃ οὐχὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶνε ἀληθῆ καὶ ὠφέλιμα, ἀλλ᾽ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀρέσκουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὁπότε καὶ ἀναγκάζεται νὰ πράττῃ καὶ ἐναντίον τῆς συνειδήσεῶς του, ὅπως ἀρέσῃ εἰς αὐτούς. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν πάντες τὰς αὐτὰς γνώμας καὶ τὰ αὐτὰ φρονήματα, δι᾽ αὐτὸ ὁ κενόδοξος θέλων νὰ ἀρέσῃ, εἰ δυνατόν, εἰς πάντας καὶ νὰ ἐπαινεθῇ ὑπὸ πάντων, ἀποβαίνει ἀνελεύθερος δοῦλος τῶν πάντων.

Νὰ συλλογίζεται ἀκόμη ὁ ἄνθρωπος πόσον τυραννικὸν εἶνε τὸ πάθος τοῦτο καὶ πόσον βασανίζει τὸν ἔχοντα αὐτό. Διότι ὁ κενόδοξος, ἐπιθυμῶν καὶ ἐπιδιώκων τοὺς ἐπαίνους τῶν ἄλλων, δὲν δύναται νὰ εὑρίσκῃ πάντοτε καὶ τοὺς ἐπαινοῦντας αὐτόν, ὅπερ γίνεται εἰς αὐτὸν ἀφορμὴ λύπης καὶ στενοχωρίας. Ἐὰν δὲ μάλιστα συμβῇ καὶ νὰ περιφρονηθῆ, τότε ἡ λύπη του καὶ ἡ στενοχωρία τον γίνεται πολὺ μεγαλυτέρα. Ὡς ἐκ τούτου ὁ κενόδοξος εὑρίσκεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ἀνησυχίαν, διότι δὲν εἶνε δυνατὸν ν᾽ ἀπολαμβάνῃ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπιδιώκει, ἂν καὶ πολλάκις δι᾽ αὐτὸ ὑποβάλλεται εἰς κόπους καὶ στερήσεις καὶ δαπάνας, οὐχὶ δὲ σπανίως ἐκτίθεται καὶ εἰς κινδύνους.

Νὰ συλλογίζεται προσέτι ὁ χριστιανὸς ὅτι ὁ Θεός, ὅστις γνωρίζει κατὰ βάθος καὶ πλάτος τὴν ὅλην ἠθικήν μου κατάστασιν, ἐὰν μὲ κρίνῃ συμφώνως πρὸς τὴν δικαιοσύνην του, θὰ μὲ εὕρῃ ἄξιον καταδίκης καὶ κολάσεως αἰωνίου. Καὶ ἐνῶ εἶμαι ἄξιος τῆς αἰωνίου καταδίκης καὶ καταισχύνης, ἐγὼ ζητῶ τὴν ὑπόληψιν καὶ τοὺς ἐπαίνους τοῦ κόσμου, τουτέστι τὰ ἐναντία ἐκείνοον, τὰ ὁποῖα ἁρμόζουν εἰς τὴν ἁμαρτωλήν μου κατάστασιν. Ἑπομένως διαπράττω ἀδικίαν, διότι ἐπιζητῶ πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἀνήκουν εἰς ἐμέ· ἐὰν δὲ τὰ ἐπιτύχω, θὰ κατέχω αὐτὰ ψευδῶς καὶ θὰ εὑρίσκωμαι ἐν τῷ ψεύδει. Ἀλλ᾽ ὅταν εὑρίσκωμαι ἐν τῇ ἀδικίᾳ καὶ ἐν τῷ ψεύδει, εἶμαι συμμέτοχος τῆς ἁμαρτίας τοῦ διαβόλου, ὁ ὁποῖος καὶ παρ᾽ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ ἐζήτησε νὰ λάβῃ τιμὴν καὶ προσκύνησιν, ἥτις ἀνήκει εἰς μόνον τὸν Θεόν. Καὶ ἐπειδὴ τὸ ἁμάρτημά μου εἶνε τοιοῦτον, διὰ τοῦτο, ἐὰν δὲν μετανοήσω, ὡρισμένως μίαν ἡμέραν ὁ Χριστὸς θέλει μὲ ἀποπέμψει κατῃσχυμένον, ὅπως ἀπέπεμψε καὶ τὸν διάβολον ἐν τῇ περιστάσει ἐκείνῃ. Καὶ θὰ εἶνε δικαία ἡ τιμωρία μου. Διότι ἀντὶ νὰ ζητήσω διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ τῆς ὑποταγῆς εἰς τὸ θέλημά του τὴν παρ᾽ αὐτοῦ ἀληθινὴν καὶ αἰώνιον δόξαν, ἐπροτίμησα καὶ ἐζήτησα ἀδίκως καὶ ψευδῶς τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων.

Πᾶσαι αὗται αἱ σκέψεις συντελοῦσι μεγάλως ὄχι μόνον εἰς τὸ νὰ νοῇ ὁ ἄνθρωπος πόσον τυραννικὸν εἶνε τὸ πάθος τῆς κενοδοξίας ἐν τῷ παρόντι βίῳ, ἀλλὰ καὶ τὸ σπουδαιότερον πάντων ὁποία καταισχύνη καὶ αἰώνιος καταδίκη ἀναμένει αὐτὸν ἐν τῷ μέλλοντι βίῳ, ἐὰν δὲν πολεμήσῃ καὶ δὲν ἀποστραφῇ τὸ πάθος τοῦτο.

Πρὸς καταπολέμησιν ἔτι τοῦ πάθους τούτου κατὰ πολὺ ὠφελεῖ καὶ τὸ νὰ μὴ ἀποκρύπτῃ, ἀλλὰ νὰ ὁμολογῇ ὁ ἄνθρωπος τὴν πρὸς τὴν κενοδοξίαν κλίσιν του, κατηγορῶν καὶ καταδικάζων ἑαυτὸν διὰ τοῦτο.

Μεγάλως ἀκόμη ὠφελεῖ διὰ τὴν ἀποδίωξιν τῆς κενοδοξίας καὶ ἐκεῖνο τὸ μέσον, τὸ ὁποῖον εἴπομεν καὶ διὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς ὑπερηφανείας, τὸ νὰ πράττῃ δηλονότι ὁ ἄνθρωπος ἔργα φαινόμενα εἰς τοὺς ἀνθρώπους ταπεινωτικὰ καὶ εὐτελῆ. Διότι δι᾽ αὐτῶν ἐξασκεῖται καὶ συνειθίζει ἡ ψυχὴ εἰς τὸ νὰ εἶνε ἀπαθὴς καὶ ἐλευθέρα ἀπὸ τὰς κρίσεις καὶ ἐπικρίσεις τοῦ κόσμου.

Ἀλλ᾽ ἀποτελεσματικώτερον ὅλων τῶν κατὰ τῆς κενοδοξίας ὅπλων εἶνε τὸ ἑξῆς. Νὰ ἐπιδιώκῃ ὁ ἄνθρωπος μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς του, ὅπως συνειθίσῃ εἰς τὸ νὰ ἀρέσκεται εἰς τὸ ὅλως ἀντίθετον ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἐπιθυμεῖ καὶ θέλει τὸ πάθος τῆς κενοδοξίας. Τουτέστιν, ὁ ἔχων τὸ πάθος τοῦτο ἐπιθυμεῖ καὶ θέλει καὶ ἀρέσκεται εἰς τὸ νὰ ἐπαινῶσιν αὐτὸν καὶ τιμῶσι καὶ περιποιῶνται οἱ ἄλλοι, χωρὶς νὰ παρατηρῶσι τὰς ἐλλείψεις του, τὰς ἰδιοτροπίας του καὶ τὰ ἐλαττώματά του, οὐδὲ νὰ ἐλέγχωσί ποτε αὐτόν· ἐπιθυμεῖ καὶ θέλει, ἵνα αὐτὸν μόνον ἐκτιμῶσι καὶ θαυμάζωσιν, εἰς αὐτὸν μόνον νὰ προσβλέπωσι καὶ νὰ χαρίζωνται, εἰς αὐτὸν νὰ ἐμπιστεύωνται, εἰς αὐτὸν νὰ δεικνύωσι τὴν ἀγάπην των καὶ τὴν συμπάθειάν των, καὶ πρὸς αὐτὸν νὰ ὁμιλῶσι, μεθ᾽ ὅλης τῆς οἰκειότητος καὶ γλυκύτητος.

Αὐτὰ καὶ τὰ παρόμοια ἐπιθυμεῖ καὶ θέλει ὁ ἔχων τὸ πάθος τῆς κενοδοξίας. Αὐτὸς ὅμως θέλων νὰ ἐλευθερωθῇ ἐξ αὐτοῦ, πρέπει δι᾽ ὀρθῶν καὶ καταλλήλων σκέψεων καὶ συλλογισμῶν νὰ πείθῃ ἑαυτόν, εἰς τὸ νὰ συνειθίσῃ νὰ εὐαρεστῆται καὶ ἀρέσκεται καὶ εὐχαριστῆται εἰς τὰ ὅλως ἀντίθετα, δηλαδὴ νὰ εὐαρεστῆται εἰς τὰς περιφρονήσεις, εἰς τὰς ἐξουδενώσεις καὶ ὕβρεις, εἰς τοὺς ἐλέγχους καὶ τὰς παρατηρήσεις τῶν ἄλλων, θεωρῶν αὐτὰς ὄχι μόνον ὠφελίμους, ἀλλὰ καὶ δικαίας καὶ ἀξίας ἑαυτοῦ. Καὶ θέλει θεωρεῖ δικαίας καὶ ἁρμοζούσας εἰς ἑαυτὸν ταῦτας, ὅταν ἀποκτήσῃ τὴν μεγάλην ἀρετὴν τῆς αὐτογνωσίας, περὶ τῆς ὁποίας ἔχουσι ρηθῆ προηγουμένως ἱκανά (138 καὶ καθεξῆς).

Οὕτω λοιπὸν πολεμῶν ὁ ἄνθρωπος τὸ πάθος τῆς κενοδοξίας, θέλει ἐξάπαντος διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἀπαλλαγῆ ἐξ αὐτοῦ, καὶ θὰ ἀπολαμβάνῃ τοῦ λοιποῦ διαρκοῦς εἰρήνης καὶ χαρᾶς, τὴν ὁποίαν πρότερον ἦτο ἀδύνατον νὰ δοκιμάσῃ ἕνεκα τῆς κενοδοξίας.

218. Ο ΘΥΜΟΣ ΚΑΙ Η ΟΡΓΗ

Ὁ θυμὸς καὶ ἡ ὀργὴ εἶνε πάθος ὀλεθριώτατον καὶ τὰ μέγιστα ἐπιζήμιον. Τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ εἶνε πολλὰ καὶ μεγάλα. Θὰ εἴπωμεν δὲ τὰ κυριώτερα ἐξ αὐτῶν, διὰ νὰ γνωρίζῃ πᾶς τις ὁποῖα μεγάλα κακὰ προέρχονται ἐκ τοῦ πάθους τούτου, ἔπειτα δὲ θὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῶν ἰδιαζόντων κατ᾽ αὐτοῦ ὅπλων.

Ἐν πρώτοις ὁ θυμὸς φέρει σκοτισμὸν καὶ σύγχυσιν ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ ἀνθρώπου. Ἕνεκα τούτον δὲν ἀφίνει τὸν ἄνθρωπον νὰ συλλογίζεται καὶ νὰ κρίνῃ ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ, οὐδὲ νὰ ποιήσῃ ἔργον δίκαιον καὶ ἀρεστὸν εἰς τὸν Θεὸν ἐν ὅσῳ διατελεῖ ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ θυμοῦ. Καὶ ὄχι μόνον ἔργον δίκαιον δὲν δύναται νὰ ποιήσῃ ὁ θυμώδης, ἀλλὰ καὶ παρασύρεται εἰς μεγάλα καὶ φοβερὰ κακά. Διότι ἐκ τοῦ θυμοῦ προέρχονται βλασφημίαι καὶ ἔχθραι καὶ ἐκδικήσεις καὶ ὕβρεις. Ἐξ ἀνθρώπων δέ, οἵτινες κυριεύονται μεγάλως ὑπ᾽ αὐτοῦ, προέρχονται πολλάκις καὶ τραυματισμοὶ καὶ φόνοι.

Οἱ θυμώδεις εἶνε δυστυχεῖς εἰς ἑαυτούς, εἶνε βάσανος καὶ τυραννία καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Εἶνε δυστυχεῖς εἰς ἑαυτούς, διότι εὑρίσκονται συχνάκις εἰς ἀνησυχίαν καὶ ταραχήν. Χάνουσι τὴν ὑγείαν τῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ τὴν ζωήν των. Πολλάκις χάνουσι τὸ δίκαιόν τῶν, μὴ δυνάμενοι νὰ ὑπερασπίσωσιν αὐτὸ ὡς πρέπει. Γίνονται μισητοὶ καὶ ἀπεχθεῖς εἰς τοὺς ἄλλους· ἀποκτῶσι πολλοὺς ἐχθρούς· οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ αὐτοὺς τοὺς φίλους τῶν τοὺς κάμνουσιν ἐχθρούς τῶν. Εἶνε δὲ εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους βάσανος καὶ τυραννία, διότι συχνάκις βασανίζουν καὶ θλίβουν αὐτοὺς ὄχι μόνον διὰ τῆς γλώσσης των, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ τρόπου τῶν καὶ τῆς συμπεριφορᾶς των. Πρὸ πάντων εἶνε τύραννοι σκληροὶ καὶ μάστιγες εἰς τοὺς ἀνθρώπους μεθ᾽ ὧν συζῶσιν, ἐπειδὴ εὑρίσκονται πάντοτε μετ᾽ αὐτῶν. Καὶ δὲν καθιστᾷ ἄλλο τι τὸν οἰκογενειακὸν βίον τόσον ἀφόρητον καὶ δυστυχῆ, ὅσον ἄνθρωπος, ὅστις εἶνε εὐερέθιστος καὶ ὀργίλος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.

Ἀλλ᾽ ἐκτὸς τοῦ ὅτι οἱ θυμώδεις εἶνε δυστυχεῖς εἰς ἑαυτοὺς καὶ τυραννικοὶ εἰς τοὺς ἄλλους, τὸ φοβερώτερον εἶνε ὅτι ἀποκλείονται τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καθὼς μᾶς βεβαιοῖ ὁ θεῖος Παῦλος ὅστις, ὁμιλῶν περὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἅτινα ἀποκλείουσι τὸν ἄνθρωπον τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, συγκαταλέγει μετ᾽ αὐτῶν καὶ τὸν θυμόν, λέγων ὅτι: «Οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν» (Γαλ. ε΄ 18-21).

Πρὸς καταπολέμησιν τοῦ φοβεροῦ πάθους τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὀργῆς, ἐκτὸς τῶν ἤδη ὑποδειχθέντων πνευματικῶν ὅπλων, ἀναφέρομεν ὡς ἰδιάζοντα ὅπλα ἢ μέσα τὰ ἑξῆς:

Ἐν πρώτοις νὰ συλλογίζεται ὁ ἄνθρωπος ὅτι πᾶσα ἐν γένει ἐκ μέρους τῶν ἄλλων ἀδικία, εἴτε περιφρόνησις, εἴτε κακολογία, εἴτε ὕβρις, εἴτε συκοφαντία, εἴτε ζημία ὁποιαδήποτε, πάντα ταῦτα, ἕνεκα τῶν ὁποίων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὀργίζονται οἱ ἄνθρωποι καὶ θυμώνουν, δὲν δύνανται νὰ παραβλάψωσιν αὐτὸν κατ᾽ οὐσίαν. Τοὐναντίον μάλιστα, ἂν δυσφημισθῇ καὶ ζημιωθῇ ὑλικῶς, καὶ δὲν ὀργισθῇ, ἀλλὰ δείξῃ πραότητα, ἔχει μεγάλην καὶ ἀνυπολόγιστον πνευματικὴν ὠφέλειαν. Ἐπειδὴ διὰ τῆς πραότητος, τὴν ὁποίαν θὰ δείξῃ, θὰ κατασταθῇ μακάριος, γενόμενος κληρονόμος τῆς γῆς τῶν πραέων, ἥτις εἶνε ἡ μέλλουσα νέα ἀνακεκαινισμένη γῆ (Β΄ Πέτρ. γ΄ 13), εἶνε ὁ καινὸς ἄφθαρτος καὶ αἰώνιος κόσμος, εἶνε ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν ὁ Κύριος ὑπόσχεται εἰς τοὺς πραεῖς λέγων: «Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν» (Ματθ. ε΄ 5). Τὴν ἀλήθειαν ταύτην γνωρίζων καὶ ἔχων ὑπ᾽ ὄψιν του ὁ χριστιανός, θὰ καταστέλλῃ εὐκόλως τὸν θυμὸν καὶ θὰ προτιμᾷ νὰ ἀδικῆται μᾶλλον παρὰ νὰ θυμώνῃ. Νὰ συλλογίζεται ἀκόμη ὅτι, ἐκτὸς τῆς ὑψίστης ὠφελείας τῆς κληρονομίας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, θὰ ἔχῃ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὠφέλειαν μεγάλην ἐκ τῆς πραότητος. Διότι θὰ ζῇ βίον ἀτάραχον καὶ εἰρηνικὸν καὶ θὰ εἶνε ὡς ἐκ τούτου ὄχι μόνον δι᾽ ἑαυτὸν εὐτυχής, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους εὐχάριστος καὶ ἀγαπητός.

Ἐκτὸς τῶν σκέψεων τούτων, ὠφελεῖ πρὸς καταπολέμησιν τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὀργῆς καὶ τὸ νὰ συλλογίζεται ὁ ἄνθρωπος τὰ ἁμαρτήματά του. Συλλογιζόμενος δὲ ταῦτα νὰ λέγῃ ὅτι, ἐὰν ὁ ἄλλος ἔπταισεν εἰς ἐμέ, ἐγὼ ὅμως εἶμαι πταίστης καὶ ἔνοχος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· καὶ ἂν ὁ Θεός, τοῦ ὁποίου καθ᾽ ἑκάστην παραβαίνω τὸν νόμον, δὲν ὀργίζεται κατ᾽ ἐμοῦ καὶ δὲν μὲ τιμωρῇ, ἀλλὰ μὲ ἀνέχεται, καὶ δεικνύῃ πᾶσαν μακροθυμίαν, πόσῳ μᾶλλον ἐγὼ δὲν πρέπει νὰ ὀργίζωμαι ποτὲ ἐναντίον ἐκείνων οἱ ὁποῖοι πταίουν εἰς ἐμέ;

Συντελεστικώτατον ἀκόμη πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ θυμοῦ εἶνε καὶ ἡ προετοιμασία τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ κάμνῃ πάντοτε ὁ χριστιανὸς εἰς τὸ νὰ μὴ ὀργίζεται καὶ θυμώνῃ. Ἔχων δηλαδὴ ὑπ᾽ ὄψιν του ὅτι ἐνδεχόμενον εἶνε νὰ δοθῶσιν ἀφορμαὶ ἵνα ὀργισθῇ ἐναντίον τῶν ἄλλων, νὰ προπαρασκευάζῃ ἑαυτὸν διὰ καταλλήλων σκέψεων, ὥστε, ἐὰν συμβῇ νὰ δοθῇ εἰς αὐτὸν ἀφορμὴ πρὸς ὀργήν, νὰ συγκρατήσῃ ἑαυτὸν καὶ νὰ ἀποφύγῃ τὸν θυμόν. Ὅτι δὲ ἡ προετοιμασία αὕτη συντελεῖ μεγάλως εἰς τὸ νὰ

προλαμβάνῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν θυμόν, βεβαιούμεθα καὶ ἐκ τοῦ προφήτου Δαβὶδ λέγοντος: «Ἡτοιμάσθην καὶ οὐκ ἐταράχθην» (Ψαλμ. ριη΄ 60).

Τελευταῖον μέσον πρὸς καταπολέμησιν τοῦ θυμοῦ ὑποδεικνύομεν τοῦτο: Νὰ συλλογίζεται ὁ ἄνθρωπος τὴν ἀνεξικακίαν καὶ πραότητα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἥτις ἐδείχθη καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐπιγείου ζωῆς Του, πρὸ πάντων ὅμως διέλαμψεν ἐν τῷ καιρῷ τῶν παθημάτων του. Διότι ἐνῷ περιεφρονεῖτο τότε καὶ ὑβρίζετο καὶ ἐχλευάζετο ὑπὸ ὁλοκλήρου λαοῦ, ἐνῷ ὑπέφερε βασάνους καὶ φρικτὰς ἀλγηδόνας, καὶ ἀπέθνησκε διὰ θανάτου σκληροῦ, ἐπονειδίστου καὶ ἀδικωτάτου, ὄχι μόνον δὲν ὠργίσθη κατὰ τῶν σταυρωτῶν του, ἀλλὰ καὶ λυπούμενος αὐτοὺς διὰ τὴν τύφλωσιν καὶ πώρωσίν τῶν προσηύχετο ὑπὲρ αὐτῶν.

Τὸ παράδειγμα τοῦτο τῆς πραότητος καὶ ἀνεξικακίας τοῦ Κυρίου ἔχων ὑπ' ὄψιν του ὁ χριστιανός, μεταχειριζόμενος ἅμα καὶ τὰ λοιπὰ ὑποδειχθέντα μέσα, πολὺ εὐκόλως θὰ καταστέλλῃ καὶ θὰ νεκρώνῃ τὸ ὀλέθριον πάθος τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὀργῆς. Τότε δὲ μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ θὰ ἀποκτήσῃ σὺν τῷ χρόνῳ τὴν ἀρετὴν τῆς πραότητος, δι' ἧς καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ θὰ ἔχῃ, ὡς εἴπομεν, εἰρήνην καὶ γαλήνην, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι θὰ εἶνε κληρονόμος τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Ἀφοῦ εἴδομεν ποῖον εἶνε τὸ πάθος τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὀργῆς καὶ ποῖα εἶνε τὰ ὀλέθρια αὐτοῦ ἀποτελέσματα καὶ πῶς καταπολεμεῖται, λέγομεν ὅτι δὲν πρέπει νὰ συγχέῃ τις ἕνεκα ἀγνοίας τὸ πάθος τοῦτο πρὸς τὴν δικαίαν ἀγανάκτησιν, ἥτις ἐξεγείρεται εἰς περιστάσεις, καθ' ἃς περιφρονεῖται τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ ὄνομα, ἢ διαστρέφεται ἡ ἀλήθεια καὶ βλάπτονται αἱ ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων ἀποχωριζόμεναι τοῦ Θεοῦ. Δὲν πρέπει νὰ συγχέῃ τις πρὸς τὸν θυμὸν τὴν δικαίαν ἀγανάκτησιν κατὰ τῆς ἀσεβείας καὶ ἀδικίας καὶ διαστροφῆς καὶ καταπατήσεως τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου. Διότι ἡ τοιαύτη ἀγανάκτησις εἶνε μία ζέσις, εἶνε εἷς ἔνθεος καὶ ἱερὸς ζῆλος, ὅστις ἐξεγείρεται καὶ ἀναφαίνεται εἰς ψυχὰς ποθούσας τὸν Θεόν, εἰς ψυχὰς διακαῶς ἐνδιαφερομένας ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ὑπὲρ τῆς τηρήσεως τοῦ νόμου του καὶ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου. Ἡ ἱερὰ καὶ δικαία αὕτη ἀγανάκτησις, ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ προερχομένη, οὐδὲν μέρος ἔχει μετὰ τοῦ ἐφαμάρτου θυμοῦ· καθόσον καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, ἐν οἷς ἐξεγείρεται ἡ δικαία ἀγανάκτησις, προκειμένου περὶ τοῦ ἑαυτοῦ τῶν, περὶ τοῦ ἀτόμου τῶν, εἶνε ξένοι καὶ ἀμέτοχοι ἀπὸ τὸν ἐφάμαρτον θυμόν, εἶνε πραεῖς καὶ ἤπιοι καὶ ὅλως ἀνεξίκακοι ἀπέναντι τῶν περιφρονούντων καὶ ὑβριζόντων καὶ ἀδικούντων καὶ κακοποιούντων ἢ ὁπωσδήποτε βλαπτόντων αὐτοὺς σωματικῶς. Ἀμφότερα ταῦτα, τὴν δικαίαν δηλονότι ἀγανάκτησιν ἀφ' ἑνός, καὶ τὸ πρᾶον καὶ ὅλως ἀνεξίκακον ἀφ' ἑτέρου, τὰ βλέπομεν σαφῶς καὶ καθαρῶς ὄχι μόνον εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν (Ἰωάν. β΄ 15-17, Ματθ. κγ΄ 13-39 καὶ Λουκ. κγ΄ 34), ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς γνησίους αὐτοῦ ὀπαδούς, τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους (Πράξ. ζ΄ 51-53, ιγ΄ 9-11 καὶ ζ΄ 60), καὶ λοιποὺς ἁγίους ἄνδρας. Δὲν πρέπει λοιπὸν ποτὲ νὰ συγχέῃ ὁ χριστιανὸς τὴν δικαίαν ἀγανάκτησιν πρὸς τὸ πάθος τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὀργῆς.

219. Η ΕΧΘΡΑ ΚΑΙ Η ΜΝΗΣΙΚΑΚΙΑ

Ἡ ἔχθρα καὶ ἡ μνησικακία εἶνε πάθη ἅτινα συνδέονται στενῶς. Καὶ ἡ μὲν ἔχθρα συνίσταται εἰς τὸ μῖσος καὶ τὴν ἀποστροφήν, τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ ἄνθρωπος ἐναντίον τοῦ πλησίον αὐτοῦ. Ἡ δὲ μνησικακία συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἐνθυμῆται ὁ ἄνθρωπος μὲ ἀντιπάθειαν τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον ὑπέστη παρὰ τοῦ ἄλλου, καὶ ὡς ἐκ τούτου ὄχι μόνον νὰ μὴ θέλῃ νὰ δίδῃ συγχώρησιν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιθυμῇ πολλάκις ἵνα ἐκδικηθῇ αὐτόν.

Πόσον μεγάλα καὶ φοβερὰ εἶνε ἀμφότερα τὰ πάθη ταῦτα, μανθάνομεν ἐκ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, ὅστις λέγει: «Πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀνθρωποκτόνος ἐστί· καὶ οἴδατε ὅτι πᾶς ἀνθρωποκτόνος οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν αὐτῷ μένουσαν» (Α΄ Ἰωάν. γ΄ 15). Ἀνθρωποκτόνος λέγεται ὁ φονεὺς τοῦ πλησίον. Ἐπομένως ὁ ἔχων ἔχθραν καὶ μῖσος ἐν τῇ ψυχῇ του ἔχει, κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην, τὴν αὐτὴν ἁμαρτίαν καὶ ἐνοχὴν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν ἔχει καὶ ὁ διαπράξας φόνον. Εἶνε δὲ μεγάλα καὶ φοβερὰ τὰ πάθη ταῦτα, διότι εἶνε ὅλως ἀνατρεπτικὰ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, ἄνευ τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος ὄχι μόνον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ δὲν δύναται ποτὲ νὰ ἴδη, ἀλλ' οὐδὲ Χριστιανὸς δύναται νὰ ὀνομασθῇ κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου.

Ὡς ἰδιάζοντα μέσα πρὸς καταπολέμησιν καὶ νέκρωσιν τῆς ἔχθρας καὶ τῆς μνησικακίας ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς. Πρῶτον νὰ συλλογίζεται ὁ ἄνθρωπος ὅτι, ἐὰν δὲν συγχωρῇ τοὺς πταίοντας εἰς αὐτόν, ἀλλὰ κρατῇ πάθος καὶ ἔχθραν ἐν τῇ ψυχῇ του, οὐδὲ ὁ Θεὸς θὰ συγχωρήσῃ εἰς αὐτὸν τὰ πολλὰ καὶ ἀναρίθμητα ἁμαρτήματά του. Ἐὰν δὲ ἀπὸ καρδίας συγχωρῇ αὐτούς, τότε καὶ ὁ Θεὸς θὰ συγχωρήσῃ αὐτόν. Ὅτι δὲ εἶνε ἀδύνατον νὰ συγχωρηθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὁ ἔχων ἔχθραν καὶ μνησικακίαν, μᾶς βεβαιοῖ αὐτὸς ὁ Κύριος, λέγων: «Ἐὰν ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. Ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν» (Ματθ. στ΄ 14-15).

Δεύτερον, νὰ ἀποκρούῃ καὶ ἀποδιώκῃ ἐκ τῆς ψυχῆς του πάντας τοὺς λογισμοὺς ἐκείνους, οἵτινες ἐρχόμενοι εἰς τὴν διάνοιάν του ἀναπτύσσουν καὶ αὐξάνουν τὴν ἔχθραν καὶ τὸ μῖσος κατὰ τοῦ πλησίον. Καθόσον μάλιστα πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ὅτι εἰς τὰς τοιαύτας περιστάσεις ἐπεμβαίνει πάντοτε καὶ ὁ πονηρός, ἐπαυξάνων διὰ διαφόρων δικαιολογητικῶν λογισμῶν τὸ πρὸς τὸν πλησίον μῖσος. Καὶ ἐπειδὴ εἰς τὰς τοιαύτας περιστάσεις ἐπεμβαίνει περισσότερον ὁ πονηρός, διὰ τοῦτο ὀφείλει ὁ χριστιανὸς νὰ μὴ δέχεται κανένα λογισμὸν ἐναντίον τοῦ πλησίον· διότι ὅταν δέχεται τοιούτους λογισμούς, ὑποθάλπει καὶ τρέφει τὸ μῖσος ἐν τῇ ψυχῇ του, ὁπότε πλέον θὰ καθίσταται ἀδύνατον ν' ἀποδιώξῃ ἢ καὶ νὰ καταστείλῃ αὐτό.

Τρίτον, νὰ βιάζῃ ἑαυτόν, ὅπως προσεύχεται ὑπὲρ ἐκείνων, κατὰ τῶν ὁποίων αἰσθάνεται τὴν ἔχθραν καὶ τὸ μῖσος, καὶ νὰ ζητῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ πᾶν καλὸν καὶ ἀγαθὸν δι' αὐτούς. Ἀναφέρομεν δὲ ἐνταῦθα τὴν προσευχὴν ὡς ἰδιάζον μέσον, καθότι εἶνε τὰ μέγιστα συντελεστικὴ πρὸς ἀποδίωξιν τῆς ἔχθρας καὶ ἀπόκτησιν τῆς ἀγάπης. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος, παραγγέλλων εἰς ἡμᾶς ἵνα ἀγαπῶμεν τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, λέγει μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὸ νὰ προσευχώμεθα ὑπὲρ ἐκείνων, οἵτινες μᾶς βλάπτουν καὶ μᾶς κατατρέχουν. «Καὶ προσεύχεσθε, λέγει, ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων καὶ διωκόντων ὑμᾶς» (Ματθ. ε΄ 44).

Τελευταῖον μέσον πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἔχθρας καὶ τῆς μνησικακίας ἀναφέρομεν τὸ νὰ βιάζῃ ὁ ἄνθρωπος ἑαυτόν, ὅπως πράττῃ τὰ ἐναντία ἀπὸ ὅσα ὑπαγορεύει εἰς αὐτὸν ἡ ἔχθρα καὶ τὸ μῖσος κατὰ τοῦ πλησίον. Ἐπὶ παραδείγματι, νὰ ἐπαινῇ ἐνώπιον ἄλλων τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, ἐναντίον τοῦ ὁποίου αἰσθάνεται τὴν ἔχθραν καὶ τὸ μῖσος· νὰ χαιρετᾷ αὐτὸν ὁπουδήποτε τὸν ἤθελε συναντήσει· νὰ προσπαθῇ ὅπως ὁμιλῇ εἰς αὐτὸν μὲ τρόπον καλὸν καὶ γλυκύν· τέλος δέ, ἐὰν τοῦ εἶνε δυνατόν, καὶ νὰ εὐεργετῇ αὐτὸν δι' οἱουδήποτε τρόπου δύναται, καθόσον μάλιστα ἡ εὐεργεσία πρὸς τοὺς ἐχθροὺς παραγγέλλεται ὡρισμένως εἰς ἡμᾶς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου λέγοντος: «Καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς» (Ματθ. ε΄ 44). Ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Παῦλος διδάσκει: «Ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν. Ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν» (Ρωμ. ιβ΄ 20).

Τὰ μέσα ταῦτα ὅταν θέσῃ εἰς ἐνέργειαν ὁ χριστιανός, θὰ νεκρώσῃ τὴν ἔχθραν καὶ τὴν μνησικακίαν, καὶ θ' ἀποκτήσῃ τὴν ἀγάπην· ὁπότε ὄχι μόνον τὴν αἰώνιον κόλασιν θὰ ἀποφύγῃ καὶ θέλει γίνει κληρονόμος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ θὰ ἔχῃ τὴν γαλήνην καὶ τὴν εἰρήνην ἐν τῇ ψυχῇ του.

220. Ο ΦΘΟΝΟΣ

Ὁ φθόνος εἶνε πάθος, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ὅταν κατέχεται ὁ ἄνθρωπος, αἰσθάνεται λύπην διὰ τὴν εὐτυχίαν τοῦ προσώπου τὸ ὁποῖον φθονεῖ, αἰσθάνεται λύπην διὰ τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν αὐτοῦ, διὰ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ, διὰ τὴν εὐημερίαν, διὰ τὴν εὐφυΐαν, διὰ τὴν πολυμάθειαν, διὰ τὴν ἱκανότητα καὶ ἐν γένει δι' οἱονδήποτε καλὸν αὐτοῦ. Ἀντιστρόφως δὲ αἰσθάνεται χαρὰν εἰς τὴν δυστυχίαν τοῦ φθονουμένου, εἰς τὴν καταφρόνησιν αὐτοῦ, εἰς τὴν πτωχείαν του, εἰς τὸν κατατρεγμόν του καὶ ἐν γένει εἰς οἱονδήποτε κακὸν αὐτοῦ.

Εἶνε τοιοῦτον τὸ πάθος τοῦ φθόνου ὥστε, ὅταν ὑπάρχῃ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ εἰς μέγαν βαθμόν, δὲν δυσκολεύεται οὗτος νὰ προβαίνῃ καὶ εἰς διαβολὰς καὶ συκοφαντίας, καὶ εἰς αὐτὸν ἀκόμη τὸν φόνον καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ φθονουμένου. Παραδείγματα μοχθηρίας καὶ κακεντρεχείας τῶν φθονερῶν βλέπομεν ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ ἀναρίθμητα. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Γραφῇ ὄχι ὀλίγα ἀπαντῶμεν. Ὁ Κάϊν, ὡς ἐν παραδείγματι, ἕνεκα τοῦ φθόνου τὸν ὁποῖον εἶχε, φονεύει τὸν εὐλαβῆ καὶ δίκαιον ἀδελφόν του τὸν Ἄβελ. Τὸν ἐνάρετον καὶ σώφρονα Ἰωσὴφ ἐβουλεύθησαν ἕνεκα φθόνου νὰ θανατώσουν οἱ ἀδελφοί του, καὶ ἐπὶ τέλους τὸν ἐπώλησαν εἰς Ἰσμαηλίτας ἐμπόρους. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν Κύριον ἕνεκα φθόνου οἱ Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι κατεδίκασαν εἰς τὸν διὰ σταυροῦ θάνατον.

Ὁ κυριευόμενος ὑπὸ τοῦ φθόνου δὲν διστάζει οὐδὲ αὐτὸν τὸν εὐεργέτην του νὰ κακοποιήσῃ· τοῦτο βλέπομεν καὶ εἰς τὸν Σαοὺλ τὸν βασιλέα, ὅστις, ἕνεκα φθόνου τὸν ὁποῖον εἶχε πρὸς τὸν Δαβίδ, δὶς ἀπεπειράθη διὰ δόρατος νὰ θανατώσῃ αὐτόν. Ἀπεπειράθη μάλιστα νὰ θανατώσῃ αὐτόν, καθ' ὃν χρόνον ὁ Δαβὶδ διὰ τοῦ μουσικοῦ του ὀργάνου κατεπράϋνε τὴν μελαγχολίαν τοῦ Σαούλ, τὴν ὁποίαν δαιμόνιον πονηρὸν ἐπέφερεν εἰς αὐτόν. Καὶ βλέπομεν οὕτω, ὅτι ὁ κυριευόμενος ὑπὸ τοῦ φθόνου προτιμᾷ ἀκόμη καὶ τὴν ἰδικήν του ζημίαν καὶ βλάβην, ἀρκεῖ μόνον νὰ κακοποιήσῃ τὸν φθονούμενον.

Τὸ πάθος τοῦ φθόνου εἶνε πάθος μυσαρὸν καὶ βδελυκτὸν οὐχὶ μόνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. Εἶνε μυσαρὸν καὶ βδελυκτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, διότι εἶνε τὸ ὅλως ἀντίθετον τῆς ἀγάπης, τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ Θεὸς ἐν τελειότητι, καὶ τὴν ὁποίαν ἐκζητεῖ καὶ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου. Εἶνε δὲ μυσαρὸν τὸ πάθος τοῦτο καὶ ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, διότι πάντες οἱ ἄνθρωποι μισοῦν τὸν φθονερόν. Διὰ τοῦτο ὁ ἄνθρωπος, ἐὰν πρέπῃ νὰ πολεμῇ καὶ ἀποδιώκῃ μακρὰν τῆς ψυχῆς του πᾶσαν ἁμαρτίαν καὶ πᾶν πάθος, πολὺ περισσότερον πρέπει νὰ πολεμῇ καὶ νὰ ἀποδιώκῃ πάσῃ δυνάμει τὸ σατανικὸν πάθος τοῦ φθόνου. Καὶ λέγομεν σατανικὸν τὸ πάθος τοῦ φθόνου, διότι ἐξομοιώνει τὸν ἔχοντα καὶ μὴ πολεμοῦντα αὐτὸ πρὸς τὸν Σατανᾶν· ὅστις ξένος ὅλως παντὸς ἴχνους ἀγάπης εἶνε ὁ πατὴρ τοῦ φθόνου καὶ πάσης κακεντρεχείας καὶ χαιρεκακίας.

Τὰ ἰδιάζοντα μέσα, διὰ τῶν ὁποίων καταπολεμεῖται τὸ πάθος τοῦ φθόνου, εἶνε περίπου τὰ αὐτὰ πρὸς τὰ μέσα, δι' ὧν καταπολεμεῖται καὶ νεκροῦται ἡ ἔχθρα καὶ μνησικακία, καθόσον ὁ φθόνος ἔχει πολλὴν καὶ μεγάλην τὴν σχέσιν πρὸς τὴν ἔχθραν καὶ τὴν μνησικακίαν. Λέγομεν λοιπὸν ὅτι, διὰ νὰ νεκρωθῇ καὶ νὰ ἐξαλειφθῇ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ τὸ πάθος τοῦ φθόνου, πρέπει ὁ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τῶν ὀρθῶν σκέψεων καὶ συλλογισμῶν καὶ τῶν ἄλλων ὑποδειχθέντων πνευματικῶν ὅπλων, δι' ὧν πολεμεῖται πᾶν πάθος καὶ πᾶσα ῥοπὴ καὶ κλίσις πρὸς τὸ κακὸν καὶ τὴν ἁμαρτίαν, νὰ μεταχειρίζεται καὶ τὰ ἑξῆς ἰδιάζοντα μέσα.

Πρῶτον, νὰ βιάζῃ τὸν ἑαυτόν του καὶ νὰ προσπαθῇ ὅπως ἐπαινῇ καὶ ἐγκωμιάζῃ τὸν φθονούμενον εἰς ἄλλους ἀνθρώπους. Δεύτερον, νὰ προσπαθῇ, ἐὰν εἶνε δυνατὸν αὐτῷ, ὅπως συναντᾷ αὐτὸν καὶ τοῦ ὁμιλῇ φιλοφρόνως καὶ μετὰ γλυκύτητος. Τρίτον, νὰ βιάζῃ τὸν ἑαυτόν τον καὶ νὰ προσπαθῇ, ἐὰν τοῦ εἶνε δυνατόν, νὰ εὐεργετῇ αὐτὸν δι' οἱουδήποτε τρόπου. Τέταρτον, νὰ προσεύχεται πάντοτε ὑπὲρ τοῦ φθονουμένου, παρακαλῶν τὸν Θεὸν ἵνα τὸν διαφυλάττῃ, ἵνα τὸν εὐλογῇ καὶ τὸν χαροποιῇ, ἵνα τὸν κάμῃ πλούσιον καὶ ἔνδοξον, ὥστε νὰ ἐπαινῆται καὶ νὰ δοξάζεται

ὑπὸ πάντων, καὶ ἵνα τοῦ χαρίσῃ τὴν βασιλείαν του τὴν ἐπουράνιον· καὶ πρὸ πάντων, νὰ εὔχεται ὅπως ὁ Θεὸς χορηγῇ εἰς τὸν φθονούμενον τὰ ὅλως ἀντίθετα πρὸς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐπιθυμεῖ κατ' αὐτοῦ. Πέμπτον, ὅταν αἰσθάνεται ἐν τῇ ψυχῇ του ἐγειρόμενον τὸ μυσαρὸν αἴσθημα τοῦ φθόνου, νὰ μέμφεται καὶ νὰ ἐπιπλήττῃ τὸν ἑαυτόν του αὐστηρῶς, περιφρονῶν οὕτω καὶ ἐξευτελίζων καὶ ἐλέγχων ἑαυτὸν ὡς ἔχοντα ἐν τῇ ψυχῇ του ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔχει ὁ Σατανᾶς καὶ τὸ ὁποῖον, ἐὰν δὲν πολεμῇ, ἀλλὰ δέχεται αὐτὸ μὲ τὴν θέλησίν του, θὰ καταστήσῃ αὐτὸν ἄξιον τῆς αἰωνίου κολάσεως. Καὶ λέγομεν οὕτω, διότι, καθὼς ἔχομεν εἴπει καὶ ἀλλαχοῦ, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος πολεμῇ καὶ ἀποκρούῃ τὸ πάθος τοῦτο διὰ τῆς θελήσεώς του, τότε δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἁμαρτίαν καὶ ἐνοχὴν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἔστω καὶ ἂν αἰσθάνεται αὐτὸ συχνά. Ἕκτον, νὰ παρακαλῇ τὸν Κύριον μετὰ πίστεως καὶ ταπεινώσεως, ὅπως ἀπαλλάξῃ αὐτὸν ἀπὸ τὸ μυσαρὸν καὶ θανάσιμον τοῦτο πάθος.

Περὶ τῆς ἐπιπλήξεως καὶ προσευχῆς, τῶν δύο τούτων τελευταίων ὅπλων κατὰ τοῦ πάθους τοῦ φθόνου, εἴπομεν ἰδιαιτέρως περὶ ἑκάστου τούτων εἰς τὰ πνευματικὰ ὅπλα τὰ χρησιμεύοντα διὰ τὴν καταπολέμησιν πάσης ἁμαρτίας καὶ παντὸς πάθους. Ἀνεφέραμεν ὅμως ταῦτα καὶ ἐδῶ, ὅπως μὴ παραλείπωνται ποτέ, διότι εἶνε τὰ μέγιστα χρήσιμα διὰ τὴν καταπολέμησιν καὶ ἀπονέκρωσιν τοῦ σατανικοῦ πάθους τοῦ φθόνου.

Ταῦτα ὅταν τηρῇ ὁ χριστιανός, θὰ ἐλευθερωθῇ ἐξάπαντος διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸ πάθος τοῦ φθόνου καὶ δὲν θὰ ἔχῃ δι' αὐτὸ ἐνοχήν, ἔστω καὶ ἂν κεντᾶται ἐσωτερικῶς ὑπ' αὐτοῦ.

221. Η ΚΑΤΑΚΡΙΣΙΣ

Τὸ νὰ προσβλέπῃ καὶ νὰ παρατηρῇ ὁ ἄνθρωπος τὰ ἁμαρτήματα, τὰς ἐλλείψεις καὶ τὰ ἐλαττώματα τοῦ πλησίον καὶ νὰ μέμφεται καὶ καταδικάζῃ αὐτὸν ἀσπλάγχνως καὶ ἀσυμπαθῶς, ὅπερ εἶνε πάθος φοβερὸν καὶ ἁμάρτημα μέγα, πολλοὶ ἕνεκα ἀγνοίας δὲν τὸ θεωροῦσιν ὡς ἁμάρτημα. Ὁ Κύριος ὅμως ἀπαγορεύων αὐτὸ λέγει, ὅτι ὅσοι ὑποπίπτουσιν εἰς τὸ ἁμάρτημα τοῦτο θὰ κριθῶσιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον· τουτέστι θὰ κρίνῃ καὶ θὰ καταδικάσῃ αὐτοὺς ὁ Θεὸς διὰ τὰ ἁμαρτήματά τῶν ἄνευ συμπαθείας καὶ ἄνευ ἐλέους, ὅπως καὶ αὐτοὶ κατέκρινον καὶ κατεδίκαζον τὸν πλησίον τῶν χωρὶς εὐσπλαγχνίαν.

Δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔχουσι θεόθεν τὸ δικαίωμα νὰ κρίνωσι καὶ νὰ καταδικάζωσι τοὺς παρεκτρεπομένους, ὡς εἶνε λόγου χάριν οἱ δικασταί, οἱ γονεῖς, οἱ πνευματικοὶ πατέρες, οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ παιδαγωγοί· διότι οὗτοι, ἐφαρμόζοντες νόμον δικαιοσύνης καὶ παιδεύοντες πατρικῶς τοὺς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν παρεκτρεπομένους, ἐκπληροῦσι καθῆκον ἱερόν.

Παρομοίως δὲν ὑπάγεται εἰς τὴν ἐφάμαρτον κατάκρισιν καὶ ὁ δίκαιος καὶ ἀληθὴς χριστιανικὸς ἔλεγχος, ὁ γινόμενος κατὰ τῶν σκανδαλιζόντων καὶ προξενούντων βλάβην καὶ ζημίαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Δὲν ὑπάγεται δηλονότι εἰς τὴν ἐφάμαρτον κατάκρισιν ὁ ἔλεγχος, ὅστις γίνεται παρ' ἀνθρώπων βιούντων καὶ πολιτευομένων συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Εὐαγγελίου. Διότι ὁ τοιοῦτος ἔλεγχος, ὅταν γίνεται ἐσκεμμένως καὶ μετὰ φρονήσεως, ὅπως πρέπει καὶ ὅταν πρέπῃ, συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅταν γίνεται ἐκ μόνου τοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς ὑπερασπίσεως τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου καὶ τῆς ὠφελείας τῶν ἀνθρώπων, χωρὶς ποτὲ τὸ παράπαν νὰ προέρχεται ἐξ ἀντιπαθείας τινὸς ἢ ἐξ ἐγωϊσμοῦ καὶ φανατισμοῦ ἢ ἐξ ἀνθρωπαρεσκείας ἢ ἐξ ἄλλου τινὸς ἰδιοτελοῦς καὶ κοσμικοῦ ἐλατηρίου, ὁ τοιοῦτος, λέγομεν, ἔλεγχος ὄχι μόνον δὲν ἀπαγορεύεται ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλὰ καὶ ἐπιβάλλεται· ἐπειδὴ εἶνε ἐκτέλεσις χριστιανικοῦ καθήκοντος. Καὶ διὰ τοῦτο βλέπομεν, ὅτι τοιοῦτον ἔλεγχον, ἐκτὸς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐποίησαν οἱ καὶ Ἀπόστολοι καὶ οἱ μεγάλοι τῆς Ἐκκλησίας Πατέρες.

Ἐπίσης δὲν ὑπάγεται εἰς τὴν ἐφάμαρτον κατάκρισιν καὶ ἡ ἐξ ἀγάπης καὶ ἐξ ἐνδιαφέροντος γινομένη ὑπόδειξις τοῦ σφάλματος καὶ ἁμαρτήματος τοῦ πλησίον, τὴν ὁποίαν κάμνει ὁ χριστιανὸς πρὸς αὐτὸν ἰδιαιτέρως διὰ τρόπου χριστιανικοῦ καὶ ἀδελφικοῦ, μὴ θεατρίζων καὶ διαπομπεύων αὐτὸν ἐνώπιον ἄλλων. Καθόσον καὶ ἡ ὑπόδειξις αὕτη γινομένη ἀκριβῶς πρὸς τὸν σκοτὸν ἵνα διαφωτισθῇ καὶ προτρατῇ ὁ πλησίον εἰς τὸ νὰ μετανοήσῃ καὶ διορθωθῇ, ὅπως μὴ ἀπολεσθῇ, ὄχι μόνον δὲν εἶνε ἁμάρτημα, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον εἶνε ἐκπλήρωσις καθήκοντος ἐπιβαλλομένου ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης.

Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τῆς ἐφαμάρτου κατακρίσεως, ἥτις γίνεται εἴτε ἀπόντος εἴτε καὶ παρόντος τοῦ κατακρινομένου, καὶ ἥτις οὔτε τὸν κατακρινόμενον ὠφελεῖ, οὔτε τοὺς ἀκούοντας τὰ ἁμαρτήματα καὶ ἐλαττώματα αὐτοῦ. Πρόκειται περὶ τῆς κατακρίσεως, τὴν ὁποίαν κάμνουσιν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι, χωρὶς νὰ ἔχωσι τοιοῦτον δικαίωμα, κατακρίνουσι καὶ καταδικάζουσι τὸν πλησίον. Κατακρίνουοσι δέ, εἴτε διότι θέλουσι νὰ δυσφημίσωσιν αὐτόν, εἴτε διότι ἔχουσι μεγάλην ἰδέαν περὶ ἑαυτῶν, εἴτε διὰ νὰ δείξωσι καὶ παραστήσωσιν ἑαυτοὺς καλυτέρους καὶ ἀνωτέρους τῶν κατακρινομένων προσώπων, εἴτε καὶ ἐκ κακῆς ἕξεως καὶ συνηθείας εἰς τὸ κατακρίνειν. Οὕτω δὲ ποιοῦντες σφετερίζονται τὸ δικαίωμα τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπεφύλαξεν εἰς ἑαυτὸν τὴν κρίσιν καὶ καταδίκην τῶν δούλων αὐτοῦ, ὡς μᾶς βεβαιοῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τοῦ ἀποστόλου Ἰακώβου λέγοντος: «Εἷς ἐστιν ὁ νομοθέτης ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι· σὺ τίς εἶ ὃς κρίνεις τὸν ἕτερον;» (Ἰακ. δ΄ 12).

Ὁ δὲ ἀπόστολος Παῦλος, ἐλέγχων τὴν θρασύτητα καὶ τόλμην τῶν σφετεριζομένων τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ καὶ κατακρινόντων τοὺς ἄλλους, ἐπὶ τῶν ὁποίων μόνος ὁ Θεὸς ἔχει δικαίωμα, λέγει: «Σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην»; (Ρωμ. ιδ΄ 4). Ἀλλὰ πλέον σαφῶς καὶ καθαρῶς ἀπαγορεύει καὶ καταδικάζει τὴν τοιαύτην κατάκρισιν αὐτὸς ὁ Κύριος, λέγων: «Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε· ἐν ᾧ γὰρ κρίματι

κρίνετε, κριθήσεσθε, καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν» (Ματθ. ζ΄ 1-2). Αὐτὴν λοιπὸν τὴν κατάκρισιν πρέπει νὰ πολεμῇ καὶ ν' ἀποδιώκῃ μακρὰν τοῦ ἑαυτοῦ τον ὁ χριστιανός, διότι ἄλλως, εἶνε ἀδύνατον νὰ ἀποφύγῃ τὴν δικαίαν κρίσιν καὶ καταδίκην τοῦ Θεοῦ. Ποῖα δὲ μέσα πρέπει νὰ μεταχειρίζεται ὁ περιπίπτων εἰς τὸ ἁμάρτημα τοῦτο, ἐρχόμεθα νὰ εἴπωμεν ἤδη.

Ἐκτὸς τῶν ὑποδειχθέντων γενικῶν πνευματικῶν ὅπλων, κατάλληλον καὶ τελεσφόρον μέσον πρὸς καταπολέμησιν καὶ ἀποδίωξιν τῆς κατακρίσεως εἶνε διάφοροι εἰδικαὶ καὶ κατάλληλοι σκέψεις καὶ συλλογισμοί. Διὰ τῶν σκέψεων τούτων θὰ ἐγείρεται καὶ θὰ ἀναπτύσσεται ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου εὐσπλαγχνία καὶ λύπη διὰ τὸν ἔχοντα αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο τὸ ἁμάρτημα ἢ ἐλάττωμα, καὶ οὐχὶ καταλαλιὰ καὶ καταδίκη αὐτοῦ.

Δύναται ἐπὶ παραδείγματι ὁ ἄνθρωπος, ὅπως ἀποφεύγει τὴν κατάκρισιν, νὰ σκέπτεται καὶ νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὸν φυσικὸν χαρακτῆρα τοῦ ἔχοντος τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ ἁμάρτημα ἢ ἐλάττωμα· καθόσον καὶ οἱ χαρακτῆρες τῶν ἀνθρώπων δὲν εἶνε οἱ αὐτοί. Εἶνε χαρακτῆρες, λόγου χάριν, ἀνθρώπων οἵτινες ἔχουν ἀδυναμίαν καὶ κλίσιν καὶ παρασύρονται εἰς αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο τὸ ἐλάττωμα μὲ πολλὴν εὐκολίαν, χωρὶς νὰ ἔχωσι τὴν ἰσχὺν νὰ ἀποφεύγωσιν αὐτό, καίτοι θέλουσι τοῦτο. Δύναται λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος σκεπτόμενος νὰ συλλογίζεται καὶ νὰ λέγῃ: Ναί, ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἔχει τοῦτο τὸ ἐλάττωμα ἢ κυριεύεται ὑπ' αὐτῆς τῆς κακίας. Ἀλλ' ἆρά γε ἔχει τὴν δύναμιν καὶ τὸ σθένος ἵνα ἀποφύγῃ αὐτήν; μήπως ἔχει φυσικήν τινα κουφότητα καὶ ἐπιπολαιότητα καὶ ἀκρισίαν, καὶ δὲν δύναται ὡς ἐκ τούτου νὰ φανῇ ἀνώτερος τοῦ ἑαυτοῦ του; μήπως ἔτυχε παρημελημένης καὶ κακῆς ἀνατροφῆς; Διότι, ὡς γνωστόν, ἡ παρημελημένη καὶ μάλιστα ἡ κακὴ ἀνατροφὴ ἔχει μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ ἀνθρώπου. Δύναται ἔτι νὰ σκέπτεται ἐν ἑαυτῷ, λέγων: Μήπως ἔχει ἄγνοιαν καὶ δὲν ἐδιδάχθη οὐδὲ ἐγνώρισεν, ὡς πρέπει, τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ νοῇ καλῶς τὸ βάρος ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς κακίας; Μήπως τὸ περιβάλλον, ὑπὸ τοῦ ὁποίου περιστοιχεῖται, εἶνε κακόν, καὶ τὰ πρόσωπα, μεθ' ὧν συναναστρέφεται, ἐπηρεάζουσιν αὐτὸν διὰ τῶν λόγων τῶν καὶ τῆς διαγωγῆς τῶν, αὐτὸς δὲ δὲν διακρίνει τὴν ἐξ αὐτῶν ζημίαν καὶ βλάβην; Μήπως δὲν ἔτυχε καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ζωῆς του περιστάσεων καταλλήλων, οὐδὲ εἶδε παραδείγματα καλά, οὐδὲ ἤκουσε συμβουλὰς ὠφελίμους, ὅπως δι' αὐτῶν διορθωθῇ καὶ μεταβληθῇ; Μήπως θέλει μὲν νὰ ἀπαλλαγῇ ἐκ τοῦ ἐλαττώματός του καὶ τῆς κακίας του, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ κατορθώσῃ τοῦτο ἕνεκα πολυχρονίου κακῆς ἕξεως καὶ συνηθείας;

Δύναται ἐπίσης νὰ σκέπτεται καὶ νὰ συλλογίζεται ἐν ἑαυτῷ οὕτως: Ἐὰν εἶχον ἐγὼ τὸ ἐλάττωμα, τὸ ὁποῖον ἔχει ἐκεῖνος, ἔχω βεβαιότητα ὅτι δὲν ἤθελον πράξει καὶ ἐγὼ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πράττει ἐκεῖνος; Ἐπίσης, ἐὰν εἶχον ἐγὼ τὰ ἐλαττώματα, τὰ ὁποῖα ἔχει ἐκεῖνος, ἤθελον νὰ μὲ κατακρίνωσιν οἱ ἄλλοι; Δύναται ἀκόμη νὰ σκέπτεται καὶ νὰ λέγῃ: Ναί· ἔχει σήμερον αὐτὸς αὐτὸ τὸ ἐλάττωμα· ἀλλὰ γνωρίζω ἐγώ, ἐὰν αὐτὸς αὔριον μετανοήσῃ καὶ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὸ ἐλάττωμά του καὶ σωθῇ, ἐγὼ δὲ ἐγκαταλειφθῶ ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἕνεκα αὐτοπεποιθήσεώς μου, καὶ παρεκκλίνου ἀπὸ τὸν νόμον του καὶ ἀπολεσθῶ; Ἔπειτα· ἐὰν ἐγὼ ἔχω προτερήματα καὶ ἀρετάς, ἀντιθέτους τῶν κακιῶν ἐκείνου, ἔχω ἆρά γε ταύτας ἐξ ἰδικῆς μου ἱκανότητος; δὲν εἶνε αὗται δωρεαὶ τοῦ Θεοῦ, αἱ ὁποῖαι, ἐὰν δὲν ταπεινοφρονῶ, ἀλλὰ κατακρίνω τὸν πλησίον μου, οὐδεμίαν ὠφέλειαν θὰ μοῦ φέρουν;

Ἐπίσης δύναται νὰ συλλογίζεται, ὅτι κατακρίνων τοὺς ἄλλους στερεῖται τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης· διότι αὕτη κάμνει τὸν χριστιανὸν συμπαθῆ πρὸς τοὺς ἁμαρτωλούς. Ὡσαύτως δύναται νὰ σκέπτεται καὶ νὰ συλλογίζεται ὅτι, συμφώνως πρὸς τοὺς ἀνωτέρω λόγους τοῦ Χριστοῦ, ὅπως κρίνει καὶ καταδικάζει τοὺς ἄλλους, τοιουτοτρόπως θὰ κριθῇ καὶ οὗτος καὶ θὰ καταδικασθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τὰ ἁμαρτήματά του· καὶ ὅτι, ὅταν δὲν κατακρίνῃ καὶ δὲν καταδικάζῃ τοὺς ἄλλους, ἀλλ' εἶνε συμπαθὴς καὶ ἐπιεικής, δὲν θὰ κατακριθῇ καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

Πᾶσαι αἱ τοιαῦται σκέψεις καὶ οἱ συλλογισμοὶ συντελοῦν μεγάλως εἰς τὸ νὰ ἀποφεύγῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν κατάκρισιν. Ἀλλὰ περισσότερον ἀπὰ ὅλας τὰς ἄλλας σκέψεις συντελεῖ εἰς τὴν παντελῆ ἀποφυγὴν τῆς κατακρίσεως τοῦτο: Τὸ νὰ προσέχῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς ἑαυτόν, καὶ νὰ σκέπτεται καὶ συναισθάνεται τὰς ἰδικάς του ἐλλείψεις, τὰ ἐλαττώματά τοῦ καὶ τὰς κλίσεις τοῦ εἰς αὐτὴν ἢ ἐκείνην τὴν κακίαν, καὶ ἐν γένει νὰ συλλογίζεται τὰ ἁμαρτήματά του, τὰ ὁποῖα καὶ ἂν δὲν ἔχῃ ἤδη, διότι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ τὸν ἀπηλευθέρωσεν, εἶχεν ὅμως αὐτὰ προηγουμένως. Ὁ συλλογισμὸς δὲ καὶ ἡ συναίσθησις τῶν ἰδικῶν του ἁμαρτημάτων θὰ κάμνῃ αὐτὸν ὥστε νὰ στρέφῃ τὴν μομφὴν καὶ τὴν κατάκρισιν κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ του. Διότι ὁ συναισθανόμενος τὰ ἰδικά του ἁμαρτήματα καὶ ἐλαττώματα θεωρεῖ τὸν ἑαυτόν του χειρότερον καὶ ἁμαρτωλότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ὅταν μάλιστα ἐργάζεται καὶ πολεμῇ πρὸς ἐξάλειψιν οἱουδήποτε ἐλαττώματος ἢ οἱασδήποτε κλίσεως πρὸς τὸ κακόν, θὰ αἰσθάνεται συμπάθειαν καὶ λύπην πρὸς τὸν πλησίον διὰ τὰ ἐλαττώματά του, ἐπειδὴ θὰ γνωρίζῃ ἐξ ἰδίας πείρας τὴν δυσκολίαν, τὴν ὁποίαν ἀπαντᾷ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν περιστολὴν καὶ νέκρωσιν τῶν ἐλαττωμάτων του.

Αὐτὰς τὰς σκέψεις καὶ τοὺς συλλογισμοὺς ὅταν συνεχῶς κάμνῃ ὁ ἄνθρωπος, καὶ μάλιστα ὅταν συναισθάνεται τὰ ἰδικά του ἁμαρτήματα θὰ ἀποφεύγῃ μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὸ μέγα ἁμάρτημα τῆς κατακρίσεως.

222. Η ΠΛΕΟΝΕΞΙΑ ΚΑΙ Η ΦΙΛΑΡΓΥΡΙΑ

Ἡ πλεονεξία καὶ ἡ φιλαργυρία εἶνε πάθη συγγενῆ καὶ στενῶς συνδεδεμένα. Διότι ἡ μὲν πλεονεξία συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἐπιθυμῇ καὶ νὰ ἐπιδιώκῃ ἀπλήστως ὁ ἄνθρωπος τὸ περισσότερον, χωρὶς ποτὲ νὰ χορταίνῃ ἀπὸ ὅσα ἤθελεν ἐναποταμιεύσει. Ἡ δὲ φιλαργυρία συνίσταται εἰς τὸ νὰ κατέχῃ ὁ ἄνθρωπος

τὸ χρῆμα, ἔχων τὴν καρδίαν του προσηλωμένην εἰς αὐτὸ καὶ λυπούμενος μεγάλως, ὅταν εὑρίσκεται εἰς τὴν ἀνάγκην ἵνα ἐξοδεύσῃ ἐξ αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ τὸ πάθος τῆς πλεονεξίας καὶ τῆς φιλαργυρίας συνίσταται κυρίως εἰς τὴν ἀγάπην καὶ προσκόλλησιν τῆς καρδίας εἰς τὸ χρῆμα ἢ τὸ κτῆμα ἢ τὸ πρᾶγμα, καὶ εἰς τὴν ἀχόρταστον ἐπιθυμίαν πρὸς ἀπόκτησιν καὶ κατοχὴν περισσοτέρων, διὰ τοῦτο πλεονέκτης καὶ φιλάργυρος δὲν εἶνε μόνον ἐκεῖνος, ὅστις ἀποκτᾷ μεγάλα ποσὰ διὰ τῆς πλεονεξίας ἢ κατέχει πολὺν πλοῦτον διὰ τῆς φιλαργυρίας, καθόσον δὲν εἶνε καὶ δυνατὴ εἰς πάντας ἡ ἀπόκτησις μεγάλων ποσῶν. Ἀλλὰ πλεονέκτης εἶνε καὶ ἐκεῖνος, ὅστις δὲν ἀρκεῖται εἰς ὅσα εἶνε ἱκανὰ διὰ τὴν συντήρησίν του καὶ τὰς ἀνάγκας του, ἀλλ᾽ ἐπιθυμεῖ ἀπλήστως τὰ περισσότερα. Καθὼς φιλάργυρος εἶνε καὶ ἐκεῖνος ὅστις, ἔχων ἔστω καὶ ὀλίγα, ἔχει ὅμως ἀγάπην καὶ προσκόλλησιν εἰς αὐτά, καὶ στηρίζει τὴν ἐλπίδα τῆς ζωῆς του εἰς ταῦτα.

Πόσον φοβερὰ καὶ ὀλέθρια εἶνε ἀμφότερα τὰ πάθη ταῦτα, ἡ πλεονεξία καὶ ἡ φιλαργυρία, μᾶς διδάσκει αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Καὶ περὶ μὲν τῆς πλεονεξίας μᾶς λέγει σαφῶς καὶ καθαρῶς διὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ὅτι εἶνε «εἰδωλολατρία» (Κολασ. γ´ 5), περὶ δὲ τοῦ πλεονέκτου ὅτι εἶνε «εἰδωλολάτρης» (Ἐφεσ. ε´ 5). Ὀνομάζει δὲ τὸν πλεονέκτην εἰδωλολάτρην ὁ θεῖος Παῦλος, διότι αὐτός, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐλπίδα, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἔχῃ εἰς τὸν Θεόν, τὴν ἔχει εἰς τὰ χρήματα καὶ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου τούτου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ πλεονέκτης κατὰ τοὺς λόγους τοῦ θείου Παύλου εἶνε εἰδωλολάτρης, ἐννοεῖ πᾶς τις ὅτι εἶνε ἀδύνατον ὁ τοιοῦτος νὰ εἶνε χριστιανός, νὰ εἶνε ὀπαδὸς τοῦ Χριστοῦ. Διότι Χριστιανὸς ἀληθὴς καὶ εἰδωλολάτρης εἶνε δύο ἄκρα ἀντίθετα. Περὶ δὲ τῆς φιλαργυρίας ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος λέγει ὅτι εἶνε αἰτία καὶ πηγὴ ὅλων τῶν κακῶν καὶ ἔχει τόσην δύναμιν, ὥστε νὰ ἀποπλανᾷ καὶ νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν πίστιν. «Ρίζα, λέγει, πάντων τῶν κακῶν ἐστιν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινες ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως» (Α´ Τιμ. στ´ 9). Λέγει ὁ θεῖος Ἀπόστολος, ὅτι ἡ φιλαργυρία εἶνε ρίζα πάντων τῶν κακῶν, διότι ἡ ἀγάπη καὶ προσκόλλησις, ἣν ἔχει ὁ φιλάργυρος εἰς τὸ χρῆμα, κάμνει αὐτὸν ξένον τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, καὶ ὠθεῖ καὶ σπρώχνει αὐτὸν ἵνα χάριν τοῦ χρήματος παραβῇ πάντα νόμον καὶ πᾶσαν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο βλέπομεν ὅτι καὶ ὁ Ἰούδας ἕνεκα τῆς φιλαργυρίας του παρέδωκεν αὐτὸν τὸν Κύριον. Καὶ παρέδωκεν αὐτὸν χάριν τριάκοντα ἀργυρίων.

Ἵνα δὲ ἀπαλλαγῇ καὶ ἐλευθερωθῆ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὰ φοβερὰ ταῦτα πάθη τῆς πλεονεξίας καὶ τῆς φιλαργυρίας, εἶνε ἀνάγκη ἵνα δώσῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν δέουσαν προσοχὴν καὶ ἐπιμέλειαν, ὅπως κατανοήσῃ τὸ βάραθρον, εἰς τὸ ὁποῖον φέρουσι τὰ πάθη ταῦτα τὸν κατεχόμενον ὑπ᾽ αὐτῶν. Εἶνε ἀνάγκη ἵνα ἐπαγρυπνήσῃ εἰς τοῦτο, συμφώνως πρὸς τὴν παραγγελίαν τοῦ Κυρίου, ὅστις λέγει: «Ὁρᾶτε, καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας» (Λουκ. ιβ´ 15). Ἀποτρέπων δὲ ἡμᾶς καὶ ἀπὸ τὴν προσήλωσιν τῆς καρδίας εἰς τὸ χρῆμα καὶ τὸν πλοῦτον παραγγέλλει λέγων: «Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς» (Ματθ. στ´ 19). Ὁμιλῶν δὲ καὶ περὶ τῶν ἐχόντων τὴν ἐλπίδα αὐτῶν καὶ πεποίθησιν εἰς τὰ χρήματα παριστᾷ ὅτι εἶνε εὐκολώτερον νὰ διέλθῃ ἡ κάμηλος, τὸ μέγα αὐτὸ ζῶον, διὰ τῆς ὀπῆς τῆς βελόνης παρὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐκεῖνος, ὅστις ἔχει ἀγάπην καὶ προσκόλλησιν εἰς τὰ χρήματα καὶ τὰ κτήματα (Μάρκ. ι´ 23-25).

Ὡς ἰδιάζοντα ὅπλα ἢ μέσα πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς καρδίας ἐκ τῆς προσκολλήσεως εἰς τὰ χρήματα ἢ πρὸς τὰ κτήματα καὶ πράγματα τοῦ κόσμου τούτου, ἐκτὸς τῶν ὑποδειχθέντων γενικῶν ὅπλων διὰ πᾶν πάθος καὶ πᾶσαν κλίσιν πρὸς τὸ κακόν, ὑποδεικνύονται τὰ ἑξῆς:

Πίστις καὶ πεποίθησις εἰς τὸν Θεόν, Ὅστις συντηρεῖ πᾶσαν τὴν κτίσιν καὶ τρέφει πᾶσαν πνοήν· πεποίθησις ὅτι θὰ συντηρήσῃ αὐτόν, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς οὐδέποτε ἐγκαταλείπει τὸν ἐλπίζοντα ἐπ᾽ αὐτόν, ἀφοῦ μάλιστα ὁ ἴδιος ὑπόσχεται τοῦτο. Τήρησις δικαιοσύνης εἰς πᾶσαν ἐπιχείρησιν καὶ εἰς πᾶσαν δοσοληψίαν. Ἡ σκέψις καὶ ὁ συλλογισμός, ὅτι τὰ χρήματα καὶ πάντα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου τούτου εἶνε ἐφήμερα καὶ προσωρινά. Ἡ σκέψις ὅτι ἀληθὴς καὶ αἰώνιος πλοῦτος καὶ θησαυρὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ὁ Θεός, καὶ ἡ κληρονομία τῆς ἐπουρανίου Αὐτοῦ βασιλείας· καὶ ὅτι θὰ ἔχῃ ταῦτα ὁ ἄνθρωπος, ὅταν εἶνε προσκεκολλημένος εἰς τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπακοῆς εἰς τὸ θέλημά του. Ἡ ἐλεημοσύνη, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἐξασκῇ, βιάζων τὸν ἑαυτόν του. Ἡ προσευχή, γινομένη καὶ ἀποβλέπουσα εἰς αὐτὸ τοῦτο, εἰς τὸ νὰ ἐλευθερώσῃ δηλονότι ὁ ὁ Θεὸς τὴν καρδίαν ἀπὸ τὴν προσκόλλησιν καὶ ἀγάπην τοῦ χρήματος.

Πάντα ταῦτα τὰ μέσα εἶνε τὰ μέγιστα συντελεστικὰ διὰ τὴν νέκρωσιν τῶν παθῶν τῆς πλεονεξίας καὶ φιλαργυρίας. Ἐὰν ὅμως τὰ πάθη ταῦτα κυριεύουν εἰς μεγάλον βαθμὸν τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου, ἐὰν δηλονότι βλέπῃ ὁ ἄνθρωπος ὅτι ἔχει μεγάλην προσκόλλησιν καὶ ἀφοσίωσιν καὶ ἀγάπην εἰς τὰ χρήματα καὶ λοιπὰ τοῦ κόσμου πράγματα, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐξαρτᾷ τὴν συντήρησίν του καὶ τὴν ζωήν του καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ, τότε μόνα τὰ ἀνωτέρω ὑποδειχθέντα μέσα δὲν ἰσχύουν διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς καρδίας ἀπὸ τῆς ἀφοσιώσεως καὶ ἀγάπης πρὸς αὐτά. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὸ μόνον μέσον, τὸ ὁποῖον ριζικῶς ἐλευθερώνει τὸν ἀνθρῶπον ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν καὶ φιλαργυρίαν, εἶνε ἐκεῖνο, ὅπερ εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὸν πλούσιον ἐκεῖνον, ὅστις εἶχε τὴν καρδίαν προσκεκολλημένην εἰς τὰ χρήματα καὶ κτήματα, Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν νὰ πωλήσῃ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ καὶ νὰ τὰ δώσῃ εἰς τοὺς πτωχούς (Λουκ. ιη´ 22). Τοῦτο δέ, ὅπερ εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τὸν πλούσιον ἐκεῖνον, δὲν εἶνε ὑποχρεωτικὸν καὶ διὰ τοὺς πλουσίους ἐκείνους, οἵτινες δὲν ἔχουν προσκόλλησιν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὸ χρῆμα, ἀλλ᾽ ἔχουν τὴν ἐλπίδα καὶ πεποίθησιν αὐτῶν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἶνε ἐλεήμονες καὶ εὐεργετικοί. Ὑποχρεωτικὸν εἶνε δι᾽ ἐκείνους μόνον, οἵτινες εἶνε ὅλως προσηλωμένοι καὶ ἀφωσιωμένοι εἰς τὰ χρήματα καὶ πράγματα τοῦ κόσμου, καὶ εἰς αὐτὰ μόνον ἔχουσι τὰς ἐλπίδας τῶν καὶ οὐχὶ εἰς τὸν Θεόν. Καὶ διατάσσει τοῦτο ὁ Σωτὴρ δι᾽ αὐτούς, διότι ἕνεκα τῆς τελείας αὐτῶν προσκολλήσεως καὶ ἀγάπης εἰς τὸ χρῆμα, πᾶν ἄλλο μέσον δὲν δύναται νὰ ἀποσπάσῃ τὴν καρδίαν τῶν ἀπὸ τὰ χρήματα καὶ

πράγματα.

Τὰ μέσα ταῦτα μεταχειριζόμενος ὁ χριστιανὸς πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς ψυχῆς καὶ τῆς καρδίας του ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν καὶ φιλαργυρίαν, θέλει ἐλευθερωθῆ ἐξάπαντος διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ΄: Ο ΦΟΒΟΣ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

223. ΠΟΤΕ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΕΧΕΙ ΚΑΘΗΚΟΝ ΝΑ ΘΥΣΙΑΖΗ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΤΟΥ

Μετὰ τὴν εἰς διάφορα πάθη ὑπόδειξιν τῶν εἰδικῶν μέσων, δι᾽ ὧν πολεμοῦνται καὶ νεκροῦνται τὰ πάθη ταῦτα, ἐρχόμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τοῦ πῶς πολεμεῖται ὁ φόβος τοῦ θανάτου. Καὶ ἐπειδὴ ὁ φόβος τοῦ θανάτου εἶνε μεγάλη καὶ ἰσχυροτάτη πρὸς ἁμαρτίαν ἀφορμή, ἡ ὁποία σπουδαίως ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, δι᾽ αὐτὸν τὸν λόγον πρέπει νὰ γίνῃ εἰδικὸς καὶ ἐκτενὴς περὶ αὐτοῦ λόγος, ὅπως λάβῃ πληρεστέραν καὶ τελειοτέραν ἰδέαν ὁ χριστιανὸς τοῦ πῶς πολεμεῖται καὶ ἀποδιώκεται ὁ φόβος οὗτος. Προτοῦ ὅμως νὰ εἴπωμεν περὶ τούτου, πρέπει νὰ εἴπωμεν πρὸς φωτισμὸν τῶν ἀγνοούντων, πότε ἔχει καθῆκον ὁ χριστιανὸς νὰ θυσιάζῃ τὴν ζωήν του, καθὼς καὶ πότε ἐπακολουθοῦν δεινὰ καὶ θλίψεις εἰς τὸν χριστιανόν.

Λέγομεν λοιπόν, ὅτι ὁ χριστιανὸς εἶνε ὑποχρεωμένος, πειθαρχῶν καὶ ὑπακούων εἰς τὸν Θεόν, νὰ φυλάττῃ πᾶσαν αὐτοῦ ἐντολὴν μὲ πᾶσαν θυσίαν, τὴν ὁποίαν ἡ τήρησις ἀπαιτεῖ, ὡς καὶ μὲ τὴν θυσίαν τῆς ζωῆς του. Ἔχει καθῆκον, ἂν θέλῃ νὰ εἶνε ἀληθὴς χριστιανός, νὰ θυσιάζῃ τὴν ζωήν του ὄχι μόνον ὅταν πρόκειται νὰ μείνῃ πιστὸς εἰς τὴν ὁμολογίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ μὴ ἀρνηθῇ τὸ ὄνομά Του, ὡς ἔπραξαν τοῦτο οἱ ἅγιοι μάρτυρες, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν περίπτωσιν ἐκείνην, καθ᾽ ἣν εἶνε ἀδύνατον νὰ τηρήσῃ φανερὰν καὶ ὡρισμένην τοῦ Θεοῦ ἐντολήν. Ἔχει δηλαδὴ καθῆκον νὰ θυσιάζῃ τὴν ζωήν του, ὅταν ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ ἀφορᾷ εἴτε τὴν τήρησιν τῆς δικαιοσύνης, τὴν ὁποίαν ἐκζητεῖ ὁ Θεός, εἴτε τὴν τήρησιν τῆς ἀληθείας τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ μὴ ἀρνηθῇ ταύτην, εἴτε τὴν τήρησιν τῆς ἁγνότητος καὶ σωφροσύνης, εἴτε τὴν τήρησιν τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν εὐεργεσίας καὶ ὠφελείας, εἴτε τὴν τήρησιν οἱασδήποτε ἄλλης ὡρισμένης τοῦ Θεοῦ ἐντολῆς, εἴτε τὴν τήρησιν ὡρισμένου καθήκοντος, οὗτινος ἡ ἐκτέλεσις ἐπιβάλλεται ὑπὸ τοῦ θείου νόμου. Κατὰ πάσας τὰς περιπτώσεις ταύτας καθ᾽ ἃς ἤθελε παραστῆ ἀδύνατος εἰς τὸν χριστιανὸν ἡ τήρησις τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ χωρὶς νὰ ὑποστῇ θλίψεις καὶ στενοχωρίας, ἔχει καθῆκον νὰ ὑποστῇ ἀγογγύστως πᾶν ὅ,τι ἤθελεν ἐπέλθει εἰς αὐτόν, ἔχει καθῆκον νὰ θυσιάσῃ καὶ τὴν ζωήν του. Διὰ τοῦτο ὁ χριστιανὸς πρέπει νὰ ἔχῃ ἐν τῇ ψυχῇ του ὡς φρόνημα, καὶ φρόνημα σταθερὸν καὶ διαρκές, ὅπως καὶ τὴν ζωήν του θυσιάσῃ, ὅταν μία ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ τηρηθῇ ἄνευ τῆς θυσίας ταύτης. Καὶ ὅταν στέργῃ καὶ ἔχῃ ὡς φρόνημα τὸν θάνατον, ὅστις εἶνε ἡ μεγαλυτέρα θυσία, τότε πᾶσαν ἄλλην θυσίαν, εἴτε κλονισμὸς ὑγείας, εἴτε ἀπώλεια περιουσίας, εἴτε οἱανδήποτε ἄλλην θλῖψιν, θὰ τὴν δέχεται καὶ θὰ τὴν στέργῃ εὐκολώτερον, διότι πάντα ταῦτα εἶνε κατώτερα τοῦ θανάτου.

Ὅτι δὲ ὁ χριστιανός, διὰ νὰ εἶνε πράγματι καὶ ἀληθείᾳ χριστιανός, πρέπει νὰ ἔχῃ ἐν τῇ ψυχῇ τον τὸ φρόνημα τῆς αὐταπαρνήσεως, τὸ φρόνημα τοῦ νὰ ὑποστῇ πᾶσαν θυσίαν καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον διὰ τὴν τήρησιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, μᾶς τὸ διαβεβαιοῖ αὐτὸς ὁ Χριστός, λέγων: «Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι» (Μαρκ. η΄ 34). Ἤτοι, ὅστις θέλει νὰ εἶνε ἄνθρωπος ἰδικός μον, νὰ εἶνε ἀληθὴς ὀπαδός μου, ὀφείλει πρῶτον νὰ ἀρνηθῇ πᾶν θέλημα ἰδικόν του καὶ νὰ ἔχῃ ὡς θέλημα ἐν τῇ ψυχῇ του τὸ ἰδικόν μου θέλημα. Ὀφείλει δεύτερον, νεκρώνων πάσας τὰς ἐν τῇ ψυχῇ του κακὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰ πάθη, νὰ ἔχῃ θέλημα καὶ φρόνημα σταθερὸν ἐν τῇ ψυχῇ του τὸ νὰ ὑποστῇ καὶ θάνατον, ἐὰν ἡ τήρησις τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ προκαλέσῃ αὐτόν. Καὶ τρίτον, ἔχων ἐν τῇ ψυχῇ του τὸ φρόνημα τοῦτο τοῦ θανάτου, νὰ μὲ ἀκολουθῇ, τουτέστι νὰ ζῇ μιμούμενος τὴν ζωήν μου καὶ τὸ παράδειγμά μου.

224. ΠΟΤΕ ΕΚ ΤΗΣ ΤΗΡΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΝΤΟΛΩΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ ΘΛΙΨΕΙΣ Η ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ

Εἴπομεν, ὅτι ὁ χριστιανὸς ἔχει καθῆκον νὰ θυσιάζῃ τὴν ζωήν του εἰς πᾶσαν περίστασιν καθ᾽ ἣν εἶνε ἀδύνατον νὰ τηρήσῃ ὡρισμένην καὶ φανερὰν τοῦ Θεοῦ ἐντολήν, χωρὶς νὰ ὑποστῇ δεινὰ καὶ θλίψεις ἢ καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον. Πρέπει ὅμως νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι δὲν ἐπακολουθοῦν πάντοτε τὰ δεινὰ καὶ αἱ θλίψεις καὶ ὁ θάνατος ὡς συνέπεια τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Ἐπακολουθοῦν δεινὰ καὶ θλίψεις εἴτε πολλαὶ εἴτε ὀλίγαι, ἢ καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος, τότε μόνον, ὅταν ὁ Θεὸς ἐπιτρέψῃ. Διότι βεβαιούμεθα ἐκ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὑπακούων καὶ τηρῶν τὰς ἐντολάς του προστατεύεται ὑπ᾽ αὐτοῦ, λυτροῦται ἐκ πάντων τῶν δεινῶν καὶ εὐημερεῖ. Ὅταν μάλιστα εἶνε ἀκριβέστερος εἰς τὴν τήρησιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, εὐλογεῖται ὑπ᾽ αὐτοῦ περισσότερον. Καὶ βεβαίως, εἶνε δυνατὸν ὁ Θεός, ὅστις προνοεῖ καὶ φροντίζει διὰ πάντα τὰ κτίσματα αὐτοῦ, ὅστις τρέφει τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅστις ἀνατέλλει τὸν ἥλιον ὄχι μόνον ἐπὶ τοὺς ἀγαθούς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοὺς πονηρούς, καὶ βρέχει ὄχι μόνον ἐπὶ δικαίους, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἀδίκους, νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν πειθαρχοῦντα εἰς τὸ θέλημά του; Εἶνε δυνατὸν ὁ Θεός, ὅστις δεικνύει τὴν ἀγαθότητά του, παρέχων πολλάκις πλούσια καὶ ἄφθονα τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου τούτου καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ὅλως ἀπομεμακρυσμένους ἀπ᾽ αὐτοῦ, ἵνα διὰ τῶν ἀγαθῶν τούτων φέρῃ αὐτοὺς εἰς συναίσθησιν, ὅπως ζητήσωσιν αὐτὸν καὶ μετανοήσωσι καὶ σωθῶσιν, εἶνε δυνατόν, λέγομεν, ἵνα μὴ ἔχῃ ἰδιαιτέραν πρόνοιαν καὶ ἰδιάζουσαν ἀγάπην ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπον ἐκείνου, ὅστις πειθαρχεῖ καὶ ὑπακούει εἰς τὸ ἅγιον αὐτοῦ θέλημα; Εἶνε δυνατὸν ἵνα ἀφήσῃ αὐτὸν ἀπροστάτευτον καὶ ἐγκαταλελειμμένον; Αὐτὴ ἡ ἁγία Γραφὴ μᾶς βεβαιοῖ, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε πάντοτε μετὰ τῶν φοβουμένων τὸ Ὄνομά Του καὶ τηρούντων τὰς ἐντολάς του, καὶ

οὐδέποτε ἐγκαταλιμπάνει αὐτούς, ἀλλὰ τοὐναντίον περιβάλλει αὐτοὺς μὲ ἰδιαιτέραν ἀγάπην καὶ πρόνοιαν, περιφρουρεῖ δὲ ἀκόμη αὐτοὺς καὶ διὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.

Πρέπει ὅμως νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ὡς πρὸς τὰ σωματικὰ τοῦ κόσμου τούτου ἀγαθὰ ὁ Θεὸς δὲν δεικνύει πιάντοτε εἰς τοὺς τηροῦντας τὰς ἐντολάς του, εἰς τοὺς ἰδικούς του ἀνθρώπους, τὴν ἀγάπην του ταύτην μόνον διὰ τῆς ἀφθόνου τῶν ἀγαθῶν τούτων παροχῆς, ἤτοι διὰ τῆς παροχῆς τῆς σωματικῆς ζωῆς, διὰ τῆς παροχῆς τῆς ὑγείας, τῶν τροφῶν, τῶν ἐνδυμάτων, τῆς οἰκίας, τῶν χρημάτων καὶ λοιπῶν ἀγαθῶν. Ἀλλὰ δεικνύει τὴν ἀγάπην του καὶ διὰ τῆς στερήσεως αὐτοῦ ἢ ἐκείνου τοῦ σωματικοῦ ἀγαθοῦ, διὰ τῆς στερήσεως ἑνὸς ἢ καὶ πολλῶν ἀγαθῶν ἐπιγείων. Διότι πολλάκις ὁ Θεός, καθὼς εἴδομεν προηγουμένως (68 καὶ καθεξῆς), ἐπιτρέπει εἰς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους ἀγαπᾷ, θλίψεις καὶ στενοχωρίας πολλὰς καὶ μεγάλας, πρὸς τὸν σκοπὸν ἵνα τιμηθῶσιν οὗτοι καὶ δοξασθῶσι περισσότερον διὰ τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν αὐταπάρνησιν, τὴν ὁποίαν θὰ δείξωσι πειθαρχοῦντες εἰς τὸ θέλημα αὐτοῦ.

Ἐκτὸς ὅμως τῆς μεγάλης καὶ ὑψίστης ὠφελείας ἕνεκα τῆς ὁποίας ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς πολλάκις ἵνα ἐπέρχωνται εἰς τοὺς τηροῦντας τὸν νόμον του καὶ τὰς ἐντολάς του θλίψεις, κακουχίαι, ἀσθένειαι, κίνδυνοι καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος, ὑπάρχει καὶ ἄλλος λόγος ὁ ἑξῆς; Ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει ἵνα μένῃ πιστὸς εἰς τὴν τήρησιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ μέχρι θανάτου, χωρὶς νὰ ὑπολογίζῃ ὅτι θὰ ἀνταμειφθῇ διὰ σωματικῶν καὶ ἐπιγείων ἀγαθῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἐὰν τηρήσῃ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ. Καὶ βεβαίως ἤθελεν ὑπολογίζει πᾶς τις τοῦτο, ἐὰν ἐν γένει πᾶς ἀνεξαιρέτως ἄνθρωπος, ὅστις τηρεῖ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, ἀντημείβετο σωματικῶς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, χωρὶς νὰ δοκιμάζῃ θλῖψιν τινά. Ἀλλ' ἡ ἀρετὴ τότε τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἤθελεν ἔχει ἠθικήν τινα ἀξίαν οὐδὲ ὑψηλόν τινα σκοπόν, διότι οἱ πλεῖστοι τότε τῶν ἀνθρώπων θὰ ἐτήρουν τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ εἰργάζοντο τὴν ἀρετὴν οὐχὶ ἀποβλέποντες εἰς ὑψηλότερον σκοπόν, ἀλλ' εἰς τὴν ἀπόλαυσιν ἐπιγείων ἀγαθῶν.

Μετὰ τὰς ἐξηγήσεις ταύτας, ἐρχόμεθα ἵνα ὁμιλήσωμεν περὶ τῶν ὅπλων, δι' ὧν καταπολεμεῖται τελεσφόρως καὶ ἀποτελεσματικῶς ὁ φόβος τοῦ θανάτου. Εἶνε δὲ ταῦτα, ἡ πίστις, αἱ ὀρθαὶ καὶ λογικαὶ σκέψεις καὶ κατάλληλα χωρία τῆς Γραφῆς. Καὶ πρῶτον λέγομεν περὶ τῆς ἀναγκαιότητος τῆς πίστεως.

ΟΠΛΑ ΔΙ' ΩΝ ΠΟΛΕΜΕΙΤΑΙ Ο ΦΟΒΟΣ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

225. α΄) Η ΠΙΣΤΙΣ

Περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου ζητήματος τῆς πίστεως εἴπομεν προηγουμένως ἱκανά (57 καὶ καθεξῆς καὶ 193). Ἐπειδὴ ὅμως ἐνταῦθα πρόκειται νὰ λάβωμεν πληρεστέραν ἰδέαν καὶ γνῶσιν τῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων πολεμεῖται καὶ ἀποδιώκεται ἀπὸ τῆς ψυχῆς ὁ φόβος τοῦ θανάτου, δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀναφέρομεν πάλιν ἐνταῦθα τὸ ζήτημα τοῦτο, καθόσον ἡ πίστις εἶνε τὸ σπουδαιότατον καὶ ἀναγκαιότατον μέσον πρὸς καταπολέμησιν τοῦ φόβου τοῦ θανάτου.

Ἀλλὰ πίστιν λέγοντες ἐνταῦθα τί ἐννοοῦμεν; Ἐννοοῦμεν τὴν βεβαίαν καὶ ἀδίστακτον καὶ τελείαν πεποίθησιν τῆς ψυχῆς εἰς τὸ ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε ὁ μόνος καὶ ἀπόλυτος Κύριος καὶ ἐξουσιαστής, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐξαρτῶνται καὶ διευθύνονται τὰ πάντα, καὶ εἰς αὐτὸν μίαν ἡμέραν θὰ δώσωμεν λόγον τῆς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ διαγωγῆς ἡμῶν. Νὰ ἔχῃ δὲ ἐπίσης ἀπόλυτον πεποίθησιν ὁ ἄνθρωπος ὅτι μένων πιστὸς καὶ ὑπήκοος εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς λόγους αὐτοῦ εἶνε αἰωνίως καὶ κατὰ πάντα ἐξησφαλισμένος. Καθότι θὰ ἔχῃ Αὐτόν, Αὐτὸν τὸν ὕψιστον καὶ παντοδύναμον, ὑπὲρ ἑαυτοῦ· θὰ ἔχῃ αὐτὸν ἀγαπῶντα καὶ προστατεύοντα αὐτὸν ἐν τῷ παρόντι βίῳ, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι θὰ λάβῃ παρ' αὐτοῦ ὡς κληρονομίαν βασιλείαν αἰώνιον, βασιλείαν τῆς ὁποίας τὴν χαράν, τὴν δόξαν καὶ τὴν μακαριότητα νοῦς ἀνθρώπινος δὲν δύναται ποτὲ νὰ νοήσῃ ἤδη. Τοὐναντίον δὲ ὁ ἄνθρωπος, ὅστις δὲν μείνῃ πιστὸς καὶ ὑπήκοος εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, θὰ εἶνε αἰωνίως κακοδαίμων καὶ δυστυχής.

Λέγομεν λοιπὸν ὅτι, ἐὰν ἡ πίστις αὕτη εἶνε ἀναγκαία εἶς τὸ νὰ ἀποδιώκῃ ὁ χριστιανὸς ὁποιανδήποτε ἁμαρτίαν καὶ νὰ ἐργάζεται οἱανδήποτε ἀρετήν, πολὺ περισσότερον εἶνε ἀναγκαία εἰς τὸ νὰ ἀποδιώκῃ τὸν φόβον τοῦ θανάτου, χωρὶς ποτὲ νὰ ὑποχωρῇ ἀπέναντι αὐτοῦ. Εἶνε, λέγομεν, περισσότερον ἀναγκαία ἡ πίστις διὰ τὴν ἀποδίωξιν τοῦ φόβου καὶ τῆς δειλίας τοῦ θανάτου, ἐπειδὴ καὶ ἡ θυσία τῆς ζωῆς εἶνε μεγαλυτέρα ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην θυσίαν, τὴν ὁποίαν ἤθελε κάμει τις διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἁμαρτίαν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Παῦλος, ὁμιλῶν περὶ τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν μεγάλων κατορθωμάτων, τὰ ὁποῖα ἐτέλεσαν οἱ ἅγιοι ἄνδρες δυνάμει τῆς πίστεως, μᾶς βεβαιοῖ ὅτι καὶ ὅσοι ἐκ τῶν ἁγίων ἀνδρῶν ὑπέστησαν τὸν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ὑπακοῆς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ θάνατον, ὑπέστησαν τοῦτον ἕνεκα τῆς πίστεως τῆς μεγάλης ἣν εἶχον (Εβρ. ια΄ 35-37). Καὶ ταῦτα περὶ τῆς ἀναγκαιότητος τῆς πίστεως.

226. β΄) ΟΡΘΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

Συντελεστικώτατοι εἰς τὴν ἀποδίωξιν τοῦ φόβου τοῦ θανάτου, ὅπως μὴ νικηθῇ ποτὲ ὁ ἄνθρωπος ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἁμαρτήσῃ, εἶνε καὶ ὀρθοὶ συλλογισμοὶ καὶ ὀρθαὶ σκέψεις ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Δι' αὐτῶν ὁ ἄνθρωπος θὰ πληροφορῆται καὶ θὰ πείθεται ὅτι τὸ συμφέρον του τὸ αἰώνιον εἶνε νὰ μὴ φείδεται τῆς ζωῆς του, ἀλλὰ νὰ τὴν θυσιάζῃ μετὰ προθυμίας, ὁσάκις ἡ τήρησις οἱασδήποτε θείας ἐντολῆς ἀπαιτεῖ τὴν θυσίαν ταύτην. Ὡς ἐν παραδείγματι δὲ λέγομεν ὅτι δύναται νὰ σκέπτεται ὡς ἑξῆς:

Ὁ σωματικὸς θάνατος εἶνε χωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος. Ὁ χωρισμὸς αὐτός, ἀφοῦ ἅπαξ

ὁ ἄνθρωπος ἕνεκα τῆς ἁμαρτίας κατεδικάσθη νὰ τὸν ὑποστῇ, θὰ ἐπέλθῃ εἰς αὐτὸν ἀφεύκτως μίαν ἡμέραν. Θὰ ἐπέλθῃ λοιπὸν χωρὶς ἄλλο καὶ εἰς ἐμὲ μετά τινα χρόνον. Ἐὰν δὲ ἐπέλθῃ φυσικῶς ὁ θάνατος οὗτος, δὲν ἐπέρχεται ἐξ αὐτοῦ εἰς ἐμὲ οὐδεμία ἀνταμοιβή. Ἐὰν ὅμως ἐπέλθῃ προηγουμένως, ἤτοι προτοῦ νὰ ἔλθῃ ὁ καιρὸς τοῦ φυσικοῦ θανάτου, ἐξ ἀφορμῆς ἡ ὁποία προεκλήθη ἐκ τῆς ὁμολογίας τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ ἢ ἐκ τῆς πειθαρχίας καὶ ὑπακοῆς εἰς τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐντολάς του καὶ ἐν γένει ἐκ τῆς τηρήσεως τῶν καθηκόντων μου, ὁ θάνατος οὗτος, θάνατος ἔντιμος, ἡρωϊκὸς καὶ ἔνδοξος, θὰ ἐπιφέρῃ εἰς ἐμὲ κέρδος μέγα καὶ ἀνυπολόγιστον. Ἐπειδὴ διὰ τὴν αὐταπάρνησιν ταύτην, τὴν ὁποίαν θὰ δείξω, θυσιάζων καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν μου διὰ νὰ μείνω πιστὸς εἰς τὸν Θεόν, θὰ μοῦ χαρίσῃ ὁ Θεὸς ζωὴν κρείττονα καὶ μακαρίαν μετὰ δόξης καὶ χαρᾶς αἰωνίου. Διατί λοιπὸν νὰ φοβοῦμαι τὸν θάνατον; Ἀφοῦ συμφέρον ἀληθὲς καὶ αἰῶνον θὰ ἔχω, ἀφοῦ ἀπόλαυσιν αἰωνίου δόξης καὶ μακαριότητος θὰ λάβω ἐκ τῆς θυσίας τῆς ζωῆς μου, πρέπει νὰ ἔχω φόβον ἀπέναντι τοῦ θανάτου, ἢ τοὐναντίον πρέπει χαρὰν μεγάλην νὰ αἰσθάνωμαι, ἐὰν ἐπιτρέψῃ ὁ Θεὸς νὰ ἀποθάνω ἐν τῇ πειθαρχίᾳ καὶ ὑπακοῇ εἰς τὸν νόμον του καὶ τὰς ἐντολάς Του;

Συλλογίζεται ἔτι ὁ ἄνθρωπος καὶ οὕτως. Ἐὰν φοβούμενος τὸν θάνατον θελήσω νὰ ἀποφύγω αὐτόν, ὅτε ἡ τήρησις τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, ἡ τήρησις τοῦ ἐκ τοῦ Θεοῦ ὁριζομένου εἰς ἐμὲ καθήκοντος ἤθελεν ἐπιφέρει τοῦτον, τότε ὄχι μόνον θὰ στερηθῶ τῆς αἰωνίου ἀνταμοιβῆς, τὴν ὁποίαν θὰ ἀπολαύσωμεν οἱ μετ᾽ αὐταπαρνήσεως ἀποθνήσκοντες ἀλλὰ τὸ φοβερώτατον πάντων, ἔχω καὶ νὰ ὑποστῶ διὰ τὴν προσωρινὴν φύλαξιν τῆς ζωῆς μου χωρισμὸν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ παντοτεινὸν καὶ βάσανον αἰωνίαν. Καὶ θὰ ὑποστῶ ταῦτα, διότι ἐπροτίμησα ἐφήμερον φύλαξιν τῆς ζωῆς μου ἀντὶ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπακοῆς τοῦ Χριστοῦ, ὅστις καίτοι ἦτο ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἐθυσίασε τὴν ζωήν του ὑπὲρ ἐμοῦ δι᾽ ἐπωδύνου σταυρικοῦ θανάτου, χωρὶς καὶ νὰ περιμένῃ ἀνταμοιβήν τινα ἐξ ἐμοῦ. Συμφέρει λοιπὸν εἰς ἐμὲ νὰ φείδωμαι τῆς ζωῆς μου, ἢ πρέπει μετὰ χαρᾶς νὰ θυσιάζω αὐτὴν ὅταν ὁ Χριστὸς διατάσσῃ τοῦτο εἰς ἐμέ;

Δύναται ἀκόμη νὰ συλλογίζεται ὁ ἄνθρωπος, ὅτι καὶ ἂν πολλὰς ὀδύνας καὶ βασάνους δοκιμάσῃ, καὶ ἂν ὑποστῇ φρικτὸν καὶ ἐπώδυνον θάνατον χάριν τῆς ἀληθείας καὶ τῆς τηρήσεως τοῦ καθήκοντος, πάντα ταῦτα εἶνε ὅλως ἐλάχιστα ἀπέναντι τῆς ὑψίστης ἀνταποδόσεως καὶ τῆς αἰωνίου ἀνταμοιβῆς, ἥτις θὰ δοθῇ εἰς τὸν ὑποστάντα τὸν ἐπώδυνον θάνατον ἢ οἱασδήποτε ἄλλας θλίψεις καὶ ὀδύνας. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἐπιβεβαιῶν καὶ ὁ θεῖος Παῦλος λέγει, ὅτι ὅσα παθήματα καὶ ἄν δοκιμάσωμεν οἱ ἄνθρωποι ἐν τῷ προσωρινῷ τούτῳ βίῳ, εἶνε ἐλάχιστα, καὶ δὲν συγκρίνονται πρὸς τὴν ἀνταμοιβὴν καὶ αἰώνιον δόξαν, ἥτις θὰ μᾶς δοθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ: «Οὐκ ἄξια, λέγει, τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς» (Ρωμ. η´ 18). Καὶ δὲν συγκρίνονται τὰ δεινὰ τοῦ παρόντος βίου πρὸς τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ καὶ τὴν αἰώνιον δόξαν, διότι τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ, ὅσον πολλὰ καὶ ὅσον μεγάλα καὶ ἂν εἶνε, παραβαλλόμενα πρὸς τὸ ἀτελεύτητον καὶ αἰώνιον μέλλον εἶνε στιγμιαῖα, ταχέως παρερχόμενα, ἐνῶ ἐκεῖνα εἶνε αἰώνια, μηδέποτε παρερχόμενα.

Συλλογίζεται ἀκόμη ὁ χριστιανὸς καὶ οὕτως. Οἱ ἅγιοι μάρτυρες, οἱ διὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ φρικτὰς βασάνους δοκιμάσαντες καὶ ἐπώδυνον θάνατον ὑποστάντες, ὑπέφεραν τῷ ὄντι μεγάλως, καὶ τὸ ἄλγος τῶν ὑπῆρξε φρικτὸν καὶ φοβερόν, ἀλλὰ πάντα ταῦτα τὰ ὑπέστησαν ἐν ὡρισμένῳ διαστήματι χρόνου, καὶ ἔκτοτε πλέον ἔπαυσαν διὰ παντός. Οἱ στέφανοι ὅμως, τὰ βραβεῖα, ἡ δόξα, ἡ χαρὰ καὶ ἡ αἰώνιος μακαριότης, ἅτινα θὰ δοθῶσιν εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δι᾽ αὐτὰ τὰ ὁποῖα ὑπέστησαν, θὰ εἶνε οὐχὶ μόνον κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἀξίαν ὕψιστα καὶ ἀνεκτίμητα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν ἀτελεύτητα καὶ αἰώνια, μηδέποτε εἰς τὸ ἄπειρον μέλλον λήγοντα. Ἑπομένως αὐτὰ τὰ ὁποῖα ὑπέστησαν οἱ ἅγιοι μάρτυρες, καθὼς καὶ πάντες ὅσοι ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς τηρήσεως τῶν καθηκόντων τῶν ἀπέθανον, ὄχι μόνον δὲν ἐζημίωσαν οὐδὲ ἔβλαψαν αὐτούς, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον κατέστησαν αὐτοὺς αἰωνίως εὐδαίμονας καὶ μακαρίους. Ἐὰν λοιπὸν ἀποθάνω καὶ ἐγὼ ἐν τῇ ὑπακοῇ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ καὶ τῇ ἐκτελέσει τῶν καθηκόντων μου, ὄχι μόνον δὲν ἔχω νὰ ζημιωθῶ τι, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον, ἐπειδὴ ἀποθνήσκω ὑπακούων εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, θὰ κληρονομήσω τὴν αὐτὴν μὲ ἐκείνους αἰώνιον ἀνταμοιβὴν καὶ μακαριότητα. Τὸ δὲ σπουδαιότερον ἀκόμῃ εἶνε ὅτι, ἐπειδὴ θὰ γίνω μιμητὴς τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ, διότι καὶ αὐτὸς ἀπέθανε διὰ τὴν ἀλήθειαν, πειθαρχῶν καὶ ὑπακούων εἰς τὸ θέλημα τοῦ οὐρανίου αὐτοῦ Πατρός, θὰ γίνω καὶ συμμέτοχος τῆς δόξης αὐτοῦ, καθὼς περὶ τούτου μᾶς βεβαιοῖ ὁ τοῦ Θεοῦ Ἀπόστολος λέγων: «Εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν» (Ρωμ. η´ 17).

Ἀλλ᾽ ἐάν τις ἔχων γυναῖκα, τέκνα ἀνήλικα, γονεῖς, ἀδελφὰς ἀνυπάνδρους, μέλη ὅλα τῆς οἰκογενείας ἀδύνατα προστατευόμενα καὶ συντηρούμενα ὑπ᾽ αὐτοῦ μόνον, ἐμποδίζεται ἐκ τούτου ἢ δυσκολεύεται ἐκ τῆς πρὸς αὐτὰ ἀγάπης καὶ στοργῆς, ἵνα θυσιάσῃ τὴν ζωήν του, ὅτε τὸ καθῆκον τῆς ὑπακοῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἐπιβάλλει τὴν θυσίαν ταύτην, δύναται ὁ ἄνθρωπος οὗτος πρὸς ἀποδίωξιν τοῦ φόβου τοῦ θανάτου νὰ κάμῃ τοιαύτας τινὰς σκέψεις: Ἡ συμπάθεια, ἡ στοργὴ καὶ τὸ φίλτρον τῶν οἰκείων μου, τῶν ἀγαπητῶν μου προσώπων, μὲ στενοχωροῦν, μὲ πιέζουν καὶ μὲ θλίβουν καὶ μὲ ἐμποδίζουν ἀπὸ τὸ νὰ θυσιάσω τὴν ζωήν μου, μένων πιστὸς τηρητὴς τοὺ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Μὲ θλίβουν καὶ μὲ πιέζουν, διότι συλλογίζομαι τὴν στενοχωρίαν καὶ τὴν μεγάλην λύπην, τὴν ὁποίαν θὰ ὑποστοῦν τὰ πρόσωπα ταῦτα ὄχι μόνον διὰ τὴν πρὸς ἐμὲ ἀγάπην τῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς στερήσεις, τὰς ὁποίας θὰ δοκιμάσουν μὴ ἔχοντα πλέον ἐμέ, ὁ ὁποῖος ἐφρόντιζον διὰ τὴν συντήρησίν τῶν καὶ τὴν ἀποκατάστασίν τῶν καὶ ἐπροστάτευον αὐτὰ εἰς πάσας τὰς περιστάσεις καὶ εἰς πάσας τὰς ἀδυναμίας των. Ἀλλ᾽ ἆρά γε ἡ λύπη μου αὕτη καὶ ἡ στενοχωρία καὶ ὁ πόνος, τὸν ὁποῖον αἰσθάνομαι, ἔχουσι λόγον, ὥστε νὰ μὲ ἐμποδίζωσιν ἀπὸ τὴν τήρησιν τοῦ πρὸς τὸν Θεὸν καθήκοντός μου; ἢ εἶνε αἰσθήματα φυσικά, τὰ ὁποῖα ἰσχύουν νὰ ἐμποδίσουν ἀπὸ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων τῶν μόνον

ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐναντίον τῆς διδασκαλίας τοῦ Εὐαγγελίου ἀγαπῶσι περισσότερον τὴν οἰκογένειαν ἀπὸ τὸν Θεόν, καθὼς καὶ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐξαρτῶσι τὰ πάντα ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ των καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ; Ἀλλ᾿ αὐτὸς ὁ Θεὸς δὲν μᾶς βεβαιοῖ διὰ τῶν λόγων του, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὄχι μόνον ὁ αἴτιος καὶ δημιουργὸς τῶν πάντων, ἀλλὰ καὶ ὁ προνοητὴς καὶ συντηρητὴς τῶν πάντων; Καὶ ἂν προνοῇ ὁ Θεὸς περὶ πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν πλασμάτων του, δὲν προνοεῖ περισσότερον περὶ τῶν ἀνθρώπων; Δὲν μᾶς βεβαιοῖ ὁ ἴδιος διὰ τοῦ Προφήτου ὅτι ἀναλαμβάνει τὴν προστασίαν τῶν ὀρφανῶν καὶ τῶν χηρῶν; (Ψαλμ. ρμε´ 9). Καὶ πάλιν, ἐὰν προνοῇ περὶ πάντων τῶν ἀνθρώπων, δὲν προνοεῖ πολὺ περισσότερον περὶ τῆς οἰκογενείας καὶ τῶν οἰκείων τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, ὁ ὁποῖος θυσιάζει τὴν ζωήν του διὰ νὰ φανῇ πιστὸς καὶ ἀκριβὴς τηρητὴς τοῦ νόμου του καὶ τῶν ἐντολῶν του; Ἐὰν ἤδη ἡ οἰκογένειά μου καὶ πάντα τὰ πρόσωπα τῆς οἰκίας μου συντηροῦνται καὶ προστατεύωνται ὑπ᾿ ἐμοῦ, προστατεύονται καὶ συντηροῦνται ὑπ᾿ ἐμοῦ ὡς ἐπιτρόπου τοῦ Θεοῦ, διότι ὡς τοιοῦτον μὲ ἔχει καταστήσει ὁ Θεὸς εἰς τὰ πρόσωπα ταῦτα. Ὅταν ὅμως ἐγώ, ὑπείκων εἰς τὸ θεῖον θέλημα, ἀπέλθω ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, αὐτὸς ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος προνοεῖ καὶ περὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ εἶνε ἀσυγκρίτῳ λόγῳ φιλοστοργότερος ἐμοῦ, θὰ παρηγορήσῃ τὴν οἰκογένειάν μου, καὶ θὰ ἀναλάβῃ εἴτε ἀπ᾿ εὐθείας ὁ ἴδιος διὰ τῆς προνοίας του τὴν συντήρησιν καὶ προστασίαν αὐτῆς, εἴτε δι᾿ ἄλλων προσώπων, καθ᾿ ὃν τρόπον γνωρίζει ἡ πάνσοφος καὶ παντοδύναμος πρόνοιά Του· ὁπότε θὰ εἶνε τὰ τέκνα μου καὶ ἡ οἰκογένειά μου εἰς πολὺ καλυτέραν καὶ εὐτυχεστέραν κατάστασιν, παρ᾿ ὅ,τι θὰ ἦσαν, ἐὰν ἤμην ἐγὼ μαζῇ των. Οὐδένα λοιπὸν λόγον ἔχει ἡ λύπη καὶ ἡ στενοχωρία, ἥτις ἐπέρχεται εἰς τὴν ψυχήν μου ἐκ τῆς ἰδέας τοῦ ὅτι θὰ μείνῃ ἀπροστάτευτος, καὶ θὰ δυστυχήσῃ ἡ οἰκογένειά μου. Καὶ ὄχι μόνον λόγον δὲν ἔχει τοῦτο, ἀλλ᾿ εἶνε καὶ ἐφάμαρτον, ἐπειδὴ δὲν πιστεύω εἰς τὴν ἀγαθὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν, οὐδὲ ἐμπιστεύομαι τοὺς ἀνθρώπους μου εἰς τὸν Θεόν, ἀλλ᾿ εἰς τὸν ἑαυτόν μου, μὴ συλλογιζόμενος ὅτι καὶ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτόν μου ὁ Θεὸς συντηρεῖ καὶ προστατεύει, ἄλλως, οὐδὲ εἰς τὴν ζωὴν ταύτην θὰ ὑπῆρχον. Ἀλλ᾿ ἐκτὸς τῆς ἀληθείας τοῦ ὅτι ὁ Θεὸς θὰ προστατεύῃ ἀσυγκρίτῳ λόγῳ περισσότερον ἀπὸ ἐμὲ τὴν οἰκογένειάν μου, ἐγώ, ὡς ἄνθρωπος, ἀνήκω κυρίως καὶ κατὰ πρῶτον λόγον εἰς τὸν Θεόν· εἰς τὴν οἰκογένειάν μου δὲ ἀνήκω, καθόσον εἶνε τοῦτο σύμφωνον πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἐν περιπτώσει δὲ κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ, ἤτοι ὁ νόμος Του καὶ τὸ θέλημά Του, μὲ καλεῖ εἰς τὸ νὰ ἐγκαταλείψω τὰ πάντα, πατέρα, μητέρα, γυναῖκα καὶ τέκνα, καὶ ἀδελφούς, καὶ ἀδελφάς, καὶ συγγενεῖς, καὶ φίλους, καὶ χρήματα, καὶ πράγματα, καὶ περιουσίαν ὅλην, καὶ νὰ θυσιάσω τὴν ζωήν μου, ὀφείλω ἀγογγύστως καὶ μετὰ πάσης προθυμίας νὰ θυσιάσω ταύτην. Ἄλλως καὶ δὲν πράξω τοῦτο, ἀλλὰ προτιμήσω τὴν ἀγάπην τῆς οἰκογενείας μου ἀντὶ τοῦ Χριστοῦ, μέρος μετ᾿ αὐτοῦ δὲν ἔχω, καθὼς ὁ ἴδιος μὲ βεβαιοῖ περὶ τούτου λέγων: «Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος» (Ματθ. ι´ 37. Λουκ. ιδ´ 26).

Τοιαύτας λογικὰς καὶ ὀρθὰς σκέψεις κάμνων ὁ χριστιανός, θὰ ἀποδιώκῃ ἀπὸ τῆς ψυχῆς του τὸν φόβον τοῦ θανάτου, καὶ θὰ ἐνισχύεται καὶ θὰ προθυμοποιῆται εἰς τὸ νὰ μένῃ πιστὸς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, χωρὶς νὰ ἰσχύῃ τὸ αἴσθημα τοῦ φόβου τούτου ὥστε νὰ κλονίζῃ τὴν ψυχήν του ἢ νὰ ἐμβάλῃ κἂν δειλίαν εἰς αὐτήν.

227. γ΄) ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

Καὶ κατάλληλα χωρία τῆς Γραφῆς λαμβανόμενα ὑπ᾿ ὄψιν καὶ μελετώμενα ἔχουσιν οὐχὶ μικράν, ἀλλὰ μεγάλην, ἔχουσι μεγαλυτέραν παντὸς ἄλλου μέσου ἰσχὺν πρὸς ἀποδίωξιν τοῦ φόβου τοῦ θανάτου. Καὶ ἔχουσι μεγαλυτέραν ἰσχὺν ταῦτα, διότι ὁ χριστιανὸς ὅστις ἔχει τὴν βεβαίαν καὶ ἀκλόνητον πίστιν, ὅτι οἱ λόγοι τῶν χωρίων τούτων, οἱ λόγοι τῶν Ἁγίων Γραφῶν, εἶνε λόγοι τοῦ Θεοῦ, ἐνισχύεται ἐν τῇ ψυχῇ του καὶ κραταιοῦται, καὶ καθίσταται ὅλως ἀπτόητος καὶ ἄφοβος ἀπέναντι οἱουδήποτε κινδύνου καὶ θανάτου. Πείθεται τελείως καὶ ἀδιστάκτως ὅτι μόνοι οἱ λόγοι οὗτοι, τηρούμενοι κάμνουσιν αὐτὸν αἰωνίως εὐτυχῆ καὶ μακάριον. Ἐκ τῶν πολυαρίθμων δὲ τούτων χωρίων τῆς Γραφῆς παραθέτομέν τινα, ὅπως στηρίζεται καὶ ἀπτόητος γίνεται δι᾿ αὐτῶν ὁ χριστιανὸς ἀπέναντι τοῦ θανάτου, ἅμα δὲ καὶ φωτίζεται ὑπ᾿ αὐτῶν εἰς τὸ νὰ εὑρίσκῃ καὶ αὐτὸς τὰ παρόμοια ἄλλα χωρία. Καὶ ἰδού:

Αὐτὸς ὁ Χριστὸς λέγει: «Ὃς ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ᾿ ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου, οὗτος σώσει αὐτήν» (Μάρκ. η´ 35). Διὰ τῶν λόγων τούτων λέγει ὡρισμένως καὶ σαφῶς ὁ Κύριος ὅτι, ὅστις ἐκ τῶν χριστιανῶν θέλει νὰ φυλάξῃ καὶ νὰ σώσῃ τὴν ψυχήν του, τουτέστι τὴν ζωήν του, ἐν καιρῷ ὅτε ἐπιβάλλεται εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἵνα θυσιάσῃ αὐτήν, ὁ ἄνθρωπος οὗτος θέλει ἀπολέσει αὐτὴν αἰωνίως ἐν τῷ μέλλοντι βίῳ. Διότι ἀντὶ νὰ ζῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ ἐν χαρᾷ καὶ εὐφροσύνῃ τελείᾳ, θὰ θλίβεται καὶ θὰ βασανίζεται ἐν τῇ αἰωνίῳ κολάσει. Ὅστις ὅμως θυσιάσῃ τὴν ζωήν του ἕνεκεν τῆς εἰς ἐμὲ πίστεως, ἢ ἕνεκεν τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς τηρήσεως καὶ ἐφαρμογῆς αὐτοῦ, οὗτος θέλει σώσει αὐτὴν διὰ παντός, διότι θὰ ζήσῃ αἰωνίως ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, ἀπολαμβάνων τελείας χαρᾶς καὶ μακαριότητος. Ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ Κυρίου πείθεται μετὰ βεβαιότητος πᾶς χριστιανός, ὁποῖον εἶνε τὸ ἀληθὲς καὶ πραγματικὸν συμφέρον του, καὶ πόσον ἄφοβος καὶ ἀπτόητος πρέπει νὰ εἶνε ἀπέναντι τοῦ θανάτου, ὅταν ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ καλῇ αὐτόν, ἵνα θυσιάσῃ προσωρινῶς τὴν ζωήν του. Διότι ὁ διὰ τὴν ἀλήθειαν προσωρινὸς θάνατος γεννᾷ τὴν μακαρίαν καὶ αἰώνιον ζωήν.

Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς λέγει ἀλλαχοῦ: «Καὶ μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι· φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ» (Ματθ. ι´ 28). Διὰ τῶν λόγων τούτων μᾶς λέγει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἔχωμεν οὐδένα φόβον ἐκ

τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι μόνον τὸ σῶμα μας δύνανται νὰ θανατώσωσιν, ὅταν ὁ Θεὸς ἐννοεῖται ἐπιτρέψῃ τοῦτο, τὴν δὲ ψυχήν μας δὲν δύνανται νὰ ἀποκτείνωσιν, οὐδὲ τὸ παράπαν νὰ βλάψωσι. Νὰ φοβώμεθα δέ, μᾶς λέγει, μόνον τὸν Θεόν, μήπως ἀπειθήσωμεν εἰς τὸ θέλημά Του καὶ δειχθῶμεν ἀνάξιοι ἀπέναντι αὐτοῦ, διότι μόνος ὁ Θεός, μόνος αὐτὸς ἔχει τὴν δύναμιν νὰ παραδώσῃ εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ τὴν αἰώνιον βάσανον τῆς γεέννης καὶ τὴν ψυχήν μας καὶ τὸ σῶμα μας. Καὶ ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ Σωτῆρος καταλαμβάνει ὁ ἄνθρωπος ὅτι ἐκεῖνος, ὅστις φοβεῖται τὸν Θεὸν καὶ μένει πιστὸς καὶ ὑπήκοος εἰς τὸ θέλημά του, εἶνε ἀπτόητος καὶ ἄφοβος ἀπέναντι τοῦ θανάτου καὶ ἀπέναντι τῶν ἀνθρώπων. Διότι ἐννοεῖ καλῶς, ὅτι τὸ μεγαλύτερον κακόν, τὸ ὁποῖον δύνανται νὰ πράξωσιν οἱ ἄνθρωποι εἰς αὐτόν, εἶνε νὰ θανατώσωσιν αὐτὸν σωματικῶς. Ἀλλ᾽ ὁ ἕνεκα τῆς ἀληθείας θάνατος οὗτος ὄχι μόνον ζημίαν καὶ βλάβην δὲν φέρει εἰς αὐτόν, ἀλλὰ τοὐναντίον φέρει τὴν ἀληθινὴν καὶ μακαρίαν καὶ ἄλnκτον ζωήν. Καὶ τοῦτο βεβαιῶν ὁ Κύριος εἰς ἄλλο μέρος τῆς Γραφῆς λέγει: «Γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς» (Ἀποκ. Β΄ 10). Διὰ τῶν λόγων τούτων ὑπόσχεται εἰς τὸν χριστιανὸν ὅτι, ἂν μείνῃ πιστὸς εἰς τὴν ὁμολογίαν τοῦ ὀνόματός του καὶ τηρητὴς τῶν λόγων του καὶ τῶν ἐντολῶν του μέχρι θανάτου, θὰ δώσῃ εἰς αὐτόν, ὡς ἀνταμοιβὴν καὶ κληρονομίαν, τὸν στέφανον τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ μακαριότητος.

Ταύτην τὴν ἀδίστακτον καὶ βεβαίαν πίστιν, εἰς τὸ ὅτι δηλαδὴ ὁ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ὑπακοῆς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ θάνατος ἐπιφέρει τὴν μακαρίαν καὶ αἰώνιον ζωήν, ἔχοντες ὑπ᾽ ὄψιν τῶν καὶ οἱ ἅγιοι ἄνδρες, καθὼς μᾶς βεβαιοῖ ὁ θεῖος Παῦλος, ἐπροτίμησαν νὰ ὑποστῶσι τὰ πάνδεινα καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον, παρὰ νὰ μὴ τηρήσωσί τι τῶν ὅσων ὁ Θεὸς ἐκζητεῖ παρὰ τοῦ ἀνθρώπου. «Ἄλλοι δέ, λέγει, (ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἁγίων ἀνδρῶν) ἐτυμπανίσθησαν, οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν». Ἤτοι ἀπέθανον τυπτόμενοι διὰ ροπάλων, καὶ δὲν ἐδέχθησαν νὰ ἀπαλλαγῶσιν ἐκ τῶν βασάνων, προτιμήσαντες νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὸν Θεόν, διὰ νὰ τύχωσι κρείττονος ἀναστάσεως, ἤτοι τῆς αἰωνίου ζωῆς. «Ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς» ἤτοι ἄλλοι ἐκ τῶν ἁγίων ἀνδρῶν ἐνεπαίχθησαν καὶ ἐμαστιγώθησαν καὶ ἐφυλακίσθησαν καὶ εἰς δεσμὰ ἐτέθησαν· «ἐλιθάσθησαν» = ἐλιθοβολήθησαν· «ἐπρίσθησαν» = ἐπριονίσθησαν· «ἐπειράσθησαν», ἤτοι διὰ διαφόρων πειρασμῶν καὶ θλίψεων ἐδοκιμάσθησαν· «ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον», τουτέστιν ἐθανατώθησαν διὰ μαχαίρας· «περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν», ἄλλοι δηλονότι περιήρχοντο ἐνδεδυμένοι δέρματα προβάτων καὶ αἰγῶν, «ὑστερούμενοι», ἤτοι στερούμενοι πολλάκις πάντων τῶν χρειωδῶν, «θλιβόμενοι, κακουχούμενοι», ἤτοι ὑπομένοντες πλείστας ὅσας θλίψεις καὶ κακουχίας, («ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος»· ἤτοι οἱ πονηροὶ καὶ διεστραμμένοι ἄνθρωποι, οἵτινες ἀπεστρέφοντο καὶ ἀπεδίωκον τὴν ἀλήθειαν, δὲν ἦσαν ἄξιοι τῶν τοιούτων ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἀνδρῶν), «ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι, καὶ ὄρεσι, καὶ σπηλαίοις, καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς», ἤτοι καταδιωκόμενοι διὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν τήρησιν τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ περιεπλανῶντο εἰς τὰς ἐρήμους καὶ ἐκρύπτοντο εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς τὰς τρύπας τῆς γῆς (Ἑβρ. ια΄ 35-38). Ὑφίσταντο δὲ ταῦτα πάντα ἀγογγύστως οἱ ἅγιοι ἄνδρες, διότι ἀπέβλεπον εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ μισθαποδοσίαν.

Ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος ὁμιλῶν σχετικῶς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ θανάτον καὶ τῶν θλίψεων καὶ τῶν κακώσεων καὶ τῶν διωγμῶν καὶ τῶν κινδύνων, τὰ ὁποῖα μετὰ πολλῆς τῆς προθυμίας καὶ καρτερίας ὑφίσταντο οἱ Ἀπόστολοι, λέγει ὅτι ζῶντες ἡμεῖς οἱ Ἀπόστολοι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ ἐκτελοῦντες τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ, κηρύττοντες τὸ Εὐαγγέλιον αὐτοῦ παραδιδόμεθα πάντοτε εἰς τὸν θάνατον διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ: «Ἀεί, λέγει, ἡμεῖς οἱ ζῶντες εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διὰ Ἰησοῦν» (Β΄ Κορ. δ΄ 11). Ἔπειτα δὲ λέγει ὅτι, ἐπειδὴ διαδίδεται τὸ Εὐαγγέλιον καὶ σώζονται οἱ ἄνθρωποι καὶ δοξάζεται ὁ Θεός, διὰ τοῦτο δὲν ἀπαυδίζομεν καὶ δὲν ἀποκάμνομεν διὰ τοὺς καθ᾽ ἡμῶν διωγμοὺς καὶ τοὺς μέχρι θανάτου κινδύνους. Διότι γνωρίζομεν ὅτι, ἂν καὶ ὁ ἐξωτερικὸς ἄνθρωπος, ἤτοι τὸ σῶμα ἡμῶν, φθείρεται διὰ τῶν θλίψεων, τῶν κακουχιῶν καὶ τῶν κακώσεων, ἀλλ᾽ ὁ ἐσωτερικὸς ἄνθρωπος, ἤτοι ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ἀνακαινίζεται καὶ ἀνακαινουργεῖται διὰ τῶν τοιούτων ταλαιπωριῶν καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν· ὅπερ εἶνε εἰς ἡμᾶς τὸ ὕψιστον καὶ ἀνυπολόγιστον κέρδος. Διότι ἡ στιγμιαία ἐλαφρὰ θλῖψις ἡμῶν (λέγει δὲ στιγμιαίαν τὴν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ θλῖψιν, ὅσον πολυχρόνιος καὶ ἂν εἶνε αὕτη, διότι θεωρεῖ αὐτὴν ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν μέλλουσαν αἰωνιότητα, ἐν τῇ ὁποίᾳ θὰ εἶνε ἡ ἀνταμοιβή· λέγει δὲ ταύτην καὶ ἐλαφράν, ὅσον μεγάλη καὶ βαρεῖα ἂν εἶνε ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, διότι θεωρεῖ αὐτὴν ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἀνυπολόγιστον μέγεθος τῆς μελλούσης ἀνταμοιβῆς), ἡ στιγμιαία, λέγει, ἐλαφρὰ θλῖψις ἡμῶν παρασκευάζει μεγίστην καὶ ὑπερμεγίστην, ὑψίστην καὶ αἰώνιον δόξαν εἰς ἡμᾶς. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν ἀποκάμνομεν εἰς τοὺς καθ᾽ ἡμῶν διωγμοὺς καὶ τοὺς μέχρι θανάτου κινδύνους, διότι ἡμεῖς δὲν παρατηροῦμεν τὰ βλεπόμενα, ἀλλ᾽ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δὲν βλέπονται διὰ σωματικῶν ὀφθαλμῶν· καθόσον τὰ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ βλεπόμενα, ἤτοι αἱ θλίψεις, αἱ κακουχίαι, αἱ βάσανοι καὶ τὰ παρόμοια, εἶνε πρόσκαιρα καὶ ἐφήμερα ἐκεῖνα δὲ τὰ ὁποῖα ἤδη δὲν βλέπονται διὰ σωματικῶν ὀφθαλμῶν, ἤτοι ἡ χαρά, ἡ εὐφροσύνη, ἡ δόξα, ἡ εὐδαιμονία, ἡ μακαριότης πλησίον τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ κληρονομία τῆς βασιλείας αὐτοῦ, πάντα ταῦτα εἶνε αἰώνια, Καὶ δὲν ἀποκάμνομεν, διότι γνωρίζομεν ὅτι, ἐὰν ἡ ἐπίγειος οἰκία τοῦ σώματος, ὅπερ εἶνε ἡ προσωρινὴ σκηνὴ τῶν ψυχῶν μας, φθαρῇ καὶ διαλυθῇ εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη, ἔχομεν πλέον οὐχὶ ἐπίγειον σκηνήν, ἀλλ᾽ οἰκοδομὴν ἐκ Θεοῦ, οἰκίαν ἥτις δὲν εἶνε κατεσκευασμένη ἐκ χειρῶν ἀνθρώπων, οἰκίαν ἔνδοξον καὶ αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Αὐτὴν δὲ τὴν ἄφθαρτον καὶ ἔνδοξον καὶ αἰώνιον οἰκίαν καὶ ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἀπολαύσωμεν, ἐπειδὴ ἐν τούτῳ τῷ σκηνώματι, ἤτοι ἐν τούτῳ τῷ σώματι τῷ φθαρτῷ εὑρισκόμενοι, λυπούμεθα καὶ στενάζομεν, ἐπιποθοῦντες καὶ ὁλοψύχως θέλοντες νὰ ἐπενδυθῶμεν καὶ νὰ ἔχωμεν κατοικητήριον ἡμῶν τὸ ἄφθαρτον καὶ ἔνδοξον καὶ οὐράνιον σῶμα. Καὶ ἀφοῦ ἐνδυθῶμεν αὐτό, δὲν θέλομεν εὑρεθῆ πλέον

γυμνοὶ καὶ ἐνδεεῖς, ἀλλὰ θὰ εἴμεθα πάντοτε ἐστολισμένοι ἐν τιμῇ καὶ δόξῃ. Διότι οἱ εὑρισκόμενοι ἐν τούτῳ τῷ σκηνώματι, ἤτοι ἐν τῷ σώματι τούτῳ τῆς ἐνδείας καὶ τῆς φθορᾶς, λυπούμεθα καὶ στενάζομεν ὑπὸ τὸ βάρος αὐτοῦ, ὡς δεσμευμένσοι καὶ πιεζόμενοι ὑπ᾽ αὐτοῦ. Ἐπειδὴ θέλομεν ὄχι νὰ ἐκδυθῶμεν καὶ νὰ ἀποβάλωμεν αὐτὸ διὰ παντὸς ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μας, ἀλλὰ θέλομεν νὰ προσλάβωμεν καὶ νὰ ἐπενδυθῶμεν τὴν ἀφθαρσίαν καὶ τὴν ἀθανασίαν ἐν τοῖς σώμασιν ἡμῶν, ἵνα τοιουτοτρόπως ἐξαφανισθῇ ἡ φθορὰ καὶ ὁ θάνατος ὑπὸ τῆς ἀφθαρσίας καὶ τῆς ζωῆς. Ἔχομεν δὲ εἰς τοῦτο πλήρη καὶ ἀδίστακτον πίστιν καὶ βεβαιότητα, διότι Ἐκεῖνος ὅστις ἔπλασεν ἡμᾶς ἐξ ἀρχῆς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἤτοι εἰς τὸ νὰ εἴμεθα ἄφθαρτοι, ἔνδοξοι καὶ αἰώνιοι, εἶνε οὐχὶ ἄλλος τις, ἀλλ᾽ αὐτὸς ὁ ὕψιστος, ὁ παντοδύναμος καὶ πανάγαθος Θεός. Αὐτὸς δὲ καὶ ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς ἐν τῷ καιρῷ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος τὴν χάριν καὶ τὴν δωρεὰν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὡς ἀρραβῶνα, ὡς ἀσφαλῆ καὶ βεβαίαν ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι θὰ πραγματοποιήσῃ πάντα ὅσα ὑπόσχεται ἡμῖν, καὶ θὰ μᾶς καταστήσῃ αἰωνίως ἀφθάρτους, εὐτυχεῖς καὶ μακαρίους. Ἔχοντες λοιπὸν πάντοτε τὸ θάρρος καὶ μηδόλως ἀποκάμνοντες, δὲν φοβούμεθα οὐδὲ πτοούμεθα τὸ παράπαν ἀπὸ τοὺς διωγμούς, ἀπὸ τὰς ἐπιβουλάς, ἀπὸ τὰς κακώσεις καὶ ἀπὸ τὸν θάνατον, ἅτινα πάντοτε μᾶς παρακολουθοῦν. Καθόσον γνωρίζομεν ὅτι, ἐνόσῳ ζῶμεν καὶ ὑπάρχομεν ἐν τῷ φθαρτῷ τούτῳ σώματι, εἴμεθα μακρὰν ἀπὸ τὴν θεωρίαν καὶ ἀπόλαυσιν τοῦ Κυρίου. (Διότι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εὑρισκόμενοι εἴμεθα διὰ τῆς πίστεως μόνον ἡνωμένοι μετ᾽ αὐτοῦ, οὐχὶ δὲ καὶ διὰ τῆς κατὰ πρόσωπον θεωρίας καὶ ἀπολαύσεως αὐτοῦ, διότι ἡ κατὰ πρόσωπον θεωρία καὶ ἀπόλαυσις τοῦ Κυρίου, θὰ γίνῃ μετὰ τὸν θάνατόν μας). Καὶ ὄχι μόνον δὲν φοβούμεθα οὐδὲ πτοούμεθα τὸ παράπαν εἰς τοὺς καθ᾽ ἡμῶν διωγμοὺς καὶ τὸν θάνατον, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον, ἐπιθυμοῦμεν μᾶλλον νὰ ἀποδημήσωμεν ἐκ τοῦ σώματος, καὶ νὰ ἐνδημήσωμεν πρὸς τὸν Κύριον· ἤτοι ἐπιθυμοῦμεν, ἀντὶ νὰ ζῶμεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, μᾶλλον νὰ ἀποθάνωμεν ἐν τῇ ὑπακοῇ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ δι᾽ οἱουδήποτε θανάτου, διὰ νὰ ὑπάγωμεν ταχύτερον πρὸς τὸν Κύριον, ὅπως ἀπολαύσωμεν αὐτὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. Ἰδοὺ δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ λόγοι τοῦ θείου Ἀποστόλου, δι᾽ ὧν ἐκφράζεται καὶ κηρύττει σαφῶς καὶ καθαρῶς πάντα ταῦτα:

«Διὸ οὐκ ἐκκακοῦμεν· ἀλλ᾽ εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ᾽ ὁ ἔσωθεν ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ· τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν καθ᾽ ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης καταργάζεται ἡμῖν, μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα· τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια. Οἴδαμεν γάρ, ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ Θεοῦ ἔχομεν οἰκίαν ἀχειροποίητον, αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες· εἴ γε καὶ ἐνδυσάμενοι οὐ γυμνοὶ εὑρεθησόμεθα· καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκότει στενάζομεν βαρούμενοι· ἐφ᾽ ᾧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ᾽ ἐπενδύσαοθαι, ἵνα καταποθῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς. Ὁ δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο Θεός, ὁ καὶ δοὺς ἡμῖν τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος. Θαρροῦντες οὖν πάντοτε, καὶ εἰδότες ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ Κυρίου (διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἴδους)· θαρροῦμεν δὲ καὶ εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν Κύριον» (Β΄ Κορ. δ΄ 16-ε΄ 1-8).

Τοὺς λόγους τούτους τοῦ θείου Παύλου ἔχων ὑπ᾽ ὄψιν του ὁ χριστιανὸς ἐννοεῖ τί φρόνημα ἔχουν οἱ ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ περὶ τῶν θλίψεων καὶ τῶν κακώσεων καὶ τοῦ θανάτου τοῦ προερχομένου ἐκ τῆς ὑπακοῆς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ πῶς διάκεινται αἱ ψυχαί τῶν ἀπέναντι αὐτοῦ. Ἐννοεῖ καλῶς ὅτι ὄχι μόνον φόβον δὲν ἔχουν διὰ τὸν τοιοῦτον θάνατον, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον χαίρουν δι᾽ αὐτόν, διότι τὸν θεωροῦν μέσον μεταβάσεως εἰς κρείττονα ζωήν, ἤτοι εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν αἰωνίων αὐτοῦ ἀγαθῶν.

Ἀλλὰ μήπως αὐτὸς ὁ Χριστὸς δὲν ἐγένετο ἄνθρωπος πρὸς τὸν σκοπὸν ἵνα, καταργήσας διὰ τοῦ θανάτου του τὸν ἔχοντα τὸ κράτος τοῦ θανάτου διάβολον, ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ θανάτου τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες φοβούμενοι μήπως θανατωθῶσιν ὑπὸ τῶν πολεμίων τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἀρετῆς, παρέβαινον τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἐγίνοντο δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας; Ναί· δι᾽ αὐτὸν τὸν λόγον, κηρύττει ὁ θεῖος Παῦλος, ἀπέθανεν ὁ Χριστός. «Καὶ αὐτὸς, λέγει, παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν (ἤτοι καὶ ὁ Χριστός, ὅστις ἦλθεν ἵνα σώσῃ τοὺς ἀνθρώπους, προσέλαβε παρομοίως πρὸς αὐτοὺς ἀνθρωπίνην σάρκα), ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι τὸν διάβολον, καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους, ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας» (Ἑβρ. β΄ 14-15). Θέλει δὲ νὰ εἴπῃ δι᾽ αὐτῶν τῶν λόγων ὁ τοῦ Θεοῦ Ἀπόστολος, ὅτι νικήσας ὁ Χριστὸς διὰ τοῦ θανάτου του τὸν θάνατον καὶ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν, καθιστᾷ τοὺς πιστεύοντας εἰς τὸ ὄνομά του ἀφόβους καὶ ἀπτοήτους ἀπέναντι τοῦ θανάτου. Καὶ βεβαίως καθιστᾷ αὐτοὺς τοιούτους, διότι ἀποδεικνύει εἰς τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτὸν διὰ τῆς παντοδυναμίας του, ἥτις καταφαίνεται ἐν τῇ ἐκ νεκρῶν ἀναστάσει του, ὅτι ἀποθνήσκοντες καὶ αὐτοί, ὡς αὐτὸς ἀπέθανεν, ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ὑπακοῆς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, θὰ ἀναστηθῶσιν ὑπ᾽ αὐτοῦ, ὡς ἐκεῖνος, ἄφθαρτοι, ἔνδοξοι, εὐδαίμονες καὶ μακάριοι.

Τίς λοιπὸν ἐκ τῶν πιστῶν χριστιανῶν τῶν ζητούντων τὴν ἀληθινὴν καὶ αἰώνιον ἐν τῷ Θεῷ ζωήν, τίς τῶν χριστιανῶν ἔχων ὑπ᾽ ὄψιν του ταῦτα πάντα ὅσα κηρύττει αὐτὸς ὁ Χριστὸς διὰ τῶν Ἁγίων αὐτοῦ Γραφῶν καὶ διαβεβαιοῖ διὰ τοῦ παραδείγματός του, δὲν ἀναδεικνύεται ἀνώτερος τοῦ φόβου τοῦ θανάτου; Καὶ τίς ἐκ τῶν πιστῶν χριστιανῶν δὲν ἐπιποθεῖ μᾶλλον ἵνα τύχῃ καὶ αὐτὸς τῆς ὑψίστης χάριτος τοῦ νὰ ὑποστῇ παθήματα καὶ κακώσεις καὶ θάνατον διὰ τὴν τήρησιν τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν πειθαρχίαν καὶ ὑπακοὴν εἰς τὸ θέλημά του; Τῳόντι, τὸ νὰ ὑποστῇ ὁ ἄνθρωπος δεινὰ καὶ θλίψεις, νὰ ὑποστῇ μάλιστα καὶ θάνατον ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, ὑπὲρ τοῦ νόμου του καὶ τῶν ἐντολῶν του, εἶνε χάρις Θεοῦ, εἶνε ὕψιστον τοῦ Θεοῦ δῶρον. Καὶ ὅτι τοῦτο εἶνε χάρις καὶ δωρεὰ ὑψίστη τοῦ Θεοῦ, μᾶς

τὸ βεβαιοῖ ὁ πνευματέμφορος τοῦ Θεοῦ ἀπόστολος Παῦλος, ὅστις γράφων πρὸς τοὺς ἐν Φιλίπποις χριστιανούς, οἵτινες διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ὑπέμενον διωγμοὺς καὶ κακώσεις ὑπὸ τῶν ἀπιστούντων εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, λέγει: «Ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν» (Φιλιπ. α΄ 29). Τουτέστιν εἰς ὑμᾶς ἐδόθη χάρις καὶ δωρεὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὄχι μόνον τὸ νὰ πιστεύετε εἰς τὸν Χριστόν, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ ὑποφέρετε καὶ νὰ ὑπομένετε θλίψεις, διωγμοὺς καὶ παθήματα ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ ὀνόματός του. Τοσαῦτα καὶ περὶ τῶν χωρίων τῆς Γραφῆς διὰ τὴν ἀποδίωξιν τοῦ φόβου τοῦ θανάτου.

Ὅταν λοιπὸν ὁ χριστιανὸς ἔχῃ, ὡς εἴπομεν, τὴν ἀδίστακτον καὶ στερεὰν πίστιν, καὶ κάμνῃ σκέψεις καὶ συλλογισμοὺς ὀρθούς, καὶ μελετᾷ κατάλληλα χωρία τῆς Γραφῆς, θὰ ἀποδιώκῃ μακρὰν ἀπὸ τῆς ψυχῆς του τὸν φόβον τοῦ θανάτου. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ θὰ θεωρῇ καὶ εὐτυχίαν του μεγάλην, ἵνα ἀξιωθῇ καὶ αὐτός, ὡς ἠξιώθησαν καὶ ἀπειράριθμα πλήθη ἁγίων, νὰ ἀποθάνῃ χάριν τῆς ὑπακοῆς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, μένων πιστὸς εἰς τοὺς λόγους του καὶ τὰς ἐντολάς του.

228. Ο ΕΧΩΝ ΕΝ ΤΗ ΨΥΧΗ ΤΟΥ ΔΙΑΡΚΕΣ ΤΟ ΦΡΟΝΗΜΑ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΕΙΝΕ ΜΑΚΑΡΙΟΣ

Τὸ ἀπτόητον καὶ ἄφοβον ἀπέναντι τῶν παθημάτων καὶ ἀπέναντι τῶν κινδύνων καὶ τοῦ θανάτου, ὅταν ὑπάρχῃ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ χριστιανοῦ, εἶνε καὶ τὸ κυριώτερον μέσον, δι᾽ οὗ ὁ ἄνθρωπος ἀναδεικνύεται πάσης ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ ἀκριβὴς τηρητής. Διὰ τὸν λόγον ὅτι, ἀφοῦ ὑπάρχει ἐν τῇ ψυχῇ του τὸ φρόνημα τοῦ θανάτου καὶ ἀφοῦ προτιμᾷ νὰ ὑποστῇ τὰ πάντα παρὰ νὰ καταστῇ παραβάτης τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, μετὰ πολλῆς εὐκολίας θὰ ὑπερνικᾷ τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ τὰ μικρότερα ἐμπόδια, ἅτινα ἤθελε παρουσιάζονται ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν καθηκόντων του. Ἐκ τούτου δὲ καταλαμβάνει πᾶς τις ὅτι, διὰ νὰ φανῇ ὁ ἄνθρωπος εἰς πάντα καιρὸν καὶ εἰς πᾶσαν περίστασιν τοῦ βίου τοῦ ἀκριβὴς τηρητὴς πάσης ἐντολῆς καὶ παντὸς θελήματος τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ δειχθῇ τέλειος ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου, εἶνε ἀνάγκη νὰ ἔχῃ ὡς φρόνημα ἐν τῇ ψυχῇ του τὸν θάνατον, ὥστε νὰ εἶνε ἀπτόητος καὶ ἄφοβος ἀπέναντι αὐτοῦ. Καὶ νὰ προτιμᾷ νὰ ἀποθάνῃ ὄχι μόνον μίαν φοράν, ἀλλὰ καὶ πολλάκις, ἐὰν τοῦτο ἐγίνετο, παρὰ νὰ παραβῇ ἐντολήν τινα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκείνην ἀκόμη, ἥτις φαίνεται ὅτι εἶνε ἐλαχίστη.

Τὸ φρόνημα δὲ τοῦτο τοῦ θανάτου ὅταν εἶνε εἰς τὸν χριστιανόν, φέρει ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ καὶ παντοτεινὴν εἰρήνην καὶ γαλήνην. Διότι ὁ χριστιανὸς οὗτος, ἔχων ἅπαξ διὰ παντὸς ἑδραιωμένην ἐν τῇ ψυχῇ του τὴ ἀπόφασιν τοῦ νὰ ἀποθάνῃ μένων πιστὸς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, εἶνε πλέον ἀπηλλαγμένος καὶ ἐλεύθερος παντὸς δεσμοῦ καὶ παντὸς ἐμποδίου, ὅπερ ἄλλως ἤθελε ταράττει καὶ λυπεῖ ἢ ὁπωσδήποτε ἀνησυχεῖ τὴν ψυχήν του. Ἀλλ᾽ ἐκτὸς τούτου εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν ἔρχεται καὶ ἐνοικεῖ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον οὐ μόνον ἐμβάλλει εἰς τὴν ψυχήν του τὴν ἀταραξίαν, τὴν μεγαλοψυχίαν καὶ τὸ θάρρος, ἀλλὰ καὶ πληροῖ αὐτὴν χαρᾶς διαρκοῦς· πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ εἰς ἄλλον τινὰ ἄνθρωπον, ὅστις δὲν ἔχει παγιωμένον ἐν τῇ ψυχῇ του τὸ φρόνημα τοῦ θανάτου. Ὡς ἐκ τούτου δὲν ὑπάρχει ἄλλος ἄνθρωπος εὐτυχέστερος καὶ μακαριώτερος ὄχι μόνον ὡς πρὸς τὸν μέλλοντα βίον, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὸν παρόντα ἀκόμη, ἀπὸ τὸν ἔχοντα ἐν τῇ ψυχῇ του στερεὸν τὸ φρόνημα τοῦ νὰ μένῃ μέχρι θανάτου πιστὸς τηρητὴς τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ.

Μετὰ τὴν ὑπόδειξιν τῶν εἰδικῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων πολεμεῖται ὁ φόβος τοῦ θανάτου, θεωροῦμεν ἀναγκαῖον, ἵνα εἴπωμεν περὶ τοῦ πάθους τῶν ἁμαρτημάτων τῆς σαρκός, διότι, καθὼς θὰ ἴδωμεν, ὁ περὶ τούτων λόγος εἶνε τὰ μέγιστα χρήσιμος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ΄: ΤΑ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΑΡΚΟΣ

229. ΤΟ ΠΑΘΟΣ ΤΩΝ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΣΑΡΚΟΣ ΕΙΝΕ ΟΛΕΘΡΙΩΤΑΤΟΝ

Ἓν ἐκ τῶν μεγάλων καὶ ὀλεθριωτάτων παθῶν εἶνε καὶ τὸ πάθος τῶν ἁμαρτημάτων τῆς σαρκός. Τὰ ἁμαρτήματα ταῦτα τῆς σαρκὸς μολύνουσι καὶ κάμνουσιν ἀκάθαρτον οὐ μόνον τὴν ψυχὴν ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου. Περιπλέον ἀκόμη τὰ ἁμαρτήματα ταῦτα, ὅταν κυριεύσωσι τὸν ἄνθρωπον, οὐ μόνον βλάπτουσι καὶ διαφθείρουσι τὴν ὑγείαν καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸ φοβερώτερον ἐπιδρῶσι μεγάλως καὶ ἐπὶ τῆς διανοίας του, τὴν ὁποίαν χαυνοῦσι καὶ ἀπαμβλύνουσιν ἐπιφέροντα πολλάκις καὶ τὴν ὁλοσχερῆ διατάραξιν αὐτῆς. Παραλείπομεν δὲ καὶ τὸ ὅτι ἕνεκα τῶν ἁμαρτημάτων αὐτῶν χάνει πολλάκις ὁ ἄνθρωπος τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπόληψίν του, τὴν παρρησίαν καὶ τὸ θάρρος του καὶ κατασπαταλᾷ τὴν περιουσίαν του, καθὼς καὶ τὸ ὅτι οὐχὶ σπανίως ἡ εἰς τὰ τοιαῦτα ροπὴ ἑνὸς ἀτόμου ἐπιφέρει μεγάλην ζημίαν καὶ βλάβην πνευματικὴν καὶ σωματικὴν καὶ εἰς πλεῖστα ἄλλα πρόσωπα.

Ἀλλὰ τὸ ἄξιον ἔτι περισσοτέρας προσοχῆς εἶνε τὸ ὅτι ὁ Θεὸς μεγάλως τιμωρεῖ τὰ ἁμαρτήματα ταῦτα. Διὰ τοῦτο κρίνομεν χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖον, ἵνα κάμωμεν ἐκτενέστερον λόγον περὶ αὐτῶν, ὅπως λαμβάνοντες ὅσον τὸ δυνατὸν ἀκριβῆ περὶ τούτων γνῶσιν οἱ ἀγνοοῦντες χριστιανοί, ἀποφεύγωσι πάσῃ δυνάμει τὰ ἁμαρτήματα ταῦτα καὶ φυλάττωσιν ἑαυτοὺς καθαροὺς καὶ ἀμολύντους. Καὶ τοσούτῳ μᾶλλον θεωροῦμεν ἀναγκαῖον νὰ κάμωμεν λόγον ἐκτεταμένον περὶ τοῦ πάθους τούτου, καθόσον δυσκόλως διακρίνεται τοῦτο ὑπὸ τῶν πολλῶν κατὰ τὸ πλάτος καὶ τὸ βάθος αὐτοῦ, καὶ εἶνε ἐνδεχόμενον νὰ ἔχῃ τις μεγάλην καὶ βαρεῖαν εἰς τοῦτο ἐνοχήν, καὶ νὰ μὴ ἔχῃ γνῶσιν αὐτῆς, ὅπως ζητήσῃ τὴν ἐξ αὐτῆς ἀπαλλαγήν.

230. ΜΟΝΟΣ Ο ΓΑΜΟΣ ΕΙΝΕ ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΟΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Ἀλλ᾽ ἂς ἐρωτήσωμεν, ποῖα εἶνε τὰ ἁμαρτήματα τῆς σαρκός; Πρὶν ἢ ἀπαντήσωμεν εἰς τοῦτο, λέγομεν ὅτι εὐλογημένος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἶνε μόνος ὁ γάμος. Ὁ γάμος εἶνε μυστήριον ἱερόν. Συνέστησε δὲ τὸν γάμον ἐξ ἀρχῆς, ὡς ἔχομεν εἴπει ἀλλαχοῦ (111), αὐτὸς ὁ Θεός, ὅστις καὶ ἐνέβαλεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν νόμιμον τοῦ γάμου ἐπιθυμίαν, πρὸς τὸν σκοπὸν ἵνα γεννῶνται καὶ πολλαπλασιάζωνται οἱ ἄνθρωποι καὶ μορφώνωνται κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅπως κατασταθῶσιν ἔπειτα μέτοχοι καὶ κληρονόμοι αἰωνίου ζωῆς καὶ μακαριότητος. Ἔχει λοιπὸν δικαίωμα παρὰ τοῦ Θεοῦ πᾶς ἀνὴρ ἵνα λαμβάνῃ καὶ συζεύγνυται διὰ τῶν εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν τῆς Ἐκκλησίας μετὰ μιᾶς γυναικός, καὶ νὰ ἔχῃ αὐτὴν νόμιμον αὐτοῦ σύζυγον καθ᾽ ὅλον τὸν βίον του. Ὡσαύτως καὶ πᾶσα γυνὴ ἔχει τὸ αὐτὸ δικαίωμα παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἵνα συζεύγνυται διὰ τῶν εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν τῆς Ἐκκλησίας μεθ᾽ ἑνὸς ἀνδρός, καὶ νὰ ἔχῃ αὐτὸν νόμιμον σύζυγον καθ᾽ ὅλον τὸν βίον τῆς. Ὡς ἐκ τούτου πᾶς ἀνὴρ καὶ πᾶσα γυνὴ ἐρχόμενοι εἰς νόμιμον γάμου κοινωνίαν ὄχι μόνον δὲν ἁμαρτάνουσιν, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον, ἐκπληροῦσι θέλημα Θεοῦ.

Μετὰ τὴν ἐξήγησιν ταύτην περὶ τοῦ γάμου, λέγομεν ὅτι εἰς τὰ ἁμαρτήματα τῆς σαρκὸς ὑπάγεται πᾶν ὁτιδήποτε σαρκικόν, (ἐκτὸς τοῦ νομίμου γάμου), ὅπερ ἐνεργεῖται ἢ διὰ τοῦ σώματος, ἢ ὑπὸ μόνης τῆς ψυχῆς, εἴτε πρᾶξις πονηρὰ εἶνε τοῦτο, εἴτε ἐπιθυμία κακή.

231. Ο ΘΕΟΣ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΙΚΩΣ ΤΙΜΩΡΕΙ ΤΑ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΑΡΚΟΣ

Τὰ ἁμαρτήματα ταῦτα τῆς σαρκὸς πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ὅτι μισεῖ βδελύσσεται καὶ καταδικάζει ἀδυσωπήτως ὁ Θεός. Ἐννοοῦμεν δὲ τοῦτο σαφῶς ἐκ πολλῶν μεγάλων καὶ παραδειγματικῶν τιμωριῶν, τὰς ὁποίας ἐπέφερεν ὁ Θεὸς ἕνεκα τῶν ἁμαρτημάτων αὐτῶν. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ παγκόσμιος κατακλυσμός, διὰ τοῦ ὁποίου κατεστράφη ὁ ἀρχαῖος ἁμαρτωλὸς κόσμος, ἐπῆλθεν ὡς τιμωρία καὶ δι᾽ ἄλλα μὲν ἁμαρτήματα, ἀλλὰ κυρίως, ὡς σαφῶς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἁγίας Γραφῆς (Γεν. στ΄ 2-3), ἕνεκα τῶν ἁμαρτημάτων τῆς σαρκός. Αὐτὰ τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορρα μεθ᾽ ὅλης τῆς περιχώρου αὐτῶν ἕνεκα τῶν ἁμαρτημάτων αὐτῶν κατέστρεψεν ὁ Θεὸς διὰ πυρὸς καὶ θείου, τιμωρήσας οὕτω παραδειγματικῶς τὴν ἀχρειότητα καὶ κακοήθειαν τῶν κατοίκων τῶν πόλεων ἐκείνων.

232. ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΣΑΡΚΟΣ

Ἐννοοῦμεν ἀκόμη καλῶς πόσον ὁ Θεὸς μισεῖ καὶ καταδικάζει τὰ ἁμαρτήματα τῆς σαρκός, καὶ ἐκζητεῖ τὸν ἁγιασμὸν ἡμῶν, καὶ ἐκ τῶν λόγων, τοὺς ὁποίους θὰ ἀναφέρωμεν ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ θείου Παύλου.

Καὶ πρῶτον λέγομεν ὅτι, γράφων ὁ τοῦ Θεοῦ Ἀπόστολος πρὸς τοὺς ἐν Κορίνθῳ χριστιανούς, διαμαρτύρεται καὶ λέγει: «Μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτραι, οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενοκοῖται, οὔτε κλέπται, οὔτε πλεονέκται, οὔτε μέθυσοι, οὐ λοίδωροι, οὐχ ἅρπαγες, βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι» (Α΄ Κορ. στ΄ 9-10). Ἐκ τῶν λόγων τούτων πᾶς τις βλέπει ὅτι εἶνε ἀδύνατον ἄνθρωποι, οἵτινες εἶνε ἔνοχοι εἰς τὰ σαρκικὰ ἁμαρτήματα, νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἐκτὸς μόνον ἐὰν καθαρίσωσιν ἑαυτοὺς διὰ μετανοίας ἀληθοῦς καὶ ἐξομολογήσεως εἰλικρινοῦς.

Ἔπειτα δὲ πάλιν ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος λέγει: «Φεύγετε τὴν πορνείαν. Πᾶν ἁμάρτημα, ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν· ὁ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνειν (Α΄ Κορ. στ΄ 18). Ὁ πράττων, λέγει, σαρκικὸν ἁμάρτημα ἁμαρτάνει καὶ μολύνει ὄχι μόνον τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμά του τὸ ἴδιον τὸ κάμνει ρυπαρόν, ἀκάθαρτον καὶ βδελυκτόν.

Εἰς δὲ τοὺς ἐν Ἐφέσῳ χριστιανοὺς γράφει τὰ ἑξῆς: «Πορνεία δὲ καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία ἢ πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις» (Ἐφεσ. ε΄ 3). Διὰ τῶν λόγων τούτων διαμαρτύρεται ὁ τοῦ Θεοῦ Ἀπόστολος λέγων, ὅτι μεταξὺ τῶν χριστιανῶν ὄχι μόνον σαρκικόν τι ἁμάρτημα δὲν πρέπει ἐξ οὐδενὸς νὰ τελῆται, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ καὶ τόση προσοχὴ καὶ καθαρότης καὶ σωφροσύνη, ὥστε οὐδὲ ὀνόματα ἀνηθίκων ἁμαρτημάτων νὰ ἀκούωνται ποτὲ μεταξὺ αὐτῶν, ὡς ἁρμόζει εἰς χριστιανούς, οἵτινες διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ γίνονται ἅγιοι.

Πρὸς δὲ τοὺς Θεσσαλονικεῖς γράφει ταῦτα: «Τοῦτό ἐστι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν, ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορνείας· εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ, μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας, καθάπερ καὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα Θεόν... Οὐ γὰρ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσίᾳ, ἀλλ' ἐν ἁγιασμῷ. Τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν οὐκ ἄνθρωπον ἀθετεῖ, ἀλλὰ τὸν Θεόν, τὸν καὶ δόντα τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ τὸ Ἅγιον εἰς ἡμᾶς» (Α΄ Θεσσ. δ΄ 3-5, 7, 8). Διὰ τῶν λόγων τούτων ὁ θεῖος Παῦλος διδάσκει, καθὼς πᾶς τις βλέπει, καὶ κηρύττει τί ζητεῖ καὶ τί θέλει ὁ Θεὸς ἐκ μέρους ἡμῶν τῶν χριστιανῶν. Τὸ νόημα δὲ τῶν λόγων τούτων εἶνε τὸ ἑξῆς: Ἀπαιτεῖ, λέγει, ὁ Θεὸς ἐξ ἡμῶν τὸν ἁγιασμὸν τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν. Θὰ ἔχωμεν δὲ τὸν ἁγιασμὸν τοῦτον, ὅταν ἀπέχωμεν καὶ φυλάττωμεν ἑαυτοὺς καθαροὺς ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα τῆς σαρκός. Νὰ εἰξεύρῃ, λέγει, ἕκαστος ἐκ τῶν χριστιανῶν νὰ κρατῇ καὶ νὰ διατηρῇ τὸν ἑαυτόν του ἐν σωφροσύνῃ, ἐν ἁγνότητι καὶ καθαρότητι, ὁπότε θὰ ἔχῃ εἰς τὸν ἑαυτόν του τὸν ἁγιασμόν· νὰ κρατῇ ἀκόμη καὶ νὰ διατηρῇ τὸν ἑαυτόν του ἐν δόξῃ καὶ τιμῇ, φυλάττων ἑαυτὸν ἁγνὸν καὶ καθαρὸν ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα τῆς σαρκός, χωρὶς ποτὲ νὰ ἀτιμάζῃ τὸν ἑαυτόν του διὰ τῶν παθῶν τούτων, καὶ χωρὶς ν' ἀφίνῃ νὰ καταλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς κακῆς καὶ αἰσχρᾶς ἐπιθυμίας· διότι τότε γίνεται ὅμοιος πρὸς τοὺς ἐθνικοὺς καὶ τοὺς εἰδωλολάτρος, οἵτινες, ἐπειδὴ ἠγνόουν τὸν Θεὸν καὶ ἐλάτρευον τοὺς ψευδεῖς θεοὺς τῆς ἀκολασίας καὶ ἀκαθαρσίας, ἦσαν παραδεδομένοι εἰς τὰ ἁμαρτήματα καὶ τὰ πάθη τῆς σαρκός. Πρέπει λέγει, ἡμεῖς οἱ χριστιανοὶ νὰ ἔχωμεν ἀληθινὴν σωφροσύνην καὶ καθαρότητα, διότι ὁ Θεός, ὅστις εἶνε Θεὸς τῆς ἁγνότητος καὶ τῆς ἁγιωσύνης, δὲν ἐκάλεσεν ἡμᾶς διὰ τοῦ Μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ εἰς τὸ νὰ ἀκολουθήσωμεν τὴν ἀκαθαρσίαν τῶν ἁμαρτημάτων τῆς σαρκός, ἀλλὰ μᾶς ἐκάλεσεν, εἰς τὸ νὰ μείνωμεν ἁγνοὶ καὶ καθαροὶ ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας, καὶ νὰ μείνωμεν πιστοὶ εἰς αὐτόν, πορευόμενοι ἐν ἁγνότητι καὶ ἁγιασμῷ, ἀπέχοντες ἀπὸ πᾶσαν πονηρὰν πρᾶξιν καὶ αἰσχρὰν ἐπιθυμίαν. Καὶ λοιπόν, συμπεραίνει ὁ τοῦ Θεοῦ Ἀπόστολος, ἀφοῦ ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ εἶνε ἵνα εἴμεθα ἁγνοὶ καὶ καθαροί, ἐκεῖνος ὅστις παραβαίνει καὶ δὲν ὑπακούει εἰς τὸ θέλημα τοῦτο τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ρίπτει τὸν ἑαυτόν τον εἰς τὸν μολυσμὸν τῆς σαρκός, δὲν παρακούει καὶ δὲν ἀπειθεῖ εἰς ἄνθρωπον, ἀλλ' ἀπειθεῖ εἰς αὐτὸν τὸν Θεόν, ὅστις καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ τὸ Ἅγιον ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς, τὸν πολύτιμον καὶ ἀνεκτίμητον τοῦτον οὐράνιον θησαυρόν.

233. Ο ΚΥΡΙΟΣ ΚΑΤΑΔΙΚΑΖΕΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΣΑΡΚΙΚΗΝ ΚΑΚΗΝ ΕΠΙΘΥΜΙΑΝ

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς δίδων τὸν τέλειον νόμον, διὰ τοῦ ὁποίου τελειοποιεῖται πνευματικῶς ὁ ἄνθρωπος, καθιστάμενος καθαρὸς καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα, δὲν ἀπαγορεύει καὶ δὲν καταδικάζει μόνον τὴν πρᾶξιν οἱουδήποτε σαρκικοῦ ἁμαρτήματος, ἀλλ' ἀπαγορεύει καὶ καταδικάζει καὶ αὐτὴν τὴν ἐσωτερικὴν κακὴν ἐπιθυμίαν τῆς ψυχῆς. Ἰδοὺ οἱ λόγοι Του: «Ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, Οὐ μοιχεύσεις. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ» (Ματθ. ε΄ 27-28).

Διὰ τῶν λόγων τούτων ὁ Κύριος συμπληρῶν, ὡς βλέπομεν, τὴν ἑβδόμην ἐντολὴν τοῦ δεκαλόγου τοῦ Μωϋσέως, διὰ τῆς ὁποίας ἀπηγορεύετο καὶ κατεδικάζετο ἡ ἀθέμιτος καὶ βδελυρὰ πρᾶξις τῆς μοιχείας, λέγει: Ἠκούσατε καὶ γνωρίζετε ἐκ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, ὅτι ἐδόθη ἐντολὴ εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἰσραηλίτας, διὰ τῆς ὁποίας ἀπηγορεύετο καὶ κατεδικάζετο ἡ μοιχεία. Ἐγὼ δέ, συμπληρώνων τὴν ἑβδόμην ἐντολήν, σᾶς λέγω ὅτι εἶνε ἔνοχος ὄχι μόνον ἐκεῖνος, ὅστις πράξῃ μοιχείαν διὰ τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ πᾶς ἄνθρωπος, ὅστις βλέπει γυναῖκα πρὸς τὸν σκοπὸν ἵνα ἐπιθυμήσῃ καὶ εὐχαριστηθῇ σαρκικῶς ἐξ αὐτῆς· πᾶς τοιοῦτος ἄνθρωπος ἤδη, ὅτε βλέπει αὐτὴν μὲ τοιαύτην πονηρὰν καὶ κακὴν ἐπιθυμίαν, ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐσωτερικῶς ἐν τῇ ψυχῇ του.

234. ΟΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΑΡΚΙΚΗΣ ΚΑΚΗΣ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

Αὐτὴν τὴν μετὰ περιέργου καὶ ἐμπαθοῦς ἐπιθυμίας βλέψιν οἱουδήποτε ἀντικειμένου, τὴν ὁποίαν ὁ Κύριος καταδικάζει ὡς μοιχείαν, ὁ θεῖος Παῦλος ὀνομάζει ἐπιθυμίαν κακήν, διὰ τὴν ὁποίαν ἔρχεται ἡ ὀργὴ καὶ τιμωρία τοῦ Θεοῦ. Ἰδοὺ οἱ λόγοι του:

«Νεκρώσατε τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία· δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας» (Κολοσ. γ΄ 5-6). «Μέλη ἐπὶ τῆς γῆς» ἐννοεῖ ὁ τοῦ Θεοῦ Ἀπόστολος ἐνταῦθα τὰ μέλη τοῦ ἀνθρώπου τὰ ἐπιθυμοῦντα τὰς ἐπὶ τῆς γῆς φθαρτὰς καὶ ἐφαμάρτους ἡδονάς. «Ἀκαθαρσίαν» ἐννοεῖ πιάντα αἰσχρὸν μολυσμὸν τῆς σαρκός. «Πάθος» ἐννοεῖ τὴν ροπὴν τῆς ψυχῆς εἰς τὴν ἡδονὴν τῆς

σαρκός, ἥτις ψυχή, ἕνεκα τῆς κακῆς ἕξεως καὶ συνηθείας, γίνεται ἐπιρρεπὴς καὶ ἔκδοτος εἰς τὴν ἡδονὴν ταύτην. «Ἐπιθυμίαν κακήν» ἐννοεῖ τὸ νὰ διανοῆται ὁ ἄνθρωπος καὶ νὰ ἀσπάζεται καὶ νὰ θέλῃ καὶ νὰ ἐπιθυμῇ ἐν τῇ ψυχῇ του τὴν σαρκικὴν ἁμαρτίαν. Εἰς τὰ πάθη καὶ τὰ ἁμαρτήματα τῆς σαρκὸς κατατάσσει ὁ τοῦ Θεοῦ Ἀπόστολος καὶ τὴν πλεονεξίαν, διότι ὅπως ἡ ψυχὴ τοῦ σαρκικοῦ ἀνθρώπου κλίνει καὶ ῥέπει καὶ παραδίδεται εἰς τὰς σαρκικὰς ἁμαρτίας, νομίζουσα ὅτι θὰ εὕρῃ ἐν αὐταῖς τὴν εὐχαρίστησίν της, οὕτω καὶ ὁ πλεονέκτης κλίνει καὶ ῥέπει εἰς τὰ χρήματα καὶ πράγματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀφοσιοῦται ὁλοψύχως, ἐλπίζων εἰς αὐτὰ καὶ ὄχι εἰς τὸν Θεόν. «Δι᾽ ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ». Διὰ πάντα ταῦτα, λέγει, καθὼς καὶ δι᾽ ἓν ἕκαστον τούτων, ἐπέρχεται ἡ ἐκδίκησις καὶ τιμωρία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ πάντας τοὺς ἐνόχους εἰς ταῦτα. Καὶ διὰ τοῦτο παραγγέλλει ὁ τοῦ Θεοῦ Ἀπόστολος, ὅπως ἀποφύγωμεν τὴν τοιαύτην καταδίκην, νὰ συμμορφωθῶμεν πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ καταστήσωμεν διὰ τῆς χάριτός του νεκρὰ ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν τὰ μέλη, δι᾽ ὧν ἐνεργοῦνται τὰ ἁμαρτήματα ταῦτα.

235. ΚΑΙ ΜΟΝΗ Η ΠΟΝΗΡΑ ΒΛΕΨΙΣ ΚΑΙ ΕΜΠΑΘΗΣ ΕΠΑΣΧΟΛΗΣΙΣ ΕΙΝΕ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΜΑΡΤΙΑΝ

Πρὸς γνῶσιν δὲ τῶν ἀγνοούντων πρέπει νὰ δώσωμεν καὶ τὴν ἑξῆς ἐξήγησιν. Ἡ ἐμπαθὴς καὶ περίεργος βλέψις, ἡ γινομένη εἶς οἱονδήποτε ἀντικείμενον πρὸς ἡδονὴν καὶ εὐχαρίστησιν, δὲν γίνεται μόνον διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ σώματος, ἀλλὰ γίνεται καὶ διὰ μόνης τῆς διανοίας καὶ τοῦ φανταστικοῦ τῆς ψυχῆς. Καὶ αὕτη, ἡ διὰ τῆς διανοίας καὶ τοῦ φανταστικοῦ γινομένη ἐμπαθὴς καὶ ἐνήδονος βλέψις καὶ θεωρία, δὲν εἶνε μικροτέρα ἁμαρτία ἀπὸ τὴν γινομένην διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ σώματος. Καθόσον ἡ διὰ τῆς διανοίας καὶ τοῦ φανταστικοῦ βλέψις καὶ θεωρία εἰκονίζεται καὶ ἐντυποῦται ζωηρότερον ἐν τῇ ψυχῇ, παρ᾽ ὅ,τι παρίσταται καὶ ἐντυποῦται ἡ διὰ τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν.

Ἀλλ᾽ ἴσως εἴπῃ τις, ὅτι διὰ τῶν λόγων οὓς λέγει ὁ Κύριος, «πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ», δὲν καταδικάζει ὡς ἔνοχον μοιχείας ἐσωτερικῆς τὸν βλέποντα σαρκικὸν ἀντικείμενον καὶ περιεργαζόμενον ἐμπαθῶς αὐτό, μὴ κάμνοντα ὅμως συγκατάθεσιν εἰς τὸ νὰ ἁμαρτήσῃ μετ᾽ αὐτοῦ᾽ ἀλλὰ καταδικάζει ἐκεῖνον μόνον, ὅστις καὶ βλέπει ἐμπαθῶς καὶ συγκατατίθεται καὶ θέλει, ἵνα πράξῃ τὸ πονηρὸν μετ᾽ αὐτοῦ, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἠδυνήθη νὰ πράξῃ τοῦτο. Αὐτὸν καὶ μόνον, ἴσως εἴπῃ τις, καταδικάζει ὁ Χριστός.

Εἰς τὴν ἔνστασιν ταύτην ἀπαντῶντες λέγομεν, ὅτι ὁ δίδων τοιούτην ἔννοιαν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ, δὲν νοεῖ αὐτοὺς ὀρθῶς. Ὁ Χριστὸς λέγων ὅτι εἶνε ἔνοχος μοιχείας πᾶς, ὅστις βλέπει μετ᾽ ἐμπαθοῦς καὶ ἐνηδόνου βλέψεως, νοεῖ ὅτι εἶνε ἔνοχος οὗτος εἴτε κάμῃ συγκατάθεσιν εἰς τὸ νὰ ποιήσῃ τὸ κακὸν καὶ διὰ τοῦ σώματος εἴτε ὄχι· ἔνοχον ἁμαρτίας καθιστᾷ αὐτὸν τοῦτο, τὸ ὅτι βλέπει μετὰ περιεργείας πονηρᾶς, ἐμπαθοῦς καὶ ἐνηδόνου. Καὶ διὰ νὰ γίνῃ τοῦτο καταληπτὸν εἰς πάντας, λέγομεν ὅτι ἡ ἁμαρτία τῆς σαρκὸς εἶνε δύο εἰδῶν: ἁμαρτία τελουμένη πρακτικῶς διὰ τοῦ σώματος, καὶ ἁμαρτία τελουμένη ἐσωτερικῶς διὰ μόνης τῆς ψυχῆς. Καὶ τὴν μὲν τελουμένην διὰ τοῦ σώματος ἐξωτερικῶς τὴν νοεῖ πᾶς τις, καὶ εἶνε ὅλως περιττὸν νὰ εἴπωμεν εἰς τί συνίσταται αὕτη. Λέγομεν μόνον εἶς τί συνίσταται ἡ τελουμένη ἐσωτερικῶς διὰ μόνης τῆς ψυχῆς. Αὕτη συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἀσπάζεται καὶ νὰ ἐγκρίνῃ καὶ νὰ θέλῃ ἡ ψυχή, ὅπως νοῇ καὶ διαλογίζεται καὶ μελετᾷ καὶ περιεργάζεται ἐμπαθῶς, εἴτε διὰ τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν εἴτε διὰ μόνης τῆς διανοίας καὶ τοῦ φανταστικοῦ τῆς ψυχῆς, οἱονδήποτε ἀντικείμενον, ἵνα διὰ τῆς ἐμπαθοῦς ταύτης θεωρίας ἡδύνεται ἐσωτερικῶς. Ἀλλὰ τὸ νὰ στέργῃ καὶ νὰ θέλῃ ἡ ψυχὴ ὅπως διαλογίζεται καὶ μελετᾷ καὶ περιεργάζεται ἐμπαθῶς οἱονδήποτε ἀντικείμενον, οὐχὶ δι᾽ ἄλλον τινὰ σκοπόν, παρὰ μόνον διὰ ἡδονὴν καὶ εὐχαρίστησιν, τοῦτο, καθὼς πᾶς προσέχων δύναται σαφῶς νὰ ἐννοήσῃ, εἶνε καθαρὰ συγκατάθεσις τῆς ψυχῆς εἰς τὸ νὰ τελῇ τὴν ἁμαρτίαν ἐσωτερικῶς. Διότι τότε, καὶ μόνον τότε, δὲν εἶνε συγκατάθεσις τῆς ψυχῆς, ὅταν αὕτη ἀποδοκιμάζῃ καὶ ἀποκρούῃ τὴν πονηρὰν μελέτην καὶ ἐμπαθῆ ἐπασχόλησιν. Ἐπομένως, ὅπως εἶνε συγκατάθεσις καὶ θέλησις τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ νὰ πράξῃ ἐξωτερικῶς τὸ πονηρὸν διὰ τοῦ σώματος, οὕτως εἶνε καὶ συγκατάθεσις καὶ θέλησις, ἵνα ποιήσῃ τὴν ἁμαρτίαν ἐσωτερικῶς διὰ μόνης τῆς ψυχῆς. Ἡ τελευταία αὕτη συγκατάθεσις, οὖσα ἐνέργεια καὶ πρᾶξις πονηρὰ τῆς ψυχῆς ἐσωτερική, καθιστᾷ αὐτὴν ἀκάθαρτον καὶ ἔνοχον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ χωρὶς αὕτη νὰ κάμῃ συγκατάθεσιν εἰς τὸ νὰ ποιήσῃ καὶ ἐξωτερικῶς τὴν ἁμαρτίαν. Διότι, ἐὰν δὲν κάμνῃ ὁ ἄνθρωπος τοιαύτην συγκατάθεσιν, εἰς τὸ νὰ πράξῃ δηλονότι καὶ ἐξωτερικῶς τὴν ἁμαρτίαν διὰ τοῦ σώματος, τοῦτο προέρχεται οὐχὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἀποδοκιμάζει τὴν ἁμαρτίαν ἣν ἐσωτερικῶς ἐπιθυμεῖ καὶ περιπαθῶς ἐγκολποῦται καὶ ἐνηδόνως ἐκτελεῖ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τῆς ψυχῆς του, ἀλλὰ προέρχεται ἐκ τούτου, ἐκ τοῦ ὅτι εἰς τὴν σωματικῶς τελουμένην ἁμαρτίαν δίδει μόνον σημασίαν. Εἰς δὲ τὴν ἐσωτερικῶς τελουμένην δὲν δίδει σημασίαν ἢ δίδει ἐλαχίστην, καὶ δι᾽ αὐτὸν τὸν λόγον ἐνεργεῖ αὐτὴν ἐντὸς τῆς ψυχῆς του.

Ἀλλ᾽ ὁ οὕτω φρονῶν περὶ τῆς ἐσωτερικῆς ταύτης ἁμαρτίας, νοεῖ καὶ ἐκτιμᾷ αὐτὴν ὅπως ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θέλει μὲν καὶ ἀπὸ καρδίας ἐπιθυμεῖ τὸν φόνον καὶ τὴν καταστροφὴν ἀνθρώπου τινὸς τὸν ὁποῖον φθονεῖ, ἢ διάκειται πρὸς αὐτὸν ἐχθρικῶς, ἀλλὰ τὸ νὰ φονεύσῃ αὐτὸν ὁ ἴδιος θεωρεῖ ὡς μέγιστον καὶ θανάσιμον ἁμάρτημα τιμωρούμενον μεγάλως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο δὲν κάμνει τοιαύτην ἀπόφασιν. Ἐὰν ὅμως συμβῇ νὰ τὸν φονεύσῃ ἄλλος τις, αἰσθάνεται μεγάλην εὐχαρίστησιν καὶ χαρὰν χωρὶς νὰ θεωρῇ τοῦτο ἁμαρτίαν. Ἀλλὰ τὸν ἔχοντα τοιαύτην ψυχικὴν διάθεσιν ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης τὸν ὀνομάζει ἀνθρωποκτόνον, δηλαδὴ φονέα (Α΄ Ἰωάν. Γ΄ 14).

Καὶ ἐκ τοῦ παραδείγματος τούτου καθίσταται φανερόν, ὅτι καὶ μόνη ἡ πονηρὰ βλέψις καὶ θεωρία καὶ ἐπασχόλησις εἰς σαρκικὸν ἀντικείμενον, ὅταν ἡ ψυχὴ δὲν ἀποκρούῃ τὸ κακόν, εἶνε

συγκατάθεσις εἰς τὴν ἁμαρτίαν.

236. Η ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΝ ΑΜΑΡΤΙΑΝ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΙΣ ΕΙΝΕ ΑΜΑΡΤΙΑ ΜΕΓΑΛΗ

Ἡ πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ἁμαρτίαν συγκατάθεσις τῆς ψυχῆς, περὶ ἧς ὁ λόγος, εἶνε ἁμαρτία τοῦ πνεύματος, τουτέστιν εἶνε ἁμαρτία, τὴν ὁποίαν ἐνεργεῖ καὶ τελεῖ ἐσωτερικῶς ὁ ἄνθρωπος διὰ τοῦ πνεύματος, ἤτοι διὰ τῆς ψυχῆς του. Καὶ νοεῖ τις τοῦτο, ὅταν λάβῃ ὑπ' ὄψιν του τὴν ἐν πνεύματι προσευχήν, δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος λατρεύει τὸν Θεόν. Ὅπως δηλονότι ὁ ἄνθρωπος, καὶ χωρὶς νὰ λέγῃ τι διὰ τοῦ στόματός του καὶ χωρὶς νὰ κάμῃ ἐξωτερικήν τινα κίνησιν διὰ τοῦ σώματός του, δύναται ἐσωτερικῶς διὰ μόνης τῆς ψυχῆς του, προσηλώνων τὴν διάνοιαν καὶ τὴν καρδίαν του, νὰ προσεύχεται νοερῶς καὶ νὰ λατρεύῃ τὸν Θεὸν ἐν πνεύματι, κατὰ παρόμοιον τρόπον δύναται πᾶς τις νὰ ἐννοήσῃ ὅτι τελεῖται καὶ ἐσωτερικῶς ἡ ἁμαρτία. Διότι, ὅταν νοῇ ὁ ἄνθρωπος καὶ μελετᾷ καὶ περιεργάζεται ἐμπαθῶς καὶ ἐνδόνως ἀντικείμενόν τι, ἐνεργεῖ καὶ πράττει ἐσωτερικῶς τὴν ἁμαρτίαν τῆς αἰσχρότητος διὰ μόνης τῆς ψυχῆς τοῦ καὶ τῆς καρδίας του καὶ τῆς διανοίας του, χωρὶς νὰ λαμβάνῃ μέρος τὸ σῶμα αὐτοῦ.

Ὡς τοιαύτη ἡ πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ἁμαρτίαν συγκατάθεσις τῆς θελήσεως δὲν εἶνε μικρά τις καὶ τυχαία ἁμαρτία, ἀλλ' εἶνε μεγάλη. Διότι ὁ χριστιανὸς καὶ κυρίως ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἶνε ναὸς τοῦ Θεοῦ καὶ κατοικητήριον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος: «Ὑμεῖς ἐστε ναὸς Θεοῦ ζῶντος» (Β΄ Κορ. στ΄ 16), λέγει ὁ θεῖος Παῦλος. Ἡ ψυχὴ λοιπὸν ἐκείνη, ἥτις ἐργάζεται τὴν ἁμαρτίαν ἐσωτερικῶς, μολύνει καὶ κάνει ἀκάθαρτον αὐτὸν τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ. Διότι διὰ τῆς ἁμαρτίας, τὴν ὁποίαν τελεῖ ἐσωτερικῶς, εἰσάγει ἐν αὐτῇ τὸ πονηρὸν καὶ ἀκάθαρτον πνεῦμα, ἐγκαταλιμπάνουσα τοιουτοτρόπως τὸν Χριστόν, ὅστις εἶνε ὁ πνευματικὸς αὐτῆς νυμφίος, ὁ ὁποῖος καὶ ἐθυσιάσθη ὑπὲρ αὐτῆς, ὅπως τὴν ἁγιάσῃ. Διὰ τοῦτο ἡ ψυχὴ αὕτη ὀνομάζεται καὶ μοιχαλίς, διότι ἐξομοιοῦται πρὸς τὴν μοιχαλίδα γυναῖκα, ἥτις ἀφίνουσα τὸν ἑαυτῆς σύζυγον ἀκολουθεῖ ξένον καὶ ἀλλότριον.

Κατὰ λόγον δικαιοσύνης ὁ Κύριος ἀποκαλεῖ μοιχείαν τὴν ἐσωτερικὴν ἁμαρτίαν. Ἐκ τῶν ρηθέντων ἐννοεῖ ἀκόμη πᾶς τις, ὅτι ὁ Κύριος ὀνομάζων ἐσωτερικὴν μοιχείαν τὴν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου ἐνεργουμένην αἰσχρὰν ἁμαρτίαν, πράττει τοῦτο κατὰ λόγον δικαιοσύνης. Διότι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος δέχεται ἐν τῇ ψυχῇ του τὴν ἁμαρτίαν, καὶ μελετᾷ καὶ περιεργάζεται καὶ εὐχαριστῆται ἐν αὐτῇ, τί ἄλλο ἀποδεικνύει τοῦτο παρ' ὅτι νοεῖ, ἐπιθυμεῖ καὶ θέλει ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ὁ Θεὸς καταδικάζει; Τί ἄλλο τοῦτο σημαίνει παρ' ὅτι ἡ ψυχή του, ἥτις πρέπει νὰ εἶνε προσκεκολλημένη καὶ ἀφωσιωμένη εἰς τὸν Θεόν, εἶνε παραδεδομένη εἰς τὴν ἀκαθαρσίαν τῆς ἁμαρτίας, καὶ αὐτὴν ἐπιθυμεῖ καὶ ἐνεργεῖ καὶ πράττει ἐσωτερικῶς; Ἀποκαλῶν λοιπὸν ὁ Κύριος τῆς τοιαύτην τῆς ψυχῆς ἐπιθυμίαν καὶ ἐνέργειαν μοιχείαν τελουμένην ἐν τῇ καρδίᾳ ἀποκαλεῖ αὐτὴν οὕτω κατὰ λόγον δικαιοσύνης.

237. Η ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΜΑΡΤΙΑ ΕΙΝΕ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΩΔΕΣΤΕΡΑ ΤΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ

Ἀλλὰ τὸ ἄξιον πολλῆς προσοχῆς εἶνε, ὅτι ἡ πονηρὰ καὶ κακὴ αὕτη ἐπιθυμία καὶ ἐμπαθὴς περιέργεια τῆς ψυχῆς εἶνε ἐπικινδυνωδεστέρα ἀπὸ πᾶσαν ἐξωτερικὴν ἁμαρτίαν· διότι πᾶσα ἐξωτερικὴ ἁμαρτία δύναται εὐκολώτερον νὰ διαγνωσθῇ· ἡ κακὴ ὅμως αὕτη ἐπιθυμία δὲν παρουσιάζεται εἰς τὸν ἄνθρωπον φανερῶς ὡς αἱ ἄλλαι ἁμαρτίαι, αἱ διὰ τοῦ σώματος τελούμεναι, ἀλλ' εἰσχωρεῖ ἐν τῇ ψυχῇ ὑπούλως καὶ ἀπατηλῶς. Ἐὰν μάλιστα δὲν ἔχῃ τις γνῶσιν αὐτῆς, εἰσχωρεῖ ἐλευθέρως καὶ ὅλως ἀπαρατήρητος. Ἀλλὰ καὶ ὅταν τις ἔχῃ γνῶσιν αὐτῆς, ἀλλ' ἀπροσεκτῇ, ὑποκλέπτει, ὡς ὕπουλος καὶ ἀπατηλή, πολὺ εὐκόλως τὴν διάγνωσιν αὐτοῦ· διότι δὲν παρουσιάζεται, ἐν ἀρχῇ μάλιστα, εἰς τὴν διάνοιάν τοῦ ὡς κακόν τι, ἀλλ' ἁπλῶς ὡς μία ἰδέα, ἔπειτα δὲ ὡς ἰδέα ἁπλῆς γνώσεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπεισέρχεται καὶ εἰσχωρεῖ ὑπούλως καὶ ἀνεπαισθήτως ἡ ἀθέμιτος ἡδονή. Τόσον δολία καὶ ἀπατηλὴ εἶνε ἡ ἐσωτερικῶς τελουμένη ἁμαρτία! Καὶ ἐὰν συμβῇ νὰ ἐνεργῆται καὶ νὰ παραμένῃ ἐν τῇ ψυχῇ, χωρὶς νὰ ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τῆς θελήσεως, θὰ ἐπιφέρῃ τὸν αἰώνιον θάνατον τῆς ψυχῆς· ἔστω καὶ ἄν τις διετήρησεν ἑαυτὸν καθαρὸν ἀπὸ πάντα τὰ ἐξωτερικὰ σαρκικὰ ἁμαρτήματα, καὶ νομίζῃ διὰ τοῦτο ἑαυτὸν σώφρονα καὶ ἁγνόν. Θὰ ἐπιφέρῃ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν αἰώνιον θάνατον, διότι ἡ ψυχή του, ἀποθανοῦσα μὲ τὴν ἐσωτερικὴν ἁμαρτίαν, θὰ εὑρεθῇ μεμολυσμένη καὶ ἀκάθαρτος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ὡς τοιαύτη θὰ ἀποκλεισθῇ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἔνθα ἐπικρατεῖ καὶ βασιλεύει ἡ ἄκρα καὶ ἀπόλυτος καθαρότης καὶ ἁγιότης καὶ πᾶν τὸ φέρον μόλυσμα ἁμαρτίας δὲν ἔχει εἴσοδον καὶ χώραν ἐν αὐτῇ.

238. ΧΑΡΙΝ ΤΟΥ ΑΓΙΑΣΜΟΥ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ, Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΔΙΔΕΙ ΚΑΙ ΤΕΛΕΙΟΝ ΝΟΜΟΝ

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ὁ Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, διὰ νὰ ἀνακαινίσῃ καὶ ἀναπλάσῃ τὸν ἄνθρωπον καὶ καταστήσῃ αὐτὸν ὅλως ἁγνόν, καθαρὸν καὶ ἄμωμον ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, ὅπως δυνηθῇ τοιουτοτρόπως οὗτος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Πρὸς αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν σκοπὸν συνεπλήρωσε καὶ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον, καὶ ἔδωκε τὸν τέλειον τοῦ Εὐαγγελίου νόμον. Διὰ τοῦ Εὐαγγελικοῦ δὲ νόμου ἐκκόπτων καὶ τὰς αἰτίας, ἐκ τῶν ὁποίων προέρχονται αἱ παραβάσεις τῶν

ἐντολῶν τοῦ Δεκαλόγου, καθαρίζει καὶ τὸν ἔσω ἄνθρωπον ἀπὸ πάσας τὰς κακὰς αὐτοῦ ἐπιθυμίας καὶ διαθέσεις. Διότι ὁ Μωσαϊκὸς νόμος ἐπὶ παραδείγματι ἀπηγόρευε καὶ κατεδίκαζε διὰ τῆς ἕκτης ἐντολῆς, ἐκεῖνον ὅστις ἤθελε φονεύσει τὸν πλησίον του. Ὁ δὲ Χριστός, συμπληρῶν τὴν ἐντολὴν ταύτην, λέγει ὅτι εἶνε ἔνοχος ἐνώπιον τῆς θείας δικαιοσύνης καὶ ἐκεῖνος ὅστις ἤθελε ὑβρίσει καὶ κακολογήσει καὶ ἐξευτελίσει τὸν πλησίον του, καθὼς καὶ ἐκεῖνος, ὅστις ἤθελεν ὀργισθῇ κατ᾽ αὐτοῦ παραλόγως καὶ ἀτόπως (Ματθ. ε´ 22). Οὕτως ὁ Χριστός, ἀπαγορεύων τὸν θυμὸν καὶ τὴν ὀργήν, ἐκκόπτει συγχρόνως καὶ τὴν ρίζαν, ἤτοι τὴν αἰτίαν ἐκ τῆς ὁποίας προέρχεται ὁ φόνος· καθόσον ὁ φόνος μετὰ προηγούμενον θυμὸν καὶ ὀργὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γίνεται, ἀπαλλάσσει δὲ καὶ τὴν ψυχὴν ἐκ τῆς ἁμαρτίας τῆς παραλόγου ὀργῆς καὶ καθιστᾷ αὐτὴν πραεῖαν καὶ εἰρηνικήν. Ὡσαύτως ποιεῖ ὁ Χριστὸς καὶ ὡς πρὸς τὴν ἑβδόμην ἐντολήν· διότι ἀπαγορεύει ὄχι μόνον τὸ νὰ πράττῃ ὁ ἄνθρωπος πᾶν ἐξωτερικὸν σαρκικὸν ἁμάρτημα, τὸ ὁποῖον κατεδίκαζε καὶ ὁ Μωσαϊκὸς νόμος, ἀλλ᾽ ἀπαγορεύει καὶ τὸ νὰ δέχεται μόνον καὶ νὰ ἐπιθυμῇ ἐσωτερικῶς διὰ τῆς θελήσεώς του τὸ πονηρόν, ἀναγεννῶν οὕτω καὶ τελειοποιῶν τὸν ὅλον ἄνθρωπον, κατὰ ψυχὴν καὶ κατὰ σῶμα. Καὶ ἐν γένει πᾶσα ἡ νομοθεσία τοῦ Χριστοῦ ἀποβλέπει εἰς τὸν ἀνακαινισμὸν τοῦ ἔσω καὶ τοῦ ἔξω ἀνθρώπου καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ ἐξύψωσιν, ὅπως κατασταθῇ ὅλως ἁγνός, ἄμωμος καὶ ἅγιος.

Διὰ τοῦτο ὁ θεῖος Παῦλος συμφώνως πρὸς τὴν νομοθεσίαν ταύτην τοῦ Χριστοῦ παραγγέλλει καὶ προτρέπει, ἀλλὰ καὶ διαμαρτύρεται ἀκόμη, ἵνα καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ πάντα μολυσμὸν τῆς ἁμαρτίας, ἐξωτερικὸν καὶ ἐσωτερικόν, ὅπως ἀποκτήσωμεν οὕτω τὴν καθαρότητα καὶ τὸν ἁγιασμόν, ἄνευ τοῦ ὁποίου εἶνε ἀδύνατον νὰ ἴδῃ ὁ ἄνθρωπος τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ. «Καθαρίσωμεν, λέγει, ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος (=τῆς ψυχῆς)» (Β´ Κορ. ζ´ 1). Καί: «Διώκετε (=ζητεῖτε καὶ ἐπιδιώκετε νὰ ἀποκτήσετε) τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸ Κύριον» (Ἑβρ. ιβ´ 14). Ὅτι δὲ ἄξιοι τοῦ νὰ ἴδωσι καὶ νὰ ἀπολαύσωσι τὸν Θεὸν θὰ εἶνε μόνον ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀπέκτησαν τὴν καθαρότητα καὶ τὸν ἁγιασμόν, μᾶς τὸ βεβαιοῖ αὐτὸς ὁ Κύριος λέγων: «Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται» (Ματθ. στ´ 8).

Ἐκ πάντων λοιπὸν τῶν ρηθέντων περὶ τῶν ἁμαρτημάτων τῆς σαρκός, κατανοεῖ ὁ χριστιανὸς πόσον φοβερὰ καὶ θανάσιμα εἶνε τὰ ἁμαρτήματα ταῦτα. Καὶ ἐὰν ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἔνοχος εἴτε εἰς πολλὰ ἐκ τῶν ἁμαρτημάτων τούτων, εἴτε καὶ εἰς ἓν ἐξ αὐτῶν, καὶ δὲν φροντίσῃ ἐγκαίρως ἵνα καθαρισθῇ ἐξ αὐτῶν, μέρος μετὰ τοῦ Θεοῦ δὲν εἶνε δυνατὸν ποτὲ οὗτος νὰ ἔχῃ.

239. ΠΩΣ ΚΑΘΑΡΙΖΕΤΑΙ ΚΑΙ ΠΩΣ ΔΙΑΤΗΡΕΙΤΑΙ ΚΑΘΑΡΟΣ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΚ ΤΩΝ ΣΑΡΚΙΚΩΝ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΩΝ

Ἀλλὰ πῶς καθαρίζεται ὁ ἄνθρωπος, ἐὰν εἶνε ἔνοχος εἴτε εἰς πολλὰ εἴτε καὶ εἰς ἓν ἐκ τῶν παθῶν τῆς σαρκός; Τὸ μέσον διὰ τοῦ ὁποίου καθαρίζεται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ πᾶν ἁμάρτημα σαρκικόν, εἶνε ἐκεῖνο, δι᾽ οὗ ἀπαλλάσσεται καὶ ἀπὸ οἱανδήποτε ἄλλην ἁμαρτίαν. Εἶνε δὲ τοῦτο, ὡς γνωστόν, ἡ ἀληθὴς μετάνοια καὶ ἐξομολόγησις τοῦ ἐνόχου καὶ ἡ ἀπόφασις τοῦ νὰ ἀπαρνηθῇ πλέον τὸν μολυσμὸν καὶ τὴν ἀκαθαρσίαν τῆς ἁμαρτίας. Ἐὰν λοιπὸν εἶνε τις ἔνοχος εἴτε εἰς ἓν εἴτε εἰς πολλὰ σαρκικὰ ἁμαρτήματα, ὀφείλει, ἔχων ὑπ᾽ ὄψιν του ὅσα ἐρρέθησαν περὶ μετανοίας (167 καὶ καθεξῆς), νὰ μετανοήσῃ εἰλικρινῶς, καὶ ἂς ἔχῃ ἀδίστακτον τὴν βεβαιότητα, ὅτι ὁ Θεὸς τελείως θὰ συγχωρήσῃ αὐτόν, ὁσηδήποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ ἐνοχή του, ὁσαιδήποτε καὶ ἂν εἶνε αἱ παρεκτροπαί του.

Ἀλλ᾽ ἀφοῦ ἅπαξ καθαρισθῇ διὰ τῆς μετανοίας ἐκ τῶν ἁμαρτημάτων τούτων, ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην νὰ μεταχειρίζεται ἀνάλογα πνευματικὰ ὅπλα ἢ μέσα, ὅπως πολεμῇ δι᾽ αὐτῶν καὶ ἀποκρούῃ πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ μολύνῃ αὐτόν. Ποῖα δὲ εἶνε τὰ ἰδιάζοντα ταῦτα πνευματικὰ ὅπλα ἢ μέσα, ἐρχόμεθα νὰ ὑποδείξωμεν ἤδη, συμπεριλαμβάνοντες ἀκόμη εἰς τὴν ὑπόδειξιν ταύτην καὶ ὅσα ἐκ τῶν ὑποδειχθέντων γενικῶν ὅπλων θεωροῦμεν ἀπαραίτητα εἰς τὴν καταπολέμησιν τῶν ἁμαρτημάτων τούτων. Ἔχων δὲ οὕτως ὁ χριστιανὸς ὁμοῦ ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὰ ὅπλα ταῦτα, θὰ μνημονεύῃ αὐτῶν εὐχερέστερον καὶ μεταχειριζόμενος αὐτὰ θὰ μένῃ μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἀμόλυντος ἀπὸ πάσης σαρκικῆς ἁμαρτίας. Εἶνε δὲ τὰ ὅπλα ταῦτα ἀναγκαῖα διὰ πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς χριστιανούς· ὄχι μόνον δι᾽ ἐκείνους, οἵτινες τυχὸν περιέπεσαν εἰς σαρκικὰ ἁμαρτήματα καὶ μετανοοῦν, ἀλλὰ καὶ δι᾽ ἐκείνους, οἵτινες δὲν παρεξετράπησαν εἰς ἁμάρτημα τοιοῦτον. Εἶνε καὶ δι᾽ αὐτοὺς χρήσιμα τὰ ὅπλα ταῦτα, διότι καὶ οὗτοι, ἐὰν δὲν μεταχειρίζωνται αὐτά, δὲν εἶνε οὐδόλως ἀπίθανον νὰ παρεκκλίνωσι καὶ νὰ παρεκτρατῶσιν εἰς τὸ μέλλον· ἐνῶ, ἐὰν ἔχωσι ταῦτα ὑπ᾽ ὄψιν των καὶ τὰ μεταχειρίζωνται, θὰ προφυλάσσωνται καὶ θὰ διατηρῶσι τὸν ἑαυτόν των ἄπτωτον καὶ ἀμόλυντον. Ὡς κυριώτερα δὲ πνευματικὰ ὅπλα κατὰ τῶν ἁμαρτημάτων τῆς σαρκὸς παραθέτομεν τὰ ἑξῆς.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΟΠΛΑ Η ΜΕΣΑ ΠΡΟΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΙΝ ΤΩΝ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΣΑΡΚΟΣ

240. α´) ΟΡΘΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

Δύναται δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος νὰ σκέπτεται, ὅτι τὰ ἁμαρτήματα ταῦτα, ὡς εἴπομεν καὶ προηγουμένως (230), καὶ τὴν ὑγείαν αὐτοῦ καταστρέφουσι, καὶ τὴν τιμὴν καὶ ὑπόληψιν βλάπτουσι. Δύναται ἔτι νὰ σκέπτεται, ὅτι αἱ ἀπολαύσεις καὶ ἡδοναὶ τῆς σαρκὸς εἶνε ἐφήμεροι καὶ παροδικαί·

διότι αὔριον θὰ ἀποθάνῃ καὶ οὐδεμία ἀθέμιτος ἡδονὴ θὰ παρακολουθήσῃ αὐτόν, ἀλλὰ τοὐναντίον θὰ συνοδεύσῃ αὐτὸν ἡ λύπη, ἡ ἐντροπὴ καὶ ἡ αἰσχύνη. Τὸ δὲ φοβερώτερον, ὅτι διὰ στιγμιαίας ἀθεμίτους ἡδονὰς καὶ εὐχαριστήσεις θὰ τιμωρῆται καὶ θὰ βασανίζεται αἰωνίως.

Ἀλλ᾽ ἐκτὸς τῆς αἰωνίου τιμωρίας, δύναται νὰ σκέπτεται καὶ τὴν βάσανον, τὴν ὁποίαν δοκιμάζει καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Διότι ὁ δουλεύων εἰς τὰ σαρκικὰ ἁμαρτήματα οὐδέποτε δύναται νὰ εὕρῃ ἀνάπαυσιν καὶ ἡσυχίαν. Καὶ τοῦτο εἶνε φυσικόν· ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἀπείρους ἐπιθυμίας καὶ ἐφέσεις, τὰς ὁποίας θὰ πληρώσῃ αὐτὸς ὁ ἄπειρος Θεός (84) ἐν τῷ μέλλοντι εἰς τοὺς ὑπακούοντας εἰς τὸ θέλημά του. Ὁ δὲ δουλεύων εἰς τὰ σαρκικὰ ἁμαρτήματα, νομίζων ὅτι θὰ χορτασθῇ ἡ ἄπειρος αὐτοῦ ἐπιθυμία διὰ τῶν ἀθεμίτων ἡδονῶν τῆς σαρκός, ἐπιδιώκει τὴν ἀπόλαυσιν αὐτῶν, ἔχων καὶ νοῦν καὶ ψυχὴν καὶ καρδίαν ἐστραμμένην πάντοτε εἰς αὐτάς. Ἀλλ᾽ ἀντὶ νὰ εὑρίσκῃ τὴν πλήρωσιν καὶ τὸν χορτασμὸν τῆς ἐπιθυμίας του, τοὐναντίον ἐπαυξάνει τὴν πεῖναν καὶ τὴν δίψαν τῆς ψυχῆς του· διότι ὅσῳ περισσότερον ἀπολαμβάνει τὴν ἀθέμιτον ἡδονήν, τόσῳ περισσότερον διψᾷ καὶ ἐπιθυμεῖ αὐτήν. Ἕνεκα δὲ τῆς ἀχορτάστου ταύτης ἐπιθυμίας καὶ δίψης, δὲν δύναται νὰ εὑρίσκῃ ἀνάπαυσιν οὔτε ἡμέραν οὔτε νύκτα. Διότι καὶ τὴν ἡμέραν εὑρίσκεται εἰς ἀνησυχίαν καὶ ταραχήν, καὶ τὴν νύκτα στενοχωρεῖται καὶ βασανίζεται. Τοῦτο δὲ τί ἄλλο εἶνε παρὰ μία διαρκὴς βάσανος, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶνε ἀπηλλαγμένος καὶ ἐλεύθερος ὁ ἐγκρατὴς καὶ σώφρων.

Αἱ τοιαῦται σκέψεις εἶνε ὅπλον πνευματικὸν λίαν συντελεστικὸν εἰς τὴν ἀποδίωξιν τῆς σαρκικῆς ἐπιθυμίας, διότι δι᾽ αὐτῶν πείθεται ὁ ἄνθρωπος, ὅτι τὸ ἀληθὲς συμφέρον του ὄχι μόνον τὸ αἰώνιον, ἀλλὰ καὶ τὸ προσωρινόν, εἶνε νὰ ἀποφεύγῃ πάσῃ δυνάμει τὴν σαρκικὴν ἁμαρτίαν.

241. β΄) ΑΠΟΦΥΓΗ ΤΩΝ ΑΦΟΡΜΩΝ ΚΑΙ ΑΙΤΙΩΝ

Ἄλλο μέσον πρὸς καταπολέμησιν τῶν ἁμαρτημάτων τῆς σαρκὸς εἶνε ἡ ἀποφυγὴ τῶν αἰτίων καὶ τῶν ἀφορμῶν ἐκ τῶν ὁποίων προέρχονται ταῦτα. Ἀφορμαὶ δὲ καὶ αἰτίαι, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἀποφεύγῃ ὁ ἄνθρωπος, ἵνα μὴ μολύνεται ἡ ψυχή του, εἶνε αἱ κακαὶ συναναστροφαί, ἡ περιέργεια ἐπὶ προσώπων ἢ ὁποιωνδήποτε ἀντικειμένων καὶ εἰκόνων προκαλούντων τὴν ἁμαρτίαν, ἐπίσης τὸ νὰ ἀκούῃ τις ἀνηθικότητος, αἰσχρὰ ᾄσματα, τὸ νὰ ἀναγινώσκῃ ἀνήθικα ἀναγνώσματα καὶ μυθιστορήματα, καθὼς καὶ τὸ νὰ βλέπῃ ἀσέμνους θεατρικὰς ἢ κινηματογραφικὰς παραστάσεις.

Τὴν ἀποφυγὴν ταύτην τῶν αἰτίων καὶ ἀφορμῶν τὴν ἐπιβάλλει εἰς ἡμᾶς αὐτὸς ὁ Κύριος λέγων: «Εἰ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σοὺ καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμα σου βληθῆ εἰς γέενναν· καὶ εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὴν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν» (Ματθ. ε΄ 29-30). Τὴν ἐντολὴν ταύτην ἔδωκεν ὁ Κύριος τότε, ὅτε εἶπεν, ὅτι ὁ βλέπων γυναῖκα μὲ πονηρὸν βλέμμα ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Εἶπε δὲ τοῦτο εὐθὺς τότε ὁ Κύριος ὑποδεικνύων ὅτι διὰ τούτου τοῦ μέσου θὰ δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποφεύγῃ καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν ἐσωτερικήν. Τὸ δὲ ἄξιον πολλῆς προσοχῆς εἶνε, ὅτι ἀπειλεῖ γέενναν, ἤτοι κόλασιν αἰώνιον εἰς ἐκεῖνον, ὅστις δὲν ἀποφεύγει τὰ αἴτια τὰ προκαλοῦντα τὴν ἁμαρτίαν. Διὰ τοῦ δεξιοῦ δὲ ὀφθαλμοῦ καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἐννοεῖ ὁ Κύριος τὰ προσφιλέστερα, τὰ ἀγαπητότερα καὶ εὐεργετικώτερα εἰς ἡμᾶς πρόσωπα. Τουτέστι καὶ ἂν ὑπάρχωσι πρόσωπα, τὰ ὁποῖα εἶνε τόσον πολὺ ἀγαπητὰ καὶ χρήσιμα εἰς ἡμᾶς, ὅσον εἶνε ὁ ὀφθαλμός μας καὶ ἡ χείρ μας, ἀλλὰ συμβαίνει τὰ πρόσωπα ταῦτα νὰ μᾶς σκανδαλίζουν καὶ νὰ γίνωνται ἀφορμὴ βλάβης εἰς τὴν σωφροσύνην καὶ καθαρότητα τῶν καρδιῶν μας, εἶνε συμφερώτερον, μᾶς λέγει, νὰ διακόψωμεν τὴν μετὰ τῶν προσώπων τούτων σχέσιν καὶ νὰ στερηθῶμεν τῆς εὐχαριστήσεως καὶ ὠφελείας αὐτῶν. Εἶνε συμφερώτερον τοῦτο, παρὰ ἔχοντες τὴν ἐξ αὐτῶν προερχομένην εὐχαρίστησιν καὶ ὠφέλειαν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, νὰ παραδοθῶμεν ἔπειτα εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ τῆς κολάσεως.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους τοῦ Κυρίου πρέπει νὰ δώσῃ ὁ χριστιανὸς μεγάλην προσοχὴν καὶ νὰ τηρῇ αὐτοὺς ἀκριβῶς, χωρὶς ποτὲ νὰ ἐμπιστεύεται εἰς τὸν ἑαυτόν τον, ὅτι δύναται, ἐὰν δὲν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὰς ἀφορμὰς καὶ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας, νὰ ἀποφύγῃ αὐτήν. Ἐὰν εἶνε δυνατὸν νὰ μὴ ἀνάψῃ ἡ πυρῖτις, ὅταν πλησιάζῃ τὸ πῦρ εἰς αὐτήν, εἶνε δυνατὸν καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ μὴ μολύνῃ τὴν ψυχήν του, ὅταν, ἐνῶ σκανδαλίζεται, πλησιάζῃ τὰς ἀφορμὰς καὶ αἰτίας τῆς σαρκικῆς ἁμαρτίας. Καὶ εἰς μεγάλην ἡλικίαν ἐὰν εἶνε τις, καὶ εἰς πολλὰς δεκάδας ἐτῶν ἐὰν διετηρήθη καθαρὸς ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα τῆς σαρκός, πάλιν δὲν πρέπει νὰ ἐμπιστεύεται εἰς τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ διὰ νὰ εἶνε ἀσφαλής, πρέπει νὰ ἔχῃ φόβον καὶ νὰ προφυλάττεται χωρὶς ποτὲ νὰ ἀφίνῃ ἑαυτὸν ἐν ἀπροσεξίᾳ. Καὶ ἐὰν ὁ σώφρων καὶ ἐγκρατὴς καὶ ἀρκετὰ προβεβηκὼς εἰς ἡλικίαν ἔχῃ ἀνάγκην νὰ προσέχῃ καὶ νὰ μὴ ἐμπιστεύεται εἰς τὸν ἑαυτόν του, πόσῳ μᾶλλον ὁ νέος κατὰ τὴν ἡλικίαν, ὁ καὶ μᾶλλον ὑποκείμενος εἰς πτῶσιν; Ἀλλὰ καὶ ἐὰν εὑρίσκεται νέος, ὅστις δὲν ἐπηρεάζεται ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς σαρκός, καὶ αὐτὸς πάλιν, διὰ νὰ εἶνε ἀσφαλής, δὲν πρέπει νὰ ἐμπιστεύεται εἰς τὸν ἑαυτόν τον· διότι εἶνε ἐνδεχόμενον, διὰ νὰ μὴ εἴπωμεν βέβαιον, ὅτι διὰ τῆς ἀπροσεξίας ἐν ταῖς συναναστροφοῖς κατ᾽ ὀλίγον καὶ ἀνεπαισθήτως θὰ ἐπηρεασθῇ καὶ θὰ αἰχμαλωτισθῇ, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ.

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῶν ἁμαρτημάτων τῆς σαρκὸς πρέπει νὰ ἔχῃ σὺν τοῖς ἄλλοις ὑπ᾽ ὄψιν του ὁ χριστιανός, ὅτι ἔχει πολέμιον καὶ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτόν του· διότι ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς εἶνε ἐντὸς τῆς ψυχῆς του. Διὰ τοῦτο οὐδέποτε ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐμπιστεύεται εἰς τὸν ἑαυτόν του. Ἐὰν δὲν ἀποφεύγῃ τὰ αἴτια τῆς ἁμαρτίας, ἐπειδὴ ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς εἶνε ἐντὸς αὐτοῦ, εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ ὑποπέσῃ εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν δὲν ὑποπέσῃ πρακτικῶς, θὰ μολυνθῇ καὶ θὰ γίνῃ ἀκάθαρτος ἐσωτερικῶς.

Ἡ σωφροσύνη εἶνε θησαυρὸς πολύτιμος, τὸν ὁποῖον, ἐὰν ἀπροσεκτήσῃ ὁ ἄνθρωπος, εἶνε δυνατὸν νὰ τὸν ἀπολέσῃ ἐν μιᾷ στιγμῇ. Διὰ τοῦτο πρέπει πάσῃ δυνάμει νὰ ἀποφεύγῃ τὰ αἴτια τὰ προκαλοῦντα τὴν ἁμαρτίαν τῆς σαρκός. Διότι πρέπει νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι τὰ ἁμαρτήματα ταῦτα δὲν πολεμοῦνται ὅπως τὰ ἄλλα πάθη, ἀλλὰ πολεμοῦνται κατὰ διάφορον τρόπον. Ἐνῶ ἐπὶ παραδείγματι τὸ πάθος τοῦ φθόνου πολεμεῖται, ὡς ἔχομεν εἴπει (221) διὰ τῆς συναντήσεως τοῦ φθονουμένου προσώπου καὶ τῆς μετ᾽ αὐτοῦ συνομιλίας διὰ τρόπου φιλόφρονος καὶ γλυκέος, τὰ πάθη ὅμως τῆς σαρκὸς πολεμοῦνται καὶ νεκροῦνται δι᾽ ὅλως ἐναντίου τρόπου. Ὁ δὲ ἐνοχλούμενος δηλονότι ὑπὸ τῆς πονηρᾶς ἐπιθυμίας πρέπει πρωτίστως νὰ ἀποφεύγῃ τὸ πρόσωπον, ἐκ τοῦ ὁποίου σκανδαλίζεται, καθὼς καὶ πᾶν ἄλλο αἴτιον, τὸ ὁποῖον προκαλεῖ τὴν ἁμαρτίαν τῆς σαρκός.

Ἀκόμη πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὁ χριστιανὸς ὡς πρὸς τὰ πάθη τῆς σαρκὸς καὶ τοῦτο. Ἐν περιπτώσει κατὰ τὴν ὁποίαν ἤθελεν αἰσθανθῆ ἐνοχήν τινα εἰς τὸν ἑαυτόν του καὶ μετανοήσει καὶ ζητήσει τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, νὰ μὴ ἀφίνῃ, μετὰ ταῦτα νὰ ἐπανέρχεται πάλιν εἰς τὴν μνήμην του ἡ ἰδέα καὶ ἡ εἰκὼν τῆς παρεκτροπῆς του, οὐδὲ νὰ θέλῃ ποτὲ νὰ συλλογίζεται τὴν ἐνοχήν του καὶ νὰ ἐξετάζῃ καὶ νὰ συζητῇ ἐν ἑαυτῷ, ἂν ἦτο αὕτη μεγάλη ἢ μικρά, βαρεῖα ἢ ἐλαφρά, ἢ ἐὰν ἡ παραδοχή του καὶ συγκατάθεσίς του ἦτο τοιαύτη ἢ τοιαύτη. Διότι καὶ εἰς τοῦτο πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὁ χριστιανός, ὅτι ὁ πονηρὸς ἐργάζεται τὸ ὀλέθριον αὐτοῦ σχέδιον, ἐπενεργῶν ἐπὶ τῆς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς ἀναμνήσεως τῆς εἰκόνος τῆς ἁμαρτίας, ὅπως, ἐντυπώνων διὰ τοῦ συλλογισμοῦ καὶ τῆς ἐξετάσεως ταύτης βαθύτερον ἐν τῇ ψυχῇ του τὴν πονηρὰν εἰκόνα τῆς ἁμαρτίας, μολύνῃ ἐκ νέου τὸν μετανοήσαντα, ἅμα δὲ καὶ ποιήσῃ αὐτὸν αἰχμάλωτον καὶ ὑπόδουλον εἰς τὴν κακὴν ἐπιθυμίαν. Διὰ τοῦτο, ἀφοῦ ἅπαξ ὁ χριστιανὸς ζητήσῃ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἐνοχήν του, πρέπει νὰ ἔχῃ πεποίθησιν ὅτι συνεχώρησεν αὐτὸν ὁ Θεός, καὶ νὰ εἰρηνεύσῃ τελείως, ὡς νὰ μὴ ἔπταισεν ὁλοτελῶς, ἀποφεύγων πᾶσαν ἀνάμνησιν τῆς παρεκτροτῆς του.

242. γ΄) Η ΕΓΚΡΑΤΕΙΑ

Τὴν ἐγκράτειαν ὡς ὅπλον πνευματικὸν κατὰ τῶν ἁμαρτημάτων τῆς σαρκὸς δὲν τὴν λαμβάνομεν ἐνταῦθα καθ᾽ ὅλην τὴν εὐρεῖαν αὐτῆς ἔννοιαν, ἀλλὰ τὴν λαμβάνομεν μόνον ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῶν φαγητῶν καὶ τῶν ποτῶν. Ἵνα δηλονότι ἡ ψυχὴ καὶ ἡ θέλησις τοῦ ἀνθρώπου ἄρχῃ καὶ ἐπιβάλλεται ἐπὶ τῶν ἀλόγων καὶ ἀτόπων ἐπιθυμιῶν τοῦ σώματος, εἶνε ἀνάγκη ὅπως φροντίζῃ μὲν ὁ ἄνθρωπος περὶ τῆς διατηρήσεως καὶ τῆς ὑγείας τοῦ σώματός του, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ μέτρον καὶ εἰς τὸ φαγητόν του καὶ εἰς τὸ ποτόν του. Διότι ἡ πολυφαγία καὶ ἡ πολυποσία κατὰ φυσικοὺς νόμους ὄχι μόνον ἐξεγείρουσι τὰς ἐπιθυμίας καὶ ὁρμὰς τῆς σαρκός, ἀλλὰ καὶ τὸν νοῦν ζαλίζουσι καὶ ἀποχαυνοῦσι, καὶ κάμνουσιν αὐτὸν τοιοῦτον, ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ τὴν διαύγειαν καὶ τὸ σθένος ἡ ψυχὴ καὶ ἡ θέλησις, ἵνα ἐπιβάλλεται καὶ καταστέλλῃ τὰς ἐπιθυμίας καὶ ὁρμὰς ταύτας, ἐξ ὧν προέρχεται ἡ ἁμαρτία. Εἶνε ἀνάγκη λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος νὰ τρώγῃ πάντοτε ἐν μέτρῳ καὶ ἐγκρατῶς· τοῦτο δὲ ὄχι μόνον εἰς τὴν διατήρησιν τῆς σωφροσύνης του μεγάλως θὰ συντελῇ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὑγείαν τοῦ σώματός του θὰ εἶνε ὠφέλιμον. Ἐὰν δὲ ἔχῃ καὶ κρᾶσιν ὑγιᾶ, ὀφείλει καὶ νὰ νηστεύῃ, θεωρῶν τοῦτο ὡς ἕν τῶν καθηκόντων του, ὁπότε καὶ μεγάλως θὰ ὠφελῆται, καθόσον καὶ ἡ νηστεία, καθὼς καταφαίνεται ἐκ τῆς ἁγίας Γραφῆς, εἶνε μία ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων ἀρετῶν. Ὅταν μάλιστα συνοδεύεται μετὰ ταπεινοφροσύνης καὶ προσευχῆς, ἐπιφέρει πλουσίαν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ χάριν, ὄχι μόνον ὡς πρὸς τὴν ἀπομάκρυνσιν καὶ νέκρωσιν τῶν σαρκικῶν ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀπόκτησιν οἱασδήποτε ἄλλης ἀρετῆς.

243. δ΄) ΤΟ ΜΗ ΚΑΤΑΚΡΙΝΕΙΝ

Τὸ νὰ προβάλλωμεν ὡς ὅπλον πνευματικὸν κατὰ τῶν ἁμαρτημάτων τῆς σαρκὸς τὸ μὴ κατακρίνειν, εἶνε δυνατὸν νὰ φανῇ εἶς τινα ἄσχετον, καὶ νὰ εἴπῃ· τί σχέσιν ἔχει ἡ κατάκρισις μὲ τὴν ἀπόκρουσιν καὶ ἀποφυγὴν τῶν σαρκικῶν ἁμαρτημάτων; Ἐν τούτοις πρέπει νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι καὶ μόνη ἡ ἁμαρτία τῆς κατακρίσεως τοῦ πλησίον εἶνε ἱκανὴ νὰ κάμῃ τὸν ἄνθρωπον ἐπιρρεπῆ καὶ ἔνοχον εἰς τὰ ἁμαρτήματα τῆς σαρκός, ὥστε νὰ μὴ δύναται οὗτος νὰ ἀποφύγῃ τὸν ἐξ αὐτῶν μολυσμόν, ἔστω καὶ ἂν μεταχειρίζεται πάντα τὰ ἄλλα πνευματικὰ ὅπλα. Ὁ δὲ λόγος, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ὁ κατακρίνων τὸν πλησίον γίνεται ἐπιρρεπὴς εἰς τὴν ἁμαρτίαν τῆς σαρκός, εἶνε ἡ ἐν τῇ κατακρίσει ἐνυπάρχουσα οἴησις καὶ ὑψηλοφροσύνη. Καὶ ἐξηγούμεθα.

Ὁ ἄνθρωπος ὁ κατακρίνων τὸν πλησίον του ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὸν ἐγωισμὸν καὶ τὴν ὑψηλοφροσύνην· διότι οὐδεὶς ταπεινόφρων κατακρίνει. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Θεὸς μισεῖ καὶ βδελύσσεται τὸν ἐγωϊσμὸν καὶ τὴν ὑψηλοφροσύνην, διὰ τοῦτο τιμωρῶν τὸν κατακρίνοντα ἀφίνει αὐτὸν εἰς τὰς ἰδικάς του δυνάμεις, ὁπότε οὗτος μὴ ἔχων τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ βοήθειαν καὶ χάριν, κλίνει καὶ ρέπει, πολλάκις μάλιστα καὶ αἰχμαλωτίζεται, εἰς τὰς πονηρὰς τῆς σαρκὸς ἐπιθυμίας. Καὶ τοῦτο δύναται πᾶς ἄνθρωπος προσέχων νὰ ἐννοήσῃ καὶ ἀντιληφθῇ ἐξ ἰδίας πείρας, ὅταν συμβῇ νὰ κατακρίνῃ τὸν πλησίον του. Ἐπιτρέπει δὲ ὁ Θεὸς ἵνα ὁ κατακρίνων πειράζεται ὑπὸ τῆς σαρκός, ὅπως διὰ τοῦ πειρασμοῦ τούτου, ὅστις εἶνε καταφανὴς εἰς αὐτόν, συναισθανθῇ τὴν ἰδίαν του ἀθλιότητα καὶ ταπεινωθῇ. Ἵνα λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος ἔχῃ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὑπ᾽ αὐτῆς ἐνισχυόμενος διατελῇ καθαρὸς ἐκ τῶν μολυσμάτων τῆς σαρκός, ἀποκρούῃ δὲ εὐκόλως καὶ πᾶσαν προσβολὴν τοῦ κακοῦ, ἔχει ἀνάγκην μεγάλην, ἵνα προσέχῃ καὶ ἀποφεύγῃ πάσῃ δυνάμει τὸ ἁμάρτημα τῆς κατακρίσεως. Ὀφείλει νὰ μὴ κατακρίνῃ τὸν πλησίον του οὔτε ἐξωτερικῶς διὰ τοῦ λόγου, οὔτε ἐσωτερικῶς καθ᾽ ἑαυτὸν μεμφόμενος καὶ καταδικάζων αὐτὸν

ἀσυμπαθῶς.

244. ε΄) Η ΠΙΣΤΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΟΗΘΕΙΑΝ ΚΑΙ ΤΟ ΕΛΕΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Περὶ τοῦ ζητήματος τῆς πίστεως ἔχομεν εἴπει ἐν ἐκτάσει ἀλλαχοῦ (56 καὶ καθεξῆς). Ἐνταῦθα ἀναφέρομεν τὴν πίστιν ὡς ὅπλον πνευματικὸν κατὰ τῶν ἁμαρτημάτων τῆς σαρκὸς ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς πεποιθήσεως εἰς τὴν βοήθειαν καὶ ἀντίληψιν τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Πρέπει δηλονότι ὁ χριστίανος, ὅπως ἀποδιώκῃ τελεσφόρως τὴν σαρκικὴν ἁμαρτίαν, νὰ ἔχῃ ἀδίστακτον πίστιν εἰς τὸ ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε μαζῆ του, ὅταν, ἐννοεῖται, πράττῃ οὗτος πᾶν τὸ ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ του πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς ἁμαρτίας. Ἡ πίστις αὕτη πρέπει νὰ εἶνε βεβαία ἐν τῇ ψυχῇ του, χωρὶς ποτὲ νὰ ἀπελπίζεται ἢ νὰ δειλιᾷ, φοβούμενος ὅτι θ' ἀφήσῃ αὐτὸν ὁ Θεὸς ἀβοήθητον. Καὶ ἐὰν ἀκόμη συμβῇ ἐκ συναρπαγῆς ἢ ἐξ ἀδυναμίας ἢ καὶ ἀπροσεξίας νὰ παρεκκλίνῃ ὁπωσδήποτε καὶ νὰ αἰσθανθῇ μολυσμὸν καὶ ἐνοχήν τινα ἐν τῇ ψυχῇ του, καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ εὐθὺς νὰ καταφεύγῃ εἰς τὸν Θεὸν καὶ νὰ ζητῇ μετὰ ταπεινώσεως τὴν συγχώρησιν καὶ τὸ ἔλεός του. Ὀφείλει δὲ ἐν ταπεινώσει νὰ ζητῆ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, διότι πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὅτι ἡ πτῶσις αὕτη προέρχεται κυρίως κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ ἕνεκα προηγουμένης οἰήσεως καὶ ὑψηλοφροσύνης. Ζητῶν δὲ ἐν ταπεινώσει τὸ ἔλεος καὶ τὴν συγχώρησιν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἂς ἔχῃ ἀδίστακτον πίστιν, ὅτι συγχωρεῖται καὶ ἐπανέρχεται εἰς τὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο πρὸ τοῦ νὰ παρεκκλίνῃ. Ἀλλὰ καὶ πάλιν καὶ πάλιν ἂν συμβῇ νὰ παρεκκλίνῃ ὁπωσδήποτε εἴς τι, αὐτὸ τοῦτο πρέπει νὰ ποιῇ· νὰ καταφεύγῃ δηλονότι εὐθὺς εἰς τὸν Θεὸν ἐν ταπεινώσει καὶ νὰ ζητῇ τὸ ἔλεός του, χωρὶς ποτὲ νὰ ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς συγχωρήσεώς του, ἢ νὰ ἀπελπίζεται τὸ παράπαν καὶ νὰ ἀποθαρρύνεται. Διότι πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ἔχομεν καὶ ἐπίβουλον ἐχθρόν, τὸν πονηρὸν διάβολον, ὅστις ἐπιδιώκων τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἀνθρώπου ἐμβάλλει εἰς αὐτὸν λογισμοὺς καὶ ἰδέας ἀποθαρρύνσεως καὶ ἀπελπισίας· ἐμβάλλει δηλονότι λογισμοὺς ὅτι ὁ Θεὸς δὲν συγχωρεῖ αὐτὸν πλέον, ἀφοῦ πλειστάκις περιέπεσεν εἰς τὴν αὐτὴν ἁμαρτίαν, ἢ λογισμοὺς ὅτι δὲν θὰ δυνηθῇ ποτὲ νὰ ἐλευθερωθῇ ἐκ τῆς ἐνοχῆς καὶ ἁμαρτίας, ἀλλὰ θὰ βασανίζεται πάντοτε. Τὸ ὅπλον τοῦτο τῆς ἀποθαρρύνσεως καὶ ἀπελπισίας μεταχειρίζεται ὁ πονηρὸς εἰς πάντας ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δέχονται τοὺς τοιούτους λογισμούς· διότι τὸ ὅπλον τοῦτο εἶνε τὰ μέγιστα συντελεστικὸν εἰς τὸ ἀνθρωποκτόνον αὐτοῦ σχέδιον, ὅπερ εἶνε νὰ κρατῇ τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Διότι διὰ μὲν τῆς ἀπελπισίας ἀποχωρίζει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν Θεόν. Διὰ δὲ τῆς ἀποθαρρύνσεως καὶ δειλίας ἐκνευρίζει καὶ ἀποχαυνώνει αὐτόν, οὕτως ὥστε νὰ εὑρίσκεται εἰς μίαν χαλαρότητα καὶ νέκρωσιν καὶ νὰ μὴ δύναται νὰ ἐνεργῇ καὶ νὰ ἐργάζεται προθύμως πρὸς ἀποδίωξιν τῆς ἁμαρτίας· ἀκόμη δὲ κρατεῖ αὐτὸν καὶ εἰς λύπην καὶ στενοχωρίαν παντοτεινήν. Διὰ τοῦτο πιάσῃ δυνάμει πρέπει ὁ χριστιανὸς νὰ ἀποκρούῃ τοιούτους λογισμοὺς τοῦ πονηροῦ, διὰ νὰ μὴ δουλεύῃ εἰς αὐτόν, ποιῶν τὸ θέλημά του.

Τὸ ὅπλον λοιπὸν τῆς πίστεως, τὸ νὰ ἔχῃ δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος πεποίθησιν εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὸ ἔλεος αὐτοῦ, εἶνε ἀναγκαιότατον εἰς τὴν καταπολέμησιν τῶν σαρκικῶν ἁμαρτημάτων.

245. στ΄) Η ΣΥΝΑΙΣΘΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Ἐὰν ἡ συναίσθησις τῆς ἁπανταχοῦ παρουσίας τοῦ Θεοῦ εἶνε, ὡς ἔχομεν εἴπει ἀλλαχοῦ (198), μέσον καὶ ὅπλον ἀναγκαιότατον διὰ τὴν ἀποφυγὴν καὶ ἀποδίωξιν πάσης ἁμαρτίας, εἶνε πολὺ περισσότερον ἀναγκαῖον καὶ ἀποτελεσματικὸν διὰ τὴν ἀποδίωξιν τῶν ἁμαρτημάτων τῆς σαρκός. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος συναισθάνεται, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε ἔμπροσθέν του, καὶ βλέπει οὐ μόνον πάσας τὰς ἐξωτερικὰς αὐτοῦ πράξεις, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀποκρύφους διαλογισμούς του καὶ πάσας τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰς κινήσεις τῆς καρδίας του, εἶνε ὅλως ἀδύνατον ὄχι μόνον ἵνα ποιήσῃ ἐξωτερικῶς πονηρόν τι, ἀλλὰ καὶ νὰ δεχθῇ αὐτὸ ὡς νόημα ἐν τῇ ψυχῇ του. Καὶ εἰς τοὺς δεινοτέρους πειρασμοὺς τῆς σαρκικῆς ἁμαρτίας ἐὰν εὑρεθῇ ὁ ἄνθρωπος, ὅταν αἰσθάνεται ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε ἔμπροσθέν του καὶ βλέπει αὐτόν, ἐξάπαντος καὶ ἀναμφιβόλως διαφεύγει καὶ ἀποκρούει μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως αὐτοῦ τὸν μολυσμὸν τῆς ἁμαρτίας. Τοῦτο βλέπομεν καὶ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ παγκάλου καὶ σώφρονος Ἰωσήφ, ὅστις νέος ὤν, «ὡραῖος τῷ εἴδει σφόδρα», καὶ εὑρεθεὶς εἰς τὸν δεινότατον τῶν πειρασμῶν, (καὶ λέγομεν τὸν δεινότατον τῶν πειρασμῶν, διότι ἦτο δοῦλος πωλημένος, ἤτοι σκλάβος ἀπέναντι τῆς κυρίας αὐτοῦ, μεγάλης καὶ ἐνδόξου κατὰ κόσμον), εὑρεθεὶς λέγομεν εἰς τὸν δεινότατον τῶν πειρασμῶν ἀντετάχθη μετὰ σθένους καὶ δυνάμεως πρὸς τὴν βιάζουσαν αὐτὸν Αἰγυπτίαν, διὰ τὸν λόγον ὅτι ᾐσθάνετο ἔμπροσθέν του τὸν παντεπόπτην καὶ πανταχοῦ παρόντα Θεόν. «Πῶς ποιήσω, εἶπε πρὸς αὐτὴν βιάζουσαν αὐτόν, πῶς ποιήσω τὸ ῥῆμα τὸ πονηρὸν τοῦτο, καὶ ἁμαρτήσομαι ἐναντίον τοῦ Θεοῦ;» (Γεν. λθ΄ 9). Ἤτοι πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπακούσω εἰς τὴν πονηρὰν καὶ ὅλως ἀθέμιτον πρότασίν σου καὶ νὰ τολμήσω νὰ πράξω τὸ βδελυρὸν καὶ ἀνόσιον τοῦτο καὶ νὰ ἁμαρτήσω ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅστις παρίσταται ἔμπροσθέν μου καὶ μὲ βλέπει; Καὶ ἐπειδὴ ἐκείνη ἐβίαζεν αὐτὸν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, καταλιπὼν τὰ ἱμάτιά του εἰς τὰς χεῖρας της, ἔφυγεν ἀπ' αὐτῆς καὶ ἐξῆλθεν ἔξω (Γενές. Λθ΄ 12).

Πρὸς ἀποφυγὴν λοιπὸν τοῦ μολυσμοῦ τῆς σαρκικῆς ἁμαρτίας, εἶνε ὅπλον ἀναγκαιότατον ἡ συναίσθησις τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ.

246. ζ΄) Η ΠΡΟΣΟΧΗ ΕΙΣ ΤΟ ΑΠΟΚΡΟΥΕΙΝ ΕΥΘΥΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΟΛΗΝ

Εἰς τὰ γενικὰ πνευματικὰ ὅπλα, τὰ ὁποῖα ἀνεφέραμεν, εἶνε καὶ ἡ προσοχή (194). Ἐκεῖ δὲ βλέπει τις, ὅτι ἡ προσοχὴ συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἐπαγρυπνῇ ὁ ἄνθρωπος καὶ νὰ φυλάττῃ τὴν ψυχήν του, ἵνα μὴ ἁμαρτήσῃ. Ἐὰν δὲ ἡ προσοχὴ εἶνε χρησιμωτάτη διὰ τὴν ἀπόκρουσιν πάσης ἁμαρτίας, εἶνε πολὺ περισσότερον ἀναγκαιοτάτη καὶ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ διὰ τὴν καταπολέμησιν καὶ ἀποδίωξιν τῆς προσβολῆς τῆς σαρκικῆς ἁμαρτίας. Διότι ἄνευ τῆς προσοχῆς καὶ ὅλα τὰ ἄλλα πνευματικὰ ὅπλα ἐὰν χρησιμοποιήσῃ ὁ ἄνθρωπος, δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἀποφύγῃ τὸν μολυσμὸν τῆς σαρκικῆς ἁμαρτίας.

Καταλαμβάνει δὲ πᾶς τις τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην καὶ χρησιμότητα τῆς προσοχῆς, ὅταν λάβῃ ὑπ᾿ ὄψιν του ὅτι πᾶσα ἐν γένει ἁμαρτία καὶ πολὺ περισσότερον ἡ ἁμαρτία τῆς σαρκὸς δὲν εἰσχωρεῖ διὰ μιᾶς ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ᾿ εἰσχωρεῖ κατὰ μικρόν. Πῶς δὲ εἰσχωρεῖ αὕτη, ποίαν ὁδὸν ἀκολουθεῖ, πῶς ἀναπτύσσεται καὶ προβαίνει καὶ φθάνει εἰς τὸν ἔσχατον αὐτῆς βαθμόν, θὰ εἴπωμεν ἤδη. Τοῦτο δὲ ὅπερ θὰ εἴπωμεν, συμβαίνει εἰς πᾶν εἶδος σαρκικοῦ ἁμαρτήματος καὶ οὐχὶ εἰς τοῦτο ἢ εἰς ἐκεῖνο μόνον.

Λέγομεν λοιπόν, ὅτι ἡ ἁμαρτία εἰσχωρεῖ διὰ τῆς προσβολῆς. Ἡ δὲ προσβολὴ ἐν γένει εἶνε ἐν νόημα, μία ἰδέα ἀντικειμένου ἢ εἰκόνος τινός, ἡ ὁποία παρουσιάζεται ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ ἀνθρώπου. Ὡς πρὸς τὰ ἁμαρτήματα τῆς σαρκὸς προσβολὴ εἶνε πᾶν νόημα, πᾶσα ἰδέα εἰκόνος, ἢ ἀντικειμένου τινὸς σαρκικοῦ. Προέρχεται δὲ ἡ προσβολὴ αὕτη εἴτε ἐκ τῶν αἰσθήσεων καὶ συνηθέστερον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν, εἴτε ἐκ τοῦ πονηροῦ, εἴτε ἐσωτερικῶς ἐκ κακῆς ἕξεως καὶ ῥοπῆς τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ κακόν, εἴτε καὶ φυσικῶς ἐξ αὐτῆς τῆς διανοίας.

Μετὰ τὴν προσβολὴν ἀκολουθεῖ ἐμπαθὴς σκέψις καὶ ἐνασχόλησις καὶ μελέτη τῆς διανοίας ἐπὶ τοῦ νοήματος καὶ τῆς ἰδέας, ἡ ὁποία προσέβαλεν εἰς τὴν διάνοιαν. Ἤτοι, ἀφοῦ παρουσιάσθη ἐν τῇ διανοίᾳ ἡ ἰδέα ἢ τὸ νόημα τῆς εἰκόνος ἢ τοῦ σαρκικοῦ ἀντικειμένου, ἀρχίζει ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς διανοίας του νὰ σκέπτεται, καὶ οὕτως εἰπεῖν νὰ συνομιλῇ μετὰ τοῦ νοήματος αὐτοῦ οὐχὶ ἁπλῶς, ἀφελῶς, καὶ ἀπαθῶς, ἀλλὰ μὲ ἐμπάθειαν. Ἡ ἐμπαθὴς αὕτη σκέψις καί συνομιλία, καὶ ἐπὶ ὀλίγα μόνον δευτερόλεπτα ἐὰν διαρκέσῃ, φέρει μολυσμὸν εἰς τὴν ψυχήν. Ὁ μολυσμὸς οὗτος, ὅστις λαμβάνει χώραν κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐμπαθοῦς σκέψεως καὶ συνομιλίας, εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς ἁμαρτίας, εἶνε τὸ πρῶτον βῆμα αὐτῆς, εἶνε ὁ πρῶτος αὐτῆς βαθμός, τὸ πρῶτο αὐτῆς στάδιον.

Μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐμπαθοῦς σκέψεως καὶ συνομιλίας, ἐὰν αὕτη δὲν διακοπῇ, ἀλλὰ ἐξακολουθήσῃ, ἀναπτύσσεται ἐν τῇ καρδίᾳ ἐπιθυμία ἐνήδονος καὶ πονηρά, καὶ προβαίνει κατὰ τοσοῦτον μεγαλυτέρα, καθόσον καὶ ἡ διάνοια περισσότερον ἐξακολουθεῖ νὰ σκέπτεται, νὰ νοῇ καὶ νὰ μελετᾷ τὴν εἰκόνα ἢ τὸ σαρκικὸν ἀντικείμενον. Κατὰ τὴν ἐξακολούθησιν ταύτην τῆς σκέψεως καὶ τῆς μελέτης τῆς εἰκόνος ἢ τοῦ σαρκικοῦ ἀντικειμένου ἡ ψυχὴ εὑρίσκεται αἰχμάλωτος εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σαρκικῆς ἁμαρτίας, διατελοῦσα προσηλωμένη ὁλόκληρος εἰς τὴν ἄνομον καὶ κακὴν ἐπιθυμίαν· διότι ἔχει παραδώσει ὅλας αὐτῆς τὰς δυνάμεις, ὁλόκληρον τὸν ἑαυτόν τῆς, καὶ τὴν νόησίν της, καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν της, καὶ τὴν θέλησίν τῆς, εἰς τὴν ἀθέμιτον ἐσωτερικὴν ἀπόλαυσιν τῆς ἁμαρτίας. Ἡ τοιαύτη τῆς ψυχῆς ἀφοσίωσις δι᾿ ὅλων αὐτῆς τῶν δυνάμεων εἶνε τελεία συγκατάθεσις τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ἐρρέθη καὶ προηγουμένως (235), εἰς τὸ νὰ τελῇ καὶ ἀπολαμβάνῃ τὴν ἡδονὴν τῆς ἁμαρτίας ἐσωτερικῶς. Οὗτος εἶνε ὁ δεύτερος βαθμὸς τῆς σαρκικῆς ἁμαρτίας, βαθμὸς πάρα πολὺ μεγαλύτερος τοῦ πρώτου καὶ λίαν βαρύτερος αὐτοῦ.

Μετὰ τὴν ἐσωτερικῶς ἐν τῇ καρδίᾳ τελεσθεῖσαν ἁμαρτίαν, κάμνει συγκατάθεσιν ὁ ἄνθρωπος, ἤτοι κάμνει ὡρισμένην ἀπόφασιν εἰς τὸ νὰ ποιήσῃ τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἐξωτερικῶς διὰ τοῦ σώματος. Οὗτος εἶνε ὁ τρίτος βαθμὸς τῆς ἁμαρτίας, ἀνώτερος καὶ βαρύτερος τοῦ δευτέρου.

Μετὰ τὴν γενομένην ἀπόφασιν τοῦ νὰ τελέσῃ καὶ ἐξωτερικῶς διὰ τοῦ σώματος τὴν ἁμαρτίαν, ἐὰν δὲν συμβῆ νὰ παρουσιασθῇ ἐμπόδιον, ἢ νὰ ἐπέλθῃ εἰς τὴν ψυχὴν μεταμέλεια, ἔρχεται ἡ πρᾶξις τῆς μυσαρᾶς καὶ θανασίμου ἁμαρτίας τῆς σαρκός. Οὗτος εἶνε ὁ ἔσχατος καὶ βαρύτερος βαθμὸς τῆς σαρκικῆς ἁμαρτίας.

Τὰ στάδια, λοιπόν, τὰ ὁποῖα ἀκολουθεῖ καὶ διέρχεται ἡ ἁμαρτία, μέχρις οὗ φθάσει εἰς τὸ ἔσχατον αὐτῆς ὅριον, εἶνε τὰ ἑξῆς: Μετὰ τὴν προσβολὴν, ἥτις καθ᾿ ἑαυτὴν θεωρουμένη εἶνε ἀναμάρτητος, πρῶτον ἔρχεται ἡ ἐμπαθὴς σκέψις καὶ συνομιλία ἐπὶ τῆς εἰκόνος ἢ τοῦ ἀντίκειμένου τῆς προσβολῆς. Δεύτερον ἔρχεται ἡ μετὰ συγκαταθέσεως τῆς ψυχῆς ἐσωτερικὴ τέλεσις τῆς σαρκικῆς ἁμαρτίας. Τρίτον ἔρχεται ἡ ἀπόφασις τοῦ νὰ τελεσθῆ ἡ σαρκικὴ ἁμαρτία καὶ ἐξωτερικῶς διὰ τοῦ σώματος. Καὶ τέταρτον ἀκολουθεῖ ἡ διὰ τοῦ σώματος πρᾶξις αὐτῆς.

Πᾶς τις ὅμως νοεῖ, ὅτι πάντες οἱ μολύνοντες ἑαυτοὺς διὰ τῆς σαρκικῆς ἁμαρτίας δὲν διέρχονται πάντοτε καὶ τὰ τέσσαρα στάδια αὐτῆς· ἀλλὰ ἄλλος εἰσέρχεται εἰς τὸ πρῶτον αὐτῆς στάδιον, ἄλλος εἰσέρχεται ὄχι μόνον εἰς τὸ πρῶτον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ δέυτερον, ἄλλος εἰσέρχεται καὶ εἰς τὸ τρίτον, καὶ ἄλλος φθάνει καὶ εἰς τὸ τέταρτον αὐτῆς στάδιον. Ἀλλὰ καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ὅπερ μολύνει τὸν ἑαυτόν του διὰ τῆς ἁμαρτίας, συμβαίνει νὰ μὴ μένῃ εἰς ὅλας τὰ περιστάσεις τοῦ βίου του ὡρισμένως εἰς τοῦτο ἢ εἰς ἐκεῖνο τὸ στάδιον τῆς ἁμαρτίας. -Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς πορείας, τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ ἡ ἁμαρτία.

Ἐκ πάντων δὲ τούτων καταδεικνύεται σαφῶς καὶ καθαρῶς, ὅτι τὸ κύριον μέσον, τὸ ἀναγκαιότατον καὶ ὅλως ἀπαραίτητον, διὰ τοῦ ὁποίου ἀποφεύγει ὁ ἄνθρωπος, ὅλους τοὺς βαθμοὺς καὶ ὅλα τὰ στάδια τῆς σαρκικῆς ἁμαρτίας, εἶνε ἡ προσοχή, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἔχῃ ἡ ψυχὴ εἰς τὸ νὰ ἀποκρούῃ καὶ ἀποδιώκῃ μὲ ὅλην τῆς τὴν δύναμιν τὴν προσβολήν, εὐθὺς ὡς αὕτη ἔλθῃ εἰς τὴν διάνοιαν· νὰ ἀποδιώκῃ εὐθὺς τὴν προσβολήν, ὁποθενδήποτε καὶ ἂν προέρχεται αὕτη, χωρὶς ν᾿

ἀναβάλλῃ οὐδ' ἐπὶ δευτερόλεπτον τὴν ἀπόκρουσιν καὶ ἀποδίωξιν αὐτῆς. Ὅλη ἡ ἀπαλλαγὴ καὶ ἀπελευθέρωσις καὶ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τοῦ μολυσμοῦ τῆς σαρκικῆς ἁμαρτίας ἐν τούτῳ κυρίως ἔγκειται καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐξαρτᾶται, ἐκ τῆς ταχυτέρας ἀποκρούσεως καὶ ἀποδιώξεως τῆς προσβολῆς, ἵνα μὴ χρονοτριβήσῃ αὕτη οὐδὲ ἐπὶ στιγμὴν ἐν τῇ διανοίᾳ.

Ἡ ἐν τῷ ἅμα ἀποδίωξις τῆς προσβολῆς ἐκ τῆς διανοίας, διαφυλάττουσα τὸν ἄνθρωπον ἀμόλυντον ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, ἐπιφέρει καὶ σπουδαιότατον κέρδος εἰς αὐτόν· διότι ἡ ψυχή, συνειθίζουσα νὰ μὴ σκέπτεται ὁλοτελῶς τὰ πονηρά, καθίσταται σὺν τῷ χρόνῳ ἐλευθέρα καὶ ἀπαθής, οὕτως ὥστε, καὶ ἂν ἔρχεται ἡ προσβολὴ τῆς σαρκικῆς ἁμαρτίας, νὰ μὴ ἔχῃ οὐδεμίαν δύναμιν καὶ ἐπιρροὴν ἐν τῇ ψυχῇ, ἀλλὰ νὰ ἀποκρούεται μετὰ τῆς μεγαλυτέρας εὐκολίας. Ἡ ἐντελὴς λοιπὸν ἀσφάλεια τοῦ ἀνθρώπου εἶνε νὰ θεωρῇ καὶ τὴν ἐλαχίστην ἐμπαθῆ σκέψιν ἐπὶ σαρκικοῦ τινος ἀντικειμένου ὡς δηλητηριώδη καὶ θανατηφόρον τροφὴν τῆς ψυχῆς, καὶ νὰ ἀποδιώκῃ αὐτὴν πάραυτα ἐκ τῆς διανοίας του.

Ἀλλὰ καὶ ἂν τύχῃ ποτὲ ἕνεκα ἀπροσεξίας καὶ νωθρότητος νὰ ὑποκλεφθῇ ἡ ψυχὴ καὶ νὰ παραμείνῃ ἡ προσβολὴ εἴτε ὀλίγον εἴτε πολὺ ἐν τῇ διανοίᾳ, ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος, εὐθὺς ὡς ἐννοήσῃ ὅτι ἁμαρτάνει, νὰ ἀποδιώξῃ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης χρονοτριβῆς τὸ πονηρὸν νόημα, καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν συγχώρησιν καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἀπροσεξίαν του ταύτην. Διότι ἐν περιπτώσει κατὰ τὴν ὁποίαν αἰσθανθῇ μὲν καὶ ἐννοήσῃ, ὅτι δὲν τοῦ ἐπιτρέπεται ἵνα σκέπτεται ἐμπαθῶς ἐπὶ σαρκικοῦ ἀντικειμένου, δὲν ἀποδιώξῃ ὅμως εὐθὺς ἀπὸ τῆς ψυχῆς του τὴν σαρκικὴν σκέψιν, ἀλλ' ἐξακολουθήσῃ αὐτήν, ἀρχίζει ὁ μολυσμὸς τῆς καρδίας τοῦ καὶ ἡ ἐνοχὴ τῆς ψυχῆς του διότι γίνεται πλέον ἡ σαρκικὴ σκέψις οὐχὶ ὅπως προηγουμένως, ὅτε ἡ ψυχὴ δὲν εὑρίσκετο ἐν συναισθήσει ἑαυτῆς, διατελοῦσα ἐν νωθρότητι καὶ ἐπιλησμοσύνῃ, ἀλλὰ γίνεται ἐν γνώσει καὶ συγκαταθέσει τῆς θελήσεως.

Πρὸς τούτοις, ἐὰν δὲν ἀποδιώκῃ εὐθὺς ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς διανοίας του τὴν προσβολήν, ἀλλ' ἐν γνώσει ἀναβάλλῃ, ἔστω καὶ πρὸς στιγμήν, τὴν ἀποδίωξιν αὐτῆς, θὰ ἀπαντήσῃ ἔπειτα δυσκολίαν εἰς τὸ νὰ τὴν ἐκδιώξῃ ἐκ τῆς διανοίας του. Ἐὰν δὲ ἀναβάλλῃ εἰς περισσοτέρας στιγμάς, ἡ δυσκολία τῆς ἀποδιώξεως θὰ εἶνε μεγαλυτέρα. Καὶ θὰ εἶνε τοσοῦτον μεγαλυτέρα, ὅσον περισσότερος ἦτο καὶ ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἐνησχολήθη ἡ διάνοια εἰς τὴν σαρκικὴν σκέψιν.

Ἀκόμη, ἐὰν δὲν ἀποδιώκῃ ὁ ἄνθρωπος εὐθὺς τὴν σαρκικὴν σκέψιν, ἀλλ' ἀφίνῃ αὐτὴν ἐν γνώσει νὰ χρονοτριβῇ, κάμνει καὶ τὴν ψυχήν του ἐξησθενημένην καὶ ἐμπαθῆ, κλίνουσαν καὶ ῥέπουσαν μετὰ τάσεως πρὸς τὴν ἁμαρτίαν. Διότι κατὰ φυσικὸν νόμον ἡ συνεχὴς σκέψις καὶ ἐμπαθὴς ἐνασχόλησις τῆς διανοίας ἐπὶ σαρκικῶν ἀντικειμένων, συχνὰ καὶ ἐπανειλημμένως γινομένη, γεννᾷ τὴν ἕξιν, ἥτις καταντᾷ πάθος· ὁπότε ἡ ψυχὴ ἐπιθυμεῖ πάντοτε ἵνα σκέπτεται καὶ ἐνδιατρίβῃ εἰς τὰ πονηρά.

Ἀκόμη πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὁ χριστιανὸς ὅτι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς ἀπροσεξίας του εἰσάγῃ ἐν τῇ ψυχῇ του τὴν σαρκικὴν ἁμαρτίαν, καθὼς καὶ πᾶσαν ἄλλην ἁμαρτίαν, δίδει χώραν καὶ εἰς τὸν πονηρόν, ὥστε νὰ εἰσχωρῇ ἀκωλύτως οὗτος ἐν τῇ ψυχῇ του καὶ νὰ πολεμῇ ἔπειτα αὐτὸν μανιωδῶς. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, διὰ νὰ ἀποδιωχθῇ ἀπὸ τῆς ψυχῆς του ἡ ἁμαρτία, μετ' αὐτῆς δὲ καὶ ὁ πονηρός, ἀπαιτεῖται πολὺς ἀγὼν καὶ μεγάλῃ ἐπιμονὴ ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου. Διότι εἶνε νόμος τῆς θείας δικαιοσύνης, ὅστις δὲν πρέπει νὰ λανθάνῃ τὸν χριστιανόν, ἵνα ἐκεῖ ὅπου λαμβάνει χώραν ἡ ἁμαρτία, ἐκεῖθεν ἀποχωρῇ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ λαμβάνῃ δικαίωμα ὁ πονηρός.

Δι' ὅλους λοιπὸν τοὺς λόγους, αὐτοὺς πρέπει ὁ χριστιανὸς νὰ ἀποκρούῃ εὐθὺς ἄνευ καὶ τῆς ἐλαχίστης ἀναβολῆς τὴν παρουσιαζομένην προσβολήν. Διότι ἐὰν θέλῃ μὲν νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸν πειρασμὸν τῶν σαρκικῶν ἁμαρτημάτων, δὲν ἀποκρούῃ ὅμως παρευθὺς τὴν προσβολήν, ὁμοιάζει πρὸς ἐκεῖνον, ὅστις ἐνῶ θέλει νὰ σβέσῃ τὴν πυράν, ῥίπτει ἔλαιον ἐπ' αὐτῆς, καθὼς καὶ πρὸς ἐκεῖνον, ὅστις, ἐνῶ ἔχει τρόμον ἀπέναντι τοῦ θανάτου, περιθάλπει ὅμως καὶ θερμαίνει ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ ὄφιν δηλητηριώδη. Διότι πράγματι καὶ ἀληθείᾳ αἱ πονηραὶ σαρκικαὶ σκέψεις εἶνε ὄφεις δηλητηριώδεις, καὶ μάλιστα πολὺ χειρότεραι καὶ θανασιμώτεραι ἀπὸ τοὺς δηλητηριώδεις ὄφεις· καθόσον οὗτοι δηλητηριάζουσι καὶ θανατώνουσι τὸ σῶμα μόνον, ἐνῶ αἱ πονηραὶ σκέψεις μὴ ἀποδιωκόμεναι ἐγκαίρως δύνανται νὰ θανατώσωσιν σῶμα καὶ ψυχὴν μὲ αἰώνιον θάνατον.

Ἐκ πάντων τούτων καταλαμβάνει ὁ χριστιανὸς πόσον σπουδαία καὶ πόσον ἀναγκαία καὶ ἀπαραίτητος εἶνε ἡ προσοχὴ καὶ ἐγρήγορσις εἰς τὸ νὰ ἀποδιώκῃ εὐθὺς ἐκ τῆς διανοίας του πᾶσαν παρουσιαζομένην προσβολὴν τῆς σαρκικῆς ἁμαρτίας. Ἀκόμη δὲ καὶ ἂν ἡ προσβολὴ παρουσιάζεται μετὰ δυνάμεως καὶ ζητῇ νὰ αἰχμαλωτίσῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν πονηρὰν κακὴν σκέψιν, καὶ τότε ὁ χριστιανός, καὶ πολὺ περισσότερον τότε, πρέπει νὰ εἶνε ὅλως ἀνένδοτος ἀπέναντι αὐτῆς, καὶ νὰ μεταχειρίζεται ἀκόμη καὶ τὴν βίαν, ἤτοι νὰ ἐπιβάλλεται εἰς τὸν ἑαυτόν του καὶ νὰ ἐπιμένῃ μετὰ σθένους καὶ ἀνδρείας εἰς τὸ νὰ ἀποδιώκῃ τὴν προσβολήν, ὁπότε καὶ θὰ ἐκδιωχθῇ. Συντελεῖ δὲ ἔτι μεγάλως εἰς τὴν ἀποδίωξιν τῆς προσβολῆς καὶ τὸ νὰ ἐπιπλήττῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτόν του, ὡς ἔχει προηγουμένως ὑποδειχθῆ (199), δι' ἐλεγκτικῶν λόγων, ἐξουθενῶν ἑαυτὸν ὡς ἐπιθυμοῦντα νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὴν ψυχήν τοῦ τὸν μολυσμὸν τῆς ἁμαρτίας, ὅστις δηλητηριάζει καὶ θανατώνει αὐτήν. Τοιουτοτρόπως δὲ ὅταν ἀποδιώκῃ τὴν προσβολήν, ὄχι μόνον δὲν ἁμαρτάνει οὐδὲ ἔχει ἐνοχήν τινα, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον βραβεύεται παρὰ τοῦ Θεοῦ ὡς ἀνδρεῖος πολεμιστὴς καὶ νικητὴς τοῦ κακοῦ.

247. η΄) Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Ὡς ἐπισφράγισις τῶν ῥηθέντων πνευματικῶν ὅπλων πρὸς καταπολέμησιν καὶ ἀποδίωξιν τῶν ἁμαρτημάτων τῆς σαρκὸς εἶνε ἡ προσευχή. Περὶ προσευχῆς ἔχουσι ῥηθῆ ἀλλαχοῦ ἱκανά (93 καὶ καθεξῆς καὶ 195). Ἀναφέρομεν δὲ αὐτὴν καὶ ἐνταῦθα, διότι ἡ προσευχὴ εἶνε τὸ ὅπλον ἐκεῖνο, ἄνευ

τοῦ ὁποίου ὁτιδήποτε καὶ ἂν ποιήσῃ ὁ ἄνθρωπος, ὁσονδήποτε καὶ ἂν ἀγωνισθῇ, οὐδὲν δύναται νὰ κατορθώσῃ. Ἐπειδὴ πάντα ὅσα ἐνεργεῖ καὶ ἐπιδιώκει καὶ ἐργάζεται ὁ ἄνθρωπος, κατευοδοῦνται καὶ ἔρχονται εἰς τὸ πέρας διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διδάσκον διὰ τοῦ προφήτου λέγει: «Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες. Ἐὰν μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγρύπνησεν ὁ φυλάσσων» (Ψαλμ. ρκστ´ 1). Ἀλλὰ καὶ ὁ Κύριος τὴν αὐτὴν ἀλήθειαν ἐπιβεβαιοῖ λέγων: «Ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν» (Ἰωάν. ιε´ 5). Τὴν χάριν δὲ καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ζητεῖ ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς προσευχῆς. Καὶ ἐὰν ἡ προσευχὴ εἶνε ἀναγκαιοτάτη διὰ τὴν ἀπόκτησιν πάσης ἀρετῆς, πολὺ περισσότερον εἶνε ἀναγκαία καὶ ἀπαραίτητος διὰ τὴν διατήρησιν τῆς καθαρότητος καὶ ἁγνότητος ἡμῶν ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων τῆς σαρκός· καθόσον εἰς τὰ ἁμαρτήματα τῆς σαρκὸς ἔχομεν πολέμιον, ὡς ἐρρέθη προηγουμένως, καὶ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτόν μας· ἐπειδὴ ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς εἶνε ἐντὸς ἡμῶν. Διὰ τοῦτο, ἐὰν δὲν ἔχωμεν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποφύγωμεν τὸν πειρασμὸν τῆς σαρκός. Τοσαῦτα καὶ περὶ τῆς προσευχῆς.

248. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Εἴδομεν πόσον φοβερὰ καὶ ὀλέθρια εἶνε τὰ ἁμαρτήματα τῆς σαρκός, καὶ διὰ τίνων πνευματικῶν ὅπλων ἀποκρούονται καὶ ἀποδιώκονται. Ταῦτα λοιπὸν ἔχων ὑπ᾽ ὄψιν του ὁ χριστιανὸς καὶ συμφώνως πρὸς αὐτὰ τὴν ἑαυτοῦ διαγωγὴν κανονίζων, θὰ διατηρῇ τὸν ἑαυτόν του μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ σώφρονα, καθαρὸν καὶ ἐλεύθερον ἀπὸ τοὺς μολυσμοὺς τῆς σαρκός. Οὕτω δὲ θὰ κατασταθῇ ναὸς τοῦ Θεοῦ καὶ κατοικητήριον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ θὰ γίνῃ ἄξιος ὅπως εἰσέλθῃ εἰς τὴν οὐράνιον τοῦ Θεοῦ βασιλείαν, ἵνα ἀπολαμβάνῃ τὴν αἰώνιον δόξαν καὶ μακαριότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ΄: Ο ΠΑΡΘΕΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

249. Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

Μετὰ τὴν γνῶσιν, τὴν ὁποίαν ἐλάβομεν περὶ τῶν εἰδικῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων πολεμοῦνται τὰ πάθη, καὶ μάλιστα ἀφοῦ ἐμάθομεν πῶς πολεμοῦνται τὰ ἁμαρτήματα τῆς σαρκός, κρίνομεν καλὸν ἵνα εἴπωμεν δι᾽ ὀλίγων καὶ περί τοῦ κατὰ Χριστὸν ἀγάμου καὶ παρθενικοῦ βίου. Θεωροῦμεν δὲ καὶ τὴν γνῶσιν ταύτην λίαν χρήσιμον καὶ ἀναγκαίαν, καθόσον οἱ ἐκλέγοντες τὴν ἀγαμίαν καὶ παρθενίαν, διὰ νὰ φανῶσιν ἀντάξιοι καὶ δόκιμοι εἶς τὸν πνευματικὸν τοῦτον βίον, δὲν ἀρκεῖ νὰ γνωρίζωσι μόνον τὰ πνευματικὰ ὅπλα, διὰ τῶν ὁποίων πολεμεῖται τὸ πάθος τῶν ἁμαρτημάτων τῆς σαρκός, ἀλλ᾽ εἶνε ἀνάγκη νὰ γνωρίζωσι καὶ τὸν ὑψηλὸν πνευματικὸν σκοπόν, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀποβλέπει ὁ ἀληθὴς καὶ πραγματικὸς ἄγαμος παρθενικὸς βίος. Ποῖος δὲ εἶνε ὁ ὑψηλὸς οὗτος σκοπὸς τοῦ ἀληθοῦς ἀγάμου ἢ παρθενικοῦ βίου λέγομεν ἤδη.

Ὁ σκοπὸς τοῦ παρθενικοῦ βίου εἶνε ἡ πρὸς τὸν Χριστὸν ἀπερίσπαστος προσκόλλησις τῶν ἀσπαζομένων τὸν βίον τοῦτον, καὶ ἡ μετ᾽ αὐταπαρνήσεως ἐργασία, τῶν δυναμένων ἐξ αὐτῶν, πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ εὑρισκομένων ἀνθρώπων καὶ ἀνάπλασιν καὶ ἀναγέννησιν αὐτῶν, καθὼς καὶ πᾶσα ἐν γένει δυνατὴ ἀγαθοεργία καὶ περίθαλψις καὶ ἀνακούφισις τῶν ἐχόντων ἀνάγκην. Ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ δὲ τούτου σκοποῦ, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀποβλέπει ἡ κατὰ Χριστὸν ἀληθὴς ἀγαμία, ἐννοεῖ πᾶς τις, ὅτι οἱ μὲ τοιοῦτον σκοπὸν ἀσπαζόμενοι τὴν ἀγαμίαν ἢ παρθενίαν ἀκολουθοῦσιν ὑψηλότερον πνευματικὸν βίον, καὶ δύνανται ὁλοκλήρως νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ εὐαρέστησιν. Ὅτι δὲ τοῦτο εἶνε ἀληθὲς καὶ βέβαιον, θὰ καταφανῇ ἐξ ὅσων θὰ εἴπωμεν κατωτέρω.

250. ΟΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΙΚΟΥ ΒΙΟΥ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

Ὁ Κύριος, ὁμιλῶν περὶ τοῦ γάμου καὶ διακηρύττων τὸ ἀδιάλυτον αὐτοῦ, εἶπε πρὸς τοὺς μαθητάς του εἰπόντας ὅτι, ἀφοῦ δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὸν ἄνδρα νὰ χωρίζῃ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, εἶνε συμφερώτερον εἰς αὐτὸν νὰ μένῃ ἄγαμος, εἶπε, λέγομεν, πρὸς τοὺς μαθητάς του τοὺς ἑξῆς λόγους: «Οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ᾽ οἷς δέδοται. Εἰσὶ γὰρ εὐνοῦχοι, οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτω· καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρείτω» (Ματθ. ιθ΄ 4-12).

Διὰ τῶν λόγων τούτων ὁ Κύριος λέγει πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ τὰ ἑξῆς: Δὲν δύνανται πάντες νὰ δεχθῶσι καὶ νὰ πραγματοποιήσωσι τοῦτο, τὸ ὁποῖον λέγετε σεῖς, τουτέστι δὲν δύνανται πάντες οἱ ἄνθρωποι νὰ μείνωσιν ἄγαμοι ζῶντες μετὰ σωφροσύνης, ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι μόνον, εἰς τοὺς ὁποίους εἶνε δεδομένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Διότι εἶνε ἄνθρωποι, οἵτινες δὲν ἔρχονται εἰς γάμον, διότι ἐγεννήθησαν ἐκ κοιλίας μητρός τῶν σωματικῶς ἀνίκανοι πρὸς τοῦτο. Καὶ εἶνε ἄλλοι, οἵτινες ἔμειναν ἄγαμοι, διότι εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ κατεστάθησαν ἀνίκανοι πρὸς γάμον. Καὶ εἶνε ἄλλοι, οἵτινες δὲν ἔρχονται εἰς γάμον, ἀλλὰ παρθενεύουν, οὐχὶ διότι ἐγεννήθησαν σωματικῶς ἀνίκανοι πρὸς τοῦτο, οὔτε διότι εὐνουχίσθησαν ὑπό τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ διότι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι μὲ τὴν ἐλευθέραν θέλησίν τῶν κατενίκησαν τὴν φυσικὴν πρὸς γάμον κλίσιν, καὶ ἐνέκρωσαν πᾶσαν τῆς σαρκὸς ἐπιθυμίαν, μὴ θελήσαντες τὸν γάμον οὐχὶ δι᾽ ἀνάπαυσιν ἢ ἄλλον τινὰ κοσμικὸν λόγον, ἀλλὰ χάριν πνευματικοῦ σκοποῦ, χάριν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Τουτέστιν ἔμειναν ἄγαμοι, διὰ νὰ εἶνε ἐλεύθεροι ἀπὸ τὰς μερίμνας καὶ τὰς φροντίδας τοῦ ἐγγάμου βίου, ὅπως δύνανται ἀπερισπάστως καὶ μὲ μεγαλυτέραν ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν Θεὸν νὰ ἐργάζωνται εὐχερέστερον καὶ τελειότερον τὰ διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔργα. Οἱ τελευταῖοι δὲ οὗτοι εἶνε ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ὁποίους εἶνε δεδομένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἵνα παρθενεύωσιν. Ὅστις δύναται λοιπὸν νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἀξίαν τοῦ πνευματικοῦ τῆς παρθενίας σκοποῦ καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ τοῦτον, ἂς ἀσπασθῇ καὶ ἂς ἀκολουθήσῃ τὸν ἄγαμον παρθενικὸν βίον, ἀγωνιζόμενος εἰς τὸ νὰ φυλάττῃ ἑαυτὸν σώφρονα καὶ καθαρὸν ἀπὸ πᾶν ἁμάρτημα τῆς σαρκός, καὶ ἐργαζόμενος μὲ ὅσην ἔχει δύναμιν πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸς ὠφέλειαν τοῦ πλησίον.

Αὕτη εἶνε ἡ ἔννοια καὶ τὸ πνεῦμα τῶν λόγων τοῦ Κυρίου. Καὶ ὅτι αὐτὴν τὴν ἔννοιαν καὶ αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἔχουσιν οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Κυρίου, νοεῖ πᾶς τις, ὅταν λάβῃ ὑπ᾽ ὄψιν του καὶ τοὺς περὶ τοῦ ἀγάμου καὶ τοῦ ἐγγάμου λόγους τοῦ ἀποστόλου Παύλου.

251. Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ ΟΜΙΛΩΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΓΓΑΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὅστις τὴν διὰ τοῦ γάμου σύζευξιν τοῦ ἀνδρὸς μετὰ τῆς γυναικὸς θεωρεῖ ὡς εἰκονίζουσαν τὴν πνευματικὴν ἕνωσιν τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὁμιλῶν περὶ ἀμφοτέρων τῶν βίων, τοῦ ἐγγάμου δηλαδὴ καὶ τοῦ ἀγάμου, ἤτοι τοῦ παρθενικοῦ, λέγει περὶ μὲν τοῦ ἀνδρὸς τὰ ἑξῆς: «Ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ Κυρίῳ· ὁ δὲ γαμήσας (=ὁ δὲ νυμφευθεὶς ἀνήρ) μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί». Περὶ δὲ τῆς γυναικὸς λέγει ταῦτα: «Μεμέρισται ἡ γυνὴ καὶ ἡ παρθένος (=διαφέρει ἡ γυνὴ καὶ ἡ παρθένος, τουτέστιν ἄλλην μερίδα καὶ ἄλλον κλῆρον ἔχει ἡ νυμφευθεῖσα γυνὴ καὶ ἄλλην ἡ ἄγαμος παρθένος). Ἡ ἄγαμος (=ἡ μὴ νυμφευθεῖσα παρθένος)

μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, ἵνα ἢ ἁγία καὶ σώματι καὶ πνεύματι· ἡ δὲ γαμήσασα (=ἡ ὑπανδρευθεῖσα γυνή) μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρί» (Α΄ Κορ. ζ΄ 32-34).

252. ΠΩΣ ΘΑ ΕΝΝΟΗΣΗ ΤΙΣ, ΕΑΝ ΕΙΝΕ ΚΑΙ ΕΙΣ ΑΥΤΟΝ ΔΕΔΟΜΕΝΟΝ ΙΝΑ ΜΕΙΝΗ ΑΓΑΜΟΣ

Εἴδομεν ἀνωτέρω νὰ λέγῃ ὁ Κύριος, ὅτι δὲν δύνανται πάντες οἱ ἄνθρωποι νὰ μείνωσιν ἄγαμοι ζῶντες μετὰ σωφροσύνης, παρὰ ἐκεῖνοι μόνον, εἰς τοὺς ὁποίους εἶνε δεδομένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. «Οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ᾽ οἷς δέδοται». Ἀλλ᾽ ἐγείρεται ἡ ἀπορία· Εἰς ποίους ἆρά γε εἶνε δεδομένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἵνα παρθενεύωσι; Καὶ πῶς δύναται ἑπομένως ἕκαστος νὰ ἐννοήσῃ, ἐὰν εἶνε καὶ εἰς αὐτὸν δεδομένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἵνα μείνῃ ἄγαμος; Διὰ νὰ ἐννοῇ ὁ ἄνθρωπος ποῖοι εἶνε ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ὁποίους εἶνε δεδομένον ἵνα παρθενεύωσι, καθὼς καὶ ἂν εἶνε δεδομένον τοῦτο καὶ εἰς αὐτόν, πρέπει νὰ γνωρίζῃ τί εἶνε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διακρίνει ἐκείνους, περὶ ὧν λέγει ὁ Κύριος ὅτι εἶνε δεδομένον εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἵνα ζήσωσι βίον παρθενικόν.

Λέγομεν λοιπὸν ὅτι τὸ διακριτικὸν τῶν τοιούτων εἶνε ἐπιθυμία ζωηρὰ καὶ πόθος καὶ ζῆλος τῆς ψυχῆς τῶν εἰς τὸ νὰ ζήσωσι βίον παρθενικὸν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ἀφιερωθῶσιν ὁλοκλήρως εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ θείου θελήματος. Ἡ ζωηρὰ αὕτη ἐπιθυμία καὶ ὁ πόθος καὶ ὁ ζῆλος εἶνε τὸ χάρισμα, τὸ ὁποῖον δίδεται παρὰ τοῦ Θεοῦ εἰς ἐκείνους, περὶ ὧν λέγει ὁ Σωτὴρ ὅτι εἶνε δεδομένον εἰς αὐτοὺς ἵνα παρθενεύωσιν. Ἑπομένως εἰς ἐκείνους μόνον εἶνε δεδομένον παρὰ τοῦ Θεοῦ ἵνα παρθενεύωσιν, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπάρχει ζωηρὰ ἐπιθυμία καὶ πόθος καὶ ζῆλος εἰς τὸ νὰ ζήσωσι βίον παρθενικόν, Ἐκ τοῦ χαρακτηρισμοῦ δὲ τούτου δύναται ἕκαστος νὰ ἐννοήσῃ καὶ διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἐὰν εἶνε καὶ εἰς αὐτὸν δεδομένον ἵνα μείνῃ ἄγαμος. Ἐὰν αἰσθάνεται δηλονότι ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ζωηρὰν τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὸν πόθον καὶ τὸν ζῆλον εἰς τὸ νὰ μείνῃ ἄγαμος, ἂς γνωρίζῃ ὅτι εἶνε δεδομένον καὶ εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ ζήσῃ, ἐὰν θέλῃ, βίον παρθενικόν.

Πρέπει ὅμως νὰ γνωρίζῃ ὁ χριστιανός, ὅτι καὶ εἰς ἐκείνους εἰς τοὺς ὁποίους εἶνε δεδομένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἵνα μείνωσιν ἄγαμοι, δὲν ἐπιβάλλεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὁ παρθενικὸς βίος. Διότι λέγων ὁ Χριστός, «οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ᾽ οἷς δέδοται», δὲν ἐννοεῖ διὰ τοῦ «οἷς δέδοται» (=εἰς ὅσους εἶνε δεδομένον), ὅτι ἀπολύτως οὗτοι ἔχουσι προορισθῆ ἵνα μείνωσιν ἄγαμοι, οὐδὲ ὅτι εἶνε ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐπιβεβλημένον εἰς αὐτοὺς θέλοντας καὶ μὴ θέλοντας νὰ παρθενεύωσιν. Ἀλλὰ τί ἐννοεῖ; Ἔννοεῖ ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἔχουσιν ἀρχικῶς τὸ προσὸν μόνον, ὅπερ εἴπομεν ὅτι εἶνε ἐπιθυμία καὶ πόθος καὶ ζῆλος εἰς τὸν παρθενικόν βίον, διὰ τοῦ ὁποίου προσόντος δύνανται, ἐὰν θελήσωσι, νὰ ἀκολουθήσωσι τὸν παρθενικὸν βίον. Ἀλλ᾽ ἂν καὶ ἔχωσι τὸ προσὸν τοῦτο, ἀφίνονται ὅμως ὅλως ἐλεύθεροι ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, ἵνα ἐκλέξωσιν οἱονδήποτε βίον θέλουσιν, εἴτε τὸν παρθενικόν, εἶτε τὸν ἔγγαμον. Καὶ τοῦτο καταφαίνεται σαφῶς καὶ καθαρῶς ἐξ αὐτῶν τῶν λόγων τοῦ Κυρίου λέγοντος: «Ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρείτω». Διότι οἱ λόγοι οὗτοι οὐδὲν ἄλλο σημαίνουσιν, εἰμὴ ἀκριβῶς τὸ ὅτι ὁ παρθενικὸς βίος ἀφίνεται καθ᾽ ὁλοκληρίαν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἀνθρώπου.

Καὶ ἀφίνεται καθ᾽ ὁλοκληρίαν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου τὸ νὰ ἀκολουθήσῃ ἢ μὴ τὸν παρθενικὸν βίον, διότι ἐκεῖνος ὅστις θὰ ἐκλέξῃ τὸν βίον τοῦτον, εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀναλάβῃ καὶ τὸν διηνεκῆ ἀγῶνα, ὅπως διὰ νηστείας, προσευχῆς καὶ ἐγκρατείας καὶ συντόνου προσευχῆς, ὑποτάσσῃ καὶ νεκρώνῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σαρκός, διὰ νὰ φυλάξῃ τοιουτοτρόπως ἑαυτὸν μέχρι τέλους σώφρονα καὶ καθαρὸν ἀπὸ πᾶν ἁμάρτημα τῆς σαρκός. Διότι ἐὰν δὲν ἀναλάβῃ ὁριστικῶς ἐξ ἀρχῆς τὸν τοιοῦτον ἀγῶνα μὲ τελείαν ἀπόφασιν, δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἀποφύγῃ τὴν σαρκικὴν ἁμαρτίαν. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἵνα ἀναλάβῃ ἢ οὐχὶ τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ὅ ἐστιν, ἐπειδὴ πρέπει μόνος του ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀναμετρήσῃ τὰς δυνάμεις του καὶ τὴν προθυμίαν του καὶ τὸν ζῆλον του καὶ τὴν ἐπιμονήν του εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ἐὰν δύναται δηλονότι νὰ μείνῃ μέχρι τέλους ἀγωνιζόμενος διὰ τὴν τήρησιν τῆς σωφροσύνης του, δι᾽ αὐτὸν τὸν λόγον ἀφίνεται καὶ ὅλως ἐλεύθερος ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ νὰ ἀκολουθήσῃ ἢ μὴ τὸν τοιοῦτον βίον. Διὰ τοῦτο ἐν περιπτώσει παρεκτροπῆς θὰ φέρῃ μόνος του τὴν εὐθύνην τῆς ἁμαρτίας· ἐπειδή, ἀφοῦ ἅπαξ προετίμησε ἐλευθέρως τὸν ἄγαμον καὶ παρθενικὸν βίον, χωρὶς ὁ Κύριος νὰ ἐπιβάλῃ εἰς αὐτὸν τοῦτον, δὲν ἀνέλαβεν ὅμως καὶ τὸν ἀγῶνα εἰς τὸ νὰ φυλάξῃ ἑαυτὸν σώφρονα καὶ καθαρόν.

253. Η ΕΚΛΟΓΗ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐκεῖνος, ὅστις θὰ ἐκλέξῃ τὸν παρθενικὸν βίον, ἔχει μεγάλην τὴν εὐθύνην ἐν περιπτώσει πιαρεκτροπῆς, διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ἀποφασίζῃ ὁ ἄνθρωπος ὁριστικῶς ὅτι θὰ ἀκολουθήσῃ τὸν βίον τοῦτον, ὑποσχόμενος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὅτι θὰ μείνῃ ἄγαμος, πρὸ τοῦ νὰ ἔλθῃ εἰς νόμιμον ἡλικίαν. Διότι τότε καὶ μόνον θὰ δύναται νὰ σκεφθῇ ὡριμώτερον καὶ νὰ κρίνῃ ἀσφαλέστερον περὶ τοῦ χαρακτῆρος του καὶ τῶν δυνάμεών του, ἂν δύναται δηλονότι νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν τοιοῦτον βίον. Ἐνῶ, ἐὰν πρὸ τῆς ἐνηλικιώσεως αὐτοῦ κάμῃ τοιαύτην ὑπόσχεσιν, εἶνε ἐνδεχόμενον νὰ μεταμεληθῇ ἀκολούθως· ὁπότε εἶνε φόβος καὶ νὰ παρεκκλίνῃ εἰς ἄτοπόν τι, τὸ ὁποῖον καὶ τὸν ἑαυτόν του μεγάλως θέλει βλάψει, καὶ σκάνδαλον εἰς τοὺς ἀνθρώπους θέλει γίνει.

Ὡς ἐκ τούτου μεγάλως ἁμαρτάνουσι καὶ ἐκεῖνοι οἵτινες, νέους ἀνηλίκους ἔτι ὄντας καὶ ἑαυτοὺς ἀγνοοῦντας, καὶ μὴ δυναμένους ἀκόμη ὡρίμως καὶ ἀσφαλῶς νὰ σκεφθῶσι καὶ νὰ κρίνωσιν, ἀναγκάζουσιν ἢ καὶ προτρέπουσι μόνον, ἀσκοῦντες ἠθικὴν ἐπιβολὴν εἰς αὐτούς, ὅπως ἀσπασθῶσι τὸν

παρθενικὸν βίον, γινόμενοι μοναχοί.

Ὡσαύτως μεγάλως ἁμαρτάνουσι καὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀναγκάζουσι τοὺς ἔχοντας μὲν ὥριμον ἡλικίαν, ἀλλὰ μὴ ἔχοντας κλίσιν καὶ προθυμίαν καὶ ζῆλον θερμόν, εἰς τὸ νὰ ἀσκήσωσι τὴν παρθενίαν, καὶ νὰ ζήσωσι βίον ἐνάρετον καὶ κατὰ πάντα ἀρεστὸν εἰς τὸν Θεόν. Ἁμαρτάνουσι δὲ οἱ προτρέποντες καὶ ἀναγκάζοντες τοὺς τοιούτους, διότι πᾶς ὅστις ἀναγκαστικῶς δεχθῇ ἵνα ἀκολουθήσῃ τὸν παρθενικὸν βίον, χωρὶς νὰ ἔχῃ ἔνθερμον καὶ διακαῆ πρὸς τοῦτο ζῆλον, εἶνε ζήτημα ἂν θὰ εὐδοκιμήσῃ εἰς αὐτόν.

Πρέπει λοιπὸν ἐκεῖνος, ὅστις μέλλει νὰ ἐκλέξῃ τὸν παρθενικὸν βίον, ὄχι μόνον νὰ εἶνε εἰς ὥριμον ἡλικίαν, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἑαυτοῦ ἀβιάστως καὶ ἐλευθέρως νὰ ἀποφασίσῃ καὶ νὰ ἐκλέξῃ τὸν βίον τοῦτον.

254. ΤΙ ΟΦΕΙΛΕΙ ΝΑ ΠΟΙΗ Ο ΕΚΛΕΞΑΣ ΤΟΝ ΠΑΡΘΕΝΙΚΟΝ ΒΙΟΝ

Ἀφοῦ δὲ ἅπαξ ὁ ἄνθρωπος, ἐν ὡρίμῳ ἡλικίᾳ εὑρισκόμενος, κάμῃ αὐτοπροαιρέτως καὶ ἐλευθέρως τὴν ἐκλογὴν καὶ τὴν στερεὰν ἀπόφασιν, ὅπως ζήσῃ βίον παρθενικόν, ὀφείλει πρῶτον νὰ ἀγωνίζεται ὅπως διατηρῇ ἑαυτὸν ἀμόλυντον καὶ καθαρὸν ἀπὸ πᾶσαν σαρκικὴν ἐπιθυμίαν, ἀποφεύγων καὶ πᾶν ὅ,τι ἤθελε σκανδαλίζει αὐτόν, χωρὶς ποτὲ νὰ ἐμπιστεύεται εἶς τὸν ἑαυτόν του, φρονῶν ὅτι δύναται ἄνευ τῆς δεούσης προφυλάξεως καὶ προσοχῆς νὰ διαφύγῃ τὸν μολυσμὸν τῆς ἁμαρτίας. Ὀφείλει δεύτερον ἵνα ἐργάζεται μεθ᾽ ὅλης αὐτοῦ τῆς δυνάμεως καὶ μετὰ πάσης αὐταπαρνήσεως πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ πρὸς ὠφέλειαν τοῦ πλησίον, παρέχων ἑαυτὸν παράδειγμα ἁγνότητος καὶ πάσης ἀρετῆς. Καὶ τρίτον ἔχων ὑπ᾽ ὄψιν του τούς λόγους τοῦ Κυρίου «χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν», ὀφείλει νὰ ζητῇ θερμῶς καὶ μετὰ πίστεως τὴν θείαν βοήθειαν, ἐλπίζων εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐχὶ εἰς τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις. Ἡ τοιαύτη παρθενία καὶ ὁ τοιοῦτος παρθενικὸς βίος εἶνε δόκιμος καὶ κατὰ πάντα ἀρεστὸς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

255. Ο ΠΑΡΘΕΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ ΕΙΝΕ ΜΕΝ ΔΥΣΚΟΛΟΣ, ΑΛΛ᾽ ΕΙΝΕ ΒΙΟΣ ΥΨΗΛΟΣ

Ὁ πραγματικὸς καὶ ἀληθὴς οὗτος παρθενικὸς βίος εἶνε μὲν δύσκολος, ἀλλὰ εἶνε βίος ὑψηλός, ὡς ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ πνευματικοῦ σκοποῦ πρὸς τὸν ὁποῖον ἀποβλέπει. Τοῦτον τὸν βίον ἠκολούθησαν καὶ ἤσκησαν οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι καὶ οἱ διαπρέψαντες ἐπ᾽ ἀρετῇ καὶ ἁγιότητι μεγάλοι τῆς Ἐκκλησίας Πατέρες, ὡς ὁ Παῦλος, ὁ Ἀθανάσιος, ὁ Βασίλειος, ὁ Γρηγόριος, ὁ Χρυσόστομος καὶ λοιποί. Ὅτι δὲ ὁ βίος οὗτος εἶνε μὲν δύσκολος, ἀλλ᾽ ὑψηλὸς καὶ παντὸς ἄλλου βίου πνευματικώτερος καὶ τελειότερος, ἐννοεῖ καλῶς ὁ χριστιανός, ὅταν λάβῃ ὑπ᾽ ὄψιν του τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου: «Οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ᾽ οἷς δέδοται», καὶ «ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρείτω», καθὼς καὶ τοὺς λόγους τοῦ πνευματεμφόρον ἀποστόλου Παύλου, «ὁ ἄγαμος μεριμνᾶ τὰ τοῦ Κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ Κυρίῳ», καὶ «ἡ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, ἵνα ᾖ ἁγία καὶ σώματι καὶ πνεύματι».

Ἁμαρτάνουσι λοιπὸν ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐν ὀνόματι τοῦ γάμου κατηγοροῦσι τὴν κατὰ Χριστὸν ἀγαμίαν. Καὶ ἁμαρτάνουσιν οὗτοι, διότι ἀντιτάσσονται ὄχι μόνον εἰς τοὺς λόγους τοῦ μεγάλου ἀποστόλου Παύλου, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ τοῦ Κυρίου, διὰ τῶν ὁποίων ἡ κατὰ Χριστὸν ἀγαμία ἤτοι ἡ παρθενία χαρακτηρίζεται ὡς ὑψηλὸν καὶ θεῖον ἔργον, τὸ ὁποῖον οὐχὶ πάντες, ἀλλ᾽ ὀλίγοι κατορθώνουσιν. Ἐπίσης ἁμαρτάνουσι καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι, ἐν ὀνόματι τῆς παρθενίας, κατηγοροῦσι τὸν γάμον, ἀγνοοῦντες ὅτι ἀντιτάσσονται εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅστις συνέστησε ἐξ ἀρχῆς τὸν γάμον καὶ ηὐλόγησεν αὐτόν. Δὲν ἁμαρτάνουσι δέ, οὐδὲ πλανῶνται, ἀλλ᾽ εὑρίσκονται ἐν τῇ ἀληθείᾳ μόνον ἐκεῖνοι, οἵτινες φρονοῦσι καὶ κρίνουσι καὶ περὶ τοῦ γάμου καὶ περὶ τῆς παρθενίας συμφώνως πρὸς τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ ἀποστόλου αὐτοῦ Παύλου.

Ἐκ πάντων λοιπὸν τούτων, τὰ ὁποῖα εἴπομεν περὶ τοῦ ἀγάμου ἢ παρθενικοῦ βίου, κατανοεῖ πᾶς τις ὄχι μόνον τὸν ὑψηλὸν πνευματικὸν σκοπόν, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀποβλέπει ὁ βίος οὗτος, ἀλλὰ καὶ πῶς πρέπει νὰ ζῇ καὶ νὰ ἐργάζεται ὁ ἐκλέγων τὸν παρθενικὸν βίον, διὰ νὰ φανῇ ἀντάξιος αὐτοῦ. Ὅταν δὲ ἔχῃ ὑπ᾽ ὄψιν του ταῦτα, καθὼς καὶ ὅσα πάντα εἴπομεν περὶ τῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων πολεμεῖται τὸ πάθος τῶν ἁμαρτημάτων τῆς σαρκός, καὶ συμφώνως πρὸς αὐτὰ ζῇ καὶ πολιτεύεται, θὰ ἀναδειχθῇ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἀντάξιος τοῦ ὑψηλοῦ τούτου βίου, δόκιμος καὶ ἐκλεκτὸς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἄξιος τῶν ἐπουρανίων βραβείων, τῆς αἰωνίου δόξης καὶ μακαριότητος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ΄: ΤΟ ΜΥΣΤΉΡΙΟΝ ΤΟΥ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΜΑΤΟΣ

256. ΠΕΡΙ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

Μετὰ τὰ ῥηθέντα περὶ τοῦ πῶς πολεμεῖται ἡ ἁμαρτία καὶ τὰ διάφορα πάθη, καθὼς καὶ μετὰ τὰ λεχθέντα περὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν ἀγάμου καὶ παρθενικοῦ βίου, ἐρχόμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῶν ἱερῶν μυστηρίων. Λέγομεν λοιπόν, ὅτι διὰ τῶν μυστηρίων μεταδίδεται εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δι᾽ ἧς οὗτος ἁγιάζεται, ἐνισχύεται, προάγεται πνευματικῶς καὶ τελειοποιεῖται, καὶ ἀποβαίνει ἄξιον μέλος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ τελῶν τὰ μυστήρια δὲν εἶνε ὁ ἱερεύς, ἀλλ᾽ εἶνε αὐτὸς ὁ Χριστός, ὅστις τῇ θελήσει τοῦ Πατρὸς καὶ τῇ συνεργείᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος συνέστησε καὶ ἵδρυσεν αὐτά, καὶ παραμένει πάντοτε ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἥτις εἶνε τὸ σῶμα του, καὶ ἐνεργεῖ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὴν ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἀπαλλαγὴν καὶ δικαίωσιν τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ἁγιασμὸν καὶ τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ προαγωγὴν καὶ τελειοποίησιν. Ὁ ἱερεὺς δὲ εἶνε τὸ ἀπαραίτητον ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου ἡ ἀόρατος θεία δύναμις καὶ χάρις ἐνεργεῖ καὶ τελεῖ ἕκαστον τῶν μυστηρίων.

Τὰ μυστήρια, ὡς γνωστόν, εἶνε ἑπτά· τὸ βάπτισμα, τὸ χρίσμα ἢ ἅγιον μύρον, ἡ θεία Εὐχαριστία, ἡ μετάνοια ἢ ἐξομολόγησις, ἡ ἱερωσύνη, ὁ γάμος καὶ τὸ εὐχέλαιον. Ἐκ τούτων δὲ τὸ βάπτισμα, τὸ χρίσμα, ἡ θεία Εὐχαριστία καὶ ἡ μετάνοια εἶνε μυστήρια ἀναγκαιότατα καὶ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ διὰ τὴν σωτηρίαν παντὸς ἀνθρώπου. Ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν ἡ μὲν ἱερωσύνη καὶ ὁ γάμος δὲν εἶνε ἀπαραίτητα διὰ πάντα ἄνθρωπον καὶ ὑποχρεωτικά· τὸ δὲ εὐχέλαιον δὲν εἶνε μὲν ἀπαραίτητον καὶ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ, ὅπως εἶνε τὰ τέσσαρα πρῶτα μυστήρια, εἶνε ὅμως ὠφελιμώτατον καὶ χρησιμώτατον διὰ πάντα χριστιανόν. Καθόσον ἐν τῷ μυστηρίῳ τούτῳ ὁ ἱερεύς, χρίων τὸν ἀσθενῆ μὲ ἔλεον, ἐπικαλεῖται τὴν θείαν χάριν, ἥτις θεραπεύει τὰς ψυχικὰς καὶ σωματικὰς νόσους τοῦ ἀσθενοῦντος, ὅταν οὗτος μετανοῇ εἰλικρινῶς καὶ ζητῇ μετὰ πίστεως τὴν θείαν βοήθειαν.

Ἐπειδὴ δὲ περὶ μετανοίας, περὶ γάμου καὶ περὶ ἱερωσύνης ἔχομεν εἴπει ἀλλαχοῦ (167 καὶ καθεξῆς, 111 καὶ 26), διὰ τοῦτο θὰ εἴπωμεν ἤδη πρῶτον μὲν περὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, μετὰ τοῦ ὁποίου συνδέεται καὶ τὸ χρίσμα ἢ ἅγιον μύρον, ἔπειτα δὲ περὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας.

257. ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΒΑΠΤΙΣΜΑ

Τὸ ἅγιον βάπτισμα εἶνε τὸ πρώτιστον τῶν μυστηρίων, διὰ τοῦ ὁποίου εἰσέρχεται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ γίνεται μέλος αὐτῆς καὶ κοινωνὸς τῶν ἄλλων μυστηρίων καὶ τῆς θείας χάριτος, καὶ κληρονόμος τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος συνέστησεν αὐτὸς ὁ Κύριος μετὰ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ, παραγγείλας εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ τὰ ἑξῆς: «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» (Ματθ. κη΄ 19).

258. Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΣ ΤΟΥ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ

Τὴν ἀναγκαιότητα καὶ σπουδαιότητα τοῦ βαπτίσματος διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου διδάσκει αὐτὸς ὁ Κύριος λέγων: «Ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (Ἰωάν. γ΄ 5)· καὶ «Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται· ὁ δὲ ἀπιστήσας, κατακριθήσεται» (Μάρκ. ιστ΄ 15).

Ὁ λόγος δὲ τῆς σπουδαιότητος καὶ ἀναγκαιότητος τοῦ βαπτίσματος εἶνε ὁ ἑξῆς: Πάντες οἱ ἄνθρωποι ἀνεξαιρέτως ἕνεκα τῆς ἁμαρτίας ἤμεθα καταδικασμένοι εἰς τὸν αἰώνιον θάνατον. Ἀλλ᾽ ἵνα ἀπαλλάξῃ ἡμᾶς ὁ Χριστὸς ἀπὸ τοῦ αἰωνίου τούτου θανάτου, ἀνέλαβε τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ ἀπέθανε δι᾽ αὐτὰς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Ἀπαλλαγὴ ὅμως αὕτη ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν μας καὶ τοῦ αἰωνίου θανάτου χορηγεῖται ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τὸν ἑξῆς ὅρον: Νὰ πιστεύσωμεν εἰς αὐτὸν ὡς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος καὶ νὰ ὑποβληθῶμεν οὐχὶ πλέον εἰς πραγματικὸν θάνατον, διότι τὸν πραγματικὸν θάνατον τὸν ὑπέστη ὁ Χριστὸς δι᾽ ἡμᾶς, ἀλλ᾽ εἰς τὴν εἰκόνα καὶ τὸν τύπον τοῦ πραγματικοῦ θανάτον τοῦ Χριστοῦ. Ὑποβαλλόμεθα δὲ εἰς τὸν τύπον καὶ τὸ ὁμοίωμα τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος. Καὶ ὑποτυπώνει τὸ ἅγιον βάπτισμα τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ, καθόσον ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ ζήσῃ ἐντὸς τοῦ ὕδατος οὐδ᾽ ἐπ᾽ ὀλίγην ὥραν ἐὰν μείνῃ κεκαλυμμένος ὑπ᾽ αὐτοῦ.

Εἶνε δὲ ἀναγκαιοτάτη ἡ ἐν τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι ὑποτύπωσις τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ, διότι διὰ τῆς πράξεως ταύτης τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ὁμολογεῖ ὁ ἄνθρωπος ὅτι εἶνε ἔνοχος θανάτου διὰ τὰς ἁμαρτίας του ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ πιστεύων ὅτι διὰ τὴν ἐκ τοῦ θανάτου ἀπαλλαγὴν καὶ σωτηρίαν του ἀπέθανεν ὁ Χριστός, καὶ ὑποβαλλόμενος εἰς τὸν τύπον τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ, ἀπαλλάσσεται, δυνάμει τῆς πίστεως ταύτης, ἐκ τῆς ἁμαρτίας. Καθόσον, ὅπως ὁ λουόμενος ἐν τῷ ὕδατι ἐξέρχεται καθαρὸς κατὰ τὸ σῶμα, οὕτω καὶ αὐτὸς ἐξέρχεται ἐκ τῆς ἱερᾶς κολυμβήθρας ἁγνὸς καὶ καθαρὸς κατὰ ψυχὴν καὶ κατὰ σῶμα. Ὢν δὲ ἐλεύθερος ἀπὸ πᾶσαν ἁμαρτίαν, εἰσέρχεται εἰς νέαν πνευματικὴν ζωήν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὀφείλει νὰ ζῇ βίον ἅγιον καὶ ἁγνὸν συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλει τὴν ἀπελευθέρωσίν του καὶ τὴν αἰώνιον σωτηρίαν του. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὑποχρέωσις αὕτη

τοῦ βαπτιζομένου, ὅπως ζῇ τοῦ λοιποῦ νέαν ζωὴν ἐν τῇ ὑπακοῇ εἰς τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ, εἶνε ἀπαραίτητος καὶ ἐπιβεβλημένη, διὰ τοῦτο ὁμολογεῖ αὐτὴν καὶ διὰ τοῦ στόματος ἐπισήμως. Διότι ἐρωτώμενος ὑπὸ τοῦ ἱερέως ὁμολογεῖ ὄχι μόνον ὅτι ἀποτάσσεται καὶ ἀπαρνεῖται τὸν σατανᾶν καὶ τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ καὶ ὅτι συντάσσεται μετὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ πιστεύει εἰς αὐτόν, ὑποσχόμενος ὅτι θὰ ζήσῃ τοῦ λοιποῦ συμφώνως πρὸς τὸν νόμον του καὶ τὰς ἐντολάς του. Τὴν ἐπίσημον ταύτην ὑπόσχεσιν καὶ ὁμολογίαν, ἡ ὁποία εἶνε συνθήκη ἱερὰ καὶ συμβόλαιον θεῖον, συναπτόμενον ἐν τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ βαπτιζομένου, τὴν ὁμολογίαν λέγομεν ταύτην ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος ὁ βαπτιζόμενος, ἐὰν εἶνε ἐνῆλιξ. Ἐὰν δὲ εἶνε ἀνήλικος, ὁμολογεῖ αὐτὴν ἀντ᾽ αὐτοῦ ὁ ἀνάδοχος, ὁ ὁποῖος ὀνομάζεται οὕτω, διότι ἀναδέχεται καὶ ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν ἵνα, ὅταν ἐνηλικιωθῇ ὁ βαπτισθείς, κατηχήσῃ αὐτὸν καὶ διδάξῃ τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ ἀλήθειαν, καὶ μάλιστα ὅταν συμβῇ νὰ μὴ διδαχθῇ ὑπὸ τῶν γονέων του ὁ βαπτισθείς.

259. ΔΙΑΤΙ ΕΝ ΤΩ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΙ ΑΝΑΦΕΡΟΝΤΑΙ ΤΑ ΤΡΙΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

Τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος τελεῖται ὑπὸ τοῦ ἱερέως διὰ τριῶν καταδύσεων ἐντὸς τοῦ ὕδατος, αἱ ὁποῖαι γίνονται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀναφέρονται δὲ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος εἰς τὰς τρεῖς καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις, πρὸς ἀπόδειξιν καὶ βεβαίωσιν τοῦ ὅτι ὁ βαπτιζόμενος ἀναγνωρίζει ὡς ἀπόλυτον αὐτοῦ Κύριον καὶ Δεσπότην τὸν Τρισυπόστατον ἀληθῆ Θεὸν καὶ ὅτι εἰς αὐτὸν μόνον θὰ ἀνήκῃ, καὶ εἰς αὐτὸν ὁλοκλήρως θὰ πειθαρχῇ καὶ θὰ ὑποτάσσεται, καὶ ὅτι ἐπὶ τῇ πίστει καὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ ὑποβάλλει ἑαυτὸν εἰς τὸ βάπτισμα. Οὕτω δὲ ἐκδηλώνει τὴν τελείαν καὶ ἀπόλυτον αὐτοῦ πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἐξ ἧς προέρχεται ἡ ἐνέργεια τοῦ βαπτίσματος, καθὼς καὶ τῶν λοιπῶν μυστηρίων, δι᾽ ὧν παρέχονται εἰς τὸν ἄνθρωπον τὰ θεῖα καὶ σωτήρια δωρήματα.

260. ΤΙ ΕΝΕΡΓΕΙΤΑΙ ΚΑΙ ΤΕΛΕΙΤΑΙ ΕΝ ΤΩ ΑΓΙΩ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΙ

Διὰ τῶν τριῶν καταδύσεων καὶ ἀναδύσεων, δι᾽ ὧν τελεῖται τὸ ἅγιον βάπτισμα, ἐνεργοῦνται καὶ τελοῦνται ἐν συνόλῳ εἰς τὸν βαπτιζόμενον τὰ ἑξῆς:

Πρῶτον εἰκονίζεται καὶ τυποῦται ὁ θάνατος καὶ ἡ ταφὴ τοῦ Χριστοῦ, ὡς διδάσκει ὁ θεῖος Παῦλος, λέγων: «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν. Συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον» (Ρωμ. στ´ 3, 4).

Δεύτερον, τελεῖται καὶ ἐνεργεῖται ἐν τῷ βαπτιζομένῳ σταύρωσις καὶ θάνατος πραγματικὸς τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, τουτέστιν ὁλοτελὴς ἐξάλειψις τῆς ἐν αὐτῷ ἁμαρτίας, καθὼς μᾶς διδάσκει ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος, λέγων: «Τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη (ἐν τῷ βαπτίσματι), ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ» (Ρωμ. στ´ 6).

Τρίτον, παρέχεται εἰς τὸν βαπτισθέντα ἡ δικαίωσις αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ: «Ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας», λέγει ἐξακολουθῶν ὁ θεῖος Παῦλος (Ρωμ. στ´ 7). Τουτέστιν, ἀφοῦ διὰ τοῦ βαπτίσματος ὁ βαπτισθεὶς ἀπέθανεν ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν καὶ δὲν φέρει πλέον αὐτὴν ἐν ἑαυτῷ, ἀπέκτησε τὴν δικαίωσιν, ὅ ἐστι κατεστάθη δίκαιος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Τέταρτον, ἐν τῷ βαπτίσματι ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν ἐξεικονίζεται καὶ ὑποτυποῦται ἡ ἐκ νεκρῶν ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ ἐνεργεῖται ἡ ἐκ τοῦ θανάτου τῆς ἁμαρτίας ἠθικὴ ἀνάστασις τοῦ βαπτιζομένου. Τουτέστιν, ὅπως ὁ Χριστὸς ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ μνήματος, καὶ εἰσῆλθεν εἰς ζωὴν ἀθανασίας καὶ δόξης, ἐν τῇ ὁποίᾳ δὲν φέρει πλέον ἐπάνω του τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου, τὰς ὁποίας ἔφερεν ὅτε ἦτο ἐπάνω εἰς τὸν σταυρόν, οὕτω καὶ ὁ βαπτισθείς. Ἀνίσταται καὶ αὐτὸς πνευματικῶς ἐν τῷ βαπτίσματι, καὶ ἐξέρχεται ἐκ τῆς ἱερᾶς κολυμβήθρας ὡς ἀπὸ τάφου, μὴ φέρων πλέον ἐν ἑαυτῷ τὴν ἁμαρτίαν, ὅπως ἔφερε αὐτὴν πρότερον, καὶ εἰσέρχεται, ὡς καὶ προηγουμένως εἴπομεν, εἰς νέαν πνευματικὴν ζωήν. Ἐν δὲ τῇ νέᾳ ταύτῃ ζωῇ, καθὼς κηρύττει ὁ τοῦ Χριστοῦ Ἀπόστολος, ὀφείλει νὰ ζῇ καὶ νὰ πολιτεύεται ὡς νεκρὸς μὲν κατὰ τὴν ἁμαρτίαν, ζῶν δὲ ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ (Ρωμ. στ´ 8-11).

Πέμπτον, ἐνεργεῖται καὶ τελεῖται ἐν τῷ βαπτίσματι νέα γέννησις τοῦ βαπτιζομένου, γέννησις πνευματική. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ βάπτισμα λέγεται λουτρὸν παλιγγενεσίας, ἤτοι λουτρόν, ἐν τῷ ὁποίῳ γίνεται νέα γέννησις τοῦ βαπτιζομένου (Τίτ. γ´ 5), κατὰ τὴν ὁποίαν πατὴρ τοῦ βαπτισθέντος εἶνε ὁ Θεός. Ἑπομένως ὁ ἄνθρωπος διὰ τοῦ βαπτίσματος γίνεται τέκνον τοῦ Θεοῦ, κατὰ χάριν υἱοθετούμενος ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ἕκτον, ὡς θὰ ἴδωμεν καὶ κατωτέρω εἰς τὸ μυστήριον τοῦ χρίσματος, ἐνεργεῖται καὶ τελεῖται εἰς τὸν βαπτισθέντα χρίσις καὶ σφράγισμα ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅστις δίδει εἰς αὐτὸν τὴν δωρεὰν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὡς ἀρραβῶνα καὶ ἀσφαλῆ ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ὁ βαπτισθεὶς εἶνε τέκνον τοῦ ἀγαπητόν, μέλος ἅγιον τῆς ἁγίας αὐτοῦ Ἐκκλησίας, καὶ ἑπομένως ὡς τέκνον αὐτοῦ ἀγαπητὸν θὰ γίνῃ κληρονόμος τῶν αἰωνίων αὐτοῦ ἀγαθῶν.

261. ΤΟ ΧΡΙΣΜΑ Η ΑΓΙΟΝ ΜΥΡΟΝ

Ἡ χρίσις καὶ σφράγισις τοῦ βαπτιζομένου γίνεται διὰ τοῦ δευτέρου μυστηρίου, ἤτοι διὰ τοῦ χρίσματος ἢ ἁγίου μύρου. Τὸ μυστήριον δὲ τοῦτο τοῦ χρίσματος συνδέεται στενῶς μετὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος καὶ εἶνε, οὕτως εἰπεῖν, τὸ συμπλήρωμα καὶ ἐπιστέγασμα αὐτοῦ. Τελεῖται δὲ τὸ μυστήριον τοῦτο μετὰ τὸ βάπτισμα ὑπὸ τοῦ ἱερέως, ὅστις χρίων σταυροειδῶς τὸν βαπτιζόμενον εἰς τὰ κυριώτερα μέλη καὶ αἰσθητήρια τοῦ σώματος λέγει: «Σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου. Ἀμήν».

Ἐπὶ τῶν ἀποστολικῶν χρόνων ἡ χάρις καὶ δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μετεδίδετο εἰς τοὺς βαπτιζομένους διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν Ἀποστόλων. Ἀλλ᾽ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἀκόμη ἐκείνης ὡρίσθη καὶ ἐπεκράτησεν ἀκολούθως εἰς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας, ὅπως δίδεται ἡ χάρις καὶ δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τοὺς βαπτιζομένους διὰ τοῦ ἁγίου μύρου. Τὸ δὲ ἅγιον μύρον κατασκευαζόμενον ἐκ ποικίλων καὶ εὐωδῶν οὐσιῶν, εἰς σημεῖον τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εὐλογεῖται καὶ καθαγιάζεται ὑπὸ τῶν ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Τὴν χρίσιν καὶ σφράγισιν καὶ μετάδοσιν τῆς δωρεᾶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τὸν βαπτισθέντα, ἥτις τελεῖται ἀοράτως ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, μαρτυρεῖ ἡ Ἁγία Γραφή: «Ὁ βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν εἰς Χριστόν, λέγει ὁ Παῦλος, καὶ χρίσας ἡμᾶς (ἐστί) Θεός, ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν» (Β´ Κορ. α´ 21-22). Καὶ πάλιν: «Ἐσφραγίσθητε τῷ Πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, ὅς ἐστιν ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν» (Ἐφεσ. α´ 13).

262. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ἐν τῷ ἁγίῳ λοιπὸν βαπτίσματι πλύνεται καὶ καθαρίζεται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας, ἤτοι καὶ ἀπὸ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος καὶ ἀπὸ παντὸς ἄλλου προαιρετικοῦ ἁμαρτήματος, ὅπερ τυχὸν διέπραξε πρὸ τοῦ βαπτίσματος, ἐὰν ἦτο ἐνῆλιξ. Τοῦτο βεβαιῶν ὁ θεῖος Παῦλος λέγει πρὸς τοὺς βαπτισθέντας χριστιανούς: «Ἀλλὰ ἀπελούσθητε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλ᾽ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν» (Α´ Κορ. στ´ 11). Δίδεται δὲ εἰς τὸν βαπτιζόμενον ἡ ἀπαλλαγὴ καὶ ὁ καθαρισμὸς ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἡ δικαίωσις διὰ τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ, ὅστις διὰ τοῦ σταυρικοῦ του θανάτου ἐξαλείψας τὴν ἁμαρτίαν ἱκανοποίησε τὴν θείαν δικαιοσύνην.

Καθαριζόμενος δὲ ὁ βαπτιζόμενος ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας ἀποκαθίσταται εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀναμαρτησίαν καὶ ἁγνότητα, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ Ἀδὰμ πρὸ τῆς παρακοῆς. Συγχρόνως δὲ ὁ βαπτιζόμενος καὶ χριόμενος ἐνδυναμοῦται καὶ ἐνισχύεται ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὥστε νὰ ἀγωνίζεται κατὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ νὰ προκόπτῃ εἰς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν, ἐλπίδα καὶ ἀγάπην, ζῶν καὶ πολιτευόμενος ἐν πᾶσι κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ὅπως οὕτω κατασταθῇ κατὰ πάντα δόκιμος καὶ εὐάρεστος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὡς τέκνον αὐτοῦ ἀγαπητόν. Δι᾽ αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον, τοῦ νὰ ἀγωνίζεται δηλονότι κατὰ τῆς ἁμαρτίας ὅπως ἀναδειχθῇ ἄξιος τῆς αἰωνίου δόξης καὶ μακαριότητος, δὲν αἴρεται διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καὶ ἡ πρὸς τὸ κακὸν κλίσις καὶ ῥοπὴ τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς περὶ τούτου ἐρρέθη προηγουμένως ἐν 184-187.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος. Ἤδη δὲ ἐρχόμεθα νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ ὑψίστου μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ΄: Η ΘΕΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ - Η ΙΕΡΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

263. Α΄) Η ΘΕΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ

Ἡ θεία Εὐχαριστία εἶνε μυστήριον, διὰ τοῦ ὁποίου μεταλαμβάνομεν αὐτὸ τὸ πανάχραντον σῶμα καὶ αὐτὸ τὸ τίμιον αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὀνομάζεται δὲ τὸ μέγα τοῦτο τῆς σωτηρίας μυστήριον Εὐχαριστία, διότι συνεστήθη καὶ παρεδόθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ἀφοῦ προηγουμένως ηὐχαρίστησε τὸν οὐράνιον αὐτοῦ Πατέρα καὶ Θεόν. Ὀνομάζεται ἡ θεία Εὐχαριστία καὶ μετάδοσις καὶ μετάληψις καὶ κοινωνία, διότι ἐν τῷ μυστηρίῳ τούτῳ μεταδίδει ὁ ἱερεὺς καὶ μεταλαμβάνουσι καὶ κοινωνοῦσιν οἱ χριστιανοὶ τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. Ὀνομάζεται καὶ θυσία, διότι, καθὼς θέλομεν ἴδει ἀκολούθως, ἡ θεία Εὐχαριστία εἶνε ἀνάμνησις καὶ ἀναπαράστασις πραγματικὴ τοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ. Ὡς θυσία δὲ ἡ θεία εὐχαριστία προσφερομένη καὶ ἀναφερομένη εἰς τὸν Θεὸν ὀνομάζεται καὶ ἀναφορὰ καὶ προσφορά.

Τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας εἶνε μυστήριον ὕψιστον, ὡς ἑνῶνον τὸν ἄνθρωπον μετὰ τοῦ Χριστοῦ· καὶ διὰ τοῦτο, ὅπως πᾶς χριστιανὸς ἔχῃ ὅσον τὸ δυνατὸν σαφεστέραν καὶ πληρεστέραν γνῶσιν αὐτοῦ, θὰ ὁμιλήσωμεν ἐν ἐκτάσει περὶ αὐτοῦ. Χωρὶς δὲ νὰ κάμωμεν λόγον περὶ τοῦ ὅτι τὸ μυστήριον τοῦτο εἶνε μυστήριον θεοσύστατον, καθόσον καὶ οἱ τῶν στοιχειωδεστέρων ἀληθειῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ γνῶσιν ἔχοντες γνωρίζουσιν ὅτι συνέστησε καὶ παρέδωκεν αὐτὸ αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, λέγομεν ὅτι ὁ Κύριος πρῶτον προανήγγειλε τὴν σύστασιν καὶ παράδοσιν τοῦ μυστηρίου τούτου, ἔπειτα δὲ παρέδωκεν αὐτό. Καὶ προανήγγειλε μὲν τοῦτο διὰ τῆς ἐν Καπερναοὺμ γενομένης ὁμιλίας, δι᾽ ἧς παρίσταται ἡ σπουδαιότης καὶ τὸ ὕψος τοῦ μυστηρίου, καθὼς καὶ ἡ ἀναγκαιότης αὐτοῦ, καὶ αἱ ἐξ αὐτοῦ ὕψισται καὶ αἰώνιοι ὠφέλειαι. -Τὴν ὁμιλίαν ταύτην τοῦ Κυρίου τὴν εὑρίσκομεν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Ἰωάννου, ἐν κεφαλαίῳ ἕκτῳ.- Παρέδωκε δὲ αὐτὸ κατὰ τὴν νύκτα τῆς μεγάλης Πέμπτης, καθ᾽ ἣν ἔμελλε νὰ παραδοθῇ. Τότε, κατὰ τὸ ἑσπέρας δηλονότι τῆς Μεγάλης Πέμπτης, ἐνῷ συνέτρωγε μετὰ τῶν μαθητῶν του τὸ τελευταῖον δεῖπνον πρὸ τοῦ θανάτου του, παρέδωκεν εἰς αὐτοὺς τὸ μυστήριον. Πῶς δὲ παρέδωκεν αὐτό, ἱστοροῦσιν οἱ τρεῖς Εὐαγγελισταί, Ματθαῖος, Μᾶρκος καὶ Λουκᾶς, καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος.

264. ΠΩΣ ΠΑΡΕΔΩΚΕΝ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ

Καὶ ὁ μὲν Παῦλος λέγει: «Παρέλαβον ἀπὸ τοῦ Κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ Κύριος Ἰησοῦς, ἐν τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ εἶπε: Λάβετε, φάγετε· τοῦτό μου ἐστι τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων: Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· τοῦτο ποιεῖτε, ὁσάκις ἂν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν» (Α΄ Κορ. ια΄ 23-25).

Οἱ δὲ λόγοι τῶν τριῶν εὐαγγελιστῶν συνοψίζονται εἰς τοῖς ἑξῆς λόγοις τῆς θείας καὶ ἱερᾶς Λειτουργίας. «Ὅς (Χριστός)... τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδίδοτο, μᾶλλον δὲ ἑαυτὸν παρεδίδου ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς, λαβὼν ἄρτον ἐν ταῖς ἁγίαις αὐτοῦ καὶ ἀχράντοις καὶ ἀμωμήτοις χερσίν, εὐχαριστήσας καὶ εὐλογήσας, ἁγιάσας, κλάσας, ἔδωκε τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις, εἰπών, Λάβετε, φάγετε· τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Ὁμοίως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι λέγων: Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτό ἐστι τὸ αἷμα μου τὸ τῆς Καινῆς Διαθήκης, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν».

Οὕτως ὁ θεῖος Παῦλος καὶ οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελισταὶ ἱστοροῦσι τὴν σύστασιν καὶ παράδοσιν τοῦ ὑψίστου μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας. Κατὰ τοὺς λόγους τούτους παρέδωκεν ὁ Χριστὸς τὸ μυστήριον ὡς ἑξῆς: Ἔλαβεν ἄρτον εἰς τὰς ἁγίας καὶ ἀχράντους αὐτοῦ χεῖρας, καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ηὐχαρίστησε πρῶτον τὸν οὐράνιον αὐτοῦ Πατέρα, διότι ηὐδόκησε ἵνα ἔλθῃ ἡ ὥρα, ὅπως παραδώσῃ τὸ μέγα τοῦτο μυστήριον εἰς τοὺς μαθητάς του, καὶ δι᾽ αὐτῶν εἰς ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν. Εὐχαριστήσας δὲ καὶ εὐλογήσας, ἡγίασε τὸν ἄρτον, μεταβαλὼν αὐτὸν διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα του. Μετὰ δὲ τὴν εὐλογίαν, ἔκοψεν εἰς τεμάχια τὸν ἁγιασθέντα ἄρτον, καὶ δίδων αὐτὸν πρὸς τοὺς μαθητάς του εἶπε πρὸς αὐτούς: «Λάβετε, φάγετε, τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν». Τουτέστιν, αὐτὸς ὁ ἄρτος, τὸν ὁποῖον σᾶς δίδω νὰ φάγετε, δὲν εἶνε ἁπλοῦς καὶ κοινὸς ἄρτος, ἀλλ᾽ εἶνε τὸ σῶμα μου, τὸ ὁποῖον παραδίδεται εἰς θάνατον μετ᾽ ὀλίγον καὶ θυσιάζεται καὶ ἀποθνήσκει, ὅπως λάβετε ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ αἰώνιον ζωὴν καὶ σωτηρίαν. Λάβετε λοιπὸν αὐτό, ὅπερ εἶνε τὸ σῶμα μου, καὶ φάγετε αὐτό. -Οἱ δὲ Ἀπόστολοι, ἔχοντες ὑπ᾽ ὄψιν τὴν περὶ τοῦ μυστηρίου τούτου διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου, ἤτοι τοὺς λόγους αὐτοῦ, τοὺς ὁποίους εἶχεν εἴπει πρὸς αὐτοὺς ἐν Καπερναούμ, ὅτι δηλαδὴ εἶνε ἀνάγκη νὰ φάγωσι τὸ σῶμα του καὶ νὰ πίωσι τὸ αἷμά του, διὰ νὰ ἔχωσι ζωὴν αἰώνιον, ἐνόησαν ὅτι θὰ δίδῃ νὰ κοινωνῶσι τοῦ σώματός του καὶ τοῦ αἵματός του ὑπὸ τὰ εἴδη τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου. Καθόσον ὁ Κύριος, παραδώσας τὴν θείαν Εὐχαριστίαν ὡς ὕψιστον μυστήριον, δὲν ἠθέλησεν οἰκονομικῶς ἵνα ἡ μεταβολὴ τοῦ ἄρτου εἰς τὸ πανάχραντον αὐτοῦ σῶμα καὶ τοῦ οἴνου εἰς τὸ τίμιον αὐτοῦ αἷμα εἶνε καταφανὴς εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἰς τὰς ἄλλας σωματικὰς ἡμῶν αἰσθήσεις.- Δεχθέντες δὲ ὁλοψύχως οἱ Ἀπόστολοι τοὺς λόγους τούτους τοῦ Κυρίου,

ἔλαβον ἐκ τῶν ἁγίων αὐτοῦ χειρῶν τὸν ἅγιον ἄρτον, ὅστις ἦτο τὸ σῶμα του, καὶ ἔφαγον αὐτό.

Ἔπειτα δέ, ἀφοῦ ἐτελείωσαν τὸ δεῖπνον (διότι, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, παρέδωκεν ὁ Κύριος τὸ μυστήριον καθ' ὃν χρόνον ἔτρωγε μετὰ τῶν μαθητῶν του τὸ τελευταῖον πρὸ τοῦ θανάτου του δεῖπνον), ἔλαβε τὸ ποτήριον ὅπερ εἶχε τὸν οἶνον καὶ ηὐχαρίστησεν ὁμοίως. Εὐχαριστήσας δὲ καὶ εὐλογήσας, ἡγίασε τὸν οἶνον, μεταβαλὼν αὐτὸν διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς αὐτὸ τὸ αἷμα Του· καὶ ἔδωκεν εἰς τοὺς μαθητάς Του εἰπῶν: «Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτό ἐστι τὸ αἷμα μου τὸ τῆς καινῆς Διαθήκης, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν». Ἤτοι, αὐτὸς ὁ οἶνος, τὸν ὁποίον σᾶς δίδω νὰ πίετε, δὲν εἶνε ἁπλοῦς καὶ κοινὸς οἶνος, ἀλλ' εἶνε τὸ αἷμά μου, διὰ τοῦ ὁποίου κυροῦται ἡ νέα Διαθήκη, καὶ τὸ ὁποῖον μετ' ὀλίγον ἐκχύνεται ὑπὲρ ὑμῶν, ὅπως λάβετε ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ αἰώνιον ζωὴν καὶ σωτηρίαν. Ἐκχύνεται δὲ καὶ δίδεται τὸ αἷμα μου ὄχι μόνον ὑπὲρ ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὅλων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι θὰ πιστεύσωσιν εἰς ἐμὲ καὶ θὰ ὑπακούσωσιν εἰς τοὺς λόγους μου. Πίετε λοιπὸν ἐξ αὐτοῦ πάντες. Οἱ δὲ Ἀπόστολοι, δεχθέντες ὁμοίως καὶ τοὺς λόγους τούτους τοῦ Κυρίου, μετέλαβον ἐκ τοῦ ἐν τῷ ποτηρίῳ αἵματός Του.

265. ΔΙΑΤΙ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΕΙΠΕ ΤΟ ΑΙΜΑ ΤΟΥ ΑΙΜΑ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

Πρὶν ἢ εἴπωμεν τί εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τοὺς μαθητάς του μετὰ τὴν κοινωνίαν τοῦ σώματός του καὶ τοῦ αἵματός του, ἂς ἴδωμεν τί ἐννοεῖ λέγων, «Τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς Διαθήκης».

Καὶ πρῶτον λέγομεν ὅτι διὰ τῆς «Διαθήκης» ἐννοεῖ ὁ Χριστὸς τὴν συνθήκην τοῦ Θεοῦ μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος. Συγκεφαλαιοῦται δὲ ἡ Διαθήκη αὕτη εἰς τοῦτο: Ὁ Θεὸς δίδει ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ κληρονομίαν τῆς οὐρανίον του βασιλείας εἰς πάντας τοὺς πιστεύοντας εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ὑπακούοντας εἰς τοὺς λόγους του. Ἡ Διαθήκη αὕτη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος ἐγένετο διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, Ὅστις εἶνε ὁ μεσίτης αὐτῆς, εἶνε ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ὁ ἀντιπρόσωπος τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν Θεόν. Εἶνε δὲ ὁ Χριστὸς ἀντιπρόσωπος τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, διότι ἀπεστάλη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς διὰ νὰ φανερώσῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ καταστήσῃ γνωστὴν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ θέλημα Αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν, «Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον» (Ἰω. γ΄ 16). Καὶ «Ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι, καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ» (Ἰω. ιη΄ 37). Καὶ «Ἐντολήν μοι ἔδωκεν ὁ πατὴρ τί εἴπω καὶ τί λαλήσω» (Ἰω. ιβ΄ 49). Καὶ «Ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με» (Ἰω. στ΄ 38). Εἶνε δὲ ἀντιπρόσωπος τῶν ἀνθρώπων ὁ Χριστὸς πρὸς τὸν Θεόν, διότι ἑκουσίως καὶ ἐξ ἀγάπης ἀναλαβὼν τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, ὡς ἀξιόχρεως ἐγγυητὴς μεταξὺ ἡμῶν καὶ τοῦ Θεοῦ, ἐδέχθη ἵνα χύσῃ τὸ αἷμα του καὶ ἀποθάνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ὅπως προσφέρῃ ἑαυτὸν θυσίαν εἰς τὸν οὐράνιον αὐτοῦ Πατέρα πρὸς ἐξιλέωσιν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ἀνθρώπων. Ἐν δεξιᾷ δὲ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καθήμενος, πάντοτε ἐντυγχάνει, ἤτοι μεσιτεύει ὡς αἰώνιος ἀρχιερεὺς καὶ μεσίτης ὑπὲρ τῶν πιστευόντων εἰς αὐτόν, καθὼς βεβαιοῖ ὁ θεῖος Παῦλος λέγων: «Χριστὸς ὁ ἀποθανών, μᾶλλον δὲ καὶ ἐγερθείς, ὃς καὶ ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ, ὃς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν» (Ρωμ. η΄ 34). Καὶ πάλιν: «(Χριστός) σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ Θεῷ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν» (Ἑβρ. ζ΄ 25). Καὶ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος λέγει: «Εἷς Θεός, εἷς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς, ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων» =ὅστις ἔδωκε τὴν ζωήν του καὶ τὸ αἷμα του ἀντίλυτρον ὑπὲρ τῆς σωτηρίας πάντων τῶν ἀνθρώπων (Α΄ Τιμ. β΄ 5-6). Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς λέγει: «Οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν Πατέρα, εἰμὴ δι' ἐμοῦ» (Ἰω. ιδ΄ 6).

Λέγων δὲ ὁ Θεὸς τὴν συνθήκην τοῦ Θεοῦ μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος «Διαθήκην», ὀνομάζει αὐτὴν «καινὴν Διαθήκην», ἤτοι νέαν Διαθήκην, πρὸς διάκρισιν αὐτῆς ἀπὸ τῆς παλαιᾶς Διαθήκης, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Μωϋσέως πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας, προπαρασκευάζων αὐτοὺς διὰ τὴν νέαν Διαθήκην, τὴν τελείαν καὶ αἰώνιον, ἥτις ἔμελλε νὰ γίνῃ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ λάβῃ κῦρος διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Διότι ἡ μὲν παλαιὰ Διαθήκη ἔλαβε κῦρος διὰ τοῦ αἵματος θυσιασθέντων ζώων (Ἐξόδ. κδ΄ 5-8), (τῶν ὁποίων αἱ θυσίαι καὶ ἡ ἔκχυσις τοῦ αἵματος προεικόνιζον καὶ προετύπουν τὴν μίαν καὶ μόνην ἀληθῆ καὶ σωτήριον θυσίαν τοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἔμελλε ν' ἀποθάνῃ καὶ νὰ χύσῃ τὸ αἷμα του ἐπὶ τοῦ σταυροῦ). Ἡ δὲ νέα Διαθήκη λαμβάνει κῦρος καὶ βεβαιότητα, ἤτοι πραγματοποιεῖται εἰς πάντα ὅσα λέγει καὶ ὑπόσχεται ὁ Θεὸς δι' αὐτῆς, διὰ μέσου τῆς θυσίας καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. Καὶ τοῦτο ἐννοεῖ ὁ Χριστὸς λέγων: «Τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς Διαθήκης». Τουτέστι τὸ αἷμά μου τοῦτο, ὅπερ μετ' ὀλίγον θὰ χυθῇ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, εἶνε τὸ αἷμα, διὰ τοῦ ὁποίου λαμβάνει κῦρος καὶ βεβαιότητα καὶ ὑφίσταται ἡ νέα Διαθήκη, τὴν ὁποίαν κάμνει ὁ Θεὸς καὶ Πατήρ μου μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Οὗτος λοιπὸν ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Χριστὸς λέγει τὸ αἷμα του αἷμα τῆς καινῆς Διαθήκης.

Πῶς κυροῦται ἡ νέα Διαθήκη. Ἀλλὰ πῶς διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, δύναται νὰ εἴπῃ τις, λαμβάνει κῦρος καὶ βεβαιότητα ἡ νέα Διαθήκη; Τίνα σχέσιν ἔχει τὸ ἐκχυθὲν αἷμα τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴν κύρωσιν καὶ πραγματοποίησιν τῆς καινῆς Διαθήκης;

Ἀπαντῶντες εἰς τοῦτο λέγομεν, ὅτι ὁ Χριστὸς γενόμενος τέλειος ἄνθρωπος καὶ τὰς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων ἀναλαβών, ἀπέθανεν ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν ἐν μέσῳ ὀδυνῶν καὶ φρικτῶν βασάνων, ἵνα ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ τιμωρηθῆ ἡ ἁμαρτία τοῦ κόσμου καὶ ἱκανοποιηθῇ ἡ προσβληθεῖσα θεία δικαιοσύνη, τουτέστιν ἵνα ἱκανοποιηθῇ ὁ θεῖος νόμος, τὸν ὁποῖον ἠθέτησεν ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς

παραβάσεώς του. Ἱκανοποίησε δὲ ὁ Χριστὸς τελείως τὴν θείαν δικαιοσύνην, ἐξαλείψας τὰς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων, ἐπειδὴ ἀπέθανεν ὡς ἄνθρωπος διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ἐπάνω εἰς τὸν σταυρόν, ἡνωμένος ὢν ὑποστατικῶς μετὰ τῆς θεότητος. Ὁ θάνατός του δηλαδή, ὡς θάνατος Θεανθρώπου, ἔχει τὴν δύναμιν ἵνα τελείως καὶ ὑπὲρ ἐκ περισσοῦ ἱκανοποιῇ τὴν θείαν δικαιοσύνην καὶ ἐξιλεώνῃ τὸν Θεὸν διὰ τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου. Οὕτω λοιπὸν ἐξαλειφθείσης τῆς ἁμαρτίας, ἐπειδὴ ἐτιμωρήθη αὕτη ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἱκανοποιηθείσης τῆς θείας δικαιοσύνης, ἀπηλλάγη ἡ ἀνθρωπότης ἀπὸ τὴν ποινὴν τοῦ αἰωνίου θανάτου, καὶ ἐδικαιώθη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐφιλιώθη μετ᾽ αὐτοῦ. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἀπαλλαγὴ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ δικαίωσις αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ γίνεται διὰ τῆς θυσίας καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦτο ἡ καινὴ Διαθήκη, διὰ τῆς ὁποίας ὑπόσχεται καὶ παρέχει ὁ Θεὸς τὴν δικαίωσιν καὶ σωτηρίαν εἰς πάντας τοὺς πιστεύοντας εἰς τὸν Χριστόν, στηρίζεται ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν θυσίαν καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Διότι ἐὰν δὲν ἤρχετο εἰς τὸ μέσον ἡ θυσία τοῦ Χριστοῦ, ἦτο ὅλως ἀδύνατον ἵνα ἀπαλλαγῇ ἡ ἀνθρωπότης ἐκ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ αἰωνίου θανάτου, καὶ νὰ εὕρῃ σωτηρίαν. Ἐπειδὴ ὅμως ἀπέθανεν ὁ Χριστὸς καὶ ἔχυσε τὸ αἷμα του διὰ τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο καὶ πραγματοποιεῖται ἡ καινὴ Διαθήκη, τουτέστι διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς δίδει ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ κληρονομίαν τῆς οὐρανίου του βασιλείας εἰς πάντας τοὺς πιστεύοντας εἶς τὸν Χριστὸν καὶ ὑπακούοντας εἰς τοὺς λόγους του. Παραλείπομεν δὲ νὰ εἴπωμεν, καθόσον τοῦτο ἔχει ρηθῆ ἐν τοῖς προηγουμένοις (63), καὶ τὸ ὅτι δίδεται καὶ ὡς ἱκανοποίησις τοῦ φρικτοῦ καὶ ἐπονειδίστου θανάτου τοῦ Χριστοῦ ἄφεσις ἁμαρτιῶν καὶ αἰώνιος ζωὴ εἰς τοὺς πιστεύοντας καὶ ὑπακούοντας εἰς αὐτόν. -Οὕτω λοιπὸν διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ λαμβάνει κῦρος καὶ βεβαιότητα ἡ Καινὴ Διαθήκη.

266. Η ΘΕΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΕΙΝΕ ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΙΚΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Μετὰ τὰ ρηθέντα περὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν σειρὰν τῆς παραδόσεως τῆς θείας εὐχαριστίας. Ἀφοῦ ἐκοινώνησαν οἱ Ἀπόστολοι, τότε εἶπεν ὁ Χριστὸς πρὸς αὐτούς: «Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν» ἤτοι, τοῦτο ὅπερ εἴδετε ὅτι ἐποίησα ἐγώ, αὐτὸ τοῦτο νὰ ποιῆτε καὶ σεῖς. Νὰ τελῆτε δηλονότι τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, ὡς ἐγὼ ἐτέλεσα αὐτό, καὶ νὰ κοινωνῆτε τοῦ σώματός μου καὶ τοῦ αἵματός μου εἰς τὴν ἐμήν ἀνάμνησιν. Διὰ τῶν λέξεων «Τοῦτο ποιῆτε» δίδει ὁ Κύριος ὡρισμένην καὶ ρητὴν ἐντολὴν εἰς τοὺς Ἀποστόλους καὶ δι᾽ αὐτῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν του. Ἡ ἐντολὴ αὕτη εἶνε, νὰ τελῶσι τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, ὅπερ παρέδωκεν εἰς αὐτούς, καὶ νὰ κοινωνῶσι τοῦ σώματός του καὶ τοῦ αἵματός του πάντες οἱ πιστοί· νὰ τελῶσι δὲ τοῦτο εἰς ἀνάμνησιν αὐτοῦ.

Ἀλλὰ τί ἐννοεῖ ὁ Χριστὸς παραγγέλλων ἵνα τελῶμεν τὸ μυστήριον τῆς Εὐχαριστίας εἰς ἀνάμνησίν του; Τί ἀναμιμνησκόμενοι διὰ τῆς θείας Εὐχαριστίας τηροῦμεν τὸν λόγον του; Περὶ τούτου μᾶς διαφωτίζει ὁ θεόπνευστος ἀπόστολος Παῦλος, λέγων ὅτι διὰ τῆς θείας Εὐχαριστίας ἀναμιμνησκόμεθα τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου: «Ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε, λέγει, τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ» (Α΄ Κορ. ια΄ 26). Ἤτοι ὁσάκις τελεῖτε τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας καὶ τρώγετε τὸν ἁγιασθέντα ἄρτον, τουτέστι τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, καὶ πίνετε τὸ ἁγιασθὲν τοῦτο ποτήριον, τουτέστι τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου, ἀναπαριστάνετε καὶ ὁμολογεῖτε καὶ κηρύττετε διὰ τῆς πράξεως ταύτης αὐτὴν τὴν θυσίαν καὶ τὸν σταυρικὸν θάνατον τοῦ Κυρίου· καὶ θὰ ποιῆτε τοῦτο μέχρι τῆς δευτέρας αὐτοῦ παρουσίας, ὁπότε θὰ ἔλθῃ ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον.

Τοιουτοτρόπως παρέδωκεν ὁ Κύριος τὴν θείαν Εὐχαριστίαν ὡς θεσμόν, τουτέστιν ὡς ἐντολὴν καὶ νόμον, ὅστις πρέπει νὰ ἐφαρμόζεται καὶ νὰ τηρῆται διαρκῶς. Διὰ τοῦ θεσμοῦ δὲ αὐτοῦ θὰ διακρατῆται ἡ στενωτάτη πνευματικὴ ἕνωσις τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι μετὰ τῶν πιστῶν αὐτοῦ, μέχρι τῆς δευτέρας παρουσίας, ὁπότε θὰ ἔλθῃ ἵνα κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκροὺς καὶ νὰ προσλάβῃ μεθ᾽ ἑαυτοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός τοῦ τοὺς πιστεύοντας εἰς τὸ ὄνομά τοῦ καὶ ἀξίως κοινωνοῦντας τοῦ σώματός τοῦ καὶ τοῦ αἵματός του.

267. Η ΘΕΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΕΙΝΕ ΘΥΣΙΑ

Ἐκ πάντων τῶν προηγουμένως λεχθέντων περὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας ἐννοοῦμεν ἀλήθειαν ὑψίστην καὶ σωτηριώδη, ὅτι δηλαδὴ ἡ θεία Εὐχαριστία εἶνε θυσία. Καὶ εἶνε θυσία ἡ θεία Εὐχαριστία, διότι εἶνε ἀναπαράστασις αὐτῆς τῆς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἅπαξ προσενεχθείσης ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ θυσίας. Ὅτι δὲ ἡ θεία Εὐχαριστία ἀναπαριστᾷ αὐτὴν τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ προσενεχθεῖσαν θυσίαν, βεβαιούμεθα ἐξ αὐτῶν τῶν λόγων τοῦ Κυρίου. Διότι ὁ Κύριος παραδίδων, ὡς εἴδομεν, τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας εἶπε: «Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον»· τουτέστιν, αὐτὸς ὁ ἄρτος, τὸν ὁποῖον σᾶς δίδω, ἵνα φάγητε, εἶνε αὐτὸ τὸ σῶμά μου, ὅπερ κλᾶται, ἤτοι θυστάζεται ὑπὲρ ὑμῶν.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους βλέπομεν σαφῶς καὶ καθαρῶς τρία τινά. Πρῶτον, ὅτι ὁ ἄρτος τῆς Εὐχαριστίας τὸν ὁποῖον δίδει ὁ Κύριος πρὸς τοὺς μαθητὰς ἵνα κοινωνήσωσιν, εἶνε αὐτὸ τὸ σῶμά του. Δεύτερον, ὅτι τὸ σῶμά του τὸ ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ εἶνε οὐχὶ ἄλλο, ἀλλ᾽ αὐτὸ τὸ ἴδιον σῶμά του, τὸ ὁποῖον θυσιάζεται, ἤτοι ὅπερ ἔμελλε μετ᾽ ὀλίγον νὰ ἀποθάνῃ καὶ νὰ θυσιασθῆ ἐπάνω εἰς τὸν σταυρόν.

Τρίτον, ὅτι τὸ σῶμα του αὐτὸ κλᾶται, ἤτοι κόπτεται, θυσιάζεται· δὲν λέγει δηλαδὴ ὅτι θὰ θυσιασθῇ ἀλλ' ὅτι θυσιάζεται, διὰ νὰ φανερώσῃ δι' αὐτοῦ ὅτι ἡ θυσία τοῦ σώματός του, τὴν ὁποίαν ἔμελλε μετ' ὀλίγον νὰ προσφέρῃ ἅπαξ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἡ ἰδία αὐτὴ θυσία θὰ ὑφίσταται καὶ θὰ προσφέρεται διαρκῶς ἀναπαρισταμένῃ καὶ συνεχιζομένη διὰ τῆς θείας Εὐχαριστίας.

Ἐπίσης ὁ Κύριος δίδων εἰς τοὺς μαθητάς τοῦ τὸ ποτήριον εἶπε: «Τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον», ἤτοι, αὐτὸς ὁ οἶνος, τὸν ὁποῖον σᾶς δίδω νὰ πίετε, εἶνε αὐτὸ τὸ αἷμά μου, τὸ ὁποῖον ἐκχύνεται ὑπὲρ ὑμῶν καὶ πολλῶν. Καὶ ἐνταῦθα πάλιν παρατηροῦμεν τρία τινά. Πρῶτον, ὅτι ὁ οἶνος τῆς Εὐχαριστίας, τὸν ὁποῖον δίδει ὁ Κύριος πρὸς τοὺς μαθητὰς εἰς κοινωνίαν, εἶνε αὐτὸ τὸ αἷμα του. Δεύτερον, ὅτι τὸ ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ αἷμα του, εἶνε οὐχὶ ἄλλο, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἴδιον αἷμα του, τὸ ὁποῖον ἐκχύνεται ὑπὲρ αὐτῶν καὶ πολλῶν, ἤτοι ὅπερ ἔμελλε μετ' ὀλίγον νὰ ἐκχυθῇ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Τρίτον, ὅτι τὸ αἷμα Του ἐκχύνεται· δὲν λέγει δηλαδὴ θὰ ἐκχυθῇ, ἀλλ' ὅτι ἐκχύνεται, διὰ νὰ φανερώσῃ καὶ δι' αὐτοῦ, ὅτι ἡ ἔκχυσις του αἵματός του, ἥτις ἔμελλε μετ' ὀλίγον νὰ γίνῃ ἅπαξ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἡ ἰδία αὕτη ἔκχυσις θὰ ὑφίσταται καὶ θὰ τελῆται διηνεκῶς ἀναπαρισταμένη καὶ συνεχιζομένη διὰ τῆς θείας Εὐχαριστίας.

Ἀφοῦ λοιπόν, κατὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους τοῦ Κυρίου, τὸ ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ σῶμα καὶ αἷμα δὲν εἶνε ἄλλο, παρὰ αὐτὸ τὸ σῶμα του καὶ τὸ αἷμα του, τὰ ὁποῖα προσέφερε θυσίαν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἀποδεικνύεται τρανῶς ὅτι ἡ θεία Εὐχαριστία ταὐτίζεται πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίαν τοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ αὐτὴν ἀναπαριστᾷ. Καὶ ἀναπαριστᾷ αὐτὴν οὐχὶ εἰκονικῶς καὶ φανταστικῶς, ἀλλὰ πραγματικῶς καὶ οὐσιωδῶς, διότι τὸ ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ σῶμα καὶ αἷμα εἶνε, ὡς εἴδομεν νὰ βεβαιοῖ αὐτὸς ὁ Κύριος, αὐτὸ τὸ σῶμα του καὶ αὐτὸ τὸ αἷμα του, τὰ ὁποῖα ἐθυσίασεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ.

Ἀλλ' ἐννοοῦμεν ἀκόμη σαφέστερον ὅτι ἡ θεία Εὐχαριστία ταὐτίζεται πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίαν τοῦ Χριστοῦ, ὅταν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας καὶ τοὺς ἑξῆς λόγους τοῦ Κυρίου, οὓς ἀναφέρει ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος: «Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ Διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον» (Λουκ. κβ´ 20. Α´ Κορ. ια´ 25)· ἤτοι τὸ ἐν τῷ ποτηρίῳ τούτῳ αἷμα μου, τὸ ὁποῖον ἐκχύνεται ὑπὲρ ὑμῶν, εἶνε ἡ νέα Διαθήκη· καὶ εἶνε τὸ αἷμα μου τοῦτο ἡ νέα Διαθήκη, διότι λαμβάνει αὕτη κῦρος καὶ ὑφίσταται διὰ τοῦ αἵματός μου τούτου.

Διὰ τῶν λόγων αὐτῶν ἀποδίδει, ὡς βλέπομεν, ὁ Κύριος εἰς τὸ ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ αἷμα τὴν αὐτὴν ἀξίαν καὶ δύναμιν, τὴν ὁποίαν ἔχει τὸ αἷμα του, ὅπερ ἐχύθη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· διότι λέγει ὅτι τὸ ἐν τῷ ποτηρίῳ τούτῳ αἷμα μου εἶνε ἡ καινὴ Διαθήκη, τουτέστιν ἡ νέα Διαθήκη κυροῦται καὶ ὑφίσταται διὰ τοῦ ἐν τῷ ποτηρίῳ τούτῳ αἵματός μου. Ἀλλ' ἡ νέα Διαθήκη, ὡς εἴπομεν προηγουμένως, ἐκυρώθη καὶ πραγματοποιεῖται διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου ὅπερ ἐχύθη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Ἐὰν δὲ τὸ ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ αἷμα δὲν ἦτο αὐτὸ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ ὅπερ ἔμελλε νὰ χυθῇ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου κυροῦται ἡ νέα Διαθήκη, δὲν ἦτο ποτὲ δυνατὸν νὰ ἀποδίδῃ ὁ Κύριος εἰς αὐτὸ τοιαύτην ἀξίαν καὶ δύναμιν, ὥστε νὰ λέγῃ ὅτι δι' αὐτοῦ κυροῦται καὶ ὑφίσταται ἡ καινὴ Διαθήκη. Διὰ νὰ λέγῃ λοιπὸν τοῦτο, ἀποδεικνύεται καὶ βεβαιοῦται ἀναντιρρήτως ὅτι τὸ ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ αἷμα εἶνε αὐτὸ τὸ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐκχυθὲν αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἑπομένως γίνεται καταφανὲς ὅτι ἡ θεία Εὐχαριστίᾳ ταὐτίζεται πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίαν τοῦ Χριστοῦ, διότι αὐτὴν ἀναπαριστᾷ πραγματικῶς καὶ οὐσιωδῶς. Καὶ ἀφοῦ ταυτίζεται πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίαν τοῦ Χριστοῦ, ἀποδεικνύεται ἐκ τούτου σαφῶς ὅτι ἡ θεία Εὐχαριστία εἶνε θυσία ἀληθὴς καὶ πραγματική.

268. ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΛΟΓΟΙ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΟΙ ΤΟΥ ΟΤΙ Η ΘΕΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΕΙΝΕ ΘΥΣΙΑ

Ὅτι δὲ εἶνε θυσία ἀληθὴς καὶ πραγματικὴ ἡ θεία Εὐχαριστία, βεβαιούμεθα καὶ ἐκ τούτου: Παραδίδων ὁ Κύριος τὸ μυστήριον, παρέδωκε κεχωρισμένως τὸ αἷμα του ἀπὸ τοῦ σώματός του. Παρέδωκε δὲ αὐτὰ κεχωρισμένως δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον, ἐπειδὴ ἡ θεία Εὐχαριστία εἶνε θυσία. Διότι, ὡς γνωστόν, ἐν τῇ θυσίᾳ ἐκχύνεται τὸ αἷμα καὶ χωρίζεται ἀπὸ τοῦ σώματος.

Κατανοοῦμεν ἀκόμη ὅτι εἶνε θυσία ἡ θεία Εὐχαριστία, ὅταν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας καὶ τὰ ἀποτελοῦντα τὴν θείαν Εὐχαριστίαν. Ἐν πάσῃ θυσίᾳ διακρίνονται κυρίως τρία τινά, ὁ θυσιάζων, τὸ θυσιαζόμενον, καὶ αὐτὴ ἡ πρᾶξις τῆς θυσίας. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ τὰ τρία ταῦτα παρατηροῦμεν. Καθόσον ἐν αὐτῇ θυσιάζων ἅμα καὶ θυσιαζόμενος εἶνε αὐτὸς ὁ Κύριος, ὅστις καὶ τελεῖ διὰ τοῦ ἱερέως τὴν θυσίαν, καὶ προσφέρει αὐτὴν τῷ Θεῷ καὶ Πατρί. Πρᾶξις δὲ τῆς θυσίας εἶνε ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ, ὅστις δὲν εἶνε νέος θάνατος, ὁ ὁποῖος νὰ τελῆται ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ, ἀλλ' εἶνε μόνον ἀναπαράστασις τοῦ θανάτου, τὸν ὁποῖον ἅπαξ ὑπέστη ὁ Χριστὸς ἐν τῷ Γολγοθᾷ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Ἀναπαρίσταται δὲ ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ ὁ θάνατος αὐτὸς τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ καθαγιάσει καὶ μεταβολῇ τοῦ ἄρτου εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου τὸ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ προσηλωθέν, καὶ τοῦ οἴνου εἰς αὐτὸ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου τὸ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐκχυθέν. Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τῆς καθαγιάσεως τῶν τιμίων δώρων, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἱερεὺς ἐπικαλεῖται τὸν οὐράνιον Πατέρα καὶ Θεόν, ἵνα διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μεταβάλῃ τὸν ἄρτον εἰς αὐτὸ τὸ τίμιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν οἶνον εἰς αὐτὸ τὸ τίμιον αἷμα αὐτοῦ, κατὰ τὴν στιγμήν, λέγομεν, ταύτην αὐτὸς ὁ Χριστὸς παρίσταται ἀοράτως, οὐσιωδῶς καὶ ὑποστατικῶς, ὡς θυσιάζων καὶ θυσιαζόμενος. Τελῶν δὲ διὰ τοῦ ἱερέως τὴν καθαγίασιν καὶ προσφορὰν τῶν τιμίων δώρων, προσφέρει ἐκ νέου εἰς τὸν Θεόν, ὡς αἰώνιος ἡμῶν ἀρχιερεὺς καὶ μεσίτης, τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἅπαξ προσενεχθεῖσαν θυσίαν του, ἤτοι προσφέρει αὐτὸ τὸ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσιασθὲν σῶμα του καὶ αὐτὸ τὸ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐκχυθὲν αἷμα του.

Παρίσταται δὲ οὐσιωδῶς καὶ ὑποστατικῶς ὁ Χριστὸς ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ, διότι ἐν αὐτῇ εἶνε τὸ Σῶμα του καὶ τὸ Αἷμα του ὑπὸ τὰ εἴδη τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου. Καὶ ἐπειδὴ εἶνε βέβαιον καὶ ἀναντίρρητον, ὅτι ὅπου εἶνε τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ εἶνε καὶ αὐτὸς ὁ Θεάνθρωπος Κύριος μετὰ τῆς ψυχῆς καὶ τῆς θεότητός του, ἐννοοῦμεν ἐκ τούτου καλῶς ὅτι παρίσταται πράγματι καὶ κατ' οὐσίαν ὁ Χριστὸς ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ. Τοῦτο καὶ ἡ Ἐκκλησία βεβαιοῦσα καὶ κηρύττουσα ἐν εὐχῇ τῆς θείας καὶ ἱερᾶς Λειτουργίας, λέγει ἀποτεινομένη πρὸς τὸν Χριστὸν διὰ τοῦ ἱερέως, «ὁ ἄνω τῷ Πατρὶ συγκαθήμενος καὶ ὧδε ἡμῖν ἀοράτως συνών». Τουτέστι, σὺ ὁ Χριστός, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅστις συγκάθησαι ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω μετὰ τοῦ οὐρανίου Πατρός σου, καὶ ἐνταῦθα ἀοράτως ὑπάρχεις μεθ' ἡμῶν.

269. ΠΩΣ ΤΟ ΕΝ ΤΗ ΘΕΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΣΩΜΑ ΚΑΙ ΑΙΜΑ ΕΙΝΕ ΑΥΤΟ ΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΘΥΣΙΑΣΘΕΝ ΣΩΜΑ ΚΑΙ ΑΙΜΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἀλλὰ πῶς ὁ ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ ἄρτος καὶ οἶνος μεταβαλλόμενος εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ δὲν ἀποτελοῦν ἄλλο σῶμα καὶ αἷμα, παρὰ αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα, τὰ ὁποῖα προσέφερεν ὁ Χριστὸς θυσίαν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ; Ἐννοοῦμεν καλῶς πῶς γίνεται τοῦτο, ὅταν ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ, ἥτις ἐνεργεῖ ταῦτα, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν οὐδέν, ἀπολύτως οὐδέν, εἶνε ἀδύνατον ἢ δύσκολον. Ἀλλὰ καὶ δι' αἰσθητοῦ καὶ φυσικοῦ παραδείγματος, ἤτοι διὰ τοῦ κοινοῦ ἄρτου, τὸν ὁποῖον τρώγει ὁ ἄνθρωπος, καὶ διὰ τοῦ κοινοῦ οἴνου, τὸν ὁποῖον πίνει, δυνάμεθα νὰ λάβωμεν σχετικήν τινα ἰδέαν τοῦ ὑπερφυσικοῦ τούτου μυστηρίου. Διότι ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος ἐσθιόμενα μεταβάλλονται καὶ ἀφομοιοῦνται, ὡς γνωστόν, εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ ἐσθίοντος, καὶ οὐχὶ εἰς ἄλλο σῶμα.

Δυνάμεθα ἀκόμη νὰ νοήσωμεν σχετικῶς τὴν ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ μεταβολὴν καὶ μετουσίωσιν τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, τὰ ὁποῖα προσέφερε θυσίαν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, καὶ ἐκ τοῦ θαύματος τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν πέντε ἄρτων ἐν τῇ ἐρήμῳ. Διότι, ὡς γνωρίζομεν, εὐλογήσας ὁ Κύριος τοὺς πέντε ἄρτους ἐπλήθυνεν αὐτοὺς τοσοῦτον ὥστε ἐχορτάσθησαν ἐξ αὐτῶν πεντακισχίλιοι ἄνδρες, καὶ ἐπερίσσευσαν ἀκόμη καὶ δώδεκα κόφινοι πλήρεις. Εἰς τὸν πληθυσμὸν τῶν ἄρτων τούτων παρατηροῦντες βλέπομεν ὅτι ὅλοι οἱ διανεμηθέντες ἄρτοι, ἢ ὅλα τὰ διανεμηθέντα τεμάχια τῶν ἄρτων, δὲν προήρχοντο ἐξ ἄλλου τινὸς ἄρτου παρὰ ἐκ τῶν πέντε ἄρτων, τῶν εὐλογηθέντων. Ἦσαν ἑπομένως ὅλον τὸ πλῆθος τῶν ἄρτων, καὶ ἐκεῖνοι δηλονότι τοὺς ὁποίους ἔφαγον οἱ πεντακισχίλιοι ἄνδρες, καθὼς καὶ οἱ περισσεύσαντες δώδεκα κόφινοι, αὐτοὶ οἱ πέντε ἄρτοι, εὐλογηθέντες. Κατ' ἀναλογίαν λοιπὸν ἐννοοῦμεν πῶς καὶ ὁ ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος μεταβαλλόμενα εἰς τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ δὲν ἀποτελοῦν ἄλλο σῶμα καὶ αἷμα, ἀλλ' αὐτὸ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα, τὰ ὁποῖα προσέφερεν ὁ Κύριος θυσίαν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ.

Ἐκ τοῦ θαύματος τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν πέντε ἄρτων δυνάμεθα πως νὰ νοήσωμεν ἀκόμη καὶ τὸ πῶς ἡ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσία τοῦ Χριστοῦ, ἐνῶ εἶνε μία, ἐξαπλοῦται διὰ τῆς θείας Εὐχαριστίας εἰς πάντα τόπον καὶ χρόνον. Διότι βλέπομεν εἰς τὸ ἀνωτέρω θαῦμα, ὅτι οἱ πέντε ἄρτοι διὰ τῆς εὐλογίας τοῦ Χριστοῦ ἐπληθύνθησαν τοσοῦτον, ὥστε ἐχορτάσθησαν ἐξ αὐτῶν τοσοῦτον πλῆθος ἀνθρώπων. Καὶ ὄχι μόνον πέντε χιλιάδες, ἀλλὰ καὶ πέντε ἑκατομμύρια ἐὰν ἦσαν οἱ τρώγοντες ἐξ αὐτῶν, καὶ ἑκατὸν καὶ χίλια καὶ ἀναρίθμητα ἑκατομμύρια, ἠδύνατο ὁ Χριστὸς διὰ τῆς εὐλογίας τῶν πέντε ἄρτων νὰ χορτάσῃ ὁμοίως ὅλους αὐτούς, καὶ ἵνα μείνουν ἀκόμη καὶ περισσεύματα. Ὅπως δὲ ἐπληθύνθησαν οἱ πέντε ἄρτοι διὰ τῆς εὐλογίας τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπήρκεσαν ἀφθόνως καὶ πλουσίως εἰς τόσον πλῆθος λαοῦ, οὕτω κατ' ἀναλογίαν συμβαίνει καὶ ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς θείας Εὐχαριστίας. Ἡ μία δηλονότι ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσία τοῦ Χριστοῦ ὑφίσταται διηνεκῶς καὶ ἐξαπλοῦται διὰ τῆς θείας Εὐχαριστίας εἰς πάντα τόπον καὶ χρόνον ὡς μία πηγὴ πλουσία καὶ ἀνεξάντλητος, ἐξ ἧς τρέφονται πνευματικῶς πάντες οἱ ἁπανταχοῦ πιστοὶ ὅλων τῶν αἰώνων, ὁσοιδήποτε καὶ ἂν εἶνε, τρέφονται διὰ τῆς κοινωνίας τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ.

270. ΚΑΤΑ ΤΙ ΤΑΥΤΙΖΕΤΑΙ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΙ ΔΙΑΦΕΡΕΙ Η ΘΥΣΙΑ ΤΗΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΘΥΣΙΑΝ

Εἴδομεν προηγουμένως ὅτι ἡ θεία Εὐχαριστία εἶνε θυσία ἀληθὴς καὶ πραγματική, διότι ταὐτίζεται πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ προσενεχθεῖσαν θυσίαν. Ἀλλ' ἂς ἐρωτήσωμεν ἤδη. Ταὐτίζεται ἄρά γε κατὰ πάντα ἡ θυσία τῆς Εὐχαριστίας πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίαν, ἢ καὶ διαφέρει ἀπὸ αὐτήν; Καὶ ἐὰν ὑπάρχῃ διάκρισις καὶ διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν, κατὰ τί τότε ταὐτίζεται ἡ θυσία τῆς Εὐχαριστίας πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίαν καὶ κατὰ τί διακρίνεται καὶ διαφέρει ἀπὸ αὐτήν;

Ἀπαντῶντες εἰς τὰ ἐρωτήματα ταῦτα λέγομεν, ὅτι ἡ θυσία τῆς Εὐχαριστίας ταὐτίζεται πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίαν, ἀλλὰ καὶ διαφέρει ἀπὸ αὐτήν. Καὶ ταὐτίζεται μὲν ἡ θυσία τῆς Εὐχαριστίας πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίαν κατὰ τὰ ἑξῆς πέντε σπουδαιότατα σημεῖα.

Πρῶτον, κατὰ τὸ ὅτι καὶ ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίᾳ καὶ ἐν τῇ θυσίᾳ τῆς Εὐχαριστίας ὁ θυσιάζων καὶ ὁ θυσιαζόμενος εἶνε ὁ αὐτός, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Δεύτερον, κατὰ τὸ ὅτι ὁ αὐτὸς θάνατος, τὸν ὁποῖον ὑπέστη ἐν τῷ Γολγοθᾶ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὁ Χριστός, ὁ αὐτὸς θάνατος ἀναπαρίσταται καὶ ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ.

Τρίτον, κατὰ τὸ ὅτι αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖον ἐθυσιάσθη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, καὶ αὐτὸ

τὸ αἷμα αὐτοῦ, ὅπερ ἐξεχύθη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, αὐτὸ τοῦτο εἶνε καὶ ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ.

Τέταρτον, κατὰ τὸ ὅτι αὐτὸς ὁ Χριστός, ὅστις ἕνεκα τῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτοῦ ἀγάπης προσέφερε τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίαν εἰς τὸν οὐράνιον αὐτοῦ Πατέρα, αὐτὸς καὶ ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ ὑπὸ τῆς αὐτῆς πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης κινούμενος προσφέρει ἐκ νέου τὴν αὐτὴν ἐκείνην θυσίαν τῷ Θεῷ καὶ Πατρί.

Καὶ πέμπτον, ταὐτίζεται ἡ θυσία τῆς Εὐχαριστίας πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίαν κατὰ τὸ ὅτι τὰ αὐτὰ ἀγαθά, τὰ ὁποῖα λαμβάνομεν διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίας τοῦ Χριστοῦ, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Κύριος ἐξιλέωσε τὴν θείαν δικαιοσύνην διὰ τὰς ἁμαρτίας τῆς ἀνθρωπότητος, τὰ αὐτὰ λαμβάνομεν καὶ διὰ τῆς θυσίας τῆς Εὐχαριστίας. Διότι καὶ ἡ θεία Εὐχαριστία, ὡς πραγματικὴ ἀναπαράστασις τῆς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίας τοῦ Χριστοῦ, εἶνε καὶ αὐτὴ θυσία ἐξιλαστήριος πρὸς τὸν Θεόν, ἤτοι θυσία, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Θεὸς γίνεται ἵλεως καὶ συγχωρεῖ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν.

Διαφέρει δὲ ἡ θυσία τῆς Εὐχαριστίας ἀπὸ τὴν ἐν τῷ Γολγοθᾷ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίαν τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὰ ἑξῆς:

Πρῶτον, κατὰ τὸ ὅτι ἐν μὲν τῷ Γολγοθᾷ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἀπ᾽ εὐθείας παρέδωκεν ἑαυτὸν εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίαν. Ἐν δὲ τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ τελεῖται διὰ τοῦ ἱερέως ἡ ἀναπαράστασις τῆς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίας τοῦ Χριστοῦ.

Δεύτερον, κατὰ τὸ ὅτι τὸ τίμιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ εἶνε ὑπὸ τὰ εἴδη τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου καὶ οὐχὶ ὅπως ἐπὶ τοῦ σταυροῦ.

Τρίτον, κατὰ τὸ ὅτι ἡ μὲν θυσία τοῦ σταυροῦ ἐγένετο ἐν αἵματι, ἡ δὲ θυσία τῆς Εὐχαριστίας γίνεται ἀναιμάκτως. Τουτέστιν, ἐν μὲν τῷ Γολγοθᾷ ἀπέθανε πραγματικῶς ὁ Χριστὸς χύσας τὸ αἷμα του ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Ἐν δὲ τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ δὲν χύνει τὸ αἷμα του, οὐδὲ ἀποθνήσκει ἐκ νέου, διότι ἅπαξ διὰ παντὸς ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, καὶ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν δὲν ἀποθνήσκει πλέον· ἀλλὰ γίνεται μόνον ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ ἀναπαράστασις καὶ μυστηριακὴ ἐπανάληψις τοῦ σταυρικοῦ τοῦ θανάτου.

Τέταρτον, κατὰ τὸ ὅτι τὴν μὲν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίαν προσέφερεν αὐτὸς ἀπ᾽ εὐθείας ὁ Χριστός. Τὴν δὲ θυσίαν τῆς Εὐχαριστίας προσφέρει κάτω ἐπὶ τῆς γῆς (ὁ Χριστός) διὰ τοῦ ἱερέως καὶ προσδέχεται αὐτὴν ὁ ἴδιος ἄνω ἐν τῷ οὐρανῷ, προσφέρων αὐτὴν εἰς τὸν οὐράνιον αὐτοῦ Πατέρα, προσφέρων δηλονότι ἐν νέου αὐτὴν τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίαν.

Πέμπτον, διαφέρει ἡ θυσία τῆς Εὐχαριστίας ἀπὸ τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίαν καὶ ὡς πρὸς τὸν σκοπόν. Διότι τὴν μὲν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίαν προσέφερεν ὁ Χριστὸς πρὸς τὸν σκοπὸν ἵνα σώσῃ ἐν γένει τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἐλευθερώνων τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς ἁμαρτίας, καὶ συνδιαλάττων αὐτὸν μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ἡ δὲ θυσία τῆς Εὐχαριστίας σκοπὸν ἔχει νὰ μεταδώσῃ τὰ ἐκ τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ προερχόμενα πνευματικὰ ἀγαθὰ εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι κοινωνοῦν τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου, καθὼς καὶ εἰς ἐκείνους, ὑπὲρ τῶν ὁποίων γίνεται δέησις, μνημονευομένων αὐτῶν ἐν τῇ προσφορᾷ τῆς θυσίας τῆς Εὐχαριστίας.

Τέλος, διαφέρει ἡ θυσία τῆς Εὐχαριστίας ἀπὸ τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίαν καὶ κατὰ τὸ ὅτι ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἡ μὲν θυσία προσεφέρθη ἅπαξ, ἐν ὡρισμένῳ τόπῳ καὶ χρόνῳ. Ἡ δὲ θυσία τῆς Εὐχαριστίας, ὡς ἀναπαριστῶσα καὶ συνεχίζουσα τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίαν, προσφέρεται διηνεκῶς εἰς πάντα τόπον, καὶ εἰς πάντα καιρὸν καὶ χρόνον.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ταὐτίζεται καὶ διαφέρει ἡ θυσία τῆς Εὐχαριστίας ἀπὸ τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίαν. Βλέπομεν δὲ ἐκ τούτων ὅτι ἡ θυσία τῆς Εὐχαριστίας ταὐτίζεται πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίαν κατὰ τὰ κύρια καὶ οὐσιωδέστατα σημεῖα. Ἐὰν δὲ ὑπάρχουν αἱ προηγουμένως σημειωθεῖσαι διαφοραί, τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ θυσία τῆς Εὐχαριστίας δὲν ὑφίσταται καθ᾽ ἑαυτὴν κεχωρισμένως ὡς ἰδιαιτέρα καὶ ἀνεξάρτητος θυσία, ἀλλ᾽ ἐξαρτᾶται ἐξ ὁλοκλήρου καὶ ὑφίσταται ἕνεκα τῆς σταυρικῆς θυσίας, τὴν ὁποίαν ἀναπαριστᾷ. Καὶ ὄχι μόνον ἐξαρτᾶται ἐξ ὁλοκλήρου ἐκ τῆς σταυρικῆς θυσίας, ἀλλὰ καὶ ὅλην αὐτῆς τὴν ὑψίστην ἀξίαν καὶ δύναμιν, καὶ ὅλας τὰς πνευματικὰς ὠφελείας καὶ ὅλα ἐν γένει τὰ ἀγαθά, τὰ ὁποῖα μεταδίδει εἰς τοὺς πιστούς, τὰ ἔχει ἐκ τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ.

271. Η ΘΕΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΕΙΝΕ ΘΥΣΙΑ ΕΞΙΛΑΣΤΗΡΙΟΣ ΚΑΙ ΘΥΣΙΑ ΔΕΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΙΚΕΣΙΑΣ

Ἡ θεία Εὐχαριστία, ἐπειδὴ εἶνε πραγματικὴ ἀναπαράστασις τοῦ θανάτου καὶ τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ, χορηγεῖ, ὡς εἴδομεν, πνευματικὰ ἀγαθά, ἅτινα πηγάζουν καὶ προέρχονται ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίας τοῦ Κυρίου. Ὡς ἐκ τούτου ἡ θεία Εὐχαριστία εἶνε θυσία ἐξιλαστήριος πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν· ἤτοι εἶνε θυσία, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Θεὸς γίνεται ἵλεως καὶ συγχωρεῖ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν.

Εἶνε συνάμα ἡ θεία Εὐχαριστία καὶ θυσία δεήσεως καὶ ἱκεσίας. Δι᾽ αὐτῆς δηλονότι αἰτοῦμεν καὶ λαμβάνομεν παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πᾶν ἀγαθὸν χρήσιμον καὶ ὠφέλιμον εἰς ἡμᾶς. Καὶ λαμβάνομεν δι᾽ αὐτῆς καὶ πᾶν τὸ χρήσιμον καὶ ὠφέλιμον παρὰ τοῦ Θεοῦ, διότι ἡ θυσία τῆς Εὐχαριστίας ὡς ἀναπαράστασις τῆς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίας τοῦ Χριστοῦ, ἥτις εἶνε πηγὴ τῆς θείας χάριτος καὶ παντὸς ἐν γένει ἀγαθοῦ, ἔχει ἐξ ἐκείνης τὴν δύναμιν, ὅπως χορηγῇ καὶ πᾶν ἐν γένει ἀγαθόν, ὅπερ συντελεῖ καθ᾽ οἱονδήποτε τρόπον εἰς πνευματικὴν ὠφέλειαν τοῦ ἀνθρώπου.

272. ΠΟΣΟΝ ΩΦΕΛΟΥΝΤΑΙ ΟΙ ΕΝ ΤΩ ΟΝΟΜΑΤΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΣΥΝΗΓΜΕΝΟΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ ΚΑΙ ΖΗΤΟΥΝΤΕΣ ΤΑ ΑΓΑΘΑ ΤΟΥ ΔΙΑ ΤΗΣ ΘΥΣΙΑΣ ΑΥΤΟΥ

Καὶ ἐπειδὴ εἶνε τοιαύτη ἡ θυσία τῆς Εὐχαριστίας καὶ χορηγεῖ πᾶν ἀγαθόν, ὅπερ συντελεῖ εἰς πνευματικὴν ὠφέλειαν τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τοῦτο μεγάλως θὰ ὠφελῶνται οἱ χριστιανοὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες διὰ τῆς θυσίας τῆς Εὐχαριστίας, ἤτοι διὰ τῆς θείας καὶ ἱερᾶς Λειτουργίας, δι᾽ ἧς τελεῖται ἡ θυσία τῆς Εὐχαριστίας, αἰτοῦσι μετὰ πίστεως παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸν καταρτισμὸν τῶν ψυχῶν τῶν καὶ τὴν πνευματικὴν αὐτῶν τελειοποίησιν. Καὶ θὰ ὠφελῶνται ἐξάπαντος οὗτοι, ὅταν πράττωσι συμφώνως πρὸς τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου, δι᾽ ὧν ὑπόσχεται εἰς τοὺς τηροῦντας αὐτοὺς τὴν παροχὴν παντὸς καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ. Εἶνε δὲ οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Κυρίου οἱ ἑξῆς: «Ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς· οὗ γάρ εἶσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἶμι ἐν μέσῳ αὐτῶν» (Ματθ. ιη΄ 19-20). Ἔχουσι δὲ οἱ λόγοι οὗτοι τὸ ἑξῆς νόημα. Ἐὰν δύο ἐξ ὑμῶν τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ ἔχουσι ἐκ συμφώνου τὴν αὐτὴν πρόθεσιν καὶ ἐπιθυμίαν καὶ θέλησιν, ἵνα τηρήσωσι τὰς ἐντολάς μου καὶ ποιήσωσι τὸ θέλημά μου, οἱ ἄνθρωποι οὗτοι πᾶν πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ζητήσωσιν, ὅπερ θὰ ἔχῃ σκοπὸν σύμφωνον πρὸς τὰς ἐντολάς μου, θὰ λάβωσιν αὐτὸ παρὰ τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Ὁ δὲ λόγος, δι᾽ ὅν θὰ λάβωσι τὸ αἴτημά τῶν εἶνε, ὅτι ἐκεῖ ἔνθα εἶνε δύο ἢ τρεῖς ἢ περισσότεροι συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἤτοι εἶνε συνηγμένοι δι᾽ ἐμέ, διὰ τὴν τήρησιν τῶν ἐντολῶν μου, ἐκεῖ μαζῆ τῶν, ὅσοι καὶ ἂν εἶνε οὗτοι, εὑρίσκομαι ἐγώ, ἑνώνων, εὐλογῶν, προφυλάττων καὶ ἐνισχύων αὐτούς, καὶ ἀναφέρων, ὡς ἀρχιερεὺς αὐτῶν καὶ μεσίτης, τὴν προσευχὴν αὐτῶν πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς Πατέρα μου ὡς ἰδικήν μου· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πατήρ μου εἰσακούει καὶ ἐκπληροῖ τὰ αἰτήματα αὐτῶν.

Ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ Κυρίου δύναται πᾶς τις νὰ ἐννοήσῃ τὴν πνευματικὴν ὠφέλειαν, ἥτις προσγίνεται εἰς τοὺς Χριστιανοὺς ἐκείνους -ὁσοιδήποτε καὶ ἂν εἶνε οὗτοι, εἴτε δύο, εἴτε τρεῖς, εἴτε περισσότεροι- οἵτινες ἔχουσι τὸ φρόνημα καὶ τὸ θέλημα ὅπερ ἐκζητεῖ ὁ Χριστὸς διὰ τῶν ἐντολῶν του, καὶ ἐπιθυμοῦν πάντες καὶ θέλουν μὲ μίαν ψυχὴν καὶ μὲ μίαν καρδίαν, ἵνα ποιήσωσιν αὐτό. Ἀγωνιζόμενοι δὲ πρὸς τοῦτο, αἰτοῦσι διὰ τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ, ὄχι μόνον ὅταν τελῆται ἡ θεία Λειτουργία ἐν ἧ ἀναπαρίσταται ἡ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσία τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ὁποτεδήποτε ἄλλοτε, αἰτοῦσι διὰ καταλλήλων προσευχῶν περιεχομένων ἐν τοῖς ἱεροῖς βιβλίοις, εἴτε καὶ δι᾽ αὐτοσχεδίου προσευχῆς γινομένης συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν μεγάλων τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλων, αἰτοῦσι, λέγομεν, τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ συγχώρησιν καὶ τὸ ἔλεος, ἔπειτα δὲ καὶ πᾶν ἀγαθόν. (Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι πρέπει πρῶτον νὰ δοξολογήσωσι καὶ εὐχαριστήσωσι τὸν Θεόν, καὶ ὁμολογήσωσιν ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν ταπεινώσει ψυχῆς τὴν ἀπέναντι αὐτοῦ εὐθύνην καὶ ἐνοχήν τῶν, ὅπερ πρέπει νὰ γίνεται ἐν πάσῃ προσευχῇ). Αἰτοῦσιν, ἐπὶ παραδείγματι, χάριν καὶ ἐνίσχυσιν ἵνα περιπατῶσιν ἀξίως τῆς ὑψηλῆς τοῦ χριστιανοῦ κλήσεως, ὅπως μορφωθῶσι τοιουτοτρόπως κατὰ τὸ θεῖον θέλημα, καὶ γίνωσιν ἄξιοι καὶ δόκιμοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Αἰτοῦσι τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ ἀπαλλαγὴν ἀπὸ παντὸς ἐλαττώματος καὶ ἀπὸ πάσης κλίσεως πρὸς τὸ κακόν, ὑπὸ τῆς ὁποίας τυχὸν κατέχονται εἴτε πολλά, εἴτε ὅλα, εἴτε καὶ ἕν ἐκ τῶν προσώπων αὐτῶν. Αἰτοῦσι τὴν ἀπελευθέρωσίν τῶν ἐκ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ πειρασμοῦ, ὅστις τυχὸν ἤθελε παρουσιασθῆ εἰς αὐτούς. Αἰτοῦσι τὴν ἀπόκτησιν ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς ἀρετῆς, καὶ μάλιστα τῆς ζώσης πίστεως, τῆς βεβαίας ἐλπίδος, τῆς ἐνεργοῦ ἀγάπης. Αἰτοῦσιν ἵνα μὴ ἐπιτρέψῃ ποτὲ ὁ Θεὸς καὶ εἰσχωρήσῃ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν τὸ πνεῦμα τῆς οἰήσεως καὶ ὑψηλοφροσύνης, τὸ πνεῦμα τοῦ φανατισμοῦ, τῆς ἀντιπαθείας καὶ ἀποστροφῆς πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, προερχόμενα ἐξ ἐλλείψεως τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, καὶ ἐκ φαρισαϊκῆς καὶ ἑωσφορικῆς ἰδέας, ὅτι αὐτοὶ τάχα εἶνε ἐνάρετοι καὶ δίκαιοι, οἱ δὲ ἄλλοι ἄνθρωποι εἶνε ἁμαρτωλοί. Αἰτοῦσιν ἵνα φωτίζῃ αὐτοὺς ὁ Θεός, ὅπως ἔχωσι τὴν ἀληθῆ γνῶσιν καὶ συναίσθησιν τοῦ ἑαυτοῦ τῶν. Αἰτοῦσιν ἵνα μὴ λησμονῶσιν ποτὲ τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ νὰ εἶνε εὐγνώμονες καὶ νὰ εὐχαριστῶσι παντοῦ καὶ πάντοτε τὸν Κύριον. Αἰτοῦσιν ἵνα ἐξασκῶσι τὴν ἀρετὴν καὶ ἐργάζονται τὸ ἀγαθὸν μετὰ ταπεινοφροσύνης, μετ᾽ αὐταπαρνήσεως καὶ ἀγάπης, ἄνευ ἰδιοτελοῦς τινος ἐλατηρίου, παρὰ μόνον πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ. Αἰτοῦσιν ἵνα ἀναδείξῃ ὁ Θεὸς ἐργάτας ἐπὶ τοῦ λαοῦ του, ὅπως φωτίζωσι καὶ ὁδηγῶσιν αὐτὸν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας. Αἰτοῦσιν ἵνα χαρίζῃ αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἀνδρείαν καὶ μεγαλοψυχίαν καὶ σταθερότητα βουλήσεως, διὰ νὰ μὴ δειλιῶσι καὶ πτοοῦνται ὑπ᾽ οὐδενός, ἀλλὰ νὰ μένωσι μέχρι θανάτου πιστοὶ εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτῶν ἐργασίαν, ὑπομένοντες μετὰ καρτερίας καὶ γενναιότητος πάντα πειρασμόν, καὶ ἀντιμετωπίζοντες μετὰ θάρρους πᾶσαν ἐναντιότητα, ἥτις ἤθελε παρουσιασθῆ εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν πορείαν των. Αἰτοῦσιν ὅπως διατηρήσῃ αὐτοὺς ὁ Θεὸς μέχρι τέλους τῆς ζωῆς τῶν ἐν ὁμοφροσύνῃ, ἐν εἰρήνῃ, καὶ ἀγάπῃ ἡνωμένους ἐν τῷ αὐτῷ τῆς ἀληθείας Πνεύματι, καὶ πιστοὺς ὑπηκόους τοῦ θελήματός του. Καὶ ἐν γένει αἰτοῦσι πᾶν ἀγαθὸν ὅπερ εἶνε σύμφωνον πρὸς τὸ θεῖον θέλημα. Καὶ θὰ λαμβάνωσιν ἐξάπαντος τοῦτο παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἐκ συμφώνου ζητῶσιν αὐτό· διότι εὑρίσκεται ἐν μέσῳ αὐτῶν αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἐκπληρῶν τὰ αἰτήματά των.

Διατί ὁ Κύριος εἰς τοὺς πολλοὺς ὑπόσχεται τὴν παροχὴν τῶν ἀγαθῶν του. Ἀλλ᾽ ἴσως ἀπορήσῃ τις καὶ εἴπῃ διατί ἆρά γε ὁ Κύριος διὰ τῶν ἀνωτέρω αὐτοῦ λόγων ὑπόσχεται εἰς τοὺς πολλοὺς τὴν παροχὴν τῶν ἀγαθῶν καὶ ὠφελίμων αἰτημάτων των; Μήπως καὶ τοῦ ἑνὸς τὴν δέησιν δὲν εἰσακούει ὁ Χριστός; Ναί· καὶ τοῦ ἑνὸς Χριστιανοῦ τὴν δέησιν εἰσ ἀκούει ὁ Χριστὸς καὶ παρέχει καὶ εἰς τὸν ἕνα τὴν χάριν τον καὶ τὰς δωρεάς του, ὅταν τηρῇ τὰς ἐντολάς τοῦ καὶ παρακαλῇ αὐτὸν μετὰ πίστεως. Καὶ λοιπόν; Ἀφοῦ καὶ τοῦ ἑνὸς τὴν δέησιν εἰσακούει, διατί τότε εἰς τοὺς περισσοτέρους τοῦ ἑνὸς

ὑπόσχεται τὴν παροχὴν τῶν αἰτημάτων τῶν, βεβαιῶν ἅμα ὅτι καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν εὑρίσκεται; Εἰς τοῦτο ἀποκρινόμενοι λέγομεν, ὅτι ἠθέλησεν ὁ Χριστὸς διὰ τῶν ἀνωτέρω αὐτοῦ λόγων νὰ ὑποδείξῃ εἰς ἡμᾶς τὸ μέγα ὕψος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναβιβάζουσι τοὺς χριστιανοὺς αἱ ἀρεταὶ τῆς ὁμοφροσύνης καὶ τῆς ἀγάπης, καὶ νὰ μᾶς διδάξῃ πόσον εὐδοκεῖ καὶ εὐαρεστεῖται εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, οἵτινες ἔχουσι τὰς ἀρετὰς ταύτας. Καὶ δὲν θὰ ὑπάρχωσι μόναι αἱ ἀρεταὶ αὗται εἰς ἐκείνους οἵτινες συνέρχονται ἔπὶ τὸ αὐτό, ἔχοντες πάντες τὸ αὐτὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ ἀλλὰ θὰ ἐξασκοῦνται καὶ θὰ ἐνεργοῦνται ἐν αὐτοῖς καὶ πολλαὶ ἄλλαι ἀρεταί. Οὕτω μεταξὺ τῶν ὁμοφρονούντων ἐν τῷ θελήματι τοῦ Χριστοῦ θὰ ἐξασκῆται ἡ ἀρετὴ τῆς ἀνοχῆς, ἐπειδὴ ἕκαστος αὐτῶν θὰ ἀνέχεται καὶ θὰ ὑπομένῃ τὰς ἀδυναμίας καὶ ἐλλείψεις τῶν ἄλλων. Θὰ ἐξασκῆται ἡ ἀρετὴ τῆς πραότητος, διότι ἕκαστος αὐτῶν ἐπιθυμῶν καὶ θέλων τὴν εἰρήνην, δὲν θὰ θυμώνῃ καὶ δὲν θὰ ὀργίζεται κατὰ τοῦ ἄλλου. Θὰ ἐξασκῆται ἡ ἀρετὴ τῆς ἀγαθοεργίας, διότι ἕκαστος αὐτῶν ὄχι μόνον ἐξ ὅσων ἔχει θὰ μεταδίδῃ εἰς τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν θὰ παρέχῃ εἶς αὐτοὺς βοηθὸν εἰς πᾶν ὅ,τι δύναται. Θὰ ἐξασκῆται ἡ ἀρετὴ τῆς ταπεινοφροσύνης, διότι οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν θὰ ὑψηλοφρονῇ καὶ θὰ ἐπαίρεται, ἀλλὰ τοὐναντίον ἕκαστος θὰ ταπεινοφρονῇ ἀπέναντι τῶν ἄλλων, καὶ θὰ τιμᾷ καὶ προτιμᾷ αὐτοὺς ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του. Θὰ ἐξασκῆται ἡ ἀρετὴ τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ ὑπακοῆς, διότι ἕκαστος αὐτῶν δὲν θὰ ὑποστηρίζῃ οὐδὲ θὰ ἔχῃ φρόνημα καὶ θέλημα ἰδικόν του, ἀλλὰ καὶ ἐὰν συμβῇ ἐξ ἀγνοίας νὰ ἔχῃ τοιοῦτον, θὰ ἀπορρίπτῃ καὶ θὰ ἀποβάλλῃ αὐτὸ διὰ τῆς ὑποδείξεως τῶν ἄλλων, καὶ θὰ παραδέχεται καὶ θὰ θέλῃ καὶ θὰ ὑπακούῃ εἰς ἐκεῖνο, ὅπερ εἶνε σύμφωνον πρὸς τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖον θὰ εἶνε θέλημα καὶ ὅλων τῶν ἄλλων. Ἀκόμη δὲ ἕκαστος αὐτῶν, τὸν νόμον τῆς ἀγάπης ἐκπληρῶν, θὰ ἔχῃ πρόθεσιν καὶ θέλησιν ἵνα θυσιάσῃ ὑπὲρ τῶν ἄλλων ὄχι μόνον πάντα τὰ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ζωήν, συμφώνως πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου (Α΄ Ἰω. γ΄ 16). Οὕτω θὰ ἐνεργοῦνται αἱ ἀρεταὶ αὗται μεταξὺ τῶν συνερχομένων ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ· διὰ τὸν λόγον ὅτι θὰ ἔχωσι πάντες ἕν καὶ τὸ αὐτὸ θέλημα, ἕν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, τὸ θέλημα καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, ὅπερ δηλοῦται διὰ τοῦ Εὐαγγελίου.

Ἐπειδὴ λοιπὸν μεταξὺ τῶν πολλῶν, τῶν περισσοτέρων τοῦ ἑνός, καὶ οὐχὶ ἐν ἑνὶ μεμονωμένῳ προσώπῳ, ἐξασκοῦνται αἱ μεγάλαι αὗται ἀρεταί, ἐπειδὴ μεταξὺ τῶν πολλῶν ἐξασκεῖται καὶ ἐνεργεῖται ἡ ἀγάπη, τὴν ὁποίαν καὶ δι᾽ ὅλου τοῦ βίου του μετὰ πάσης αὐταπαρνήσεως καὶ αὐτοθυσίας ἐξήσκησεν ὁ Κύριος, καὶ δι᾽ ὅλου τοῦ Εὐαγγελίου του αὐτὴν διδάσκει, αὐτὴν παραγγέλλει καὶ συνιστᾷ, δι᾽ αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ὑπόσχεται εἶς τοὺς πολλοὺς πρὸ πάντων τὴν παροχὴν τῶν ἀγαθῶν αἰτημάτων τῶν. Δι᾽ αὐτὸν τὸν λόγον καὶ βεβαιοῖ ὅτι εὑρίσκεται ἐν μέσῳ τῶν πολλῶν, θέλων δι᾽ αὐτοῦ νὰ δηλώσῃ, ὅτι ἐκεῖ ἔνθα ἐνεργοῦνται καὶ ἐξασκοῦνται αἱ ἐντολαί του, ἐκεῖ ἔνθα ἐνεργεῖται καὶ ἐξασκεῖται ἡ ἀγάπη, ἐκεῖ εὐδοκεῖ καὶ εὐαρεστεῖται.

Ἐκ πάντων τῶν ῥηθέντων, ἅτινα στηρίζονται εἶς τοὺς λόγους αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, καταφαίνεται ὁποία καὶ ὁπόση ὠφέλεια ἐπέρχεται εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, οἵτινες, συνηγμένοι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ, αἰτοῦσιν ἐκ συμφώνου παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ, ὅταν τελῆται ἡ θεία Λειτουργία, ἢ καὶ ὁποτεδήποτε ἄλλοτε, πᾶν σωτήριον καὶ ὠφέλιμον. Προσγίνεται δὲ μεγάλη καὶ ὑψίστη πνευματικὴ ὠφέλεια εἰς τοὺς χριστιανοὺς αὐτούς, καὶ διότι ἔχουσιν αὐτὸν τὸν Χριστὸν ἐν μέσῳ αὐτῶν, φωτίζοντα καὶ ἐνισχύοντα καὶ ἐκπληροῦντα τὰ αἰτήματά τῶν, καὶ διότι ἐνεργοῦσιν, ὡς εἴδομεν, καὶ ἐξασκοῦσι τὰς μεγάλας τοῦ Εὐαγγελίου ἀρετάς, καὶ μάλιστα τὴν ἀγάπην, ἥτις κατὰ τὸν θεῖον Παῦλον εἶνε «σύνδεσμος τῆς τελειότητος» (Κολ. Γ΄ 14), καθόσον τελειοποιεῖ καὶ συνδέει ἐν ἑαυτῇ πάσας τὰς ἀρετάς.

273. Η ΘΕΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΕΙΝΕ ΚΑΙ ΘΥΣΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ ΚΑΙ ΑΙΝΟΣ ΚΑΙ ΔΟΞΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΤΡΙΑΔΙ ΘΕΟΝ

Μετὰ τὴν γνῶσιν τῆς μεγάλης ὠφελείας, τὴν ὁποίαν λαμβάνουσιν οἱ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ συνηγμένοι καὶ ἐν τῷ θελήματι αὐτοῦ συμφωνοῦντες καὶ δεόμενοι, λέγομεν ὅτι ἡ θυσία τῆς Εὐχαριστίας εἶνε ὄχι μόνον θυσία ἐξιλαστήριος καὶ θυσία δεήσεως καὶ ἱκεσίας, ἀλλ᾽ εἶνε συγχρόνως καὶ θυσία εὐχαριστίας καὶ αἶνος καὶ δοξολογία πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεόν. Διότι ἀναλογιζόμενοι τὰς πρὸς ἡμᾶς ὑψίστας καὶ ἀναριθμήτους τοῦ Θεοῦ εὐεργεσίας καὶ μὴ δυνάμενοι ἄλλως νὰ ἐκφράσωμεν τὴν πρὸς αὐτὸν εὐχαριστίαν καὶ εὐγνωμοσύνην ἡμῶν, μηδὲ ἔχοντες νὰ προσφέρωμεν εἰς αὐτόν τι ἀντάξιον τῆς μεγαλωσύνης του, προσφέρομεν αὐτὸν τὸν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἀποθανόντα καὶ θυσιασθέντα Κύριον, ὅστις εἶνε τὸ μόνον ἀντικείμενον τῆς ἀρεσκείας καὶ τελείας αὐτοῦ ἀγάπης. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν δὲ ταύτην ἡ θεία Εὐχαριστία εἶνε θυσία εὐχαριστίας πρὸς τὸν Θεόν.

Εἶνε δὲ ἡ θεία Εὐχαριστία καὶ αἶνος καὶ δοξολογία πρὸς τὸν Θεόν, διότι προσφέροντες ἐν αὐτῇ τὸν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἀποθανόντα Κύριον, παρατηροῦμεν ὄχι μόνον τὴν σοφίαν αὐτοῦ, διὰ τῆς ὁποίας πανσόφως ᾠκονόμησε τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, συμβιβάσας διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Υἱοῦ του καὶ τὴν ἐξάσκησιν τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης του καὶ τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ νόμου του καὶ τῆς δικαιοσύνης του, ἀλλὰ πρὸ πάντων καὶ κατ᾽ ἐξοχὴν παρατηροῦμεν τὴν ἀνεκδιήγητον τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην. Τὴν ἀγάπην δὲ ταύτην ἀναλογιζόμενοι, ἕνεκα τῆς ὁποίας αὐτὸν τὸν Μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν παρέδωκεν εἰς θάνατον διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, οὐ μόνον εὐχαριστοῦμεν, ἀλλὰ καὶ δοξάζομεν καὶ αἰνοῦμεν αὐτὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας.

Ὁμοῦ μὲ τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, εὐχαριστοῦμεν ἐν τῇ θυσίᾳ τῆς Εὐχαριστίας ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ Σωτῆρα Χριστόν, καὶ ἀναπέμπομεν ἐξ ὅλης καρδίας αἶνον καὶ δοξολογίαν πρὸς τὴν ἄκραν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν καὶ ἀγάπην. Διότι τελοῦντες τὴν θυσίαν τῆς Εὐχαριστίας εἰς

ἀνάμνησιν αὐτοῦ, συμφώνως πρὸς τὴν ῥητὴν αὐτοῦ ἐντολὴν «Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν» (Λουκ. κβ´ 19), ἀναμιμνησκόμεθα ὅτι ὁ Χριστὸς Υἱὸς ὢν τοῦ Θεοῦ, ἔχων ἀΐδιον τὴν θείαν μεγαλωσύνην καὶ δόξαν, ὡς βασιλεὺς παντοδύναμος τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ ὅλων τῶν οὐρανίων καὶ ἐπιγείων κτισμάτων, συγκατέβη χάριν ἡμῶν καὶ ἐταπεινώθη τοσοῦτον, ὥστε ἔλαβε δούλου μορφήν. Γενόμενος δὲ ἄνθρωπος ὅμοιος μὲ ἡμᾶς, ἔζησε μὲ ἄκραν αὐταπάρνησιν καὶ ταπείνωσιν, εἰργάσθη καὶ ἐκοπίασεν ὅπως κηρύξῃ καὶ φανερώσῃ τὴν ἀλήθειαν, ἐταλαιπωρήθη χάριν ἡμῶν, ἐσυκοφαντήθη, ὑβρίσθη καὶ ἐδιώχθη, ὑπέστη μυρίας περιφρονήσεις, καὶ χλευασμούς, καὶ ἐμπτυσμούς, καὶ μαστιγώσεις. Καὶ τέλος διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν ἐδέχθη καὶ αὐτὸν τὸν ἐπονείδιστον καὶ φρικτὸν θάνατον, τὸν σταυρικόν, ἀποθανὼν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὡς κακοῦργος ἐν μέσῳ δύο λῃστῶν. Ἀκόμη ἐν τῇ θυσίᾳ τῆς Εὐχαριστίας, ὁμοῦ μὲ τὴν ἀνάμνησιν τῶν ὅσων ὑπέστη ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Χριστός, βλέπομεν ὅτι χορηγεῖ εἰς τροφὴν ἡμῶν πνευματικὴν αὐτὸ τὸ πανάχραντον σῶμα του καὶ αὐτὸ τὸ τίμιον αἷμα του. Καὶ διὰ τὴν μεγίστην δὲ ταύτην εὐεργεσίαν δοξάζομεν καὶ αἰνοῦμεν καὶ ἀπὸ καρδίας εὐγνωμονοῦμεν καὶ εὐχαριστοῦμεν τὸν Κύριον καὶ Σωτῆρα ἡμῶν Χριστόν.

Ὁμοῦ δὲ μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δοξάζομεν ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ, εὐγνωμονοῦμεν καὶ εὐχαριστοῦμεν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Καθόσον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὃν ἡνωμένον ἀσυγχύτως μετὰ τοῦ Χριστοῦ, συνήργησεν εἰς τὴν σωτηρίαν ἡμῶν ὄχι μόνον καθ᾽ ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐπὶ τῆς γῆς ζωῆς τοῦ Σωτῆρος, (ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς πάντα ὅσα ἐνήργησε καὶ ἐποίησεν ἐπὶ τῆς γῆς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ἡμῶν, ἐποίησε ταῦτα ἡνωμένος ὢν μετὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου) ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ συνεργεῖ. Διότι διαμένει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διαρκῶς καὶ ἐνεργεῖ τὴν ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἀπαλλαγὴν καὶ τὴν δικαίωσιν καὶ τὸν ἁγιασμὸν ἡμῶν, ἐνεργεῖ τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου τῆς Εὐχαριστίας καὶ πάντων τῶν λοιπῶν τῆς Ἐκκλησίας μυστηρίων. Οὕτως ἡ θεία Εὐχαριστία εἶνε καὶ θυσία εὐχαριστίας καὶ αἶνος καὶ δοξολογία πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεόν.

274. Η ΘΕΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΕΙΝΕ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΥΨΙΣΤΩΝ ΑΡΕΤΩΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Εἴδομεν ὅτι ἡ θεία Εὐχαριστία εἶνε θυσία ἐξιλαστήριος καὶ θυσία δεήσεως καὶ ἱκεσίας. Εἴδομεν ἔτι ὅτι εἶνε καὶ θυσία εὐχαριστίας καὶ αἶνος καὶ δοξολογία πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεόν. Ἀλλ᾽ εἶνε συγχρόνως ἡ θεία Εὐχαριστία καὶ διδασκαλία τῶν ὑψίστων ἀρετῶν τοῦ Χριστοῦ· καθόσον ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ ἀναμιμνησκόμενος ὁ Χριστιανὸς τὰ φρικτὰ πάθη καὶ τὸν σταυρικὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ, παρατηρεῖ καὶ βλέπει ἐν αὐτοῖς τὰς μεγάλας αὐτοῦ ἀρετάς, τὰς ὁποίας ὀφείλει νὰ μελετᾷ καὶ νὰ μιμῆται.

1) Καὶ πρῶτον ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ, ἐν τῇ ὁποίᾳ γίνεται ἀνάμνησις τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου καὶ τῶν παθῶν αὐτοῦ, ἅτινα ἄρχονται ἀπὸ τῆς ἐν Γεθσημανῇ ἀγωνίας αὐτοῦ, παρατηροῦμεν τὴν μεγάλην ἀρετὴν τῆς προσευχῆς. Τὴν ἀρετὴν ταύτην καὶ καθ᾽ ὅλον τὸν χρόνον τῆς ἐπὶ γῆς ζωῆς τοῦ μετὰ πολλῆς τῆς ἀφοσιώσεως ἐξήσκει ὁ Χριστός, ἀλλ᾽ ἐμφανέστερον βλέπομεν τὴν πρὸς αὐτὴν καταφυγὴν καὶ ἀφοσίωσίν τον κατὰ τὴν ὥραν, καθ᾽ ἣν ἔμελλε νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν ἑκούσιον αὐτοῦ θάνατον. Διότι βλέπομεν ὅτι εὑρισκόμενος μετὰ τῶν μαθητῶν του ἐν Γεθσημανῇ κατὰ τὴν νύκτα τῆς παραδόσεώς του, καὶ γνωρίζων πάντα ὅσα ἔμελλον νὰ συμβῶσιν εἰς αὐτόν, ὑπάρχων ἐν ἀγωνίᾳ, προητοίμασε καὶ παρεσκεύασεν ἑαυτὸν διὰ προσευχῆς θερμοτάτης καὶ ἐκτενοῦς πρὸς τὸν οὐράνιον αὐτοῦ Πατέρα.
2) Παρατηροῦμεν ἔτι ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριοτίᾳ, ἐν ᾗ ἀναμιμνησκόμεθα τὰ πάθη τοῦ Κυρίου, καὶ τὴν μεγάλην καὶ ὑψίστην ἀρετὴν τῆς ὑπακοῆς. Διότι ἔδειξε τοιαύτην ὑπακοὴν ὁ Χριστός, ὥστε ἠρνήθη ἐξ ὁλοκλήρου πᾶν ἴδιον τῆς ἀνθρωπίνης αὐτοῦ φύσεως θέλημα, καὶ ἐδέχθη προθύμως ἵνα θυσιάσῃ τὴν ζωήν του διὰ θανάτου σταυρικοῦ, ἐπονειδίστου καὶ ἐπωδύνου, ὑπακούσας οὕτω τελείως εἰς τὸ θέλημα τοῦ οὐρανίου Πατρός του.
3) Βλέπομεν ἀκόμη εἰς τὰ παθήματα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἄκραν καὶ βαθεῖαν αὐτοῦ ταπείνωσιν. Διότι, Θεὸς ὢν ἀληθὴς ὁ Χριστός, καὶ ἔχων ὡς ἐκ τούτου ὅλην τὴν δύναμιν καὶ τὴν δόξαν καὶ τὸ ὕψος τῆς θεότητος, συγκατέβη ἀναλαβὼν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, καὶ ἐταπεινώθη τοσοῦτον ὥστε ἐδέχθη νὰ ἐμπτυσθῇ καὶ νὰ χλευασθῇ καὶ παντοιοτρόπως νὰ περιφρονηθῇ, καὶ ἐπὶ τέλους νὰ ἀποθάνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐν μέσῳ δύο λῃστῶν διὰ θανάτου ἐξευτελιστικοῦ καὶ ἐπονειδίστου.
4) Ἄλλη ἀρετὴ τοῦ Χριστοῦ, τὴν ὁποίαν παρατηροῦμεν εἰς τὰ σωτήρια παθήματά του, εἶνε ἡ ἀρετὴ τῆς πραότητος. Διότι βλέπομεν ὅτι ὁ Χριστὸς εἰς ὅλα αὐτοῦ τὰ παθήματα, ἅτινα ὅλως ἀδίκως καὶ παρανόμως ὑπέστη ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐθνικῶν, οἵτινες μανιωδῶς καὶ παντοιοτρόπως ἐβασάνισαν καὶ ἐθανάτωσαν αὐτόν, ὄχι μόνον δὲν ὠργίσθη κατ᾽ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἐδείχθη ὅλως ἄκακος καὶ πρᾶος, ὡς τὸ ἀρνίον τὸ ὁποῖον ὁδηγεῖται εἰς τὴν σφαγήν.
5) Παρατηροῦμεν πρὸς τούτοις εἰς τὰ παθήματα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ὑψίστην ἀρετὴν τῆς ὑπομονῆς, τὴν ὁποίαν εἰς τέλειον βαθμὸν ἔδειξεν ὁ Χριστὸς εἰς πτάντα τὰ φρικτὰ καὶ ἐπώδυνα παθήματά του. Διότι ὑπέστη καρτερικῶς καὶ ἀγογγύστως καὶ ῥαπίσματα καὶ κολαφισμοὺς καὶ μαστιγώσεις καὶ περιφρονήσεις καὶ ἐξευτελισμοὺς καὶ αὐτὸν τὸν σκληρότατον καὶ ὀδυνηρότατον θάνατον, τὸν σταυρικόν.

6) Ἀλλὰ καὶ ἑτέραν μεγάλην ἀρετὴν τοῦ Χριστοῦ διδασκόμεθα ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀναμιμνησκόμεθα τὰ παθήματά του. Διδασκόμεθα τὴν ὑψίστην ἀρετὴν τῆς ἀμνησικακίας, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν ὁ Χριστὸς πρὸς αὐτοὺς τοὺς σταυρωτάς του. Διότι βλέπομεν ὅτι, ἐνῷ οἱ ἐκ φθόνου καὶ κακίας ἐπιδιώξαντες καὶ ζητήσαντες τὸν θάνατόν του, καθὼς καὶ οἱ σταυρώσαντες αὐτόν, ἔδειξαν κατ᾽ αὐτοῦ μανιώδη λύσσαν καὶ ἀνήκουστον θηριωδίαν, καὶ ἀπανθρώπως καὶ ἀνηλεῶς ἐκάρφωσαν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ ὡς τὸν ἔσχατον τῶν κακούργων, ὁ Χριστὸς ἔδειξε τελείαν ἀμνησικακίαν. Διότι ὄχι μόνον δὲν συνέλαβεν οὐδὲ εἶχε τι κατ᾽ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἐσπλαγχνίζετο αὐτοὺς καὶ ἐλυπεῖτο διὰ τὴν τόσην κακουργίαν τῶν καὶ τὴν βαρεῖαν ἐνοχήν τῶν, καὶ ηὔχετο ὑπὲρ αὐτῶν πρὸς τὸν οὐράνιον αὐτοῦ Πατέρα, λέγων: «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι» (Λουκ. κγ´ 34).

7) Τέλος παρατηροῦμεν εἰς τὰ παθήματα καὶ τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ, τὸν ὁποῖον ἀναμιμνησκόμεθα ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ, καὶ τὴν ὑψίστην ἀρετὴν τῆς ἀγάπης, ἡ ὁποία, καὶ δι᾽ ὅλων μὲν ὅσα εἰργάσθη καὶ ἐποίησεν ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Χριστὸς ἐδείχθη, πρὸ πάντων ὅμως καὶ κατ᾽ ἐξοχὴν ἐφανερώθη καὶ διέλαμψεν αὕτη εἰς τὰ παθήματά Του. Διότι χάριν ἡμῶν, διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, ὑπέστη τόσα φρικτὰ παθήματα, καὶ τόσους χλευασμοὺς καὶ περιφρονήσεις, καὶ αὐτὸν τὸν ἐπώδυνον καὶ ἐπονείδιστον θάνατον τοῦ σταυροῦ. Ἡ πρὸς ἡμᾶς δε αὕτη ἀγάπη τοῦ ὑπερβαίνει πᾶσαν ἐκτίμησιν, καθόσον, ὅταν ὁ Χριστὸς ὑπέστη φρικτὰ παθήματα καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ ὀδυνηρότατον θάνατον, πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ ἄνθρωποι ἤμεθα ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ ἕνεκα τῶν ἁμαρτιῶν μας. Καὶ ὅμως ὁ Χριστὸς ἀπέθανε ὑπὲρ ἡμῶν, ἐχθρῶν Αὐτοῦ ὄντων (Ρωμ. ε´ 6-10).

Αὐτὰς τὰς μεγάλας καὶ ὑψίστας τοῦ Χριστοῦ ἀρετὰς παρατηροῦμεν καὶ διδασκόμεθα, ἀναμιμνησκόμενοι ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ τὰ σωτήρια αὐτοῦ πάθη. Τὰς ἀρετὰς δὲ ταύτας ἔχομεν καθῆκον ἐπιβεβλημένον καὶ ἀπαραίτητον ἵνα μιμώμεθα καὶ ἡμεῖς καὶ ἐξασκῶμεν, ἐπειδή, ὡς γνωστόν, ὁ Χριστὸς ἐγένετο εἰς ἡμᾶς δι᾽ αὐτῶν ὁ τύπος καὶ ὁ ὑπογραμμός, διὰ νὰ ἀκολουθήσωμεν, κατὰ τὸν θεῖον Πέτρον, καὶ ἡμεῖς τὰ ἴχνη Του (Α´ Πέτρ. β´ 21).

275. ΔΙΑ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ ΛΑΤΡΕΥΟΜΕΝ ΑΛΗΘΩΣ ΚΑΙ ΕΥΑΡΕΣΤΩΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ

Ἐπειδὴ ἡ θεία Εὐχαριστία εἶνε, ὡς εἴδομεν, θυσία ἐξιλαστήριος πρὸς τὸν Θεόν, καὶ θυσία δεήσεως καὶ ἱκεσίας, καὶ θυσία εὐχαριστίας καὶ αἶνος καὶ δοξολογία πρὸς τὴν μεγαλωσύνην του, ἐννοοῦμεν ἐξ ὅλων αὐτῶν, ὅτι διὰ τῆς θείας Εὐχαριστίας λατρεύομεν ἀληθῶς καὶ εὐαρέστως τὸν Θεόν. Καὶ διὰ νὰ λάβωμεν σαφεστέραν ἰδέαν τοῦ, πῶς διὰ τῆς θείας Εὐχαριστίας λατρεύομεν ἀληθῶς καὶ εὐαρέστως τὸν Θεόν, ἂς εἴπωμεν τίς εἶνε ἡ ἀληθὴς καὶ εὐάρεστος πρὸς τὸν Θεὸν λατρεία.

Ἡ ἀληθὴς καὶ εὐάρεστος τῷ Θεῷ λατρεία. Λέγομεν λοιπὸν ὅτι ἀληθὴς καὶ εὐάρεστος πρὸς τὸν Θεὸν λατρεία εἶνε ἡ συμφώνως πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον ἐγκάρδιος καὶ ὁλόψυχος καὶ ἀπόλυτος προσήλωσις καὶ ἀφοσίωσις τῆς καρδίας πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τελεία ὑπακοὴ εἰς τὸ θέλημά του. Συμφώνως πρὸς ταῦτα, πᾶσα προσευχὴ τοῦ Χριστιανοῦ, εἴτε κατὰ μόνος εἴτε μετὰ πολλῶν προσώπων γινομένη, ὁπουδήποτε καὶ ὁποτεδήποτε καὶ ἂν ἐνεργῆται, ἂν γίνεται ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ, ἤτοι ἂν προέρχεται ἐκ τῆς ψυχῆς καὶ τῆς καρδίας τοῦ ἀνθρώπου, καὶ εἶνε σύμφωνος πρὸς τὰς ἀληθείας καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπερ Εὐαγγέλιον ἀπαιτεῖ παρὰ τοῦ προσευχομένου, μαζῆ μὲ τὰ ὀρθὰ καὶ ἀληθῆ φρονήματα, καὶ διαγωγὴν σύμφωνον πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, πᾶσα, λέγομεν, τοιαύτη προσευχὴ εἶνε λατρεία εἰς τὸν Θεὸν ἀληθὴς καὶ εὐάρεστος. Ἐπίσης λατρεία ἀληθὴς καὶ εὐάρεστος εἰς τὸν Θεὸν εἶνε ἡ ὑπακοὴ ἐν γένει εἰς τὸ θέλημά του. Λατρεία ἐπίσης εὐάρεστος εἰς τὸν Θεὸν εἶνε καὶ πᾶσαι αἱ ἱεραὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀκολουθίαι, καὶ πᾶσαι αἱ ἱεροτελεστίαι τῶν μυστηρίων, καὶ ἐν γένει πᾶσα ἱεροπραξία, ἥτις ἔχει ὁρισθῆ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου, ὅταν πάντα ταῦτα λέγωνται καὶ τελῶνται μετ᾽ εὐλαβείας καὶ ἀφοσιώσεως τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν Θεόν.

Ἡ κατ᾽ ἐξοχὴν εὐάρεστος τῷ Θεῷ λατρεία. Ἀλλ᾽ ἂν καὶ διὰ πάντων τούτων λατρεύωμεν τὸν Θεόν, ἡ κυρίως ὅμως λατρεία, δι᾽ ἧς λατρεύομεν κατ᾽ ἐξοχὴν ἀληθῶς καὶ εὐαρέστως τὸν Θεόν, εἶνε ἡ διὰ τῆς Εὐχαριστίας. Καὶ εἶνε αὕτη, διότι προσφέροντες εἰς τὸν Θεὸν τὴν θυσίαν τῆς Εὐχαριστίας, ἥτις παρεδόθη ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου εἰς ἡμᾶς, προσφέρομεν αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίαν τοῦ Χριστοῦ, ἥτις εἶνε ἡ κατ᾽ ἐξοχὴν ἀληθὴς καὶ κατὰ πάντα τελεία καὶ εὐάρεστος τῷ Θεῷ προσφορά. Καθόσον ὁ Χριστός, δείξας καθ᾽ ὅλον τὸν ἐπὶ γῆς βίον αὐτοῦ τελείαν καὶ ἀπόλυτον ἀφοσίωσιν καὶ ὑπακοὴν εἰς τὸ θέλημα τοῦ οὐρανίου αὐτοῦ Πατρός, ἀπέθανεν ἐπὶ τέλους ἐν τῇ ὑπακοῇ ταύτῃ διὰ σκληροτάτου καὶ ὀδυνηροτάτου θανάτου, καρφωμένος ἐπάνω εἰς τὸν σταυρόν. Προσφέροντες λοιπὸν ἡμεῖς εἰς τὸν Θεὸν τὴν θυσίαν τῆς Εὐχαριστίας, προσφέρομεν ἐν αὐτῇ, ὡς ἔχομεν εἴπει προηγουμένως, αὐτὸν τὸν θυσιασθέντα Μονογενῆ αὐτοῦ Υἱόν, τὸ μόνον ἀντικείμενον τῆς τελείας αὐτοῦ ἀγάπης καὶ ἀρεσκείας.

Λατρεύομεν ἔτι διὰ τῆς θυσίας τῆς Εὐχαριστίας ἀληθῶς καὶ εὐαρέστως τὸν Θεόν, διότι ἐν τῇ θείᾳ εὐχαριστίᾳ ἀναμιμνησκόμεθα καὶ ἀναλογιζόμεθα, ὡς ἐρρέθη προηγουμένως, τὴν δικαιοσύνην καὶ πανσοφίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἰδίως τὴν τελείαν αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην· ἀναμιμνησκόμεθα τὰ φρικτὰ καὶ ἐπονείδιστα τοῦ Κυρίου πάθη, ἅτινα ὑπέστη χάριν ἡμῶν· ἀναλογιζόμεθα ὅτι ἕνεκα τῶν παθῶν καὶ τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ λαμβάνομεν τὴν χάριν καὶ τὴν δωρεὰν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ταῦτα πάντα

ἀναμιμνησκόμενοι καὶ ἀναλογιζόμενοι ἐννοοῦμεν κατὰ τὸ δυνατὸν τὰς τελειότητας ἐν γένει τοῦ Θεοῦ, τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν δόξαν του, καὶ πρὸ πάντων τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην του. Ἐκ τούτων δὲ διεγειρόμεθα καὶ παρορμώμεθα εἰς τὸ νὰ ἀγαπῶμεν καὶ εὐχαριστῶμεν ὁλοψύχως αὐτόν, τὸν Πατέρα, τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, καὶ εἰς τὸ νὰ αἰνῶμεν καὶ δοξάζωμεν τὸ ἅγιον ὄνομά του, καὶ νὰ ὑπακούωμεν εἰς τὸν νόμον του καὶ τὰς ἐντολάς τον, ἅπερ εἶνε λατρεία ἀληθὴς καὶ εὐάρεστος τῷ Θεῷ.

Λατρεύομεν ἀκόμη διὰ τῆς θυσίας τῆς Εὐχαριστίας ἀληθῶς καὶ εὐαρέστως τὸν Θεόν, διότι ἀναμιμνησκόμενοι ἐν αὐτῇ τὰ φρικτὰ τοῦ Κυρίου πάθη, διδασκόμεθα, ὡς ἐρρέθη ἐν τοῖς προηγουμένοις, τὰς μεγάλας τοῦ Χριστοῦ ἀρετάς, ἐξ ὧν διεγείρονται ἐν ἡμῖν αἰσθήματα ἱερά, αἰσθήματα θαυμασμοῦ καὶ ἀγάπης πρὸς τὸν Σωτῆρα, ἅμα δὲ καὶ πόθος εἰς τὸ νὰ μιμηθῶμεν καὶ ἡμεῖς κατὰ τὸ δυνατὸν καὶ ἀποκτήσωμεν ταύτας, ὅπως εὐαρεστήσωμεν αὐτῷ.

Ἀκόμη διὰ τῆς θυσίας τῆς Εὐχαριστίας λατρεύομεν ἀληθῶς καὶ εὐαρέστως τὸν Θεόν, ὄχι μόνον δι ὅλα ὅσα εἴπομεν προηγουμένως, ἀλλὰ καὶ διότι καὶ δι' αὐτῶν τῶν αἰσθήσεων μας βλέπομεν καὶ αἰσθανόμεθα ὅτι ὁ Χριστὸς ἐξ ἀγάπης παρέχει εἰς τροφὴν ἡμῶν αὐτὸ τὸ ὑπὲρ ἡμῶν θυσιασθὲν σῶμα του καὶ αὐτὸ τὸ ὑπὲρ ἡμῶν ἐκχυθὲν αἷμα του. Ἐκ τῆς οὐρανίου δὲ ταύτης τροφῆς ἀναπτύσσεται ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν μεγαλυτέρα ἡ πρὸς τὸν Χριστὸν ἀγάπη καὶ ἀφοσίωσις καὶ ὑπακοή, δι' ὧν λατρεύεται εὐαρέστως ὁ Θεός. Ταῦτα πάντα μαρτυροῦν ὅτι ἡ κυρίως καὶ κατ' ἐξοχὴν λατρεία, δι' ἧς λατρεύομεν ἀληθῶς καὶ εὐαρέστως τὸν Θεόν, εἶνε ἡ διὰ τῆς θυσίας τῆς Εὐχαριστίας.

276. Β΄) Η ΙΕΡΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Μετὰ τὰ λεχθέντα περὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας, ἐρχόμεθα νὰ εἴπωμεν δι' ὀλίγων περὶ τῆς θείας καὶ ἱερᾶς Λειτουργίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ καὶ διὰ τῆς ὁποίας τελεῖται τὸ μέγα μυστήριον τῆς Εὐχαριστίας. Καὶ θὰ εἴπωμεν ἰδιαιτέρως περὶ τῆς θείας Λειτουργίας, καθόσον αὕτη, ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους θεωρουμένη, εἶνε ἡ κυριωτάτη καὶ ἐπισημοτάτη τελετὴ τῆς Ἐκκλησίας· διότι δι' αὐτῆς κυρίως οἱ πιστοί, ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνερχόμενοι ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ, αἰνοῦν καὶ δοξάζουν καὶ εὐχαριστοῦν καὶ δέονται καὶ λατρεύουν ἐν πνεύματι, ἀληθῶς καὶ εὐαρέστως τὸν Θεόν. Καὶ λέγομεν τοῦτο, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τὸν λόγον ὅτι τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, διὰ τοῦ ὁποίου κυρίως λατρεύεται, ὡς ἐρρέθη ἐν τοῖς προηγουμένοις, ὁ Θεός, τελεῖται διὰ τῆς θείας Λειτουργίας. Ἀκόμη δὲ καὶ διότι ἡ θεία Λειτουργία, τελοῦσα τὸ μυστήριον τῆς Εὐχαριστίας, συμπεριλαμβάνει ὕμνους καὶ δοξολογίας καὶ εὐχαριστίας, ψάλματα ἱερὰ καὶ ἀναγνώσματα θεῖα, εὐχὰς καὶ δεήσεις. Τουτέστι συμπεριλαμβάνει αἴνους, ὕμνους καὶ δοξολογίας πρὸς τὸν τρισυπόστατον Θεόν, τὸν Πατέρα, τὸν Υἱόν, καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, δι' ὧν αἴνων καὶ δοξολογιῶν αἰνοῦμεν καὶ δοξάζομεν τὴν ἀγαθωσύνην του καὶ μεγαλειότητά του. Περιλαμβάνει ἔτι ἡ θεία Λειτουργία εὐχαριστίας, δι' ὧν ἐκφράζομεν καὶ ἐκδηλοῦμεν τὴν εὐγνωμοσύνην μας διὰ τὰς εὐεργεσίας του καὶ τὰς ὑψίστας δωρεάς του. Περιλαμβάνει ἀκόμη θεῖα καὶ ἱερὰ ἀναγνώσματα καὶ κηρύγματα ἐξαγγέλλοντα ἐφ' ἑνὸς μὲν τὰ μεγαλεῖα καὶ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἐν γένει διδάσκοντα τὰς σωτηριώδεις ἀληθείας, δι' ὧν φωτίζονται καὶ ὁδηγοῦνται οἱ πιστοὶ εἰς τὴν κατὰ Θεὸν ζωὴν καὶ πολιτείαν.

Περιλαμβάνει προσέτι ἡ θεία Λειτουργία δεήσεις καὶ ἱκεσίας, δι' ὧν ὁ ἱερεὺς παρακαλεῖ τὸν Θεόν, ἵνα γίνῃ ἵλεως εἰς τὰς ἁμαρτίας τῶν Χριστιανῶν, καὶ ἀξιώνῃ αὐτοὺς ἵνα κοινωνῶσιν ἀκατακρίτως τῶν ἀχράντων Μυστηρίων· καὶ ἐν γένει περιλαμβάνει τὰς δεήσεις, αἵτινες εἶνε ἐν ταῖς εὐχαῖς τῆς ἱερᾶς Λειτουργίας καὶ δι' ὧν ὁ ἱερεὺς δέεται ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν δεήσεων τούτων, περιλαμβάνει ἔτι ἡ θεία Λειτουργία δεήσεις καὶ ἱκεσίας, δι' ὧν δέεται μετὰ τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ διακόνου καὶ ἅπας ὁ ἐκκλησιαζόμενος πιστὸς τοῦ Κυρίου λαὸς καὶ αἰτεῖ τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ χάριν, τὴν ἀντίληψίν τοῦ καὶ τὰς δωρεάς του. Τοιαῦται δὲ δεήσεις εἶνε αἱ λεγόμεναι μετὰ τὸ «Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρός...», ἤτοι: «Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν», καὶ καθεξῆς. Καὶ «Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον κλπ.». Καὶ «Εἴπωμεν πάντες ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς... Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων Χριστιανῶν» καὶ ἐφεξῆς. Καὶ αἱ αἰτήσεις «Τὴν ἡμέραν πᾶσαν τελείαν, ἁγίαν, εἰρηνικὴν καὶ ἀναμάρτητον» κλπ.

Οὕτως ἡ θεία καὶ ἱερὰ Λειτουργία, σκοπὸν καὶ κέντρον ἔχουσα τὸ μέγα τῆς σωτηρίας μυστήριον, τὴν θυσίαν τῆς Εὐχαριστίας, ὅπως κοινωνήσωσιν οἱ πιστοὶ τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου καὶ μετάσχωσι τῶν ἐκ τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ πηγαζόντων θείων δωρημάτων καὶ ἀγαθῶν, καὶ συμπεριλαμβάνουσα ὕμνους καὶ δοξολογίας καὶ εὐχαριστίας, ψάλματα ἱερὰ καὶ ἀναγνώσματα θεῖα, δεήσεις καὶ ἱκεσίας, εἶνε ἡ κυριωτάτη καὶ ἐπισημοτάτη τελετὴ τῆς Ἐκκλησίας, δι' ἧς ὁ πιστὸς τοῦ Κυρίου λαὸς λατρεύει τὸν Θεὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ, λατρεύει αὐτὸν ἀληθῶς καὶ εὐαρέστως. Δι' αὐτὸ θεωροῦμεν χρήσιμον, καὶ ἀναγκαῖον ἵνα εἴπωμεν κεφαλαιωδῶς τοὐλάχιστον καὶ περὶ αὐτῆς.

277. ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΧΑΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

1) Ἡ ἀναγκαιότης τῆς εἰρήνης. Πρὶν ὅμως εἴπωμεν περὶ τῆς θείας καὶ ἱερᾶς Λειτουργίας, φρονοῦμεν ὅτι θὰ εἶνε οὐχὶ μικρᾶς πνευματικῆς ὠφελείας πρόξενον, ἐὰν προτάξωμεν αὐτῆς περὶ τοῦ θείου χαρίσματος τῆς εἰρήνης. Θεωροῦμεν δὲ τὴν περὶ εἰρήνης γνῶσιν ἀναγκαιοτάτην οὐ μόνον διὰ τὴν ἐκ τῆς θείας Λειτουργίας πνευματικὴν ὠφέλειαν τοῦ χριστιανοῦ, διότι, χωρὶς νὰ ἔχῃ οὗτος εἰρήνην ἐν τῇ ψυχῇ του, οὐδεμίαν πνευματικὴν ὠφέλειαν λαμβάνει ἐκ τῆς παραστάσεώς του εἰς τὴν θείαν καὶ

ἱερὰν Λειτουργίαν, ἀλλὰ θεωροῦμεν αὐτήν, ἐκ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ διδασκόμενοι, ἀναγκαίαν καὶ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ καὶ δι᾽ αὐτὴν τὴν σωτηρίαν τοῦ χριστιανοῦ. Καθότι, ὅταν ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου στερῆται τῆς εἰρήνης, δὲν δύναται οὗτος νὰ ἐπικοινωνῇ μετὰ τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ νὰ εὐαρεστήσῃ ἑπομένως εἰς τὸν Κύριον.

Ὅτι δὲ δὲν δύναται ὁ Χριστιανὸς νὰ ὠφεληθῇ ἐκ μόνης τῆς παραστάσεώς του εἰς τὴν θείαν καὶ ἱερὰν Λειτουργίαν, ἄνευ τῆς ἐν τῇ ψυχῇ του εἰρήνης, δύναται πᾶς τις νὰ ἐννοήσῃ καὶ ἐκ τούτου: Ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς θείας Λειτουργίας, εὐθὺς μετὰ τὸ «Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρός...», ὁ διάκονος ἢ ὁ ἱερεὺς ἀποτεινόμενος πρὸς τὸ ἐκκλησίασμα παραγγέλλει καὶ προτρέπει, ἵνα πάντες οἱ ἐν τῷ ναῷ χριστιανοὶ προσέξωσιν, ὅπως ἔχωσιν εἰρήνην ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν, λέγων, «Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν». Καὶ ἔπειτα πάλιν, «Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν». Καὶ πάλιν καὶ πάλιν ἐπαναλαμβάνει τὴν αὐτὴν προτροπήν, τοῦ νὰ ἔχωσι δηλονότι εἰρήνην ἐν ταῖς ψυχαῖς των. Ἐννοεῖ δὲ δι᾽ αὐτοῦ ἡ Ἐκκλησία, ἥτις ὥρισεν, ἵνα συχνὰ ὑπενθυμίζωσι οἱ λειτουργοὶ αὐτῆς εἰς τὸν ἐκκλησιαζόμενον λαὸν τὴν εἰρήνην, ὅτι δὲν εἰσακούει ὁ Θεὸς τὴν προσευχὴν τοῦ Χριστιανοῦ, οὐδὲ θεωρεῖ λατρείαν ἑαυτοῦ τὴν ἐν τῷ ναῷ παράστασίν του, ἐὰν οὗτος δὲν ἔχῃ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν γαλήνην ἐν τῇ ψυχῇ του.

Τὴν σπουδαιότητα ἀκόμη καὶ ἀναγκαιότητα τῆς εἰρήνης τὴν ἐννοεῖ ὁ χριστιανός, ἐὰν λάβῃ ὑπ᾽ ὄψιν του ὅτι καθ᾽ ὅλον τὸ διάστημα, κατὰ τὸ ὁποῖον τελεῖται ἡ θεία Λειτουργία, πολλάκις καὶ ἐπανειλημμένως ὁ ἱερεὺς τὴν εἰρήνην εὔχεται πρὸς τὸν λαὸν λέγων, «Εἰρήνη πᾶσι». Ἀφίνομεν πλέον, ὅτι καὶ κατὰ τὰς ἄλλας ἱερὰς ἀκολουθίας ἡ Ἐκκλησία διὰ τοῦ ἱερέως τὴν αὐτὴν εἰρήνην πρὸς τοὺς παρισταμένους εὔχεται. Ἀλλὰ καὶ τὸ πρῶτον ἐξ ὅλων τῶν αἰτημάτων, ἅτινα διὰ τῆς θείας Λειτουργίας ἡ Ἐκκλησία δέεται τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἐν τῇ ἀγαθότητί του μᾶς δώσῃ, εἶνε νὰ μᾶς δώσῃ ὁ Θεὸς τὴν εἰρήνην. «Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης, λέγει, καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν». Συνδέει, βλέπομεν, ἡ Ἐκκλησία εἰς τὸ πρῶτον τοῦτο αἴτημα τὴν εἰρήνην μετὰ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν μας. Καὶ κάμνει τοῦτο, διότι ἄνευ τῆς εἰρήνης δὲν δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν μας.

Τὴν μεγάλην ἀξίαν καὶ ἀναγκαιότητα τῆς εἰρήνης τὴν ἐννοεῖ ὁ χριστιανὸς ἔτι καλύτερον, ὅταν βλέπῃ ὅτι καὶ οἱ πινευματέμφοροι Ἀπόστολοι πάντοτε εἰς τὰς ἐπιστολάς τῶν προτάσσουν καὶ εὔχονται εἰς τοὺς χριστιανούς, μαζῇ μὲ τὴν θείαν χάριν, τὴν εἰρήνην. Οὕτως ὁ θεῖος Παῦλος γράφει: «Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ Πατρὸς ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ». Ὁ δὲ ἀπόστολος Πέτρος «χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη».

Ἀλλὰ ὑπεράνω πάντων τούτων, ἅτινα ἀποδεικνύουν καὶ βεβαιώνουν τὴν σπουδαιότητα τοῦ χαρίσματος τῆς εἰρήνης, ἔχομεν καὶ αὐθεντικώτερον κῦρος περὶ τῆς ἀξίας καὶ ἀναγκαιότητος αὐτῆς, ἔχομεν αὐτὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Διότι ὁ Χριστὸς ὀλίγας ὥρας πρὸ τῶν παθῶν του, ὅτε προδιέθετε καὶ διεφώτιζε καὶ προκατήρτιζε τοὺς μαθητάς Του διὰ τῆς τελευταίας ἐκείνης ὑψηλῆς διδασκαλίας του, ἥτις εἶνε ἡ Διαθήκη οὕτως εἰπεῖν αὐτοῦ, ὁ Χριστός, λέγομεν, ἀφίνει εἰς τοὺς μαθητάς τοῦ ὡς πολύτιμον θεῖον δῶρον τὴν εἰρήνην. «Εἰρήνην, εἶπεν εἰς αὐτούς, ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν» (Ἰώ. ιδ´ 27). Ἤτοι εἰρήνην ἀφίνω εἰς σᾶς, σᾶς ἀφίνω καὶ σᾶς δίδω εἰρήνην, τὴν ὁποίαν ἔχω ἐγὼ εἰς ἐμαυτόν. Δὲν σᾶς δίδω εἰρήνην, τὴν ὁποίαν δίδουσιν οἱ ἄνθρωποι τοῦ κόσμου τούτου, εἰρήνην, ἡ ὁποία δὲν ἔχει τὸ ἀληθὲς ἀγαθόν, δὲν ἔχει τὸ σταθερὸν καὶ τὸ βέβαιον. Σᾶς δίδω τὴν ἰδικήν μου εἰρήνην.

Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασίν Του ὁ Χριστός, ὅτε τὸ πρῶτον παρουσιάσθη ἐνώπιον τῶν δέκα Αὐτοῦ μαθητῶν, τὴν εἰρήνην ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς εἰπών, «Εἰρήνη ὑμῖν». Καὶ μετ᾽ ὀλίγον πάλιν τὴν εἰρήνην παρέσχεν εἰς αὐτοὺς λέγων, «Εἰρὴνη ὑμῖν». Ἀλλὰ καὶ μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας, ὅτε ἦσαν συνηθροισμένοι οἱ ἕνδεκα μαθηταὶ καὶ παρουσιάσθη εἰς αὐτοὺς, τὴν εἰρήνην πάλιν μετέδωκεν εἰς αὐτοὺς εἰπών, «Εἰρήνη ὑμῖν» (Ἰω. κ´ 19, 21, 26).

Πάντα ταῦτα μαρτυροῦν καὶ βεβαιώνουν τὴν σπουδαιότητα καὶ ἀναγκαιότητα τῆς εἰρήνης, καὶ πόσον ἡμεῖς πρέπει νὰ ἐκτιμῶμεν καὶ νὰ ἐπιδιώκωμεν τὴν ἀπόκτησιν αὐτῆς.

2) Ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ τίς εἶνε ἡ εἰρήνη αὕτη, ἥτις ἔχει τοιαύτην καὶ τοσαύτην ἀξίαν καὶ σπουδαιότητα; Ἡ εἰρήνη αὕτη εἶνε ἐκείνη, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ Χριστὸς ἐν ἑαυτῷ ὡς ἄνθρωπος. Τίς δὲ ἦτο ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ; Ἦτο ἡ ἠρεμία καὶ ἀταραξία τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ἦτο ἡ τελεία ἐσωτερικὴ γαλήνη. Ἀλλὰ πόθεν προήρχετο ἡ τοιαύτη εἰρήνη εἰς τὸν Χριστόν; Προήρχετο ἐκ τῆς ὅλως ἀληθοῦς καὶ ἀγαθῆς μαρτυρίας τῆς συνειδήσεώς του, ὅτι δηλαδὴ ὡς ἄνθρωπος ἦτο κατὰ πάντα ἀκριβὴς τηρητὴς τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Ἕνεκα δὲ τούτου εἶχε καὶ τελείαν εἰρήνην μετὰ τοῦ οὐρανίου Πατρός του. Εἶχεν εἰρήνην ὁ Χριστὸς καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους διότι ὄχι μόνον δὲν εἶχε τὶ ἐν τῇ ψυχῇ του κατά τινος, οὐδὲ ἔβλαψε ποτέ τινα, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἐξ ἀγάπης κινούμενος ἐθυσίασε καὶ τὴν ζωήν του ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων. Εἶχεν ὁ Χριστὸς εἰρήνην καὶ ἐν ἑαυτῷ, διότι καὶ κατὰ τὰς πράξεις του καὶ τὰ ἔργα του, καὶ κατὰ τοὺς λόγους του καὶ τοὺς τρόπους του, καὶ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον, κατὰ τὴν καρδίαν, κατὰ τὴν διάνοιαν, κατὰ τὴν θέλησιν, κατὰ τοὺς σκοποὺς καὶ τὰ ἐλατήρια τῆς ψυχῆς του, ἦτο ὅλως ἅγιος καὶ ἀπολύτως ἄμωμος. Καὶ ἐπειδὴ ἦτο κατὰ πάντα ἅγιος καὶ ἄμωμος ὁ Χριστός, καθ᾽ ὅλον τὸ πλάτος καὶ τὸ βάθος τοῦ θελήματος τοῦ οὐρανίου Πατρός του, διὰ τοῦτο εἶχε καὶ τελείαν πεποίθησιν εἰς τὴν ἀγάπην ἣν εἶχεν ὁ Πατὴρ πρὸς αὐτόν. Ἡ τελεία δὲ αὕτη πεποίθησις τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ οὐρανίου Πατρὸς διετήρει τὴν τελείαν ἠρεμίαν καὶ ἀταραξίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, τὴν τελείαν ἐσωτερικὴν γαλήνην καὶ ἀνάπαυσιν τῆς συνειδήσεώς του εἰς ἅπαντα τὸν ἐπὶ τῆς γῆς βίον του.

3) Πῶς ἀποκτᾶται ἡ εἰρήνη. Ἀφοῦ εἴδομεν ποία ἦτο ἡ εἰρήνη, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ Χριστὸς ἐν

ἑαυτῷ, καὶ πόθεν προήρχετο αὕτη, ἂς ζητήσωμεν ἤδη νὰ μάθωμεν πῶς καὶ ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ ἀποκτήσωμεν κατὰ τὸ δυνατὸν τὴν εἰρήνην ταύτην.

Ἐν πρώτοις πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ἡ εἰρήνη, περὶ τῆς ὁποίας κάμνομεν λόγον, εἶνε χάρισμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὸ δὲ χάρισμα τοῦτο δίδεται ἐκ τοῦ οὐρανίου Πατρὸς καὶ Θεοῦ καὶ ἐκ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι δίδεται οὐχὶ μεροληπτικῶς, ἀλλὰ κατὰ λόγον δικαιοσύνης. Δίδεται δηλονότι εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι πιστεύουν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅτι ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ διὰ τὰς ἁμαρτίας των, καὶ προσπαθοῦν μὲ ὅλην τῶν τὴν δύναμιν καὶ τὴν θέλησιν νὰ πορεύωνται συμφώνως πρὸς τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ.

Οὕτως ὅταν πορεύεται ὁ χριστιανός, θὰ λάβῃ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ ἔχῃ ἐν τῇ ψυχῇ του τὸ μέγα καὶ ὕψιστον χάρισμα τῆς εἰρήνης. Θὰ ἔχῃ εἰρήνην πρὸς τὸν Θεὸν ὡς τηρῶν τὰς ἐντολάς του. Θὰ ἔχῃ εἰρήνην πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, καθ' ὅσον ἐξαρτᾶται ἐξ αὐτοῦ· διότι ὄχι μόνον ἀντιπάθειαν τινα δὲν θὰ ἔχῃ κατά τινος, ἀλλὰ καὶ θὰ ἀγαπᾷ καὶ εὐεργετικὸς θὰ εἶνε πρὸς πάντας, καθ' ὅσον εἶνε δυνατὸν εἰς αὐτόν. Θὰ ἔχῃ εἰρήνην καὶ πρὸς τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτόν του, διότι ὡς τηρητὴς τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ δὲν θὰ ἐλέγχεται ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ὡς ἔνοχος οὔτε δι' ἐξωτερικόν τι παράπτωμα, ἐν ἔργῳ δηλονότι ἢ ἐν λόγῳ ἢ ἐν συμπεριφορᾷ καὶ τρόπῳ, οὔτε διὰ παραδοχὴν ἐσωτερικοῦ τινος πονηροῦ διαλογισμοῦ ἢ πάθους ἢ ἐπιθυμίας κακῆς. Οὕτω δὲ εἰρηνεύων ὁ χριστιανὸς πρὸς τὸν Θεόν, καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ πρὸς ἑαυτόν, ἔχει τὴν ἀγαθὴν καὶ ἀκατάγνωστον συνείδησιν, ἔχει τὴν ἐσωτερικὴν ἠρεμίαν καὶ γαλήνην τῆς ψυχῆς.

4) Ἡ εἰρήνη εἶνε συνέπεια τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Ἡ εἰρήνη αὕτη, τὴν ὁποίαν δίδει ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἶνε συνέπεια οὕτως εἰπεῖν καὶ ἀποτέλεσμα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Καταλαμβάνει δὲ τοῦτο πᾶς τις, ὅταν λάβῃ ὑπ' ὄψιν του ὅτι ἡ μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων εἰρήνη ἐπῆλθεν ἀφοῦ πρῶτον ἐξ ἀγάπης παρέδωκεν ὁ Θεὸς τὸν Μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν εἰς θάνατον. Οὕτω μᾶς βεβαιοῖ ὁ Χριστὸς ἀφ' ἑνὸς καὶ ὁ πνευματέμφορος Παῦλος ἀφ' ἑτέρου. «Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, λέγει ὁ Χριστός, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν Μονογενῆ ἔδωκεν (εἰς θάνατον), ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον» (Ἰώ. γ´ 16). Ὁ δὲ θεῖος Παῦλος κηρύττων τὸ ἀποτέλεσμα, ἤτοι τὴν εἰρήνην τὴν ὁποίαν ἐπέφερεν ὁ σταυρικὸς τοῦ Κυρίου θάνατος, λέγει: «Δικαιωθέντες ἐκ πίστεως εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Ρωμ. ε´ 3). Τουτέστιν, ἀφοῦ ἐπιστεύσαμεν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ παρέδωκεν ἐξ ἀγάπης εἰς θάνατον διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ἐσηκώθη ἡ ἁμαρτία ἀπὸ τὸ μέσον καὶ ἐπῆλθεν εἰρήνη μεταξὺ ἡμῶν τῶν χριστιανῶν καὶ τοῦ Θεοῦ. Διότι πρότερον, ὡς λέγει ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος, ἕνεκα τῶν ἁμαρτιῶν μας ἤμεθα ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ, ἐφιλιώθημεν δὲ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ (Ρωμ. ε´ 10). Ἐπῆλθε λοιπὸν ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς ὡς συνέπεια καὶ ἀποτέλεσμα τῆς ἀγάπης αὐτοῦ.

Καὶ αὕτη μὲν ἡ εἰρήνη, ἡ ὁποία ἐπῆλθεν ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, εἶνε ἡ καθολικὴ καὶ γενικὴ εἰρήνη, μεταξὺ τῶν πιστευόντων εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τοῦ Θεοῦ. Ἡ δὲ εἰρήνη, ἡ ὁποία ἐπέρχεται ἐν τῇ ψυχῇ ἑκάστου χριστιανοῦ διὰ τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἥτις εἶνε, ὡς ἐρρέθη προηγουμένως, ἡ ἀγαθὴ καὶ ἀκατάγνωστος συνείδησις, ἡ ἠρεμία καὶ γαλήνη τῆς ψυχῆς, ἡ εἰρήνη αὕτη δίδεται ὡς μία ἰδιάζουσα καὶ ἐξαιρετικὴ χάρις, ὡς μία ἰδιαιτέρα ἐσωτερικὴ χαρά, ὡς ἓν δώρημα τέλειον. Ἀλλὰ καὶ ἡ εἰρήνη αὕτη, ἥτις δίδεται εἰς τὸν τηροῦντα τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ, ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ προέρχεται. Διότι, καθὼς βεβαιοῖ ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ὁ τηρῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ἀγαπᾶται ὑπὸ τοῦ οὐρανίου Πατρός. «Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου, λέγει, καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρός μου» (Ἰω. ιδ´ 21).

5) Ὁ ἔχων τὴν εἰρήνην εἶνε εὐτυχὴς καὶ μακάριος. Ἀγαπῶν λοιπὸν ὁ Θεὸς τὸν τηροῦντα τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ, δίδει εἰς αὐτὸν τὸ τέλειον δώρημα τῆς εἰρήνης, διὰ τῆς ὁποίας οὗτος ὄχι μόνον ἐν τῷ μέλλοντι βίῳ θὰ εἶνε αἰωνίως εὐδαίμων, ἔνδοξος καὶ μακάριος, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ προσκαίρῳ τούτῳ βίῳ, ὅστις γέμει ἐκ θλίψεων καὶ στενοχωριῶν, θὰ εἶνε ὁ εὐτυχέστερος παντὸς ἄλλου στερουμένου τῆς εἰρήνης, ἣν ἔχει αὐτός. Διότι καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει ὅλα τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου τούτου, ὅτι ἔχει τὸν ἔπαινον καὶ τὴν δόξαν ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ἔχει ὅλον τὸν πλοῦτον καὶ ὅλας τὰς ἡδονὰς καὶ ἀπολαύσεις τοῦ κόσμου τούτου, ὅτι ἔχει ὅλην τὴν κατὰ κόσμον σοφίαν, ἀκόμη δὲ καὶ τελείαν σωματικὴν ὑγείαν, ἂν δὲν ἔχῃ ὅμως οὗτος τὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ εἰρήνην ἐν τῇ ψυχῇ του, ἂν δὲν ἔχῃ ἐσωτερικὴν ἠρεμίαν καὶ γαλήνην, ἀλλ' εὑρίσκεται πάντοτε ἐν ἀνησυχίᾳ καὶ ταραχῇ, τί ὠφελεῖται ἐξ ὅλων τῶν ἀγαθῶν τοῦ κόσμου, τὰ ὁποῖα ἔχει εἰς τὴν ἐξουσίαν του; Ἀφοῦ ἡ ψυχή του δὲν ἔχει εἰρήνην καὶ ἠρεμίαν, εἶνε δυστυχὴς καὶ ἀξιολύπητος, καίτοι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων νομίζεται καὶ θεωρεῖται εὐτυχὴς καὶ μακάριος.

Ἡ εἰρήνη ὅμως τὴν ὁποίαν δίδει ὁ Θεὸς, κάμνει τὸν ἄνθρωπον ὄντως εὐτυχῆ καὶ μακάριον, διότι ἐκεῖ ὅπου εἶνε ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖ εἶνε καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖ εἶνε καὶ ἧ προστασία τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχῃ ἐν ἑαυτῷ τὴν εἰρήνην, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν προστασίαν τοῦ Θεοῦ, ἐκ τίνος ἔχει τότε νὰ φοβηθῇ ἢ τὸ παράπαν νὰ πτοηθῇ; Ὅλος ὁ κόσμος, ὅλα τὰ θηρία, ὅλα τὰ στοιχεῖα, ὅλαι αἱ δυνάμεις τῆς φύσεως, ὅλοι οἱ δαίμονες, τὰ πάντα εἶνε ὡς ἱστὸς ἀράχνης ἀπέναντι τῆς παντοδυναμίας τοῦ Θεοῦ, ἥτις προστατεύει αὐτόν. Αὐτὴν τὴν πεποίθησιν ἐμβάλλων ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Πνεύματός τοῦ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ τηροῦντος τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ, κάμνει αὐτὸν ὅλως ἄφοβον, ἀπτότον, γαλήνιον, εἰρηνικόν.

6) Ἡ ὑπεροχὴ καὶ τὸ ὕψος τῆς εἰρήνης. Ἡ εἰρήνη αὕτη, ἐπειδὴ περικλείει ἐν ἑαυτῇ τὸν ἄπειρον πλοῦτον τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, δὲν ἀνταλλάσσεται πρὸς οὐδέν οὐδὲ πρὸς ὅλα τὰ ἀγαθά. εἶνε τοιοῦτον ἔξοχον χάρισμα, ὥστε, καθὼς βεβαιώνει ὁ θεῖος Παῦλος γράφων πρὸς τοὺς ἐν Φιλίποις

χριστιανούς, οὐδεμία λογικὴ διάνοια δύναται νὰ τὴν κατανοήσῃ. Ἡ εἰρήνη αὕτη, λέγει πρὸς αὐτούς, ἥτις εἶνε ἀπεριόριστος καὶ ἀπερίγρατπτος, θέλει περιφρουρήσει καὶ διαφυλάξει τὰς καρδίας σας καὶ τὰ διανοήματά σας διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου ἐλάβετε τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν σας καὶ κατέστητε οἰκεῖοι τῷ Θεῷ· ἡ εἰρήνη αὕτη θέλει περιφρουρήσει ὑμᾶς οὕτως, ὥστε νὰ μὴ ἔχητε φόβον ἐξ οὐδενός, οὐδὲ νὰ διασαλεύεσθε τὸ παράπαν ἐκ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως. Ἰδοὺ αὐτοὶ οἱ λόγοι τοῦ Ἀποστόλου: «Ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ, ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Φιλιπ. δ΄ 7).

7) Ἡ εἰρήνη εἶνε τὸ ἠθικὸν τέρμα καὶ τὸ γνώρισμα τῆς πνευματικῆς καταστάσεως. Ἡ εἰρήνη αὕτη, ἣν ἔχει ὁ τηρῶν τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ, εἶνε τὸ ἠθικὸν ὕψος ἤ, διὰ νὰ εἴπωμεν οὕτω, τὸ ἠθικὸν τέρμα, εἰς τὸ ὁποῖον φθάνει ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος. Καὶ λέγομεν τοῦτο, διότι ἂν ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ εἶνε ἔνοχος εἴς τι, δὲν δύναται τότε νὰ ἔχῃ ἀκατάγνωστον συνείδησιν, νὰ ἔχῃ εἰρήνην. Ναί. Τὴν τελείαν καὶ ἀπόλυτον εἰρήνην τὴν ἔχει ὁ Θεὸς ἐν Ἑαυτῷ. Δίδει ὅμως καὶ εἰς τὸν χριστιανὸν εἰρήνην ἀνάλογον τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ. Διότι ὅσῳ ἡ τήρησις τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ εἶνε πληρεστέρα καὶ τελειοτέρα, τόσῳ καὶ ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ διδομένη ἐν τῇ ψυχῇ εἰρήνη εἶνε μεγαλυτέρα. Ὅστις λοιπὸν τηρεῖ ἀκριβῶς τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ, αὐτὸς λαμβάνει παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πλήρη εἰρήνην καὶ ἀνάπαυσιν συνειδήσεως.

Δύναται ἑπομένως ὁ χριστιανὸς νὰ ἔχῃ ὡς γνώρισμα καὶ κανόνα καὶ γνώμονα τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς αὐτοῦ καταστάσεως, τῆς κατὰ Χριστὸν προαγωγῆς καὶ μορφώσεως αὐτοῦ, τὴν ἐν τῇ ψυχῇ του εἰρήνην. Ἂν ἔχῃ δηλονότι κατὰ πάντα ἀγαθὴν καὶ ἀκατάγνωστον συνείδησιν, ἂν ἔχῃ τελείαν ἐσωτερικὴν ἠρεμίαν καὶ γαλήνην, θὰ ἐννοῇ τότε καὶ θὰ πληροφορῆται ὅτι εἶνε τηρητὴς τοῦ θείου θελήματος. Περὶ συνειδήσεως ὅμως λέγοντες ἐνταῦθα πρέπει νὰ δώσωμεν μίαν ἐξήγησιν· ὅτι δηλαδὴ ἐννοοῦμεν τὴν ἀληθῆ συνείδησιν, ἥτις ὑπάρχει εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Θεοῦ, οἱ ὁποῖοι ἔχουν γνῶσιν τοῦ θελήματός του καὶ διακρίνουν ἀναμέσον ἀρετῆς καὶ κακίας. Δὲν λέγομεν δὲ περὶ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες ἕνεκα οἰήσεως καὶ ὑπερηφανείας πλανώμενοι θεωροῦν ἑαυτοὺς ἐκλεκτὰ ὄργανα τοῦ Θεοῦ· οὐδὲ περὶ ἐκείνων, οἵτινες ἕνεκα τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ τῆς ὑψηλοφροσύνης των φαντάζονται ἑαυτοὺς ἀναμαρτήτους καὶ δὲν τύπτονται ὁλοτελῶς ὑπὸ τῆς συνειδήσεως. Δὲν πρόκειται λοιπὸν περὶ συνειδήσεως πεπλανημένων καὶ πεπωρωμένων ἀνθρώπων, ἀλλὰ πρόκειται περὶ τῆς συνειδήσεως τῶν χριστιανῶν τῶν ἐπιζητούντων συμφώνως πρὸς τὸν θεῖον νόμον τὴν κατὰ Χριστὸν μόρφωσιν καὶ τελειοποίησίν των. Ἐὰν λοιπὸν ἡ συνείδησις ἑνὸς τοιούτου χριστιανοῦ καταγινώσκῃ αὐτοῦ, ἐὰν δηλονότι ἐλέγχῃ αὐτόν, ἐννοεῖ τότε ὅτι ἔχει ἐνοχήν τινα εἴτε εἰς μίαν εἴτε εἰς περισσοτέρας ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ. Ἀκόμη, ἐὰν βλέπῃ ὁ τοιοῦτος ὅτι ἔχει ταραχὴν ἐν τῇ ψυχῇ του (δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τῆς ταραχῆς τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία εἶνε δυνατὸν νὰ παρουσιάζεται εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκ φυσικῶν ἢ ἄλλων τινῶν αἰτίων,ὡς λόγου χάριν ἐκ σεισμοῦ, ἐκ θηρίων, ἢ ἐξ ἄλλου ἀπροόπτου καὶ σοβαροῦ κινδύνου, καὶ ἡ ὁποία ταραχὴ ὡς μὴ προερχομένη ἐξ ἁμαρτίας εἶνε ἀνένοχος), ἐάν, λέγομεν, βλέπῃ ταραχὴν ἐν τῇ ψυχῇ του, πρέπει νὰ νοῇ, ὅτι δὲν εὑρίσκεται ἐν τάξει, ὅτι δὲν κατοικεῖ ἐν τῇ ψυχῇ του τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Διότι ἐκεῖ ἔνθα οἰκεῖ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, εἶνε γαλήνη καὶ χαρά. Πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὅτι εὑρίσκεται ἐν τῇ ψυχῇ του δύναμις ἐναντία τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ, ὅτι εὑρίσκεται δύναμις στρεβλὴ καὶ πονηρὰ ἐνοχλοῦσα καὶ ταράττουσα αὐτόν.

8) Εἰδικὸν δρομολόγιον πρὸς ἀπόκτησιν τῆς εἰρήνης. Τί λοιπὸν πρέπει νὰ κάμῃ τότε, διὰ νὰ κατοικήσῃ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ, διὰ νὰ ἔλθῃ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ψυχήν του; Καὶ ἐξ ὅσων εἴπομεν προηγουμένως διαφωτίζεταί τις περὶ τοῦ πρακτέου. Ἀλλὰ φρονοῦμεν ὅτι θὰ εἶνε ἔτι πλέον φωτιστικὸν καὶ πολλῆς ὠφελείας πρόξενον, ἐὰν ὑποδείξωμεν καὶ ἕνα εἰδικὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον νὰ ἐργάζεται ὁ χριστιανὸς εἰς οἱανδήτοτε πνευματικὴν κατάστασιν καὶ ἂν εὑρίσκεται.

Λέγομεν λοιπόν· Ἐὰν ἐπιθυμῇς καὶ θέλῃς, ὦ χριστιανέ, τὴν πνευματικήν σου πρόοδον, ἐὰν θέλῃς νὰ ἀπολαύσῃς τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ μακαριότητα, καὶ τὴν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἀκόμη ἄνεσιν τῆς ψυχῆς σου, νὰ κάμῃς ἀπόφασιν καὶ νὰ θέσῃς ὡς ὅρον ἀπαράβατον ἐν τῇ ζωῇ σου, ἵνα ἐπιζητῇς καὶ ἐπιδιώκῃς μὲ ὅλην σου τὴν δύναμιν, ὅπως εἰρηνεύσῃς τὴν ψυχήν σου. Πῶς δὲ θὰ τὸ κατορθώσῃς τοῦτο; Ἰδού:

Θὰ λάβῃς ὑπ᾽ ὄψιν σου, ὅτι εἰς ἑκάστην ἡμέραν τοῦ βίου σου εἶνε δυνατὸν νὰ ἀπαντᾷς διαφόρους αἰτίας καὶ ἀφορμὰς ἐκ τῶν ὁποίων, ἐὰν δὲν ἔχῃς προαχθῆ πνευματικῶς, θὰ ἁμαρτάνῃς, καὶ κατὰ συνέπειαν θὰ ἐλέγχεσαι ὑπὸ τῆς συνειδήσεώς σου καὶ θὰ ταράττεσαι. Αἱ αἰτίαι δὲ αὗται δύνανται νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τέσσαρας κυρίως κατηγορίας. Πρῶτον, εἰς αἰτίας προερχομένας ἐκ τοῦ ἰδίου τοῦ ἑαυτοῦ σου. Εἶνε δυνατὸν λόγου χάριν νὰ προέρχωνται αἱ αἰτίαι, αἵτινες θὰ σὲ ταράττουν, ἀπὸ τὰς κλίσεις καὶ ῥοπὰς τῆς ψυχῆς σου, ἀπὸ τὰς κακὰς ἕξεις σου, ἀπὸ πάθος τι τῆς ψυχῆς σου, ἀπὸ φιλαυτίαν, ἀπὸ κενοδοξίαν, ἀπὸ φθόνον, ἀπὸ ἔλλειψιν ἀγάπης, ἀπὸ ὑπερηφάνειαν, ἀπὸ ἀντιπάθειαν, ἀπὸ προσκόλλησιν εἰς ἀντικείμενόν τι, εἴτε πρόσωπον εἴτε πρᾶγμα, ἀπὸ ἰδιοτροπίαν, ἀπὸ ὀξυθυμίαν, ἀπτὸ ὀλιγοπιστίαν, ἀπὸ ἀνυπομονησίαν, ἀπὸ φόβον, ἀπὸ ἀπροσεξίαν τῶν ὀφθαλμῶν, ἀπὸ ἐφάμαρτόν τι ἄκουσμα, ἀπὸ ἀπροσεξίαν τῆς γλώσσης, ἀπὸ ἄτοπόν τινα πρᾶξιν σου, ἀπὸ παράλειψίν τινος ἔργου σου.

Δεύτερον, εἰς αἰτίας προερχομένας ἐκ θλίψεων. Εἶνε δηλαδὴ δυνατὸν νὰ προέρχωνται αἱ αἰτίαι, αἵτινες θὰ σὲ ταράττουν, εἴτε ἐξ ἀσθενειῶν, εἴτε ἐκ θανάτου, εἴτε ἐξ οἰκονομικῶν στενοχωριῶν, εἴτε ἐξ οἱασδήποτε ἄλλης λυπηρᾶς αἰτίας.

Τρίτον, εἰς αἰτίας προερχομένας ἐξ ἀνθρώπων εἴτε οἰκείων σου εἴτε ξένων. Εἶνε δυνατὸν λόγου χάριν νὰ προέρχωνται ἐξ ἀδικιῶν, τὰς ὁποίας θὰ σοῦ κάμουν, ἐκ διαβολῶν καὶ συκοφαντιῶν καὶ κατακρίσεων, ἐξ ἐπιβουλῶν, ἐκ λόγων πειρακτικῶν, καὶ περιπαικτικῶν, ἐκ τρόπων περιφρονητικῶν,

καὶ ἐξ οἱωνδήποτε ἄλλων κακοποιήσεων.

Τέταρτον, εἰς αἰτίας προερχομένας ἐκ τοῦ πονηροῦ, τουτέστιν ἐκ διαφόρων μεθοδειῶν καὶ πειράξεων αὐτοῦ, ἐκ λογισμῶν ἀπιστίας, βλασφημίας, ἀπελπισίας, ἀνηθικότητος, πονηρίας, καὶ πάσης κακίας, τὴν ὁποίαν ὑποβάλλει εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐὰν λοιπὸν αἰσθανθῇς ἔλεγχον συνειδήσεως καὶ ταραχὴν ἐν τῇ ψυχῇ σου, νὰ ἐξετάσῃς πρῶτον πόθεν προῆλθεν ἡ ταραχὴ αὕτη, ἤτοι ἐκ ποίας κατηγορίας. Καὶ ἂν εἶνε ἐκ τῆς πρώτης, τοὐτέστιν ἐκ τοῦ ἰδίου τοῦ ἑαυτοῦ σου, νὰ ἀποδοκιμάσῃς μὲ ὅλην σου τὴν ψυχὴν τὸ κακόν, εἰς τὸ ὁποῖον κατέστησας τὸν ἑαυτόν σοὺ ἔνοχον, νὰ λυπηθῇς ἀπὸ καρδίας ὅτι ἡμάρτησες ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, νὰ ἐπιπλήξῃς αὐστηρῶς καὶ νὰ ἐξουδενώσῃς τὸν ἑαυτόν σου διὰ τὴν κακίαν σου, νὰ παρακαλέσῃς τὸν Θεὸν νὰ σὲ ἀπαλλάξῃ ἐκ τοῦ κακοῦ καὶ νὰ μετανοήσῃς εἰλικρινῶς, συμμορφούμενος πρὸς τὰ ῥηθέντα ἐν τῷ περὶ μετανοίας ΙΑ΄ κεφαλαίῳ. Καὶ ἐὰν τὸ ἁμάρτημά σου εἶνε σοβαρόν, νὰ χύσῃς καὶ πολλὰ δάκρυα ἐπανειλημμένως, καὶ νὰ ζητήσῃς μετὰ πίστεως τὴν συγχώρησιν παρὰ τοῦ Κυρίου. Καὶ ἔχων τὴν πεποίθησιν ὅτι ἔλαβες τὴν συγχώρησιν, νὰ εἰρηνεύσῃς, δοξάζων καὶ εὐχαριστῶν τὸν Θεὸν διὰ τὸ ἄπειρον ἔλεός του. Διότι ὄχι μόνον δὲν σὲ ἐγκατέλειψεν, ἵνα μείνῃς ἀμετανόητος καὶ ἀποθάνῃς ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλὰ καὶ σὲ ἐφώτισε καὶ σὲ προέτρεψεν εἰς μετάνοιαν, καὶ σὲ ἐσυγχώρησε, τὸ δὲ σπουδαιότερον, θὰ σοῦ χαρίσῃ καὶ τὴν βασιλείαν του τὴν ἐπουράνιον.

Ἐὰν ὁ ἔλεγχος τῆς συνειδήσεως καὶ ἡ ταραχή σου προέρχεται ἐκ τῆς δευτέρας κατηγορίας, τουτέστιν ἐκ θλίψεων, νὰ προσπαθήσῃς νὰ κατευνάσῃς τὴν ταραχήν σου, συλλογιζόμενος ὅτι οὐδὲν γίνεται χωρὶς νὰ ἐπιτρέψῃ ὁ Θεός. Ὁ δὲ Θεὸς ἐπιτρέπει ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶνε συμφέρον εἰς τὴν ψυχήν σου. Καὶ ἀφοῦ τοῦτο εἶνε συμφέρον διὰ τὴν ψυχήν σου, πρέπει νὰ συλλογισθῇς ὅτι ὄχι μόνον δὲν πρέπει νὰ παρεκκλίνῃς καὶ νὰ γίνῃς ἔνοχος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ νὰ στενοχωρῆσαι καὶ νὰ λυπῆσαι καὶ νὰ ταράττεσαι, ἀλλὰ καὶ νὰ χαίρῃς. Νὰ χαίρῃς συλλογιζόμενος ὅτι ὁ Θεὸς ὡς πατὴρ φιλόστοργος σὲ παιδαγωγεῖ καὶ σὲ καταρτίζει διὰ πάντων τῶν μέσων, ὅσα κρίνει ἡ πανσοφία του ὅτι θὰ σὲ καταστήσουν τέκνον του δόκιμον καὶ ἀγαπητόν, ἄξιον διὰ νὰ σὲ προσλάβῃ πλησίον του εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ βασιλείαν. Οὕτω λοιπὸν συλλογιζόμενος καὶ παραδίδων τὸν ἑαυτόν σου ὁλόκληρον εἰς τὴν προστασίαν καὶ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, νὰ ὑπομένῃς μετὰ πάσης καρτερίας ἐπικαλούμενος ἐν μετανοίᾳ τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου, καὶ νὰ εἰρηνεύῃς δοξάζων καὶ εὐχαριστῶν τὸν πάνσοφον καὶ πανάγαθον Κύριον.

Ἐὰν δὲ ὁ ἔλεγχος τῆς συνειδήσεως καὶ ἡ ταραχή σου προέρχεται ἐκ τῆς τρίτης κατηγορίας, ἤτοι ἐκ τῶν ἀνθρώπων, νὰ συλλογισθῇς καὶ νὰ εἴπῃς κατὰ σεαυτόν: Αὐτὸ τὸ ὁποῖον μοῦ ἔκαμαν (ὁτιδήποτε καὶ ἂν εἶνε τοῦτο), ἐὰν τὸ ὑπομείνω ἀγογγύστως, χωρὶς νὰ θέλω τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν, οὐδὲ ἔχθραν καὶ ἀντιπάθειαν νὰ ἔχω ἐναντίον των, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον νὰ παρακαλῶ ἀπὸ καρδίας τὸν Θεόν, ἵνα ἐλεήσῃ καὶ συγχωρήσῃ αὐτούς, ὄχι μόνον ζημίαν τινὰ πραγματικὴν ἀπολύτως δὲν θὰ ἔχω, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον πολὺν μισθὸν θὰ ἔχω, τὴν κληρονομίαν τῶν ἀφθάρτων καὶ αἰωνίων ἀγαθῶν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ τέκνον τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ θὰ γίνω, κατὰ τὴν βεβαίωσιν αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ (Ματθ. ε΄ 44, 45. Λουκ. στ΄ 35). Ἑπομένως αὐτοί, οἱ ὁποῖοι ὁπωσδήποτε μὲ ἀδικοῦν, εἶνε εὐεργέται μου καὶ πρέπει νὰ τοὺς συγχωρῷ ἀπὸ καρδίας, καὶ τὸν Θεὸν νὰ παρακαλῶ ὑπὲρ αὐτῶν. Τὸν ἑαυτόν τοὺς ζημιώνουν ζημίαν ἀνυπολόγιστον, χωρὶς νὰ ἐννοοῦν τοῦτο, ἐμὲ ὅμως ὠφελοῦν ὠφέλειαν ὑψίστην. Οὕτω σκεπτόμενος καὶ πράττων, καὶ ἀπὸ καρδίας μετανοῶν εἰς ὅ,τι αἰσθάνεσαι ἐνοχήν, νὰ εἰρηνεύῃς καὶ νὰ δοξάζῃς καὶ εὐχαριστῇς τὸν πανάγαθον Θεόν, καὶ Πατέρα ἡμῶν, ὅστις διὰ τῆς πανσοφίας του μᾶς εὐεργετεῖ καὶ μᾶς καταρτίζει διὰ τὴν αἰώνιον ζωὴν δι᾽ ὅλων τῶν περιστάσεων, χαροποιῶν καὶ λυπηρῶν.

Ἐὰν τέλος ὁ ἔλεγχος τῆς συνειδήσεως καὶ ἡ ταραχή σου προέρχεται ἐκ τῆς τετάρτης κατηγορίας, δηλαδὴ ἐκ τοῦ Πονηροῦ, νὰ προσέξῃς ἵνα ἀποδοκιμάσῃς καὶ ἀποκρούσῃς εὐθὺς μὲ ὅλην σου τὴν δύναμιν πᾶν ὅ,τι πονηρὸν καὶ κακὸν ὑπέβαλεν εἰς τὸν νοῦν σου εἴτε νὰ σκεφθῇς, εἴτε νὰ ποιήσῃς αὐτό, διὰ τοῦ ὁποίου σὲ κατέστησεν ἔνοχον ἁμαρτίας καὶ νὰ ζητήσῃς μετὰ πίστεως τὴν συγχώρησιν παρὰ τοῦ Κυρίου, καὶ νὰ εἰρηνεύσῃς. Ἐὰν δὲ σὲ ἐνοχλῇ καὶ σὲ ταράττῃ μὲ λογισμοὺς βλασφημίας, ἀπιστίας, ἀπελπισίας, νὰ ἔχῃς προσοχὴν ὅπως μὴ λαμβάνῃς καθ᾽ ὁλοκληρίαν ἀπολύτως αὐτοὺς ὑπ᾽ ὄψιν σου, ἀλλὰ νὰ περιφρονῇς ἐντελῶς αὐτοὺς τοὺς λογισμοὺς ὡς γαυγίσματα κυναρίων, ἔχων τὴν πεποίθησιν ὅτι, ὅταν ἡ ψυχή σου δὲν δέχεται αὐτούς, οὐδόλως ἁμαρτάνεις. Ταῦτα δὲ ποιῶν, νὰ εἰρηνεύῃς ἐν τῇ ψυχῇ σου, καὶ νὰ δοξάζῃς τὸν Θεόν, ὅστις οὐδέποτε δίδει εἰς τὸν Σατανᾶν ἐξουσίαν ἵνα βιάσῃ εἴς τι τὴν θέλησίν σου.

Τὸ δρομολόγιον τοῦτο ἀκολουθῶν μετὰ προθυμίας καὶ ζήλου καὶ μετὰ προσευχῆς πρὸς τὸν Θεόν, ἵνα σε φωτίζῃ καὶ σὲ ἐνισχύῃ εἰς τὸν ἀγῶνα σου τοῦτον, θὰ προάγεσαι ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴν καὶ θὰ καταρτίζεσαι πνευματικῶς, οὕτως ὥστε νὰ ἀποκτήσῃς σὺν τῷ χρόνῳ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ τὴν εἰρήνην ἐν τῇ ψυχῇ σου, ἡ ὁποία εἶνε συνδεδεμένη καὶ ἀναπόσπαστος μὲ τὴν ἐν Κυρίῳ χαράν, ἥτις εἶνε ὁ ἀρραβὼν τῆς τελείας ἐν τῷ μέλλοντι μακαριότητος.

278. Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΤΡΙΑ ΑΥΤΗΣ ΜΕΡΗ

Μετὰ τὰ ῥηθέντα περὶ τοῦ θείου χαρίσματος τῆς εἰρήνης, ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ περὶ τῆς θείας Λειτουργίας ζήτημα καὶ λέγομεν, ὅτι ἡ θεία Λειτουργία ἄρχεται ἐκ τοῦ «Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν, καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν». Ἡ ἔναρξις, ὡς βλέπομεν, τῆς θείας Λειτουργίας διὰ τοῦ «Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» εἶνε αἶνος καὶ δοξολογία τοῦ τρισυποστάτου Θεοῦ. Ἀρχίζει

δὲ τοιουτοτρόπως ἡ ἱερὰ Λειτουργία, διότι εἶνε ἀνάμνησις καὶ ἀναπαράστασις τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν γένει τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς βίου αὐτοῦ. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς κατὰ τὸν ἐπὶ τῆς γῆς βίον αὐτοῦ ἀπεκάλυψε καὶ ἐφανέρωσεν ἡμῖν σαφῶς, ὅτι ὁ ἀληθὴς Θεὸς εἶνε ἐν τρισὶ προσώποις, διὰ τοῦτο ἡ θεία Λειτουργία ἄρχεται ἐκ τῆς ὁμολογίας καὶ ἀνακηρύξεως τῶν τριῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος, τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ ἐκ δοξολογίας καὶ αἴνου πρὸς αὐτόν.

Ἄρχεται ἔτι ἡ θεία Λειτουργία ἀπὸ αἶνον καὶ δοξολογίαν πρὸς τὴν ἐν Τριάδι θεότητα, διότι αὐτὸς ὁ ἐν τρισὶ προσώποις Θεὸς, καθὼς ἐξηγήθη ἐν 29, ηὐδόκησεν ἵνα σώσῃ ἡμᾶς διὰ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, ἤτοι διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ, τὸν ὁποῖον ἀναπαριστᾷ ἡ θεία Λειτουργία.

Ἄρχεται ἀκόμη ἡ θεία Λειτουργία ἀπὸ αἶνον καὶ δοξολογίαν πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεόν, διότι πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ μυστήρια, καθὼς καὶ τὸ μέγα καὶ ὕψιστον μυστήριον τῆς μυστικῆς θυσίας τῆς θείας Εὐχαριστίας, τελοῦνται ἐπὶ τῇ ἀκραδάντῳ πίστει καὶ ὁμολογίᾳ εἰς τὸν ἀληθῆ τρισυπόστατον Θεόν.

Ἀρχομένη δὲ ἡ θεία Λειτουργία ἐκ τοῦ «Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρός..», τελειώνει εἰς τὸ «Δι᾿ εὐχῶν τῶν ἁγίων Πατέρων...». Ἀποτελεῖται δὲ ἐκ τριῶν μερῶν, τῆς Προσκομιδῆς, τῆς Λειτουργίας τῶν Κατηχουμένων καὶ τῆς Λειτουργίας τῶν πιστῶν.

1) Ἡ Προσκομιδή. Ἐτελεῖτο αὕτη τὸ πάλαι καθ᾿ ἣν ὥραν ἐψάλλετο ὁ Χερουβικὸς ὕμνος. Ἤδη ὅμως τελεῖται πρὸ τοῦ «Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρός...». Συνίσταται δὲ ἡ Προσκομιδὴ εἰς τὴν ἐν τῇ Προθέσει προπαρασκευὴν καὶ προετοιμασίαν τῶν τιμίων Δώρων, ὅπως κατὰ τὴν λεγομένην μεγάλην Εἴσοδον, ὅτε ψάλλεται ὁ Χερουβικὸς ὕμνος, μεταφερθῶσι ταῦτα εἰς τὴν ἁγίαν Τράπεζαν.

2) Ἡ λειτουργία τῶν Κατηχουμένων. Αὕτη ἄρχεται ἐκ τοῦ «Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρός...», καὶ λήγει εἶς τὸ μέρος ἔνθα λέγεται τό, «Ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε (=ἀπέλθετε)». Ὀνομάζεται δὲ τὸ μέρος τοῦτο τῆς Λειτουργίας, λειτουργία τῶν Κατηχουμένων, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἄλλοτε, ὅτε ὑπῆρχον Κατηχούμενοι, ἐπετρέπετο καὶ εἰς αὐτούς, ἵνα παραμένωσι μετὰ τῶν πιστῶν ἐντὸς τοῦ ναοῦ, ὅπως ἀκροῶνται καὶ αὐτοὶ τῶν ἱερῶν ἀναγνωσμάτων τοῦ Ἀποστόλου καὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, καὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ θείου λόγου. Ἐξήρχοντο δὲ ἐκ τοῦ ναοῦ, ὁπότε ἤθελον ἀκούσει τό, «Ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε»· διότι δὲν ἐπετρέπετο εἰς αὐτοὺς πλέον, ἀβαπτίστους ἔτι ὄντας, καθὼς καὶ εἰς οὐδένα ἄλλον μὴ πιστόν, οὔτε ἡ ἀκρόασις οὔτε ἡ θεωρία τοῦ ὑψίστου μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας.

3) Ἡ λειτουργία τῶν πιστῶν. Αὕτη ἔρχεται ἐκ τοῦ μέρους ἔνθα λέγεται τό, «Ὅσοι πιστοί, ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν», καὶ λήγει εἰς τὸ «Δι᾿ εὐχῶν τῶν ἁγίων Πατέρων...». Λέγεται δὲ αὕτη λειτουργία τῶν πιστῶν, διότι ἐν τῷ μέρει τούτῳ τῆς θείας Λειτουργίας μόνον οἱ πιστοὶ χριστιανοὶ εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ παραμένωσιν ἐν τῷ ναῷ. Εἶνε δὲ ἡ Λειτουργία τῶν πιστῶν ἣ καθ᾿ αὐτὸ καὶ κυρίως ἱερὰ Λειτουργία· διότι ἐν αὐτῇ καὶ δι᾿ αὐτῆς τελεῖται τὸ μέγα τῆς σωτηρίας μυστήριον, ἡ ἀνάμνησις καὶ ἡ πραγματικὴ ἀναπαράστασις τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ, τοῦ μεγάλου καὶ ὑψίστου τούτου κοσμοσωτηρίου ἔργου, δι᾿ οὗ ἐξηγοράσθημεν καὶ ἐλυτρώθημεν ἐκ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ αἰωνίου θανάτου.

Ἡ ὥρα δὲ καθ᾿ ἣν τελεῖται ἐν τῇ ἁγίᾳ Τραπέζῃ τὸ ὕψιστον τοῦτο μυστήριον, ἡ ἀναίμακτος θυσία, εἶνε ἡ ὥρα καθ᾿ ἣν οἱ ψάλται ψάλλουσιν ἐν τῷ ναῷ τὸ «Σὲ ὑμνοῦμεν, Σὲ εὐλογοῦμεν, Σοὶ εὐχαριστοῦμεν, Κύριε, καὶ δεόμεθά σου, ὁ Θεὸς ἡμῶν»· ὅπερ εἶνε αἶνος καὶ εὐχαριστία καὶ δέησις πρὸς τὸν Θεόν. Κατὰ τὴν ὥραν ταύτην, τοῦ ἱερέως μετὰ πολλῆς τῆς εὐλαβείας καὶ θερμῆς τῆς πίστεως δεομένου καὶ ἱκετεύοντος τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, ἵνα καταπέμψῃ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, καὶ μεταβάλῃ τὸν ἄρτον εἰς αὐτὸ τὸ τίμιον σῶμα τοῦ Κυρίου, καὶ τὸν οἶνον εἰς αὐτὸ τὸ τίμιον αἷμα αὐτοῦ, κατὰ τὴν ὥραν, λέγομεν, ταύτην τὸ Ἅγιον Πνεῦμα μεταβάλλει τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον εἰς αὐτὸ τὸ τίμιον σῶμα καὶ τίμιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ἅτινα προσέφερε θυσίαν ἐπάνω εἰς τὸν σταυρόν. Ὁ δὲ Χριστὸς ὡς Ἀρχιερεὺς παριστάμενος ἀοράτως καὶ τελῶν κατὰ τὴν ὥραν ταύτην ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τοῦ ἱερέως τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὴν ἀναπαράστασιν τῆς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίας του, προσφέρει ταύτην ἐκ νέου ὁ ἴδιος ἀπ᾿ εὐθείας ἐν τῷ οὐρανῷ εἰς τὸν Θεόν, ὅπως ἀπολάβωμεν τῶν ἐκ τῆς θυσίας τοῦ ταύτης ἀγαθῶν.

Ἡ ὥρα ἑπομένως αὕτη τῆς θείας Λειτουργίας εἶνε ἡ σπουδαιοτάτη καὶ ἐπισημοτάτη. Καὶ ἐὰν πρέπῃ καθ᾿ ὅλον τὸ διάστημα τῆς θείας καὶ ἱερᾶς Λειτουργίας νὰ ἔχωμεν μεγάλην τὴν προσοχὴν καὶ πολλὴν τὴν εὐλάβειαν, πολὺ περισσότερον ὀφείλομεν κατὰ τὴν ὥραν αὐτὴν τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν τιμίων δώρων νὰ εἴμεθα ὅλως ἀφωσιωμένοι καὶ προσηλωμένοι εἰς τὸν Θεὸν. Ὀφείλομεν διὰ τοῦ «Σὲ ὑμνοῦμεν,...» νὰ δοξάζωμεν καὶ νὰ εὐχαριστῶμεν τὸν Θεόν, διότι τόσον ἠγάπησεν ἡμᾶς, ὥστε τὸν Υἱόν του τὸν Μονογενῆ παρέδωκεν εἰς θάνατον ὑπὲρ ἡμῶν. (Τοῦτο, ἐννοεῖται, πρέπει νὰ γίνεται ἐνδομύχως καὶ μυστικῶς, διὰ νὰ μὴ γινώμεθα τὸ παράπαν ἐνοχλητικοὶ εἰς τοὺς μεθ᾿ ἡμῶν παρισταμένους ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ). Ὀφείλομεν ἀκόμη καὶ νὰ δεώμεθα τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὸν ἑαυτόν μας καὶ διὰ τοὺς οἰκείους μας καὶ διὰ πάντας τοὺς χριστιανούς, ἵνα μᾶς δίδῃ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν μας, καὶ τὴν δωρεὰν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· νὰ μᾶς ἀξιώνῃ πάντοτε ἵνα κοινωνῶμεν ἀκατακρίτως τῶν ἀχράντων μυστηρίων· νὰ μᾶς δίδῃ φωτισμὸν εἰς τὸ νὰ γνωρίζωμεν πάντοτε τὸ θέλημά του, καὶ ἐνίσχυσιν εἰς τὸ νὰ πορευώμεθα συμφώνως πρὸς τὸν νόμον του καὶ τὰς ἐντολάς του· νὰ μᾶς δίδῃ αὐτογνωσίαν· νὰ χαρίζῃ εἰρήνην ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν καὶ θερμὴν πίστιν καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον· νὰ μᾶς προφυλάττῃ ἀπὸ τὰς μεθοδείας καὶ ἐπιβουλὰς τοῦ πονηροῦ, καὶ ἀπὸ πάντα πειρασμόν, καὶ ἀπὸ πάντα κίνδυνον· νὰ νεκρώνῃ ἐν ἡμῖν πᾶσαν πονηρὰν ἐπιθυμίαν καὶ κλίσιν πρὸς τὸ κακόν, καὶ νὰ μᾶς διατηρήσῃ πιστοὺς καὶ ὅλως ἀφωσιωμένους εἰς τὸ ὄνομά του μέχρι τελευταίας ἡμῶν ἀναπνοῆς· νὰ μᾶς χορηγῇ πᾶν τὸ

ὠφέλιμον εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν μας καὶ πᾶν ὅ,τι εἶνε χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖον εἰς τὴν συντήρησιν τῆς ἐπιγείου ἡμῶν ζωῆς· καὶ τέλος ἵνα μᾶς ἀξιώσῃ τῆς ἐπουρανίου αὐτοῦ βασιλείας.

Τὰ αἰτήματα ταῦτα, ἐπειδὴ δὲν προφθάνει βεβαίως ὁ χριστιανὸς ἵνα λέγῃ ἅπαντα, ὅτε ψάλλεται τὸ «Σὲ ὑμνοῦμεν...», δύναται νὰ τὰ λέγῃ καὶ κατ᾽ ἐξακολούθησιν, ὅτε ψάλλεται τὸ «Ἄξιόν ἐστιν...», ἢ τὸ «Ἐπὶ σοὶ χαίρει Κεχαριτωμένη...» τὸ ἐν τῇ θείᾳ Λειτουργίᾳ τοῦ Μ. Βασιλείου ψαλλόμενον. Καθόσον καὶ ὁ ἱερεὺς κατὰ τὴν ὥραν ταύτην, ὅτε πλέον ἔχει τελεσθῆ ἡ θυσία τῆς Εὐχαριστίας, καὶ ἐπὶ τῆς ἁγίας Τραπέζης κεῖται τὸ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσιασθὲν σῶμα τοῦ Κυρίου καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐκχυθὲν αἷμα, καὶ ὁ ἱερεύς, λέγομεν, ὁ προσφέρων τὴν ἀναίμακτον θυσίαν, κατὰ τὴν ὥραν ταύτην δέεται ὑπὲρ τῶν προκεκοιμημένων ἀδελφῶν ἡμῶν χριστιανῶν καὶ ὑπὲρ τῶν ζώντων. Δέεται δὲ ἵνα ὁ Θεὸς διὰ τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ ἀναπαύσῃ τοὺς ἐν πίστει καὶ ἔπ᾽ ἐλπίδι τῆς αἰωνίου ζωῆς κεκοιμημένους, δώσῃ δὲ καὶ εἰς τοὺς ζῶντας τὸ ἔλεός του, τὴν χάριν του καὶ τὰ θεῖα δωρήματά του, καὶ ἐν γένει δέεται ἵνα δώσῃ αὐτοῖς ὁ Θεὸς πᾶν τὸ χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖον εἰς τὴν ἐπὶ τῆς γῆς ζωήν των. Δύναται λοιπὸν καὶ ὁ χριστιανὸς κατὰ τὴν ὥραν ταύτην, ὅτε ψάλλεται τὸ «Ἄξιόν ἐστιν...», ἢ τὸ «Ἐπὶ σοὶ χαίρει, Κεχαριτωμένη...» (ἅτινα συντόμως λεγόμενα ἐνδομύχως δὲν ἀπαιτοῦν ὅσον χρόνον ἀπαιτεῖ τὸ ἀργὸν ψάλσιμον αὐτῶν), δύναται ὁ χριστιανός, ἔχων ὑπ᾽ ὄψιν του τὴν θυσίαν τοῦ Χριστοῦ, ἵνα δέεται καὶ παρακαλῇ τὸν Θεὸν μετὰ πίστεως καὶ εὐλαβείας. Δύναται νὰ δέεται οὐ μόνον ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν οἰκείων του καὶ τῶν εὐεργετῶν του καὶ πάντων ἐν γένει τῶν χριστιανῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων οἰκείων, συγγενῶν, καὶ λοιπῶν ἀδελφῶν χριστιανῶν, παρακολουθῶν καὶ ἐπιθυμῶν τοιουτοτρόπως τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πραγματοποίησιν τῶν προσευχῶν καὶ δεήσεων τοῦ ἱερέως.

Ἐπίσης δύναται ὁ χριστιανὸς νὰ δέεται τοῦ Θεοῦ καὶ καθ᾽ ἣν ὥραν ψάλλεται τὸ Κοινωνικόν, καθόσον καὶ τότε ἔχει καιρόν, ἐπειδὴ τὸ Κοινωνικὸν ψάλλεται ἀργά. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ὥραν ἀκόμη, καθ᾽ ἣν ψάλλεται ὁ Χερουβικὸς ὕμνος «Οἱ τὰ Χερουβὶμ μυστικῶς εἰκονίζοντες...», ὅστις ἐπίσης ψάλλεται ἀργά, δύναται ὁ χριστιανὸς ἐν συντομίᾳ λέγων πρῶτον αὐτὸν ἐνδομύχως, νὰ ἀναμιμνήσκεται ἔπειτα τῶν παθῶν καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ εὐχαριστῇ καὶ νὰ δοξάζῃ τὸν Θεόν, καὶ νὰ ἐπικαλῆται τὴν χάριν του καὶ τὸ ἔλεός του.

Εἰς τὰ ψάλματα ὅμως ἅτινα λέγονται συντόμως, καθὼς καὶ εἰς τὰς αἰτήσεις καὶ τὰς ἐκφωνήσεις τῶν ἱερέων καὶ διακόνων, καθὼς καὶ εἰς τὰ ἱερὰ ἀναγνώσματα καὶ κηρύγματα, ὁ χριστιανὸς πρέπει νὰ προσέχῃ καὶ νὰ πιαρακολουθῇ μὲ τὴν διάνοιάν του καὶ μὲ τὴν καρδίαν του τὰ νοήματα αὐτῶν. Διότι εἶνε λόγοι θεῖοι, λόγοι ἱεροί, λόγοι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ ὁ προσέχων καὶ παρακολουθῶν αὐτοὺς προσεύχεται ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ ἅμα δὲ καὶ φωτίζεται ὑπ᾽ αὐτῶν καὶ ὠφελεῖται ὑψίστην καὶ αἰώνιον ὠφέλειαν.

Σπουδαιοτάτη ἐπίσης εἶνε καὶ ἡ στιγμὴ κατὰ τὴν ὁποίαν, διὰ τῆς προσκλήσεως τοῦ ἱερέως ἢ τοῦ διακόνου, «Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως, καὶ ἀγάπης προσέλθετεν, καλοῦνται οἱ πιστοί, ἵνα προσέλθωσι καὶ κοινωνήσωσι τοῦ παναχράντου σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ Κυρίου. Εἶνε σπουδαϊοτάτη ἡ ὥρα οὕτη, διότι πρόκειται διὰ τῆς θείας Κοινωνίας ὁ χριστιανὸς νὰ λάβῃ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, νὰ ἑνωθῇ μετὰ τοῦ Χριστοῦ, νὰ ἁγιασθῇ καὶ νὰ ἐνδυναμωθῇ εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν ζωήν, ὅπως πολεμῇ τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἐργάζεται μετὰ προθυμίας καὶ πνευματικῆς χαρᾶς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ὥς ἐκ τούτον ὁ χριστιανός, συμφώνως μὲ τοὺς ἱεροὺς λόγους τῆς προσκλήσεως, πρέπει μετὰ πολλῆς τῆς συναισθήσεως, τῆς εὐλαβείας καὶ τῆς ταπεινώσεως καὶ μετ᾽ ἀκραδάντου πίστεως, καὶ μετὰ ἀληθοῦς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον, νὰ προσέρχεται καὶ νὰ κοινωνῇ.

Ἀφοῦ δὲ κοινωνήσῃ, συναισθανόμενος τὴν ὑψίστην δωρεάν, ἣν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἔλαβεν, ὀφείλει νὰ εὐχαριστήσῃ καὶ νὰ δοξολογήσῃ αὐτὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας, ὅτι ἠξίωσεν αὐτὸν ἵνα κοινωνήσῃ τῶν ἀχράντων καὶ ἐπουρανίων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων· ὀφείλει ἀκόμη καὶ νὰ παρακαλέσῃ τὸν Θεόν, ὅπως ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ γίνῃ αὐτῷ εἰς πίστιν ζῶσαν καὶ ἐνεργόν, εἰς ἀγάπην εἰλικρινῆ καὶ ἀνυπόκριτον, εἰς γνῶσιν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, εἰς ἴασιν ψυχῆς καὶ σώματος, εἰς ἀποδίωξιν παντὸς κακοῦ, εἰς τήρησιν καὶ ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν του, καὶ εἰς καλὴν ἀπολογίαν ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ.

Μετὰ τὴν κοινωνίαν τῶν χριστιανῶν, ἀφοῦ ἀναπεμφθῆῇ διὰ τῶν λειτουργῶν τοῦ Ὑψίστου σύντομος πρὸς τὸν Θεὸν εὐχαριστία, καὶ αἴτησις τῆς παρ᾽ αὐτοῦ εὐλογίας καὶ χάριτος καὶ εἰρήνης, γίνεται ἀπόλυσις. Καὶ οὕτω τελειώνει ἡ θεία καὶ ἱερὰ Λειτουργία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ΄: Η ΣΥΝΕΧΗΣ ΘΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

279. Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑ ΤΗΣ ΖΩΣΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἐπειδὴ πολλοὶ ἕνεκα ἀγνοίας νομίζουσιν, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κοινωνῇ ὁ χριστιανὸς συνεχῶς, ἀλλὰ μόνον τετράκις τοῦ ἔτους, διὰ τοῦτο κρίνομεν χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖον, πρὸς φωτισμόν τῶν ἀγνοούντων, νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῆς συνεχοῦς θείας Κοινωνίας. Πρὸ τοῦ ὅμως νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, πρέπει νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς ἀναγκαιότητος τῆς κοινωνίας τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο συνδέεται μετὰ τῆς ἀναγκαιότητος τῆς διὰ ζώσης πίστεως πνευματικῆς ἐπικοινωνίας, ἣν πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος μετὰ τοῦ Χριστοῦ -καθόσον καὶ ὁ Χριστὸς συνδέει τὰ δύο ταῦτα ζητήματα καὶ ὁμοῦ ὁμιλεῖ περὶ αὐτῶν, ὡς θὰ ἴδωμεν εὐθὺς κατωτέρω- διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἐρχόμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῶν δύο σπουδαιοτάτων τούτων ζητημάτων πρῶτον, καὶ ἔπειτα περὶ τῆς συνεχοῦς θείας Κοινωνίας. Θὰ εἴπωμεν δὲ περὶ αὐτῶν οὐχὶ ἄλλά τινά, παρὰ αὐτὰ τὰ ὁποῖα λέγει αὐτὸς ὁ Κύριος περὶ τούτων. Παραθέτομεν ὅμως πρῶτον τοὺς πρὸς τὸν Κύριον λόγους τῶν Ἰουδαίων, ἐξ ὧν ἐδόθη αἰτία, ὅπως ὁμιλήσῃ πρὸς αὐτοὺς ἐν Καπερναοὺμ ὁ Κύριος περὶ τῶν δύο τούτων σπουδαιοτάτων ζητημάτων. Ἰδού:

«Εἶπον αὐτῷ (οἱ Ἰουδαῖοι)· Τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι; τί ἐργάζῃ; Οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθώς ἐστι γεγραμμένον, Ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν» (Ἰωάν. στ΄ 30-31). Ζητοῦσιν, ὡς βλέτει πᾶς τις, παρὰ τοῦ Κυρίου οἱ Ἰουδαῖοι σημεῖον διὰ νὰ πιστεύσουν. Τί σημεῖον κάμνεις σύ, λέγουν πρὸς αὐτόν, διὰ νὰ ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν εἰς σέ; τί ἔργον θαυμαστὸν ἐργάζεσαι καὶ παρουσιάζεις σὺ εἰς ἡμᾶς διὰ νὰ πιστεύσωμεν; Προβάλλουσι δὲ ὡς λόγον τῆς ἀπαιτήσεώς τῶν ταύτης τὸ μάννα, ὅπερ ἔφαγον οἱ πατέρες αὐτῶν ἐν τῇ τεσσαρακονταετεῖ ἀποπλανήσει αὐτῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἀραβίας· τὸ ὁποῖον μάννα, ἐπειδὴ δὲν προήρχετο ἐκ τῆς γῆς, ὡς ὁ σῖτος, ἀλλ᾽ ἔπιπτεν ἄνωθεν, ὅπως ἡ βροχή, καὶ ἐλέγετο ὡς ἐκ τούτου ὑπὸ τῆς Γραφῆς «ἄρτος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ», ἐθεώρουν οἱ Ἰουδαῖοι ὡς ἄρτον οὐράνιον, καὶ ὡς μέγα σημεῖον ἐνεργηθὲν ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως. Νοοῦσι δὲ διὰ τοῦ μάννα ὅπερ προσβάλλουσιν, ὅτι διὰ νὰ πιστεύσουν, θέλουν νὰ ἴδουν καὶ αὐτοὶ παρόμοιον σημεῖον, καίτοι ἐκτὸς πλείστων ἄλλων μεγάλων σημείων καὶ θαυμάτων ἐνεργηθέντων ὑπὸ τοῦ Κυρίου, πρὸ ὀλίγον εἶχον ἴδει καὶ τὸ θαῦμα τοῦ χορτασμοῦ τῶν πεντακισχιλίων διὰ πέντε ἄρτων. -Οὕτως εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς τὸν Χριστόν. Ὁ δὲ Χριστὸς εἶπε τότε πρὸς αὐτούς:

«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· ἀλλ᾽ ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν. Ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ Θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ» (Ἰω. στ΄ 32, 34). Τουτέστιν, ἀληθῶς, ἀληθῶς σᾶς λέγω, ὅτι δὲν ἔδωκεν εἰς σᾶς τοὺς Ἰσραηλίτας ὁ Μωϋσῆς τὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἄρτον· ἀλλ᾽ ὁ πατήρ μου δίδει δι᾽ ἐμοῦ εἰς σᾶς τὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἄρτον, ὅστις δὲν εἶνε ὡς τὸ μάννα, ὅπερ σωματικῶς μόνον, ὡς ὁ κοινὸς ἄρτος, συνετήρει τοὺς τρώγοντας αὐτό, ἀλλ᾽ εἶνε ὁ ἀληθινὸς ἄρτος, εἶνε ὁ ὄντως ἄρτος. Οὗτος δὲ ὁ ἄρτος, τὸν ὁποῖον σᾶς δίδει σήμερον ὁ Θεὸς καὶ Πατήρ μου, εἶνε ἐκεῖνος ὅστις καταβαίνει ἐκ τοῦ ὄντως οὐρανοῦ, καταβαίνει ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός μου, καὶ δίδει ζωὴν εἰς τὸν ἐν τῆ ἁμαρτίᾳ καὶ τῷ ἠθικῷ θανάτῳ εὑρισκόμενον κόσμον.

Αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ὁ Χριστός. Αὐτοὶ ὅμως ἀκούσαντες τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου, καὶ μὴ νοήσαντες ὅτι ἑαυτὸν ὀνομάζει ὁ Χριστὸς ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνοντα, καὶ δίδοντα ζωὴν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ νομίσαντες ὅτι ὁμιλεῖ περὶ ἄλλου τινὸς ἄρτου δυναμένου νὰ τρέφῃ καὶ νὰ διατηρῇ αὐτοὺς εἰς τὴν ζωὴν, χωρὶς τὸ παράπαν νὰ κοπιάζωσιν οὗτοι δι᾽ αὐτόν, ἐχάρησαν, καὶ μετὰ προθυμίας εἶπον πρὸς τὸν Κύριον: «Κύριε, πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον» (Ἰω. στ΄ 34). Ἤτοι, Κύριε, δίδε μας, πάντοτε τὸν ἄρτον τοῦτον, θέλομεν αὐτόν, καὶ τὸν ζητοῦμεν.

Ὁ Χριστὸς τότε ἀποκαλύπτει Ἑαυτὸν καὶ λέγει φανερά: «Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· ὁ ἐρχόμενος πρός με οὐ μὴ πεινάσῃ, καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε». Καὶ κατωτέρω: «Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. Οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἀπέθανον· οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ καὶ μὴ ἀποθάνῃ. Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα» (Ἰω. στ΄ 35, 47-51). Νοοῦμεν δὲ καλῶς τὴν ἔννοιαν τῶν λόγων τούτων τοῦ Κυρίου, καθὼς καὶ τῶν λόγων τοὺς ὁποίους θὰ παραθέσωμεν ἀκολούθως, ὅταν ἔχωμεν ὑπ᾽ ὄψιν μας καὶ ἄλλους λόγους τῆς Γραφῆς ἔχοντας στενὴν τὴν σχέσιν πρὸς τὸ πνεῦμα αὐτῶν· καθὼς ἐπὶ παραδείγματι εἶνε οἱ λόγοι οἱ ἀναφερόμενοι ἐν τοῖς χωρίοις: Γαλ. δ΄ 4. Ἰω. α΄ 17. Ρωμ. γ΄ 23-25, ε΄ 1. Πράξ, δ΄ 12. Ματθ. ιβ΄ 28. Ἰωάν. ζ΄ 37, δ΄ 14. Α΄ Κορ. ιβ΄ 27. Ἐφεσ. γ΄ 17. Γαλ. Γ΄ 26. Ἰωάν. ιβ΄ 46, η΄ 12, ιδ΄ 6, ιε΄ 4-5. Α΄ Κορ. ιε' 22. Ἰωάν. η΄ 51, ια΄ 25-26, ε΄ 26-29. Ἔχοντες λοιπὸν ὑπ᾽ ὄψιν μας τοὺς τοιούτους λόγους, ἐρχόμεθα νὰ εἴπωμεν ποῖα νοήματα καὶ ποῖαι ἀλήθειαι ἐμπεριέχονται εἰς τοὺς ἀνωτέρω τοῦ Κυρίου λόγους.

Ἅπασα ἡ ἀνθρωπότης, μέρος τῆς ὁποίας ἀποτελοῦν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς τοὺς ὁποίους λαλεῖ ὁ Κύριος, εὑρίσκεται ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς προελθόντος θανάτου, θανάτου σωματικοῦ, ὅστις εἶνε ὁ χωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ θανάτου πνευματικοῦ, ὅστις εἶνε ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Εὑρίσκεται ἡ ἀνθρωπότης εἰς τὸ σκότος τῆς ἀγνοίας, εἰς τὴν ἔνδειαν καὶ τὴν ἀδυναμίαν, εἰς τὴν πνευματικὴν πεῖναν καὶ δίψαν, καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ χορτασθῇ.

Εὑρίσκεται ἡ ἀνθρωπότης εἰς τὴν θλῖψιν καὶ τὴν στενοχωρίαν, καὶ θέλει νὰ ἀπαλλαγῇ ἐξ αὐτῆς, θέλει νὰ ἀπαλλαγῇ ἐκ τοῦ θανάτου καὶ τῆς φθορᾶς, ἐκ τῆς λύπης καὶ πάντων τῶν μαστιζόντων αὐτὴν δεινῶν. Ἀλλ᾽ ἄνθρωπος οὐδείς, ἀπολύτως οὐδείς, ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἀνορθώσῃ, ἢ τὸ παράπαν νὰ μεταβάλῃ τὴν κατάστασιν ταύτην τῆς ἀνθρωπότητος, οὐδεὶς δύναται νὰ σώσῃ αὐτήν. Τὴν δύναμιν ταύτην ἔχει μόνον ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Αὐτός, ἐπίτηδες ἀποσταλεὶς ἐξ ἀγάπης ὑπὸ τοῦ οὐρανίου Πατρός του διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως του εἰς τὴν γῆν, λέγει μετὰ παρρησίας, καὶ διαβεβαιοῖ διὰ τοῦ αὐθεντικωτέρου τρόπου τοὺς Ἰουδαίους, μαζῆ δὲ μὲ αὐτοὺς καὶ πάντας τοὺς ἀνθρώπους ὅτι: Ἐγὼ ἔχω τὴν δύναμιν ἵνα σώσω τὸν ἄνθρωπον, ἐγὼ μόνος δύναμαι νὰ ἀπαλλάξω αὐτὸν ἐκ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου, καὶ ἐκ πάντων τῶν βασάνων αὐτοῦ· ἐγὼ ἔχω τὴν δύναμιν ἵνα πληρώσω καὶ χορτάσω τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ πεῖναν καὶ δίψαν· ἐγὼ ἔχω τὴν δύναμιν ἵνα ποιήσω αὐτὸν ὥστε πάντοτε νὰ χαίρῃ, οὐδέποτε δὲ νὰ λυπῆται. Αὐτὴν τὴν δύναμιν ἔχων ὁ Χριστὸς καὶ αὐτὸν τὸν χορτασμὸν παρέχων ὀνομάζει ἑαυτὸν «ἄρτον τῆς ζωῆς». Διότι ἔχων ἐν ἑαυτῷ ἀΐδιον καὶ αἰώνιον καὶ μακαρίαν ζωήν, ἔχει καὶ τὴν δύναμιν ἵνα μεταδίδῃ ταύτην καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅταν οὗτος γίνεται μέτοχος αὐτοῦ, ὅταν ἔχῃ αὐτὸν τροφήν του, πνευματικὴν τροφήν του. Καθόσον ὁ Χριστός, ὡς πανσθενὴς τροφή, ζωογονεῖ καὶ τρέφει καὶ χορταίνει διὰ τῆς ἀληθείας τὸν ἄνθρωπον, ἀπαλλάττων αὐτὸν πάσης ἐνδείας, πάσης πνευματικῆς πείνης καὶ δίψης, καὶ ποιεῖ αὐτὸν αἰωνίως εὐτυχῆ καὶ μακάριον.

Τὸ πῶς δὲ δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐπικοινωνῇ πνευματικῶς μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ἀποκτήσῃ ταῦτα πάντα δι᾽ αὐτοῦ, καὶ κατασταθῇ αἰωνίως μακάριος, τὸ διδασκόμεθα ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου. Διότι διὰ τῶν λόγων, τοὺς ὁποίους μᾶς λέγει, ὑποδεικνύει ὅτι τοῦτο γίνεται διὰ τῆς πίστεως, τῆς ζώσης ἐννοεῖται πίστεως. Ἡ δὲ ζῶσα πίστις εἶνε: Νὰ πιστεύῃ ὁ ἄνθρωπος ἀδιστάκτως, ὅτι αὐτός, ὁ Χριστὸς δηλαδή, εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὅστις σηκώνει τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Λυτρωτὴς τῆς ἀνθρωπότητος. Ἔχων δὲ τὴν πίστιν ταύτην νὰ πειθαρχῇ καὶ ὑπακούῃ εἰς τὰς ἐντολάς του, καταφεύγων πάντοτε εἰς τὴν προσευχήν. Διὰ τῆς τοιαύτης πίστεως προσερχόμενος ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν Χριστόν, εὑρίσκεται εἰς παντοτεινὴν ἐπικοινωνίαν καὶ σχέσιν μετ᾽ αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ὁ ἔχων αὐτὴν τὴν πίστιν, ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν ἔχει ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν Χριστόν, εὑρισκόμενος ἀείποτε ἐν τῇ ὑπακοῇ καὶ τῇ τηρήσει τοῦ θελήματός του· ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ ἀγαπᾶται ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, ὅστις καὶ ἐνοικεῖ ἐν τῇ ψυχῇ του διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ οὐ μόνον τὸν Χριστὸν ἔχει ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ καὶ τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, ὅστις ἐπίσης ἀγαπᾷ αὐτὸν καὶ ἐνοικεῖ ἐν αὐτῷ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὰς ἀληθείας ταύτας μαρτυρεῖ καὶ βεβαιοῖ αὐτὸς ὁ Χριστὸς διὰ τῶν ἑξῆς αὐτοῦ λόγων: «Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρός μου· καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτόν, καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν». Καί «Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ᾽ αὐτῷ ποιήσομεν» (Ἰω. ιδ΄ 20, 21, 23).

Τοιουτοτρόπως δύναται ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς ζώσης πίστεως νὰ ἐπικοινωνῇ μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ὅπως πληρώσῃ τὰς ἐνδείας αὐτοῦ καὶ ἀνάγκας, καὶ κατασταθῇ αἰωνίως εὐτυχὴς καὶ μακάριος. Καθόσον διὰ τοῦ Χριστοῦ, διὰ τῶν λόγων αὐτοῦ, γνωρίζων τὴν ἀλήθειαν, ἀπαλλάσσεται ἐκ τοῦ σκότους τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς πλάνης· ἐλευθεροῦται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ αἰωνίου θανάτου· τρέφεται διὰ τῶν ἀληθειῶν τοῦ Χριστοῦ, ἐνισχύεται καὶ ἐνδυναμοῦται εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ ἀγαθοῦ, λαμβάνει ἐν ἑαυτῷ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, ὅπερ κατεργάζεται ἐν τῇ ψυχῇ του τὸν ἁγιασμόν, τὸν καταρτισμὸν καὶ τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν τελειοποίησίν του, καὶ χαίρει τὴν ἐν Κυρίῳ χαράν· ζῇ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τὴν κατὰ Χριστὸν ζωήν, ἀγαπώμενος, εὐλογούμενος καὶ προστατευόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ προμνηστεύεται τὴν ἐν τῷ μέλλοντι αἰώνιον καὶ μακαρίαν ἐν τῷ Θεῷ ζωήν.

Καὶ ἐπειδὴ πάντα ταῦτα κατορθοῦνται διὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ αὐτοῦ εἶνε ἔργον, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς βεβαιοῖ τοὺς Ιουδαίους, ὅτι τὸ σημεῖον καὶ τὸ ἔργόν, ὅπερ ἐργάζεται αὐτός, εἶνε πολὺ μεγαλύτερον καὶ ἀσυγκρίτῳ λόγῳ ἀνώτερον ἀπὸ τὸ σημεῖον τοῦ μάννα, ὅπερ οὗτοι προέβαλλον εἰς αὐτόν. Λέγει δηλαδὴ πρὸς αὐτούς: Σεῖς προβάλλετε τὸ μάννα ὡς σημεῖον μέγα. Ἐν τούτοις οἱ πατέρες σας, οἵτινες ἔφαγον τὸ μάννα, δὲν ἔλαβον ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἐν τῷ Θεῷ ζωήν, ἀλλ᾽ ἀπέθανον φέροντες ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὸν αἰώνιον θάνατον. Δὲν ἦτο λοιπὸν τὸ μάννα ὁ ἄρτος ὁ ἀληθινὸς ὁ ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὴν ζωὴν καὶ ὁ δυνάμενος νὰ δώσῃ τὴν ἐν τῷ Θεῷ ζωήν, δὲν ἦτο ὁ ἄρτος ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ ὄντως οὐρανοῦ, ἐκ τοῦ αἰωνίου Θεοῦ, οὐδὲ ἦτο τροφὴ παγκόσμιος. Ἦτο τὸ μάννα μία τροφὴ περιοριζομένη εἰς μόνους τοὺς πατέρας σας, ὅτε εὑρίσκοντο ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἀραβίας, καὶ χρήσιμος μόνον εἰς τὸ νὰ διατηρῇ τὴν πρόσκαιρον αὐτῶν σωματικὴν ζωήν· ἦτο τὸ μάννα εἰς τύπος καὶ μία σκιὰ τοῦ ἀληθινοῦ ἄρτου, τοῦ ἄρτου τῆς ζωῆς. Ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς, σᾶς ἐπαναλαμβάνω (διότι ἐπανειλημμένως λέγει τοῦτο), ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ ἐκ τοῦ ζῶντος αἰωνίου Θεοῦ προερχόμενος, ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἔχων τὴν ζωὴν καὶ μεταδίδων αὐτὴν εἰς πάντα ἄνθρωπον, εἶμαι ἐγώ. Δι᾽ αὐτὸν δὲ τὸν λόγον καὶ κατέβην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, γενόμενος ἄνθρωπος, ὅπως γίνω πνευματικὴ τροφὴ εἰς τὸν ἄνθρωπον διὰ νὰ μὴ μείνῃ οὗτος εἰς τὸν αἰώνιον θάνατον, ὅστις θάνατος εἶνε ἡ στέρησις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ παντοτεινὴ θλῖψις καὶ στενοχωρία, ἀλλὰ νὰ λάβῃ τὴν ζωὴν καὶ νὰ ζήσῃ τὴν ἐν τῷ Θεῷ αἰώνιον καὶ μακαρίαν ζωήν. Μὲ αὐτὸ τὸ πνεῦμα εἶπεν ὁ Χριστὸς τοὺς ἀνωτέρω λόγους πρὸς τοὺς Ἰουδαίους.

Ἐκ τῶν παρατεθέντων δὲ ἕως ἐδῶ λόγων τοῦ Κυρίου, τῶν ὁποίων εἴδομεν τὴν σημασίαν, ἐδιδάχθημεν τὴν ἀναγκαιότητα τῆς πνευματικῆς ἐπικοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ἐμάθομεν ὅτι ἄνευ τῆς ἐπικοινωνίας ταύτης εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐλευθερωθῇ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ αἰωνίου θανάτου, εἶνε ἀδύνατον νὰ ζήσῃ τὴν ἐν τῷ Θεῷ αἰώνιον καὶ μακαρίαν ζωήν.

Συνίσταται δὲ, ὡς εἴδομεν, ἡ μετὰ τοῦ Χριστοῦ πνευματικὴ ἐπικοινωνία. τοῦ ἀνθρώπου εἰς τοῦτο: Νὰ πιστεύῃ ὁ ἄνθρωπος ἀδιστάκτως εἰς τὸν Χριστόν, νὰ τηρῇ τὰς ἐντολάς του, καὶ νὰ καταφεύγῃ πάντοτε εἰς τὴν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσευχήν. Ἤδη δὲ θὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῆς ἀναγκαιότητος τῆς κοινωνίας τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἐξ αὐτῶν τῶν λόγων αὐτοῦ, τοὺς ὁποίους εἶπε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους.

280. Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΙΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἐξακολουθῶν ὁ Κύριος τὴν ὁμιλίαν του πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, τὴν ὁποίαν ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω, λέγει: «Καὶ ὁ ἄρτος δέ, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μού ἐστιν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς» (Ἰωάν. στ´ 51). Διὰ τῶν προηγουμένων λόγων τον ὁ Κύριος ὁμιλῶν περὶ ἑαυτοῦ ὡμίλησε διὰ τὴν ἐξ οὐρανοῦ, ἐκ τοῦ ὕψους τῆς θεότητός του, προέλευσίν του. Ὑπέδειξε δὲ δι᾽ αὐτῶν ὅτι ἦλθεν εἰς τὴν γῆν διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως του, ἵνα διὰ τῆς ζώσης πίστεως γίνῃ ἄρτος ζωῆς εἰς αὐτούς, ἵνα γίνῃ πνευματικὴ αὐτῶν τροφή, καὶ ἀνταποκριθῇ τοιουτοτρόπως εἰς πάσας τὰς ἐνδείας καὶ ἀνάγκας αὐτῶν, ὅπως ζήσωσι τὴν ἐν τῷ Θεῷ αἰώνιον καὶ μακαρίαν ζωήν. Ἤδη δὲ ὁμιλεῖ περὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας καὶ περὶ τοῦ θανάτου του, λέγων: Ὁ ἄρτος τὸν ὁποῖον ἐγὼ θὰ δώσω ἵνα τρώγωσιν οἱ πιστεύοντες εἰς ἐμέ, εἶνε ἡ σάρξ μου, ἤτοι τὸ σῶμα μου -τὸ ὁποῖον σῶμα του καὶ ἔδωκεν εἰς τροφήν, ὑπὸ μορφὴν ἄρτου, ὅταν παρέδωσε τὸ μυστήριον τῆς Εὐχαριστίας, ἤτοι ὅταν παρέδωσε τὴν κοινωνίαν τοῦ σώματός του καὶ τοῦ αἵματός του εἰς τοὺς μαθητάς του.- Τὸ σῶμα μου τοῦτο, λέγει, τὸ ὁποῖον θὰ τρώγωσιν οἱ πιστεύοντες εἰς ἐμέ, ἐγὼ ἑκουσίως θὰ δώσω εἰς θάνατον ὑπὲρ τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ σωτηρίας τοῦ κόσμου.

Οὕτως εἶπεν ὁ Χριστὸς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. Ἀλλ᾽ αὐτοί, ἀντὶ νὰ δώσωσι πίστιν εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ, ἤ, ἐὰν δὲν τοὺς ἐνόουν, νὰ ζητήσωσιν ἐξηγήσεις, ὅπως πληροφορηθῶσι περὶ τῆς ἀληθείας αὐτῶν, τοὐναντίον ἠπίστουν καὶ ἐσκανδαλίζοντο, καθὼς μᾶς βεβαιοῖ ὁ εὐαγγελιστῆς, θεωροῦντες ἀδύνατον τὴν πραγματοποίησιν τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ. «Ἐμάχοντο οὖν, λέγει, πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι, λέγοντες· πῶς δύναται οὗτος δοῦναι ἡμῖν τὴν σάρκα φαγεῖν;» (Ἰωάν. στ´ 52). Τουτέστιν, ἐταράττοντο καὶ ἠναντιοῦντο ἀκούοντες τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους· πῶς εἶνε δυνατὸν οὗτος νὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς ἵνα φάγωμεν τὴν σάρκα του; Καὶ πῶς δυνάμεθα ἡμεῖς ἵνα φάγωμεν ἀνθρώπου σάρκα;

Ἀλλὰ ἂν καὶ αὐτοὶ ἀπιστοῦσι καὶ σκανδαλίζωνται, θεωροῦντες τοῦτο ἀδύνατον, ὁ Χριστὸς ὅμως ἀποφαίνεται μετὰ αὐθεντικότητος, ὡς Θεάνθρωπος ὁποῦ ἦτο, περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων του. «Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγει ὁ Εὐαγγελιστής. Ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίντε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ, Ἡ γὰρ σάρξ μου ἀληθῶς ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου, ἀληθῶς ἐστι πόσις» (Ἰωάν, στ´ 53-55). Τουτέστι, σεῖς θεωρεῖτε ἀδύνατον τὸ νὰ δώσω τὸ σῶμα μου εἰς τροφήν. Ἀλλ᾽ ἐγὼ σᾶς λέγω ὅτι ὄχι μόνον δυνατὸν εἶνε τοῦτο εἰς ἐμέ, ἀλλ᾽ εἶνε καὶ τὰ μέγιστα ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἐν τῷ Θεῷ ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. Σᾶς λέγω ἀληθῶς καὶ σᾶς διαβεβαιῶ ὅτι, ἐὰν δὲν φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐὰν δὲν πίντε τὸ αἷμα αὐτοῦ, ἐὰν δηλονότι δὲν κοινωνήσητε τοῦ σώματός μου καὶ τοῦ αἵματός μου, δὲν θὰ ἔχετε ζωὴν εἰς τὸν ἑαυτόν σας, δὲν θὰ ἔχετε τὴν ἐν τῷ Θεῷ ζωήν, ἀλλὰ θὰ ἔχετε τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὸν θάνατον. Ἤτοι, ἄνευ τῆς κοινωνίας τοῦ σώματός μου καὶ τοῦ αἵματός μου θὰ ζῆτε ἐκτὸς τοῦ Θεοῦ, ἐν τῇ αἰωνίῳ θλίψει καὶ ὀδύνῃ. Ὅστις τρώγει τὴν σάρκα μου καὶ πίνει τὸ αἷμα μου, τουτέστιν ὅστις κοινωνεῖ, τοῦ σώματός μου καὶ τοῦ αἵματός μου, αὐτὸς λαμβάνει καὶ ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὴν ζωήν, τὴν ἐν τῷ Θεῷ ζωήν. Καὶ ἐγώ, ὅστις εἶμαι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή, θὰ ἀναστήσω αὐτὸν κατὰ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν, οὐχὶ ὅπως θὰ ἀναστήσω καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους νεκρούς, τοὺς ὁποίους θὰ ἀναστήσω ἵνα κριθῶσιν κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν, ἀλλὰ θὰ ἀναστήσω αὐτὸν ἔνδοξον καὶ λαμπρὸν, ἵνα κληρονομήσῃ τὴν αἰώνιον καὶ πανευφρόσυνον καὶ μακαρίαν ζωήν. Θὰ ἀναστήσω δὲ αὐτὸν ἔνδοξον καὶ λαμπρόν, διότι οὗτος, κοινωνὸς ὢν τοῦ σώματός μου καὶ τοῦ αἵματός μου, γίνεται ἓν μὲ ἐμέ, ἑνοῦται μετ᾽ ἐμοῦ. Καθόσον οἱ λόγοι τοὺς ὁποίους λέγω περὶ τῆς τροφῆς τοῦ σώματός μου καὶ τοῦ αἵματός μου, δὲν εἶνε λόγοι αἰνιγματώδεις καὶ παραβολικοί, δὲν εἶνε λόγοι εἰκονικοί, ἀλλ᾽ εἶνε λόγοι ἀνταποκρινόμενοι εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα. Τὸ σῶμα μου δηλαδή, ὅπερ λέγω ὅτι θὰ δώσω εἰς κοινωνίαν, εἶνε ἀληθὴς καὶ πραγματικὴ βρῶσις, εἶνε πραγματικὴ τροφή, εἶνε αὐτὸ τὸ σῶμα μου· καὶ τὸ αἷμα μου, ὅπερ λέγω ὅτι θὰ δώσω εἰς πόσιν, εἶνε ἀληθὴς καὶ πραγματικὴ πόσις, εἶνε αὐτὸ τὸ αἷμα μου.

Αὐτὸ τὸ νόημα καὶ αὐτὴν τὴν σημασίαν ἔχουσιν οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου, ἐξ ὧν διδασκόμεθα καὶ βεβαιούμεθα περὶ τῆς ἀναγκαιότητος τῆς κοινωνίας τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. Διότι σαφῶς διακηρύττει, ὡς βλέπομεν, ὁ Κύριος ὅτι, ἐὰν δὲν κοινωνήσῃ ὁ ἄνθρωπος τοῦ τιμίου Αὐτοῦ σώματος καὶ αἵματος, δὲν δύναται νὰ λάβῃ τὴν αἰώνιον καὶ μακαρίαν ζωήν, ἀλλὰ θὰ φέρῃ ἐν ἑαυτῷ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὸν αἰώνιον θάνατον, ἅτινα εἰσῆλθον καὶ ἐπεκράτησαν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα διὰ τῆς βρώσεως τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ ἀπηγορευμένου καρποῦ.

Καὶ βλέπομεν λοιπὸν ὅτι, ὅπως διὰ τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, ὅπως δηλαδὴ διὰ τῆς βρώσεως τοῦ ἀπηγορευμένου καρποῦ ὑπὸ τῶν πρωτοπλάστων εἰσῆλθεν ἡ ἁμαρτία καὶ ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον, οὕτω διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως καὶ ὑπακοῆς εἰς τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ τῆς κοινωνίας τοῦ σώματός του καὶ τοῦ αἵματός του, καταργοῦνται ἀμφότερα, ἁμαρτία καὶ θάνατος, καὶ χορηγεῖται ἡ δικαίωσις καὶ ἡ αἰώνιος ζωὴ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἐκ τῆς ἀντιστρόφου δὲ

ταύτης ἀναλογίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ παρατηροῦμεν τὸ πῶς εἰσῆλθεν ἡ ἁμαρτία καὶ ὁ θάνατος εἰς τὴν ἀνθρωπότητα καὶ τὸ πῶς καταργοῦνται ἀμφότερα, ἐννοοῦμεν καλύτερον οὐ μόνον τὴν ἀναγκαιότητα τῆς διὰ τῆς ζώσης πίστεως πνευματικῆς ἐπικοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς κοινωνίας τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἐννοοῦμεν ἀκόμη καὶ τὸν στενὸν σύνδεσμον ἀμφοτέρων τῶν ἔργων τούτων. Ἐννοοῦμεν ὅτι, ἂν καὶ εἶνε δύο τὰ ἔργα ταῦτα, ἐν τούτοις, ἐπειδὴ ἀμφότερα εἰς ἕνα καὶ μόνον σκοπὸν ἀποβλέπουσιν, εἰς τὴν μετὰ τοῦ Χριστοῦ δηλονότι τελείαν ἕνωσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ταύτην ἐκτελούμενα ἐπιφέρουσιν, εἶνε στενῶς συνδεδεμένα καὶ ἀχώριστα, ὡς εἴδομεν ἐν τοῖς λόγοις τοῦ Κυρίου, καὶ ἀποτελοῦν ἕν ὅλον πλῆρες καὶ τέλειον, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ τηρήσῃ ὁ ἄνθρωπος διὰ νὰ εὕρῃ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν ὕψιστον αὐτοῦ προορισμόν.

Καταλαμβάνομεν δὲ τὸν στενὸν σύνδεσμον καὶ τὴν ἑνότητα τῶν δύο ἔργων, τῆς διὰ ζώσης πίστεως δηλονότι ἐπικοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς κοινωνίας τοῦ σώματος καὶ αἵματος αὐτοῦ, ὅταν νοήσωμεν, ὅτι ἡ τήρησις τοῦ ἔργου τῆς κοινωνίας τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου συμπεριλαμβάνεται καὶ ἐμπεριέχεται εἰς τὴν τήρησιν τοῦ ἔργου τῆς διὰ ζώσης πίστεως ἐπικοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Χριστοῦ. Καθότι τὸ ἔργον τῆς διὰ ζώσης πίστεως ἐπικοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Χριστοῦ, καθ᾽ ὅλον τὸ πλάτος αὐτοῦ θεωρούμενον, εἶνε περιεκτικὸν ὅλων τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, μία ἐκ τῶν ὁποίων, σπουδαιοτάτη καὶ ὑψίστη, εἶνε καὶ ἡ ἐντολὴ τοῦ νὰ κοινωνήσῃ ὁ ἄνθρωπος τοῦ ἁγίου σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ Χριστοῦ. Ἐὰν λοιπὸν δὲν τηρήσῃ ὁ χριστιανὸς τὴν σπουδαιοτάτην ταύτην ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ, ἐὰν δὲν κοινωνήσῃ τοῦ σώματος καὶ αἵματος αὐτοῦ δὲν ἐτήρησε τότε καὶ δὲν ἐξετέλεσε τὸ ἔργον τῆς διὰ ζώσης πίστεως ἐπικοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ἔστω καὶ ἂν ἐφύλαξεν ὅλας τὰς ἄλλας ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ. Διότι, ὡς λέγει ὁ θεῖος Ἰάκωβος, «ὅστις ὅλον τὸν νόμον τηρήσει, πταίσει δὲ ἐν ἑνί, γέγονε πάντων ἔνοχος» (Ἰακ. β´ 10). Ἐὰν δὲ πάλιν κοινωνήσῃ τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, χωρὶς νὰ ἔχῃ καὶ τὴν ἀδίστακτον πίστιν ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ἢ κοινωνήσῃ, πιστεύων μὲν θεωρητικῶς, ἀλλ᾽ ὢν ἔνοχος καὶ παραβάτης τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, χωρὶς νὰ μετενόησεν ἀληθῶς καὶ εἰλικρινῶς, οὐδόλως θὰ ὠφεληθῇ ἐκ τῆς τοιαύτης κοινωνίας. Τοὐναντίον μάλιστα, θέλει κατασταθῆ μᾶλλον ἔνοχος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, διότι ἐθεώρησε τὸ πανάγιον τοῦ Κυρίου σῶμα καὶ τὸ τίμιον αὐτοῦ αἷμα ὡς κοινόν τι καὶ μικροῦ λόγου ἄξιον. Ἡ κοινωνία τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ τότε ἐπιφέρει τὸ σωτήριον αὐτῆς ἀποτέλεσμα, ὅταν ὑπάρχῃ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου ἡ ζῶσα πίστις, ἥτις δεικνύεται ἐν τῇ τηρήσει τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστός, ὡς εἴδομεν εἰς τοὺς προηγουμένως ἑρμηνευθέντας λόγους του, πρῶτον ὡμίλησε περὶ τῆς διὰ τῆς πίστεως προσελεύσεως καὶ προσκολλήσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς αὐτόν, καὶ ἔπειτα εἶπε περὶ τῆς κοινωνίας τοῦ ἁγίου αὐτοῦ σώματος καὶ αἵματος. Καθόσον ἤθελε διὰ τούτου νὰ διδάξῃ, ὅτι οὐδεμίαν ὠφέλειαν λαμβάνει ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς κοινωνίας τοῦ σώματός του καὶ τοῦ αἵματός του, ἐὰν πρῶτον δὲν ἔχῃ προσκολληθῆ εἰς αὐτὸν διὰ τῆς πίστεως. Ὥστε διὰ τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ μακαριότητα τοῦ ἀνθρώπου ἀπαιτεῖται τήρησις καὶ ἐκτέλεσις ἀμφοτέρων τῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα δι᾽ αὐτὸν τὸν λόγον καὶ συνδέονται, ἀποτελοῦντα ἕν ὅλον πλῆρες καὶ τέλειον διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐξ αὐτῶν τῶν λόγων τοῦ Κυρίου κατεδείχθη ἡ ἀναγκαιότης τῆς διὰ ζώσης πίστεως ἐπικοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀναγκαιότης τῆς κοινωνίας τοῦ σώματος καὶ αἵματος αὐτοῦ, ἐρχόμεθα ἤδη νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς συνεχοῦς θείας Κοινωνίας, ἐκθέτοντες τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς συνηγοροῦντας λόγους. Θὰ ἐκθέσωμεν δὲ τοὺς λόγους τούτους, ὅπως γίνῃ δι᾽ αὐτῶν εἰς πάντας φανερόν, ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἀπαγορεύεται ἡ συνεχὴς θεία Κοινωνία, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον παραγγέλλεται.

Καὶ παραγγέλλεται ἡ συνεχὴς θεία Κοινωνία, διότι αὕτη εἶνε ἡ κυριωτάτη τροφὴ τῆς ψυχῆς τοῦ χριστιανοῦ. Καθόσον πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ὅτι, ἐὰν διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀναγεννώμεθα πνευματικῶς, διὰ τῆς θείας Κοινωνίας τρεφόμεθα καὶ συντηρούμεθα πνευματικῶς. Καὶ ὅπως διὰ νὰ ζήσῃ καὶ αὐξηθῇ καὶ συντηρηθῇ ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὴν σωματικὴν αὐτοῦ ζωήν, δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ γεννηθῇ, ἀλλ᾽ εἶνε ἀνάγκη καὶ νὰ τρέφεται διαρκῶς, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ χριστιανός, διὰ νὰ ζήσῃ καὶ ἀναπτυχθῇ καὶ τελειοποιηθῇ πνευματικῶς, δὲν ἀρκεῖ μόνον εἰς αὐτὸν ἡ διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀναγέννησις, ἀλλ᾽ εἶνε ἀνάγκη καὶ νὰ τρέφεται πνευματικῶς, κοινωνῶν συνεχῶς τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου. Διὰ τοῦτο ἡ συνεχὴς θεία κοινωνία ὄχι μόνον ἐπιτρέπεται, ἀλλὰ καὶ παραγγέλλεται καὶ ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος καὶ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ.

281. α´) Ο ΚΥΡΙΟΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΥΝΕΧΟΥΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Ὁ Κύριος, ὁμιλῶν περὶ τῶν ὑψίστων ὠφελειῶν, αἵτινες προέρχονται ἐκ τῆς θείας Κοινωνίας, καὶ συνιστῶν τὸ συνεχῶς κοινωνεῖν λέγει: «Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάν. στ´ 54). Καὶ πάλιν: «Ὁ τρώγων μοῦ τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ» (Ἰωάν. στ´ 56). Ἐκ τῶν λόγων τούτων «ὁ τρώγων καὶ πίνων» πείθεται πᾶς τις, ὅτι ὁ Σωτὴρ τὴν συνεχῆ Κοινωνίαν συνιστᾷ· διότι ἄλλως δὲν θὰ ἔλεγεν «ὁ τρώγων καὶ πίνων», ἀλλὰ θὰ ἔλεγεν «ὁ φαγὼν καὶ πιών». Οὕτως ἐνόησαν τοὺς λόγους τούτους τοῦ Κυρίου καὶ οἱ Ἀπόστολοι, οἵτινες ἤκουσαν αὐτοὺς ἐξ αὐτοῦ τοῦ στόματος τοῦ Κυρίου, ὅταν παρέδωκεν εἰς αὐτοὺς τὸ μυστήριον.

282. β΄) Η ΣΥΝΕΧΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΑΜΑ ΤΗ ΣΥΣΤΑΣΕΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ὅτι δὲ οὕτως ἐνόησαν τοὺς λόγους τούτους οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι ἀποδεικνύεται καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς πράξεως τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ἐφήρμοσε τὴν συνεχῆ θείαν Κοινωνίαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἅμα τῇ συστάσει αὐτῆς, ὁπότε ἦσαν παρόντες καὶ αὐτοὶ οἱ Ἀπόστολοι. Διαπιστοῖ δὲ καὶ βεβαιώνει τοῦτο ὁ ἱερὸς εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων λέγων, «Ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς» (Πράξ. β' 42). Ἤτοι οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ, οἵτινες ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἀβαπτίσθησαν, ἐνέμενον μετὰ προθυμίας καὶ ζήλου εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς διδασκαλίας τῶν Ἀποστόλων, καὶ εἰς τὴν εὐποιΐαν καὶ βοήθειαν τῶν ἐχόντων ἀνάγκην, καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν τοῦ οὐρανίου ἄρτου τῆς θείας Εὐχαριστίας, τοῦ σώματος δηλονότι καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου, καὶ εἰς τὰς προσευχάς. Ἐκ τούτων δὲ φαίνεται σαφῶς καὶ καθαρῶς, ὅτι τὴν θείαν κοινωνίαν οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ ἐθεώρουν καὶ ἐξήσκουν ὡς πρώτιστον καὶ κύριον αὐτῶν καθῆκον, ὅπως ἐθεώρουν καὶ τὴν ἀκρόασιν τοῦ θείου λόγου, καὶ τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον, καὶ τὴν προσευχήν. Διὰ τοῦτο, τελουμένου τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας, ἐκοινώνουν ὄχι μόνον οἱ παριστάμενοι, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι οἵτινες διὰ σωματικὴν ἀσθένειαν ἢ ἄλλην τινὰ ἀνάγκην δὲν ἠδύναντο νὰ παραστῶσιν εἰς τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου. Πρὸς τοὺς τελευταίους τούτους, μαρτυρεῖ ὁ θεῖος Ἰουστῖνος ὁ φιλόσοφος καὶ μάρτυς, ἐπέμποντο οἱ διάκονοι καὶ ἐκοινώνουν αὐτούς (Ἰουστίνου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀντωνῖνον Ἀπολογία Α΄ κεφ. 67).

283. γ΄) ΟΙ ΙΕΡΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΟΙ ΠΑΡΑΓΓΕΛΛΟΝΤΕΣ ΤΗΝ ΣΥΝΕΧΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑΝ

Οὕτω δὲ παραλαβοῦσα ἐξ ἀρχῆς ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς πρώτους χριστιανοὺς τὴν συνεχῆ θείαν κοινωνίαν, οὐ μόνον ἐφήρμοζεν αὐτὴν κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἱερῶν αὐτῆς κανόνων συνέστησε καὶ παρήγγειλε τὸ συνεχῶς κοινωνεῖν. Συνιστᾷ καὶ παραγγέλλει ἡ Ἐκκλησία τὴν συνεχῆ θείαν κοινωνίαν διὰ τῶν Ἀποστολικῶν κανόνων ὀγδόου καὶ ἐνάτου, τῶν ὁποίων τὸ κῦρος ἀνεγνώρισε καὶ ἡ ἕκτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Τὴν συνιστᾷ διὰ τοῦ δευτέρου κανόνος τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ τοπικῆς μὲν Συνόδου, ἀλλ' ἐπικυρωθείσης καὶ ταύτης ὑπὸ τῆς ἕκτης Οἰκουμενικῆς. Τὴν συνιστᾷ διὰ τοῦ ἑξηκοστοῦ ἕκτου κανόνος τῆς ἕκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, διὰ τοῦ ὁποίου παραγγέλλει, ἵνα οἱ χριστιανοὶ καθ' ὅλην τὴν Διακαινήσιμον ἑβδομάδα, ἤτοι καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος τοῦ Πάσχα μέχρι τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ, κοινωνῶσι τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ.

284. δ΄) ΟΙ ΘΕΙΟΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΠΑΤΕΡΕΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΥΝΕΧΟΥΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Τὴν συνεχῆ θείαν κοινωνίαν συνιστῶσι, καὶ λόγους προτρεπτικοὺς περὶ αὐτῆς ἔχουσι, καὶ οἱ ἐπ' ἀρετῇ καὶ σοφίᾳ διαπρέψαντες μεγάλοι τῆς Ἐκκλησίας Πατέρες. Ὁ Μέγας Βασίλειος ἐπὶ παραδείγματι λέγει: «Καὶ τὸ κοινωνεῖν καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ μεταλαμβάνειν τοῦ ἁγίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, καλὸν καὶ ἐπωφελές, αὐτοῦ (τοῦ Κυρίου) σαφῶς λέγοντος, «ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον». «Τίς γὰρ ἀμφιβάλλει, ἐξακολουθῶν λέγει ὁ Μ. Βασίλειος, ὅτι τὸ μετέχειν συνεχῶς τῆς ζωῆς οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ζῆν πολλαχῶς; Ἡμεῖς (ἤτοι οἱ χριστιανοὶ τῆς ἐπαρχίας του) μέντοι γε τέταρτον καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα κοινωνοῦμεν, ἐν τῇ Κυριακῇ, ἐν τῇ Τετράδι καὶ ἐν τῇ Παρασκευῇ καὶ τῷ Σαββάτῳ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἡμέραις, ἐὰν ἢ μνήμη ἁγίου τινός» (Πατρολογία Μιγνίου τόμος 32, ἐπιστολὴ 93, σελ. 484).

Περὶ δὲ τῶν μοναχῶν καὶ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ Αἰγύπτῳ λαϊκῶν μαρτυρεῖ ὁ αὐτὸς Πατήρ, ὁ Μ. Βασίλειος, ἐν τῇ αὐτῇ 93 ἐπιστολῇ, ὅτι «οἱ κατὰ τὰς ἐρήμους μονάζοντες, ἔνθα μή ἐστιν ἱερεύς, κοινωνίαν οἴκοι κατέχοντες, ἀφ' ἑαυτῶν μεταλαμβάνουσιν. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δὲ καὶ Αἰγύπτῳ ἕκαστος καὶ τῶν ἐν λαῷ τελούντων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔχει κοινωνίαν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ καὶ ὅτε βούλεται μεταλαμβάνει δι' ἑαυτοῦ.»

Ὁ δὲ θεῖος Χρυσόστομος, ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ αὐτοῦ εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολήν, ἐλέγχει τοὺς παρισταμένους εἰς τὴν θείαν Λειτουργίαν καὶ μὴ μεταλαμβάνοντας. Ὁ δὲ Ἱερώνυμος ἐρωτηθεὶς περὶ τοῦ ἂν πρέπῃ καθ' ἑκάστην νὰ κοινωνῶσιν οἱ χριστιανοὶ ἀπήντησε καταφατικῶς, εἰπών, ὅτι τὴν θείαν κοινωνίαν πρέπει πάντοτε νὰ λαμβάνωμεν (Λατινικὴ Πατρολογία Μιγνίου, τόμος 22, σελ. 672). Καὶ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος ὁμιλῶν πρὸς τοὺς νεοφωτίστους, καὶ παριστῶν εἰς αὐτοὺς τὰ καθήκοντα, τὰ ὁποῖα εἶχον ὡς χριστιανοὶ βαπτισθέντες εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, λέγει, ὅτι καθῆκον αὐτῶν εἶνε καὶ τὸ νὰ κοινωνῶσι καθ' ἑκάστην (Λατινικὴ Πατρολογία Μιγνίου, τόμος 38, σ. 1099).

Ἐκ τῶν παρατεθέντων ἀνωτέρω λόγων τῶν ἱερῶν τούτων καὶ μεγάλων τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλων, καὶ ἐκ πλείστων ἄλλων, τοὺς ὁποίους δὲν εἶνε δυνατὸν ἐνταῦθα νὰ παραθέσωμεν, ἐννοεῖ πᾶς χριστιανός, ὁποίαν σημασίαν καὶ σπουδαιότητα ἀπέδιδον οἱ ἅγιοι Πατέρες καὶ πάντες οἱ ἀρχαῖοι χριστιανοὶ εἰς τὴν συνεχῆ θείαν κοινωνίαν.

285. ε΄) ΤΗΝ ΣΥΝΕΧΗ ΘΕΙΑΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑΝ ΣΚΟΠΕΙ ΚΑΙ Η ΤΩΝ ΠΡΟΗΓΙΑΣΜΕΝΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Ἀλλὰ καὶ ἡ προηγιασμένη λειτουργία, ἥτις τελεῖται κατὰ τὴν μεγάλην Τεσσαρακοστήν, δι᾿ οὐδένα ἄλλον σκοπὸν ὡρίσθη ὑπὸ τοῦ 52 κανόνος τῆς ἕκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, παρὰ διὰ νὰ κοινωνῶσι συνεχῶς οἱ πιστοί. Ἐπειδὴ δηλαδὴ κατὰ τὴν μεγάλην Τεσσαρακοστὴν δὲν τελεῖται καθ᾿ ἑκάστην τελεία λειτουργία, ἐν ᾗ προσφέρεται ἡ θυσία τῆς θείας Εὐχαριστίας, παρὰ μόνον τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυριακήν, διὰ τοῦτο ὡρίσθη ὑπὸ τῶν ἁγίων Πατέρων ἵνα ὁ ἱερεὺς κρατῇ κατὰ τὴν λειτουργίαν τῆς Κυριακῆς ἢ καὶ τοῦ Σαββάτου ἐκ τῶν ἁγιασθέντων τιμίων δώρων, ἤτοι ἐκ τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου, καὶ κατὰ τὴν λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων παραθέτῃ εἰς τὴν ἁγίαν Τράπεζαν, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ κοινωνῶσιν οἱ χριστιανοί. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι οἱ ἅγιοι Πατέρες δὲν ἐθεώρησαν ἀρκετὸν τὸ νὰ κοινωνῶσιν οἱ χριστιανοὶ δὶς μόνον τῆς ἑβδομάδος, τὸ Σάββατον δηλαδὴ καὶ τὴν Κυριακήν, ἀλλ᾿ ἐθεώρησαν καὶ ἔκριναν ὡς ὠφέλιμον καὶ ἀναγκαῖον ἵνα κοινωνῶσιν ἀκόμη καὶ τὴν Τετάρτην καὶ τὴν Παρασκευήν.

286. στ΄) ΚΥΡΙΟΣ ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΕΙΝΕ Η ΘΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ἀλλὰ καὶ τῆς θείας καὶ ἱερᾶς Λειτουργίας ὁ σκοπὸς ποῖος εἶνε; Εἶνε ἡ τέλεσις τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας, ὅπως κοινωνήσωσιν οἱ πιστοί. Ὅτι δὲ ὁ πρώτιστος καὶ κύριος σκοπὸς τῆς θείας Λειτουργίας εἶνε νὰ κοινωνήσωσιν οἱ πιστοί, ἀποδεικνύεται ἐξ αὐτῶν τῶν λόγων καὶ εὐχῶν τῆς ἱερᾶς Λειτουργίας. Καὶ πρὸς γνῶσιν καὶ βεβαιότητα παντὸς ἀγνοοῦντος χριστιανοῦ παραθέτομεν περικοπὰς ἐκ τῆς θείας Λειτουργίας, ἐξ ὧν καταφαίνεται σαφῶς ὁ σκοπὸς οὗτος. «Χάρισαι δὲ ὁ Θεός, λέγει προσευχόμενος ὁ ἱερεύς, καὶ τοῖς συνευχομένοις ἡμῖν (χριστιανοῖς) προκοπὴν βίου καὶ πίστεως καὶ συνέσεως πνευματικῆς. Δὸς αὐτοῖς πάντοτε μετὰ φόβου καὶ ἀγάπης λατρεύειν σοι ἀνενόχως καὶ ἀκατακρίτως μετέχειν τῶν ἁγίων σου μυστηρίων καὶ τῆς ἐπουρανίου σου βασιλείας ἀξιωθῆναι». Καὶ πάλιν: «Καὶ καταξίωσον τῇ κραταιᾷ σοὺ χειρὶ μεταδοῦναι ἡμῖν τοῦ ἀχράντου σώματός σου καὶ τοῦ τιμίου αἵματος καὶ δι᾿ ἡμῶν παντὶ τῷ λαῷ».

Ἀφοῦ δὲ κοινωνήσωσιν οἱ λειτουργοῦντες, ἐξέρχεται ὁ διάκονος ἢ ὁ ἱερεὺς μετὰ τοῦ ἁγίου Ποτηρίου καὶ προσκαλῶν τοὺς πιστούς, ἵνα κοινωνήσωσιν καὶ αὐτοὶ τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου, λέγει «Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως, καὶ ἀγάπης προσέλθετε». Ἡ πρόσκλησις αὕτη «προσέλθετε», ἥτις εἰς πᾶσαν λειτουργίαν ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς ἐκκλησιαζομένους πιστούς, εἶνε τρανὸν μαρτύριον καὶ καταφανὴς ἀπόδειξις τοῦ ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς θείας Λειτουργίας εἶνε νὰ κοινωνήσωσιν οἱ πιστοί, ὅπερ καὶ ἐποίουν οἱ ἀρχαῖοι χριστιανοὶ μεταλαμβάνοντες εἰς πᾶσαν λειτουργίαν τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου. Δι᾿ αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ ἐπακολουθεῖ πάντοτε ἐν πάσῃ λειτουργίᾳ ἡ πρὸς τὸν Κύριον εὐχαριστία, τοῦ διακόνου ἢ τοῦ ἱερέως λέγοντος: «Ὀρθοί· μεταλαβόντες τῶν θείων, ἁγίων, ἀχράντων, ἀθανάτων, ἐπουρανίων, ζωοποιῶν, φρικτῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων, ἀξίως εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ». Οὕτω βλέπομεν ὅτι ὁ κύριος σκοπὸς τῆς θείας καὶ ἱερᾶς Λειτουργίας, ὁσάκις τελεῖται αὕτη, εἶνε ὅπως κοινωνήσωσιν οἱ πιστοί.

Ἐκ πάντων λοιπὸν τῶν λεχθέντων, ἤτοι καὶ ἐκ τῶν λόγων τοῦ Κυρίου, καὶ ἐκ τῆς πράξεως τῆς Ἐκκλησίας τῶν πρώτων αἰώνων, καὶ ἐκ τῶν ἱερῶν κανόνων, καὶ ἐκ τῶν λόγων τῶν μεγάλων τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων, καὶ ἐκ τῆς λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων, καὶ ἐκ τῆς θείας καὶ ἱερᾶς Λειτουργίας, καταφαίνεται καὶ ἀποδεικνύεται σαφῶς καὶ ἀναντιρρήτως, ὅτι ἡ συνεχὴς θεία Κοινωνία ὄχι μόνον δὲν ἀπαγορεύεται, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον παραγγέλλεται καὶ ἐπιβάλλεται εἰς τοὺς χριστιανούς. Εἶνε λοιπὸν παχυλὴ ἄγνοια καὶ μεγάλη πλάνη τὸ νὰ φρονῇ τις, ὅτι ἡ συνεχὴς θεία Κοινωνία δὲν ἐπιτρέπεται. Ἑπομένως μεγάλως ἁμαρτάνει πᾶς ὅστις ἐμποδίζει τοὺς χριστιανοὺς ἐκείνους οἵτινες, προετοιμαζόμενοι δεόντως, προσέρχονται ἵνα κοινωνήσωσιν ἐν εὐλαβείᾳ καὶ πίστει καὶ μετανοίᾳ καὶ ἐξομολογήσει. Ἁμαρτάνει δὲ μεγάλως ὁ ἐμποδίζων αὐτούς, διότι ἐναντιοῦται καὶ ἀντιτάσσεται οὐχὶ πρὸς ἄλλο τι, παρὰ εἰς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον αὐτὸς ὁ Χριστὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοι αὐτοῦ καὶ ἡ Ἐκκλησία του διὰ τῆς πράξεως καὶ τῶν ἱερῶν αὐτῆς κανόνων καὶ τῶν θείων πατέρων, καθὼς καὶ διὰ τῶν θείων αὐτῆς Λειτουργιῶν διέταξε καὶ καθιέρωσεν.

287. Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΖΕΤΑΙ ΔΙΑ ΝΑ ΚΟΙΝΩΝΗ ΑΞΙΩΣ

Προηγουμένως εἴδομεν ὅτι ἡ θεία Κοινωνία εἶνε τόσον ἀναγκαία, ὥστε ἄνευ αὐτῆς εἶνε ἀδύνατον ὁ ἄνθρωπος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν αἰώνιον ζωήν. Εἴδομεν ἀκόμη ὅτι ἡ συνεχὴς κοινωνία ὄχι μόνον δὲν ἀπαγορεύεται, ἀλλὰ τοὐναντίον ἐπιβάλλεται καὶ διατάσσεται. Ἤδη λέγομεν, ὅτι ὁ χριστιανὸς πρέπει νὰ παρασκευάζεται διὰ νὰ κοινωνῇ ἀξίως. Διότι ὅταν ἀναξίως κοινωνῇ, ὄχι μόνον δὲν ὠφελεῖται ἐκ τῆς θείας κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ζημιοῦται καὶ βλάπτεται. Καὶ περὶ τούτου μᾶς βεβαιοῖ ὁ τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος, ὁ θεῖος Παῦλος, λέγων: «Ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦτον ἢ πίνῃ τὸ Ποτήριον τοῦ Κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου» (Α΄ Κορ. ια΄ 27). Τουτέστιν ὁ χριστιανός, ὁ ὁποῖος ἀναξίως κοινωνεῖ τὸ πανάγιον τοῦ Κυρίου σῶμα καὶ μεταλαμβάνει τὸ τίμιον αὐτοῦ αἷμα, θέλει εἶνε ἔνοχος ἁμαρτίας εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου. Ὁ δὲ λόγος δι᾿ ὃν καθίσταται ἔνοχος εἶνε, ὅτι τολμᾷ ἀφόβως καὶ ἀσυστόλως νὰ μεταλαμβάνῃ ἀναξίως τὸ σῶμα καὶ αἷμα

αὐτοῦ τοῦ Κυρίου, ὅστις εἶνε ἡνωμένος ὑποστατικῶς μετὰ τῆς θεότητος καὶ ἔχει ἐν ἑαυτῷ ὅλον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Διὰ τοῦτο ὁ αὐτὸς τοῦ Χριστοῦ Ἀπόστολος μᾶς παραγγέλλει καὶ μᾶς προτρέπει, ἵνα πρῶτον δοκιμάζωμεν τὸν ἑαυτόν μος, καὶ ἔπειτα νὰ προσερχώμεθα εἰς τὴν θείαν κοινωνίαν. «Δοκιμαζέτω δέ, λέγει, ἄνθρωπος ἑαυτόν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω· ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί» (Α΄ Κορ. ια΄ 28). Ἤτοι, πρὸ τοῦ νὰ προσέλθῃ ὁ χριστιανὸς εἰς τὴν θείαν Κοινωνίαν, ἂς ἐξετάζῃ πρῶτον καὶ ἂς δοκιμάζῃ τὸν βίον του καὶ τὴν διαγωγήν του, καὶ τότε ἂς προσέρχεται ἵνα κοινωνήσῃ τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου. Διότι ὁ κοινωνῶν ἀναξίως λαμβάνει εἰς τὸν ἑαυτόν του οὐχὶ ὠφέλειαν, ἀλλὰ καταδίκην. Ἐπειδὴ δὲν αἰσθάνεται οὐδὲ συλλογίζεται, ὅτι αὐτὸ ὅπερ μεταλαμβάνει δὲν εἶνε ἁπλῆ τις τροφή, ἀλλ᾽ εἶνε αὐτὸ τὸ πανάχραντον καὶ πανάγιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἕνεκα δὲ τούτου, ἤτοι ἐκ τοῦ ἀναξίως κοινωνεῖν, καὶ πολλοὶ μεταξὺ ὑμῶν τῶν χριστιανῶν ἀσθενοῦν καὶ ἀρρωστοῦν, ὄχι δὲ ὀλίγοι καὶ ἀποθνήσκουν.

Διὰ τῶν λόγων λοιπὸν τούτων μᾶς ὑποδεικνύει ὁ ἐκλεκτὸς τοῦ Χριστοῦ Ἀπόστολος ὅτι, ὅπως ἀποφεύγωμεν τὴν ζημίαν καὶ βλάβην, ἥτις προσγίνεται ἐκ τοῦ ἀναξίως κοινωνεῖν, πρέπει πρῶτον νὰ δοκιμάζωμεν τὸν ἑαυτόν μας, καὶ ἔπειτα νὰ κοινωνῶμεν.

288. ΕΙΣ ΤΙ ΣΥΝΙΣΤΑΤΑΙ Η ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ, ΟΠΩΣ ΚΟΙΝΩΝΗ ΑΞΙΩΣ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ

Πῶς δὲ δοκιμάζει ὁ χριστιανὸς τὸν ἑαυτόν του; Ἵνα δοκιμάζῃς, ὦ Χριστιανέ, ἀκριβῶς τὸν ἑαυτόν σου διὰ τὴν θείαν Κοινωνίαν, εἶνε ἀνάγκη νὰ γνωρίζῃς ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅπερ ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἐκτίθεται καὶ ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ, νὰ γνωρίζῃς δηλονότι τὸν νόμον του καὶ τὰς ἐντολάς του· ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ νὰ ἐξετάζῃς μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς τὴν ὅλην σου διαγωγήν, τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικήν, συμφώνως πρὸς τὰ ῥηθέντα ἐν 148 καὶ καθεξῆς. Δι᾽ ἀμφοτέρων δὲ τούτων, ἤτοι διὰ τῆς γνώσεως τοῦ θείου νόμου, καὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐξετάσεως τοῦ ἑαυτοῦ σου ἐν σχέσει πρὸς τὸν θεῖον νόμον, θὰ λαμβάνῃς γνῶσιν τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς καταστάσεώς σου καὶ θὰ βλέπῃς, ἐὰν εἶσαι ἔνοχος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ εἰς τί εἶσαι ἔνοχος. Ὅταν δὲ βλέπῃς, ὅτι εἶσαι ἔνοχος εἰς τοῦτο ἢ εἰς ἐκεῖνο τὸ ἁμάρτημα, δὲν πρέπει τότε νὰ τολμήσῃς νὰ προσέλθῃς εἰς τὴν θείαν Κοινωνίαν, ἀλλὰ νὰ καθαρίσῃς τὸν ἑαυτόν σου πρῶτον δι᾽ ἀληθοῦς μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως, ὡς ἐρρέθη ἐν 167 καὶ καθεξῆς, καὶ τότε νὰ προσέλθῃς ἵνα κοινωνήσῃς· ὁπότε καὶ θὰ κοινωνῇς ἀξίως τῶν ἀχράντων μυστηρίων.

289. Η ΠΡΟ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΝΗΣΤΕΙΑ

Περὶ νηστείας πρὸ τῆς θείας Κοινωνίας δὲν κάμνομεν ἡμεῖς ἐνταῦθα λόγον· τὸ ζήτημα τοῦτο ἀφίνεται εἰς τὴν διάκρισιν τῶν πνευματικῶν τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων. Οἱ δὲ πνευματικοὶ πατέρες, οἱ παρὰ τοῦ ἀρχιερέως δηλονότι ἔχοντες τὴν ἄδειαν ἵνα ἐξομολογῶσιν, ἐννοεῖται ὅτι, ἐκτὸς τοῦ κατὰ Χριστὸν ἀμέμπτου βίου, ὅστις εἶνε τὸ πρώτιστον καὶ κύριον προσὸν τοῦ πνευματικοῦ, εἶνε ἀνάγκη νὰ ἔχωσι, τουτέστι νὰ ἔχῃ ἕκαστος αὐτῶν, καὶ τὴν γνῶσιν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, τὴν γνῶσιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας κανόνων, νὰ ἔχῃ ἐν γένει τὴν γνῶσιν τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν γνῶσιν τῆς ἁμαρτίας. Συγχρόνως πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ σύνεσιν καὶ διάκρισιν, ἵνα, ἐν τῇ ἀνακρίσει καὶ ἐξετάσει τὴν ὁποίαν θὰ κάμνῃ εἰς τὸν ἐξομολογούμενον, διακρίνῃ τὰς διαφόρους ἀσθενείας τῆς ψυχῆς, τουτέστι τὰ διάφορα πάθη καὶ τὰς ἁμαρτίας τοῦ ἐξομολογουμένου, καθὼς καὶ τὸν βαθμὸν ἑκάστου πάθους καὶ ἁμαρτίας, ἅμα δὲ καὶ τὸν βαθμὸν τῆς ἀναπτύξεως καὶ γνώσεως τοῦ ἐξομολογουμένου. εἶνε δὲ ἀνάγκη νὰ ἔχῃ ἀμφότερα ὁ πνευματικός, καὶ τὴν γνῶσιν καὶ τὴν διάκρισιν, διὰ νὰ δύναται τοιουτοτρόπως νὰ κάμνῃ καλὴν διάγνωσιν τῶν νοσημάτων τῆς ψυχῆς. Διότι τότε θὰ ὑποδεικνύῃ εἰς τὸν ἐξομολογούμενον πρῶτον τὸ βάρος καὶ τὴν ἐνοχὴν αὐτοῦ ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ ποῖον εἶνε τὸ αἰώνιον κρῖμα τῆς θείας δικαιοσύνης ἐπ᾽ αὐτοῦ, ἐν περιπτώσει κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν μετανοήσῃ εἰλικρινῶς, ἔπειτα δὲ θὰ δύναται νὰ δίδῃ εἰς αὐτὸν καὶ τὰς ἀναγκαίας συμβουλάς, καὶ νὰ ὑποδεικνύῃ καὶ τὰ κατάλληλα φάρμακα. Αἱ συμβουλαὶ δὲ καὶ τὰ φάρμακα αὐτὰ θὰ χρησιμεύουν εἰς τὸν ἐξομολογούμενον καὶ εἰς προφύλαξιν, ὅπως μὴ ἐπανέλθῃ πλέον εἰς τὴν ψυχήν του ἡ ἁμαρτία. Καὶ ὕστερον ἀπὸ ὅλα αὐτά, ὅταν βλέπῃ εἰς τὸν ἐξομολογούμενον μετάνοιαν εἰλικρινῆ, θὰ ἀπαγγέλλῃ εἰς αὐτὸν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐκ μέρους τοῦ Χριστοῦ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν του, μὲ τὴν ὑπόδειξιν τοῦ νὰ ποιήσῃ καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, τουτέστι θὰ ὑποδεικνύῃ ἐντόνως εἰς αὐτὸν ὅπως προσπαθῇ μὲ ὅλην του τὴν δύναμιν νὰ πορεύεται εἰς τὸ ἑξῆς κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Τοιοῦτος ὢν ὁ πνευματικὸς θέλει σώσει τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ πλῆθος μετανοούντων χριστιανῶν. Θέλει δὲ σωθῆ καὶ αὐτὸς διὰ τῆς αὐτῆς τοῦ Χριστοῦ χάριτος, καὶ μέγας θέλει κληθῆ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ὅταν, ἐννοεῖται, ἐργασθῇ τὸ ἔργον τῆς ἐξομολογήσεως πιστῶς, μετὰ ταπεινοφροσύνης καὶ αὐταπαρνήσεως, πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ.

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὴν σειρὰν τοῦ λόγου, λέγομεν. ὅτι εἰς τὴν διάκρισιν τῶν πνευματικῶν αὐτῶν ἀφίνεται τὸ ζήτημα τῆς νηστείας πρὸ τῆς θείας κοινωνίας, καὶ δὲν λέγομεν ἡμεῖς ὡρισμένον τι περὶ

αὐτοῦ διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους:

Πρῶτον. Οἱ ἱεροὶ τοῦ Πηδαλίου κανόνες νηστείαν πρὸ τῆς θείας κοινωνίας δὲν ἐπιβάλλουσι.

Δεύτερον. Ὡς γνωστόν, οἱ ἀρχαῖοι χριστιανοὶ δὲν ἐνήστευον πρὸ τῆς θείας Κοινωνίας. Ἡ δὲ ἱερὰ συνήθεια τοῦ νὰ νηστεύωσιν οἱ χριστιανοὶ πρὸ τῆς θείας κοινωνίας ἔλαβε χώραν, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἐχαλαρώθη εἰς τοὺς περισσοτέρους τῶν χριστιανῶν ὁ πρότερον θρησκευτικὸς ζῆλος καὶ ἤρχισαν, ὡς ἐκ τούτου, νὰ μὴ κοινωνῶσι πλέον συνεχῶς, ὅπως προηγουμένως, ὅτε ἐκοινώνουν πάντες εἰς πᾶσαν λειτουργίαν, ἀλλὰ νὰ κοινωνῶσιν ἀραιά, κατὰ μακρυνὰ διαστήματα.

Τρίτον. Ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ δὲν κοινωνοῦσιν ἐξ ἴσου -λέγομεν διὰ τὴν σημερινὴν ἐποχήν- ἀλλ' ἄλλοι κοινωνοῦσι πολὺ συνεχῶς, ἄλλοι κατὰ διαστήματα τοσούτων ἢ τοσούτων ἡμερῶν, ἄλλοι τέσσαρας φορὰς τὸν χρόνον, καὶ ἄλλοι τρεῖς ἢ καὶ δύο, καὶ ἄλλοι ἅπαξ μόνον τοῦ ἔτους. -Δὲν πρόκειται περὶ ἐκείνων, οἵτινες ἔχουσιν ὅλως ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἱερὰν ἐξομολόγησιν.

Τέταρτον. Ἅπαντες οἱ χριστιανοὶ δὲν ἔχουσιν τὴν αὐτὴν ὑγείαν καὶ ἀντοχήν, ὥστε νὰ νηστεύωσι καὶ ἐξ ἴσου πιάντες πρὸ τῆς θείας Κοινωνίας. Εἶνε μάλιστα καὶ χριστιανοί, οἵτινες ἔχουσι τόσην σωματικὴν ἀτονίαν καὶ ἀδυναμίαν, ὥστε νὰ μὴ δύνανται οὔτε μίαν ἡμέραν νὰ νηστεύσωσι.

Πέμπτον. Ὅλοι οἱ χριστιανοὶ δὲν ἔχουν οὔτε τὴν αὐτὴν γνῶσιν, οὔτε τὴν αὐτὴν προσοχὴν εἰς τὸν καθημερινόν τῶν βίον, οὔτε τὴν αὐτὴν πρόοδον ἐν τῇ ἀρετῇ.

Δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους, καθὼς καὶ διὰ πάντα ἄλλον σχετικόν, ἀφίνεται τὸ ζήτημα τῆς νηστείας πρὸς τῆς θείας κοινωνίας εἰς τὴν σύνεσιν καὶ διάκρισιν τῶν πνευματικῶν τῆς Ἐκκλησίας πατέρων. Διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ πνευματικός, γνωρίζων ἀφ' ἑνὸς μὲν πάντας τοὺς λόγους τοὺς σχετιζομένους μὲ τὴν πρὸ τῆς θείας Μεταλήψεως νηστείαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἔχων ὑπ' ὄψιν του τὴν σωματικὴν καὶ πνευματικὴν κατάστασιν, ἐν ᾗ εὑρίσκεται ἕκαστος ἐκ τῶν ἐξομολογουμένων, θὰ δύναται νὰ κρίνῃ, συμφώνως μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς Ἐκκλησίας, τί πρέπει νὰ εἴπῃ ὡς πρὸς τὴν νηστείαν εἰς τοῦτον τὸν ἐξομολογούμενον καὶ τί εἰς ἐκεῖνον. Ἐνῶ ἐὰν εἴπωμεν ἡμεῖς ἐνταῦθα ὡρισμένον τι περὶ νηστείας, τοῦτο ὄχι μόνον δὲν θὰ εἶνε δίκαιον διὰ πιάντας τοὺς χριστιανούς, ἀλλ' οὐδὲ δυνατὸν ἵνα ἐφαρμοσθῇ ὑπὸ πάντων. Διότι, ἐὰν ὁρισθῇ νηστεία τόσων ἡμερῶν, ὅση ἀπαιτεῖται διὰ τοὺς χριστιανοὺς ἐκείνους, οἵτινες χωρὶς νὰ ἔχωσι τὸν πρέποντα χριστιανικὸν ζῆλον καὶ τὴν δέουσαν προσοχὴν εἰς τὸν βίον τῶν, κοινωνοῦσι δύο, ἢ τρεῖς ἢ τέσσαρας φορὰς τὸν χρόνον, ὁπότε καὶ προσέρχονται εἰς τὸν πνευματικὸν ἵνα ἐξομολογηθέντες ἀνορθωθῶσιν, ἡ νηστεία, λέγομεν αὕτη ἡ ἀναγκαιοτάτη διὰ τοὺς χριστιανοὺς αὐτούς (ἐκτὸς πλέον καὶ δὲν δύνανται ἕνεκα ἀσθενείας νὰ νηστεύσωσι) θὰ εἶνε σχεδὸν ἀδύνατος διὰ τοὺς χριστιανοὺς ἐκείνους, οἵτινες ζῶσι βίον χριστιανικὸν καὶ ἐνάρετον. Διότι οἱ τοιοῦτοι χριστιανοί, οἵτινες ἀποφεύγουσι μὲ ὅλην τῶν τὴν δύναμιν πᾶν ὅ,τι ἀντίκειται εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἐργάζονται μετὰ προθυμίας τὸ ἀγαθόν, καί, ἐξ εὐλαβείας καὶ θείου ζήλου κινούμενοι, κοινωνοῦσι συνεχῶς, θὰ εὑρίσκοντο εἰς τὴν ἀνάγκην ἵνα ἔχωσι διαρκῆ νηστείαν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἔτους. Διὰ τοῦτο λέγομεν ὅτι ἡ πρὸ τῆς θείας κοινωνίας νηστεία ἀφίνεται εἰς τὴν σύνεσιν καὶ διάκρισιν τῶν πνευματικῶν.

290. ΑΙ ΕΚ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΩΦΕΛΕΙΑΙ

α) Ἡ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν. Ἂν καὶ αἱ ἐκ τῆς θείας κοινωνίας προερχόμεναι μεγάλαι ὠφέλειαι ἐμφαίνονται σαφῶς ἐν τῷ συνόλῳ τῶν λεχθέντων ἐπὶ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας, νομίζομεν ὅμως ὅτι δὲν θὰ εἶνε ἀνωφελὲς ἐὰν καὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ δι' ὀλίγων συγκεντρώσωμεν τὰς ὠφελείας ταύτας. Λέγομεν λοιπὸν ὅτι αἱ ἐκ τῆς θείας κοινωνίας ὠφέλειαι εἶνε ὕψισται καὶ σωτήριοι. Καθόσον διὰ τῆς θείας Κοινωνίας λαμβάνομεν πρῶτον ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καθὼς περὶ τούτου μᾶς βεβαιοῖ αὐτὸς ὁ Χριστός. Διότι δίδων ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ Ἀποστόλους ἵνα κοινωνήσωσιν εἶπε: «Λάβετε, φάγετε, τοῦτό μου ἐστι τὸ σῶμα, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν» καὶ «Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς Καινῆς Διαθήκης, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν» (Ματθ. κστ΄ 27. Λουκ. κβ΄ 19. Α΄ Κορ. ια΄ 24). Ὅτι δὲ ὁ Χριστός, λέγων ἐνταῦθα δὶς τὸ εἰς «ἄφεσιν ἁμαρτιῶν», ἐννοεῖ ὅτι δίδεται ἄφεσις ἁμαρτιῶν διὰ τῆς κοινωνίας τοῦ σώματός του καὶ τοῦ αἵματός του, βεβαιούμεθα καὶ ἐκ τῶν ἑξῆς αὐτοῦ λόγων, τοὺς ὁποίους καὶ προηγουμένως εἴδομεν (280). «Ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίντε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς» (Ἰωάν. στ΄ 53), ἤτοι ἐὰν μὴ κοινωνήσητε τοῦ σώματός μου καὶ τοῦ αἵματός μου, δὲν θὰ ἔχετε τὴν ζωὴν εἰς τὸν ἑαυτόν σας, ἀλλὰ θὰ ἔχετε τὸν πνευματικὸν θάνατον. Ἐνῶ, ἐὰν κοινωνήσητε τοῦ σώματός μου καὶ τοῦ αἵματός μου, ἐπειδὴ ἐγὼ εἶμαι ἡ ζωὴ καὶ ἐξ ἐμοῦ πηγάζει καὶ χορηγεῖται εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἡ ἐν τῷ Θεῷ ζωή, ἡ αἰώνιος ζωή, διὰ τοῦτο διὰ τῆς κοινωνίας τοῦ σώματός μου καὶ τοῦ αἵματός μου, ὅπερ ἔχει δύναμιν ἵνα κατακαίῃ καὶ ἐξαφανίζῃ τὴν ἁμαρτίαν, ἥτις φέρει τὸν θάνατον, θὰ ἔχετε τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν σας, θὰ ἔχετε τὴν ζωήν, τὴν ἐν τῷ Θεῷ ζωήν. Καὶ ἐκ τῶν λόγων λοιπὸν τούτων τοῦ Χριστοῦ, καθὼς καὶ ἐκ τῶν προηγουμένων, οὓς εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς, ὅταν ἔδιδεν αὐτοῖς ἵνα κοινωνήσωσι, γίνεται πλέον ἢ καταφανὲς καὶ βέβαιον, ὅτι διὰ τῆς κοινωνίας τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ λαμβάνομεν ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία, στερρῶς κατέχουσα τὴν ἀλήθειαν ταύτην, δέεται συμφώνως πρὸς αὐτὴν διὰ τοῦ ἱερέως ἐν εὐχῇ τῆς θείας λειτουργίας -λέγει δὲ ταύτην ὁ ἱερεὺς εὐθὺς μετὰ τὸν ἁγιασμὸν τῶν τιμίων δώρων, ἱστάμενος ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας Τραπέζης, ἔνθα κεῖται αὐτὸ τὸ πανάχραντον τοῦ Κυρίου σῶμα καὶ αὐτὸ τὸ τίμιον Αὐτοῦ αἷμα- δέεται οὕτως: «Ὥστε γενέσθαι (τὸ τίμιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ σου, Πάτερ οὐράνιε) τοῖς μεταλαμβάνουσιν εἰς νῆψιν ψυχῆς, ες ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, εἰς

κοινωνίαν τοῦ Ἁγίου σου Πνεύματος». Καὶ κατωτέρω πάλιν δι᾽ ἄλλης εὐχῆς δέεται ὁμοίως: «Καταξίωσον ἡμᾶς. (Δέσποτα φιλάνθρωπε) μεταλαβεῖν τῶν ἐπουρανίων σου καὶ φρικτῶν Μυστηρίων ταύτης τῆς ἱερᾶς καὶ πνευματικῆς τραπέζης μετὰ καθαροῦ συνειδότος, ες ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, εἰς συγχώρησιν πλημμελημάτων, εἰς Πνεύματος Ἁγίου κοινωνίαν, εἰς Βασιλείας Οὐρανῶν κληρονομίαν».

β) Ἡ μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἕνωσις. Ἀλλ᾽ ἐκτὸς τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν μας, μεταλαμβάνοντες τὸ πανάχραντον σῶμα καὶ τὸ τίμιον αἷμα τοῦ Κυρίου, ἀξιούμεθα καὶ τῆς μεγάλης καὶ ὑψίστης χάριτος τοῦ νὰ συνενούμεθα καὶ νὰ συγκοινωνῶμεν ἀμέσως μὲ αὐτὸν τὸν Χριστόν. Καὶ περὶ τούτου πάλιν μᾶς βεβαιοῖ αὐτὸς ὁ ἴδιος λέγων: «Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ» (Ἰωάν. στ´ 66). Ἐννοεῖ διὰ τῶν λόγων του τούτων ὁ Χριστός, ὅτι ὁ ἐν μετανοίᾳ ἀληθινῇ καὶ μετὰ πίστεως καὶ εὐλαβείας κοινωνῶν τοῦ σώματος καὶ αἵματος αὐτοῦ, ζῇ πνευματικῶς ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ ὁ Χριστὸς ζῇ ἐν αὐτῷ διὰ τοῦ Πνεύματός Του, γίνεται μέτοχος τῆς ἐν τῷ Χριστῷ ζωῆς, ἔχει τὸν Χριστὸν κατοικοῦντα ἐν ἑαυτῷ, καὶ ἀγαπᾶται ὑπ᾽ Αὐτοῦ. Ἐνδυναμοῦται ὡς ἐκ τούτου εἰς τὸ νὰ ἀποδιώκῃ τὴν ἁμαρτίαν, ἐνισχύεται εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, ἁγιάζεται κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα, προοδεύει ἐν τῇ ἀρετῇ, προάγεται εἰς τὴν πρὸς τὸν Χριστὸν ἀφοσίωσιν, προάγεται εἰς τὴν πίστιν, ἐλτίδα καὶ ἀγάπην, προκόπτει εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας, γίνεται μέτοχος τῆς εἰρήνης καὶ τῆς χαρᾶς, ἥτις πηγάζει ἐκ τοῦ Χριστοῦ, ἀνακαινίζεται καὶ τελειοπτοιεῖται. Οὕτω δὲ ἡνωμένος μετὰ τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς θείας Κοινωνίας ἀξιοῦται, ὅταν ἀπέλθῃ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ θεία Κοινωνία παρέχεται ὡς ἀσφαλὲς ἐφόδιον τῆς αἰωνίου ζωῆς εἰς πάντας τοὺς ἐν πίστει καὶ μετανοίᾳ ἀποθνήσκοντας.

γ) Ὁ διὰ τῆς ἀγάπης σύνδεσμος τῶν Χριστιανῶν. Ἡ θεία Κοινωνία ἀκόμη, ἑνώνουσα τοὺς χριστιανοὺς μετὰ τοῦ Χριστοῦ συνδέει αὐτοὺς καὶ πρὸς ἀλλήλους διὰ τοῦ στενοῦ τῆς ἀγάπης δεσμοῦ, γινομένη οὕτω πρόξενος ὑψίστης ὠφελείας εἰς αὐτούς. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι δὲν συνδέει ἐκείνους τοὺς χριστιανούς, οἵτινες τυπικῶς μόνον καὶ κατὰ συνήθειαν κοινωνοῦσι τῶν ἀχράντων Μυστηρίων, ἀλλ᾽ ἐκείνους μόνον συνδέει οἵτινες ἔχουσι τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ καὶ ζῶσι βίον σύμφωνον πρὸς τὸ Εὐαγγέλιόν του, σύμφωνον πρὸς τὸν νόμον του καὶ τὰς ἐντολάς του. Καὶ εἶνε ἑπόμενον, ἢ μᾶλλον εἶνε φυσικόν, ἵνα συνδέῃ ἡ θεία κοινωνία τοὺς τοιούτους χριστιανοὺς διὰ τοῦ στενοῦ τῆς ἀγάπης δεσμοῦ. Διότι, ὅπως οἱ καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ ἀδελφοὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν γονέων γεννώμενοι καὶ τρεφόμενοι ἀγαπῶσιν ἀλλήλους, οὕτω καὶ οἱ κοινωνοῦντες ἀξίως, ἐπειδὴ ἀναγεννῶνται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Οὐρανίου Πατρὸς διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ τρέφονται ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς θείας τροφῆς, τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, συνδέονται στενῶς πρὸς ἀλλήλους διὰ τῆς ἀγάπης· ἥτις ἀγάπη, οὖσα ἀγάπη πνευματική, εἶνε ἀνωτέρα πιάσης ἄλλης φυσικῆς καὶ κατὰ σάρκα ἀγάπης. Ἕνεκα δὲ τούτου καὶ ἕκαστος ἐκ τῶν χριστιανῶν αὐτῶν δὲν ὑπερηφανεύεται καὶ δὲν ἐπαίρεται κατὰ τοῦ ἄλλου, οὐδὲ βλάπτει ποτὲ αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ταπεινοῦται καὶ προσπαθεῖ νὰ φανῇ εὐεργετικὸς πρὸς πάντας, ἐξυπηρετῶν, καθ᾽ ὅσον δύναται, τὰς διαφόρους πνευματικὰς καὶ σωματικὰς αὐτῶν ἀνάγκας, καθῶς ἐποίουν τοῦτο καὶ οἱ πρῶτοι χριστιανοί, οἵτινες ἔζων καὶ ἐπολιτεύοντο συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐκοινώνουν ἀξίως τῶν ἀχράντων Μυστηρίων. Παρορμᾶται μάλιστα ἕκαστος αὐτῶν εἰς τὸ νὰ δειχθῇ, ὅσον δύναται περισσότερον, εὐεργετικὸς καὶ χρήσιμος πρὸς τοὺς ἄλλους, ἐπειδὴ διὰ τῆς θείας κοινωνίας ἀναλογίζεται καὶ σκέπτεται οὕτως: Ἀφοῦ ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἐθυσίασε τὴν ζωήν του ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ παρέχει εἰς τροφήν μου αὐτὸ τὸ πανάγιον σῶμα τον καὶ αὐτὸ τὸ τίμιον αἷμα του, τί ὀφείλω νὰ ποιήσω ἐγώ, ἵνα εὐχαριστήσω αὐτόν; Τί ζητεῖ παρ᾽ ἐμοῦ; Ζητεῖ ἵνα ἀγαπῶ τὸν πλησίον μου, εὐεργετῶν αὐτόν· βεβαιοῖ μάλιστα, ὅτι πᾶσαν εὐεργεσίαν τὴν ὁποίαν κάμνει ὁ χριστιανὸς πρὸς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην πιστοὺς χριστιανούς, ποιεῖ ταύτην πρὸς αὐτόν, λέγων: «Ἐφόσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε (Ματθ. κε´ 40). Πόσον λοιπὸν πρέπει ἐγὼ νὰ γίνωμαι εὐεργετικὸς πρὸς τὸν πλησίον μου, ὑφιστάμενος ὑπὲρ αὐτοῦ πάντα κόπον καὶ πᾶσαν θυσίαν; -Τοιαῦται ἐν συνόψει εἶνε αἱ ἐκ τῆς θείας κοινωνίας ὠφέλειαι, αἱ ὁποῖαι προσγίνονται εἰς τὸν χριστιανόν, ὅταν κοινωνῇ ἀξίως.

291. ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΡΑΤΤΩΣΙΝ ΟΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ, ΟΙ ΜΗ ΔΥΝΑΜΕΝΟΙ ΝΑ ΚΟΙΝΩΝΩΣΙ ΣΥΝΕΧΩΣ, ΕΞ ΕΜΠΟΔΙΩΝ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΘΕΛΗΣΕΩΣ ΤΩΝ

Ἐκ τῶν ῥηθέντων περὶ συνεχοῦς κοινωνίας πείθεται πᾶς τις, ὅτι μεγάλως ὠφελοῦνται οἱ κοινωνοῦντες συνεχῶς τῶν ἀχράντων Μυστηρίων, ὅταν ἐννοεῖται κοινωνῶσι μετὰ τῆς δεούσης προετοιμασίας.

Ἀλλ᾽ ἐγείρεται τὸ ἐρώτημα: Δύνανται σήμερον νὰ κοινωνῶσι συνεχῶς πάντες ὅσοι ἔχουσι πρόθεσιν ἀγαθὴν καὶ θέλησιν καὶ ζῆλον εἰς τὸ νὰ προετοιμάζωνται ὅπως κοινωνῶσιν; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀπαντῶντες λέγομεν πρῶτον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἴπομεν καὶ προηγουμένως (279 καὶ 280), ὅτι δηλαδὴ τὰ ἔργα τοῦ ἀνθρώπου, τὰ ὅλως ἀναγκαῖα καὶ ἀπαραίτητα διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ, εἶνε δύο. Ἡ διὰ τῆς ζώσης πίστεως πνευματικὴ ἐπικοινωνία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ σώματος καὶ αἵματος αὐτοῦ. Καὶ τὸ μὲν ἔργον τῆς διὰ ζώσης πίστεως ἐπικοινωνίας μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ἐξαρτώμενον ἐκ τῆς ἐλευθέρας θελήσεως τοῦ ἀνθρώπου, δύναται ὁ χριστιανὸς νὰ ἐργάζεται πανταχοῦ καὶ πάντοτε. Διότι, ὅπου καὶ ἂν εὑρίσκεται, δύναται, ἔχων τὴν πρὸς τὸν Χριστὸν πίστιν, καὶ συμφώνως πρὸς τὰς ἐντολάς του πορευόμενος, καὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσευχόμενος, δύναται, λέγομεν, πανταχοῦ καὶ πάντοτε νὰ εὑρίσκεται εἰς πνευματικὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ Χριστοῦ. Τὸ ἔργον ὅμως τῆς κοινωνίας τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ μόνης τῆς

ἐλευθέρας θελήσεως παντὸς χριστιανοῦ, διὰ τοῦτο δὲν δύνανται καὶ πάντες οἱ χριστιανοὶ ἵνα ἐκτελῶσιν αὐτὸ παντοῦ καὶ πάντοτε. Διότι εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπάρχωσιν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι καὶ ὅλην τὴν καλὴν πρόθεσιν καὶ θέλησιν νὰ ἔχωσιν εἰς τὸ νὰ κοινωνῶσι συνεχῶς, καὶ κανονικόν τι κώλυμα, ὅπερ νὰ ἐμποδίζῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὴν θείαν κοινωνίαν, νὰ μὴ ἔχωσι, καὶ πρόθυμοι νὰ εἶνε ἑκάστοτε ὅπως παρασκευάζωνται ἀξίως διὰ τὴν θείαν κοινωνίαν, καὶ ὅμως παρ' ὅλα ταῦτα νὰ μὴ δύνανται νὰ κοινωνῶσι συνεχῶς ὡς ἐμποδιζόμενοι ὑπὸ τοῦ ἱερουργοῦντος ἱερέως. Καθόσον ὑπάρχουσι καὶ ἱερεῖς, νομίζοντες -ἐξ ἀγνοίας βεβαίως- ὅτι ὁ χριστιανός, καὶ χωρὶς κανονικόν τι κώλυμα νὰ ἔχῃ, καὶ ὁσονδήποτε ἀξίως καὶ ἂν προετοιμάζεται δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα ἵνα κοινωνῇ συνεχῶς· ἁμαρτάνει, λέγουσιν, ἐὰν πράττῃ τοῦτο. Ἀλλὰ καὶ ἄλλα ἐμπόδια, ὅλως ἀνεξάρτητα τῆς θελήσεως τοῦ ἀνθρώπου, εἶνε δυνατὸν νὰ παρουσιάζωνται εἰς πολλοὺς τῶν ἐναρέτων χριστιανῶν, ὥστε καὶ μὲ ὅλον τὸν πόθον των νὰ μὴ δύνανται νὰ κοινωνῶσι συνεχῶς.

Ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐγείρεται τὸ ἑξῆς ζήτημα: Οἱ χριστιανοὶ οὗτοι οἵτινες δὲν δύνανται νὰ κοινωνῶσι συνεχῶς, οὐχὶ ἐξ αἰτίας προερχομένης ἀπὸ ἐνοχὴν ἢ ἀμέλειαν ἰδικήν των, ἀλλ' ἀπὸ ἐμπόδια ἀνεξάρτητα τῆς θελήσεως των, τί πρέπει νὰ πράττωσι, διὰ νὰ εἶνε ἀρεστοὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ χωρὶς νὰ ζημιοῦνται ἐκ τοῦ ὅτι δὲν δύνανται νὰ κοινωνῶσι συνεχῶς; Ἀπαντῶντες εἰς τοῦτο λέγομεν, ὅτι νόμος τῆς θείας δικαιοσύνης εἶνε νὰ πράττῃ ὁ ἄνθρωπος τὸ δυνατὸν εἰς αὐτόν, νὰ ἐκτελῇ πᾶν ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θελήσεώς του. Οὐδέποτε δὲ ὁ Θεὸς ζητεῖ παρὰ τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα ἐκτελέσῃ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν δύναται, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν ἐξαρτᾶται ἐξ ἑαυτοῦ. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ τὸ κοινωνεῖν συνεχῶς δὲν ἐξαρτᾶται πάντοτε ἐκ τῆς θελήσεως παντὸς χριστιανοῦ, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς δὲν ζητεῖ τοῦτο παρ' αὐτοῦ, οὐδὲ λογαριάζει τοῦτο ὡς παράλειψιν καθήκοντος, ὡς θὰ ἐλογάριαζεν αὐτό, ἐὰν ἠδύνατο νὰ κοινωνῇ συνεχῶς καὶ ἐξ ἀμελείας του δὲν ἐκοινώνει. Τί δὲ ζητεῖ ὁ Θεὸς παρ' αὐτοῦ; Ζητεῖ νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ ἐκτελῇ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐλευθέρας του θελήσεως, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς δυνάμεώς του. Ποῖον δὲ εἶνε τοῦτο; Εἶνε τὸ ἔργον ἐκεῖνο, περὶ τοῦ ὁποίου εἴπομεν ἀνωτέρω (279), εἶνε ἡ διὰ τῆς ζώσης πίστεως ἐπίκοινωνία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Χριστοῦ. Ὁ χριστιανὸς ἑπομένως, ὁ οὕτως ἐργαζόμενος καὶ οὕτως ἐπικοινωνῶν μετὰ τοῦ Χριστοῦ, εἶνε ἀρεστὸς καὶ δόκιμος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ εὐλογεῖται καὶ ἁγιάζεται παρὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ καταρτίζεται καὶ τελειοποιεῖται ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὡς νὰ ἐκοινώνει συνεχῶς. Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς δὲν βραβεύει μόνον τὰς πράξεις καὶ τὰ καλὰ ἔργα τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἀνταμείβει πλουσίως καὶ τὴν πρόθεσιν τὴν ἀγαθὴν καὶ τὸν διακαῆ ζῆλον, τὸν ὁποῖον ἔχουσιν αἱ εὐσεβεῖς καὶ θεοφιλεῖς ψυχαὶ εἰς τὸ νὰ ἐργάζωνται πάντα τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἔστω καὶ ἂν πράττωσι μόνον ὅσα ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς θελήσεώς των. Οὕτω δὲ πράττων ὁ χριστιανός, πρέπει νὰ εἰρηνεύῃ καὶ νὰ ἔχῃ πλήρη καὶ τελείαν τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ Θεός, εἰς τὸ θέλημα τοῦ ὁποίου τελείως ὑποτάσσεται, ποιῶν πᾶν ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ του, θὰ χαρίσῃ εἰς αὐτὸν ἐν τῷ ἀπείρῳ αὐτοῦ ἐλέει τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ μακαριότητα.

Ταῦτα καὶ περὶ τῆς συνεχοῦς θείας Κοινωνίας· μετὰ τὰ ὁποῖα δίδομεν πέρας καὶ εἰς τὸ ὅλον βιβλίον, φρονοῦντες ὅτι τὰ λεχθέντα ἐν αὐτῷ εἶνε ἱκανὰ ὅπως διαφωτίζωσι καὶ ὁδηγῶσι τὸν χριστιανὸν εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοῦ προορισμοῦ, καὶ τῶν μέσων δι' ὧν ἐπιτυγχάνεται οὗτος. Φρονοῦντες ὅμως πρὸς τούτοις, ὅτι θὰ εἶνε πολὺ ὠφέλιμος μία γενικὴ ἀνακεφαλαίωσις δι' ὀλίγων γινομένη, ἐρχόμεθα νὰ ποιήσωμεν καὶ ταύτην.

292. ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ

Ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου συνίσταται, ὡς εἴδομεν, εἰς τὸ νὰ ὁμοιωθῇ οὗτος κατὰ τὸ δυνατὸν πρὸς τὸν Χριστόν, ἀκολουθῶν τὸ παράδειγμά του καὶ μιμούμενος ὅσον τὸ δυνατὸν τὰς ἀρετάς του, διὰ νὰ κατασταθῇ εὐτυχὴς καὶ μακάριος ἐν τῷ αἰωνίῳ μέλλοντι.

Λοιπόν, ἀγαπητὲ ἀναγνῶστα, θὰ ἐργάζεσαι, ὡς ἐρρέθη, συμφώνως πρὸς τὸν προορισμόν σου, ὅταν ἔχῃς πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ. Τὴν τελείαν δὲ πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν καὶ ἐλπίδα ἔχων, ὄχι μόνον ἐν τῷ αἰωνίῳ μέλλοντι θὰ εἶσαι εὐδαίμων καὶ μακάριος, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ θὰ εἶσαι εὐτυχής, διότι θὰ εὑρίσκῃς ἀνακούφισιν καὶ παρηγορίαν καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς δειναῖς περιστάσεσιν καὶ θλίψεσι τοῦ βίου· ἐπειδὴ θὰ ἔχῃς τὴν βεβαιότητα ὅτι πᾶν ὅ,τι ἐπιτρέπει ὁ Θεός, τὸ ἐπιτρέπει χάριν τῆς αἰωνίου ὠφελείας σου.

Ἡ πρὸς τὸν Θεὸν πίστις ἐπιφέρει τὰ μεγάλα καὶ σωτήρια αὐτῆς ἀποτελέσματα, ὅταν εἶνε ἐνεργητικὴ καὶ ζῶσα. Θὰ εἶνε δὲ τοιαύτη, ὅταν πορεύεσαι συμφώνως πρὸς τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, αἵτινες συγκεφαλαιοῦνται εἰς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην. Θὰ πορεύεσαι δὲ συμφώνως πρὸς τὰς ἐντολὰς ταύτας, ὅταν τηρῇς τὰ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὰ πρὸς τὸν πλησίον καθήκοντά σου.

Ἐπειδὴ δὲ ἔχεις καθήκοντα καὶ πρὸς τὸν ἑαυτόν σου, ὀφείλεις νὰ τηρῇς καὶ ταῦτα, νὰ προσέχῃς δηλονότι ἐν πρώτοις ἵνα λαμβάνῃς γνῶσιν τῆς πνευματικῆς καταστάσεώς σου, νὰ μετανοῇς διὰ τὰς ἁμαρτίας σου, νὰ ἀγωνίζεσαι κατὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῶν παθῶν, ὅπως διατηρῆσαι ἐλεύθερος ἀπ' αὐτῶν, καὶ νὰ ἐργάζεσαι τὴν ἀρετήν, ἀσκῶν ταύτην πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ ὠφέλειαν τοῦ πλησίον.

Ὀφείλεις ἔτι νὰ παρασκευάζεσαι καὶ νὰ κοινωνῇς μετὰ τῆς δεούσης πίστεως καὶ εὐλαβείας καὶ ἀγάπης τῶν ἀχράντων μυστηρίων.

Ἀλλὰ μεγάλως θέλεις ὠφεληθῆ, ἀδελφέ, ἐάν, μελετῶν τὰ ἐν τῷ βιβλίῳ ἐκτιθέμενα, ὁρίσῃς εἰς σεαυτὸν καὶ ἐν ἠθικὸν καὶ πνευματικὸν δρομολόγιον, ἐὰν κανονίσῃς μίαν τάξιν, τὴν ὁποίαν νὰ ἀκολουθῇῆς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐν τῇ ζωῇ σου. Ὡς ὑπόδειγμα δὲ τοιούτου δρομολογίου ὑποδεικνύομεν ἡμεῖς τὸ ἑξῆς:

293. ΥΠΟΔΕΙΞΙΣ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

Ἐγειρόμενος τὴν πρωΐαν, νὰ θεωρῇς, ὡς ἔχει ρηθῆ εἰς τὸ περὶ προσευχῆς κεφάλαιον (93 καὶ καθεξῆς), καθῆκον σου ἐπιβεβλημένον καὶ ὅλως ἀπαραίτητον πρὸ παντὸς ἄλλου, ἵνα προσευχηθῇς μετὰ πίστεως καὶ εὐλαβείας πρὸς τὸν Θεόν. Προσευχόμενος δέ, νὰ εὐλογῇς καὶ νὰ δοξάζῃς τὸ ὑπερύμνητον καὶ ὑπεράγιον Ὄνομά Του· νὰ εὐχαριστῇς αὐτὸν διὰ τὰς ἀναριθμήτους εὐεργεσίας του, καὶ μάλιστα διὰ τὴν θυσίαν τοῦ Μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ, καὶ διὰ τὴν μακροθυμίαν του ἣν ἔδειξε κατὰ τὸ διάστημα τῆς ζωῆς σου, κατὰ τὸ ὁποῖον καίτοι μυριάκις ἡμάρτησας ἐνώπιόν του, σὲ ἠνέχθη ἔπειτα δὲ νὰ ζητῇς διὰ τὰ ἁμαρτήματά σου τὸ ἔλεός του καὶ τὴν χάριν του' καὶ ἀκολούθως νὰ ζητῇς τὴν εὐλογίαν του, ὅπως διέλθῃς τὴν ἡμέραν ἀναμαρτήτως καὶ εἰρηνικῶς, καὶ ἐργασθῇς τὸ ἀγαθόν. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας νὰ μὴ λησμονῇς ποτὲ τὸν Θεόν, ἀλλὰ νὰ δοξάζῃς καὶ νὰ εὐχαριστῇς αὐτὸν ἔχων ὑπ' ὄψιν σου ὅτι ἐὰν διέρχεσαι τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου μὴ δοξάζων καὶ εὐχαριστῶν τὸν Θεόν, ὅστις ἀδιαλείπτως σὲ εὐεργετεῖ, προξενεῖς τὴν μεγαλυτέραν βλάβην εἰς τὸν ἑαυτόν σου.

Νὰ παρασκευάζεσαι ἀκολούθως καὶ διὰ καταλλήλων σκέψεων, συλλογιζόμενος καὶ λαμβάνων ὑπ' ὄψιν σου ὅτι ὁ ἄνθρωπος περικυκλοῦται πάντοτε ὑπὸ πολλῶν καὶ ποικίλων παγίδων, ἕνεκα τῶν ὁποίων, ἐὰν ἀπροσεκτήσῃ, πολὺ εὐκόλως δύναται νὰ ἐμπλακῇ καὶ νὰ ἐμπέσῃ εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Νὰ συλλογίζεσαι, ὅτι ἐνδεχόμενον εἶνε κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας νὰ περιφρονηθῇς, νὰ ὑβρισθῇς, νὰ συκοφαντηθῇς, νὰ κακοποιηθῇς, παντοιοτρόπως νὰ ἀδικηθῇς καὶ ἐν γένει νὰ ἀπαντήσῃς πολλοὺς καὶ διαφόρους πειρασμοὺς καὶ ποικίλα σκάνδαλα ὠθοῦντα σὲ εἰς ἁμαρτίαν. Ταῦτα πάντα συλλογιζόμενος νὰ παρασκευάζεσαι δι' ἀποφάσεως στερεᾶς, ὅπως ἀντιμετωπίσῃς μετὰ σθένους καὶ φρονήσεως πάντα πειρασμὸν ὅστις ἤθελε παρουσιασθῆ, καὶ ὅπως ἀποκρούσῃς πᾶσαν ἁμαρτίαν. Ἡ προετοιμασία αὕτη εἶνε τὰ μέγιστα ὠφέλιμος, διότι ἔχων ἐκ προτέρου ὑπ' ὄψιν σου τοὺς πειρασμοὺς οἱ ὁποῖοι ἐνδέχεται νὰ σὲ εὕρουν, δὲν θὰ καταλαμβάνεσαι ὑπ' αὐτῶν ἀπροσδοκήτως, ὥστε νὰ ταράττεσαι καὶ νὰ θορυβῆσαι ὡς νὰ συνέβαινεν εἰς σὲ ἀπρόοπτόν τι, ἀλλὰ θὰ βλέπῃς αὐτοὺς ἀθορύβως· θὰ δύνασαι δὲ τοιουτοτρόπως καὶ τὰ παρουσιαζόμενα ἀδικήματα νὰ ὑποφέρῃς, καὶ τοὺς πειρασμοὺς νὰ ὑπερνικᾷς, καὶ τὰς θλίψεις νὰ ὑπομένῃς, καὶ τὴν ἁμαρτίαν νικηφόρως νὰ ἀποκρούῃς. Ἐννοεῖται ὅμως, ὅτι εἰς πάντα πειρασμὸν καὶ εἰς πᾶσαν θλῖψιν εἶνε ἀνάγκη νὰ ζητῇς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τότε νὰ μένῃς ἀπτόητος, ἔχων πεποίθησιν ὅτι εἰς τοὺς θέλοντας νὰ εὐαρεστήσωσι εἰς τὸν Θεὸν πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ πειρασμοὶ ἀποβαίνουν εἰς μεγάλην αὐτῶν ὠφέλειαν, οὐδέποτε δὲ εἰς βλάβην.

Νὰ λαμβάνῃς ἔτι ἀπόφασιν, ὅπως κατὰ τὸ διάστημα. τῆς ἡμέρας γίνῃς εὐεργετικὸς εἰς τὸν πλησίον σου, ποιῶν εἰς αὐτὸν πᾶν ὅ,τι καλὸν καὶ ὠφέλιμον δύνασαι, συλλογιζόμενος ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὅστις δὲν ἔχει ὡς κύριον σκοπὸν τοῦ βίου του τὸ ὠφελεῖν, μέρος μετὰ τοῦ Θεοῦ δὲν θὰ ἔχῃ, ἡ καταδίκη τοῦ δὲ θὰ εἶνε ἄφευκτος.

Νὰ συλλογίζεσαι ὅτι ὁ χρόνος τοῦ βίον σον εἶνε βραχὺς καὶ ἡ ὥρα τοῦ θανάτου σου ἄδηλος, καὶ ὅτι ἐὰν σήμερον ὑπάρχῃς ἐν τῇ ζωῇ, αὔριον εἶνε ἐνδεχόμενον νὰ ἔχῃς ἀποθάνει· τὸ κέρδος σου δὲ τὸ πραγματικόν, τὸ κέρδος σου τὸ αἰώνιον θὰ εἶνε τὸ ἀγαθὸν τὸ ὁποῖον θέλεις πράξει κατὰ τὴν παροῦσαν ἡμέραν τῆς ζωῆς σου.

Νὰ λαμβάνῃς ἀκόμη ἀπόφασιν, ἵνα μὴ ποιήσῃς θέλημα ἰδικόν σου, τουτέστιν ἵνα μὴ θελήσῃς νὰ πράξῃς τι ὅπερ δὲν εἶνε σύμφωνον πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἐπίσης νὰ λαμβάνῃς ἀπόφασιν, ὅπως ἀπέναντι τῶν ὑποδεικνυόντων τὸ ὀρθὸν καὶ σύμφωνον πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μὴ ὑποστηρίξῃς γνώμην ἰδικήν σου, ἥτις ἀντιτίθεται πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Τοὐναντίον μάλιστα, νὰ ἔχῃς ἀπόφασιν στερεὰν ὅπως ὑπακούσῃς εἰς τὸ δίκαιον καὶ τὸ πρέπον, τὸ σύμφωνον πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅπερ ἤθελε σοῦ ὑποδειχθῆ ὑπὸ τῶν γινωσκόντων αὐτὸ καλύτερον σοῦ. Θὰ ἐνισχύεσαι δὲ εἰς τὴν ἀπόφασίν σου ταύτην, ὅταν ἔχῃς ὑπ' ὄψιν σου, ὅτι ὁ ἀπειθῶν εἰς τὸ δίκαιον καὶ τὸ ὀρθόν, εἶνε ἐγωϊστής. Ὁ δὲ ἐγωϊστὴς ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τόσον ὅσον ἀπ' ἐναντίας ὁ ταπεινὸς -καὶ οὗτος εἶνε ὁ ὑπακούων εἰς τὸ ὀρθόν- εὐλογεῖται παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ χαριτώνεται καὶ προάγεται καὶ τελειοποιεῖται.

Νὰ θεωρῇς ἔτι καθῆκον σου καὶ τὴν μελέτην τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ, εἰς οἱανδήποτε ὥραν τῆς ἡμέρας σοῦ εἶνε δυνατόν, ἔστω καὶ ὀλίγον καθ' ἑκάστην ἡμέραν νὰ μελετᾷς, ἐὰν δὲν δύνασαι πολύ. Διότι διὰ τῆς μελέτης ταύτης καὶ πληρεστέραν γνῶσιν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ θὰ λαμβάνῃς, καὶ ἐν τῇ μνήμῃ σου πάντοτε θὰ ἔχῃς αὐτό.

Εἰς τὸ ἔργον δὲ ἢ ἐπάγγελμα ὅπερ ἔχεις, νὰ ἔχῃς προσοχὴν ὅπως ἐξασκήσῃς τοῦτο ἐν φόβῳ Θεοῦ, ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ, ἔχων ὑπ' ὄψιν σου ὅτι σὲ βλέπει ὁ Θεός. Νὰ προσέχῃς δὲ ἅμα εἰς τοὺς λόγους σου· νὰ προσέχῃς καὶ εἰς τὴν διάνοιάν σου, καὶ εἰς τὴν καρδίαν σου, διὰ νὰ μὴ γίνῃ πονηρόν τι δεκτὸν ἐν τῇ ψυχῇ σου.

Διὰ τοιούτων σκέψεων καὶ ἀποφάσεων παρασκευαζόμενος τὴν πρωΐαν νὰ ἐπικαλῆσαι συγχρόνως μετὰ πίστεως καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, συλλογιζόμενος καὶ φρονῶν ὅτι διὰ μόνης τῆς ἰδικῆς σου δυνάμεως, ἄνευ τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ, οὐδὲν δύνασαι νὰ κατορθώσῃς, οὔτε τὴν ἁμαρτίαν νὰ ἀποφύγῃς, οὔτε τὸ ἀγαθὸν νὰ ἐργασθῇς.

Ἐὰν δὲ κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας σοῦ παρουσιασθῆ πειρασμός τις εἴτε μικρὸς εἴτε μεγάλος, καὶ ἐξ ἀδυναμίας ἢ ἀπροσεξίας ἢ καὶ ἐξ οἱασδήποτε ἄλλης αἰτίας ἐννοήσῃς εἴς τί ἐνοχήν τινα ἐν τῇ ψυχῇ σου, ἀφοῦ συναισθανθῇς τὴν ἐνοχήν σου ταύτην, νὰ μὴ ἀφήσῃς νὰ καταλάβῃ τὴν ψυχήν σου στενοχωρία μεγάλη καὶ ἀπελπισία. Διότι ἡ στενοχωρία αὕτη, ἥτις προέρχεται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐκ τῆς ὑπολήψεως τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν ἑαυτόν του, πίεσιν μᾶλλον καὶ θλῖψιν καὶ ζημίαν θὰ ἐπιφέρῃ εἰς σέ, παρὰ πνευματικὴν ὠφέλειαν. Τί δὲ νὰ ποιήσῃς τότε διὰ νὰ ὠφεληθῇς; Νὰ νοήσῃς

καὶ νὰ συναισθανθῇς ὅτι εἶσαι ὅλος ἀδυναμία, ὅτι εἶσαι οὐτιδανὸς καὶ ἄθλιος. Οὕτω δὲ ταπεινωθείς, νὰ ζητήσῃς τὴν συγχώρησιν καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου, καὶ πιστεύων ὅτι λαμβάνεις ταύτην, νὰ εἰρηνεύῃς, καὶ νὰ ἐξακολουθῇς ἔπειτα ἐν φόβῳ Θεοῦ τὸ ἔργον σου· ἐκτὸς μόνον ἐὰν παρεξετράπης εἴς τι, τὸ ὁποῖον, πλὴν τῆς μεταμελείας καὶ λύπης καὶ κατανυκτικῆς πρὸς τὸν Θεὸν προσευχῆς, ἀπαιτεῖ καὶ τὴν εἰς τὸν πνευματικὸν πατέρα ἐξομολόγησιν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ποιήσῃς διὰ νὰ λάβῃς τὴν συγχώρησιν, ὁπότε καὶ πάλιν πρέπει τελείως νὰ εἰρηνεύῃς.

Ἀκόμη δὲ ἐὰν κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας ἐπέλθῃ εἰς τὴν ψυχήν σου ἀνησυχία καὶ στενοχωρία ἐκ λογισμῶν καὶ σκέψεων, πῶς θὰ ἐξοικονομήσῃς τὰς ἀνάγκας σου καὶ πῶς θὰ συντηρηθῇς κατὰ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς σου, νὰ ἀποδιώξῃς τοὺς λογισμοὺς αὐτοὺς ὡς ἐφαμάρτους. Θὰ ἀποδιώκῃς δὲ εὐκόλως αὐτούς, ὅταν πιστεύῃς ὅτι προνοεῖ καὶ φροντίζει περὶ σοῦ αὐτὸς ὁ Θεός, ὁ παντοδύναμος καὶ πανάγαθος Πατήρ σου, ὡς ὁ ἴδιος ὑπόσχεται τοῦτο, ἀρκεῖ μόνον νὰ ποιῇς σὺ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐξαρτᾶται ἐκ σοῦ.

Ἐπίσης ἐν τῷ διαστήματι τῆς ἡμέρας, ἐὰν ἐξ οἱασδήποτε αἰτίας αἰσθανθῇς μομφὴν καὶ ἀντιπάθειαν τινα κατά τινος, εὐθὺς νὰ ἀναλογισθῇς τὸ ἐφάμαρτον τῆς ἀντιπαθείας σου ταύτης, ἅμα δὲ νὰ συλλογισθῇς καὶ τὰς ἁμαρτίας σου ἐν γένει, διὰ νὰ ταπεινωθῇ ἡ ψυχή σου· ἔπειτα νὰ μεμφθῇς καὶ νὰ ἐπιπλήξῃς αὐστηρῶς σεαυτὸν ἐσωτερικῶς διὰ τὴν μομφὴν καὶ ἀντιπάθειάν σου ταύτην· καὶ ἀκολούθως νὰ παρακαλέσῃς τὸν Θεὸν ὑπὲρ ἐκείνου κατὰ τοῦ ὁποίου ᾐσθάνθης τὴν ἀντιπάθειαν, καθὼς καὶ ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ σου, ἵνα σὲ ἐλεήσῃ ὁ Κύριος. Οὕτω δὲ ὅταν ποιῇς, θὰ ἐπέρχεται ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ἀγάπη ἐν τῇ ψυχῇ σου, αἱ δύο αὗται ἀρεταί, τὰς ὁποίας πρὸ παντὸς πρέπει νὰ ἐπιδιώκῃς διὰ νὰ ζῇς ἐν τῷ Θεῷ.

Ἐὰν ἐπίσης κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας συμβῇ νὰ ἀδικήσῃς ὁπωσδήποτέ τινα, ἢ ἐξ ἀπερισκεψίας νὰ πικράνῃς ἢ νὰ λυπήσῃς τινὰ ἄνευ λόγου, νὰ λάβῃς τότε τὴν ἀπόφασιν, ὅπως ἐπιδιώξῃς καὶ ἐπιζητήσῃς τὴν συνδιαλλαγὴν μετ᾽ αὐτοῦ, ζητῶν ἐν ταπεινώσει συγχώρησιν παρ᾽ αὐτοῦ καὶ ἱκανοποιῶν αὐτὸν διὰ τῆς ἐπανορθώσεως τοῦ ἀδικήματος ἢ σφάλματός σου.

Τὸ δὲ ἑσπέρας ἀναπολῶν εἰς τὴν μνήμην σου, καθ᾽ ὅσον εἶνε δυνατὸν εἰς σέ, τὴν ὅλην ἡμερησίαν διαγωγήν σου, νὰ ἀνακρίνῃς σεαυτὸν συμφώνως πρὸς τὸν θεῖον νόμον. Νὰ ἀνακρίνῃς ἐπὶ παραδείγματι σεαυτόν, ἐὰν ἔπραξές τι ἀπαγορευόμενον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ἐὰν ἐδέχθης ἐν τῇ θελήσει σου καὶ τῇ ψυχῇ σου κακόν τι καὶ πονηρόν· ἐὰν εἶπες τι ἄτοπον· ἐὰν ἐσκανδάλισες ἢ ἐλύπησές τινα· ἐὰν κατέκρινές τινα· ἐὰν παρέλειψες νὰ ποιήσῃς καλόν τι ἔργον, ὅπερ ἠδύνασο νὰ πράξῃς· ἐὰν ἐποίησάς τι καλόν, ἀλλὰ οὐχὶ μὲ ἐλατήριον ἀγαθόν· ἐὰν εἰργάσθῃς ἀγαθόν τι ἔργον ἀτελῶς, ἐνῶ ἠδύνασο νὰ ἐργασθῇς αὐτὸ τελειότερον. Ἀνακρίνων δὲ οὕτω τὴν διαγωγήν σου, ἐὰν εὑρίσκῃς τὸν ἑαυτόν σου ἔνοχον ἢ ἐλλιπῆ εἴτε εἰς τοῦτο εἴτε εἰς ἐκεῖνο, νὰ μετανοῇς ἀπὸ καρδίας διὰ τοῦτο, νὰ ζητῇς ἐν ταπεινώσει ψυχῆς τὴν συγχώρησιν καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ἅμα δὲ καὶ τὴν παρ᾽ αὐτοῦ ἐνίσχυσιν καὶ βοήθειαν, ὅπως εἰς τὸ ἑξῆς εἶσαι προσεκτικώτερος καὶ προθυμώτερος διὰ νὰ μὴ παρεκκλίνῃς πλέον ἐκ τοῦ ἁγίου του θελήματος.

Πρὶν δὲ κατακλιθῇς εἰς ὕπνον, νὰ θεωρῇς ὡς καθῆκον σου ἀπαραίτητον, ὅπως προσευχηθῇς δοξάζων καὶ εὐχαριστῶν τὸν Θεὸν διότι ἐν τῇ ἀγαθότητί του καὶ τῇ μακροθυμίᾳ του σὲ διετήρησεν εἰς τὴν ζωὴν ἄχρι τῆς ὥρας ἐκείνης, διότι σὲ ἐπροφύλαξε κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀπὸ διαφόρους κινδύνους καὶ πειρασμοὺς καὶ διότι σὲ εὐηργέτησε πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως. Διὰ τῆς προσευχῆς ἀκόμη νὰ ζητῇς καὶ ὅπως διαφυλάξῃ σε ὁ Κύριος καὶ κατὰ τὴν νύκτα ἀναμάρτητον καὶ εἰρηνικόν, καὶ κατὰ τὴν πρωΐαν σὲ ἐξαναστήσῃ ὅπως εὐλογήσῃς καὶ δοξάσῃς τὸ ἅγιον Ὄνομά Του.

Ἀφοῦ δὲ κατακλιθῇς, μέχρις ὅτου ὑπνώσῃς, νὰ προσπαθῇς ἵνα ἐν τῇ διανοίᾳ σου κυκλοφορῶσι πνευματικὰ καὶ θεῖα νοήματα, ὠφέλιμα εἰς τὴν ψυχήν σου. Αὐτὸ τοῦτο νὰ ποιῇς καὶ ὁσάκις κατὰ τὸ διάστημα τῆς νυκτὸς ἐξυπνήσῃς, μνημονεύων τοῦ παναγίου ὀνόματος τοῦ Θεοῦ καὶ δοξάζων τὴν ἄπειρον ἀγαθότητα καὶ μεγαλωσύνην του, ἔχων ὑπ᾽ ὄψιν σου ὅτι οἱ μεγάλοι τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι, ὅπως ὁ προφήτης Δαβίδ, οὐ μόνον ἐμνημόνευον τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ καὶ κατὰ τὴν νύκτα, ἀλλὰ καὶ ἐξεγείροντο ἐκ τῆς κλίνης αὐτῶν, ὅπως ὑμνήσουν τὴν δόξαν του καὶ τὴν μεγαλοπρέπειάν Του.

Τοιαύτην, ἀδελφέ, πορείαν ἀκολουθῶν καθ᾽ ἑκάστην, θὰ ζῇς ἐν τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν τῇ ἀγάπῃ καὶ προστασίᾳ αὐτοῦ κατὰ πάσας τὰς ἡμέρας, καθ᾽ ἃς θὰ σὲ ἀφήσῃ νὰ ζήσῃς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ὅταν δὲ εὐδοκήσῃ ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ νὰ ἀπέλθῃς ἐκ τῆς παρούσης ζωῆς, τότε πλήρης χαρᾶς θὰ μεταβῇς ἐκεῖ ἔνθα εἶνε τὰ πνεύματα τῶν δικαίων, καὶ θὰ ζῇς ἐν εἰρήνῃ καὶ χαρᾷ ἐλευθερωθεὶς πλέον καὶ ἀπαλλαγεὶς διὰ παντὸς ἐκ τοῦ κινδύνου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ κατ᾽ αὐτῆς πολέμου, καθὼς καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων καὶ τῶν φόβων. Κατὰ δέ τὴν δευτέραν καὶ ἔνδοξον τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν, ὁπότε θὰ ἀναστηθῶσι πάντες, ἀφοῦ ἑνωθῇς καὶ μετὰ τοῦ σώματός σου ὄντος πλέον ἀνενδεοῦς, ἀφθάρτου καὶ ἐνδόξου, θὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν ἄφθαρτον καὶ αἰώνιον βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἔνθα θὰ ζῇς αἰωνίως μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πάντων τῶν ἁγίων, καὶ θὰ ἀπολαμβάνῃς τῆς πλήρους καὶ τελείας καὶ αἰωνίου χαρᾶς καὶ μακαριότητος· ἐπιτυγχάνων οὕτω τοῦ ὑψίστου καὶ τελικοῦ προορισμοῦ σου.

ΤΕΛΟΣ ΚΑΙ ΤΩ͂Ι ΘΕΩ͂Ι ΔΟΞΑ

Πίνακας περιεχομένων